

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi

2009/2010

1. Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Bilgiler ve Eğilimler	8
1.1. Tarihsel Görünüm	8
1.1.1. Siyasal ve Sosyal Gelişmeler	8
1.1.2. Ekonomik Gelişmeler	9
1.2. Temel Yönetim ve Yasama Organları	10
1.2.1. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM).....	11
1.2.2. Yürütme Organları ve Görevleri	11
1.2.3. Yargı Yetkisi ve Organları	14
1.3. Dinler	14
1.4. Resmi Dil ve Azınlık Dilleri	15
1.5. Demografik Durum	16
1.6. Ekonomik Durum.....	17
1.6.1. Enflasyon	17
1.6.2. Büyüme	17
1.6.3. Dış Ticaret (Cari İşlemler Hesabı).....	18
1.6.4. İşgücü Piyasası, İstihdam ve İşsizlik	18
1.7. İstatistikler.....	18
1.7.1. Nüfus İstatistikleri	18
1.7.2. Demografik Göstergeler.....	20
1.7.3. Göç İstatistikleri	21
1.7.4. İstihdam ve İşsizlik	23
1.7.5. Temel Ekonomik Göstergeler	24
2. Eğitim Sisteminin ve Eğitim Yönetiminin Genel Örgütlenmesi	26
2.1. Tarihsel Görünüm	26
2.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesine (Osmanlı Dönemi) Kısa Bir Bakış	26
2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler.....	27
2.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	30
2.3. Temel Yasal Düzenlemeler ve Temel İlkeler	33
2.4. Genel Yapı ve Eğitimsel Rehberlik	35
2.4.1. Okul Öncesi Eğitim	35
2.4.2. İlköğretim	36
2.4.3. Ortaöğretim	36
2.4.4. İlköğretimden Ortaöğretime Geçiş	40
2.4.5. Yükseköğretim	40
2.4.6. Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş	41
2.4.7. Sürekli Eğitim	42
2.4.8. Türk Eğitim Sisteminin Temel Yapısı	42
2.5. Zorunlu Eğitim.....	43
2.6. Genel Yönetim.....	43
2.6.1. Ulusal Düzeyde Genel Yönetim	44
2.6.2. Bölgesel Düzeydeki Genel Yönetim	50
2.6.3. Yerel Düzeydeki Genel Yönetim	50
2.6.4. Eğitim Kurumları, Yönetim, İşletme.....	52
2.7. İçsel ve Dışsal Katılım	57
2.7.1. İçsel Katılım	59
2.7.2. Toplumsal Katılım	61

2.8. Eğitimde Finansman Yöntemleri.....	64
2.9. İstatistikler.....	64
2.9.1. Kamu Eğitim Harcamaları (1000 TL)	64
2.9.2. Özel Öğretim Kurumlarının Payları.....	65
2.9.3. Finansman Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamaları (2002)*	66
2.9.4. Hizmet Türüne Göre Toplam (Kamu+Özel) Eğitim Harcamaları (2002; YTL)*	67
2.9.5. Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları (2002)*	67
3. Okul Öncesi Eğitim	69
3.1. Tarihsel Görünüm	69
3.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	70
3.3. Yasal Çerçeve	71
3.4. Genel Amaçlar	72
3.5. Coğrafi Erişilebilirlik	72
3.6. Kayıt-Kabul Koşulları ve Kurum Seçimi	73
3.7. Öğrenci Ailelerine Mali Destek.....	73
3.8. Yaş Düzeyleri ve Çocukların Gruplandırılması	74
3.9. Okul Zamanının Düzenlemesi	75
3.9.1. Okul Yılıının Düzenlemesi	75
3.9.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri.....	75
3.10. Eğitim Programı, Etkinlik Türü, Ders Saati Sayısı	76
3.11. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller	78
3.12. Çocukların Değerlendirilmesi	78
3.13. Destek Hizmetleri.....	79
3.14. Özel Sektörün Eğitim Hizmeti Sunması	79
3.15. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar	80
3.16. İstatistikler.....	81
3.16.1. Okul Öncesi Eğitim İstatistikleri.....	81
3.16.2. Okul Türlerine Göre Okul Öncesi Eğitimde Sayılar (2009-10).....	82
4. İlköğretim	83
4.1. Tarihsel Görünüm	83
4.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	85
4.3. Yasal Çerçeve	88
4.4. Genel Amaçlar	89
4.5. Coğrafi Erişilebilirlik	89
4.6. Kayıt-Kabul Koşulları ve Okul Seçimi	90
4.7. Öğrenci Ailelerine Mali Destek.....	91
4.8. Yaş Düzeyleri ve Çocukların Gruplandırılması	93
4.9. Okul Zamanının Düzenlemesi.....	93
4.9.1. Eğitim Yılıının Düzenlenmesi.....	93
4.9.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri.....	94
4.10. Eğitim Programı, Dersler, Ders Saati Sayısı	95
4.11. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller	97
4.12. Öğrencilerin Değerlendirilmesi.....	98
4.13. Sınıf Geçme	100
4.14. Belgelendirme-Diplomalar	101
4.15. Eğitsel Rehberlik	101
4.15.1. Rehberlik Hizmetleri	101

4.15.2. Sağlık Hizmetleri.....	102
4.16. Özel Öğretim	103
4.16.1. Özel Öğretim	103
4.16.2. Finansman	103
4.17. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar	103
4.18. İstatistikler.....	106
4.18.1. İlköğretim İstatistikleri.....	106
4.18.2. Okul Türlerine Göre İlköğretimde Sayılar (2009-10).....	107
5. Ortaöğretim.....	108
5.1. Tarihsel Görünüm	108
5.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	109
5.3. Yasal Çerçeve	111
5.4. Genel Amaçlar	112
5.5. Kurum (Okul) Türleri.....	113
5.5.1. Genel Ortaöğretim Okulları	113
5.5.2. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları.....	114
5.6. Coğrafi Erişilebilirlik	116
5.7. Kayıt-Kabul Koşulları ve Okul Seçimi	116
5.8. Okula Kayıt ve Öğrenim Ücretleri	118
5.9. Öğrencilere Mali Destek	118
5.10. Yaş Düzeyleri ve Öğrencilerin Gruplandırılması	119
5.11. Uzmanlaşma Alanları	121
5.12. Okul Zamanının Düzenlenmesi.....	122
5.12.1. Okul Yılı'nın Düzenlenmesi	122
5.12.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri.....	123
5.13. Eğitim Programı, Dersler ve Ders Saati Sayısı	124
5.14. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller	125
5.15. Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi.....	126
5.16. Sınıf Geçme	127
5.17. Diplomalar / Belgelendirme.....	128
5.18. Eğitsel/Mesleki Rehberlik, Eğitim/İstihdam Bağlantıları	128
5.19. Özel Öğretim	129
5.19.1. Özel Öğretim Okulları	129
5.19.2. Finansman	130
5.20. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar	130
5.21. İstatistikler.....	131
5.21.1. Ortaöğretim İstatistikleri	131
5.21.2. Okul Türlerine Göre Ortaöğretimde Öğrenci Sayıları (2009-10).....	132
6. Yükseköğretim.....	134
6.1. Tarihsel Görünüm	134
6.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	137
6.3. Yasal Çerçeve	139
6.4. Genel Amaçlar	141
6.5. Yükseköğretimde Kurum Türleri	142
6.6. Yükseköğretime Giriş ve Kabul Koşulları.....	143
6.6.1. Önlisans ve Lisans Programlarına Giriş	143
6.6.2. Lisansüstü Programlara Giriş	146

6.7. Kayıt ve Öğrenim Ücretleri	148
6.8. Öğrencilere Sağlanan Mali Destekler.....	150
6.8.1. Burslar	150
6.8.2. Öğrenim Kredisi.....	151
6.8.3. Katkı Payı Kredisi (Öğrenim Harcı Kredisi).....	152
6.8.4. Barınma ve Beslenme Desteği	152
6.8.5. Diğer Destekler.....	153
6.9. Öğretim Yılı'nın Düzenlenmesi	153
6.10. Çalışma Alanları, Branşlar, Uzmanlık Alanları.....	155
6.10.1. Fakülteler ve Enstitüler.....	155
6.10.2. Yüksekokullar	156
6.11. Eğitim Programları	158
6.12. Öğretim Yöntemleri	160
6.13. Öğrencilerin Değerlendirilmesi	160
6.14. Öğrencilerin İlerlemesi	162
6.15. Diplomalar / Belgelendirme.....	164
6.16. Eğitimsel ve Mesleki Rehberlik, Eğitim-İstihdam İlişkileri	165
6.17. Özel Yükseköğretim	166
6.18. Örgütlenmede Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar	167
6.19. İstatistikler.....	168
6.19.1. Yükseköğretim İstatistikleri	168
6.19.2. Yüksek Öğretimde Öğretim Türüne Göre Öğrenci Sayıları (2008-09).....	171
6.19.3. Yüksek Öğretimde Alanlara Göre Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2008-09)	171
6.19.4. Kurumlara Göre Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2008-09).....	173
7. Gençlere ve Yetişkinlere Yönelik Sürekli Eğitim ve Yetiştirme	174
7.1. Tarihsel Görünüm	174
7.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	175
7.3. Yasal Çerçeve	178
7.4. Genel Amaçlar	179
7.5. Yaygın Eğitim Kurumu Türleri.....	180
7.6. Coğrafi Erişilebilirlik	182
7.7. Kabul Koşulları.....	183
7.8. Kayıt ve Öğrenim Ücretleri	184
7.9. Kursiyerlere Sağlanan Mali Destekler	185
7.10. Temel Uzmanlık Alanları.....	187
7.11. Öğretim Yöntemleri	190
7.12. Eğiticiler	191
7.13. Kursiyerlerin Değerlendirilmesi - İlerleme.....	192
7.14. Belgelendirme	194
7.15. Eğitim-İstihdam İlişkileri	196
7.16. Özel Öğretim	197
7.17. İstatistikler.....	197
7.17.1. Yaygın Eğitim İstatistikleri	197
7.17.2. Yaygın Eğitimde Kurum Türüne Göre Sayılar (2007-08 Sonu)	198
8. Öğretmenler ve Eğitim Personeli.....	199
8.1. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.....	199
8.1.1. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminin Tarihsel Görünümü.....	199

8.1.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler	203
8.1.3. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yasal Çerçeve.....	204
8.1.4. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Kurumları, Düzeyleri ve Modelleri.....	206
8.1.5. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Kurumlarına Giriş Koşulları	206
8.1.6. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programları, Özel Beceriler, Uzmanlaşma	207
8.1.7. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Değerlendirme ve Sertifikalar-Diplomalar	208
8.1.8. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Alternatif Eğitim Yolları	208
8.2. Öğretmenlerin Hizmet Koşulları.....	208
8.2.1. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarına Tarihsel Bakış.....	209
8.2.2. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlişkili Olarak Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler	210
8.2.3. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlgili Yasal Çerçeve.....	210
8.2.4. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlgili Planlama Politikaları.....	211
8.2.5. Öğretmenlik Mesleğine Giriş	212
8.2.6. Öğretmenlerin Mesleki Statüsü	214
8.2.7. Görevine Gelmeyen-Gelemeyen Öğretmenlerle İlgili Önlemler	215
8.2.8. Öğretmenleri Destekleyici Önlemler	215
8.2.9. Öğretmenlerin Değerlendirilmesi	216
8.2.10. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi.....	217
8.2.11. Maaşlar – Ücretler	218
8.2.12. Çalışma Zamanı ve Tatiller.....	220
8.2.13. Terfiler ve İlerleme	221
8.2.14. Öğretmenlerin Yer ve Kurum Değiştirmesi	222
8.2.15. Öğretmenlerin Görevine Son Verilmesi	223
8.2.16. Öğretmenlerin Emekli Olması ve Aylık Bağlama	225
8.3. Okul Yönetim Personeli ve İdari Personel	226
8.3.1. Okul Müdürlüğüne Atanma Koşulları	226
8.3.2. Okul Müdürünün Hizmet Koşulları.....	227
8.4. Eğitimin Kalitesinin İzlenmesiyle İlgili Personel	227
8.4.1. Denetçi Olarak Atanabilme Koşulları.....	227
8.4.2. Denetçilerin Hizmet Koşulları	229
8.5. Rehberlik ve Öğrenci Destek Hizmetlerinden Sorumlu Eğitim Personeli.....	230
8.6. Okullarda Çalışan Diğer Eğitici ve Eğitici Olmayan Personel (Memur, Hizmetli, Sağlık Görevlisi, Kütüphane Memuru, Teknisyen, Usta Öğretici vb.)	230
8.7. İstatistikler.....	231
8.7.1. Öğretmen ve Öğretim Elemanı Sayıları	231
İlköğretim.....	231
Sürekli eğitim ³	231
8.7.2. MEB Öğretmen Olmayan Personel Sayıları	232
8.7.3. Üniversitelerin Öğretmen Yetiştiren Programlarından Mezun Olanlar	232
8.7.4. MEB Öğretmen Atamaları.....	233
8.7.5. Kamu Öğretmen ve Öğretim Üyelerinin Tipik Maaş ve Ücretleri (TL)	233
9. Eğitim Sisteminin ve Eğitim Kurumlarının Değerlendirilmesi	235
9.1. Tarihsel Görünüm	235
9.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler.....	236
9.2.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim	236
9.2.2. Yükseköğretim Alanında Son Yıllardaki Bazı Gelişmeler	240

9.3. Yasal ve Yönetmelik Çerçeve	240
9.4. Kurumların ve Okulların Değerlendirilmesi	242
9.4.1. İç Değerlendirme	243
9.4.2. Dış Değerlendirme	245
9.5. Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi	247
9.5.1. Ulusal Düzeydeki Başarı Belirleme Sınavları (İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencileri ve Mezunları)	248
9.5.2. Uluslararası Düzeydeki Durum Belirleme Sınavları (PISA, TIMSS, PIRLS / İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencileri)	249
9.5.3. Yükseköğretim Mezunlarının Başarılarını Belirleme Sınavları (KPSS, KPDS/UDS, ALES, TUS)	250
9.6. Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi ile İlgili Eğitim Araştırmaları	250
9.7. İstatistikler	251
9.7.1. Değerlendirme İstatistikleri	251
10. Özel Eğitim Desteği	254
10.1. Tarihsel Görünüm	255
10.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler	256
10.3. Hedef Grupların Tanımlanması ve Belirlenmesi	257
10.4. Öğrenci Ailelerine Sağlanan Mali Destekler	259
10.5. İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında Özel Eğitim Uygulamaları	260
10.5.1. Kaynaştırma Eğitimiyle İlgili Yasal Çerçeve	261
10.5.2. Kaynaştırmalı Eğitimin Genel Amaçları	261
10.5.3. Özel Destek Önlemleri	262
10.6. Özel Eğitim Okul ve Kurumları	262
10.6.1. Özel Eğitim Okul ve Kurumlarıyla İlgili Yasal Çerçeve	263
10.6.2. Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında Yürütülen Özel Eğitimin Genel Amaçları	264
10.6.3. Özel Eğitim Okullarına/Kurumlarına Coğrafi Erişilebilirlik	264
10.6.4. Özel Eğitim Okullarına / Kurumlarına Kabul Koşulları ve Okul Seçimi	265
10.6.5. Yaş Düzeyi ve Öğrencilerin Gruplandırılması	266
10.6.6. Öğretim Yılı'nın Düzenlenmesi	267
10.6.7. Eğitim Programları, Konuları	267
10.6.8. Öğretim Yöntemleri ve Materyalleri	269
10.6.9. Özel Eğitim Okullarındaki-Kurumlarındaki Öğrencilerin İlerlemesi, Öğrenci Gelişimi	270
10.6.10. Eğitsel/Mesleki Rehberlik, Eğitim-İstihdam İlişkileri	270
10.6.11. Diploma ve Belgeler	271
10.6.12. Özel Özel Eğitim Kurumları	272
10.7. Etnik Azınlıkların/Göçmenlerin Özel Eğitimden Yararlanmasına Yönelik Önlemler	273
10.8. İstatistikler	274
10.8.1. Özel Eğitim İstatistikleri	274
10.8.2. Türlerine Göre Özel Eğitim Okullarında Sayılar (2009-10)	276
11. Eğitimde Avrupa ve Uluslararası Boyut	277
11.1. Tarihsel Görünüm	277
11.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler	280
11.3. Yasal Çerçeve ve Kurallar	282
11.4. Ulusal Programlar ve Girişimler	284
11.5. Ulusal Eğitim Programlarında Avrupa / Uluslararası Boyut	288
11.6. Hareketlilik ve Değişim	289
11.6.1. Öğrenci Hareketliliği ve Değişimi	289

11.6.2. Öğretmen ve Öğretim Elemanı Hareketliliği ve Değişimi.....	291
11.7. İstatistikler.....	292
11.7.1. Türkiye'nin Erasmus İstatistikleri.....	292
Gösterge.....	292
Türkiye'den giden öğrenci sayısı.....	292
11.7.2. Yükseköğretimde Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayısı.....	292
11.7.3. Yükseköğretimde Yurtdışına Giderek Öğrenim Görenlerin Sayısı.....	293
TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....	295
MEVZUAT.....	303
KURUMLAR.....	318
BİBLİYOGRAFI (KAYNAKÇA).....	326

1. Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Bilgiler ve Eğilimler

Bu bölümde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar olan politik, sosyal ve ekonomik tarihi ve eğilimleri özetlenmekte, konuyla ilgili istatistiksel veriler sunulmaktadır.

1.1. Tarihsel Görünüm

1.1.1. Siyasal ve Sosyal Gelişmeler

Anadolu, 600 yılı aşkın (1299-1920) bir süre ile Avrupa, Orta Doğu ve Afrika'nın en güçlü ülkelerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi olmuştur. Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesiyle (30 Ekim 1918) toprak bütünlüğünü kaybetmiş, Boğazların egemenliğini yitirmiş, ekonomik, askeri ve siyasi sınırlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte, yeni bir devlet kurmaya yönelik çabalar başlamıştır. Türk bağımsızlık hareketi olarak nitelendirilebilecek bu girişimler, 19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışıyla birlikte Kurtuluş Savaşına dönüşmüştür.

Misak-ı Milli'nin Kabul edilmesi (28 Ocak 1920) ve ardından Ankara'da TBMM'nin açılmasıyla (23 Nisan 1920) Anadolu'da ulusal egemenliğe dayanan yeni bir devlet kurulmuştur. Yeni devletin kurulmasıyla daha da gelişen Türk Kurtuluş Savaşı, çok zor koşullara rağmen kazanılmış ve yeni Türk devletinin kuruluşu Lozan Barış Antlaşmasıyla (24 Temmuz 1923) Batılı Devletler tarafından da kabul edilmiştir. Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla, daha önce, 10 Ağustos 1920'de Batılı Devletlerle Osmanlı Devleti arasında imzalanmış olan Sevr Antlaşmasını da geçersiz hale getirmiştir.

Lozan Barış Antlaşmasının imzalanmasından sonra iç politikadaki düzenlemelere öncelik verilmiştir. Bu bağlamda daha 1923 yılı sona ermeden Ankara başkent olarak kabul edilmiş, ardından da Türk siyasi tarihinin belki de en büyük devrimi gerçekleştirilmiştir. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Kurtuluş Savaşı yıllarında kurulmuş olan yeni Türk devletinin rejiminin adı konulmuştur. Ancak genç cumhuriyetin nitelikleri, aynı günde (3 Mart 1924) kabul edilen üç önemli inkılap yasasıyla belirginleşmiştir. Bu yasalar şunlardır:

- Şeriyeye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması
- Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu
- Halifeliğin Kaldırılması Hakkında Kanun

Bu yasalar çerçevesinde; Cumhuriyetin halk egemenliğine dayanması ve laik niteliği ortaya konulmuş ve milli kültür, milli birlik ve bilimsel esaslara dayalı bir eğitim sisteminin temelleri atılmıştır.

Cumhuriyetin başlangıç yıllarında, Atatürk ve arkadaşları yeni Türk devletinin varlığını ve bağımsızlığını kalıcı kılmak için çağdaşlaşma hamlelerine başlamışlardır. Bunlardan bazıları; ulusal egemenliğe dayanan 1924 Anayasası'nın kabulü, Türk Medeni Kanunu (17 Şubat 1926), Latin harflerinden oluşan yeni Türk alfabesinin kabulü (Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun-1 Kasım 1928) ve diğerleridir. Cumhuriyetin kuruluşundan Atatürk'ün ölümüne kadar geçen yaklaşık 15 yıl içinde, toplumsal yaşam, hukuk ve eğitim alanında yapılan reformlarla çağdaş, laik ve demokratik bir toplum oluşturmada ciddi mesafe alınmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yeni dünya düzeni, Türkiye'de de önemli toplumsal ve siyasi dönüşümlere yol açmıştır. Bunlardan birisi de, demokrasinin bir gereği olarak çok partili siyasal düzene geçiştir (1946). Bu gelişmenin ardından, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 27 yıllık iktidarı sona ermiş, 1950 yılında Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Türkiye'de çok partili dönem ile daha liberal ve demokratik bir ortam elde edilmiştir.

Türkiye, dünyayla bütünleşme sürecinde, küresel ve bölgesel düzeyde birçok uluslararası örgütün üyesidir. Bunlardan bazıları; UNESCO, OECD, NATO, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği (aday ülke, 2003), İslam Konferansı Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) vb. dir. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte yüzünü "Batı dünyası"na çeviren Türkiye,

ABD ve Avrupa ülkeleriyle yakın ilişkiler kurmuştur. Türkiye aynı zamanda, Orta Doğu ve Avrasya ülkeleriyle de derin tarihsel ve kültürel bağlarından kaynaklanan iyi ilişkiler içindedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin başlangıcı, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na 31 Temmuz 1959 tarihinde yapmış olduğu ortaklık başvurusu ile başlamıştır. Bu süreç, 12 Eylül 1963 tarihli ortaklık yaratan Ankara Antlaşması ve 17 Aralık 2004 tarihli Avrupa Konseyi Sonuç Bildirgesi ile devam etmektedir. Türkiye halen "aday ülke" statüsüyle ilişkilerini sürdürmektedir.

Türkiye; 1924, 1961 ve 1982 yıllarında üç ayrı Anayasa hazırlamış ve uygulamaya koymuştur. Halen 1982 TC Anayasası yürürlükte.

Türk siyasi tarihinde üç askeri müdahale olmasına karşın, Türkiye; cumhuriyetin temel niteliklerini (demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti), çok partili siyasal sistemi ve parlamenter düzeni yaşatmayı sürdürmüştür. Türkiye'de son seçimler 2007 yılında yapılmıştır. Seçim sonrasında, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tek başına iktidara gelmiş ve halen tek başına iktidardadır. Mart 2010 itibarıyla TBMM'nde temsil edilen partilerin milletvekili dağılımı şöyledir:

- Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP): 337
- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP): 97
- Milliyetçi Hareket Partisi : 69
- Barış ve Demokrasi Partisi: 20
- Demokratik Sol Parti: 6
- Domokrat Party: 1
- Türkiye Partisi: 1
- Bağımsızlar: 11
- TOPLAM: 542

[Halifeliğin Kaldırılması Hakkında Kanun](#)

[Lozan Barış Antlaşması](#)

[Tevhid-i Tedrisat Kanunu](#)

[Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun](#)

[Şerhi ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması Kanunu](#)

1.1.2. Ekonomik Gelişmeler

Ekonomi alanındaki gelişmelere bakıldığında; Türkiye'nin kuruluş yılları, uzun süren bir savaş döneminin ardından geldiği için, Türkiye ekonomisi 1923 sonrası yıllarda harap vaziyetteydi. Sermaye sınıfının güçsüzlüğü, teknik altyapı eksikliği ve eğitim yoksunluğu nedeniyle sanayi üretimi temel ihtiyaçları karşılamaktan uzaktı. Ekonomi büyük ölçüde tarıma dayanmaktaydı ve bu sektör de çağın gerisindeydi. 1923–29 yılları arasında Lozan Barış Antlaşması gereğince liberal politikalar izlenmiş, sanayinin gelişmesi için özel sektör desteklenmiştir.

Kuruluş döneminden sonraki yıllarda Türkiye'de ilk ithal ikameci politikalar uygulanmaya başlanmış, 1930–39 döneminde korumacı-devletçi bir sanayileşme politikası izlenmiştir. Bu dönemde, birinci ve ikinci sanayileşme planları uygulamaya konulmuş; devlet sermaye birikimini kontrol altında tutarak ulusal bir sermayenin oluşmasında önemli rol oynamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar ekonomide devletçilik anlayışı egemen olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Türkiye, çok partili sisteme geçişle birlikte, Demokrat Parti iktidarında, dünya ekonomisiyle bütünleşmenin yollarını aramaya başlamıştır. Bu bağlamda Türkiye, ABD'ye yakınlaşmış,

Marshall Planı'na dahil olmuş, Uluslararası Para Fonu (IMF)'na üye olmuş, Dünya Bankası'yla işbirliğine gitmiştir. Bu dönemde (1945–1962) önce hızlı bir ekonomik büyüme, daha sonra da bir durgunluk ve ardından kendini gösteren bir ekonomik gerileme yaşanmıştır. Sanayileşme politikaları ve tarım sektörünün gerilemesi nedeniyle köyden kente büyük bir göç hareketi başlamış; ve ekonomik gerileme, 1960'ların başında ithal ikamesine dayalı politikaların yeniden gündeme gelmesine yol açmıştır.

Ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki çöküntünün peşinden gelen 27 Mayıs 1960 askeri darbesi, planlı kalkınma dönemine geçişin zeminini hazırlamış, yeni bir Anayasa (1961) uygulamaya konulmuş, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuş (1960) ve 1963 yılında I. Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya konulmuştur. Türkiye ekonomisi 1963–1977 yılları arasında istikrarlı bir biçimde, ortalama olarak yıllık %6,8 oranında büyümüştür. 1978–79 yıllarında yeniden ekonomik kriz ve durgunluğa dönülmüştür.

24 Ocak 1980 kararlarıyla; kısa dönemde ödemeler dengesinin düzeltilmesi ve enflasyonun düşürülmesi, uzun dönemde de piyasa ekonomisi ve ihracata dayalı ekonomi politikalarına geçiş öngörülmüştü. 1980 sonrası dönemin hemen başında iktidara gelen askeri yönetim yapısal reformların uygulanması için gerekli toplumsal koşulları oluşturmuş ve 1982 yılında yeni bir Anayasa uygulamaya konulmuştur. Bu dönemde devletçilik anlayışı, giderek yerini piyasa ekonomisine terk etmeye başlamıştır. Yüksek enflasyon oranları ile karakterize edilen bu dönemin ilk yıllarında (1980–87) ekonomi istikrarlı bir şekilde büyümüş, ancak ilerleyen yıllarda, durgunlukla birlikte devlet harcamaları artmış, enflasyon düşürülemediği ve gelir dağılımında bozulmalar gözlenmiştir. 1994'te yaşanan ve yüksek devalüasyonla hatırlanan ekonomik kriz sonrasında alınan 5 Nisan kararları ile yeni bir yapısal uyum sürecine girilmişse de, 1994, 1999 ve 2001 yılları, milli gelirden önemli düşüşlerin yaşandığı yıllar olmuştur.

2001 yılında bankacılık sektöründe yaşanan krizden sonra uygulanan ekonomik reformlar büyük ölçüde başarılı olmuş ve ekonomi tekrar liberal politikaların hakim olduğu istikrarlı bir büyüme dönemine girmiştir. Öte yandan uzun yıllardır başarısız olan özelleştirme projeleri hayata geçirilmeye başlanmıştır. 2002-2007 döneminde GSYH yılda ortalama %7,4 büyümüştür. GSYH'deki yıllık büyüme 2005'te %8,4 ulaşırken, enflasyon oranı 2007'de, 33 yılın en düşük seviyesi olan %8,76'ya düşmüştür. 2002–07 dönemindeki bu ekonomik kazanımlar, kısmen yükselen piyasalara artan yatırımcı ilgisine dayandırılrsa da, büyük ölçüde sıkı maliye politikasına bağlı olarak gerçekleşmiştir (Bakınız 1.7.5.). 2008'den itibaren Türkiye ekonomisi gelişmiş finans piyasalarında başlayan küresel krizden kaynaklanan ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı-DPT

Anayasa 1961

Anayasa 1982

Lozan Barış Antlaşması

1.2. Temel Yönetim ve Yasama Organları

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın (1982) 1. maddesine göre; Türkiye devleti bir cumhuriyettir. TC devleti; insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir (Madde 2). Türkiye devleti; üniter bir anlayış çerçevesinde, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür ve dili Türkçe'dir. (Madde 3).

Türkiye Cumhuriyeti bir "hukuk devleti"dir. Hem 1961 Anayasası hem de 1982 Anayasası; Türkiye Cumhuriyetini sadece bir hukuk devleti olarak değil aynı zamanda "sosyal bir hukuk devleti" olarak nitelendirmiştir (Yönetim Hukuku, s.17).

Türk kamu yönetimi "kuvvetler ayrımı" ilkesine göre düzenlenmiştir. Bu ilke ilk kez 1876 Anayasasında yer almış, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında da benimsenmiştir. Bu bağlamda, yasama yetkisi; Türkiye Büyük

Millet Meclisi'ne, yürütme görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'na, yargı yetkisi de bağımsız mahkemelere verilmiştir.

Yönetim Hukuku

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

Anayasa 1961

Anayasa 1982

1.2.1. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)

Yasama görevini yürüten TBMM'nin yapı, işleyiş ve görevleri Anayasa ile belirlenmiştir (Anayasa, Madde 75-100).

Türkiye Cumhuriyetinde yasama yetkisi TBMM'nindir ve bu yetki devredilemez (Anayasa, Madde 7). TBMM genel oyla seçilen 550 milletvekilinden oluşur ve seçimler beş yılda bir yapılır. Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Yasama meclisi, hem yasama görevini yerine getirir hem de hükümetin siyasal açıdan denetimini yapar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

1.2.2. Yürütme Organları ve Görevleri

Yürütme yetkisi ve görevi, Anayasa (1982) ile düzenlenmiştir. Buna göre, yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır (Anayasa, Madde 8).

Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısı: merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkeleri çerçevesinde (Anayasa, Madde 123), genel yönetim kuruluşları (merkez ve taşra örgütü) ve yerinden yönetim kuruluşları olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır.

1.2.2.1. Genel Yönetim Kuruluşları

1.2.2.1.1. Merkez Örgütü

Cumhurbaşkanı: Devletin başıdır ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ve ulusun birliğini temsil eder. TBMM tarafından, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir. Görev süresi 7 yıldır. Bir kimse iki defa Cumhurbaşkanı seçilemez (1982 Anayasası, Madde 101-106). Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu yürütme organının iki parçasını oluşturur, ancak Cumhurbaşkanı, siyasal olarak sorumsuzdur (Madde 8).

Başbakan ve Bakanlar Kurulu: Bakanlar Kurulu; başbakan ve bakanlardan oluşur. İki başlı yürütmenin öteki kanadı Bakanlar Kurulu'dur ("Hükümet" de denir). Parlamenter sistemde Bakanlar Kurulunun önemli bir yeri vardır. Yasama organına karşı siyasal sorumluluğu olan Bakanlar Kurulu, yürütmenin gerçek gücüdür (Yönetim Hukuku s.134). Başbakan, Cumhurbaşkanı'nca, TBMM üyeleri arasından atanır. Başbakan, bakanlar kurulunun başkanı olarak; bakanlıklar arası işbirliğini sağlamak ve hükümetin genel politikasının yürütülmesini gözetmekten sorumludur. Ayrıca, bakanların görevlerinin, Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini izlemek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür (Madde112).

Bakanlıklar: Merkezi yönetimin üstlendiği hizmetler, bakanlıklar aracılığı ile yerine getirilmektedir. Her bakanlık, belirli bir kamu hizmetini yerine getirmekle görevlidir. 3046 Sayılı Kanun'a göre (Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun); her bakanlığın; merkez örgütü, taşra örgütü ve yurt dışı örgütü bulunmaktadır. Halihazırda 23 Bakanlık (7'si devlet bakanlığı) bulunmaktadır.

Bakanlar: Her bakanlığın başında bir bakan bulunur. Bakanlar, meclis içinden veya dışından olabilir. Bakanlar, Bakanlığın, hükümet ve yasama ile olan ilişkilerini sağlar.

1.2.2.1.2. Taşra Örgütü

Merkezi yönetimin taşra örgütü iki ana kümede toplanabilir. Bunlardan birisi "mülki yönetim bölümü", diğeri ise "bölge" kuruluşlarıdır. Türkiye merkezi yönetim bakımından; illere, iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür. İllerin idaresi 5442 sayılı Kanunla (İl İdaresi Kanunu, 10.6.1949) düzenlenmiştir ve "yetki genişliği" esasına dayanır.

İl yönetimi: Mülki yönetim bölümlerinin en kapsamlısı illerdir. Halen 81 ili bulunmaktadır. İl yönetimin başı validir. Vali, ilde devletin, hükümetin ve ayrı ayrı her bakanlığın temsilcisidir.

İlçe yönetimi: Mülki yönetim bölümlerinin ikincisi ilçelerdir. 2009 yılında 892 ilçe bulunmaktadır. İlçe yönetimin başı kaymakamdır.

Bucak yönetimi: Mülki yönetim bölümlerinin üçüncüsü bucaklardır. 2003 yılında 687 bucak bulunmaktadır. Bucak yönetimin başı Bucak Müdürüdür.

Bölge teşkilatı: 1982 Anayasasına göre (Madde126), kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi yönetim teşkilatı kurulabilir. Bu hükme dayalı olarak 3046 sayılı Kanunla, merkezi yönetimin bölge teşkilatlanması gidebileceği belirtilmiştir. Öte yandan, Bakanlar Kurulu, 2002 ve 2003 yıllarında bazı kamu kuruluşlarının bölge örgütlerinin kaldırılmasına karar vermiştir (12.01.2002 tarih ve 2002/3849 sayılı karar; 4.4.2002 tarih ve 2002/3894 sayılı karar). Bugün; sınırlı ölçüdeki bölgesel örgütlenmeye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Orman Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü bölge örgütleri örnek gösterilebilir.

1.2.2.2. Yerinden Yönetim Kuruluşları

Yerel yönetim kuruluşları: Yerel nitelikli hizmetlerin görülmesini sağlayan ve demokratik yaşamın bir parçası olan yerel yönetim kuruluşları, yerinden yönetim ilkesine dayanan özerk kuruluşlardır. Bunların genel karar organları seçimle işbaşına gelir. Bunlar: il özel yönetimi, belediye ve köylerdir (Anayasa, Madde127). İl özel yönetimleri; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, belediyeler; 5215 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, köyler ise 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmektedir. Halen Türkiye'de 35 bini aşkın köy bulunmaktadır.

Hizmet kuruluşları: Yükseköğretim kurumları, Radyo-TV kurumları, kamu işletmeleri vb. özerk kurumlar.

Mesleki kuruluşlar: Ticaret ve sanayi odaları, barolar, mühendis odaları vb. mesleki örgütler.

1.2.2.3. Denetleme ve Danışma Kuruluşları

Yukarıdaki örgütlenmeye ek olarak, genel yönetime yardımcı olan, denetleme ve danışma görevlerini yerine getiren kuruluşlar da bulunmaktadır. Bunlar: Danıştay, Sayıştay, Devlet Denetleme Kurulu, Devlet Planlama Teşkilatı, Milli Güvenlik Kurulu vb. kuruluşlardır.

1.2.2.4. Özerk Kamu Tüzel Kişileri

Türk kamu yönetiminin yeniden yapılanması kapsamında kurulan, özerk ve tarafsız kamu kurumlarından bazıları şunlardır: Radyo-Televizyon Üst Kurulu, Rekabet Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Kamu İhale Kurulu, Enerji Piyasası Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu vb.

1.2.3. Yargı Yetkisi ve Organları

Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır (Anayasa, Madde9). Anayasanın 125. Maddesine göre; yönetimin işlem ve eylemleri yargı denetimine tabidir, 138. Maddesine göre de; yürütme organı mahkeme kararlarına uymak durumundadır ve hiç bir organ, yargı yerlerine karışamaz, yargıya tavsiye ve telkinlerde bulunamaz. Türk yargı sistemi içinde yüksek mahkeme olarak; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay gibi üst mahkemeler bulunmaktadır.

Türkiye'nin yukarıda özetlenen temel yapılanması çerçevesinde; eğitim konusunda yetkili ve sorumlu organları şunlardır: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB); yükseköğretim dışındaki her tür örgün ve yaygın öğretim kurumları (Bakınız Bölüm 2.6.); Yükseköğretim Kurulu (YÖK); tüm yükseköğretim kurumları (Bakınız Bölüm 6.) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; çalışma hayatını düzenleyen bir kurum olarak mesleki yeterliklerin belirlenmesi, işyerlerinde eğitim ve unvanların verilmesi konuları.

Yönetim Hukuku

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Anayasa 1982

Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun

Belediye Kanunu

Büyükşehir Belediye Kanunu

Köy Kanunu

İl Özel İdaresi Kanunu

İl İdaresi Kanunu

1.3. Dinler

Türk halkının büyük bir bölümü (% 99) Müslüman kökenlidir. Ancak, dini veya mezhebi ne olursa olsun Türk vatandaşı olan herkese Türk denir. Türkiye lâik bir ülkedir (Anayasa, Madde 2). Dini inanç özgürlüğü anayasanın korumasındadır. Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Din işlerinin devlet tarafından denetlenmesi amacıyla Başbakanlığa bağlı bir teşkilat olarak Diyanet İşleri Başkanlığı hizmet vermektedir (Anayasa, Madde 136)

Türkiye'de çeşitli din ve mezheplere ait topluluklar da yaşamaktadır. Bunlar; Hıristiyanlar (Rum Ortodoks, Ermeni Apostolik, Süryani, Keldani), Yahudiler, Yezidiler ve diğerleridir. Hakları Lozan anlaşmasıyla güvence altına alınan gayrimüslim azınlıkların, dini ibadet yerleri vardır ve din hizmetleri kendileri tarafından düzenlenir (Lozan Barış Antlaşması).

Laiklik, Türk millî eğitiminin temel ilkelerinden birisidir (Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde12). Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır (Anayasa, Madde 24).

[Diyanet İşleri Başkanlığı](#)

[Anayasa 1982](#)

[Lozan Barış Antlaşması](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

1.4. Resmi Dil ve Azınlık Dilleri

Türkiye'nin resmî dili Türkçe'dir. (Anayasa, Madde 3). Anayasanın 42. maddesi, eğitim-öğretim kurumlarında, Türk vatandaşlarına ana dil olarak sadece Türkçe'nin öğretilmesini öngörmektedir. Aynı madde, eğitim kurumlarında yabancı dil öğretilbileceğini veya yabancı dille öğretim yapılabileceğini de öngörmektedir.

Yabancı dil eğitimi ve öğretimi, 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu ile düzenlenmektedir. Kanun, her düzeydeki eğitim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dilde öğretim yapan okulların tabi olacağı esasları belirlemektedir. Kanunun 2. maddesine göre;

- Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir,
- Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilmez,
- İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ile okullar Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB); yükseköğretim kurumlarında yabancı dille eğitimi ve öğretimi yapılacak dersler ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapacak yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunca (YÖK) belirlenir.

Tüm eğitim kademeleri dikkate alındığında, yabancı dil eğitimine yönelik olarak şunlar söylenebilir: Türkiye'de, Yabancı dil öğretimine ilköğretimin ilk yıllarında (koşulları uygun okullarda 4. yıldan itibaren) başlanmakta ve yükseköğretimin sonuna kadar sürdürülmektedir. Ayrıca, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde yabancı dille öğretim yapan (Tarih, Türkçe vb. dersler istisna olmak üzere) eğitim kurumları veya programlar açılabilir.

Lozan Antlaşması'na dayanan hakları, Anayasayla güvenceye alınmış olan azınlık ve yabancı okulları, kendi anadillerinde eğitim yaparlar. Bu kapsamda yer alan okullar; Fransız, Alman, İtalyan, Avusturyalı ve Amerikalılar tarafından kurulmuş özel yabancı okulları olup, bu okullara Türk çocukları da devam edebilmektedir. Bu kapsamda 15 yabancı lise bulunmaktadır. Diğer taraftan, Rum, Ermeni ve Musevi azınlıklar tarafından kurulmuş olan azınlık okulları (okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim okulları) bulunmaktadır. Bu okullara ise; kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenciler devam etmektedir ve Türkçe ve Türk Kültür dersleri dışındaki diğer derslerde kendi dillerine öğretim yapılabilmektedir. 22 Ermeni, 22 Rum, 3 Musevi olmak üzere toplam azınlık okulu sayısı 47'dir (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu). Ayrıca, sadece yabancı uyruklu öğrencilerin devam ettiği 12 özel uluslararası okul bulunmaktadır). Yabancı dille eğitim yapılan tüm okullarda Türkçe dersleri ve Türk kültürü ile ilgili dersler Türkçe yapılır.

Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi amacıyla özel kurslar açılabilir, diğer kurslarda dil ve lehçe dersleri verilebilir (Özel Öğretim Kurumları Kanunu). Buna göre Türkiye'de hangi hangi dilde öğretim eğitim ve öğretiminin yapılacağına Bakanlar Kurulunca karar verilir. Bu şekilde açılan kurs ve derslere en az ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında

okuyan, mezun olan veya orta öğretim kurumlarından ayrılan öğrencilerle yetişkinler alınır. İlköğretim çağında olduğu hâlde okula devam etmeyenler, kursa alınmaz. Okul öncesi veya ilköğretim çağındaki engelli çocukların, yaş ve öğrenim durumlarına bakılmaz. Bu kurumlarda karma öğrenim yapılır (Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik).

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Anayasa 1982

Lozan Barış Antlaşması

Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

MEB Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

1.5. Demografik Durum

Türkiye'nin yüzölçümü 769.604 km²'dir (baraj ve göller hariç). Türkiye idari olarak 81 il ve coğrafi olarak 7 bölgeye ayrılmaktadır. Türkiye'de ilk nüfus sayımı 1923'te yapılmış; 1930-1990 arası dönemde sonu 0 ve 5 ile biten her yıl sayım yapılmıştır. Son olarak yapılan 2009 Adrese Dayalı Nüfus Sayımı (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>) sonuçlarına göre Türkiye'nin nüfusu 72.527.312'dir. Nüfus yoğunluğu 93,4'tür. 0-29 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı %52,8'dir. Okul öncesi ve zorunlu eğitim çağı (5-14 yaş) nüfusu 12 694 000'dir.

Türkiye'nin nüfus yapısı 1923-1985 arasında sürekli artışlarla, 1985 sonrası dönemde ise nüfus artış hızındaki sürekli düşüş ve hızlı kentleşme ile karakterize olmuştur. Genel olarak üç büyük il (İstanbul, Ankara ve İzmir) nüfus yapıları açısından ülke geneline göre farklılıklar göstermektedir.

Türkiye'de nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir (2009): 0-14 yaş grubu %26,4, 15-64 yaş grubu %66,8'dir. Türkiye, genç nüfus yapısıyla karakterize edilmekle birlikte, nüfus içinde, 15-64 ve 65+ yaş grubunun payı giderek artmaktadır.

Kentsel nüfus oranı %75'tir ve kentsel kesimin payı giderek artmaktadır. Bazı bölgelerin kentsel kesim nüfus artış hızı Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Örneğin; İstanbul %29,3; Ortadoğu Anadolu %38,8 ve Güneydoğu Anadolu %36,6'dır.

Türkiye'nin iç göç istatistikleri incelendiğinde; 1990-2000 yılları arasında 6 milyon 692 bin kişi yer değiştirmiştir. Bunların 3 milyon 868 bini kentler arasında hareket etmiştir. Köyden kente göç edenlerin sayısı 1 milyon 168 bin olmuştur. İç göçün coğrafi dağılımına bakıldığında net göçün en fazla olduğu bölgeler şunlardır (Bakınız 1.7.3.): İstanbul (407 bin), Ege (184 bin)'dir. Buna karşılık en fazla göç veren bölgeler, Batı

Karadeniz (-232 bin) ve Güneydoğu Anadolu'dur (-210 bin). Kuşkusuz yoğun göç alan illerde, okul kapasiteleri zorlanmakta ve yeni bina yapımları artmaktadır.

Dış göç hareketlerine bakıldığında ise (Bakınız 1.7.3.); 2006 yılında yurt dışında yaşayanların sayısı 3 milyon 521 bindir. Bunların 3 milyon 122 bini Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Türkiye'de yaşayan yabancıların sayısı ise 200 bindir.

1.6. Ekonomik Durum

Türkiye, 2008 GSYH sıralamasına göre, dünyanın 17., Avrupa'nın (Rusya hariç) 7. büyük ekonomisidir. Türkiye OECD'nin ve G-20 ülkelerinin kurucu üyesidir. Hızla gelişen Türkiye ekonomisi açık bir ekonomidir. Türkiye'nin ekonomisi modern sanayi ve ticaret sektörlerinin yanı sıra kısmen geleneksel tarım sektöründen oluşmaktadır.

Dinamik bir yapıya sahip Türkiye ekonomisi son yıllarda yüksek hızlarda büyürken, 1994, 1999 ve 2001'deki kriz yıllarında gelirden düşüşe sahne olmuştur. 2001 yılındaki ciddi düşüşten sonra uygulamaya konan istikrar programı, 2002-2006 döneminde ekonomide önemli olumlu gelişmeler yaratmış ve her yıl ekonomide yüksek oranda büyüme görülmüştür. 2007 ve 2008 yıllarında GSYH büyüme oranı düşmüş, 2009'da küresel krizin etkisiyle ekonomi küçülmüştür.

Türkiye'nin uygulamakta olduğu ekonomi politikaları ve yapısal reformların temel hedefi AB'ye tam üyelik sürecini hızlı bir biçimde ve başarıyla tamamlamaktır. Türkiye ekonomisinin son yıllarda göstermiş olduğu performans, ekonomide kalıcı istikrara kavuşulmasına ve böylelikle uygulanmakta olan çeşitli sosyal politikaların başarıya ulaşmasına yardımcı olacak niteliktedir.

2007 Ağustos ayından itibaren gelişmiş ekonomilerin finans piyasalarında başlayan küresel kriz, 2008'in ortalarından itibaren Türkiye'de etkilerini göstermeye başlamıştır. Türkiye krizin finansal boyutundan önemli ölçüde etkilenmemiştir. Öte yandan, büyüme oranlarındaki düşüş, işsizlik oranlarındaki artış ve döviz kurlarındaki yükselme önemli boyutlara varmıştır. Krizin etkileriyle ilgili önlemler alınması 2009 itibariyle ekonominin temel önceliğini oluşturmaktadır.

1.6.1. Enflasyon

Türkiye'de uzun yıllar süren yüksek enflasyon döneminin ardından, 2001 yılında uygulamaya konulan ekonomik program enflasyonu düşürmede başarılı olmuş ve 2005 yılı sonunda enflasyon yüzde 10'un altına gerilemiştir (2005 GSMH deflatörü %7,1); 2005 yılında oniki aylık ortalamalara göre TÜFE %10,14, ÜFE %8,24 oranında artmıştır. 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında TÜFE enflasyonu hedefin altında gerçekleşmiştir. Söz konusu gelişmede, uygulanan sıkı para politikası ve mali disiplinden taviz verilmemesi etkili olmuştur. 2007 yılında son 33 yılın en düşük rakamlarına ulaşan enflasyon oranı 2008 yılında artışa geçmiştir. Küresel krizin hammadde ve gıda fiyatlarındaki artış nedeniyle tüm dünyada yol açtığı enflasyonist ortam, talep düşüşü nedeniyle Türkiye'de 2009 başı itibariyle enflasyon oranını önemli ölçüde artırmamıştır. Aksine ekonomide meydana gelen daralma enflasyonu biraz daha düşürmüştür, TÜFE % 6,25, ÜFE ise sadece %1,23 artmıştır (Bakınız 1.7.5.).

1.6.2. Büyüme

2002-2007 döneminde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) yıllık ortalama büyüme oranı %7,4 civarındadır. 2003 yılında %5,8 oranında büyüyen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2004 yılında özel tüketim ve özel kesim sabit sermaye yatırımlarındaki yüksek oranlı artışlarla beraber %9 oranında büyüme kaydetmiştir. 2004 yılında

GSMH'de kaydedilen yüzde 9,0 oranındaki büyüme hızı 1966 yılından bu yana ulaşılan en yüksek büyüme hızı olmuştur. 2005 yılında tekrar %8,4 büyüyen Türkiye ekonomisinin büyümesi sonraki yıllarda bir miktar düşmüştür. (Bakınız 1.7.5.). 2009'un ilk üç çeyreğindeki küçülme -%2,3'tür. Dördüncü çeyrek için büyük bir küçülme oranı beklenmektedir. 2009 için daha iyi tahminler bulunmamaktadır. 2009 için daha iyi tahminler bulunmamaktadır. 2001 yılında 2.146 USD olan kişi başına GSYH, 2008 yılında 10.436 USD'na yükselmiştir. Ancak Dolar'daki yükselme ve GSYH'deki düşüş 2009 kişi başına milli gelirinin 6.300 USD'ye kadar düşebileceğini göstermektedir. Sabit fiyatlarla GSYH 2009'un üçüncü çeyreği sonu itibariyle 2008'in 3/4'ü kadardır.

1.6.3. Dış Ticaret (Cari İşlemler Hesabı)

Cari işlemler dengesinde 2002 yılından itibaren gözlenen bozulma 2009'a kadar devam etmiştir, 2008 yılında cari işlemler açığı 41,7 milyar ABD dolarına çıkmıştır. GSYH büyümesi daha çok ithalata ve yabancı sermayesine bağlı olan Türkiye ekonomisinin cari açığı küresel krizin etkisiyle 13,8 milyar ABD Dolarına gerilemiştir. Cari açığın GSYH'ya oranı 2006'da yüzde 7,9'a yükselmiş, 2008'de %5,6'ya, 2009'da % 3,1'e düşmüştür (Bakınız 1.7.5.). Küresel krizin etkisiyle cari açığın önemli ölçüde düşmesi beklenmektedir.

1.6.4. İşgücü Piyasası, İstihdam ve İşsizlik

İşgücü piyasasındaki gelişmeler değerlendirildiğinde dikkati çeken ilk nokta, 1999 yılından itibaren gerilemekte olan istihdam düzeyinin, 2004 yılının ikinci çeyreğinden itibaren artış eğilimine girmesidir. Son yıllarda sağlanan istikrar sonucunda ekonomik büyümenin istihdama yansımaya başlaması bu gelişmede etkili olmuştur. Ancak, 2002-2007 döneminde ekonomi yıllık ortalama yüzde 7,4 civarında büyürken yaratılan yeni istihdam ortalama yüzde 1 civarında artmıştır. İstihdam düzeyindeki bu sınırlı artış büyük ölçüde tarım kesimi istihdamındaki azalmadan kaynaklanmıştır. Benzer biçimde işsizlik oranlarında ciddi bir düşüş sağlanamamış, 2008'den itibaren işsizlik oranları yükselmeye başlamıştır. 2008'de 2,6 milyon olan işsiz sayısına 2009'da yaklaşık 660 bin kişi eklenmiştir.

Türkiye'nin işgücü piyasasıyla ilgili veriler şöyle özetlenebilir (Bakınız 1.7.4.): istihdam halindeki işgücü sayısı 21 milyon 315 bindir. İstihdamın % 25,8'i tarım, % 24,7'si sanayi, % 48,6'sı da hizmetler sektöründedir. Sanayi sektörünün toplam içindeki payı giderek artmaktadır. İşgücüne katılma oranı %48 civarındadır. Bu oran, erkeklerde %71,8, kadınlarda %25,4'tür. İstihdam halindeki işgücü sayısı 21 milyon 741 bindir. İstihdamın % 24,6'sı tarım, % 26,0'ı sanayi, % 49,5'i da hizmetler sektöründedir. Tarım sektörünün toplam içindeki payı giderek azalmaktadır. İşgücüne katılma oranı % 48 civarındadır. Bu oran, erkeklerde %70, kadınlarda %26'dır. Çok küçük oranlarla olmakla beraber kadınların işgücüne katılma oranlarının arttığı gözlenmektedir.

2009 yılı Kasım ayı itibariyle işsizlik oranı %13,0'dır. Bu oran bir önceki yıla göre % 2'lik bir kötüleşme anlamına gelmektedir. 15-24 yaş grubunun işsizlik oranı %24,4'tür. Eğitim düzeyine göre ise; en yüksek işsizlik oranı lise mezunlarındadır (% 16,5). Yükseköğrenim mezunlarının işsizlik oranı %13,1'dir (Bakınız 1.7.4.).

1.7. İstatistikler

1.7.1. Nüfus İstatistikleri

1.7.1.1. Nüfus İstatistikleri

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
----------	------	------	------	------	------

Nüfus (yıl ortası) (bin kişi) ¹	64.259	68.582	70.256	71.079	71.897
Yaş gruplarına göre nüfus (0- 14) (%)	29,8	..	26,4	26,7	26,4
Yaş gruplarına göre nüfus (15- 64) (%)	64,5	..	66,5	66,5	66,8
Yaş gruplarına göre nüfus (65+) (%)	5,7	..	7,1	6,8	6,9
Ortanca yaş	24,83	..	28,3	28,5	28,8
Cinsiyet oranı ²	1,026	..	1,005	1,005	1,005
Kentsel nüfus oranı (%)	64,9	..	70,5	75,0	75,5
Yıllık nüfus artış hızı (‰)	13,8	12,3	11,8	11,5	11,3
Nüfus yoğunluğu ³	83,5	89,1	91,3	92,4	93,4
Yabancı uyruklu oranı (%)	0,39	..	0,14	..	..

Notlar:

- (1) 2000 verileri nüfus sayımına; 2007, 2008 ve 2009 verileri adrese dayalı nüfus sisteminden (ADNKS) elde edilmiş sayılara dayanmaktadır. 2005 ve 2006 verileri 2009 başı itibariyle TÜİK tarafından güncellenmemiştir.
- (2) Toplam nüfus içinde erkeklerin kadınlara oranı.
- (3) Türkiye'nin yüzölçümü: 769.604 km² (Göller ve barajlar hariç).

1.7.1.2. Nüfusun Coğrafi Dağılımı (2009)

İstatistikî Bölge Sınıflandırmasına Göre Bölge (Düzye 1)	Toplam nüfus ¹	Kentsel nüfus ²	Kırsal nüfus	Cinsiyet oranı ³			Nüfus yoğunluğu ³
				Toplam	Kent	Kır	
Türkiye	72.561.312	75,53	24,47	1,010	1,014	0,999	92,39
İstanbul	12.915.158	98,98	1,02	1,013	1,013	1,029	2430,86
Batı Marmara	3.129.772	62,16	37,84	1,031	1,040	1,016	72,80
Ege	9.517.153	72,32	27,68	1,004	1,005	1,000	105,45
Doğu Marmara	6.701.343	83,82	16,18	1,006	1,009	0,993	135,70
Batı Anadolu	6.875.349	89,02	10,98	0,989	0,992	0,970	91,23
Akdeniz	9.252.902	70,24	29,76	1,016	1,014	1,020	102,41
Orta Anadolu	3.831.373	68,83	31,17	1,003	1,007	0,994	41,73
Batı Karadeniz	4.512.288	58,28	41,72	0,984	0,991	0,975	61,11
Doğu Karadeniz	2.526.619	55,17	44,83	0,989	0,994	0,982	71,85
Kuzeydoğu Anadolu	2.198.061	53,28	46,72	1,052	1,077	1,024	30,96
Ortadoğu Anadolu	3.638.401	55,82	44,18	1,041	1,066	1,009	43,86

Güneydoğu Anadolu	7.462.893	68,28	31,72	1,020	1,035	0,988	97,00
-------------------	-----------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Notlar:

- (1) Adrese dayalı nüfus sayımı sonucu.
- (2) Nüfusu 20 binin üstünde olan yerleşim birimleri kent olarak kabul edilmektedir.
- (3) Erkek/kadın.
- (4) Türkiye'nin yüzölçümü 785.347 km².

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)-2007-2008-2009 Nüfus Sayımı Sonuçları

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

1.7.2. Demografik Göstergeler

1.7.2.1. Demografik Göstergeler

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
Toplam doğurganlık hızı (kadın başına)	2,27	2,19	2,17	2,14	2,12
Katkılı yenilenme hızı (kadın başına)	1,11	1,07	1,06	1,04	1,04
Net yenilenme hızı (kadın başına)	1,06	1,03	1,02	1,02	1,01
Çocuk doğurmada ortalama yaş	27,2	27,1	27,1	27,3	27,2
Kaba doğum hızı (‰)	20,2	18,9	..	17,9	17,7
Doğuştaki beklenen yaşam süresi (yıl)	70,4	71,3	71,7	73,6	73,7
Erkek	68,1	68,9	69,3	71,4	71,5
Kadın	72,8	73,8	74,2	75,8	76,1
Kaba ölüm hızı (‰)	6,2	6,2	...	6,4	6,4
Bebek ölüm hızı (‰)	28,9	23,6	21,7	16,0	15,3
Erkek	32,3	26,4	24,3	18,6	17,8
Kadın	25,4	20,6	19,0	13,3	12,7
Kaba evlenme hızı (‰)	6,84	8,90	9,09	9,03	..
Kaba boşanma hızı (‰)	0,52	1,33	1,34	1,40	..
Kaba intihar oranı (‰)	0,0267	0,0375	0,0398	0,0396	..

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)-2007-2008-2009 Nüfus Sayımı Sonuçları

Türkiye İstatistik Yıllığı 2008

İstatistik Göstergeler 1923-2007

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

1.7.2.2. Nüfusun Eğitim Göstergeleri

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
Yetişkin okuryazarlık oranı (15+ yaş) (%)	86,5	88,1	..	83,22	84,76
Erkek	94,4	96,0	..	88,03	89,40
Kadın	78,5	80,3	..	78,46	80,15
6+ yaş grubu nüfus (1000 kişi)	59.859	..	63.609	64.241	65.049
Okuma yazma bilmeyen	12,68	..	8,1	7,67	7,13
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	21,53	..	..	21,17	20,74
İlkokul mezunu	37,03	..	..	27,79	27,99
İlköğretim / ortaokul veya dengi okul mezunu	10,07	..	..	14,47	15,63
Lise veya dengi okul mezunu	13,39	..	..	15,33	15,81
Yüksekokul veya fakülte mezunu	5,27	..	..	5,89	7,14
Bilinmeyen	0,02	..	..	6,53	5,56

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)-2007-2008-2009 Nüfus Sayımı Sonuçları

Türkiye İstatistik Yıllığı 2008

İstatistik Göstergeler 1923-2007

1.7.3. Göç İstatistikleri**1.7.3.1. İç Göç Verileri**

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
ADNKS / İkametgah nüfusu	60.752.995	..	70.586.256	71.517.100	72.561.312
Yerleşim yerleri arasında göç eden	6.692.263	..	..	..	..
İller arasında göç eden nüfus	4.788.193	..	..	2.273.492	2.236.981
0-14 yaş grubu/Toplam (%)	..	..	..	21,88	20,34
15-24 yaş grubu/Toplam (%)	..	..	..	26,06	29,75
Erkek/Kadın	1,277	..	..	1,029	1,008
Bölgeler arası göç eden nüfus	4.098.356	..	..	1.903.234	1.876.673
0-14 yaş grubu/Toplam (%)	..	..	..	21,82	20,28
15-24 yaş grubu/Toplam (%)	..	..	..	26,02	29,40
Erkek/Kadın	1,311	..	..	1,044	1,020

Not: 2000 yılı verileri 1995-2000 arasını göstermektedir.

1.7.3.2. İç Göçün Coğrafi Dağılımı1

İstatistiki bölge sınıflandırmasına göre bölge (düzey 1)	2009 ADNKS nüfusu	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı
Toplam	72.561.312	1.876.673	1.876.673	0	0
İstanbul	12.915.158	388.467	348.986	39.481	3,06
Batı Marmara	3.129.772	95.350	82.777	12.573	4,03
Ege	9.517.153	181.459	164.896	16.563	1,74
Doğu Marmara	6.701.343	193.578	151.008	42.570	6,37
Batı Anadolu	6.875.349	206.580	175.036	31.544	4,6
Akdeniz	9.252.902	193.231	188.441	4.790	0,52
Orta Anadolu	3.831.373	103.713	122.883	-19.170	-4,99
Batı Karadeniz	4.512.288	149.115	159.957	-10.842	-2,4
Doğu Karadeniz	2.526.619	98.282	96.697	1.585	0,63
Kuzeydoğu Anadolu	2.198.061	62.445	95.033	-32.588	-14,72
Ortadoğu Anadolu	3.638.401	85.842	119.049	-33.207	-9,09
Güneydoğu Anadolu	7.462.893	118.611	171.910	-53.299	-7,12

Not:

(1) Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsamamıştır.

1.7.3.3. Dış Göç Verileri

Gösterge	2000	2005	2006	2007
Türkiye’de bulunan yabancılar	168.047	178.964	200.058	234.111
İkamet eden	...	131.594	151.322	..
Öğrenim gören	...	25.242	26.100	..
Çalışan	...	22.128	22.636	..
Yurtdışında bulunan vatandaşlar1	3.571.771	3.659.967	3.520.040	..
Çalışan	1.180.420	1.343.594	1.180.550	..
Avrupa ülkelerinde bulunan vatandaşlar1	3.170.466	3.100.117	3.127.691	..
Çalışan	1.036.262	1.035.658	1.047.842	..

Notlar:

(1) Vatandaş sayılarına çifte vatandaş statüsünde olanlar da dahildir.

[Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2007](#)

[Göç İstatistikleri](#)

[Türkiye İstatistik Yıllığı 2008](#)

1.7.4. İstihdam ve İşsizlik

1.7.4.1. İstihdam ve İşgücü Yapısı

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
Kurumsal olmayan nüfus (000)	66.187	67.227	68.901	69.724	70.841
15+ nüfus (000)	46.211	48,359	49.994	50.772	52.007
İşgücü (000)	23.078	22,455	23.114	23.805	25.011
İstihdam edilen	21.581	20.067	20.738	21.194	21.741
Tarım	7.769	5.154	4.867	5.016	5.342
Sanayi	5.174	5.285	5.545	5.682	5.647
Hizmetler	8.637	9.628	10.327	10.495	10.752
İşsiz	1.497	2.388	2.376	2.611	3.270
İşsizlik oranı (%)	6,5	10,6	10,3	11,0	13,0
Erkek	6,6	10,5	10,0	10,7	12,7
Kadın	6,3	11,2	11,0	11,6	14,0
İşgücüne dahil olmayan (000)	23.133	25.905	26.879	26.967	26.996
İşgücüne katılma oranı (%)	49,9	46,4	46,2	46,9	48,1
Erkek	73,7	70,6	69,8	70,1	70,6
Kadın	26,6	23,3	23,6	24,5	26,4
İstihdam oranı (%)	46,7	41,5	41,5	41,7	41,8
Erkek	68,9	63,2	62,7	62,6	61,5
Kadın	24,9	20,7	21,0	21,6	22,8
15-24 yaş işgücüne katılma oranı (%)	42,5	37,7	37,7	38,1	38,4
Erkek	57,6	51,7	51,6	51,7	51,6
Kadın	28,1	24,5	24,4	25,1	25,8
15-24 yaş işsizlik oranı (%)	13,1	19,9	20,0	20,5	24,4
Erkek	13,7	19,5	19,6	20,1	24,5
Kadın	11,9	20,5	20,8	21,2	24,2
Eğitime göre işsizlik oranı (%)	6,5	10,6	10,3	11,0	13,0
Okur-yazar olmayanlar	3,4	4,5	5,0	7,0	6,5
Lise altı eğitilmişler	5,7	9,6	9,3	12,2	12,3
Lise ve dengi meslek	10,6	13,6	12,8	14,6	16,5
Yükseköğretim	7,0	10,2	9,6	11,1	13,1

Not: 2005-2008 verileri ADNKS verileriyle güncellenmiştir. 2009 verileri Kasım ayı itibariyledir.

<http://www.tuik.gov.tr>

Türkiye İstatistik Yıllığı 2008

1.7.5. Temel Ekonomik Göstergeler

1.7.5.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Gösterge	2000	2005	2007	2008	2009
GSYH (cari, milyon TL) ¹	166.658	648.932	843.178	950.098	700.958
Tarım	16.817	60.714	64.332	72.561	60.215
Sanayi	38.389	131.637	168.502	187.040	131.788
Hizmetler	100.817	379.364	521.551	594.548	449.972
GSYH büyüme oranı (cari, TL, %)	59,3	16,1	11,2	12,7	-2,3
GSYH deflatörü değişim oranı (%)	49,2	7,1	8,1	11,6	5,7
GSYH (1998 sabit, milyon TL)	72.436	90.500	101.255	102.164	71.294
GSYH büyüme oranı (1998 sabit, TL, %)	6,8	8,4	4,7	0,9	-8,4
GSYH (cari, milyon USD)	267.209	483.992	647.846	741.754	447.076
GSYH büyüme oranı (cari, USD, %)	7,2	23,3	22,2	14,5	-23,6
Kişi başına GSYH (TL)	2.594	9.462	12.002	13.367	9.749
Kişi başına GSYH (1998 sabit, TL)	1.127	1.320	1.441	1.437	992
Kişi başına GSYH (USD)	4.130	7.021	9.234	10.436	6.302
İhracat (milyon USD, FOB)	27.775	73.476	107.272	132.027	102.165
İthalat (milyon USD, CIF)	54.503	116.774	170.063	201.964	140.775
Cari denge (milyon USD)	-9.920	-22.088	-38.219	-41.689	-13.854
Dış borç stoku (milyon USD)	118.602	169.726	249.439	278.146	273.454
İç borç stoku (milyon TL)	36.420	244.782	255.310	274.827	330.005
Tüketici fiyat endeksi değişim oranı (%) ²	54,9	10,14	8,76	10,44	6,25
Üretici fiyat endeksi değişim oranı (%) ³	51,4	8,24	6,31	12,71	1,23
Bütçe harcamaları (milyon TL) ⁴	51.344	159.687	204.068	227.031	267.275
Bütçe gelirleri (milyon TL) ⁴	38.228	152.784	190.360	209.598	215.060
Ortalama döviz kuru (USD/TL) ⁵	0,62370	1,34079	1,30151	1,29291	1,54706
Ortalama döviz kuru (Euro/TL) ⁵	0,57394	1,66953	1,77818	1,89577	2,15052

Notlar:

- (1) Harcama yöntemiyle.
- (2) Kentsel yerler TÜFE, 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı, 1994 = 100.
- (3) TEFE, 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı, 1994 = 100.

(4) TÜİK GSYH verilerini Avrupa Ulusal Hesapları Sistemi (AHS-95) önerileri doğrultusunda hazırlanan 1998 bazlı yeni seriyi yayınlayarak güncellemiştir. Maliye Bakanlığı 2000-2005 dönemi kamu harcamaları verilerini GSYH verilerine uygun olarak güncellemiştir.

(5) TCMB döviz alış kuru yıllık ortalama.

(6) 2009 verileri geçicidir. 2009 GSYH verileri III. Çeyrek itibariyledir

[Kamu Hesapları Bülteni 2009](#)

[Türkiye İstatistik Yıllığı 2008](#)

[İstatistik Göstergeler 1923-2007](#)

[Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası-TCMB](#)

2. Eğitim Sisteminin ve Eğitim Yönetiminin Genel Örgütlenmesi

Bu bölümde, Türkiye'nin eğitim politika ve reformlarının tarihsel geçmişi, halihazırda yürütülen reformlar, eğitime ilişkin yasal düzenlemeler, eğitim sisteminin örgüt ve yönetimi, zorunlu eğitim, eğitim yönetimi (merkezi ve yerel düzey), eğitim kurumlarında iç ve dış katılım, eğitimin finansmanı ve eğitim istatistikleri yer almaktadır.

2.1. Tarihsel Görünüm

2.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesine (Osmanlı Dönemi) Kısa Bir Bakış

Hemen bütün kamusal alanlarda olduğu gibi, eğitim yönetimi alanında da, devletin öncülüğü ve liderliği geleneği Türk tarihinin ilk dönemlerinden itibaren gözlenen bir durumdur.

29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ilan edilmeden önce Anadolu'da Selçuklular döneminde (1071-1299) ve Osmanlılar döneminde devletin eğitim kurumlarını kurması, işletmesi ve bunların gelişimine katkısı büyük olmuştur.

Devletin eğitim kurumları üzerindeki bu belirleyici etkisi, doğaldır ki, kendini bu kurumların yönetiminde de çok açık biçimde göstermiş, bu durumun açık yansıması olarak da 'merkezden yönetim' ilkesi baştan beri temel anlayış ve işleyiş şekli olmuştur.

Osmanlı Dönemi eğitim kurumlarından en belirgin olanlarının Sıbyan mektepleri (primary schools) medreseler (The madrasas) ve Enderun Mektebi (The Palace School) olduğu görülür.

Genellikle sultan veya yüksek dereceli devlet yöneticileri tarafından bir camiye bağlı olarak külliye biçiminde ya da bağımsız olarak kurulan Sıbyan mektepleri (Ottoman Civilization, s.345) İmparatorluğun en yaygın eğitim kurumlarıydı ve çoğunlukla vakıf sistemiyle işletiliyordu.

Benzer biçimde, medreseler de vakfa dayanan kurumlardı. Genellikle cami, misafirhane ve başka hayır kurumlarından oluşan bir külliyenin ögesi idi (Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ, s.177). Bu külliyenin mütevellisi, medreseye ayrılan kaynakları müderrisin (rektör) emrine verirdi. Öğrencilerin seçilmesinden, bu kaynakların öğrenci ve hizmet sahiplerine dağıtılmasından ve medresenin genel yönetiminden müderris sorumluydu. Bu bakımdan medrese, kendisi de özerk bir kurum olan vakfın içinde kendi kendini yöneten bir birimdi. Müderrisler padişahın beratıyla (yazılı emir) atanırdı.

Sarayın (Topkapı) iç kısmı anlamına gelen Enderun ismiyle anılan özgün okulda esas olarak Hıristiyan ailelerden toplanan zihinsel ve fiziksel açıdan üstün niteliklere sahip çocukların iyi ve güvenilir üst düzey yönetici ve asker olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır. Bu okulda öğrenciler yatılı ve burslu olarak okutulurlardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine doğru Padişah kendi mutlak yönetimini sınırlayan Parlamentolu Meşrutiyet dönemini getiren bir Anayasayı (Kanun-i Esasi) kabul ve ilan etmiştir (23 Aralık 1876). Bu Anayasanın üç maddesi eğitimle ilgilidir. Bu maddelerden birinde tüm okulların Devletin denetiminde ve tüm bireyler için ilköğretimin zorunlu olduğu ifade edilmektedir (Türk Eğitim Tarihi s.204-205). Çok kısa süren bu dönemin ardından 1878 yılında Padişah Parlamentosu kapatmış, 30 yıllık bir Mutlakiyet yönetiminin ardından 23 Temmuz 1908 tarihinde II. kez Meşrutiyet ilan edilmiştir. Bu iki dönemde de eğitim alanında, çoğu tam anlamıyla uygulamaya konulamamış olmakla birlikte, ilk kez ilköğretimin devlet

okullarında parasız olması, öğretim kurumlarının müfredatına yeni bazı derslerin eklenmesi, öğretmen yetiştirmede yeni bazı yaklaşımlar ve girişimler, kırsal kesimde yaşayanların eğitimi, halk eğitimi, öğretmenlerin ilk kez meslek örgütleri kurarak örgütlenmeleri ve Eğitim Bakanlığının teşkilat yapısının yeniden düzenlenmesi gibi düzenlemelere gidildiği görülmektedir (Türk Eğitim Tarihi, s.206-274).

Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ: 1300-1600

Ottoman Civilization I

Türk Eğitim Tarihi

2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edilmesinden hemen sonra 1924 yılında yeni bir Anayasa kabul edilmiştir. 1924 Anayasası ile ilköğretimin Türk vatandaşları için zorunlu ve Devlet okullarında parasız oluşu tekrarlanmıştır (madde 87).

Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim sisteminin genel örgütlenişi ve yönetiminin ana hatları 3 Mart 1924'te çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile belirlenmiştir. 'Öğretimin Birleştirilmesi' anlamına gelen bu yasa ile eğitimin örgütlenmesi ve yönetimi ile ilgili olarak; medreseler kapatılmış, bütün eğitim-öğretim ve bilim kurumları eğitim işlerinin tek elden yürütülmesi amacıyla Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, yönetimi ile ilgili tüm düzenlemeler bu bakanlığın yetkisine verilmiştir.

22 Mart 1926 tarihinde kabul edilen 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun Cumhuriyet Dönemi eğitim sisteminin yönetsel yapısını düzenleyen ilk yasal düzenleme olması açısından önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığının mevcut yapısı içerisinde çok önemli bir yere ve işleve sahip olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Talim ve Terbiye Dairesi adıyla ilk kez bu yasada yer almıştır.

1 Kasım 1928 tarihinde çıkarılan bir kanunla yeni alfabeye (Latin Alfabet) geçilmiştir. Türkçe'ye uygun olmadığı ifade edilen Arap harflerinin yerine, ülkelerin önemli bir bölümünde kullanılan, öğrenilmesi ve kullanılması daha kolay olduğu belirtilen Latin harfleri kullanılmaya başlanmıştır.

17 Nisan 1940 tarihinde çıkarılan 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile özgün bir eğitim kurumu (öğretmen yetiştirme modeli) oluşturulmuştur. Pragmatik eğitim felsefesi anlayışına dayanan bu kurumların kuruluş amacı o dönemde ülke nüfusunun büyük bölümünü oluşturan kırsal kesimde yaşayan insanlara temel eğitim vermenin yanı sıra, hem kendilerinin hem de ülkenin refah düzeyini yükseltecek üretimle ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırılması idi. İlk aşamada 1940 yılında 14 adet kurulan bu enstitülerin sayısı zamanla 21'e yükselmiştir. Bu özgün kurumların programları 1947 yılında kısmen değiştirilmiş, Şubat 1954'te yayınlanan 6234 sayılı Kanunla da bu okullar İlköğretmen Okulları'yla birleştirilmiştir.

1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ilköğretim için ayrı olarak çıkarılan ilk yasa olması bakımından önemlidir. İlköğretimin zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğunu tekrarlayan bu yasa; örgütlenme, ilde ilköğretim görevlileri, ilköğretim okullarının açılma ve kapanma zamanları, kayıt ve kabul işleri, okula devam, okulların arsa işleri, ilköğretimin gelir ve giderleri ve çeşitli konuları düzenlemektedir.

Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde ele alan yasa ise 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu olmuştur. Bu yasanın 18. maddesine göre; Türk millî eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden kurulur. Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim ise, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

Mesleki ve teknik eğitimde reform yasası olarak nitelendirilebilecek yasa ise 1986 'da çıkarılan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'dur. Bu alandaki bütün düzenlemelerin yasal dayanağı niteliğindeki bu yasaya göre; meslekî ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, yaygın eğitim okul ve

kurumları ile işletmelerde yapılacak meslekî eğitimin; plânlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Bakanlıkta [Mesleki Eğitim Kurulu](#) kurulur. Bu Kurulun kararları Bakanlık ve ilgili meslek kuruluşlarınca yürütülür. İl düzeyinde ise [İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu](#) oluşturulur.

1926 tarihinde kabul edilen 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun'dan sonra Milli Eğitim Bakanlığının örgüt yapısını kapsamlı bir biçimde ele alan ve değiştiren yasa ise 1992 yılında çıkarılan 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'dur. Bu yasaya göre Milli Eğitim Bakanlığı 'merkez örgütü', 'taşra örgütü', 'yurtdışı örgütü' ve 'bağlı kuruluşlar' olmak üzere dört bölümden oluşturulmuştur. Bakanlık merkez örgütü; Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden oluşur. Taşra örgütü olarak; her ilde ve ilçede bir milli eğitim müdürlüğü bulunur. İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı oluşturulur. Yasayla, Bakanlık yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkili kılınmıştır. Bakanlığın, bağlı kuruluşları ise Millî Eğitim Akademisi ve Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'dur.

Zorunlu eğitimin (ilköğretimin) süresini 8 yıla çıkaran ve uygulanması için çeşitli yaptırımlar getiren yasa ise 18.8.1997 tarihli 4306 sayılı Kanundur. Yasayla ayrıca, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 492 sayılı Harçlar Kanunu, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun ilgili maddeleri değiştirilerek bu yasaların belli maddeleri gereği toplanan vergi ve harçların %25'i, 31.12.2010 tarihine kadar sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim hizmetlerinde kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı payı (eğitime katkı payı) olarak ayrılmıştır (Geçici madde-1).

2001 yılında çıkarılan 4702 sayılı Kanun ile de daha önce çıkarılan pek çok yasanın bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Yasanın birinci maddesiyle bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından oluşan [Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri](#) oluşturulmuş, ikinci maddesiyle de; Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi meslekî ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki [Meslek Yüksekokullarına](#) sınavsız olarak yerleştirilebilmeleri mümkün olmuştur. Bu yasanın 24. maddesiyle de 4306 sayılı yasayla ilköğretim için sağlanan ek kaynaklardan ortaöğretim kademesinin de yararlanması öngörülmüştür.

Millî Eğitim Şurası: Türk Eğitim Sistemine en geniş anlamda yön vermek amacıyla görüş ve önerilerin sunulup tartışıldığı ve kuruluşu, çalışmaları kanunla düzenlenen Millî Eğitim Şuraları ilk kez 1939 yılında toplanmıştır. Toplanmaları düzensiz aralıklarla da olsa (yaklaşık4-5 yılda bir) halen sürmektedir. En son olarak 17.si (2006 yılı) toplanan bu şuralar Bakanlığın danışma organı niteliğinde olup, kararları bağlayıcı değil, Bakanlığa yol gösterici, fikir vericidir.

Kalkınma Planları: Türkiye'de 1963 yılından itibaren planlı kalkınma dönemi başlamıştır. Son olarak Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Dönemi (2001-2005) bitmiş, dokuzuncu kalkınma planı dönemine (2007-2013) girilmiştir. Kalkınma planlarında, tüm sektörlerle birlikte "eğitim" sektörü de ayrı bir bölümde ele alınmaktadır. Örneğin Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında milli eğitim sisteminin; bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, eğitimin tüm evrelerinde yatay geçişlere imkan veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, tüm öğrenciler için fırsat eşitliğini gözetken, etkin bir rehberlik hizmetini içeren ve yetki devrini esas alan bir sistem bütünlüğü içinde yeniden düzenleneceği ifade edilmektedir. Planda, Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatında hizmet esasına dayalı bir yapılanmaya gidilmesi ve taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi için düzenlemeler yapılması istenmiştir. MEB 2007 Yılı Bütçe Raporu'nda "2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı, istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu ile hazırlanmıştır" denilerek, 13/05/2006 tarih ve 26167 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olan Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisine uygun olarak, eğitim sisteminin geliştirilmesi amacıyla izlenecek stratejilere değinilmektedir.

Cumhuriyet Döneminde yükseköğretim alanında Mayıs 1933 yılında çıkarılan 2252 sayılı Kanun reform niteliğinde değişiklikler getirmiştir. 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile kurulması kararlaştırılan ve 1870 yılında İstanbul'da açılan Darülfünun (Üniversite) kaldırılmış, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Türk Eğitim Tarihi s.326).

Temmuz 1973'te 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu yayınlanmıştır. Bu yasa Üniversitelerin görevlerini ayrıntılı biçimde belirlemiştir. Bu görevler özetle; öğrenci yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve incelemeler yapmak, ulusal ve uluslararası bilim ve araştırma kurumları ile işbirliği yapmak ve toplumun genel düzeyini yükseltici bilimsel verileri yaymaktır.

6 Kasım 1981'de de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yükseköğretimin yapısı ve işleyişi kapsamlı biçimde değiştirilmiştir. Yasa, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının örgütlenme, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları ve öğrencilerle ilgili konuları düzenlemektedir. 2547 sayılı yasada yükseköğretimi düzenleyecek üst kuruluşlar olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) belirlenmiştir.

Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur. Bu Kurula Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon faaliyetleri ile ilgili birimler bağlıdır. Kurulun temel görevleri eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin sağlanması, gereksinim duyulan öğretim elemanlarının yetiştirilmesi, üniversitelere ayrılan kaynakların etkili biçimde kullanılmasının sağlanmasını gözetim ve denetim altında bulundurma ve yükseköğretim kurumları arasında belirlenen ilke ve hedefler doğrultusunda birleştirici, bütünleştirici, sürekli, ahenkli ve geliştirici işbirliği ve koordinasyonu sağlamak olarak özetlenebilir.

Yasa ile oluşturulan Üniversitelerarası Kurul akademik bir organdır. Kurul'un görevleri; yükseköğretimin planlanması çerçevesinde, üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerini koordine etmek, uygulamaları değerlendirmek, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere önerilerde bulunmak, üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını karşılayacak önlemleri teklif etmek, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleriyle ilgili çalışmalar yapmaktır.

1982 Anayasasında yükseköğretim kurumları ve yükseköğretim üst kuruluşlarıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır (Madde 130 ve 131). Bu maddelerde özetle; kamu tüzel kişiliğine sahip ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulacağı, kazanç amacına yönelik olmamak koşulu ile vakıflar tarafından yükseköğretim kurumlarının kurulabileceği, Yükseköğretim Kurulu üyelerinin ve rektörlerin Cumhurbaşkanınca atanacağı konuları hükme bağlanmaktadır.

Türk Eğitim Tarihi

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

2252 sayılı Üniversiteler Kanunu

4306 Sayılı Kanun

4702 sayılı Kanun

Anayasa 1982

Köy Enstitüleri Kanunu

Maarif Teşkilatına Dair Kanun

Mesleki Eğitim Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

2.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türk Eğitim Sistemi içinde Bakanlık merkez teşkilatı ve taşra teşkilatlarının yapısı ve yönetimi, öğretim süreleri, ek finansman sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve kalite güvencesinin sağlanmasında odaklaşan konular aşağıdaki paragraflarda özetlenmiştir;

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması çalışmaları; 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 15. Milli Eğitim Şurasında; Milli Eğitim Bakanlığı'nda hizmet esasına göre bir yapılanmaya gidilmesi, Bakanlık merkez teşkilatının daha ziyade makro düzeyde stratejik planlama, müfredat programı belirleme ve koordinasyon işleriyle uğraşması, bu tür üst düzey konuların dışındaki yetki ve sorumlulukların Bakanlık taşra birimlerine ve yerel yönetimlere devrinin gerçekleştirilmesi çalışmalarına ağırlık verilmesi vurgulanmaktadır. 57. Hükümet Programında ortaya konulan Acil Eylem Planı'nda da; kalkınma planlarında ve milli eğitim şuralarında belirtilen ortak nedenlerle Bakanlık teşkilatının amacını gerçekleştirmesine yönelik dinamik bir yapının kurulması, her düzeydeki yetki ve sorumlulukların tespiti, birimler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının yeniden yapılandırılması amacıyla 2004 yılında Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) ile "Sürekli Kurum Geliştirme Projesi: Stratejik Yönetim Modülü" Protokolü çalışması yapıldığı ifade edilmektedir.

Sözü edilen yeniden yapılanma kapsamında;

- Bakanlık ana hizmet, destek birimleri ve bunların görevlerinin yeniden belirlenmesi,
- Karar süreçleri ve iş akışının hızlandırılması,
- Görev-yetki karmaşası ve binişikliğin önlenmesi,
- Birimler arasındaki iletişimin güçlendirilmesi,
- Kaynak kullanmada etkinlik ve verimliliği arttıracak tedbirlerin alınması,
- Gelişen teknoloji ile birlikte, eğitim politikalarına yeni yaklaşımlar ve uygulamaların getirilmesi,
- Gelişen teknoloji ile birlikte, eğitim-öğretim ve bununla ilgili yönetim hizmetlerinin niteliğini arttıracak uygulamaların yaygınlaştırılması,
- Öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelerine önem verilmesi ve benzeri konular çerçevesinde yapılanma çalışmalarının yapıldığı belirtilmektedir.

Ortaöğretimin (liseler) süresinin dört yıla çıkarılması: Ortaöğretimin yeniden yapılandırılması çalışmaları çerçevesinde, Talim ve Terbiye Kurulunun (TTK) 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile üç yıllık mesleki ve teknik liseler ile genel liselerin eğitim ve öğretim süresinin 2005-2006 öğretim yılından itibaren 9. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak 4 yıla çıkartılmıştır. Bu değişikliklere göre geliştirilen MEB Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi Bakanlık Talim ve Terbiye Kurulunun 14.07.2005 tarih ve 193 sayılı kararı ile kabul edilerek 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya konulmuştur (MEB 2006 Mali

Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.92). Kasım 2006 tarihinde gerçekleştirilen 17. Milli Eğitim Şurası kararları ve AB Müktesebatı "Türkiye Ulusal Programı"ndaki amaçlar doğrultusunda öğrencilerin AB ülkeleri öğrencileri ile rekabet edebilmeleri için bir çok AB ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de ortaöğretim süresi 2005-2006 öğretim yılından itibaren 4 yıl olarak uygulanmaya başlanmıştır. (MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.18)

Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlarda Değişiklikler: Öğretmen yetiştirme programlarında yapılan değişikliklerle genel kültür derslerinin sayısı artırılmış, fakültelere % 25 oranında dersleri belirleme yetkisi verilmiş ve seçmeli ders sayısı artırılmıştır. Ayrıca ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesinin gereği vurgulanmıştır. Ek olarak programa Topluma Hizmet Uygulamaları dersi konulmuştur. (http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/yeni_programlar_ve_icerik).

İlköğretime başlama yaşının düşürülmesi: 13-17 Kasım 2006 tarihinde gerçekleştirilen 17. Milli Eğitim Şurasında 60-72 aylık çocukluk çağını kapsayan okul öncesi eğitim döneminin zorunlu hale getirilmesi için çalışmalara başlanması yer almaktadır (<http://www.ttkb.meb.gov.tr>). MEB, zorunlu eğitime başlama yaşını 6'dan 5'e indirmeyi planlamaktadır. 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılında seçilen 15 ilde gerçekleştirilecek pilot uygulama ile okul öncesi eğitimin son yılı (ana sınıfları) zorunlu hale getirilecektir. Uygulamanın 5 yıllık kalkınma planı çerçevesinde, 2013 yılına kadar, Türkiye geneline yayılması hedeflenmektedir.

Taşınabilir Okul ve Taşınabilir Öğretmen Projeleri: Okuldan uzak kalan çocukların eğitimle buluşturulması amacıyla "Taşınabilir Okul Projesi" geliştirilmiştir. Bu proje ile okul ihtiyacı olan yerleşim birimlerine bir hafta içinde kurulup hizmete açılabilen okullar yapılabilmektedir. Taşınabilir okul modelinin içinde normal bir okulda bulunan tüm birimler mevcuttur. Bu uygulama ile kaynak tasarrufu sağlanması hedeflenmiştir. Benzer biçimde, kırsal kesimdeki okullarda boş geçen derslerin doldurulması, öğretmen kaynağının etkin ve verimli kullanılmasının sağlanması amacıyla "Taşınabilir Öğretmen Projesi" uygulamaya konulmuştur (MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.8).

Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011): Hazırlanan planla, Eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesi ve azaltılması amacıyla MEB ve UNICEF iş birliğinde hazırlanmış, çocukların ve gençlerin daha güvenli ortamlarda eğitimlerini sürdürmeleri için gerekli çalışmalar 81 il'de ilgililerin katılımıyla sürdürülmektedir (MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.9).

e-Devlet Uygulamaları: Eğitim yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve eğitim sistemiyle doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilişkisi olanların bilgiye ulaşmaları ve bunları hayatın çeşitli alanlarında kullanabilmeleri amacıyla bazı projeler uygulamaya konulmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır: (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s.15).

MEB e-Personel Projesi: Bu proje ile öğretmenlerin her türlü atama ve yer değiştirmeleri ve özlük hakları ile öğrencilerin her türlü sınav başvuruları elektronik ortamda alınarak büyük oranda kaynak tasarrufu ve hizmetlerin yerine getirilmesinde objektiflik sağlanmıştır.

MEB e-Mezun Projesi: Bu proje ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunlarının, güncel bilişim teknolojilerini kullanarak elektronik ortamda kazandıkları yüksek okullar ve istihdam edildikleri yerler (web tabanlı) izlenmektedir. Böylece, elde edilen verilerden hareketle bu kurumlarda verilen eğitimin hedeflere ulaşma düzeyi belirlenmiş olacak ve gerekiyorsa eğitim programları güncellenecektir.

MEB e-Kayıt Projesi: Velilere kayıt işlemlerinde kolaylık ve ikametlerinin yakınındaki ve kayıt alanındaki okullara kayıt yaptırmasını sağlamak amacıyla yeni kayıtlar İnternet üzerinden gerçekleştirilmektedir. Daha önce ülke genelindeki ilköğretim okullarında uygulanmakta olan bu proje 2007-2008 eğitim öğretim yılında büyük şehir statüsündeki illerde bulunan liselerde de uygulanmaya başlanmıştır. Önümüzdeki yıllarda yaygınlaştırılarak sürdürülmesi planlanmaktadır.

MEB e-Okul Projesi: Proje ile her okul, öğrenci ile ilgili işlemlerin tamamını İnternet üzerinden yapabileceği ifade edilerek, öğrenci ve okulla ilgili süreçleri içeren e-Okul yazılımının da, MEB Bilişim Sistemi (MEBBİS) ile

uyumlu olarak çalıştığı vurgulanmaktadır. e-Okul Projesi'nin, hedef kitlenin tüm Türkiye olduğu değerlendirildiğinde "e-Dönüşüm Türkiye" için oldukça önemli bir proje olduğu belirtilmektedir.

Alt yapısı uygun olan tüm okullara ADSL (hızlı internet) bağlantısı: MEB, alt yapısı uygun olan okulların ADSL bağlantıları gerçekleştirildiğini, diğer okulların ADSL bağlantısı ise 2008 yılında bitirileceğini rapor etmiştir. Halen, öğrencilerin % 95'i Bilişim Teknolojileri sınıflarından yararlanmakta olup ADSL bağlantısı ile internet'e erişimleri sağlanmaktadır. (MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s. 15).

Yeni Tip Estetik Okullar: Okul yapılarında yıllardır kullanılan hantal ve estetik olmayan tip projelerin yerine, geçmişin sanat yapılarını da içeren, "gelenekten geleceğe" anlayışı içerisinde 41 adet estetik yapıyı yeni tip okul projesi geliştirilmiştir.

Yeni Sosyal Bilimler ve Spor Liseleri: Edebiyat ve Sosyal Bilimler alanında gereksinim duyulan üstün nitelikli bilim adamı toplumsal kalkınma için yeni bilgi ve proje üretebilecek bireyler yetiştirmek amacıyla 15 sosyal bilimler, 22 de spor lisesi açılmıştır (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s. 21)

Eğitimde İyi Örnekler Konferansları: MEB tarafından eğitimin her alanında iyi uygulama örnekleri olarak gerçekleştirilen proje ve etkinliklerin Türkiye genelinde tanıtılması amacıyla merkez ve iller bazında toplantılar düzenlenmektedir. Bakanlık bu uygulamaların süreceğini belirtmektedir. (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s. 22).

Milli Eğitim Bakanlığınca Eğitim kampüslerinin Oluşturulması : MEB, Mart 2009'da çıkardığı 2618 sayılı yönerge (Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kampüsleri Yönergesi) ile "eğitim kampüsleri" kurulmasını amaçlamaktadır. Yönergenin amacı "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Eğitim Kampüslerinin kurulması, geliştirilmesi, bu kampüslerde yer alan ortak alan ve tesislerin; kullanım, yönetim, bütçe, idari ve mali işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir" biçiminde ifade edilmektedir (md.1).

e-eşleştirme (e-twinning), Avrupa Komisyonu 2007-2013 Hayat Boyu Öğrenme Programının bir parçası ve e-Öğrenme Programının başlıca faaliyetidir. E-twinning faaliyetinin amacı, Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT) kullanarak okullar arasında ağ oluşturmayı güçlendirmek ve geliştirmektir. 22 Şubat 2009 tarihinde bu faaliyete katılım gerçekleşmiştir (2010 Bütçe Raporu, s. 173).

Pestalozzi Hizmetçi Eğitim Programı: Avrupa Konseyi İşbirliği Programlarından biri olan Pestalozzi Hizmetçi Eğitim Programının daha etkin hale getirilmesi, formatör öğretmenlerin eğitimi, öğretmen eğitimleri esnasında kullanılacak eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve daha fazla eğitimciye ulaştırılması amacıyla "Eğiticilerin Eğitimi" projesi kapsamında 7 alt proje yürütülmektedir (2010 Bütçe Raporu, s. 240).

Yükseköğretime Giriş Sınavında Değişiklik: Yükseköğretim Kurulunun 29 Ocak 2009 tarihli toplantısında, 2010 yılından itibaren uygulanmak üzere ortaöğretimden yükseköğretime geçişte iki aşamalı sınav yapılması kararlaştırılmıştır. Sınavın birinci aşaması "Yükseköğretime Geçiş Sınavı" olarak adlandırılan ortak ve tek bir sınav olacak ve adayın yeterliğini ölçecek, ikinci aşaması ise "Lisans Yerleştirme Sınavları" olarak adlandırılan 5 sınavdan oluşacaktır. İkinci sınav 1) Matematik, Geometri Sınavı, 2) Fen Bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji) Sınavı,3) Türk Dili ve Edebiyatı, Coğrafya 1 Sınavı), 4) Sosyal Bilimler (Tarih, Coğrafya 2, Felsefe grubu) ve 5) Yabancı Dil Sınavı olmak üzere beş alanda yapılacaktır (http://www.yok.gov.tr/duyuru/universite_giris_29_ocak_2009). Adaylar ikinci sınav içerisinde sayılanlardan istediklerine girebileceklerdir.

[MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor](#)

[MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu](#)

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

4306 Sayılı Kanun

Eğitim kampüsleri Yönergesi

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Okul Aile Birliği Yönetmeliği

2.3. Temel Yasal Düzenlemeler ve Temel İlkeler

Türk Eğitim Sistemi değişik düzeylerdeki çok sayıda yasal düzenleme çerçevesinde işlemektedir. Halen yürürlükte olan yasal düzenlemeler şunlardır:

3 Mart 1924'te çıkarılan 430 sayılı Tevhid'i Tedrisat Kanunu ile eğitim sisteminin genel örgütlenişi ve yönetiminin ana hatları belirlenmiştir.

1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu; ilköğretim için ayrı olarak çıkarılan ilk yasa olması bakımından önemlidir.

Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde ele alan yasa ise 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. Bu Yasa, örgün ve yaygın eğitim sistemiyle, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi bir bütün olarak ele almaktadır.

Mesleki ve teknik eğitimi düzenleyen Yasa; 19.6.1986 tarih ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'dur.

Milli Eğitim Bakanlığının örgüt yapısını düzenleyen yasa; 1992 tarih ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'dur.

Yükseköğretim Kanunu: 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yönetim organları, eğitim-öğretim, araştırma, yayın, mali konular vb. düzenlenmektedir. 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu ile de yükseköğretim kurumlarının teşkilatlanmasıyla ilgili esaslar belirlenmiştir.

24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu getirdiği teşkilatlanmaya ilişkin düzenlemelerle birlikte, kurumların bütçe ve mali yönetimleriyle ilgili önemli düzenlemeler getirmektedir. Bu düzenlemeler Milli Eğitim Bakanlığını da bağlamaktadır.

Türk milli eğitiminin temel ilkeleri şunlardır: (Milli Eğitim Temel Kanunu; 4-17. maddeler): Bunlar; 'genellik ve eşitlik', 'ferdin ve toplumun ihtiyaçları', 'yönelme', 'eğitim hakkı', 'fırsat ve imkan eşitliği', 'süreklilik', 'Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği', 'demokrasi eğitimi', 'laiklik', 'bilimsellik', 'planlılık', 'karma eğitim', 'okul ile ailenin işbirliği' ve 'her yerde eğitim' olarak belirtilebilir .

Yukarıda belirtilen kanunların yanında Türk Milli Eğitim Sisteminin örgüt ve yönetiminin düzenlenişi ve işleyişi ile ilgili diğer kanun ve yönetmelik ile bazı düzenleme ve dokümanların listesi aşağıda sunulmaktadır:

- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi,
- Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği
- İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
- Okul Aile Birliği Yönetmeliği,
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği

- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişliği Başkanlıkları Yönetmeliği

MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki Eğitim Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Aile Birliği Yönetmeliği

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun

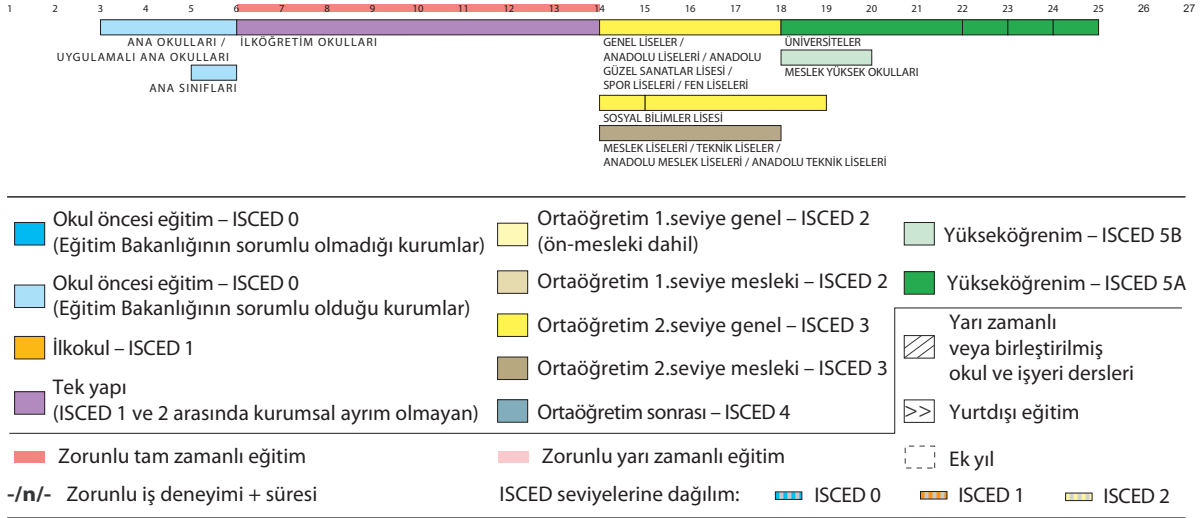
İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

2.4. Genel Yapı ve Eğitimsel Rehberlik

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2009/10

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile eğitim sistemi 'örgün eğitim' (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim) ve 'yaygın eğitim' olmak üzere iki ana bölümden oluşturulmuştur. Takip eden bölümlerde her bir alana kısaca değinilmiştir. (Öğretim kademeleriyle ilgili ayrıntılar; 3, 4 ve 5. bölümlerde verilmiştir).

2.4.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul-öncesi eğitim; ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocuklar (36-72 aylar) için zorunlu olmayan bir eğitim düzeyidir. **Ana Okulu**, **uygulama sınıfı** ve **ana sınıfı** larında verilir. MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okula anaokulu/uygulama sınıfı, 60-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan sınıflara ise anasınıfı denilmektedir.

Okulöncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, ilköğretime hazırlanmasını, Türkçe'yi doğru ve güzel konuşabilmelerini sağlamaktır. Bu kurumlar bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi, kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak da açılabilir (MEB, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği). Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, madde 7). Daha fazla bilgi için bakınız Bölüm 3.).

MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü 15.06.2009 tarihinde yayımladığı bir genelge ile (2009/53) 48-72 ay çağı nüfusunda Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) sonunda öngörülen %50'lik okullaşma oranına ulaşılabilmesi, hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde ve belirlenen ilke ve amaçlara uygun olarak yürütülebilmesi ve gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşılabilmesi için bazı önlemlerin alınması gerektiğini işaret etmektedir (Okul Öncesi Eğitiminin Geliştirilmesi Hakkında Genelge, Genelge No 2009/53). Bu önlemlerden bazıları şunlardır; Fiziki şartları uygun olan ilköğretim okullarının tamamında en az bir ana sınıfı açılması, çocuk azlığı gerekçe gösterilerek mevcutların kapatılmaması, yatırım programında yer alan anaokulu binalarının planlanan sürede bitirilmesi için gerekli önlemlerin alınması, Yerel yönetimler ve üniversitelerle

işbirliği yapılarak "Gezici Sınıf Projesi"nin sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan ailelerin yaşadığı yerlerde uygulanması, vb. önlemler.

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

[Okul Öncesi Eğitimin Geliştirilmesi Hakkında Genelge](#)

[Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname](#)

2.4.2. İlköğretim

Türkiye’de ilköğretim kız ve erkek öğrenciler için 8 yıl süreli, zorunlu ve devlet okullarında parasız olarak yürütülmektedir. Zorunlu eğitim çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. Bu çağın sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremeyen çocukların en çok dört öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilebilir (Kanun numarası: 222; Resmi Gazete: 12.01.1961 / 10705; Kanun Adı: İlköğretim ve Eğitim Kanunu; maddeler: 1, 2, 3, 7 ve 46, Değişiklik tarihi: 16.08.1997 / 4306, madde 1).

Özel eğitim gerektiren bireyler, ilköğretimlerini özel eğitim okulları ve/veya diğer ilköğretim okullarında sürdürürler (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde 8). Görme, işitme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için, kaynaştırma uygulamaları esas olmakla birlikte, her tür ve kademedede, gündüzlü ve/veya yatılı özel eğitim kurumları açılır. Özel Eğitim gerektiren bireylere; (görme engelliler, işitme engelliler, ortopedik engelliler, zihinsel (eğitilebilir, öğretilebilir) engelliler, uyum güçlüğü olanlar, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, üstün ve özel yetenekliler ile uzun süreli hasta ve hastanede yatan çocuklar) ilköğretim kurumlarında eğitim verilmektedir.

Türkiye’de ayrıca **Açık İlköğretim Okulu** da faaliyet göstermektedir. 2008-2009 öğretim yılında bu okullarda okuyan öğrenci sayısı 346.475’dir (2010 Bütçe Raporu, s.83). Bu okullar Bakanlık Makamının 12.09.1997 tarih ve 1651 sayılı onayı ile Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığına bağlı olarak kurulmuştur. 1998-1999 öğretim yılında Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde öğretime başlayan okul halen hizmet vermeye devam etmektedir.

Açık İlköğretim Okulu, çeşitli nedenlerle ilköğretimlerini tamamlayamayan ve zorunlu ilköğretim yaş sınırını aşarak eğitim-öğretim sisteminin dışında kalan yetişkinlere uzaktan eğitim ilke ve teknikleriyle her yerde her durumda eğitim- öğretim olanağı vermek; bu yolla toplumun eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek, vatandaşlarımızın meslek edinmelerini kolaylaştırmak, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmalarını sağlamak ve onları üst öğrenime hazırlamak amacıyla Daha fazla bilgi için bakınız (Bakınız Bölüm 4.).

Zorunlu ilköğretim çağında olup okula kayıtlı olmayan ve devam edemeyen çocuklar uygulamaya konulan e-okul sisteminde takip edilmekte, il, ilçe ve en küçük birimlerde de izlenebilmektedir (2010 Bütçe Raporu, s.4).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü](#)

[Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

2.4.3. Ortaöğretim

Türk Eğitim Sisteminde ortaöğretim düzeyi ilköğretime dayalı, en az dört yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Ortaöğretim yaş grubu 14-17'dir. İlköğretimi tamamlayan ve orta öğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, orta öğretime devam etmek ve orta öğretim imkanlarından yararlanmak hakkına sahiptir. (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu; maddeler: 26-27). (Ayrıntılı bilgi için bakınız Bölüm 5.)

Milli Eğitim Temel Kanununda orta öğretimin amaç ve görevleri, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; "Bütün öğrencilere orta öğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak" ve "Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak" olarak belirtilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu; Madde 28).

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir. Nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, orta öğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir. Orta öğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilir (Milli Eğitim Temel Kanunu; Madde 29).

Örgün ortaöğretim kurumlarına ilk defa kayıt olacakların, öğretim yılının başlayacağı tarihte 18 yaşını bitirmemiş olmaları, tasdikname ile kayıt olacakların ise okuma haklarının bulunması gerekir.(MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, madde 23/2).

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda İmam-hatip liseleri ile güzel sanatlar eğitimi verecek kurumlara da değinilmektedir. İmam - hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığınca açılan orta öğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumları olarak belirtilirken (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 32). Güzel sanatlar eğitimi konusunda da güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri belirten çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabileceği veya ayrı yetiştirme tedbirlerinin alınabileceği belirtilerek, özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esaslarının ayrı bir yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 33).

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde orta öğretim düzeyinde yer alan bir başka okul ve kurum türü ise, "mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları" dır. Bu okul ve kurumlar mesleki ve teknik eğitim alanında, diplomaya götüren orta öğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarını içermektedir (Mesleki Eğitim Kanunu, Madde 3-j bendi).

Mesleki ve teknik eğitimin yapılacağı okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esaslar kanunla düzenlenmektedir. 19.6.1986 tarihinde 19139 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu bu alandaki bütün düzenlemelerin yasal dayanağı niteliğindedir. Mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, yaygın eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; plânlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Bakanlıkta **Mesleki Eğitim Kurulu** kurulur. Bu Kurulun kararları Bakanlık ve ilgili meslek kuruluşlarınca yürütülür. 5763 sayılı yasa ile İl düzeyinde "İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu" oluşturulmuştur. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik de 21 Ekim 2008 tarih ve 27031 sayılı resmi gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının oluşumu, organları ve görevlerini içerir.

21.10.2008 tarih ve 27031 sayılı Resmi Gazete'de "İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır. 16/9/2006 tarihli ve 26291 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İş Kurumu İl İstihdam Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten

kaldırılmıştır. Yeni Yönetmeliğin amacı il istihdam ve mesleki eğitim kurullarının oluşumu ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek olarak açıklanmaktadır. Yönetmeliğin, il düzeyinde; istihdam ve mesleki eğitim politikalarının oluşturulmasını, istihdamı koruyucu, geliştirici ve işsizliği önleyici tedbirler ile uygulanacak aktif işgücü programlarının belirlenmesi, istihdam etkinliklerinin ve mesleki eğitim uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çalışmaları kapsayacağı" ifade edilmektedir.

İl istihdam ve mesleki eğitim kurulları özetle; İlin istihdam ve mesleki eğitim politikasını oluşturmak, İlin muhtelif sektör ve branştaki işgücü ve mesleki eğitim ihtiyacını belirlemek üzere işgücü piyasası analizleri yapmak-yaptırmak, il düzeyinde işgücü piyasası bilgi sistemi ile izleme – değerlendirme sistemini oluşturup uygulamak, il düzeyinde istihdamı koruyucu, geliştirici ve işsizliği önleyici tedbirleri belirlemek, il milli eğitim müdürlüğü ve Türkiye İş Kurumu tarafından hazırlanan işgücü yetiştirme faaliyetlerine ilişkin planları onaylamak ve bunların uygulama sonuçlarını izlemek, olarak belirtilmektedir.

Meslekî Eğitim Kurulu, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında; Bakanlığın meslekî eğitimle görevli Müsteşar yardımcıları ile; İçişleri, Maliye, Bayındırlık ve İskân, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Sanayi ve Ticaret ve Turizm Bakanlığı Müsteşar yardımcıları, Devlet Planlama Teşkilâtı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürü, Bakanlığın meslekî eğitim ile ilgili genel müdürleri, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, En çok işvereni temsil eden İşveren Sendikaları Konfederasyonu, En çok işçiyi temsil eden İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Bankalar Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirleri Odaları Birliği Başkanları veya bu kurumların üst düzey yetkililerinden ve meslekî eğitim alanında görevlendirilecek Yükseköğretim Kurulu'ndan bir temsilciden oluşmaktadır.

Bu kurulun görevleri; muhtelif sektör ve branşta çıraklık eğitimi ile meslek eğitimi konusunda eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek ve Bakanlığa bildirmek, çıraklık ve mesleki eğitim programlarının esasları ve süreleri hakkında Bakanlığa görüş bildirmek, çıraklık ve işletmelerdeki mesleki eğitimde; uygulama alanına alınacak veya çıkarılacak yer ve meslekleri belirlemek ve Bakanlığa görüş bildirmek, İl Mesleki Eğitim Kurullarının yıllık çalışma raporlarını değerlendirmek, teknolojik gelişmelerin ve iş hayatındaki değişmelerin meslek eğitimine etkilerini izlemek ve Bakanlığa bildirmek olarak özetlenebilir (Mesleki Eğitim Kanunu, Madde 5).

İl Mesleki Eğitim Kurulu'nun görevleri ise temelde Bakanlık düzeyinde oluşturulan Mesleki Eğitim Kurulunun görevlerini il düzeyinde yerine getirmektir ve ildeki belediye başkanı, sağlık müdürü, sanayi ve ticaret müdürü, esnaf ve sanatkarlar odaları ve sanayi ve ticaret odaları başkanları, sendika temsilcileri vb. gibi kamu görevlileri ve meslek örgütleri temsilcilerini içermektedir.

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarında dokuzuncu sınıf tüm alanlarda ortaktır. Öğrenciler onuncu sınıfta seçtikleri alan programına, on birinci sınıfta ise dal programına ayrılarak eğitim-öğretimlerini sürdürürler. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu hükümlerine göre uygulamalı eğitimlerini gerçek iş ve hizmet ortamlarında yapmaktadırlar. Bu eğitim; haftada iki gün okulda teorik eğitim, üç gün işletmelerde uygulamalı eğitim olarak gerçekleştirilmektedir. Son sınıfta işletmelerde uygulamaya giden öğrenciler öğrenim görürlerken iş hayatı ile de tanışmaktadırlar. Ancak, mesleki teknik eğitim kurum türlerinden Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri öğrencileri 10 ve 11'inci sınıflarda ekim-mart ayları arasındaki altı aylık dönemde okulda eğitim almakta, nisan-eylül ayları arasındaki altı aylık dönemde ise işletmelerde beceri eğitimlerini gerçekleştirmektedirler. Beceri eğitimi için iş yerlerine gönderilen öğrencilere ilgili iş yerlerince yaşlarına uygun olarak asgari ücretin en az % 30'u oranında ücret ödenmekte ve Millî Eğitim Bakanlığının destekleriyle sigortaları yapılmaktadır (<http://ttogm.meb.gov.tr>).

Türk Millî Eğitim Sistemi içerisinde çok farklı türde orta öğretim kurumları bulunmaktadır. (Okul türleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler için bakınız Bölüm 5.) Bunlar Millî Eğitim Bakanlığı örgüt yapısı içerisinde altı ayrı genel müdürlük bünyesinde yer almaktadırlar. Bunlar:

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.

Ortaöğretim kurumlarını bünyelerinde toplayan bu genel müdürlüklerin yanısıra MEB teşkilat yapısı içerisinde Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü de yer almaktadır. Özel eğitim gerektiren bireylerin, ortaöğretimlerini özel eğitim okullarında veya diğer genel, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında, kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esastır. İlköğretim okullarını bitiren; özel eğitim gerektiren öğrencilerden genel, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarına yönlendirme kararı alınanlar, ilgili birimlerle yapılacak işbirliği çerçevesinde yatılı ve sınavsız olarak bu okullara yerleştirilirler. Çok programlı liselere ve meslek liselerine yönlendirme kararı alınanlardan, yatılı okumak isteyen öğrenciler için yakın yatılı okulların olanakları da değerlendirilerek yeterli kontenjan sağlanır. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin mesleki ve teknik liselerde ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri ölçüsünde kaynaştırma uygulamasının yapıldığı, yatılı ve/veya gündüzlü çok programlı ortaöğretim kurumları açılır. Ortaöğretimde, güzel sanatlar, mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumları veya iş eğitim merkezleri ya da iş okulları açılarak yeterlilikleri oranında, bir üst öğrenime, iş ve mesleğe yönlendirilmeleri sağlanır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 28).

Türk Eğitim Sisteminde ilke olarak yöneltme ilköğretimde başlar ancak, yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için orta öğretimde de devam eder. Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya orta öğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş koşulları, Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenir. (Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde 31).

Ortaöğretim okullarını başarıyla tamamlayan öğrencilere "Lise Diploması" verilir. Lise veya dengi okulları bitirenler, yüksek öğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanırlar.

Genel olarak öğrencilerin okullar arası geçişlerine izin verilmektedir. Ancak, bazı okullara, özellikle merkezi sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumları arasında geçişler oldukça sınırlıdır.

Orta öğretim çağındaki nüfusun Avrupa Birliği üye ülkelerinde olduğu gibi %65'nin mesleki ve teknik ortaöğretimde, %35'nin genel orta öğretimde öğrenim görmesini sağlayarak nitelikli insan gücünü yetiştirmek, eğitim ve istihdam dengesini bir an önce sağlamaktır (MEB 2010 Bütçe Raporu s.6). Mesleki ve teknik eğitimin genel eğitim içindeki oranı 2008-2009 eğitim öğretim yılında %43'e yükselmiştir.

Ortaöğretimde örgün ve yaygın eğitimde yer alan müfredat programları, 2005-2009 yılları arasında kademeli olarak çağın gerekleri ve ilerlemeler dikkate alınarak yapılandırmacı yaklaşımla yeniden hazırlanarak uygulamaya konmuştur (s. 7).

"Ücretsiz Ders Kitap Dağıtım Projesi" kapsamında görme engelli ve zihinsel engelli ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için eğitim materyalleri bastırılarak ücretsiz dağıtımı yapılmıştır.

Ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapının oluşturulması amacıyla Bakanlık, 04.12.2008 tarihli ve 2008/81 sayılı Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması Genelgesini yürürlüğe koymuştur. Özellikle mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi adı altında birleştirilmesiyle dağınık bir görünüm arz eden okullar birleştirilerek okul çeşitliliği önemli ölçüde azaltılmıştır (MEB 2010 Bütçe Raporu, s. 48-49).

Açık Öğretim Lisesi / Mesleki Açık Öğretim Lisesi: İhtiyaç duyan herkese, istediği yer ve zamanda eğitimini devam ettirme imkanı sunma amacı ile kurulmuştur (1992). Açık Öğretim Lisesinde 2007-2008 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 246.495'e, Mesleki Açık Öğretim Lisesinde 2007-2008 eğitim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 87.651'e ulaşmıştır (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s.85-86). Açık Öğretim Lisesinde 2008-2009 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 361.877'ye, Mesleki Açık Öğretim Lisesinde de 2008-2009 eğitim-öğretim öğrenim gören öğrenci sayısı 146.165'e ulaşmıştır (MEB 2010 Bütçe raporu, s.84)

MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Orta Öğretim Genel Müdürlüğü

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Mesleki Eğitim Kanunu

Millî Eğitim Temel Kanunu

Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması Genelgesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma ve Usulleri Hakkında Yönetmelik

2.4.4. İlköğretimden Ortaöğretime Geçiş

İlköğretimi tamamlayan her öğrenci ortaöğretime devam etme hakkına sahiptir. Türkiye’de genel olarak ortaöğretim kurumlarına giriş sınavsızdır. Kamuya ait genel liselere kayıta ilke olarak her adayın kendi mahallesinde bulunan liseye başvurması esastır. Birden fazla okul veya kurum bulunan il veya ilçelerde öğrenci yerleştirme iş ve işlemlerini yürütmek üzere; kayıt ve kabullerin başlamasından önce millî eğitim müdürünün yetki ve sorumluluğunda, müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında lise müdürlerinden öğrenci yerleştirme komisyonları oluşturulur. Bu komisyonlar yerleşim birimindeki okul veya kurumlara yeni kayıt olacak öğrenci kapasitesini ve hangi çevreden öğrenci kabul edileceğini belirler (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 22).

İlköğretimi bitirmiş bir öğrencinin önünde üç seçenek bulunmaktadır: Bunlar:

- Genel liseler (Sınavsız kayıt)
- Meslek liseleri (Sınavsız kayıt)
- Sınavla öğrenci alan liseler (Ortaöğretime geçişle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız Bölüm 5.7.).

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

2.4.5. Yükseköğretim

Türkiye’de Üniversiteler, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı, çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olarak Devlet tarafından kanunla kurulur (1982 Anayasası, Madde130).

Yükseköğretim kurumları; devlet ve vakıf (kar amacı gütmeyen) yükseköğretim kurumları olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretimi; milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümü” olarak tanımlamaktadır. Buna göre, yükseköğretim kurumları şöyle sınıflandırılabilir:

- Üniversiteler: Fakülteler, enstitüler (lisansüstü okullar), yüksek okullar vb. öğretim ve araştırma birimlerinden oluşur.
- Yüksek Teknoloji Enstitüleri: Üniversite düzeyinde olup, teknoloji ağırlıklı programlar uygulayan kurumlardır. Üniversitelere benzer öğretim ve araştırma birimlerine sahip olabilirler.

Yükseköğretimde eğitim türleri; derslere devamın zorunlu olduğu örgün eğitim, radyo televizyon vb. araçlarla yapılan açık eğitim, devam zorunluluğu olmaksızın sadece sınavlara katılma zorunluluğu olan dışarıdan (ekstern) eğitim ve toplumun her kesimine bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan yaygın eğitim (diploma sağlamaz) olmak üzere dört türdür.

Anayasa 1982

Yükseköğretim Kanunu

2.4.6. Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş

Türkiye’de yükseköğretime geçiş, merkezi bir sınavla, **Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS)** ile yapılmaktadır. Yükseköğretime giriş koşulları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) - Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) işbirliği ile saptanır (Milli Eğitim Temel Kanunu; Madde 31; Yükseköğretim Kanunu, Madde 45).

Genel olarak, üniversitelerin önlisans ve lisans düzeyindeki yüksekokul ve fakültelerine YÖK bünyesinde bulunan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından her yıl ülke çapında gerçekleştirilen merkezi sınavla; ortaöğretim kurumlarından mezun adaylar arasından, adayların tercihlerini de dikkate alarak, öğrenci seçilir. Puanların hesaplanmasında; ortaöğretim başarı puanı ile sınavda gösterilen performans birlikte dikkate alınmaktadır. Yükseköğretim Kurulu 2010 yılından itibaren uygulanmak üzere ortaöğretimden yükseköğretime geçişte iki aşamalı sınav yapılmasını kararlaştırmıştır. Sınavın birinci aşaması “Yükseköğretime Geçiş Sınavı” olarak adlandırılan ortak ve tek bir sınav olacak ve adayın yeterliğini ölçecek, ikinci aşaması ise “Lisans Yerleştirme Sınavları” olarak adlandırılan 5 sınavdan oluşacaktır. Bu sınav 1) Matematik, Geometri Sınavı, 2) Fen Bilimleri Sınavı,3) Türk Dili ve Edebiyatı, Coğrafya 1 Sınavı), 4) Sosyal Bilimler (Tarih, Coğrafya 2, Felsefe grubu) ve 5) Yabancı Dil Sınavı olmak üzere beş alanda yapılacaktır (http://www.yok.gov.tr/duyuru/universite_giris_29_ocak_2009). Öğrenciler ikinci sınav içerisinde sayılanlardan istediklerine girebileceklerdir.

Bazı programlar (güzel sanatlar, spor, müzik vb.) için, bu sınava ek olarak **Özel Yetenek Sınavı** düzenlenebilmektedir.

Bu genel duruma ek olarak, 2001 yılında çıkarılan 4702 sayılı Kanun ile, meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına sınavsız olarak girişleri mümkündür.

Lisansüstü programlara öğrenci seçimi: Üniversiteler Arası Kurul tarafından düzenlenmiş olan Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’ndeki asgari ölçütlere (Çerçeve Yönetmelik) bağlı kalmak koşuluyla, her üniversite öğrenci seçimini kendisi yapmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu–YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

4702 sayılı Kanun

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği

Millî Eğitim Temel Kanunu

2.4.7. Sürekli Eğitim

Zorunlu ilköğrenim çağı dışında kalmış (14 yaşını bitirenler) okuma ve yazmayı bilmeyen veya çok az bilen bütün vatandaşların, okuma ve yazma öğrenmeleri veya ilkokul düzeyinde öğrenim yapmaları yasa ile düzenlenmiştir. Düzenlemeler Milli Eğitim Bakanlığının işbirliği ve koordinasyonunda kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının katılımı ile gerçekleştirilir (2841 sayılı Zorunlu İlköğrenim Çağı Dışında...Hakkında Kanun; maddeler:1,2,3).

Bunun dışında Milli Eğitim Bakanlığı yetişkinler için sosyal, kültürel ve özellikle mesleki alanlarda bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek üzere değişik beceri kazandırma kursları düzenlemektedir. Bu tür kursları yasal çerçeve içinde özel kişi ve kurumlar da düzenleyebilmektedir. Üniversitelerin birçoğunda da benzer amaçlarla yetişkinlere yönelik **Sürekli Eğitim Merkezi (SEM)**'nin kurulduğu görülmektedir.

Bunların yanı sıra, eğitim sistemimizde yer alan bütün bireylere yönelik olarak sistem içindeki bütün öğretim kademelerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilmektedir. Bu hizmetler "rehberlik ve araştırma merkezleri" ile "okul rehberlik ve psikolojik danışma servisleri" tarafından yürütülmektedir. (Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim alanlarındaki hizmetler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Madde12). Örgün ve yaygın eğitimdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, sorunlara erken müdahale ve özellikle sorunun oluşmamasına yönelik gelişimsel, koruyucu yaklaşım esastır. Daha fazla bilgi için bakınız (Bakınız 7.1.).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Zorunlu İlköğrenim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi Veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun

2.4.8. Türk Eğitim Sisteminin Temel Yapısı

Bölüm 2.4.1. de ayrıntıları verildiği üzere eğitim sisteminin ilk kademesi; isteğe bağlı kademe olan okul-öncesi eğitim düzeyidir. Okul-öncesi eğitim; ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukları (36-72 aylar) kapsar ve **Ana Okulu/ Uygulama Sınıfı** ve **Ana Sınıfı**'nda verilir (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği).

İlköğretim kademesi 8 yıl olup, 6-14 yaş grubunu kapsamaktadır.

Ortaöğretimin yeniden yapılandırılması çalışmaları çerçevesinde, liselerin öğretim süresi, 2005-2006 eğitim yılından itibaren kademeli olarak 4 yıla çıkartılmıştır. Bu çerçevede ortaöğretim düzeyi 14-17 yaşları kapsayan bir kademe haline gelmiştir.

Ortaöğretim düzeyi için gerçekleştirilen bu düzenlemenin bir sonucu olarak yükseköğretim kademesi de teorik olarak 18-21 yaşlarını kapsamaktadır. 2547sayılı Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretimi milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı (2 yıl) kapsayan her kademede eğitim-öğretimin tümüdür" biçiminde tanımlamaktadır.

Yükseköğretim kademeleri şöyledir:

- Ön lisans: 2 yıl (Meslek yüksekokulları),
- Lisans : 4 yıl (Fakülte ve yüksekokullar / Ancak; tıp fakülteleri 6 yıl, diş hekimliği ve veteriner fakülteleri 5 yıl, eğitim fakültelerine bağlı ortaöğretim öğretmenlikleri 5 yıl sürelidir.)
- Yüksek lisans: 2 yıl (Enstitüler)
- Doktora: 3-4 yıl (Enstitüler)

Yükseköğretim kurumları / programları arasında, belli koşullar çerçevesinde yatay ve dikey geçişler mümkündür. Meslek Yüksekokulu (2 yıl) mezunları, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan merkezi bir sınavla, kendi alanlarının devamı niteliğindeki bir lisans programına devam olanağına sahiptirler.

[Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

2.5. Zorunlu Eğitim

Türkiye’de ilköğretim kademesi zorunludur ve süresi 8 yıldır. Zorunlu öğrenim çağı 6-14 yaş grubunu kapsar ve devlet okullarında parasızdır.

Çocukların okula başlama yaşı 6 dir . İlköğretim okullarının birinci sınıfına, o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır.

Zorunlu öğrenim çağı, çocuğun 14 yaşını bitirip 15 yaşından gün aldığı yılın öğretim yılı sonunda biter. Zorunlu öğrenim çağı sonuna kadar ilköğretimi bitiremeyen çocukların, velilerinin de istekleri halinde, en çok 4 öğretim yılı daha okula devamlarına olanak sağlar.

Zorunlu öğrenim çağına gelen çocukların okula kayıt olmaları ve okula düzenli olarak devam etmelerinden, öncelikle veliler sorumludur. Zorunlu öğrenim çağında olduğu okul yönetimince saptanan çocuklar, okul yönetimi tarafından otomatik olarak okula kayıt edilir. Çocukların okula devamlarının sağlanmasını izleme yükümlülüğü okul yönetimi, muhtarlık, müfettişler, milli eğitim müdürlükleri ve mülki idare amirliklerine aittir.

Sorumlular tarafından alınan tüm önlemlere rağmen çocuğunu okula göndermeyen velilere, yerel mülki idare amirliği (ilçelerde Kaymakam, illerde Vali) tarafından, çocuğun okula devam etmediği her gün için 100 TL para cezası verilebilir. Para cezasının ardından, çocuğunu yine okula göndermeyen veliler hakkında, milli eğitim müdürlükleri tarafından Savcılığa suç duyurusu yapılır ve sulh ceza mahkemesi tarafından çocuğun velisine 20 günden iki aya kadar hafif hapis cezası verilebilir.

Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların okula devamlarını destekleme çerçevesinde; İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 59. maddesiyle başka bir önlem daha alınmış ve zorunlu öğrenim çağındaki çocukların herhangi bir işyerinde çalıştırılmayacakları hükme bağlanmıştır.

Zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkartılmasına ilişkin olarak MEB tarafından çalışmaların başlatılacağı ifade edilmektedir (MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.25).

[MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

2.6. Genel Yönetim

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgüt yapısı ve görevleri, 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (1992) ile düzenlenmiştir. Bu Kanun'a göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgüt yapısı;

- Merkez Örgütü,
- Taşra Örgütü,
- Yurtdışı Örgütü
- Bağlı Kuruluşlar

olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Türk kamu yönetimi anlayışına uygun olarak, eğitimin yönetiminde de merkezi yönetim güçlüdür. Merkez yönetiminde; Talim ve Terbiye Kurulu, Ana Hizmet birimleri (İlköğretim Genel Müdürlüğü, Orta Öğretim Genel Müdürlüğü vb.), Yardımcı Birimler ve Sürekli Kurullar bulunmaktadır.

Taşra yönetimi; eğitim yönetiminin yerel düzeydeki (il ve ilçeler) uzantısıdır. Bölgesel düzeyde örgütlenme yoktur. Her il ve ilçede **Milli Eğitim Müdürlüğü** bulunmaktadır. Milli Eğitim Müdürlükleri, mülki amirlere (illerde vali, ilçelerde kaymakam) bağlı olarak faaliyette bulunur. Valilikler, yerel düzeyde tüm bakanlıkları temsil ederler. Merkezi düzeyden gelen emir ve direktifler, valilikler aracılığı ile uygulamaya geçirilir.

Eğitim kurumları düzeyindeki yönetime bakıldığında, okulları okul müdürleri yönetir. Tüm okullar Milli Eğitim Müdürlüğü bağlıdır. Okul yönetimleri gerek personel gerekse bütçe yönünden tamamen merkez örgütüne bağımlıdır. Kendi kaynaklarını yaratma ve kendi personelini belirleme konularındaki yetki ve güçleri çok sınırlıdır. Anadolu türü okullar dışındaki okulların müdürleri valiliklerce, bu türdeki okulların müdürleri ile öğretmenler merkez tarafından atanırlar ve görevlerin sürekliliği esastır.

MEB merkez ve taşra örgütlenmesinin yanında; yurt dışı örgütlenmesi (eğitim müşavirlikleri, eğitim ataşelikleri vb.) ve Bakanlığa bağlı kurumlar da bulunmaktadır.

Ayrıntılı bilgiler, aşağıdaki alt bölümlerde sunulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

2.6.1. Ulusal Düzeyde Genel Yönetim

Bakanlık merkez örgütü Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri, yardımcı birimler ve sürekli kurullardan oluşur (Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 3-4).

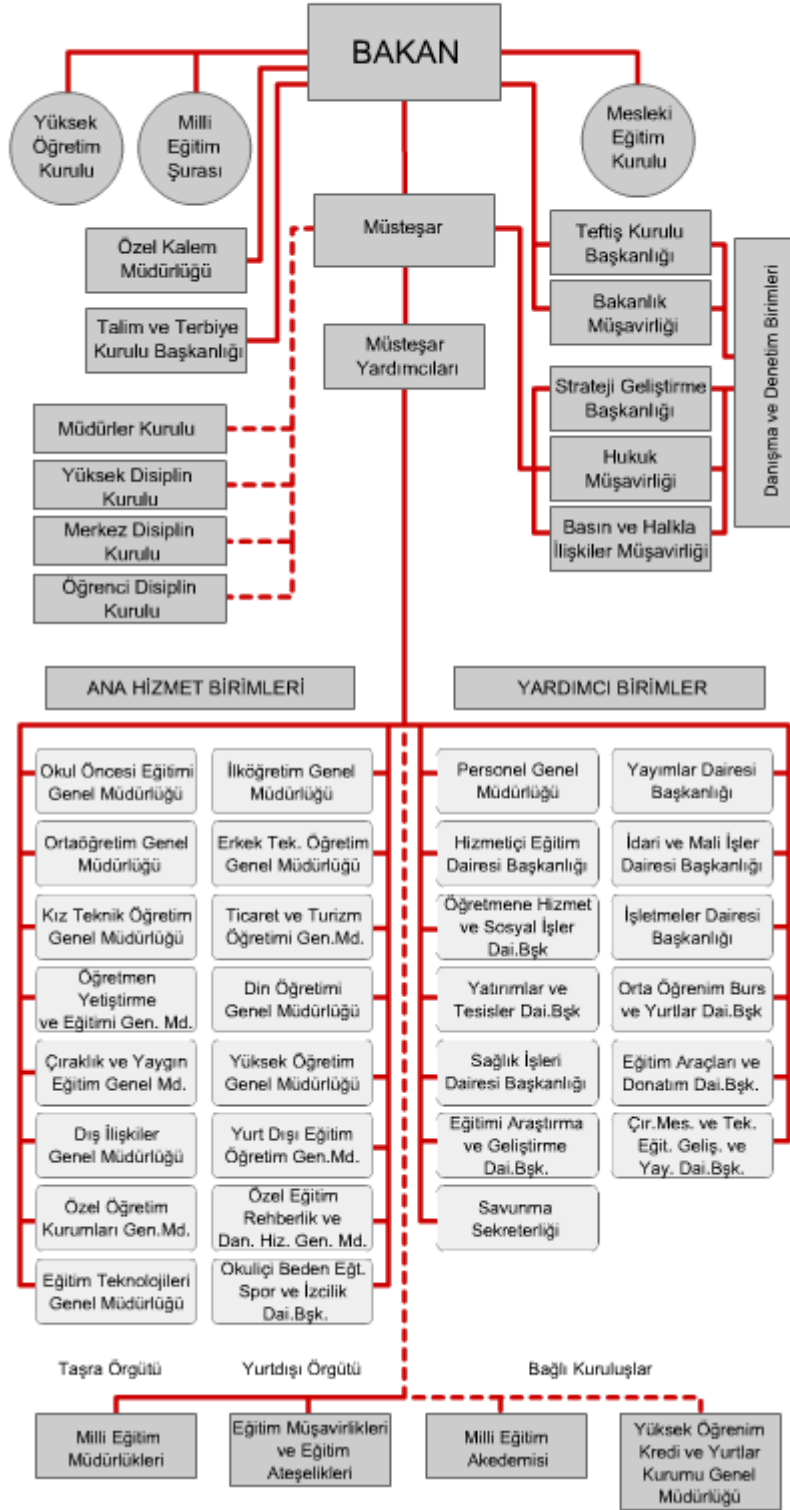
Bakanlık Makamı: Bakanlık Makamının başında Bakan bulunur. Bakan, Bakanlık hizmetlerini mevzuata, hükümetin genel siyasetiyle millî güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Bakanlığın en üst düzeydeki bürokrati Müsteşardır. Müsteşar, Bakanın yardımcısı olup, Bakanlık hizmetlerini Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine uygun olarak Bakan adına düzenler ve yürütür. Hizmetlerin yürütülmesinde Müsteşara yardımcı olmak üzere Müsteşar Yardımcıları görevlendirilebilir (Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 5, 6, 7).

ŞEMA 2'de Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması yer almaktadır.

ŞEMA 2: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI Teşkilat Şeması

Talim ve Terbiye Kurulu (TTK): TTK, doğrudan Bakana bağlı olarak görev yapar ve onun en yakın bilimsel danışma ve karar organıdır. TTK 1'i başkan 14'ü üye olmak üzere 15 kişiden oluşur. Kurul üyelerinden ikisi başkan yardımcısı olarak bulunur. TTK bünyesinde, Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı, İdari İşler

Dairesi Başkanlığı, Prensipler ve Eğitim Sistemi Daire Başkanlığı, Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığı, Öğretim Materyalini Geliştirme İnceleme Merkezi Müdürlüğü, Kurul İşleri Şube Müdürlüğü ve Özel İhtisas Komisyonları bulunur (<http://ttkb.meb.gov.tr/>). Kurul, eğitim-öğretimle ilgili olarak hemen her konuda Bakana yardımcı olur ve görüş bildirir. Kurulun başlıca görevleri şunlardır:

- Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, eğitim araç-gereçlerini araştırır, geliştirir ve uygulama kararını onaylatır.
- Programlara göre ders veya yardımcı ders kitaplarını hazırlatır veya satın alır.
- Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını inceler, geliştirir ve uygun görülenleri karara bağlar .
- Yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip eder, kültürel değişim ve eğitim protokolleri ile ilgili görüş bildirir.
- Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi güçlendirecek tedbirler alır.
- Öğretmenlik mesleği ile eğitim yöneticiliğinin nitelik bakımından gelişmesini sağlayıcı kararlar alır (3397 sayılı Kanun Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 8).

Ana Hizmet Birimleri: Merkez Teşkilatının eğitim-öğretim için yönetsel kararlar üreten ana hizmet birimleri şunlardır: (3397 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 9)

- Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü
- İlköğretim Genel Müdürlüğü
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
- Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
- Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
- Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

Yukarıdaki birimler, örgün öğretim kurumlarıyla doğrudan ilişkili birimlerdir. Diğer ana hizmet birimleri ise şunlardır: Yükseköğretim Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Okulîçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı.

Danışma ve Denetim Birimleri: Bakana gerekli konularda bilgi üreten birimlerdir. Bu birimler yönetsel konularda araştırma, planlama yaparlar. Bu birimler şunlardır:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı,
- Strateji Geliştirme Başkanlığı,
- Müşavirlikler (Hukuk Müşavirliği, Bakanlık Müşavirleri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği).

Teftiş Kurulu Başkanlığı: Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü etkinlik ve işlemleri ile ilgili olarak denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma işlerini yürütür. (3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 26).

Strateji Geliştirme Başkanlığı: Daha önce Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı olarak faaliyette bulunan bu birim, 2005 yılında yürürlüğe gire 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yeniden yapılandırılmış, yapı ve işlevlerinde değişiklik yapılmıştır. Birimin görevleri şunlardır:

- Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde idarenin orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak.

- İdarenin görev alanına giren konularda performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek.
- İdarenin yönetimi ile hizmetlerin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak.
- İdarenin görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, kurum içi kapasite araştırması yapmak, hizmetlerin etkililiğini ve tatmin düzeyini analiz etmek ve genel araştırmalar yapmak.
- Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek.

Aynı yasanın 7. maddesi de 5018 sayılı Kanununun 60. maddesini değiştirerek Strateji Geliştirme Başkanlığının (malî hizmetler birimi) mali konularla ilgili olarak yürüteceği görevleri sıralamaktadır. Bu görevler;

- İdarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.
- İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren idare bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve idare faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.
- Mevzuatı uyarınca belirlenecek bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programı hazırlamak ve hizmet gereksinimleri dikkate alınarak ödeneğin ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak.
- Bütçe kayıtlarını tutmak, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bütçe kesin hesabı ile malî istatistikleri hazırlamak, biçiminde özetlenebilir.

İç Denetim Birimi Başkanlığı: Bakanlık bünyesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile bir "İç Denetim Birimi Başkanlığı" oluşturulmuştur (madde, 63). Bu birim, MEB Müsteşarına bağlı, Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kuruluna karşı sorumlu, bir koordinatörün başkanlığındaki denetçilerden oluşmuştur. Birim, kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetlerinde bulunur.

Yardımcı Birimler: Bakanlık Merkez Teşkilatı içerisinde doğrudan eğitim-öğretim işlerine yardımcı olmaları için oluşturulmuş bazı birimleri yanında, personelin özlük hakları, sağlık işleri, öğrencilerin barınma ve burs işleri vb. gibi görevlerin yürütülebilmesi amacıyla 14 yardımcı birim oluşturulmuştur (3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 32). Bunlar;

- Personel Genel Müdürlüğü,
- Yayınlar Dairesi Başkanlığı,
- Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı,
- Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı,
- Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı,
- Orta Öğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı,
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED)
- Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı,

Diğer yardımcı birimler ise şunlardır: Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, İşletmeler Dairesi Başkanlığı ve Savunma Sekreterliğidir.

Sürekli Kurullar: Bakanlık Merkez Teşkilatı bünyesinde ayrıca, kuruluş, çalışma ve uygulama esasları ayrı yönetmeliklerle düzenlenen, sürekli kurullar bulunmaktadır. Bu kurullar; Millî Eğitim Şurası, Müdürler Kurulu, Mesleki Eğitim Kurulu, Öğrenci Disiplin Kurulları ve Özel İhtisas Komisyonlarıdır). Bu kurullardan **Millî Eğitim Şurası**, Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Gerekli görülen eğitim ve öğretim ile ilgili konuları tetkik etmek ve teklif niteliğinde kararlar almakla görevlidir. Müdürler Kurulu ise Bakan tarafından verilen konularla, sorumlu birimlerce çözümlenmesinde güçlük çekilen ve uygulamada koordinasyonu gerektiren konularda

tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere, Bakanlık merkez teşkilatını oluşturan birimlerin en üst amirlerinden oluşan bir kuruldur.

Bakanlık merkez örgütü yapı ve işlevlerinin yanında, aşağıdaki satırlarda, MEB yönetim pozisyonları, görevde yükselme eğitimi ve eğitim denetimi tanıtılacaktır.

Yönetim Görevleri

Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütüne ait yönetici kadrolarına görevin gerekleri ile liyâkat ve kariyer ilkeleri esas alınarak atanacaklarda aranacak nitelikler, bunların atanma ve yer değiştirmeleri ile görevler arasında geçişlerde uygulanacak esas ve usuller en son 2006 yılında yayımlanan MEB Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtında şef ve daha üst kadrolara atanacakları ve bunlarda aranacak koşulları düzenlemektedir.

Yöneticilik görevine atanacaklarda 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen genel şartları taşımak, yüksek öğrenimli olmak, dört veya daha yukarı derecelerdeki kadrolara atanacaklar için yine bu kanunda belirtilen sürelerde hizmeti bulunmak, son yıla ait sicil notu olumlu olmak kaydıyla son üç yıllık sicil notu ortalaması en az iyi olmak, dördüncü kademe yöneticilik görevlerine atanacaklarda aylıktan kesme veya maaş kesimi cezası dahil daha ağır bir disiplin cezası almamış olmak koşulları aranır (MEB Yönetici Atama ve Görevde Yükselme Yönetmeliği, Madde7).

Bazı yöneticilik görevlerine atanacaklarda aranacak özel şartlar şunlardır: (A) tipi eğitim kurumlarında müdür olarak en az sekiz yıl hizmeti bulunanlar il millî eğitim müdürlüğü görevine atanabilirler. (B) tipi eğitim kurumlarında müdür olarak en az beş yıl hizmeti bulunanlar ilçe millî eğitim müdürlüğü görevine atanabilirler. İkinci kademe yöneticilik görevlerinde en az beş yıl, üçüncü kademe yöneticilik görevlerinde en az üç yıl veya her iki kademe yöneticilik görevlerinde toplam en az beş yıl hizmeti bulunanlar dördüncü kademe yöneticilik görevlerinden daire başkanlığı ve il millî eğitim müdürlüğü görevlerine atanabilirler. İl ve ilçe millî eğitim müdürlüğü görevine atanacaklarda, yukarıda belirtilen şartların yanında en az iki yıl öğretmenlik yapmış olma şartı ayrıca aranır (Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama ve Görevde Yükselme Yönetmeliği, Madde8).

MEB, Ağustos 2009 da çıkardığı bir yönetmelikle (Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik) Bakanlığa bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerini ikinci görev olarak yürütecek personelin belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemiştir.

MEB, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda enerjinin etkin kullanılması, enerji israfının önlenmesi, enerji maliyetlerinin Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi üzerindeki yükünün azaltılması ve çevrenin korunması için enerji kullanımında verimliliğin artırılması amacıyla enerji yöneticisi görevlendirilmesi ile ilgili usul ve esasları düzenlemeyi amaçlayan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Enerji Yöneticisi Görevlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" i yayımlamıştır.

Görevde Yükselme Eğitimi

Yukarıda belirtilen personelin görevde yükselme mahiyetindeki atamalarının yapılabilmesi için, toplam en az 80 saat olarak düzenlenecek görevde yükselme eğitiminin tamamına katılmaları şarttır. Eğitim programının tamamına katılanlar, görevde yükselme sınavına katılmaya hak kazanırlar.

Görevde yükselme eğitimi şu konuları kapsar: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Genel Esaslar, Temel Hak ve Ödevler, Devletin Temel Organları), Atatürk İlkeleri, İnkılâp Tarihi ve Ulusal Güvenlik, Devlet Teşkilâtı ile İlgili Mevzuat, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ve İlgili Mevzuat, Türkçe Dil Bilgisi, Mesleki Etik İlkeleri ve Yazışma ile İlgili Kurallar, Halkla İlişkiler ve Davranış Kuralları, Atama Yapılacak Görevin Alanı ve Niteliği ile İlgili Konular ve Mesleki Etik İlkeleri (MEB Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği, Madde 13).

Görevde yükselme sınavı, Bakanlık Ölçme ve Değerlendirme Merkezince yapılır. Görevde yükselme sınavında 100 üzerinden en az 70 puan alanlar başarılı sayılır Sınav sonuçları aynı görev için yapılacak bir sonraki sınav

kadar geçerlidir (Madde 18). Görevde yükselme sınavı sonucunda başarılı olanlar duyuru üzerine tercihleri doğrultusunda puan üstünlüğü esas alınarak görev yapmakta oldukları kadrolarına atanırlar (Madde 23).

Eğitim Denetimi – Teftiş Kurulu Başkanlığı (Merkezi Düzey)

Türk Eğitim Sistemi içerisinde denetim alt sistemi iki kategoriden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi Teftiş Kurulu Başkanlığı (Merkezde), ikincisi İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarıdır (Yerel düzeyde denetim için bkz. 2.6.4.2.).

Teftiş Kurulu Başkanlığı; Başkan, Başmüfettişler, Müfettişler, Müfettiş Yardımcıları ve Şube Müdürlüklerinden oluşmakta olup, doğrudan Bakan'a bağlıdır. Müfettişlere Bakan ve Başkan dışında, hiçbir yerden emir verilemez.(MEB Teftiş Kurulu Tüzüğü, Madde 3, MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, Madde 5) Kurulun görev merkezi Ankara'dır. Bu merkez, aynı zamanda müfettişlerin de görev ve çalışma merkezidir. (MEB Teftiş Kurulu Tüzüğü, Madde 4, MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, Madde 6, değişik 1.fıkra). Kurul, Bakanın emri ve onayı üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar: Bakanlığın merkez, taşra, yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, Bakanlığın gözetim ve denetimine tabi diğer okul ve kurumlarda teftiş ve denetlemelerde bulunmak, Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla inceleme ve araştırmalarda bulunarak gerekli önerileri hazırlamak ve Bakan'a sunmak, Özel kanunlarla verilen ,mevzuatta yer alan diğer görevler ile Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak. (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, madde 5, değişik, MEB Teftiş Kurulu Tüzüğü, Madde 5, MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği , Madde 7).

Müfettişlerin, Bakanın emri veya onayı üzerine, Bakan adına yapacakları işlerin başlıcaları şunlardır. Okullarda, inceleme ve araştırmaları yapmak, Bakanlık teşkilatının her türlü faaliyet ve işlemlerinin teftiş, inceleme ve gerektiğinde soruşturmasını yapmak, denetimler sırasında tespit edilen yanlışlıkların, eksikliklerin ve metot aksaklıklarının giderilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri yerinde aldırarak, teftiş ve incelemeler sırasında, mevzuattan sapma ve yolsuzlukların belirlenmesi halinde, sorumluları hakkında tabi oldukları soruşturma usulüne uygun olarak gereğini yapmak ve durumu hemen Başkanlığa bildirmek(madde 10). Müfettiş, görevlendirildiği konuda, Bakanlık teşkilatı ile valilik ve kaymakamlıklarca başlatılmış olan denetim, inceleme, araştırma ve soruşturmaların koordinasyonu görevini de yerine getirir (Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, madde 55). Bakanlık Müfettişleri, ağırlıklı olarak ortaöğretim kurumlarını denetlemektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütlerinin (2.6.3.'de sunuluyor) dışında, iki ayrı bölüm daha bulunmaktadır (Şema 2'den izlenebilir). Bunlar; Bakanlığa bağlı kuruluşlar ve yurt dışı örgütüdür. Aşağıda bu iki bölüm ayrı ayrı tanıtılacaktır.

Bağlı Kuruluşlar: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyette bulunan, ancak, yönetim bakımından yarı özerk kurumlar olarak nitelendirilebilecek bazı birimler vardır. Bunlar:

- Milli Eğitim Akademisi: 15.07.2005 tarih ve 1327 Sayılı Bakanlık onayı ile kurulmuştur. Akademinin amacı; Bakanlığın ihtiyaç duyduğu eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve çeşitli uzmanlık alanlarında hizmetiçi eğitim sunmaktır.

Bağlı Kuruluşlar: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyette bulunan, ancak, yönetim bakımından yarı özerk kurum olarak nitelendirilebilecek Milli Eğitim Akademisi bulunmaktadır. 15.07.2005 tarih ve 1327 Sayılı Bakanlık onayı ile kurulmuştur. Akademinin amacı; Bakanlığın ihtiyaç duyduğu eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve çeşitli uzmanlık alanlarında hizmetiçi eğitim sunmaktır.

Yurt Dışı Örgütü: Türk eğitim sisteminin örgüt ve yönetim yapısı içinde yurt dışı örgütlenme de bulunmaktadır. Türk Milli Kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek üzere MEB bünyesinde yurtdışı örgütü oluşturulmuştur. Bu amaçla yurtdışında 18 eğitim ataşeliği bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Devlet Memurları Kanunu

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik

MEB Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

MEB Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği

MEB'e Bağlı Okullarda Enerji Yöneticisi Görevlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

2.6.2. Bölgesel Düzeydeki Genel Yönetim

Türk kamu yönetimi ve eğitim yönetimi, merkezi ve yerel düzeyde (iller/ilçeler) örgütlenmiştir. Ayrıca bölgesel düzeyde bir örgütlenme bulunmamaktadır.

2.6.3. Yerel Düzeydeki Genel Yönetim

MEB, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameler ve İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak taşra örgütü (il ve ilçe düzeyinde örgüt) kurmaya yetkilidir.

Milli Eğitim Bakanlığı örgüt yapısı içerisinde, Merkez Teşkilatı dışında, örgütlendiği diğer düzey Taşra Teşkilatı olarak adlandırılan ve yerel yönetim birimleri olarak 81 il ve 850 ilçede kurulan örgütsel birimler vardır. Her ilde bir il **Milli Eğitim Müdürlüğü**, her ilçede de bir 'İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü' bulunur. İlçe milli eğitim müdürlükleri görev ve hizmetleri açısından bağlı oldukları il milli eğitim müdürlüğüne karşı sorumludur. İl ve ilçelerin sosyal ve ekonomik gelişme durumları, nüfusları ve öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak bu müdürlükler farklı tip ve statülerde kurulabilir ve farklı yetkiler verilebilir. İş durumuna ve ihtiyaca göre Bakanlık ana hizmet birimleri, milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak ayrı il ve ilçe birimleri de kurabilir. (Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 53).

Bu müdürlükler il ve ilçe bazında her türlü eğitim-öğretim hizmetinin yürütülmesinden sorumludurlar. İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde ilköğretim Müfettişleri Başkanlıkları oluşturulur. Milli eğitim müdürlüklerinin görev alanları şöyle gruplandırılmıştır:

- Yönetim hizmetleri
- Personel hizmetleri
- Eğitim-öğretim hizmetleri
- Bütçe-yatırım hizmetleri
- Araştırma-planlama-istatistik hizmetleri
- Teftiş-rehberlik-soruşturma hizmetleri
- Sivil savunma hizmetleri

Türkiye'nin kamu yönetimi yapı ve işleyişine paralel olarak; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki resmi ve özel tüm okullar ve kurumlar, hiyerarşik olarak, buldukları ilçe milli eğitim müdürlüğüne ve il milli eğitim müdürlüğüne bağlıdır. İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri Bakanlıkça alınan kararların yerel düzeydeki uygulayıcılarıdır ve yerel mülki amirlere (ilçelerde kaymakam, illerde vali) bağlı olarak faaliyette bulunurlar. Öte yandan, eylemlerinden dolayı Bakanlığa karşı sorumludurlar.

İlköğretimin Denetimi (Yerel Düzey)

Her ilde doğrudan il millî eğitim müdürüne bağlı olarak, İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı bulunmaktadır (MEB İlköğretim Müfettişliği Başkanlıkları Yönetmeliği, Madde 27).

İlköğretim Müfettişleri en az dört yıl süreli yüksek öğrenimli öğretmenler arasından yarışma sınavı ile müfettiş yardımcısı olarak mesleğe alınırlar. Bu görevde üç yıllık yetiştirme dönemini takiben yapılacak yeterlik sınavını başaranlar ilköğretim müfettişi kadrolarına atanırlar. İlköğretim müfettişlerinin ve yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulü, nitelikleri, yetiştirme şekli ve atanmalarına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; Madde 53).

İlköğretim müfettişlerinin görev alanları şu kurumlardır: Okul Öncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları, özel eğitim gerektiren çocuklar için açılmış ilköğretim seviyesindeki okullar ve sınıflar, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, ilköğretim seviyesinde açılan öğrencileri yetiştirme kursları, özel eğitim kurumlarına bağlı, dersane ve okulları ile her türlü özel yaygın eğitim kursları ve Valilikçe uygun görülen Bakanlığın gözetim ve denetimine tâbi diğer okul/kurumlardır. (MEB İlköğretim Müfettişliği Başkanlıkları Yönetmeliği, Madde 42).

Müfettişlerin görev ve yetkileri şunlardır: (MEB İlköğretim Müfettişliği Başkanlıkları Yönetmeliği, Madde 43).

- Rehberlik ve iş başında yetiştirme; Her öğretim yılı başında ve sonunda, gerektiğinde öğretim yılı içinde, öğretmenlerle meslekî toplantılar düzenlemek, eğitim öğretim ve yönetim ile ilgili olarak sorunların belirlenmesinde ve çözümünde rehberlik etmek,
- Teftiş ve değerlendirme; Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, okul ve kurumların amaçlarına göre öğrencilerin yetiştirilmeleri ile yetenek, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi durumunu, görev alanlarındaki okul ve kurumların eğitim, öğretim, yönetim ve diğer görevlilerinin mevzuata göre çalışmalarını, okul aile birliği, okul kooperatifi ve kantininin kuruluş ve çalışmalarının mevzuatına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini, teftiş etmek ve değerlendirmek.
- İnceleme; Bakanlıkça verilen veya teftiş sırasında karşılaşılan konularla ilgili inceleme yapmak, okul, öğretmen ve diğer personel ile ders araç ve gereçlerine ilişkin ihtiyaçları belirleyerek başkanlığa bildirmek, okul ve kurumların açılma ve kapatılmalarına ilişkin inceleme raporu düzenlemek,
- Soruşturma; İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre, valilikçe verilecek soruşturma emirleri gereğince resmî ve özel okul ile kurumlarda görevli öğretmen, yönetici ve diğer personel hakkında soruşturma yapmak,
- Araştırma; Görev alanlarındaki okul/kurumların eğitim-öğretim, yönetim ve öğrencilerle ilgili ihtiyaç duyulan konularda araştırma yapmak, bölgesinde okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık sebeplerini araştırmak, eğitim sorunlarını belirlemek, çözüm önerileri geliştirmek ve eğitimin niteliğini artırarak etkin ve verimli olarak gerçekleştirilmesine yönelik araştırma yapmak, okul ve çevre ilişkisini güçlendirmek amacıyla araştırma yapmaktır

Müfettiş ve müfettiş yardımcılarının inceleme ve soruşturmaya yönelik görev emirleri başkanın önerisi millî eğitim müdürünün uygun görüşü ve valinin onayı ile verilir. Müfettiş ve müfettiş yardımcılarının vali, millî eğitim müdürü ve başkanın dışında hiç kimse görev ve emir veremez.

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

2.6.4. Eğitim Kurumları, Yönetim, İşletme

2.6.4.1. Okul-Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim kurumu, müdür tarafından yönetilir. Müdür; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini düzenlemeye, yürütmeye ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, kalite yönetimi anlayışına uygun olarak okulun yönetilmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesinden sorumludur (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 17). Bu çerçevede müdür;

- Okuldaki bütün çalışmaları, ilgililerle iş birliği yaparak eğitim yılı başlamadan önce plânlar ve düzenler,
- Eğitim ve yönetimin verimliliğini artırmak, eğitimin kalitesini yükseltmek ve bu konuda sürekli gelişimi sağlamak için gerekli araştırmaları yapar, eğitimle ilgili gelişmeleri izler ve sonuçlarını değerlendirir,
- Yıllık ve günlük plânların eğitim programlarına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder, plânlarını imzalar ve çalışmalarını denetler,
- Kurumun temizlik ve düzeni ile öğretmen ve diğer personelin sağlık, temizlik ve beslenme işleriyle ilgili çalışmalarını izler. Aylık yemek listesinin çocukların gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve çevre şartları doğrultusunda hazırlanmasında müdür yardımcısı ve öğretmenlerle iş birliği yapar,
- Okul bina ve tesislerinin kullanımı, bakımı, temizliği, doğal afete karşı korunması, binanın fiziksel durumu ve donanımından kaynaklanan kazalara neden olabilecek merdiven, radyatör, soba, korniş, kapı, pencere, kaygan zemin, oyun materyali ve benzeri unsurlara karşı okulun iç ve dış güvenliğinin sağlanması yönünde gereken önlemleri alır,
- Özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi için gerekli önlemleri alır,
- Eğitim materyallerinin sağlanması, kullanılması, korunması, bakımı, temizliği ve düzeni için gerekli önlemleri alır,
- Çocukların periyodik olarak sağlık kontrollerinin yapılmasını sağlar,
- Okulun yıllık bütçesini hazırlar, ödeneklerin zamanında ve yöntemine uygun kullanılmasına ilişkin işlemleri izler, bütçenin ilgili makamlara gönderilmesini sağlar,
- Okul öncesi eğitimin tanıtımı ve yaygınlaştırılması amacıyla toplantı, panel, sempozyum ve benzeri etkinliklerin düzenlenmesi için gerekli çalışmaları yapar,
- Personelin disiplin ve sicili ile ilgili iş ve işlemlerini yürütür,
- Velilerden alınan ücretlerin harcanmasında ita amirliği görevini yerine getirir.

Okul müdürünün en yakın çalışma arkadaşı müdür yardımcısıdır. Müdür yardımcısı, okulun işleyişinden ve işlerin düzenli olarak yürütülmesinden müdüre karşı sorumludur. Müdür Yardımcısı: Okulun yönetim, eğitim ve büro işleriyle ilgili olarak müdür tarafından verilen görevleri yapar. Öğretmenlerce tutulan çocuk gelişim kayıtlarını izler, aylık yemek listesini hazırlar veya hazırlatır, yemekhane ve okulun genel temizlik işlerini organize eder vb. işleri yerine getirir. Gerekğinde okul müdürüne vekâlet eder (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 18).

Meslekî ve teknik eğitim kurumları bünyesindeki uygulama sınıflarında görevli bölüm şefi, uygulama sınıfının amaçlarına uygun olarak işleyişinden okul müdürüne karşı sorumludur.

Bölüm şefi bölümün işleyişini koordine eder, yıllık ve günlük plânların eğitim programına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder, öğretmenlerce tutulan çocuk gelişim kayıtlarını izler, personelin sağlık, temizlik, beslenme işleriyle ilgili çalışmalarını izler ve denetler, çocukların

sağlık kontrollerinin yapılmasını ve kayıtlarının tutulmasını sağlar, beslenmenin dengeli olabilmesi için yemek listesinin hazırlanmasında ev yönetimi ve beslenme öğretmenleriyle iş birliği yapar, okula gelen erzakın muayenesinde ve günlük erzakın ambardan çıkarılmasında hazır bulunur. (Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Madde 19).

Okulda görevli her öğretmen; eğitim programına uygun olarak yıllık ve günlük plânları hazırlar ve uygular, öğretmen Çalışma (Eğitim) Saatleri Devam Takip Defterini imzalar, etkinlikler için gereken eğitim materyallerini hazırlar, araç-gereç ve eğitim materyallerinin korunmasını, bakım ve onarımını sağlar, çocukların Kişisel Bilgi Formları ile okul öncesi eğitim programında yer alan Davranış Değerlendirme Formu'nu doldurur, gelişim ve sağlık kayıtlarını tutar, yıl sonu gelişim raporları ile öğrenci dosyalarını hazırlar, aile eğitimiyle ilgili çalışmaların plânlanmasına katılır ve uygular, okulda kutlanacak özel günleri planlar ve uygular, okulun genel eğitim etkinliklerine katılır, özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi için önlemler alır, nöbet çizelgesine uygun olarak nöbet görevini yerine getirir, kanun, tüzük, yönerge, genelge ve Tebliğler Dergisi'ni okur ve imzalar, öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenler kurulu toplantılarına katılır, ihtiyaç ve görevlendirme halinde tahakkuk memurluğu görevini yerine getirir, yönetimin vereceği eğitimle ilgili diğer görevleri yapar, asli görevlerinden sayılmak üzere, okulda verilen kahvaltı ve öğle yemeğine çocuklarla birlikte katılır ve düzenli bir şekilde yemek yemelerini sağlar (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Resmi, Madde :20).

Okulöncesi eğitim kurumlarında sayılan bu görevliler dışında eğitsel ve yönetsel konularda yöneticilere yardımcı olmak üzere ücret tespit, satın alma ve muayene ve teslim komisyonu gibi komisyonlarla, okulun durumuna göre; usta öğretici, memur, tabip, psikolog, aşçı, kaloriferci, şoför, teknisyen gibi hizmetliler bulunur (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Maddeler: 25-39).

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

2.6.4.2. İlköğretim

İlköğretim okulu okul müdürü tarafından yönetilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 60). Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur. Okulda görevli öğretmenler ile tüm idari, teknik ve diğer personel müdüre bağlıdır. Müdür, görevli olduğu okulun yönetimini planlar, organizasyon, koordinasyon görevlerini yerine getirir, uygulama ve denetimini yapar. Personelin performansını değerlendirerek, yüksek verim elde etmek için tedbirler alır. Okulu ile ilgili iyileştirme önerilerini amirlerine sunar. Astarlarına yetki ve sorumluluk devrederek, işlerin daha rasyonel yürümesini ve astların ihtiyaç duyulan alanlarda yetişmelerini sağlar. Ödüllendirilecek personeli tespit eder. Kendisine bağlı personelin sicil raporlarını doldurur.

İlköğretim okulu müdürü olarak atanabilmek için yükseköğrenim görmüş olmak asgari koşuldur. Tercihen de, lisans düzeyinde (4 yıl) öğrenim görmüş olmasına ve eğitim, öğretim, yönetim, işletmecilik veya mesleği ile ilgili diğer alanlarda yayımlanmış eseri bulunmasına bakılır. Ayrıca, Bakanlık tarafından yapılan Yönetici Seçme Sınavından en az 70/100 puan almak, "yönetim" alanında ve atanacakları kurum türü esas alınarak yapılan 120 saat süreli hizmet içi eğitim kursuna katılarak kursun değerlendirme sınavı sonucunda başarılı olmak ve merkezi olarak yapılan Kamu Personeli Dil Sınavından (Ulusal düzeyde standart dil sınavı) en az "C" düzeyinde (70/100 puan) başarılı olmak özel koşulları aranmaktadır.

İlköğretim okullarında, okulun büyüklüğüne göre, müdürden başka "müdür başyardımcısı", ve "müdür yardımcısı" bulunur. Müdür başyardımcısı müdürün en yakın yardımcısıdır. Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder. Müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı (ları) da, ders okutmanın yanında okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yaparlar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludurlar (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 61-62).

İlköğretim okullarında dersler sınıf veya branş öğretmenleri tarafından okutulur. Öğretmenler, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre plânlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğine göre ilköğretim okullarında oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen görevlendirilir. Rehber öğretmen, okul müdürüne ya da ilgili müdür yardımcısına karşı sorumludur. Rehber öğretmen, öğrencilerin durumları ile ilgili olarak diğer öğretmenlerle iş birliği yapar (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, madde 75).

Sayılan bu görevlilere ek olarak ilköğretim okullarında, okulun büyüklüğüne göre, uzman ve usta öğreticiler, eğitim şefi, belletici öğretmen, şube rehber öğretmeni, yönetim işleri büro memuru, hesap işleri memuru, ambar memuru, ayniyat ve depo memuru, döner sermaye memurları, kütüphane memuru, şoför, aşçı, aşçı yardımcısı, kaloriferci, bahçıvan, gece bekçisi ve teknisyenler gibi görevliler müdüre bağlı olarak görev yaparlar (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde71-91).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

2.6.4.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim Kurumları "Genel Liseler" ve "Mesleki ve Teknik Liseler" olmak üzere iki temel kategoriye ayrılmıştır. Lise (Genel) Müdürü, görevli olduğu okulun yönetimini yasal düzenlemeler doğrultusunda planlar, organizasyon, koordinasyon görevlerini yerine getirir, uygulama ve denetimini yapar. Personelin performansını değerlendirerek, yüksek verim elde etmek için tedbirler alır. Astlarına yetki ve sorumluluk devrederek, işlerin daha rasyonel yürümesini ve astların ihtiyaç duyulan alanlarda yetişmelerini sağlar. Ödüllendirilecek personeli tespit eder. Kendisine bağlı personelin sicil raporlarını doldurur. Amirleri tarafından istenildiğinde okulu ile ilgili faaliyetleri bir rapor halinde sunar, astlarından gelen önerileri değerlendirir. Çalışmaları ile ilgili işlerin değerlendirmesini yapar

MEB, Temmuz 2009'da yayımladığı bir yönetmelikle Bakanlığa bağlı resmî ve özel ortaöğretim okul veya kurumlarında; eğitim, öğretim, yönetim, görev ve hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili usul ve esasları yeniden düzenlemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte 28/11/1964 tarihli ve 11868 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Lise ve Orta Okullar Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yönetmelikte ortaöğretim okul veya kurumlarının: İlköğretimden sonra dört yıllık öğretim veren ve bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vererek hayata ve yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı resmî ve özel örgün ortaöğretim okul veya kurumlarını içerdiği ifade edilmektedir (Madde 4).

Genel ortaöğretimin ilkeleri (madde 5) olarak ise, özetle; Bu okul veya kurumlar, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda işlevlerini, evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun bir bütünlük içinde öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve demokratik okul kültürü anlayışı ile yerine getirir,

Öğrenciler, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerler ile donanmış, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş; insan haklarına saygılı, mutlu bireyler olarak yetiştirilir.

Öğrencilerin; hayata ve yükseköğretime hazırlanması, kendisine, ailesine, çevresine, millî kültür değerleri ile milletine ve insanlığa saygısının geliştirilmesi sağlanır,

Müdürün görev yetki ve sorumlulukları ise özetle şunlardır:

1. Öğretim yılı başlamadan önce personelin iş bölümünü yapar ve yazılı olarak kendilerine bildirir. Öğretmenlerin gerektiğinde görüşlerini de almak suretiyle okutacakları derslere ilişkin görevlerin dağılımını yapar.
2. Okul veya kurumun derslik, bilişim teknolojisi sınıfı, laboratuvar, atölye, kütüphane, araç ve gereci ile diğer tesisleri eğitim ve öğretime hazır bulundurur.
3. Eğitim ve öğretim çalışmalarını etkili, verimli duruma getirmek ve geliştirmek, sorunlara çözüm üretmek amacıyla kurul, komisyon ve ekipleri oluşturur.
4. Personelin sicil ve disiplin işleriyle öğrenci ödül ve disiplin işlerini yürütür.
5. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesini sağlar.
6. Diploma, tasdikname, öğrenim belgesi, sözleşme ve benzeri belgeleri onaylar.
7. Stratejik plan ve bütçe önerilerini gerekçeli olarak hazırlar, ilgili makama sunar, yetkisinde bulunan bütçe giderlerini gerçekleştirir.

Liselerde, okulun büyüklüğüne göre, müdürden başka “müdür başyardımcısı”, ve “müdür yardımcısı” bulunur. Müdür başyardımcısı müdürün en yakın yardımcısıdır. Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder. Müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı (ları), ders okutmanın yanında okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yaparlar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludurlar. (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği md.77-78).

Yönetmelikte Öğretmenlerin görevleri ve sorumlulukları da düzenlenmiştir (md.79).

Eğitim ve öğretimin temel unsuru olan öğretmen, toplumsal kalkınmada bireyin gelişmesine katkı sağlamak üzere çalışmalarını yürütür.

Sınıf düzeninden ve yönetiminden sorumlu olan öğretmen, eğitim ve öğretimin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik ortamı hazırlar. İzleyeceği programı, yöntem ve teknikleri öğrenciye açıklar. Öğrencilerin araştırarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak eğitim ve öğretim teknikleri ile teknolojik kaynakları kullanır.

Öğretmenler görevlerini, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda yapmakla yükümlüdür.

Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları ise şunlardır:

1. Eğitim ve öğretim standartlarının geliştirilmesi, okul veya kurum ve çevre ilişkisinin kurulması ve gelişmesine katkı sağlar, işleyişte yönetime yardımcı olur, kılık, kıyafet, söz ve davranışlarıyla öğrencilere örnek olurlar.
2. Ünitelendirilmiş yıllık plan ve ders planlarını yapar; kendilerine verilen dersleri okuturlar. Derslerle ilgili öğrencilerin de aktif olarak yer aldığı araştırma, uygulama ve deneylerin yapılmasını sağlar.
3. Öğrencilerin inceleyerek, araştırarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlar. Bağımsız ve yaratıcı düşünmelerine, edinilen bilgilerden sonuçlar çıkarmalarına, tartışmalarda görüşlerini özgürce belirtmelerine ve hoşgörülü olmalarına yönelik gerekli ortamı hazırlar.

4. Sınıf rehber öğretmenliği görevlerini, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği ile Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütür.
5. Öğrencilere rehberlik ederek ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri ile proje ve ödevlerle ilgili iş ve işlemleri yürütür.
6. Öğrencinin davranış ve başarı durumları konusunda veliler ile işbirliği yapar. (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği madde 77-78).

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

2.6.4.4. Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi ile [eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları](#) oluşturulmuştur.

Bu bölge ve kurulların oluşturulma amacı; eğitim kurumlarının, birbirlerini tamamlaması ve bir bütün oluşturması; bu kurumlara öğrenci alınacak çevrelerin belirlenmesi; nüfusu az ve dağınık olan yerlerde merkez okulların oluşturulması; eğitim personelinin, fizikî kapasitenin, ders araç ve gerecinin ortak, etkili ve verimli kullanılması; okulun iç ve dış öğeleri ile yerel yönetimler, özel sektör ve gönüllü kuruluş temsilcilerinin eğitim yönetimi ve karar süreçlerine katılımı ile katkılarının sağlanması; okulun çevre ile bütünleştirilerek çevrenin övünç kaynağı hâline dönüştürülmesi ve akademik çevre ile okulun her alanda iş birliğine teşvik edilmesi olarak ifade edilmektedir.

Yönergeye göre; nüfusu (belediye sınırları içinde) 30.000'den az olan her il/ilçe bir eğitim bölgesi olarak kabul edilmektedir. Nüfusu bundan fazla olan yerlerde belli ölçütler dikkate alınarak eğitim bölgesi oluşturma komisyonunca bir ilçede birden fazla eğitim bölgesi oluşturulabilir (Madde6).

Yönergeyle, eğitim bölgelerinde okul bölgelerinin oluşturulacağı, okul bölgesinin sınırlarını da okulun fiziki kapasitesi, eğitim personelinin durumu, çevrenin istek ve ihtiyaçları, ulaşım durumu, öğrenci alınacak çevre, diğer imkân ve şartlar dikkate alınarak eğitim kurumunun derece ve türünün belirleyeceği ifade edilmektedir (Madde 7). Eğitim bölgesini, eğitim bölgesi müdürler kurulu ile eğitim bölgesi danışma kurulunun önerileri doğrultusunda, bir koordinatör müdürün yönetmesi öngörülmektedir.

Okul bölgesinde katılımcı yönetim anlayışını gerçekleştirmek üzere; her sınıftan bir temsilcinin bir yıl süre ile katılımıyla okul öğrenci kurulu kurulması öngörülmektedir (Madde 12). Bu kurul, orta dereceli okullarda her sınıftan iki temsilci olacak şekilde aynı yöntemle oluşturulacaktır.

Eğitim bölgesi düzenlemesinde; eğitim bölgesi zümre başkanları kurulu, eğitim bölgesi danışma kurulu, eğitim bölgesi müdürler kurulu gibi kurulların oluşturulması ve öğrencilerin gerek okul ve gerekse eğitim bölgesinde oluşturulacak kurullara katılmaları öngörülmektedir.

Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi

2.6.4.5. Yükseköğretim

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre üniversite organları, rektör, senato, yönetim kurulu olarak belirlenmiştir (Maddeler: 13-15).

Devlet üniversitelerinde rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından, Yükseköğretim

Kurulu'nun önerileri doğrultusunda Cumhurbaşkanınca atanır. Görev süresi 4 yıldır. Başlıca görevleri; üniversite kurullarına başkanlık etmek, yükseköğretim üst kuruluşlarının kararlarını uygulamak, üniversite kurullarının önerilerini inceleyerek karara bağlamak, üniversiteye bağlı birimler arasında düzenli çalışmayı sağlamak, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri konusunda Üniversitelerarası Kurula bilgi vermek ve üniversitenin yatırım programlarını, bütçesini ve kadro ihtiyaçlarını Yükseköğretim Kuruluna sunmaktır.

Üniversite Senatosu, rektörün başkanlığında, rektör yardımcıları, dekanlar ve her fakülteden fakülte kurullarınca üç yıl için seçilecek birer öğretim üyesi ile enstitü ve yüksekokul müdürlerinden oluşur (Yükseköğretim Kanunu; Madde 14). Senato, üniversitenin akademik organıdır ve temel olarak üniversitenin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin esasları hakkında kararlar alır.

Üniversite Yönetim Kurulu ise rektörün başkanlığında dekanlardan, üniversiteye bağlı değişik öğretim birim ve alanlarını temsil edecek şekilde Senato tarafından dört yıl için seçilecek üç profesörden oluşur. Yönetim Kurulu, Üniversitenin idari faaliyetlerinde rektöre yardımcı bir organ olup temel olarak faaliyet plan ve programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamada rektöre yardım etmek, üniversitedeki diğer birimlerin önerilerini dikkate alarak yatırım programını, bütçe tasarısını taslağını inceleyerek kendi önerileriyle birlikte rektörlüğe sunar (Yükseköğretim Kanunu; Madde 15).

Üniversitelerde üç temel birim olarak fakülteler, enstitüler ve yüksekokullar bulunur. Fakülteler bir dekan tarafından yönetilir. Dekan, rektörün önereceği, üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından, Yükseköğretim Kurulu tarafından üç yıl süre ile seçilir ve atanır. Fakülte bünyesinde akademik bir organ olan ve daha çok fakültenin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleriyle görevli ve dekanın başkanlığında bir fakülte kurulu ile bu kurulun üç yıl için seçeceği üç profesör, iki doçent ve bir yardımcı doçentten oluşan ve fakültenin idari işleyişinde dekana yardımcı olan fakülte yönetim kurulu bulunur (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu; Madde 16).

Enstitü ve yüksekokulların da fakültelerdeki yapı ve işleyişe benzer yönetim organları vardır ve bu organlarda (Kurullar ve yönetim kurulları) hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler temsil edilmektedir. (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu; Madde 19-20).

Üniversitelerde, yetkiler büyük ölçüde rektörlerde toplanmış olmasına karşın, öğretim üyelerinin katılımcı süreçlerinden (Senato, Fakülte kurulu, fakülte yönetim kurulu gibi) söz edilebilir. Öğrenci katılımı sınırlıdır. Kısmi idari ve mali özerklik söz konusudur.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

Yükseköğretim Kanunu

2.7. İçsel ve Dışsal Katılım

Okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretim ve yönetim etkinliklerine okul-içi ve okul-dışı paydaş katılımı özendirilmektedir.

Okul içi katılım; karar süreçlerine öğretmen ve öğrenci katılımını içermektedir. Katılım daha çok "kurullar" düzeyinde sağlanmaktadır.

Okul dışı katılım ise; başta okul-aile işbirliği kapsamında, ailelerin okula katılımı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, okul-aile birliği yönetmeliği yenilenmiş, **öğrenci-veli-okul sözleşmesi** uygulamasına başlanmış ve OGE'ye (Okul Gelişim Yönetim Ekibi) bu konuda görev verilmiştir. Mesleki eğitim kurumlarında; okul-işyeri ortaklıkları ve mesleki eğitim kurullarında (merkezi ve yerel) sosyal tarafların katılımı önemlidir. Yükseköğretim düzeyinde ise; üniversite-toplum ilişkileri geniş kapsamlı bir alanı oluşturmaktadır. Özellikle

üniversite-endüstri ilişkileri güncelliğini korumaktadır ([Teknoloji Geliştirme Merkezi](#), [Sürekli Eğitim Merkezi \(SEM\)](#) vb.).

Aşağıdaki paragraflarda her eğitim düzeyi için katılım konusunun çeşitli boyutları irdelenmektedir.

2.7.1. İçsel Katılım

2.7.1.1. Okul Öncesi Eğitimde Katılım

Okul öncesi eğitim kurumlarında yöneticilere her türlü görevlerinde yardımcı olmak üzere **Öğretmenler Kurulu** oluşturulur. Kurul, okul müdürünün başkanlığında, müdür yardımcısı ve okulda görevli öğretmenlerden oluşur. Öğretmenler kurulu; eğitim yılı başında, ikinci yarıyıl başında, eğitim yılı sonunda ve okul yönetimince gerek duyulduğu zamanlarda toplanır. Kurulun toplantı gündemi, müdür tarafından bir hafta önceden duyurulur. Kurulda, ilk toplantıda, önceki yılın değerlendirilmesi ile yeni eğitim yılı çalışma esasları belirlenir ve iş bölümü yapılır, eğitim programları ile önceki yılın eğitim plânları incelenerek ortak bir anlayış oluşturulur, Meslekî yayımlar, eğitim alanındaki değişim ve yeni gelişmeler değerlendirilir, çocukların yaş gruplarına göre kişilik gelişimi, sağlık, beslenme, sosyal ilişkiler, ekonomik ve aile durumları değerlendirilerek alınacak önlemler görüşülür, ana sınıfı ve uygulama sınıfı öğretmenleri bağlı oldukları okulun kurul toplantılarına katılır, aile eğitimi çalışmalarının plânlanmasında iş birliği sağlanır (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 22).

“Zümre Öğretmenler Kurulu” toplantıları anaokulu, uygulama sınıfı ve ana sınıflarında okul müdürlüğünce yapılacak planlamaya uygun olarak; öğretmenlerin okul öncesi eğitimin geliştirilmesi çalışmalarında ortak bir anlayış oluşturmaları, grupları ile ilgili eğitim etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözüm yollarının araştırılması ve meslekî gelişmelerle ilgili bilgi alışverişinde bulunmaları için eğitim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça yapılır (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 23).

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

2.7.1.2. İlköğretimde Katılım

Benzer biçimde **İlköğretim Okulu** da müdürler işleyiş ve yönetim etkinliklerinde öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenler kurullarından yararlanır. **Öğretmenler Kurulu**, okul müdürünün başkanlığında müdür yardımcısı ile bütün öğretmenler ve okul rehber öğretmenleri ile ilköğretim kurumunun özelliği dikkate alınarak kurumda görevli uzman ve usta öğreticilerden oluşur. Kurul, ders yılı başında, ikinci yarıyıl başında, ders yılı sonunda ve okul yönetimince gerek duyulduğunda toplanır. İlk toplantıda önceki yılın değerlendirilmesi ile yeni öğretim yılı çalışma esasları belirlenir ve iş bölümü yapılır. Ders yılı içinde yapılan toplantılarda çalışmalar gözden geçirilip değerlendirilir, eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi için alınacak önlemler görüşülür ve kararlaştırılır. Ders yılı sonunda yapılan toplantıda öğrencilerin devam-devamsızlık ve başarı durumları gözden geçirilir, üst makamlarca ve okul yönetimince verilen konular görüşülür ve kararlaştırılır.

Zümre Öğretmenler Kurulu ise, 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda aynı sınıfı okutan sınıf öğretmenleri ve varsa branş öğretmenlerinden, 6, 7 ve 8. sınıflarda branş öğretmenlerinden oluşur. Bu kurul, öğretim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça toplanır. Toplantılar, okul müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısının veya branş öğretmenleri arasından seçimle belirlenen öğretmenin başkanlığında yapılır. Bu toplantılarda, programların ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders araçlarından, laboratuvar, spor salonu, kütüphane ve işliklerden plânlı bir şekilde yararlanılması, öğrenci ödevleri ve derslerin değerlendirilmesi, derslerde izlenecek yöntem ve teknikler ile benzeri konularda kararlar alınır. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 94-95).

İlköğretim okullarında yukarıdaki kurulların yanı sıra Şube Öğretmenler Kurulu bulunur. Kurul, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda aynı şubede ders okutan öğretmenler ile okul rehber öğretmeninden oluşur. Gerek görülürse öğrenci velileri, seçimle belirlenmiş olan sınıf başkanı ve öğrenci temsilcileri kurula çağrılabilir. Şube öğretmenler kurulu, okul yönetimince yapılacak planlamaya göre birinci yarıyılın ikinci ayında, ikinci yarıyılın birinci veya ikinci haftasında, yıl sonunda ve yetiştirme kurslarının bitimini izleyen ilk iş günü okul müdürü ya

da görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube rehber öğretmenin başkanlığında toplanır. Ayrıca ihtiyaç duyuldukça şube rehber öğretmeni veya rehber öğretmenin önerisinin okul yönetimince uygun görülmesi hâlinde toplanabilir. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 96).

Ayrıca her ilköğretim ve ortaöğretim okulunda Okul Öğrenci Meclisi ve Komisyonu bulunmaktadır. Bu kurullar aracılığı ile öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılmasının amaçlanmaktadır. Bu yolla öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. (<http://ttkb.meb.gov.tr/okulmeclisleri/>).

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

2.7.1.3. Ortaöğretimde Katılım

Ortaöğretim okul ve kurumlarında Liselerde da öğrenci, öğretmen ve velilerin çeşitli eğitsel ve yönetsel işlerde katılımını sağlamaya yönelik çeşitli kurullar oluşturulmaktadır. Bu kurulların başında Öğretmenler Kurulu gelmektedir. Öğretmenler Kurulu, okul veya kurumun yönetici ve öğretmenlerinden oluşur. Başkanı, okul veya kurum müdürüdür. Öğretmenler Kurulu, ders yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında, ders yılı sonunda okul veya kurum müdürünün gerekli gördüğü zamanlar ile kurul üyelerinin salt çoğunluğunun yazılı isteği ile toplanır.(Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 34; Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 98)

Ayrıca okullarımızda aynı sınıf/şubede ders okutan öğretmenlerden oluşan Sınıf/Şube Öğretmenler Kurulu bulunmaktadır (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 99).

Öğretmenler kurulunda, öğretim programlarının uygulanması, eğitim ve öğretim etkinliklerinin düzenli yürütülmesi, öğrencilerin başarı, devam ve devamsızlık, ödül ve disiplin durumlarının değerlendirilmesi, Bakanlık emirleri ve ilgili mevzuatın değerlendirilmesi gibi konularla gerekli görülen diğer konular da oy çokluğuyla kurul gündemine alınarak değerlendirilir. (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği , Madde 34; Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 98) .

Ayrıca, aynı dersi okutan öğretmenlerden oluşan Zümre Öğretmenler Kurulu da eğitim ve öğretim yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında ve ders yılı sonunda olmak üzere en az üç defa toplanarak, öğretim programları, ölçme ve değerlendirme, diğer zümrelerle yapılacak işbirliği, bilim ve teknolojiye ilişkin gelişmeler, kitap araç-gereç ve benzeri öğretim materyalleri gibi konular üzerinde görüşerek aldıkları kararları okul müdürünün onayından sonra uygularlar. (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, madde 36; Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 100-101).

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

2.7.1.4. Yükseköğretimde Katılım

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre yükseköğretim kurumları kendi organları yoluyla kendilerini yönetme yetkisine sahiptirler (self-administration). Yükseköğretim kurumlarının çeşitli organlarında öğretim üyeleri ve öğrenciler temsil edilmekte ve karar alma süreçlerine belli düzeyde katılım sağlanmaktadır.

Öğrenci Konseyleri ve Öğrenci Katılımı: Her üniversitede Üniversiteler Öğrenci Konseyi Yönetmeliği'ne göre oluşturulan Öğrenci Konseyi bulunmaktadır. Bu konseyler aracılığı ile üniversitelerin ön lisans ve lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin eğitim, sağlık, spor ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında öğrencilerin görüşlerini belirleyerek, yönetim organlarına bildirilmesi ve bu organlarla öğrenciler arasındaki iletişimi

oluşturmak amaçlanmaktadır. Yönetmeliğe göre; önlisans ve lisans düzeyinde öğretim yapılan fakülte ve yüksekokulun her sınıfı için bir öğrenci olmak üzere bir yıl için seçilen “sınıf öğrenci temsilcisi”, bir bölümde bulunan sınıf temsilcilerinin yine bir yıl için aralarından seçtikleri bir “bölüm/program öğrenci temsilcisi”, her fakülte ve yüksekokul bünyesindeki bölümlerin/programların öğrenci temsilcilerinin kendi aralarından bir yıl süre için seçtikleri bir “fakülte/yüksekokul öğrenci temsilcisi” bulunur. Fakülte/yüksekokul temsilcileri “üniversite öğrenci konseyi” ni oluştururlar. Bu konsey bir başkan, en az bir başkan yardımcısı ve bir sekreterden oluşan bir yıl süreyle görev yapacak bir “yürütme kurulu” seçer. Bu kurul öğrencilerin sorunlarını, görüş ve düşüncelerini, başta Rektörlük olmak üzere Üniversite yönetim organlarına iletir ve Rektörün daveti üzerine öğrenciyle ilgili konuların görüşülmesi sırasında Senato veya Yönetim Kurulları toplantılarında oy hakkı olmaksızın temsil edilir (Madde1-7).

Sözü edilen yönetmeliğin yanı sıra, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 ve 65’inci maddelerine dayanılarak Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyi ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği çıkarılmıştır (<http://www.yok.gov.tr>). Yönetmelik ile Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarına kayıtlı öğrencilerin eğitim, sağlık, spor ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması ve geliştirilmesinde haklarını gözetmek, ulusal çıkarlar konusunda duyarlı olmalarını sağlamak, yükseköğretim kurumları yönetim organları ile öğrenciler arasında etkili bir iletişim kurarak öğrencilerin beklenti ve isteklerini yönetim organlarına iletme ve öğrencilerin eğitim-öğretim konusundaki kararlara katılımını sağlamak amacıyla oluşturulacak Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ile bunları ulusal ve uluslar arası düzeyde temsil etmek için Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyinin kuruluş, görev, yetki ve çalışma esaslarını düzenlemek amaçlanmaktadır (Madde1).

Her bir yükseköğretim kurumunda fakülte, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksek okulu ve enstitülerin öğrenci temsilcilerinden bir öğrenci konseyi genel kurulu ve bu genel kurulların seçtiği başkanlar da Ulusal Öğrenci Konseyi Genel Kurulunu oluşturmaktadır (Madde: 15 ve 26).

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği

2.7.2. Toplumsal Katılım

2.7.2.1. Ailenin Katılımı

Türk eğitim sisteminin temel ilkelerinden birisi okul-aile işbirliği ilkesidir (Milli Eğitim Temel Kanunu Madde 16). Bu ilke ve uygulama 1948 yılından günümüze geliştirilerek sürdürülmektedir. 2005 yılında güncellenen Okul Aile Birliği Yönetmeliği’nde birliğin, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere kurulduğu ifade edilmektedir.

Okul-Aile Birliğinin görev ve yetkileri özetle şunlardır: Öğrencileri yetiştirmek üzere okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine, stratejik gelişimine, fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak, kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinlikler de okul yönetimi ile iş birliği yapmak, okulun bina, tesis, derslik, laboratuvar, atölye, teknoloji sınıfı, salon ve odaları ile bahçe ve eklentilerinin bakım ve onarımlarının yapılmasına, teknolojik donanımlarının yenilenmesine, geliştirilmesine, ilâve tesis yaptırılmasına, eğitim-öğretime destek sağlayacak araç-gereç ve yayınların alımına katkıda bulunmak, Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde belirtilen

yükümlülükleri yerine getirmek, eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmaktır. Yönetmeliğe göre; okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler birliğin doğal üyesidir.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin çeşitli maddeleri de (Madde6/m, 99, 142, 144); okul-aile ve toplum ilişkilerinin önemini vurgulamakta ve bu konuda yapılması gereken çalışmaları belirtmektedir. Okula toplumsal katılımı sağlamada Okul-Aile Birliğinin yanında, yeni bir yönetim aracı olarak OGYE'ye de (Okul Gelişim Yönetim Ekibi) görev vermektedir. Bu ekip, ilköğretim okullarında; paylaşımcı ve iş birliğine dayalı yönetim anlayışıyla, eğitim ve öğretimin niteliğini ve öğrenci başarısının artırmak, okulun fizikî ve insan kaynaklarını geliştirmek, öğrenci merkezli eğitim yapmak, eğitimde plânlı ve sürekli gelişim amacıyla kurulmaktadır.

Diğer taraftan, yenilenmiş ilköğretim programlarının uygulanmasında da, ailenin eğitim-öğretime katılımı desteklenmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenci velileriyle işbirliğinde bulunmak bir zorunluluktur. Kurumlara kabul edilen her çocuğun bir velisi olur. Veli, çocuğun okula zamanında teslim edilmesini, günlük eğitimin bitiminde teslim alınmasını sağlar ve çocukla ilgili diğer yükümlülükleri yerine getirir. Veliler, istekli olmaları durumunda okul yönetiminin hazırlayacağı program doğrultusunda eğitim etkinliklerine katılabilirler. Aile eğitimi ile ilgili etkinlik ve toplantılara, okul yönetimi velilerin katılımlarını sağlar (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde13 ve 15).

Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı 2005/92 10.10.2005 112-3157 sayılı genelgesinde "bireyin kendini gerçekleştirme, okulda demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, okulun tüm imkânları ile çevreye açılması, veli ve öğrencinin beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi, hizmet üretenler ile alanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için sistematik bir düzenlemeye gerek duyulmaktadır" diyerek bu amaçla hazırlanan Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi'nin hazırlandığını belirtmektedir. Sözleşmeye ilişkin uygulama 2005-2006 öğretim yılından itibaren başlatılmıştır.

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 27.03. 2002 tarihinde yayınladığı bir (Sayı: 2002/ 27) genelge ile ; resmî ve özel okullarda (ilköğretim ve ortaöğretim), okul-aile ve öğretmenler arasında iş birliğini gerçekleştirmek, velileri öğrencilerin gelişim dönemleri ve akademik durumları hakkında bilgilendirmek, okula sahip çıkmalarını sağlamak ve etkin bir şekilde eğitim hizmetlerine katmak üzere bir eğitim-öğretim yılında en az iki kez olmak üzere "veli toplantıları" düzenlenmesini istemekte, bu toplantıların, "genel veli toplantısı", "şube veli toplantısı" ve "bireysel görüşmeler" (Veliler ile yapılacak özel görüşmeler) biçiminde yapılmasını vurgulamakta, toplantılara okul yöneticileri, okul psikolojik danışmanları (rehber öğretmenleri), sınıf rehber öğretmenleri ve alan öğretmenlerinin işbirliği içinde katılımı sağlanmalıdır denilmektedir.

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Aile Birliği Yönetmeliği

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

2.7.2.2. Mesleki Okullar – Endüstri İşbirliği

Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarında da okul-çevre işbirliğine önem verilmesinin gerekliliği çok sayıda resmi dokümanda ifade edilmektedir.

Bunlar;

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun dördüncü maddesi (4702 / 7. madde ile değişik): oluşturulan Mesleki Eğitim Kurulu'nun merkez düzeyinde sosyal tarafların (işçi ve işveren meslek örgütleri, kamu kuruluşları, Milli Eğitim Bakanlığı vb.) katılımı ile görev yapacağını öngörmektedir.

Aynı Yasanın 6. maddesinde de (4702 / 8. madde ile değişik) İl Mesleki Eğitim Kurulu oluşturulacağı ve bunların yerel düzeyde sosyal tarafların katılımı ile görev yapacakları öngörülmektedir. 5763 sayılı yasa ile bu kurulların adı **İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kuruluna** dönüştürülmüştür. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik de 21 Ekim 2008 tarih ve 27031 sayılı resmi gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının oluşumu, organları ve görevlerini içerir.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 18. maddesinde de (29.06.2001/4702, 13. madde ile değişik): İşletmelerde Meslek Eğitimi konusunda 20 ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptırır" hükmünü öngörmektedir.

Yine aynı Yasada " aday çırak ve çıraklar, pratik eğitimlerini iş yerlerinde, iş yerindeki eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen iş yerlerinin eğitim birimlerinde yapar. Teorik ve pratik eğitim birbirlerini tamamlayacak şekilde plânlanır ve yürütülür" denilerek (madde 12) işyerleri ile işbirliğine gidileceği vurgulanmaktadır.

Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Merkezi Müdürlerinin görevleri arasında "sektör kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar, özel idare, muhtarlıklar ve diğer örgün öğretim kurumları ile diyalog kurarak katkılarını ve katılımlarını sağlar" maddesine yer verilmektedir.

Mesleki Eğitim Kanunu

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma ve Usulleri Hakkında Yönetmelik

2.7.2.3. Üniversite-Toplum İlişkileri

Yükseköğretim alanında da özellikle son yıllarda üniversite-toplum (daha dar alanda endüstri) ilişkileri giderek artmaktadır. Gerek 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun (Resmi Gazete: 6.11.1981 -17506) değişik maddelerinde, gerekse 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun (Resmi Gazete: 30.03.1983-18003) değişik maddelerinde Yükseköğretim kurumlarının yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, üretim, yayın ve danışmanlık yapan, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip kurumlar olduğu vurgulanarak, üniversite-toplum ilişkileri desteklenmektedir. Son yıllarda **Teknoloji Geliştirme Merkezi, Sürekli Eğitim Merkezi (SEM)** vb. oluşumlarla, üniversitelerin topluma yönelik etkinliklerinin giderek arttığı gözlenmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 12. maddesi, yükseköğretim kurumlarının işlevlerini belirtmektedir. Bu işlevlerden birisi de çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma, araştırma sonuçlarını topluma yayma ve özellikle bölge üniversiteleri için, bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktır. Aynı yasanın 37. maddesi; yükseköğretim kurumlarının, uygulama alanlarına yönelik katkılarını (bilimsel görüş, araştırma projeleri, danışmanlık vb.) düzenlemektedir. 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanunu'nun 4. maddesi de meslek yüksekokullarının çevre kuruluşlarından yararlanmasını öngörmektedir. Öte taraftan meslek yüksekokullarının (iki yıllık okullar) endüstriyle ilişkileri, 1980'li yıllardan bu yana üzerinde yoğun bir biçimde durulan konu niteliğindedir.

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun

2.8. Eğitimde Finansman Yöntemleri

Türkiye'de eğitim hizmetleri büyük ölçüde kamu eğitim kurumları tarafından sunulmaktadır ve finansmanı da aynı ölçüde merkezi olarak genel bütçeden karşılanmaktadır.

Devlete bağlı okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki kamu eğitim kurumları büyük ölçüde devlet tarafından finanse edilmektedir. Bu kademelerdeki devlet okullarında öğretmen maaşları ve ücretleri, eğitici olmayan personelin ücretleri, taşınır ve taşınmazlar için yapılan harcamaların tamamı ve öğretim araç-gereçleri ve diğer işletme giderlerinin büyük bölümü merkezi bütçeden sağlanan kaynaklarla karşılanmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrencilerin ailelerinden de belirli sınırlar içerisinde maddi katkı sağlanmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında işletme giderlerine ve okuldaki eğitimi destekleyici diğer etkinliklere yapılan harcamalara her okulda bulunan Okul-Aile Birlikleri aracılığı ile kaynak sağlanmaktadır. **Okul-Aile Birliği** gelirlerini ailelerden sağladıkları katkılar ve yaptıkları çeşitli etkinliklerden sağladıkları gelirlerden elde etmektedirler.

Türk milli eğitim sisteminin merkezi yapısı nedeniyle, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullar (okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yetişkin eğitimi kurumları), finansman açısından sınırlı özerkliğe sahiptir. Mesleki ve teknik öğretim kurumlarından döner sermaye işletmesi bulunanlar bu işletme aracılığı ile kendi özgelirlerini sağlama olanağına sahiptirler. Tamamen devlet tarafından finanse edilen özel ilk ve ortaöğretim kurumu bulunmamaktadır.

Yaygın eğitim hizmetleri sunan kamu eğitim kurumları da, Okul Aile Birliği katkısı dışında, ilk ve ortaöğretim kurumları ile benzer biçimde finanse edilmektedir. Kamu dışı eğitim kurumlarınınca sunulan yaygın eğitim hizmetleri ücretlidir.

Yükseköğretim düzeyinde ise tüm kamu yükseköğretim kurumları üç yoldan finansal kaynak elde etmektedirler: Merkezi bütçeden sağlanan gelirler, öğrencilerden alınan öğrenim ücretleri ve kendi işletme gelirleri (döner sermaye işletmeleri aracılığı ile). Üniversite bütçeleri içinde kendi sağladıkları kaynaklar giderek artmaktadır. Devlet üniversitelerinin kısmi mali özerkliklerinden bahsedilebilir. Üniversite bütçeleri gerek hazırlık, gerekse uygulama süreçlerinde merkezi otoritenin denetimindedir ve bütçeleri TBMM tarafından onaylanmaktadır.

Özel üniversiteler (vakıf üniversiteleri) açısından bakıldığında ise; belirli kriterlere dayalı olarak sınırlı ölçüde kamu desteği almalarına karşın, tam bir mali özerkliğe sahiptirler ve gelirlerinin önemli bir bölümünü öğrencilerden aldıkları öğrenim ücretlerinden elde etmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

2.9. İstatistikler

2.9.1. Kamu Eğitim Harcamaları (1000 TL)

Gösterge	2005	2006	2007	2008	2009
Kamu eğitim kurumlarının bütçesi (başlangıç ödenekleri)	20.019.345	22.414.968	27.942.326	27.592.707	36.219.498
Milli Eğitim Bakanlığı	14.835.422	16.568.146	21.355.634	22.915.565	27.446.778
Yüksek öğretim kurumları	5.183.923	5.846.822	6.586.692	7.318.286	8.772.720
Kamu eğitim kurumlarının harcamaları	19.851.874	23.205.262	27.798.867	31.563.013	36.939.413

Milli Eğitim Bakanlığı	14.862.508	17.677.049	21.289.051	24.193.693	27.953.500
Yüksek öğretim kurumları	4.989.366	5.528.213	6.509.816	7.369.320	8.985.913
Kamu bütçesinden yapılan eğitim harcamaları	18.717.701	22.218.521	25.720.314	30.493.022	35.722.592
Okul öncesi ve ilköğretim hizmetleri	8.623.308	10.162.252	12.002.813	13.443.607	15.053.271
Ortaöğretim hizmetleri	4.083.312	4.771.779	5.537.522	6.421.716	7.385.409
Yükseköğretim hizmetleri	4.428.410	4.866.993	5.621.567	6.429.122	7.681.076
Seviyeye göre sınıflandırılmayan	503.950	789.584	725.894	815.941	921.666
Eğitime yardımcı hizmetler	557.417	1.000.107	1.148.322	1.533.211	2.501.832
Eğitime ilişkin araştırma ve geliştirme hiz.	285.511	279.083	315.976	359.309	593.040
Sınıflandırmaya girmeyen eğitim hiz.	235.793	348.723	368.220	1.490.116	1.586.298
Toplam kamu harcamaları	159.686.603	178.126.033	204.067.683	227.030.562	267.275.085
Kamu eğitim harcamaları / Toplam kamu harcamaları (%)	11,72	12,47	12,60	13,43	13,37
GSYH	648.931.712	758.390.785	843.178.421	950.098.199	700.958.224
Kamu eğitim harcamaları / GSYH (%)	2,88	2,93	3,05	3,21	5,10

Notlar:

(1) Konsolide bütçe harcamalarına dış ve iç borç faiz ödemeleri dahil edilmiştir.

(2) 2009 verileri geçicidir. 2008 GSYH verisi 3. çeyreğe aittir. Dördüncü çeyrekte düşüş daralma beklenmektedir

[Kamu Hesapları Bülteni 2009](#)

[Türkiye İstatistik Yıllığı 2008](#)

2.9.2. Özel Öğretim Kurumlarının Payları

		2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Okul öncesi eğitim (%)	Öğrenci	7,74	5,22	5,96	5,14	8,97
	Öğretmen	12,53	6,37	14,06	5,75	8,85
	Okul	7,56	5,12	6,39	5,31	11,47
İlköğretim (%)	Öğrenci	1,77	1,77	2,08	2,29	2,31
	Öğretmen	4,12	5,28	5,49	5,81	5,69
	Okul	1,98	2,08	2,54	2,76	2,64
Orta öğretim (%)	Öğrenci	2,43	2,35	2,89	2,93	2,79
	Öğretmen	6,19	7,84	7,05	7,64	7,94
	Okul	7,69	8,74	8,84	9,34	8,20
Yüksek öğretim (%)	Öğrenci	3,12	4,71	5,54	5,75	..
	Öğretmen	5,57	9,51	9,67	10,54	..
	Okul	8,06	12,27	12,24	14,27	..
Yaygın eğitim (%)	Öğrenci	57,32	55,74	53,75	52,87	45,39
	Öğretmen	76,80	82,27	92,33	88,62	88,60
	Okul	72,33	79,4	84,36	84,04	83,89

Notlar:

(1) Yükseköğretim verileri sadece üniversiteler içindeki payları göstermektedir; diğer eğitim kurumları dahil edilmemiştir..

(2) Yaygın eğitim verileri bir önceki öğretim yılı sonu itibariyledir..

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2006-2007

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01

Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06

Yükseköğretim İstatistikleri 2006-07

Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

2.9.3. Finansman Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamaları (2002)*

Finansman Kaynağı	YTL	%	%
Merkezi hükümet	12.990.838.403	64,45	100,00
Milli eğitim bakanlığı	8.043.014.606	39,91	{61,91
Yüksek öğretim kurulu	6.265.881	0,03	{ 0,05
Diğer bakanlık ve kuruluşlar	1.021.062.515	5,07	{ 7,86
Üniversiteler	3.920.495.401	19,45	{30,18
Kamu	3.708.807.911	18,40	
Vakıf	211.687.490	1,05	
Yerel idareler	141.042.193	0,70	100,00
Belediyeler	13.426.825	0,07	{ 9,52
İl özel idareleri	127.615.368	0,63	{90,48
Özel kaynaklar	7.004.371.069	34,75	100,00
Özel ve tüzel kişi ve kuruluşlar	313.006.081	1,55	{ 4,47
Hanehalkı	6.620.064.983	32,85	{94,51
Eğitim kurumları	71.300.005	0,35	{ 1,02
Uluslararası kaynaklar	18.956.004	0,09	
Toplam	20.155.207.669	100,00	

Türkiye İstatistik Yıllığı 2008

2.9.4. Hizmet Türüne Göre Toplam (Kamu+Özel) Eğitim Harcamaları (2002; YTL)*

Hizmet Türü	Kamu	Özel	Toplam
Okul öncesi eğitim	44.774.833	35.062.343	79.837.176
İlköğretim	6.467.085.906	375.181.119	6.842.267.026
Orta öğretim	4.038.117.463	153.127.764	4.191.245.227
Genel	2.322.392.289	149.361.334	2.471.753.624
Mesleki ve teknik	1.715.725.174	3.766.430	1.719.491.603
Yükseköğretim	5.799.887.411	506.924.851	6.306.812.262
Yaygın eğitim	259.641.448	114.311.645	373.953.093
Hizmetiçi eğitim	43.929.672	41.940	43.971.612
Ar-ge harcamaları	44.186.217	4.996.004	49.182.221
Özel eğitim	75.072.554	8.447.989	83.520.543
Diğer1	1.203.299.905	981.118.605	2.184.418.510
Toplam	17.975.995.409	2.179.212.260	20.155.207.669

Not:

(1) Diğer hizmetler; yaz okulu (üniversitelerde eğitim kurs ücreti), Özel dersaneler, üniversite mezunu olup üniversiteye hazırlanan, borç hizmeti ve eğitim kademesine göre dağıtımı yapılamayanlara ilişkin tutarlar toplamıdır.

Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, 2007

2.9.5. Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları (2002)*

Eğitim Kademesi	Harcama Miktarı (YTL)	Öğrenci Sayısı	Birim Harcama (YTL)	Birim Harcama (USD)
Okul öncesi eğitim	83.215.448	320.038	260	171
Kamu	48.153.105	310.279	155	102
Özel	35.062.343	9.759	3.593	2.363
İlköğretim1	7.660.995.601	10.111.890	758	498
Kamu	7.272.527.989	9.956.022	730	480
Özel	388.467.612	155.868	2.492	1.639
Genel ortaöğretim1	2.996.613.692	1.588.800	1.886	1.240
Kamu	2.847.252.358	1.532.371	1.858	1.222
Özel	149.361.334	56.429	2.647	1.741

Mesleki ve teknik ortaöğretim1	1.997.142.766	884.103	2.236	1.471
Kamu	1.973.376.336	883.167	2.234	1.470
Özel	3.776.430	936	4.024	2.647
Yükseköğretim1	6.549.659.682	1.256.629	5.212	3.428

Not:

(1) Hesaplamalara açık ilköğretim, açık lise ve açık yükseköğretime ilişkin veriler dahil değildir.

Bölüm için genel not:

(*) Türkiye’de 2002 yılında kapsamlı bir eğitim harcaması araştırması yapılmıştır. Burada kullanılan harcama ve finansman verileri bu çalışma sonucunda hazırlanan Türkiye Eğitim Harcaması Matrisi, 2002’ye dayanmaktadır. Bu araştırmanın verilerinin bir kısmı, DİE tarafından Türkiye İstatistik Yıllığı 2005 (TÜİK 2006)’te yayınlanmıştır (ss. 114-116) (<http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf>). Ayrıntılı hesaplamalar, DİE katılımcıları tarafından 4-5-6 Mayıs 2005’te Kızılcahamam’da yapılan “Eğitim Finansmanı ve Maliyet Analizi Seminer ve Çalıştayları”na sunulan bildiriye dayanmaktadır.

Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, 2007

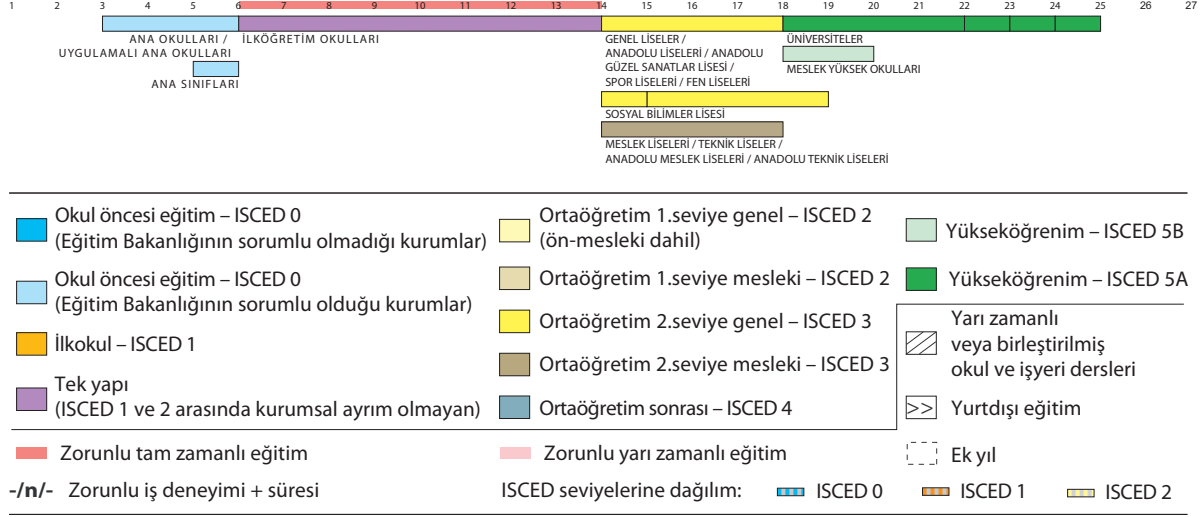
Bölüm için genel not:

(*) Türkiye’de 2002 yılında kapsamlı bir eğitim harcaması araştırması yapılmıştır. Burada kullanılan harcama ve finansman verileri bu çalışma sonucunda hazırlanan Türkiye Eğitim Harcaması Matrisi, 2002’ye dayanmaktadır. Bu araştırmanın verilerinin bir kısmı, DİE tarafından Türkiye İstatistik Yıllığı 2005 (TÜİK 2006)’te yayınlanmıştır (ss. 114-116) <<http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf>>. Ayrıntılı hesaplamalar, DİE katılımcıları tarafından 4-5-6 Mayıs 2005’te Kızılcahamam’da yapılan “Eğitim Finansmanı ve Maliyet Analizi Seminer ve Çalıştayları”na sunulan bildiriye dayanmaktadır.

3. Okul Öncesi Eğitim

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2009/10

3.1. Tarihsel Görünüm

Türkiye’de okul öncesi eğitimle ilgili ilk yasal düzenleme Osmanlı İmparatorluğu zamanında 1913 yılında çıkarılan Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanunu’dur. Bu kanunla ana okullarının açılması zorunlu hale getirilmiş ve bu okullar ilköğretime bağlanmıştır. 1915 yılında da Ana Mektepleri Nizamnamesi yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında okul öncesi eğitim kurumları çalışan kadınlara yönelik olarak ilköğretim kurumları dışında, diğer bakanlıklarda oluşturulan birimler aracılığı ile sürdürülmüştür. 1923’te çıkarılan "Gebe Kadınların ve Emzikli Annelerin Çalıştırılması Nizamnamesi" Cumhuriyet dönemindeki ilk yasal düzenlemedir. 1952 yılında çıkarılan Ana Okulları Yönetmeliği ve 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu okul öncesi eğitimde o tarihe kadar yapılan en kapsamlı düzenlemedir. Bu kanunla isteğe bağlı bir eğitim olarak, okul öncesi eğitim kurumlarına yer verilmiştir.

1962’de Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği çıkarılmıştır. 1962’deki Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği’ne göre okul öncesi eğitim kurumları; Ana okulları, Ana sınıfları, Yuvalar ve Yurtlar olarak dört grupta ele alınmıştır.

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda Türk Millî Eğitim Sisteminin genel yapısı içinde, okul öncesi eğitime özgün eğitim sistemi içinde yer verilmiştir. Okul öncesi eğitim 1981’de yeniden gözden geçirilmiş ve okul öncesi eğitim kurumlarının sayıları giderek artmıştır. Okul öncesi eğitime verilen önem ve hizmetteki yaygınlaşma nedeniyle, 1992 yılında 3797 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunla Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının işleyişleri 2004 tarihinde çıkarılan ve 2007 yılında bazı maddeleri değiştirilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile sağlanmaktadır. Bu yönetmeliğe göre, okul öncesi eğitim kurumları *ana okulu*, *ana sınıfı*, *uygulama sınıfı* olarak gruplandırılmaktadır.

Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

3.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türkiye, önümüzdeki yıllarda okul öncesi eğitimde de gelişmiş ülkeler düzeyini yakalamak için 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi oluşturulmuştur. Bu strateji çerçevesinde okul öncesi eğitimde izlenecek stratejiler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Okul öncesi eğitimde okullaşma oranında, Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkeler düzeyini yakalamak,
- Sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişimin erken yaşlarda şekillenmesi nedeniyle, okul öncesi eğitimin yurt genelinde fırsat ve imkân eşitliği sağlayacak şekilde geliştirilerek yaygınlaştırmak.

Bu yönde atılan önemli adımlardan *birisi*, yeni yapılacak olan ilköğretim kurumlarının bünyesinde, 6 ile 12 dersliği arasında olan okullarda 1, 12'den fazla dersliği olan okullarda ise 2 anasınıfı açılması zorunluluğu ve okul öncesi eğitim kurumlarında "ikili eğitim" yapılması kararının alınması olmuştur.

Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve niteliğini artırmak amacıyla yürütülen projelerden bazılarını aşağıda kısaca yer verilmiştir:

Okul Öncesi Veli-Çocuk Eğitim Programı Projesi: Proje pilot uygulamaları 9 ilde 61-72 ay grubu çocukların sınıf ve ev ortamında zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi, ilköğretime hazırlanması ve okul aile işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ve Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü işbirliği ile yürütülmekte olan bir projedir. Eğitimler, 2007-2008 eğitim öğretim yılında 26 ilde 100 okul öncesi eğitimi öğretmeni tarafından uygulanmaktadır.

Mobil Anaokulu Projesi: Sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan ailelerin yaşadığı bölgelerde, okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve bir okul öncesi eğitim kurumuna devam edemeyen çocukların gelişimlerini desteklemek ve aileleri çocukların eğitimi konusunda bilinçlendirmek amacıyla kurumsal okul öncesi eğitimine alternatif olarak eski otobüsler ana sınıfına dönüştürülmüştür. Mobil Anaokulu uygulaması, 2007-2008 eğitim öğretim yılından başlayarak, Ankara, Antalya, Aydın (Nazilli), Balıkesir, Burdur, Bursa, Denizli, Gaziantep, İstanbul, Konya, Malatya, Manisa, Bayburt ve Iğdır illeri olmak üzere toplam 13 ilde yürütülmektedir. Bu uygulamanın ülke çapında yaygınlaştırılması çalışmaları sürdürülmektedir.

Hiçbir Çocuk Geride Kalmaması Projesi: 2008-2009 yılında MATRA programları kapsamında ikinci bir proje imzalanmıştır. Projenin bütçesi 450.000 Avro dur. "Hiçbir Çocuk Geride Kalmaması" isimli yeni projenin hedefi, ilk projede belirlenen ilkeleri hayata geçirecek çalışmaların yapılması, pilot faaliyetlerin uygulanması ve dönütlerin alınarak, sürdürülebilir olarak görülmesi halinde yaygınlaştırılmasıdır. İkinci proje kapsamında Mersin, İstanbul ve İzmir olmak üzere üç pilot il belirlenmiştir ve bu illerde seçilmiş olan okul öncesi eğitim öğretmenlerinin koordinasyonunda dezavantajlı çocuklara ulaşmak için eylem planları hazırlanarak hayata geçirilecektir.

Yaz Okulları Projesi: Milli Eğitim Bakanlığı ile Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV) arasında, okul öncesi eğitimden yararlanamayan, sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan ailelere "Aile Eğitimi" ve çocuklarına "Okul Öncesi Eğitimin" ulaştırılması amacıyla düzenlenen bir projedir. Yaz Okulları projesi, 2004 yılından itibaren her yıl yenilenen protokol hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir. 2008 yılında Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinde uygulanmıştır.

Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Hibe Programı: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özellikle dezavantajlı bölgelerde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi, okul öncesi eğitimden

faydalanan çocuk sayısının arttırılması amacıyla Avrupa Birliği destekli Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Hibe Programı oluşturulmuştur. Programa başvurular 23 Kasım 2009 tarihinde sona ermiştir.

Montessori Eğitimi Projesi: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Eğitimi Bölümü ve MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliği ile yürütülen “Montessori Eğitim Yaklaşımını Uygulama ve Yaygınlaştırma Projesi” kapsamında Ankara ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan anaokulu öğretmenlerine eğitim verilmiştir.

Ev Okulum Projesi: MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Anne Çocuk Eğitim Vakfı işbirliğinde “Ev Okulum” projesi kapsamında İstanbul ilinin göç alan 7 ilçesinde (Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Ümraniye, Bağcılar, Esenler, Esenyurt, Sultangazi) elverişsiz sosyo-ekonomik şartlarda yaşayan erken çocukluk eğitimi hizmetlerinden faydalanamayan 60-72 ay çocukların annelerini desteklemek amacıyla eğitim faaliyetleri devam etmektedir.

ABCDE Geleceğim Eğitimde Projesi: Bersa İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti. ve MEB işbirliğinde okul öncesi eğitimden yararlanacak çocuk sayısını ve niteliğini arttırmak için 81 ilde, depreme dayanıklı, kullanışlı, sağlıklı ve bahçesi müsait prefabrik anaokullarının yapılması ve donatılması projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında yönetici, öğretmen, diğer personel ve ailelere çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim verilmesi planlanmıştır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi

Anne Çocuk Eğitim Vakfı-AÇEV

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü

3.3. Yasal Çerçeve

Okul öncesi eğitimle ilişkili yasal düzenlemeler aşağıda verilmiştir.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 19. maddesine göre okul öncesi eğitim isteğe bağlı örgün eğitim kurumları içinde yer alır. Bu kurumların açılması ile ilgili ilkeler bu yasanın 21. maddesinde yer almaktadır.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 13. maddesinde okul öncesi kurumlarında zorunlu öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir ifadesi yer almaktadır.

1992 yılında çıkarılan Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve okul öncesi eğitim kurumları bu genel müdürlük çatısı altına alınmıştır.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ise özel okul öncesi eğitim kurumlarının kurulması ve işleyişi ile ilgili hükümleri içerir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ve yürütülmesi ile ilgili Yasal metinlerden; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 191. maddesine göre; devlet memurları için ihtiyaç görülen yerlerde çocuk bakımevi ve sosyal tesisler kurulabilir. Bunların kuruluş ve işletme esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığınca birlikte hazırlanacak genel yönetmelikle belirlenir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklar için Çocuk Yuvaları; 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla da yatılı olmayan Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin açılacağı hükme bağlar.

İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde İşverenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyiş Esasları Hakkında Tüzük 150'den fazla kadın işçi çalıştıran işyerlerinde, yaşları 0-72 ayları arasındaki çocuklar için Çocuk Bakım Yurdu - Kreş, 36-72 ay arasındaki çocuklar için Ana Okulları açılmasını düzenler. Halihazırda, okul öncesi eğitim hizmetlerinin; %95'i kamu kurumları tarafından, %5'i ise özel kurum ve kuruluşlarca verilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

OKul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Devlet Memurları Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

3.4. Genel Amaçlar

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 20. maddesinde de belirtildiği üzere Okul öncesi eğitimin amaçları, Türk Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak
- Çocukları ilköğretime hazırlamaktır. (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 6).

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

3.5. Coğrafi Erişilebilirlik

Okul öncesi eğitim isteğe bağlı eğitim kurumları olarak açılan örgün eğitim kurumlarıdır. Türkiye'de tüm il, ilçelerde ve bazı beldeler ile köylerde, okul öncesi eğitim kurumları bulunmaktadır. Türkiye'de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %33'dür. 2008-2009 öğretim yılı itibarıyla 23.653 okul öncesi öğretim kurumunda, kadrolu ve sözleşmeli 29.342 öğretmenin yanında, 16 000 öğretmen de "kadrosuz usta öğretici" statüsünde görev yapmaktadırlar. 2009 yılında okul öncesi eğitimde öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere 2.512 kadrolu, 15.760 sözleşmeli öğretmen olmak üzere toplam 18.272 öğretmenin ataması yapılmıştır (MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu). Okul öncesi eğitimdeki öğrencilerin büyük bölümü kentlerde yer almaktadır. Zorunlu ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitimini kapsayan ve isteğe bağlı olan okul öncesi eğitim kurumları, Türk Millî

Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; ilgili yönetmelikler doğrultusunda il millî eğitim müdürlüğünün teklifi ile Valilikçe açılır ve aynı usulle kapatılır (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 5) Gerek Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu izniyle açılan okullar, gerekse kamu ve özel kurumlar bünyesinde açılan okullar da büyük kentlerde yoğunlaşmıştır. Kırsal kesimdeki hizmetlerin daha sınırlı olduğu söylenebilir.

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

3.6. Kayıt-Kabul Koşulları ve Kurum Seçimi

Türkiye’de okulöncesi eğitim kurumlarına katılım zorunlu değildir. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 10. maddesine göre, çocukların, ailelerinin ikamet ettikleri yere en yakın okul öncesi eğitim kurumuna kaydedilmeleri esastır. Ancak, belgelendirilmek kaydıyla çalışan anne babalar çocuklarını, boş kontenjan olması ve Çocuk Yerleştirme Komisyonunca uygun bulunması durumunda iş yerine en yakın okul öncesi eğitim kurumuna da kayıt yaptırabilirler. Okul öncesi eğitim kurumlarına kayıt-kabulde yaş sınırlaması vardır. Bu bağlamda; **ana okulu** ve **uygulama sınıflarına**, kayıtların yapıldığı yılın Eylül ayı sonuna kadar 36 ayını dolduran ve aynı yılın aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmamayan çocuklar kaydedilir. Ana sınıflarına, Aralık ayı sonuna kadar 60 ayını dolduran çocuklar ile aynı yılın Aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmamayan çocuklar öncelikle kaydedilir. Bu yaş grubu çocukların sayısı yeterli olmadığı takdirde, 48-60ay çocukların da ana sınıflarına kayıtları yapılabilir (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 10).

Okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliğinde 31.07.2009 tarihinde yapılan değişiklikle okul kaydı düzenlenmiştir. Buna göre okul öncesi eğitim kurumuna kayıtlar, ilköğretim kurumları kayıtları ile birlikte Haziran ayında başlar ve çalışma takviminde belirtilen zamanlarda e-okul sistemi üzerinden aday kayıt bölümüne yapılır. Aday kayıtları, Eylül ayının sonuna kadar kesin kayda dönüştürülür (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 9).

Kayıtlar sırasında; bazı gruplara öncelik verilmektedir (Bkz. Bölüm 3.7.).

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 10. Maddesine göre, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca düzenlenen rapor sonucunda okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilmeleri uygun görülen 36-72 aylık çocuklar, ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel ve birden çok yetersizliği olmamak şartıyla 10 çocuk bulunan sınıflarda ikiden, 20 çocuk bulunan sınıflarda ise birden fazla olmayacak şekilde kaydedilirler.”

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

3.7. Öğrenci Ailelerine Mali Destek

Okul öncesi eğitim kurumları için öğrenci ailelerine doğrudan mali destek sağlanmamaktadır. Ancak, kayıt sırasında, bazı dezavantajlı grupların çocuklarına öncelik ya da destekler sağlanmaktadır. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 11. maddesinde, şehit, harp malûlü, gazi çocukları, anne ve babası veya bunlardan birisi ölmüş ya da anne-babası ayrılmış, ekonomik durumu yetersiz olan ailelerin çocukları ile özel eğitim gerektiren çocuklara öncelik tanınmıştır. Yine aynı madde ile yoksul ailelerin, çalışan anne-babanın ve yurt dışından dönen veya ailesi yurt dışında olan ve özel eğitim gerektiren çocukların kayıt dışı kalmamasına özen gösterilmesi gereği vurgulanmıştır. Bu yönetmelikle kurumlara, kapasitenin 1/10’u oranında şehit, malûl, gazi ve yoksul aile çocukları ücretsiz kabul edilmesi hükmü getirilmiştir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümleri gereğince; çeşitli biçimlerde anne ve/veya babadan yoksun kalmış, ihmal edilmiş; fuhuş, dilencilik, alkollü içkiler veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı korunmaya muhtaç olan, 0-12 yaş arası çocuklar için "Çocuk Yuvaları" ve 0-6 yaş grubundaki çocuklar için de "Kreş ve Gündüz Bakımevleri"; açılması öngörülmüştür.

Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik'te ise, bazı yoksul ailelere destek sağlamak üzere, özel öğretim kurumları kurumda öğrenim gören öğrenci sayısının %3'ünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmaları öngörülmüştür. Ayrıca, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülen, görme, işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal özürlü bireylerin; eğitim giderlerinin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı, MEB bütçesine konan ödenekten karşılanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik

3.8. Yaş Düzeyleri ve Çocukların Gruplandırılması

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumları, 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okulları kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları olarak nitelendirilen **ana okulu**, **ana sınıfı** ve **uygulama sınıfı**larındaki öğrenciler gruplanarak sınıflar oluşturulur. Belirtilen yaş grubunda olan çocuklardan 36-72 ay arasında olanlar ana okuluna, 60-72 ay arasında olanlar anasınıfına ve 36-72 aylık çocuklar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan uygulama sınıflarına devam edebilirler (Okul Öncesi Eğitim kurumları Yönetmeliği, madde 4, 10).

Bir gruptaki çocuk sayısının 10 dan az, 20 den fazla olmaması esastır. Çocuk sayısı fazla olduğu takdirde ikinci grup oluşturulur. Ancak, her bir grubun azamî çocuk sayısı dolmadan yeni grup oluşturulamaz. Tek ana sınıflarında ve uygulama sınıflarında ise sınıf kapasitesi dikkate alınarak çocuk sayısı 25 e kadar çıkarılabilir (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği. Madde 8).

Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan çocuklar gelişim özelliklerine göre ana okulu ve ana sınıfı olarak gruplandırıldıklarından, programlarda yer alan etkinlikler de çocukların gelişim özelliklerine göre hazırlanmıştır. Kazanımlar ve etkinlikler 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı Öğretmen Kılavuzunda belirtildiği üzere 36-48 ay çocukları, 48-60 ay çocukları ve 60-72 ay çocukları için hazırlanan yıllık planlara göre yürütülür.

Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı I

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

3.9. Okul Zamanının Düzenlenmesi

3.9.1. Okul Yılıının Düzenlenmesi

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 8. maddesinde yapılan değişikliğe göre; Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Ancak, 180'inci iş gününün haftanın ilk üç iş gününe rastlaması durumunda, eğitim yılı bitim tarihi, bir önceki haftanın son iş gününe alınarak kısaltılabilir. Kurumların eğitim öğretim yılı içinde eğitime açılması ve zorunlu olarak eğitime ara verilmesi durumlarında bu süre aranmaz."

Okul öncesi eğitim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretim kurumlarındaki iş takvimi esas alınır. Okul öncesi eğitim kurumları bakanlığa bağlı diğer kurumlarda olduğu gibi Eylül ayının ikinci haftasında açılır ve sonraki yılın Haziran ayının ikinci haftasonunda eğitim sona erer.

Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve geliştirmek, çalışan anne-babanın taleplerini karşılamak için bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sayıda her yaş grubundan başvurunun olması hâlinde; okul müdürlüğünce Okul Öncesi Eğitim Programı doğrultusunda, çocuklar için önem ve öncelik arz eden konuları kapsayan ve valiliklerce onaylanacak program çerçevesinde iki ayı geçmemek üzere yaz aylarında da eğitim yapılabilir. Yaz aylarında yapılan eğitimde, okul öncesi eğitimden yararlanamayan 60-72 aylık çocuklara öncelik tanınır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

3.9.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri

Okul öncesi eğitim kurumları içinde yer alan [ana okulu](#) ve [ana sınıfı](#) okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliği ve okul öncesi öğretim programında belirtildiği üzere [tam gün eğitim](#), [uygulama sınıfı](#), ikili eğitim zaman çizelgesine göre etkinliklerini düzenlerler (Okul Öncesi Eğitim Programı). Ana sınıflarında ikili eğitim yapılması esastır. Ancak, normal öğretim yapılan ve ikinci grup oluşturacak sayıda çocuk bulunmayan okullarda okulun öğretim şekline uygun olarak da eğitim yapılabilir.

Bu kurumlarda binanın fizikî durumu, kapasitesi, personel sayısı, çevre şartları, velilerin istekleri ve çocuk sayısı göz önünde bulundurularak; Anaokulları ve uygulama sınıflarında tam gün eğitim ile ikili eğitimden biri veya her iki eğitim şekline bir günlük eğitim süreci içinde yer verilebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar için düzenlenen eğitim etkinliklerinin aralıksız olması esastır. Bir çalışma saati süresi 50 dakikadır. Tam gün eğitim yapılan bağımsız anaokulu ve uygulama sınıflarında öğle yemeği için 60 dakika ara verilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin çalışma saatleri, Okul Öncesi Eğitim Programına uygun olarak; tam gün eğitimde bir günde en çok 9, haftada 42 çalışma saati süresini, ikili ve yarım gün eğitimde ise bir günde 6, haftada 30 çalışma saati süresini geçmeyecek şekilde okul yönetimince düzenlenir (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 8).

Anaokulu Zaman Çizelgesi (Tam Gün Eğitim)

Saatler (08:00-17:00)	Etkinlikler
08:00-08:50	Okula geliş
08:50-09:40	Temizlik ve sağlık kontrolü
09:40-10:30	Serbest zaman etkinlikleri
10:30-11:20	Toplanma,kahvaltı ve temizlik
11:20-12:10	Eğitim durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/Oyun/Müzik/ Sanat Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları/Fen ve Doğa/Drama)
12:10-13:00	Toplanma,öğle yemeği ve temizlik
13:00-13:50	Dinlenme/Uyuma
13:50-14:40	Kahvaltı
14:40-15:30	Eğitim durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/Oyun/Müzik/ Sanat Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları/Fen ve Doğa/Drama)
15:30-16:20	Toplanma ve temizlik
16:20-17:00	Eve gidiş

Anasınıfı Günlük Zaman Çizelgesi (Yarım Gün)

Saatler (08:30-13:30)	Etkinlikler
08:30-09:20	Okula geliş ve hazırlık
09:20-10:10	Serbest zaman etkinlikleri
10:10-11:00	Toplanma, kahvaltı ve temizlik
11:00-11:50	Eğitim durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/Oyun/Müzik/ Sanat Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları/Fen ve Doğa/Drama)
11:50-12:40	Eve gidiş ve/veya yemek/okula geliş
12:40-13:30	Eğitim durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/Oyun/Müzik/ Sanat Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları/Fen ve Doğa/Drama)
-----13:30	Toplanma ve temizlik(Okul Öncesi Programı)

Bu çizelgelerde verilen etkinlikler ana çerçeveyi belirlemektedir. Okullar, okul, öğrenci ve etkinliklerin durumuna göre farklı düzenlemeler yapabilirler.

[Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı I](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

3.10. Eğitim Programı, Etkinlik Türü, Ders Saati Sayısı

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında okul öncesi eğitim programı uygulanır. Diğer kurumlar bünyesinde yer alan okul öncesi eğitim kurumları, okul öncesi öğretim programına uygun olarak hazırlanmak koşulu ve Bakanlık onayıyla kendi programlarını uygulayabilirler. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesindeki okul öncesi eğitim kurumları ise programlarını, bu kurumların Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kanununda belirtilen esaslara göre ve okul öncesi eğitim

kurumları yönetmeliğine uygun olarak yapabilirler.Okul öncesi eğitim programları çocukların gelişim özelliklerine göre hazırlanır ve etkinlikler bu ilkeye göre yerine getirilir.

36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı ; 1994 yılından bu yana uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programı okul öncesi eğitimde 36-72 aylık çocuklara yönelik olan program "gelişimsel" bir programdır. Program anlayışı olarak bütüncül, programlama yaklaşımı olarak da sarmal bir programdır. Programda gelişim alanları dikkate alınarak 2002 programındaki ana yapıya bağımlı kalınmış amaçlar ve kazanımlara yer verilerek 2006 yılında program güncellenmiştir.

Program; çocuk merkezlik, amaç ve kazanıma dayalı olma, gelişim özelliklerinin yaş grubuna göre düzenlenmesi, esneklik, Öğretmene özgürlük, aile katılımına açıklık, çok yönlü değerlendirme, geliştirilmeye açıklık ve yaratıcılık ilkelerine göre düzenlenmiştir. Programda tam gün, yarım gün ve ikili eğitim yapan okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanacak etkinliklerin listesi ile etkinlik listesinin altında bu etkinliklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bu etkinliklerin hepsine aynı gün içinde verilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Birkaç etkinlik birleştirilerek bir etkinlik şeklinde de planlanabilir.

Programın konuları aşağıdaki biçimde özetlenebilir

Serbest Zaman. Serbest zaman etkinlikleri programın ilk etkinlikleridir. Diğer etkinliklere ve güne hazırlık amaçlıdır.

Türkçe: Türkçe etkinlikleri içinde tekerlemeler, parmak oyunları, şiir, bilmece, sohbet, resimli kitap okuma, öykü anlatma, taklit oyunları, pandomim, dramatizasyon, öykü tamamlama etkinlikleri vb. yer almaktadır.

Oyun ve Hareket: Öğretmen ya da çocuklar tarafından yapılandırılmış, kuralları olan ve grupça oynanan etkinliklerdir.

Müzik: Müzik etkinlikleri günlük planda yer alan diğer etkinlikler sırasında da kullanılabilen etkinliklerdir. Ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları, şarkı söyleme, ritim çalışmaları, müzik eşliğinde dans hareket vb etkinlikleri içerir.

Fen ve Matematik: Çocukları gözlem yapmaya, araştırma, inceleme ve keşfetmeye yönelten etkinliklerdir.

Okuma-Yazmaya Hazırlık Çalışmaları: Okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları çocukların ilköğretime geçişini kolaylaştırmak, hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan etkinlikleri içermekte, asla okuma ya da yazma öğretmek amacını taşımamaktadır.

Drama: Bu çalışmalar çeşitli kaynaşma-ısınma çalışmaları, pandomim, rol oynama, doğaçlama, öykü oluşturma, dramatizasyon gibi etkinliklerden oluşur.

Alan Gezileri: Çocukların ilgisini çekecek, yöresel, kültürel, meslekî ve güncel önem taşıyan her mekân çocuk için doğal öğrenme alanıdır. Bu alanlar tarihi mekanlar, müzeler, atölyeler, iş yerleri vb. olabilir.

Sanat: Sanat çalışmaları gün içinde çeşitli formlarda çocuklar için etkili bir öğrenme fırsatı olarak da kullanılabilir.

Okul Öncesi Eğitim Programı

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

3.11. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller

Türkiye’de okul öncesi eğitimi ile ilgili politikalar, programlar, okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş ve görevleri devlet tarafından belirlenir. Bu kurumların işleyişi ile özel Yasal metinler mevcuttur. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği gibi. Okul öncesi eğitimde bakanlık tarafından hazırlanan okul öncesi eğitim programı uygulanmaktadır. Özel okul öncesi eğitim kurumların da uygulanacak öğretim program ise, resmî kurumlarda uygulanan program usûl ve esasları çerçevesinde belirlenir. Bu kurumlarda Bakanlıkça uygun bulunması durumunda farklı öğretim programları da uygulanabilir (Millî Eğitim Temel Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu).

Kitapların seçimi, etkinliklerin düzenlenmesi Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Okul Öncesi Eğitimi Programı ile belirlenmiştir. Eğitim programının uygulanması sırasında öğretmenler, çocuğun tanınması, eğitim etkinliklerinin plânlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim materyallerinin sağlanması, eğitim etkinliklerinin uygulanması, eğitimin değerlendirilmesi, ailenin çocuğun eğitimine katılımının sağlanması ilkelerine dikkat eder. Okul öncesi eğitimde öğretmenler programı, Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda belirtildiği şekilde 36-48 aylık çocuklar, 48-60 aylık çocuklar ve 60-72 aylık çocuklara göre hazırlanan Yıllık planlar çerçevesinde günlük planlar hazırlayarak uygularlar (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 20).

Öğretmenler eğitim ortamlarını çocukların gelişim özelliklerine uygun , güvenli ,çok amaçlı, problem çözme becerilerini geliştiren yaratıcılığı destekleyen etkinlik köşeleri, evcilik köşesi ,blok köşesi, müzik köşesi, fen ve matematik köşesi, kitap köşesi, manipülatif oyuncaklar köşesi, sanat etkinliklerinin yapıldığı alan oyun alanları ve bahçe düzenlemesi ile zenginleştirilir. Etkinlikler için gereken eğitim materyallerini hazırlar. Araç-gereç ve eğitim materyallerinin korunmasını, bakım ve onarımını sağlar. (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 20).

[Okul Öncesi Eğitim Programı](#)

[Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı I](#)

[Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği](#)

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

[Özel Öğretim Kurumları Kanunu](#)

3.12. Çocukların Değerlendirilmesi

Değerlendirme okul öncesi eğitim sürecinin en temel öğelerinden biridir. Öğretmen, çocuğu değerlendirirken onun kazanılması beklenen davranışlarındaki gelişmesini, eğitim süreci içinde inceler. Bu değerlendirmeyi sadece tek bir etkinliğe yönelik olarak değil, gün içinde değişik etkinlikler sırasında gözlem şeklinde yapar ve daha sonra bu gözlem sonuçlarını gözlem kayıt formlarına geçirir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişim, eğitim ve sağlık durumları ile ilgili olarak her çocuk için bir gözlem-gelişim dosyası, her çocuk için tutulan gözlem-gelişim dosyası bilgileri doğrultusunda da bir kazanım değerlendirme dosyası tutulur (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 55, 56).

Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelere her yarı yılda gözlem sonuçlarına dayanarak hazırlanmış en az bir gelişim raporu verilir. Gelişim raporlarında gözlem sonuçları somut örneklere dayandırılarak sunulur. Bu rapor; iyi, orta, zayıfya da güzel, katıldı, katılmadı şeklinde karne biçiminde hazırlanır. Öğretmen, her çocuk

için kazanım değerlendirme dosyası tutar. Kazanım değerlendirme dosyasındaki bilgiler esas alınarak hazırlanan gelişim raporu ile öğrenci dosya bilgilerini e-okul sistemine işler (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 20).

Öğretmen okul öncesi çocukları tanıma ve değerlendirmede gözlem kayıtları, anekdot kayıtları, gelişim kontrol listeleri ve standart testler, portfolyolar (gelişim dosyaları), gelişim raporları gibi değerlendirme araçlarından yararlanır (Okul Öncesi Eğitim Programı).

[Okul Öncesi Eğitim Programı](#)

[Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı I](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

3.13. Destek Hizmetleri

Okul öncesi eğitimde çocukta istenen davranışların geliştirilmesi için okul aile işbirliğinin sağlanması önemlidir. Bu nedenle eğitim yılı başında kurum yöneticileri ve öğretmenler bir araya gelerek, aileleri programa ne şekilde katabileceklerini kararlaştırırlar. Öğretmen, her çocuğun evine bir yarıyılıda en az bir kez ev ziyareti yapmaya özen gösterir. Ev ziyaretlerinde; evdeki rutin işlerin öğrenme yaşantısı olarak nasıl kullanılabilirliği ailelere gösterilebilir. Çocuk ve ailenin birlikte oynayabileceği oyun ya da etkinlikler planlanabilir. Çocuk ve ailesi ev ortamında gözlemlenebilir. Ailelerle, okulda ve evde neler yapılabileceği konuşulur, ailelerin planlama ve uygulamalara etkin katılımı sağlanır (Okul Öncesi Eğitim Programı).

Çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri ve ortaya çıkabilecek sorunlarının çözülmesi amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında bir psikologun bulunması esastır. Okul psikologunun bulunmaması durumunda, çocukların psikolojik sağlık hizmetleri konusunda il/ilçe olanaklarından yararlanılır.

Psikolog; çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri için gerekli önlemleri alır. Gereken testlerin yapılmasını ve kayıtlarının tutulmasını sağlar. Varsa özel eğitim gerektiren çocukların entegre eğitimlerine katılarak yapılan eğitime destek verir (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 28). Okul öncesi eğitim kurumlarında, kaza ve acil durumlarda kullanılmak üzere ilk yardım ve sağlık setleri bulundurulur (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 53). Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuk sağlığı konusunda uzman bir tabibin bulunması esastır. Okul tabibinin bulunmaması durumunda sağlık hizmetleri konusunda yakındaki sağlık kurumlarından yararlanılır.

Doktor, çocukların periyodik sağlık kontrollerini yapar ve kayıtlarının tutulmasını sağlar. Kurum personelinin periyodik sağlık kontrollerini yapar. Salgın ve bulaşıcı hastalıklarla karşılaşmamak için gerekli önlemleri alır. Yönetici ve öğretmenlerle iş birliği yaparak aile eğitimine katılır ve sağlık konusunda velileri aydınlatır. İlk yardımın temel kurallarının benimsenmesini ve doğru uygulanmasını sağlar (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 27).

[Okul Öncesi Eğitim Programı](#)

[Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

3.14. Özel Sektörün Eğitim Hizmeti Sunması

Okul öncesi özel eğitim kurumları, Özel Eğitim Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği hükümlerine göre çalışmalarını sürdürürler. Gerçek ve tüzel kişiler (dernekler ve vakıflar) Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altında okul öncesi eğitim kurumları açıp işletebilirler.

Özel okul öncesi eğitim kurumlarının açılması, kapatılması, çalışma saat ve süreleri, kayıt-kabul, öğrenci kontenjanları, devam-devamsızlık, okul ücretleri, sınıf mevcutları, personelin seçimi, atanması ve benzeri konulardaki işlemler, Özel Öğretim Kurumları mevzuatında belirtilen esaslara göre yapılır. Türkiye’de okul öncesi özel öğretim kurumu açmak için Milli Eğitim Bakanlığında "Kurum açma izni" alınır. (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde 3).

Özel okulların finansmanı konusu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun 12 ve 13. maddeleriyle düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, özel okullar öğrenim ücreti alabilirler. Kurumların temel finansman kaynağı, ailelerden alınan ücretlerdir. Özel okul öğrenim ücretlerinin büyük bir bölümü aileler tarafından karşılanmaktadır.

Okul öncesi özel eğitim kurumlarında ücretler aşağıdaki esaslara göre tespit edilir. Özel öğretim kurumları öğrenci ücretleri, her yıl Ocak ayının başından Mayıs ayının sonuna kadar, kurum tarafından tespit ve basın yoluyla ilân olunur. Bu ilânlarda; yıllık ücret tutarıyla birlikte, peşin veya süreli ödemeler ve kurumca belirlenecek indirimler kıstaslarıyla birlikte belirtilir. Bu yönetmelikte belirtilenler dışında öğrenciden bağış ve yardım da dahil olmak üzere hiçbir ad altında ücret alınmaz. Okullarda öğrencileri yetiştirmek, geliştirmek ve imtihanlara hazırlamak maksadıyla kurs açılması ve günlük programların bitiminden sonra gündüzlü öğrenciler için etüt saatleri düzenlenmesi halinde öğrencilerden ayrıca ücret alınır. Kurumlar ilân ettikleri ücretleri bir sonraki ilân tarihine kadar değiştiremezler (Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği, Madde 6).

Ailelere sağlanan desteklerle ilgili bilgi için bakınız 3.7..

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği

3.15. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar

Mobil Ana Okulu: Çocuklara okul öncesi eğitim fırsatı tanınması, ilköğretime hazırlanması, farklı bölgelerde yaşayan çocukların eğitim ihtiyaçlarına yönelik, özellikle dil gelişimine ilişkin destekleyici eğitim programlarının yapılması, anne baba ve ailede yaşayan diğer bireylerin çocukların eğitimi konusunda bilinçlendirilmeleri için eğitim materyalleri ve eğitim programları düzenlenmesi ve üretilen bilgilerin toplumla paylaşılması için mobil anaokulları açılabilir. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı ile Üniversiteler, Belediyeler, İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve sponsor olan resmî ve özel kurum kuruluşlar arasında işbirliği sonucunda 2004 yılında başlatılmış olan mobil ana okulu uygulaması yaygınlaştırılarak sürdürülmektedir. Kenar bölge ve kırsal kesimdeki ekonomik durumu yetersiz aile çocuklarının okul öncesi eğitimden yararlandırılması amacıyla gezici otobüs içerisinde ücretsiz okul öncesi eğitim hizmeti veren gezici sınıflar açılabilir (Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Ek Madde 2).

Yaz Okulları: Talep olması halinde yaz dönemlerinde de eğitim yapılabilmektedir (Okul Öncesi Eğitim Yönetmeliği, Madde 8). Yaz aylarında yapılan eğitimde, okul öncesi eğitimden yararlanamayanlara öncelik tanınır.

Uluslararası Okullar: 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na göre, yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği milletlerarası okul açılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

3.16. İstatistikler

3.16.1. Okul Öncesi Eğitim İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Öğrenci sayısı	227.464	550.146	701.762	804.765	980.654
Erkek	119.821	286.347	366.209	421.033	511.127
Kız	107.643	263.799	335.553	383.732	469.527
Okullaşma oranı (36-72 ay) (%) ¹	5,38	13,41	17,71	20,61	26,92
Erkek	5,57	13,12	18,10	21,11	27,34
Kız	5,19	13,69	17,29	20,08	26,48
Okullaşma oranı (48-72 ay) (%) ¹	..	18,83	25,23	29,06	26,92
Erkek	..	19,24	25,82	29,79	27,34
Kız	..	18,41	24,62	28,3	26,48
Öğretmen sayısı	11.896	20.910	25.901	29.342	42.716
Erkek	166	1.167	1.218	1.644	2.069
Kadın	11.730	19.743	24.683	27.698	40.647
Öğretmen başına öğrenci sayısı	19,12	26,31	28,43	27,43	22,96
Usta öğretici sayısı	-	12.116	16.068	18.291	-
Okul sayısı	8.255	18.539	22.506	23.653	26.681
Şube sayısı	12.592	31.511	40.857	45.030	53.235
Derslik sayısı	10.631	29.193	36.236	39.481	45.703
Özel öğretim öğrenci oranı (%)	7,74	5,22	5,96	5,14	8,97

Not:

(1) Okullaşma oranları, MEB'den elde edilen öğrenci sayılarının TÜİK'ten elde edilen çağ nüfusuna bölünmesi yoluyla elde edilmiştir (TÜİK, Tek yaşlara göre nüfus projeksiyonları, Kasım 2006).

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

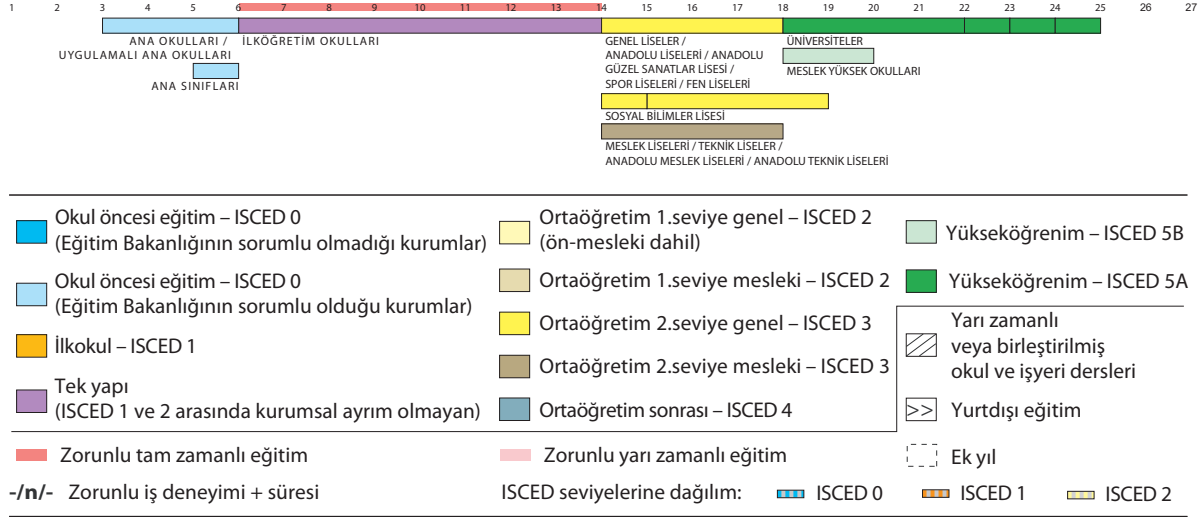
3.16.2. Okul Türlerine Göre Okul Öncesi Eğitimde Sayılar (2009-10)

Okul Türleri	Okul sayısı	Öğrenci sayıları			Öğretmen sayısı	Derslik sayısı
		Toplam	Erkek	Kız		
Okul öncesi eğitim	26.681	980.654	511.127	469.527	42.716	45.703
Kamu eğitim kurumları	25.174	929.178	483.884	445.294	41.057	42.200
Bağımsız anaokulu	1.248	148.285	77.639	70.646	6.356	5.643
Anasınıfı	22.225	727.941	378.636	349.305	28.099	27.464
Yaz anaokulları ve anasınıfları		5.943	3.023	2.920		
Mobil anaokulu		1870	957	913		
Kamu kurumlarına bağlı kur.	148	8.696	4.488	4.208	682	619
SHÇEK	1.553	36.443	19.141	17.302	5.920	8.474
Özel öğretim kurumları	1.507	51.476	27.243	24.233	1.659	3.503
Bağımsız anaokulu	928	32389	17031	15358	873	2196
Türk	923	32.037	16.856	15.181	858	2.176
Azınlık	5	352	175	177	15	20
Anasınıfları	579	19087	10212	8875	786	1307
Türk	565	18.734	10.037	8.697	762	1293
Azınlık	11	342	167	175	18	9
Uluslararası	3	11	8	3	6	5

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

4. İlköğretim

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2009/10

4.1. Tarihsel Görünüm

Milli Eğitim Bakanlığı, Osmanlı İmparatorluğu döneminde 17 Mart 1857 tarihinde Maarif-i Umumiye Nezareti adıyla kurulmuştur ve Meclis-i Vükelay'a (Bakanlar Kurulu'na) dahil bir nazır (bakan) tarafından yönetilmiştir. Bu, bakanlık düzeyinde ilk eğitim örgütüdür. İlk Maarif Nazırı Abdurrahman Sami Paşa (1857-1861) ve ilk müsteşar da Hayrullah Efendi'dir (Türkiye'de İlköğretim; Dünü, Bugünü, Yarını, s. 7).

Osmanlılar dönemindeki ilköğretim okulları; çocuklara Kur'an okuma, dini bilgiler ve bazen de yazı ve aritmetik öğretilen Sıbyan mektepleridir. Bu okullarda 4-5 yaşlarından itibaren erkek ve kız öğrenciler karma biçimde 9-10 yaşlarına kadar öğrenim görmektedir. İlköğretimle ilgili bazı önemli yeniliklerin ve yasal düzenlemelerin ortaya çıkması 1824 yılında başlamıştır. İlköğretim ilk olarak padişah II. Mahmut'un bir fermanıyla okuma çağında bulunan çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir. Bu uygulamaya uymayanlara cezai müeyyideleri de getirmiştir.

Bu uygulamanın ardından ilköğretimde bir çok yeniliğe imza atılan Tanzimat Dönemi uygulamaları gelmektedir (1839-1878). Bunlardan ilki 1847 talimatıdır. Talimat, Sıbyan Mekteplerinin süresini 4 yıl olarak belirlemiş; ondan sonra çocukların 2 yıl süreli olan ve yeni açılmakta olana Rüştiye (ortaokul) mekteplerine girmesini de zorunlu tutmuştur. Böylece; Türk Eğitim Sistemine ilk kez 6 yıllık bir zorunlu ilköğretim şartı getirilmiştir. Bu Talimatla; Kur'an derslerinin yanı sıra eğitim programına; Ahlak, Türkçe Lügat, yazı dersleri girmiş; araç gereç kullanımı başlamıştır. Talimatname ayrıca, öğretmenleri denetlemek ve rehberlik etmek üzere müfettişlerin görevlendirileceğini hükme bağlamıştır (Türkiye'de İlköğretim; Dünü, Bugünü, Yarını; s. 5-7)

Türk eğitim sistemini bir bütün olarak düzenleyen bugünkü Millî Eğitim Temel Kanunu'na benzer ilk düzenleme, 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile yapılmıştır. Bu Tüzükle, ilköğretim zorunlu kılınmış ve süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir. Bu nizamname ile kızların 6-10, erkeklerin 7-11 yaşları arasında mektebe devam etmeleri zorunlu kılınmıştır (Türkiye'de İlköğretim; Dünü, Bugünü, Yarını, s. 8). 1869'dan itibaren geleneksel Sıbyan Mekteplerinin yanında iptidai mektep, usul-i cedide mektebi adıyla yeni okulların kurulmaya ve yeni öğretim yöntemlerinin yerleşmeye başladığı görülmüştür. Bu tarihten itibaren Sıbyan Mekteplerine Tarih, Coğrafya, Hesap gibi derslerin girmesinden sonra öğrenci sırası, kara tahta, tebeşir, harita, yerküresi, öğretmen kürsüsü gibi araç gereçlerin kullanımı da başlamıştır.

Tanzimat dönemi sonlarında çıkarılan 1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin (Anayasa) 114. maddesinde, ilköğretimin zorunlu olduğu hükmü tekrarlanmıştır. Bu dönemde, okulların örgütsel yapısı bakımından önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. İptidai ve Rüşdi adlarıyla mevcut olan okullar birleştirilerek Mekatib-i İptidaiye-i Umumiye adını almışlardır. Meşrutiyet döneminde eğitim ve öğretim yöntemlerine ilişkin de önemli yenilik arayışları görülür. Daha önce öğretimde öğretmen, kitap, hafıza çok önemliken; eşyaya yönelen, gözleme ve öğrencinin kendisinin araştırıp bulmasına dayanan bir yöntemle geçilmiştir. Meşrutiyet Döneminin ilköğretimin tarihi bakımından çok önemli bir kazanımı da bu dönemin sonlarına doğru geleneksel Sıbyan mekteplerinin kapanmasıdır. Yine bu dönemde ilk kez erkek okullarında kadın öğretmenlerin görev yapmalarına izin verilmiştir (Türkiye'de İlköğretim; Dünü, Bugünü, Yarını; s. 20). Cumhuriyet yıllarında da bir çok maddesi yürürlükte kalmış olan Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkat'i'de (İlköğretim Geçici Kanunu-1913), ilköğretimin zorunlu ve parasız olması (ilk kez bu yasada) öngörülmüş, zorunlu ilköğretim 6 yıla (2'şer yıl süreli 3 devreden oluşturularak) çıkarılmıştır.

1920 yılında Maarif Vekaleti;

- Program Heyeti,
- İlk Tedrisat Dairesi,
- Orta Tedrisat Müdürlüğü,
- Türk Asarı Atıka Müdürlüğü,
- Sicil İstatistik Müdürlüğü, olmak üzere beş birimden oluşmuştur.

Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde (1919-1922) Ankara'da TBMM Hükümeti kuruldu. Osmanlı Hükümetinin Eğitim Bakanlığı olan Maarif Nezaret'i'ne karşılık olarak da TBMM Hükümeti içinde Maarif Vekaleti oluşturuldu. TBMM Maarif Vekaleti 15 Temmuz 1921'de bir Maarif Kongresi toplamıştır. Türkiye eğitim sisteminin temelini oluşturan ilköğretimle ilgili temel anlayış 15 Temmuz 1921 yılında Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'nde şekillenmiştir. Kongrede Mustafa Kemal Atatürk kurulacak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin "milli maarifini" kurması gereği üzerinde durmuş ve öğretmenleri "gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri" olarak nitelendirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun (29 Ekim 1923) hemen ardından, milli kültürü güçlendirmek ve milli birliği sağlamak amacıyla, eğitimde birliği öngören 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Eğitim Birliği Yasası) 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun ile Türkiye'deki tüm eğitim kurumları Maarif Vekaletine (Milli Eğitim Bakanlığına) bağlanmıştır. 1928 yılında Latin harfleri ile oluşturulan Türkçe Alfabe kabul edilmiş, aynı zamanda Atatürk'ün başöğretmen olarak görev aldığı "Millet Mektepleri" açılmış ve okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. Bu bağlamda, Cumhuriyet yönetiminin temel hedefi yeni harflerle halkın okur-yazarlık düzeyini yükseltmek ve yurttaşlık bilincini geliştirmek olmuştur. Bu seferberlik çerçevesinde, nüfusun $\frac{3}{4}$ 'ünü oluşturan köy toplumu üzerinde yoğunlaşmış, köy okulları için eğitim ve öğretmen yetiştirme ve görevlendirme konusu her zaman ön planda yer almıştır.

Köye öğretmen yetiştirme uygulamaları içinde en ilgi çekici olanı 1940 yılında "Köy Enstitüleri"nin açılmasıdır. Köy enstitüleri ile köy okullarına öğretmen yetiştirme ve köy toplumunu aydınlatma amaçlanmıştır. Cumhuriyetin başlangıç yıllarında, cumhuriyetin gerektirdiği doğrultuda insan yetiştirme hedefi ön plana çıkmış, eğitimin bilime ve laik anlayışa dayanması temel alınmıştır. Bu bağlamda, ilköğretimin 5 yıl olması, karma eğitim yapılması ve 1924 Anayasası'nın 87. maddesinde belirtildiği gibi zorunlu ve devlet okullarında parasız olması kabul edilmiştir. Zorunlu eğitim süresi 5 yıl olarak öngörülmesine karşın, 1939 yılına kadar köylerdeki eğitim 3 yıl olarak sürdürülmüştür. 1939 yılında toplanan I. Milli Eğitim Şurası'nda tüm köy okulları 5 yıla çıkarılmıştır.

1960'lı yılların başında, planlı kalkınma politikalarıyla yeni bir döneme giren Türkiye, 1961 yılında kabul ettiği Anayasa ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında parasız olması hükmüne yer vermiş ve zorunlu eğitim süresini 5 yıl olarak belirlemiştir.

1973'de çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde düzenlemekte ve ilköğretimi de kapsamaktadır. Yasaya göre, ilköğretimin süresi 7-14 yaşları arasındaki çocuklar için 8 yıl olarak düzenlenmiştir. Türkiye'de 8 yıllık temel eğitim ilk kez bu yasada yer almıştır. Ancak,

bu hükmün uygulanması Yasa'nın geçici 2. maddesiyle ortaokulların yurt sathına yaygınlaşması koşuluna bağlanmıştır.

222 ve 1739 sayılı yasaların 1983 yılında 2917 sayılı ve 2842 sayılı yasa ile değiştirilmesi sonucunda zorunlu eğitim çağının başlangıcı 6 yaşına çekilmiştir. 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı Yasa ile zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmış ve uygulama başlatılmıştır. Bu Yasa ile aynı zamanda, iki kademeli olan ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) 8 yıllık bütünlük içinde ele alınmıştır.

İlköğretimin tarihsel gelişimi bağlamında, ilköğretimin süresiyle de bağlantılı olarak, ilköğretim programlarında da değişiklikler olmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk programı 1924 İlkokul Programıdır. O günden bu yana, kapsamlı olarak 8 program değişikliği gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birisi (1939) Köy İlkokulu Programıdır. Öte yandan 1968 İlkokul Programı, en uzun süre uygulanmış olan programdır. 1997 yılında ilköğretimin zorunlu 8 yıla çıkarılması ile ilköğretim programlarında ve ders kitaplarında değişiklikler yapılmıştır. Programlarla ilgili son değişiklik 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu değişiklik, ilköğretimi 8 yıllık bütünlük içinde ele almış ve eğitim bilimleri, konu alanı ve eğitim teknolojilerindeki gelişmeleri dayanak olarak almıştır.

Türkiye'de İlköğretim: Dünü, Bugünü, Yarını

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

Anayasa 1961

Anayasa 1982

Millî Eğitim Temel Kanunu

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

4.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Milli Eğitim Bakanlığı, bilim ve teknolojiye hakim, teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojiler üretebilen, teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürme yeteneği kazanmış, dünya üzerinde saygın bir konumda ve Avrupa Birliği ülkeleriyle bütünleşmiş bir refah toplumu yaratmak amacıyla olarak bir çok reform çalışmasının hayata geçirilmesini sağlamıştır. Bu amaçlara ulaşmak için 2000'li yılların eşliğinde, İlköğretim sistemine yön veren bir dizi girişim gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda zorunlu eğitim süresinin 8 yıla uzatılmasına ilişkin hedeftir. 13- 17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan 15. Milli Eğitim Şurası da sekiz yıllık zorunlu eğitimin hayata geçirilmesi yönündeki kararıyla bu sürece destek vermiştir. Bu oluşumların ardından Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Eğitim Sistemiyle ilgili uzun vadeli "Eğitim Ana Planı: 1996-2011"i ve bu ana plan içinde, daha kısa vadeli hedef ve stratejileri içeren "Eğitimde Çağrı Yakalama 2000 Projesi"ni hazırlamıştır. Bu süreçte TBMM, zorunlu eğitim süresini 8 yıla yükselten ve bunun için gerekli finansal kaynakla ilgili düzenlemeyi yapan 4306 Sayılı Yasayı kabul etmiş ve yasa yürürlüğe girmiştir (18 Ağustos 1997). Bu Yasa'nın hayata geçirilebilmesi için, önceki hazırlıkların birleştirilmesiyle uzun vadeli bir "Temel Eğitim Programı" uygulamaya konulmuştur.

Temel Eğitim Programı (TEP): Bu programla; Türkiye'de İlköğretimin yaygınlaştırılması, kalitesinin artırılması ve okulların toplumun öğrenme merkezi haline getirilmesi için aşağıdaki gelişmelerin sağlanması amaçlanmıştır.

- Sekiz yıllık İlköğretimdeki okullaşma oranını %86'dan %100'e çıkarmak,
- Okul öncesi eğitimde okullaşma oranını %7'den %16'ya çıkarmak,

- Okullarda ek kapasite yaratmak (3,5 milyon öğrenci için ek kapasite)
- Sınıf mevcutlarını 30'a indirmek,
- İkili öğretimi zaman içinde kaldırmak,
- Her öğrenciye en az bir yabancı dil öğretmek,
- Eğitimde bilgisayar teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırmak (Tüm ilköğretim okullarına bilgisayar laboratuvarı kurulması)
- Kırsal kesimdeki tüm okulların iyileştirilmesi (35 000 okul).

Programın toplam kaynak ihtiyacı 11.3 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Bu kaynak ihtiyacının büyük bir bölümünün öz kaynaklarla (özellikle 4306 sayılı Yasa ile öngörülen eğitime katkı paylarından) finanse edilmesi planlanmış, programın bir bölümünün de dış kredilerle desteklenmesi kararlaştırılmıştır. Projenin I. ve II. Fazları tamamlanmıştır.

İlköğretim Kurumları Standartları Projesi: İlköğretim Kurumları Standartları kaliteli eğitim için Çocuk Hakları Sözleşmesi esas alınarak; Eğitim Yönetimi: Öğrenme Öğretme Süreçleri; Destek Hizmetler alanlarında standartlar oluşturulmuştur. Belirlenen başlıklar altında oluşturulan ilköğretim kurumları standartları, 2009-2010 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm ilköğretim kurumlarında uygulamaya konulmuştur.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi: Çocuklara, demokrasi kültürünün (seçme, seçilme, oy kullanma vb.) aşılmasını ve katılımcılığın geliştirilmesini amaçlayan proje, 2004-2005 öğretim yılında tüm ilk ve ortaöğretim kurumlarında uygulamaya geçirilmiştir. Projenin ulusal düzeyde uygulanmasıyla, okul öğrenci meclisleri tarafından eğitim ve okullarla ilgili çeşitli kararlar alınmakta ve hayata geçirilmektedir (MEB 2010 Bütçesine İlişkin Rapor; İlköğretim genel Müdürlüğü)..

İlköğretim Öğrencilerine Ücretsiz Ders Kitabı Temini Projesi: Bu proje kapsamında, son dört yıldan bu yana ücretsiz dağıtılan tüm ilköğretim öğrencilerinin kitapları MEB tarafından sağlanmış, son iki yılda öğretmenlere de ücretsiz kitap verilmiştir. Proje kapsamında ücretsiz kitap dağıtma uygulaması sürdürülmektedir. Bunun yanında 2007-2008 öğretim yılında özel öğretim kurumlarına da ders kitabı ücretli olarak verilmeye başlanmıştır. 2007 yılından itibaren karne, diploma, teşekkür ve taktir belgeleri ile basılı evraklar ayrıca, yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ders kitabı ihtiyaçları da bu proje kapsamında ücretsiz karşılanmaktadır (MEB 2010 Bütçesine İlişkin Rapor).

Haydi Kızlar Okula" Kampanyası: "Kız Çocuklarının Okullaştırılması Projesi" kampanyasıdır. Proje MEB-UNICEF işbirliği ile yürütülmektedir. Proje, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu destekleriyle sürdürülen bir kampanyadır. Bu proje ile, ilköğrenim çağındaki olan (6-14 yaş) kız çocuklarının %100 okullaşmalarının, eğitim sistemi dışında kalan, okulu terk eden ya da devamsızlık yapan öğrencilerin ilköğretime kazandırılması amaçlanmaktadır. Kampanya kapsamında 2003 yılından itibaren 2008 yılı başına kadar toplam 239.112 kız çocuğu okullulaştırılmıştır. Kampanya 2008 yılında 81 ilde uygulanmaktadır.

YİBO Destek Projesi: Milli Eğitim Bakanlığı ile İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı (İLK-YAR) işbirliğinde yürütülen proje: 75 ildeki Yatılı İlköğretim Okullarına eğitim ve materyal desteği vermek, Onların başarılarını artırmak, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyerek bu okullarda okuyan öğrencilerin bu tür faaliyetlere katılımını sağlamak, Öğrencilere rehberlik etmek, okullar ve öğrencilerin sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlamaktadır. Proje 25 ilde 46 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda uygulamalar devam etmektedir. Proje 63 ilde devam etmektedir (MEB 2010 Bütçesine İlişkin Rapor).

Think.Com Portalı: Oracle Eğitim Vakfı tarafından ücretsiz bir hizmet niteliğinde, ilköğretim okullarının kullanımına yönelik hazırlanan "Think.com" portalı; eğitimde kaliteyi artırmayı, öğretmenlerin ve öğrencilerin bilişim teknolojisi araçlarını sınıf içinde ve dışında kullanmalarına yardımcı olmayı, sınıflarda islenen derslerde öğrencilerin bilişim teknolojilerinden bir araç olarak yararlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Eğitim Çerçeve Projesi: Eğitimin kalitesini amaçlayan proje T.C. Hükümeti ile Avrupa Yatırım Bankası arasında 28.09.2002 tarihinde imzalanan anlaşma ile yürürlüğe girmiştir. Anlaşma ile Temel Eğitim Programı

hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere ilköğretim okullarında Bilgi Teknolojisi sınıflarının kurulması hedeflenmiştir. Bu proje kapsamında 2007 yılı itibariyle 1610 ilköğretim okuluna bilişim teknolojisi sınıfı kurularak 1 487 967 öğrencinin hizmetine sunulmuştur (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı: Yetiştirici sınıf öğretim programı zorunlu eğitim çağı kapsamında olup çeşitli sebeplerle öğrenimlerini yaşitlarıyla birlikte zamanında yapamamış, okula hiç kayıt olmamış ya da sürekli devamsız olan 10-14 yaş grubundaki çocukların eğitimlerine akranları ile birlikte devam edebilecekleri yeterlilikleri kazandırarak, ilköğretime devamlarının sağlanmasını amaçlayan bir geçiş programıdır. Proje ile Yetiştirici Sınıflar Öğretim Programlarında kullanılmak üzere Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Rehberlik derslerine ilişkin olarak 34 adet eğitim materyali hazırlanmıştır. Yetiştirici Sınıf Uygulamaları, AB'nin mali, UNICEF'in teknik desteği ile yürütülmektedir Proje çalışmaları halen devam etmektedir (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Eğitimde Gönül Birliği Projesi: Yatılı ilköğretim Bölge Okullarındaki Öğrencilere sıcak bir aile ortamı sunmak ve topluma örnek bireyler olarak yetişmelerini sağlamak, kamuoyunda bu okulların ihtiyaçları konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratmayı amaçlayan proje Yatılı ilköğretim Bölge Okullarındaki öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler hedef alınarak yürürlüğe konulmuştur. 2004 yılında başlatılan proje, halen 50 ilde 216 yatılı ilköğretim bölge okulunda uygulanmaktadır (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Yeşil Kutu Çevre Eğitim Projesi: Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma için çevre eğitimi alanında kapasite oluşturmak, yöntem bilgisi aktarmak ve daha ileri gelişmeler için temel atmayı hedeflemektedir.

Günebakan Projesi: Projenin Amacı Yatılı ilköğretim bölge okullarının iç ve dış mekânlarında, öğrencilerin yararlanacağı, eğlenebilecekleri, eğlenirken sosyal, kültürel, psikolojik, fiziksel gelişimlerini sağlayacakları resim atölyeleri, müzik odaları, oyun ve jimnastik odaları, kütüphane, çok amaçlı açık spor alanları ile yapılacak peyzaj çalışmaları sonucu güzel bir çevrenin oluşturulması, Yatılı ilköğretim bölge okulları öğrencilerinin katılacağı spor turnuvaları, sanat festivalleri ile öğrencilerin bilgi edinme/kullanma ve gelişen teknolojiyi takip edebilmelerine ışık tutacak, bilim adamı yetiştirme programı ve teknoloji konferanslarının düzenlenmesi, Girdikleri sınav sonucunda Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi ve Anadolu Liselerine en yüksek puanla kayıt yaptıran yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin ortaöğrenimleri süresince masraflarının karşılanması. Proje Milli Eğitim bakanlığı ile Tuvana Okuma İstekli Çocuk Eğitim Vakfı (TOÇEV)'nin 07.04.2008 tarihinde imzaladıkları protokol ile uygulanmaya konulmuştur (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Sağlığı Geliştiren Okullar Projesi: Proje, Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı Ve Dünya Sağlık Örgütü (Who) ile Birlikte Yürütülen Proje; İlköğretim Okullarındaki Öğrencilerin Sağlık Bilgilerini Geliştirmek, Sağlıklı Bir Çevrede Sağlıklı Yaşam Tarzını Öğretmek Amacıyla 1995 Yılında Yapılan Bir İşbirliği Protokolü ile Uygulamaya Konulmuştur. Proje Okullarında Sağlık Ve Beslenme Konusunda Yönetici Ve Öğretmenlere Eğitim Verilmekte, Eğitim Materyalleri Dağıtılmakta, Okulların Sağlık Ve Beslenme Konusunda Kendi Kendine Yeterli Hale Gelmesi Hedeflenmektedir. Halen 81 ilden seçilen 106 pilot ilköğretim okullarında proje uygulaması sürdürülmektedir (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Herkes İçin Eğitim Projesi. Unesco (Education For All -Efa) (2000- 2015)Proje; ülke genelinde eğitimle ilgili tüm kesimlerin katılımı ve katkısının sağlanmasını, bu konuda demokratik karar alınmasını, eldeki tüm kaynakların birleştirilmesi ve hedeflere ulaşılmasını öngörmektedir. Proje kapsamında yapılan ülke seminerlerinde uluslar arası düzeyde ülke deneyimleri paylaşılarak başarılı uygulamalar yaygınlaştırılmaktadır (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Oku, Düşün, Paylaş Eğitim Etkinliği Projesi: Hedef kitlesi, ilköğretim okullarında öğrenim gören 6.ve 7. sınıf öğrencileri olan "Oku, Düşün, Paylaş Eğitim Etkinliği Projesi" 10.01.2008 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Hayal Ortakları Derneği (HOD) yetkilileri arasında imzalanan protokol ile hayata geçmiştir. Proje 2008 öğretim yılında toplam 24 ilköğretim okulunda uygulanmıştır. 2009-2010

eğitim-öğretim yılında da projenin yaygınlaşması için planlamalar yapılmış olup çalışmalar bu doğrultuda devam etmektedir (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

Yukarıdaki projelere ve kampanyalara ek olarak; kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri, şirketler ve uluslar arası kuruluşlarla işbirliği içinde bir çok proje ve kampanya yürütülmektedir (İlköğretim Genel Müdürlüğü).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Diyanet İşleri Başkanlığı](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Orta Öğretim Genel Müdürlüğü](#)

[Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

[İlköğretim Genel Müdürlüğü](#)

4.3. Yasal Çerçeve

Türkiye’de ilköğretimle ilgili düzenlemeler ve uygulamalar gerekçesini Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’ndan alır. Türkiye’de ilköğretim, 1961 Anayasası’nın 50. maddesinde olduğu gibi 1982 yılında kabul edilen T.C. Anayasasının 42. maddesi gereğince; kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Türkiye’de halen yürürlükte olan ilköğretimle ilgili diğer yasal düzenlemeler şunlardır:

Milli Eğitim Temel Kanunu 1973 tarih ve 1739 sayılı bu yasa Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde düzenleyen yasadır. Yasada, ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz olması, ilköğretimin amaç ve görevleri ve ilköğretim kurumlarına yer verilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu Madde22-24).

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961), ilköğretili düzenleyen temel yasadır. Yasada ilköğretimle ilgili genel hükümler, örgütlenme, ilköğretim görevlileri, okulların açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları, kayıt ve kabul, okula devam, okulların arsa işleri, ilköğretimin gelir ve giderleri vb. konulara yer almaktadır.

3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (1992) Milli Eğitim Bakanlığı’nın her düzeydeki örgütlenmesini ve birimlerin görevlerini düzenleyen yasadır.

1997 yılında çıkarılan 4306 Sayılı Kanun, Türkiye’de zorunlu eğitimi 8 yıl olarak düzenleyen yasadır. Yasa ile 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda değişiklik yapılarak, zorunlu eğitim (dolayısıyla ilköğretimin) beş yıldan sekiz yıla çıkarılmış ve bunun hayata geçirilebilmesi için gerekli kaynaklar için ek fon (Eğitime Katkı Payı) oluşturulması sağlanmıştır.

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu (2007): Türkiye’de özel öğretim kurumlarının açılması ve işletilmesiyle ilgili konuları düzenleyen temel yasadır.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği: Gerekçesini bir çok yasal düzenlemeden alan ve ilköğretim kurumlarının işleyişini düzenleyen yasal belgedir.

[4306 Sayılı Kanun](#)

[Anayasa 1961](#)

[Anayasa 1982](#)

[Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun](#)

Millî Eğitim Temel Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

4.4. Genel Amaçlar

Türk milli eğitiminin genel ve özel amaçları, temel ilkeleri ve her bir eğitim kademesinin amaç ve Görevleri Millî Eğitim Temel Kanunu'yla belirlenmiştir. Bu genel amaç ve ilkelere bağlı olarak; İlköğretimin amaç ve görevleri ise aynı kanunun 23. maddesinde şöyle belirlenmiştir:

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- Her Türk çocuğunu; ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (Madde 5): ile İlköğretimin amaçlarını daha ayrıntılı bir biçimde tanımlamaktadır. Yönetmelikte; öğrencilerin millî ve evrensel kültür değerlerini tanıma ve benimsemeleri, çok yönlü gelişmeleri, çağdaş teknolojileri etkili bir biçimde kullanmaları, doğayı tanıma ve korumaları, bilgiye ulaşma tekniklerini öğrenmeleri, bilimsel düşünme gücünü, girişimcilik ve yaratıcı düşüncelerini geliştirmeleri vb. amaçlara da vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede yeni İlköğretim Programı da tüm öğrencilerin 8 temel alanda ortak beceriler geliştirmelerini öngörmektedir. Bunlar; Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma-sorgulama, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimciliktir, (İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı).

İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı

Millî Eğitim Temel Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

4.5. Coğrafi Erişilebilirlik

Anayasa'sının (1982) 42. maddesine göre; kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz denilmektedir. Bu nedenle Türkiye'de ilköğretim, tüm vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır ve ilköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefi inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır (İlköğretim ve Eğitim Kanunu Madde 6). Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmaman mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 9).

Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilköğretim okuluna devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler, imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet sınavlarına alınırlar (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 5)

İlköğretim çağındaki tüm çocukların ilköğretime erişimlerini - özellikle kız çocukları, okula başlangıç yaşını geçirmiş çocuklar, özürlü gençler, tarım işçi çocukları vb. dezavantajlı çocuklar olmak üzere- sağlayabilmek için çok yönlü uygulamalar mevcuttur. Okuldan uzak kalan çocukların eğitimle buluşturulması amacıyla; Taşınabilir Okul, Kırsal kesimdeki okullarda bos geçen derslerin doldurulması, öğretmen kaynağının etkin ve

verimli kullanılmasının sağlanması amacıyla "Taşımali Öğretmen, Değişik sebeplerden dolayı eğitim sistemi dışında kalmış 10-14 yas arasındaki çocuklara "telafi eğitimi" çerçevesinde "Tarlardan Okula" ve kırsal kesimde yasayan ilk ve orta öğretim çağındaki çocuklarımızı nitelikli bir eğitime kavuşturmak için yatılılık, bursluluk gibi uygulamalar bunlardan bazılarıdır.

Ayrıca, taşımali ilköğretim uygulaması ile Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PIO) uygulamaları ile de ilköğretime erişimi çok güç olan kırsal yerleşim birimlerindeki çocuklar için ilköğretim olanağı sağlanmaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 16. ve 22. maddeleri gereğince öncelikle yatılı ilköğretim bölge okullarına (YİBO) yerleştirilecek öğrenciler tespit edilir. Taşınması ekonomik olmayan ve ulaşım şartları elverişsiz olan yerleşim birimlerindeki öğrenciler öncelikle bu okullara yerleştirildikten sonra taşıma kapsamına alınır. Öğrencisi taşımali ilköğretim kapsamına alınacak okul ve yerleşim birimlerinin seçiminde; Yerleşim biriminde okul bulunmaması, Doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılmayacak derecede hasarlı olması, 1., 2. ve 3. sınıflarda toplam öğrenci sayısının 10 dan az olması, Yerleşim birimindeki ilköğretim okulunda 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar için yeterli sayıda derslik bulunmaması ve bu sınıflardaki toplam öğrenci sayısının 60'tan az olması, Öğrencisi taşınacak yerleşim yerinin taşıma merkezi ilköğretim okuluna uzaklığının iklim şartları ve yol güvenliğine göre en az 2 km olması esastır. Gerektiğinde bu uzaklığın 1,5 km'ye kadar indirilmesine Planlama Komisyonu karar verebilir (Milli Eğitim Bakanlığı Taşımali İlköğretim Yönetmeliği Madde 9). Bu uygulama çerçevesinde 2009-2010 öğretim yılında, 80 ilde; 667 641 ilköğretim öğrencisi 32 511 yerleşim yerinden 5 759 merkez okula gününbirlik taşınmaktadır (MEB 2010 Bütçe Raporu)).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Anayasa 1982](#)

[Taşımali İlköğretim Yönetmeliği](#)

[İlköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

4.6. Kayıt-Kabul Koşulları ve Okul Seçimi

İlköğretim okullarına kayıt ve kabul işlemleri İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde belirtilen esaslara göre yürütülür. Çocukların ilköğretime kabulleriyle ilgili temel koşul, çocuğun okula başlangıç yaşında olmasıdır. İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 3. maddesine göre, ilköğretim 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın Eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın, öğretim yılı sonunda biter. Bu bağlamda, o yılın Aralık ayı sonuna kadar 72 ayını dolduran çocuklar ilköğretime kaydedilirler. İlgili yasa ve yönetmeliklere göre; her veli, çocuğunu zamanında ilköğretim okuluna yazdırmakla yükümlüdür. İlköğretim kurumları yönetmeliğinin 15. maddesine göre yaşça kayıt hakkını elde eden ancak bedenen yeterince gelişmemiş olan çocuklar, velisinin yazılı isteği üzerine okul öncesi eğitim kurumlarına devam edebilir veya kayıtları bir yıl ertelenebilir.

Her öğrenci velisi yahut vasisi veya aile başkanı çocuğunun mecburi ilköğretim kurumuna muntazaman devamını sağlamakla ve özrü yüzünden okula gidemiyen çocuğun durumunu en geç üç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür. Mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifelidirler. (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 52).

İlköğretim kurumlarında yeni kayıtlar, Haziran ayının ilk iş gününde başlar. Öğrencilerin, ulusal adres veri tabanında belirtilen ikametgâhlarına en yakın ilköğretim okuluna kaydedilmeleri esastır. Kayıtlar, ulusal adres veri tabanındaki öğrencinin ikamet adresi esas alınarak öğrenci yerleştirme komisyonunun belirlediği kayıt

alanındaki okula e-okul sistemi üzerinden yapılır. Zorunlu öğrenim çağında olup herhangi bir sebeple okula kaydı yapılmamış çocukların kayıtları, tespit edildiklerinde yapılır. Okuma-yazma bilmeyenler, yaşlarına bakılmaksızın birinci sınıfa kaydedilir. Zorunlu öğrenim çağına gelmiş olup özel eğitim tanısı konulmamış ve yerleştirme kararı alınmamış olanların da kaydı ilköğretim okullarına yapılır. Şehit ve muharip gazi çocukları ile özel eğitime ihtiyacı olan çocukların yeni kayıtları, durumlarını belgelendirmeleri şartıyla ulusal adres veri tabanındaki adreslerine bakılmaksızın istedikleri ilköğretim okuluna yapılır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 14-15-16-17).

Yatılı ilköğretim Bölge Okulları (YİBO) ağırlıklı olarak kırsal yerleşim birimlerindeki çocuklar kabul edilir. Sınırlı ölçüde, kentlerde yaşayan yoksul çocuklar da kabul edilmektedir. Okulu bulunmayan, öğrenci yetersizliği nedeniyle okulu kapatılan yerleşim birimlerindeki öğrenciler ile birleştirilmiş sınıfları bulunan okullarda 5 inci sınıfı tamamlayan ve taşınmalı ilköğretim kapsamına alınamayan zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler de yatılı ilköğretim bölge okullarına alınırlar. Bulunduğu ilde yatılı ilköğretim okulu bulunmayan öğrenciler, kontenjanlarının bulunması durumunda diğer illerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilir. Olağanüstü durumlarda ve özel durumu olan öğrencilerin kayıtları ise millî eğitim müdürlüklerince belirlenen yatılı ilköğretim okullarına yapılır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 22).

Okullar arası nakiller; Yönetmeliğin 16. ve 17. maddelerinin ilgili hükümlerindeki şartları taşıyan öğrencinin nakli öğrenci velisinin başvurusu üzerine e-okul ortamında gerçekleştirilir. İkinci dönemde nakiller, dönem başından on beş gün sonraya kadar yapılır. Bu tarihten derslerin bitimine kadar doğal afet, sağlık ve ailenin nakli gibi nedenler dışında nakil yapılmaz. **Taşınmalı ilköğretim** kapsamına alınan okullarda öğrenim gören öğrenciler, e-okul sistemi üzerinden taşıma merkezi olarak belirlenen ilköğretim okuluna naklen kaydedilirler. Şehit ve muharip gazi çocukları ile özel eğitime ihtiyacı olan çocukların nakilleri durumlarını belgelendirmeleri şartıyla istedikleri ilköğretim okuluna yapılır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 18).

[İlköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

4.7. Öğrenci Ailelerine Mali Destek

Anayasası'nın (1982) 42. maddesi gereği, ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Bu nedenle velilerden ücret talep edilemez ancak ailelerin okullara gönüllü katkıları kabul edilebilir. Bunun dışında devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır (Millî Eğitim Temel Kanunu Madde 8; İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 6).

Parasız yatılı ve burslu okumak için maddî imkanlardan yoksun ve başarılı olmak esastır. Ancak, sınavsız olarak parasız yatılı öğrenciliğe kabul edilenler ile 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanuna göre yetiştirme yurtlarından gelen veya aynı Kanun gereğince haklarında tedbir kararı verilmiş olan öğrencilerden, parasız yatılı veya burslu okumak isteyenlerin ailelerinin maddî durumları dikkate alınmaz. Parasız yatılılık veya bursluluk uygulamasında; her yıl tespit edilen parasız yatılılık veya bursluluk kontenjanlarının; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamına giren öğrencilere yüzde 10'u, ailesinin oturduğu yerleşim biriminde ilköğretim okulu bulunmayan öğrencilere yüzde 5'i, çalışan, emekli olan veya vefat eden öğretmen çocuklarına yüzde 15'i ve diğer öğrencilere ise yüzde 70'i ayrılır (İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği, 2008)

Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenecek esaslar ve kontenjan dahilinde, YİBO'lardan mezun olan, doğal afet, savaş ve olağan üstü durumlar nedeniyle korunmaya muhtaç duruma düşmüş olan çocuklara, görev

yaptığı yerde çocuğunu okutacak düzeyde ortaöğretim kurumu bulunmayan öğretmen çocuklarına, bazı yasalarla korunma gerektiren çocuklara ve Başbakanlığın izni alınarak yabancı uyruklu öğrencilere de sınavsız olarak parasız yatılılık hakkı tanınabilir. Temel eğitim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumları öğrencilerine Maliye Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığınca müştereken tespit edilen miktar kadar burs verilir (İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun, madde 4, 7).

Bursluluk hizmetlerinden ilköğretim kurumlarının 6, 7 ve 8. sınıfları ile ortaöğretim öğrencileri yararlanmaktadır. Bursluluktan yararlanabilmek için öğrencilerin; maddi bakımdan yoksun ve çalışkan olması, yani öğrenci ailesinin fert başına düşen yıllık geliri o yılki Bütçe Kanununda belirtilen (M) cetvelindeki pansiyon ücretinin en düşüğünün üç katını (2009 yılı için 4353 TL.) geçmemesi ve merkezi sistemle yapılan Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk sınavını kazanması gerekmektedir.

Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan, nüfusun en yoksul kesimindeki ailelere **Şartlı Nakit Transferi (ŞNT)** kapsamında, ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri koşuluna bağlı olarak ilköğretimde erkek öğrencilere ayda 20 TL, kız öğrencilere 25 TL olmak üzere kadının aile ve toplum içerisindeki konumunun güçlendirilmesi amacıyla ödemeler doğrudan annelere yapılmaktadır. Eylül 2009 itibariyle desteklenen öğrenci sayısı 2 066 869'dur. (MEB 2010 Bütçe Raporu)

Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği hükümlerine göre, **Okul-Aile Birliği** de, öğretimi geliştirmeye yönelik etkinlikleri yanında, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin ihtiyaçlarını da karşılamada ek bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu desteklerin yanında son dört yıldır, ilköğretim öğrencilerinin tamamına ders kitapları ücretsiz olarak verilmektedir.

Bunların dışında Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz Taşınması Projesi çerçevesinde örgün eğitime devam eden, özel eğitime gereksinim duyan ve ilk ve ortaöğretimde okuyan özürü öğrenciler ücretsiz olarak taşınıp, eğitimlerinin sağlanması amacıyla kaynak aktarılmaktadır. Yine Kaynakları Kısıtlı Ailelerin Güçlendirilmesi Projesi çerçevesinde olumsuz koşullarda yaşayan çocukların çok yönlü gelişmelerini sağlayabilmek, zihinsel becerilerini, yaratıcılıklarını, yeteneklerini ve bilgilerini artırıcı bir ortam oluşturmak için destekler devam etmektedir

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Anayasa 1982

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu

Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumlarında Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Aile Birliği Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun

4.8. Yaş Düzeyleri ve Çocukların Gruplandırılması

İlköğretim 6-14 yaşları arasındaki çocuklar için zorunludur. Zorunlu eğitim karma eğitim-öğretim ilkesine göre ilköğretim okullarında yürütülmektedir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu; İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 6/ı).

İlköğretim okullarındaki öğrenci gruplamaları sınıf temeline göre yapılır ve teorik olarak aynı yaştaki çocuklar aynı sınıfta bulunurlar. Bunun yanında; Zorunlu öğrenim çağında olup yurt dışında bulunması, tutuklu olması, oturduğu yerde okul bulunmaması ve sağlık durumu nedeniyle hiç okula gidememiş veya öğrenime ara vermiş çocuklardan özel bir şekilde kendini yetiştirmiş olanlar, sınavla tespit edilecek bilgi düzeyine ve yaşlarına göre uygun sınıflara kaydedilirler (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 21). Birleştirilmiş sınıflar da dahil olmak üzere bir öğretime düşen öğrenci sayısı 40'dan fazla olamaz (İlköğretim ve Eğitim Kanunu Madde 50).

İlköğretimde 1-5 inci sınıflara devam eden öğrencilerden beden ve zihince gelişmiş olup bilgi ve beceri bakımından sınıf düzeyinin üstünde olanlar, sınıf/şube rehber öğretmeni ve varsa okul rehber öğretmenin önerisi ile velinin görüşü alınarak öğretim yılının ilk ayı içinde sınıf yükseltme sınavına alınırlar. Başarılı olanlar bir üst sınıfa yükseltirler (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 49).

Zorunlu ilköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştirecek durumda olmayan çocuklar için gelişim alanlarındaki performans düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış eğitim programlarının uygulanacağı kurumlar açılır. Özel eğitim gerektiren bireyler, ilk öğretimlerini özel eğitim okulları ve/veya diğer ilköğretim okullarında sürdürürler (Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 5).

Sınıf esasına dayalı gruplandırmanın yanında, 16 binden fazla ilköğretim okulunda birleştirilmiş sınıf uygulaması bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı okullarda, farklı yaş ve sınıflardaki çocuklar bir arada bulunmaktadır. Öğretmen, derslik ve öğrenci sayılarına (sınıf mevcutlarına) göre, sınıfların oluşturulma biçimlerinden bir-kaçı şöyledir: Tek öğretmenli, tek derslikli okullarda; 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileri birleştirilerek bir öğretmen tarafından okutulur. İki öğretmenli, iki derslikli okullarda; Normal koşullarda 1, 2, 3. sınıf öğrencileri bir derslikte ve bir öğretmen, 4. ve 5. sınıf öğrencileri ayrı bir derslik ve öğretmen tarafından okutulur. Üç öğretmenli ve üç derslikli okullarda ise; 1. sınıf öğrencileri bir öğretmen, 2 ve 3. sınıf öğrencileri birleştirilerek bir öğretmen, 4 ve 5. sınıf öğrencileri birleştirilerek diğer bir öğretmen tarafından okutulur. Kuşkusuz, okulun fiziki koşulları ve öğretmen durumuna göre daha farklı gruplandırmalara da gidilebilmektedir.

İlköğretim okullarında bir sınıfta bulunması gereken öğrenci sayısı, birleştirilmiş sınıflar da dahil, 40 öğrenciyi geçemez. 2008-2009 yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 32'tir (MEB 2010 Bütçe Raporu).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname](#)

[İlköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

4.9. Okul Zamanının Düzenlenmesi

4.9.1. Eğitim Yılıının Düzenlenmesi

İlköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Kayıt-kabuller ile dinlenme ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Öğretim yılının başlaması, yarıyıl tatili ve ders kesimi tarihleri Bakanlıkça belirlenir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışma takvimi, il milli eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valinin onayı ile yürürlüğe girer.

İlköğretim okullarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 9) Bu çerçevede yıllık ders saati 1080 saatten (Ders saati olarak. Bir ders saati = 40 dakikadır) az olamaz. Ders yılı süresi; derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenle katıldıkları Milli Bayramlar, anma ve kutlama günleri sayılarak hesaplanır.

Ders yılı iki yarıyla ayrılır. Birinci yarıyıl; Eylül ayının ikinci haftasında başlar, Ocak ayının son haftası içinde sona erer. İkinci yarıyıl; Şubat ayının ikinci haftasında başlar Haziran ayının ikinci haftasında sona erer. İki yarıyıl arasında dinlenme tatili verilir. Dinlenme tatili Ocak ve Şubat aylarında iki hafta süreyle yapılır. İlköğretim okullarının yaz tatili, sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadar sürer.

Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Ancak, bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında mesleki seminerlere katılmakla yükümlüdürler. İlköğretim kurumları resmî tatil günleri aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir:

- Cumhuriyet Bayramı (28 Ekim öğleden sonra başlar, 29 Ekim günü tören yapılır ve akşamı sona erer).
- Yılbaşı tatili (1 Ocak günü).
- Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, (23 Nisan günü törenden sonra başlar. 24 Nisan akşamı sona erer).
- 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı (19 Mayıs günü törenden sonra başlar ve 20 Mayıs günü akşamı sona erer.)
- Zafer Bayramı (30 Ağustos günü).
- Ramazan Bayramı (Arife günü saat 13.00'te başlar 3,5 gündür).
- Kurban Bayramı (Arife günü saat 13.00'de başlar 4,5 gündür).
- Mahalli kurtuluş günü (1 gün)
- Yaz tatili dışında okulların tatil zamanlarına ek olarak, azınlık okullarında kendi dini bayramları ve özel günlerinde de tatil yapılır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

4.9.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri

Okullarda haftada 5 gün öğretim yapılır. Cumartesi ve Pazar günleri okullar tatildir. Tüm sınıflarda (1.-8. sınıf) haftalık ders yükü 30 saattir (Ders saati olarak). Günde 6 saat ders yapılır.

İlköğretim okullarında öğretim iki biçimde sürdürülür: Tam gün ve ikili eğitim (sabah ve öğleden sonra ayrı gruplar). Tam gün eğitim yapılan okullarda dersler genellikle 8.50'de başlayıp 15.20'de biter. İkili eğitim yapılan okullarda sabah gruplarının dersleri genellikle 7.30'da başlayıp 12.35'de biter, öğle gruplarının dersleri ise genellikle 12.35'te başlayıp 17.40'da biter.

Bir ders saati süresi 40 dakikadır. Gerektiğinde dersin özelliği ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak blok ders uygulaması yapılabilir. Okul yönetimince teneffüsler için en az 10 dakika zaman ayrılır. Beslenme yapılan teneffüsün süresi 20 dakikadır. Normal öğretim yapan okullarda yemek ve dinlenme için en az 40, en çok 60 dakika ara verilmesi esastır. Ancak bu süre, valiliklerce okulun ve çevrenin şartlarına göre de düzenlenebilir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO)'nda etüt için günde iki ders saati ayrılır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 9).

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

4.10. Eğitim Programı, Dersler, Ders Saati Sayısı

Ders programları merkezi olarak hazırlanmakta ve tüm ülkede aynı programlar uygulanmaktadır. Programlar ilgili birimlerin de desteğiyle Talim ve Terbiye Kurulunca belirlenmekte ve Bakanlık onayı ile yürürlüğe konmaktadır. Ancak okullar, öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak seçmeli ders çeşidini Bakanlık onayı ile artırabilirler. Bu durumda, hazırlanacak programın/programların Bakanlıkça onaylanması gerekir. İlköğretimde dersler Türkçe olarak yapılmaktadır. Eğitim programları Talim ve Terbiye Kurulu tarafından düzenli olarak gözden geçirilerek yenilenmektedir.

Programda yer alan dersler zorunlu ve seçmeli olarak ikiye ayrılmıştır. İlköğretim Okullarında dersler ve ders saatleri sınıf esasına göre düzenlenmiştir. Dersler İlköğretim okullarındaki kademe ve devre sınıflamasına göre düzenlenir. İlk 5 sınıfta ünite esas iken 6, 7 ve 8. sınıflarda ders esastır. Sınıflara ait ders sayıları ve saatleri için Çizelgeye bakınız. Okutulacak seçmeli dersler, öğretim yılı başında okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak "Seçmeli Dersler" bölümünden öğretmenler kurulunca belirlenir. Okullar, öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak seçmeli ders çeşidini Bakanlık onayı ile artırabilirler. Bu durumda, hazırlanacak programın/programların Bakanlıkça onaylanması gerekir.

İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi (2009-2010 Öğretim Yılı)

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	12	12	12	6	6	5	5	5
	Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
	Hayat Bilgisi	5	5	5					
	Fen ve Teknoloji				4	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	
	T.C.İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük								3
	Yabancı Dil				3	3	4	4	4
	Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	1	1	1	1	1
	Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	1	1	1
	Teknoloji ve Tasarım						2	2	2
	Trafik Güvenliği				1	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler	1	1	1	1	1	1	1	1
	ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI		28	28	28	28	28	28	28
SEÇMELİ DERSLER	Yabancı Dil				2	2	2	2	2
	Sanat Etkinlikleri (Drama, Tiyatro, Halk Oyunları, Enstrüman, Resim, Fotoğrafçılık, Heykel vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Spor Etkinlikleri (Güreş, Futbol, Basketbol, Voleybol, Masa Tenisi vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Bilişim Teknolojileri	1	1	1	2	2	1	1	1
	Satranç	1	1	1	1	1	1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Tarım						1	1	1
	Medya Okuryazarlığı						1	1	1
	Takviye ve Etüt Çalışmaları	1	1	1					
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI		2	2	2	2	2	2	2	
GENEL TOPLAM		30	30	30	30	30	30	30	

İlköğretim programları 2005-2006 öğretim yılından itibaren tümüyle gözden geçirilerek yenilenmiş ve kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Yeni İlköğretim programlarının hazırlanmasında; bilişsel ve yapılandırmacı (constructivist) öğrenme yaklaşımları temele alınmıştır.

Programların ortak vizyonu; Atatürk ilkelerini ve inkılaplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun, araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş, yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek olarak belirlenmiştir.

Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi, eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim becerisi, problem çözme becerisi, araştırma-sorgulama becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, girişimcilik becerisi yeni ilköğretim programı ile kazandırılacak ortak temel beceriler olarak belirlenmiştir (İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı).

Yabancı dil öğretimi: İlköğretim kurumlarında; 4. sınıftan itibaren zorunlu yabancı dil derslerine yer verilir. Aynı sınıftan itibaren zorunlu yabancı dil derslerinin takviyesi amacıyla ya da ikinci yabancı dil dersi olarak seçmeli yabancı dil derslerine de yer verilebilir. Tüm sınıflarda ders saatleri dışında öğrencilerin seviyelerine uygun olarak yabancı dil yetiştirici kurs programları uygulanabilir (Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği; Madde 7). İlköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında; haftada 10 saati geçmemek, sınıf geçmeyi etkilememek ve kurs mahiyetinde olmak üzere, isteyen okul öncesi eğitim kurumları 5 ve 6 yaş grupları, ilköğretim okullarının 1., 2. ve 3. sınıfları yabancı dil öğretim etkinlikleri programı uygulayabilir.

[İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

[Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun](#)

[Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu](#)

[MEB Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği](#)

4.11. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller

İlköğretim programları yapılandırmacı (constructivist) öğrenme yaklaşımı temele alınmış olduğu için, derslerin yürütülmesinde bu yaklaşıma uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin seçilmesi ve öğretimin öğrenci merkezli yapılması genel ilkedir. İlköğretim kurumlarında öğretim yöntemlerinin ne olacağına öğretmenler tarafından karar verilir. Her öğretmen kendi dersi ile ilgili olarak programının gerektirdiği hazırlıkları yapmaktan sorumludur.

İlköğretim okullarında okutulacak ders kitapları, ilgili sınıf ve branş öğretmeni tarafından seçilir. Sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni, seçtikleri kitapların seçme gerekçeleri konusunda zümre öğretmenler kuruluna bilgi verirler. Bu toplantıya okul-aile birliği başkanı ya da uygun göreceği üyelerin katılması sağlanır. Sınıf ve branş öğretmeni, seçtiği kitap listesini gereği için okul müdürüne sunar. Öğretmenlerin sınıflarda yararlanmak için hazırladıkları ve kendi derslerinde kullandıkları dersle ilgili bireysel çalışmaları sonucu ortaya çıkan materyaller herhangi bir değerlendirme veya seçime gerek görülmeden okullarda kullanılabilir. İlköğretim okullarında bir öğretim yılı boyunca kullanılacak her türlü eğitim aracının belirlenmesi ve seçimi, dersin öğretmeni tarafından yapılır. Ders kitabı dışında kullanılacak eğitim araçlarının; Anayasaya, yasalara ve Millî Eğitimin Temel Amaçlarına ters düşmemesi esastır.

İlköğretim kurumlarındaki bütün ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve programlara göre ders veya yardımcı ders kitaplarını hazırlamak, hazırlatmak, veya satın alma ya da onaylamak görevi Millî Eğitim

Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Madde 8) ve Milli Eğitim Temel Kanunu (Madde, 55) ile Talim ve Terbiye Kurulu (TTK)'na verilmiştir.

İlköğretim programlarının yenilenmesiyle birlikte ders kitaplarında da bir yenilenme dönemine girilmiştir. Bu bağlamda; ders kitapları yeni programın içeriği doğrultusunda yeni bir anlayışla tasarlanmış ve bu anlayışa uygun ders kitapları üretilmiştir. Bu bağlamda, önemli bir yenilik olarak, öğretim materyalleri üçlü bir takım (Ders Kitabı, Öğretmen Kılavuz Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı) biçiminde üretilmiştir.

[İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

[Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği](#)

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun](#)

4.12. Öğrencilerin Değerlendirilmesi

Yeni İlköğretim programında değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirir. Uygun ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile çocuğun gelişimini de izler. Ölçme değerlendirme sistemi, okulun tüm fonksiyonlarını izler ve gelişimini yönlendirir. Disiplin ve kurallara uymanın öğrencinin kendi yararı için olduğunu kabul eder ve bu nedenle bu görevi öğrencilerin üstlenmesini bekler. Klâsik ölçme ve değerlendirmenin yanında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini teşvik eder (İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı).

Başarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde öğretim programlarında belirtilen amaçlar ile kazanımlar esas alınır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 32). İlköğretimde öğrenci, kendi yaş grubu içinde bir bütün olarak yetiştirilir ve değerlendirilir. İlköğretim, öğrencilerin derslerdeki başarısızlığına bakılarak elenecekleri bir dönem değil, öğretim programlarında öngörülen derslerin ve sosyal etkinlik çalışmalarının ortak katkısıyla ilgi ve yeteneği ölçüsünde yetiştirilecekleri bir dönem olarak değerlendirilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 47).

Öğrencilerin başarısı; sınavlar, varsa proje ve öğrencilerin performanslarını belirlemeye yönelik çalışmalardan alınan puanlara göre tespit edilir. Öğrencilerin performansını belirlemeye yönelik çalışmalar; ders ve etkinliklere katılım ile performans görevlerinden oluşur. Öğretmenler, ölçme ve değerlendirmenin genel esaslarını, derslerin öğretim programlarında yer alan genel amaçlar ile kazanımları dikkate alarak öğrencilere sınav uygulamaları, proje ve performansını belirlemeye yönelik çalışmalarını yapar.

Öğrenciler, bir ders yılında istedikleri ders veya derslerden bireysel ya da grup çalışması şeklinde öğretmen rehberliğinde en az bir proje hazırlar. Öğrencilerin başarılarının belirlenmesinde ders ve etkinliklere katılımı ve performans görevleri de dikkate alınır.

1, 2 ve 3 üncü sınıflarda öğrencilerin gelişimi ile öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilecek olan proje ve öğrenci performanslarını belirlemeye yönelik çalışmalar, öğretmen gözlemlerine dayalı olarak yapılır. Öğrencilere, her dönemde bütün derslerden en az bir ders ve etkinliklere katılım puanı verilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 12). 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda bir yarıyıldık haftalık ders saati üçten az olan derslerde en az iki, üç ve üçten fazla olan derslerde ise en az üç sınav yapılır. Öğrencilerin başarıları sınavlarla birlikte proje, performans ödevi, ders içi performanslarına dayalı olarak değerlendirilir. Görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi, teknoloji ve tasarım derslerinde öğrencilerin başarıları, öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme etkinliklerine dayalı olarak belirlenir. Seçmeli dersler ile rehberlik ve sosyal etkinlikler notla değerlendirilmez. Ancak, karnede ve diğer belgelerde gösterilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 35, 36).

Özel eğitim kapsamındaki öğrencilerin başarıları, sınav ve performansını belirlemeye yönelik çalışmalar, bireyselleştirilmiş eğitim programları dikkate alınarak değerlendirilir.

Sınav ve öğrencinin performansına yönelik çalışmalar 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları, ilgili öğretmen tarafından zamanında e-okul sistemindeki ilgili bölüme puan olarak girilir (Madde 40).

Dönem puanı, yıl sonu puanı, yıl sonu başarı puanı ve diploma puanı 100 tam puan üzerinden; dönem notu ile yıl sonu notu ise beşlik not sistemine göre Yönetmelik hükümlerince belirlenir. Beşlik not sisteminde başarı dört, başarısızlık bir notla değerlendirilir. Buna göre herhangi bir dersten 45 puan alamayan öğrenci "1" notu ile başarısız sayılır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 33). Seçmeli dersler ile rehberlik/sosyal etkinlikler notla değerlendirilmez. Öğrencilere, e-okul sistemindeki bilgiler esas alınarak her dönem sonunda karne verilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 45).. Karnede, öğrencinin derslerdeki başarısı ile kişisel ve sosyal becerilerine ilişkin değerlendirme sonuçları, sosyal etkinlik çalışmaları ve okula devam durumu gösterilir.

Öğrenci davranışları 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda "(1) Geliştirilmeli", "(2) İyi", "(3) Çok iyi" şeklinde; 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise "(1) Yetersiz", "(2) Geliştirilmeli", "(3) Orta", "(4) İyi", "(5) Çok iyi" şeklinde değerlendirilir. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 43)

Puanların not değeri ve derecesi aşağıda gösterilmiştir.

Değerlendirme Tablosu

Not	Rakam ile	Puanlar
Pekiyi	5	85-100
Çok İyi	4	70-84
İyi	3	55-69
Orta	2	45-54
Geçmez	1	0-44

Velileri bilgilendirmek ve öğrenci gelişimlerini takip etmek amacıyla ilköğretim 1, 2 ve 3 üncü sınıf öğrencilerine, kasım ve nisan aylarının ikinci haftasının son iş gününde Öğrenci Gelişim Raporu verilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 40)

Öğrencilere, her dönem sonunda karne verilir. Karnede, öğrencinin derslerdeki başarısı ile kişisel ve sosyal becerilerine ilişkin değerlendirme sonuçları, sosyal etkinlik çalışmaları ve okula devam durumu gösterilir.

Bir dersin dönem notu ve yıl sonu notu;

- 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda öğrencilerin proje, ders içi başarılarını belirlemeye yönelik çalışmalarını temel alan öğretmen gözlemlerine dayalı olarak belirlenen puanların aritmetik ortalaması,
- 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda, öğrencilerin performanslarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalar ve varsa projeden aldıkları puanların ayrı ayrı ortalamaları ile sınavlardan alınan puanların toplamının aritmetik ortalaması ile belirlenir. Dönem puanının nota çevrilmesiyle de dönem notu belirlenir.

Bir dersin yıl sonu puanı, birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalamasıdır. Bir dersin yıl sonu notu ise birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır.

Her öğrenci için ayrıca bir davranış notu belirlenir ve kayıtlara işlenir. İlköğretim okullarının 1. ve 2. dönemlerinde her öğrencinin davranışları, belirlenen ölçütler dikkate alınarak 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda aynı sınıfta ders okutan diğer öğretmenlerin de görüşleri alınarak sınıf öğretmeni tarafından, 6, 7 ve 8 inci

sınıflarda ise şubede ders okutan ders öğretmenlerince değerlendirilir. Davranışlar aşağıdaki ölçütler dikkate alınarak değerlendirilir.

- Okul kültürüne uyum
- Öz bakım
- Kendini tanıma
- İletişim ve sosyal etkileşim
- Ortak değerlere uyma
- Çözüm odaklı olma
- Sosyal faaliyetlere katılım
- Takım çalışması ve sorumluluk
- Verimli çalışma
- Çevreye duyarlılık

İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

4.13. Sınıf Geçme

Öğrencinin ders yılındaki başarısı, tüm dersler ile sosyal etkinlik çalışmalarındaki durumu, sınavlar, projeler, performans görevleri, ders ve etkinliklere katılım ve Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi ile öğrencilerden ulaşmaları beklenen kazanımlar dikkate alınarak değerlendirilir ve başarılı öğrenciler doğrudan bir üst sınıfa geçirilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 47).

İlköğretim kurumlarında bir üst sınıfa devam etmek veya mezun olabilmek için öğrencinin notunun aritmetik ortalaması 2'den aşağı olamaz. Bir dersin yıl sonu puanı, birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalamasıdır. Bir dersin yıl sonu notu ise birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır. Ders yılı sonunda başarısız dersi veya dersleri olan öğrencilerin durumu, öğrenci başarısının değerlendirilmesi esaslarına göre şube öğretmenler kurulunda görüşülür. Kurul kararıyla sınıf geçen öğrencilerin notları değiştirilmez. Okul kayıtlarına "Şube Öğretmenler Kurulu Kararıyla Geçti" veya "Sınıf Tekrarına Karar Verildi" ifadesi yazılır. Bu durum öğrencinin karnesinde de belirtilir. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 48 – Değişik 2 Mayıs 2006).

"4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda bir dersin ağırlığı, o dersin haftalık ders saati sayısına eşittir. Dersin yıl sonu puanı ile o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen puan o dersin ağırlıklı puanıdır. Dersin yıl sonu notu ile o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen not ise o dersin ağırlıklı notudur."

"Yıl sonu başarı puanı, notla değerlendirilen derslerin ağırlıklı puanları toplamının o derslere ait haftalık ders saati toplamına bölümü ile elde edilen puandır. Yıl sonu başarı puanı hesaplanırken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür. Bu puanlar; öğrenci karnesi, sınıf geçme, diploma ve öğrenci kayıt defterine işlenir. Yıl sonu başarı puanı, diploma puanının hesaplanmasında esas alınır."

Sınıf seviyesine göre yeterli başarıyı gösteremeyen öğrenciler için sınıf veya branş öğretmenleri, varsa okul rehber öğretmeni, okul yönetimi ve velilerle birlikte öğrenci, okul ve çevrenin durumuna göre alınacak tedbirler belirlenir. Gerektiğinde ilköğretim müfettişlerinin rehberliğinden de yararlanılarak kararlaştırılan önlemler uygulanır ve uygulama sonuçları ile ilgili rapor düzenlenir.

Alınan bütün önlemlere rağmen bir üst sınıfta güçlüklerle karşılaşabilecek öğrencilerin sınıf geçmesine veya sınıf tekrarına; ikinci dönemin son haftasında 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise şube öğretmenler kurulunda, 4 ve 5 inci sınıflarda şube öğretmenler kurulunun oluşmaması

hâlinde okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni tarafından karar verilir. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 47).

İlköğretim kurumlarının 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarında, ders yılı içinde öğretmensizlik, salgın hastalık ve doğal afet gibi nedenlerle boş geçen dersler için öğretim yılının ikinci yarısında yetiştirme programları uygulanır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 50).

Birleştirilmiş sınıflarda, 3 üncü ve 5 inci sınıflar dışındaki öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmaz. Kaynaştırma yolu ile eğitimlerine devam eden özel eğitim gerektiren öğrencilere, başarısızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılmaz. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 47).

İlköğretimde 1–5 inci sınıflara devam eden öğrencilerden beden ve zihince gelişmiş olup bilgi ve beceri bakımından sınıf düzeyinin üstünde olanlar, sınıf/şube rehber öğretmeni ve varsa okul rehber öğretmenin önerisi ile velinin görüşü alınarak öğretim yılının ilk ayı içinde sınıf yükseltme sınavına alınır. Başarılı olanlar bir üst sınıfa yükseltirler. Sınıf yükseltme sınavına değişik sınıflarda olmak üzere birden fazla da girilebilir. Ancak sınıf yükseltme bir kez yapılır.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

4.14. Belgelendirme-Diplomalar

İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir (Millî Eğitim Temel Kanunu, Article 24; İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Article 9). İlköğretimde herhangi bir bitirme sınavı yoktur.

Diploma puanı; 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflardaki yıl sonu başarı puanlarının aritmetik ortalamasıdır. Diploma puanı tespit edilirken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür. Bu puan diplomada belirtilir. İlköğretim diploması alanlar bir üst öğrenim kademesine gitmeye hak kazanırlar (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 9 ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 56)."

Zorunlu öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremeyen öğrenciler, ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok iki öğretim yılı daha okula devam edebilirler. Bu iki yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen öğrencilere öğrenim durumunu gösterir Öğrenim Belgesi verilir.

Başarısız olan 8 inci sınıf öğrencileri ile ara sınıflarda öğrenim çağı dışına çıkan ve iki yıl uzatma hakkını kullanan öğrencilerin, ders yılı sonunda öğrenim belgesi düzenlenerek okulla ilişkileri kesilir. Bu durumdaki öğrenciler **Açık İlköğretim Okuluna** yönlendirilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 31).

Millî Eğitim Temel Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

4.15. Eğitsel Rehberlik

4.15.1. Rehberlik Hizmetleri

İlköğretimde Millî Eğitim Temel Kanunu'na dayanarak çıkarılan İlköğretimde Yönelme Yönergesine göre öğrencilerin, ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye

çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik olarak yöneltilen yapıdır. Yöneltilme, öğrencilerin tümüne fırsat eşitliği sağlayacak şekilde yapılır; ilgi, istek ve yeteneklerine göre yetiştirilmesi sağlanır. Yöneltilmede şu ilkelere uyulur: Herkesin başarılı ve mutlu olabileceği bir programa girmesi amaçlanır, bu yönde olanaklar araştırılır ve kişi desteklenir. Yöneltilme, zorlayıcı değil, kişinin kararının doğru ve gerçekçi olması yönünde yol göstericidir. Öğrenci, kendi geleceğini plânlama ve geleceğine yönelik karar verme hakkına sahiptir, aldığı kararın sorumluluğunu taşır. Yöneltilme; yönetici, öğretmen, öğrenci, rehber öğretmen ve veli katılımıyla okul, program ve çevre olanakları gibi etkenler dikkate alınarak yapılır. Tanıma, izleme, değerlendirme ve yöneltilme etkinlikleri, bilimsel esaslara ve yeniliklere göre yapılır (İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi Madde4-5)

Ayrıca ilköğretimde öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yönelik olarak öğrencilere Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği esaslarına göre yürütülür. Rehberlik hizmetlerinde; koordinatör psikolojik danışman, psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni, psikolog, psikometrist, eğitim programcısı, özel öğretim öğretmeni, çocuk gelişimi ve eğitimcisi ve sosyal çalışmacılar görev alır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla tüm il merkezlerinde ve nüfus büyüklüğüne göre bazı ilçe merkezlerinde toplam 204 [Rehberlik ve Araştırma Merkezi \(RAM\)](#) kurulmuştur (MEB 2010 Bütçe Raporu).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre ilköğretim okullarında oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen/psikolojik danışman görevlendirilir. Rehber öğretmen/psikolojik danışman öğrencilerin durumlarıyla ilgili olarak diğer öğretmenlerle ve velilerle iş birliği yapar.

Okul müdürlüğüne öğretim yılı başında 6, 7 ve 8 inci sınıfların her şubesinde bir şube rehber öğretmeni görevlendirilir. 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda bu görevi sınıf öğretmeni yürütür. Şube rehber öğretmenleri "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği"nde sınıf rehber öğretmenleri için belirtilen görevler ile ilköğretim Kurumları Yönetmeliğinde kendilerine verilen görevleri yaparlar.

İlköğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 14.07.2005 tarih ve 192 Sayılı kararı gereğince ilköğretim Okulları Haftalık Ders çizelgesinde yer alan rehberlik ve sosyal etkinlikler dersi içinde yürütülmektedir.

Sosyal Etkinlikler: Resmî, özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında ders programlarının yanında öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir (Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği Madde 4).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği](#)

[İlköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi](#)

4.15.2. Sağlık Hizmetleri

İlköğretimde öğrenci sağlık hizmetleri: İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 139.maddesine dayanarak yürütülür. İlköğretim kurumlarında; öğrencilere okul ve çevresinde sağlıklı, güvenli bir eğitim-öğretim ortamı sağlanması esastır. Öğrencilerin sağlık muayeneleri ve gerekli aşıları, periyodik olarak yapılır. Sosyal güvencesi olmayan öğrencilerin sağlık merkezlerine gönderilir. Ekonomik durumu yetersiz olanların ilaç giderleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından karşılanması sağlanır. Okulun temizlik ve düzeninin sağlanması, derslik, laboratuvar, işlik, yemekhane, yatakhane gibi yerlerde ısı, ışık ve havalandırmanın sağlık şartlarına uygun olması için gerekli önlemler alınır.

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

4.16. Özel Öğretim

4.16.1. Özel Öğretim

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Madde 42) özel ilk ve orta dereceli okullarla ilgili hususların kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. Bu bağlamda, özel okulların açılma ve işletilmesine ilişkin konular 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve bu yasaya dayanarak yapılan çeşitli yönetmeliklerle düzenlenmektedir.

Eğitimin tüm kademelerinde büyük ölçüde "öğrenim ücretlerine" dayalı Türk ve yabancı özel ve tüzel kişiler (dernekler, vakıflar) tarafından açılan ve işletilen okullar mevcuttur. Bu okullar tür ve işleyişleri bakımından devlet okulları ile benzerdir. Özel okullar; Özel Türk okulları, özel azınlık okulları, özel yabancı okulları ve özel uluslararası öğretim okullarından oluşmaktadır. (5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu) Türk ve yabancı özel okullarda da, bazı istisnalar dışında, devlet ilköğretim okulları programı uygulanır. Özel okullarda, devlet okulları için hazırlanan yıllık çalışma takvimi uygulanmakla birlikte, Bakanlıkça kabul edildiği takdirde ayrı bir çalışma takvimi de düzenlenebilir.

Anayasa 1982

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Özel Öğretim Kurumlarına Yapılacak Malî Yardım Yönetmeliği

4.16.2. Finansman

Özel okulların finansmanı konusu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 12 ve 13. maddeleriyle düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, özel okullar öğrenim ücreti alabilirler. Ayrıca özel ilköğretim okulları bazı kamu teşvik ve muafiyetlerinden ve kamusal desteklerden yararlanabilirler.

Özel ilköğretim okullarına ilişkin sayısal durum ve gelişmeler 4.18.'deki tablolarda verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Anayasa 1982

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Özel Öğretim Kurumlarına Yapılacak Malî Yardım Yönetmeliği

4.17. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar

Devlet ilköğretim okullarının (gündüzlü) yanında, değişik ilköğretim uygulamaları da bulunmaktadır.

Bunlar:

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı İlköğretim bölge okulları açılabilir (222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 9). Bu okullardaki eğitim Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği esaslarına; barınma ise Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür. YİBO'ların amacı; kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağı nüfusu ile yoksul ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine erişimlerini sağlamaktır (Bakınız 4.18.2.).

Taşımali ilköğretim uygulaması; okulu bulunmayan ya da nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerindeki ilköğretim çağına gelmiş çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin, daha kaliteli eğitim-öğretim olanağına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanması, sekiz yıllık ilköğretimin yaygınlaştırılması amacıyla 1989-90 öğretim yılında başlatılmıştır. Söz konusu yerleşim birimlerindeki çocukların, merkez olarak seçilen ilköğretim kurumlarına günü birlik taşınıp eğitim-öğretiminin sağlanması için yapılan bir ilköğretim uygulamasıdır.

2009-2010 öğretim yılında, 667.641 öğrenci, kendi yerleşim birimlerinden merkez okullara günü birlik taşınmaktadır (MEB 2010 Bütçe Raporu)

Açık İlköğretim Okulu: Çeşitli nedenlerle zorunlu eğitimi tamamlayamamış ya da zorunlu eğitim çağı dışına çıkmış bireylerin eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim kurumudur. 1997 yılında zorunlu eğitimin 8 yıla çıkması üzerine geçmiş tarihlerde ilkokulu bitirenler ve ortaokulların ara sınıflarından ayrılanlara zorunlu eğitimlerini tamamlamak üzere 1998-1999 yılında Açık İlköğretim Okulu kurulmuştur. Açık İlköğretim kurumlarının amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, gelişmiş iletişim araçlarını ve yeni teknolojileri kullanarak; ilköğretimi tamamlayamayan ve zorunlu ilköğretim yaş sınırını aşan yetişkinlere; ilköğretimlerini tamamlayabilmelerine olanak tanıyarak toplumun eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek olarak özetlenebilir (Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği, Madde 5)

2008-2009 eğitim-öğretim yılında 389 948 öğrenci açık ilköğretim uygulaması kapsamında öğrenim görmektedir

Yetiştirici Sınıflar: Yetiştirici sınıf uygulamasının amacı zorunlu öğrenim çağına olup öğrenimlerini yaşlarıyla birlikte zamanında yapamamış olan çocukların, ilköğretime devamlarını sağlamaktır. Yetiştirici sınıf uygulamaları 10-14 yaş gurubundaki çocukları kapsar. Yetiştirici sınıfların, öğrencilerin yaş ve öğrenim durumlarına göre ayrı ayrı ve en az 10 en fazla 20 öğrenci ile açılması esastır (Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumlarında Yetiştirici Sınıf Açılmasına İlişkin Yönerge, 2008).

Özel Azınlık Okulları: Osmanlı İmparatorluğu döneminde Rum, Ermeni ve Musevi azınlıklar tarafından kurulmuş ve Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış okullardır. Bu okullara kendi azınlığına mensup T.C. uyruklu öğrenciler devam ederler.

Özel Yabancı Okulları: Yabancılar tarafından açılan ve varlıkları Lozan Antlaşmasına bağlı olarak karşılıklı mektuplarla tanınan okullardır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Fransız, Alman, İtalyan, Avusturya ve Amerikalılar tarafından kurulmuş olan ve Türk öğrencilerin de devam edebildikleri okullardır.

Özel Uluslararası Okullar: Bu okullar 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine göre faaliyet göstermektedirler. Bu okullara yalnızca yabancı uyruklu öğrenciler devam edebilmektedir.

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği](#)

Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

4.18. İstatistikler

4.18.1. İlköğretim İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Öğrenci sayısı	227.464	550.146	701.762	804.765	980.654
Erkek	119.821	286.347	366.209	421.033	511.127
Kız	107.643	263.799	335.553	383.732	469.527
Okullaşma oranı (36-72 ay) (%) ¹	5,38	13,41	17,71	20,61	26,92
Erkek	5,57	13,12	18,10	21,11	27,34
Kız	5,19	13,69	17,29	20,08	26,48
Okullaşma oranı (48-72 ay) (%) ¹	..	18,83	25,23	29,06	26,92
Erkek	..	19,24	25,82	29,79	27,34
Kız	..	18,41	24,62	28,3	26,48
Öğretmen sayısı	11.896	20.910	25.901	29.342	42.716
Erkek	166	1.167	1.218	1.644	2.069
Kadın	11.730	19.743	24.683	27.698	40.647
Öğretmen başına öğrenci sayısı	19,12	26,31	28,43	27,43	22,96
Usta öğretici sayısı	-	12.116	16.068	18.291	-
Okul sayısı	8.255	18.539	22.506	23.653	26.681
Şube sayısı	12.592	31.511	40.857	45.030	53.235
Derslik sayısı	10.631	29.193	36.236	39.481	45.703
Özel öğretim öğrenci oranı (%)	7,74	5,22	5,96	5,14	8,97

Notlar:

(1) Bazı okullar ikili eğitim yaptığı için şube sayısı derslik sayısını aşmaktadır.

[Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008](#)

[Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009](#)

[Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010](#)

[Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006](#)

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

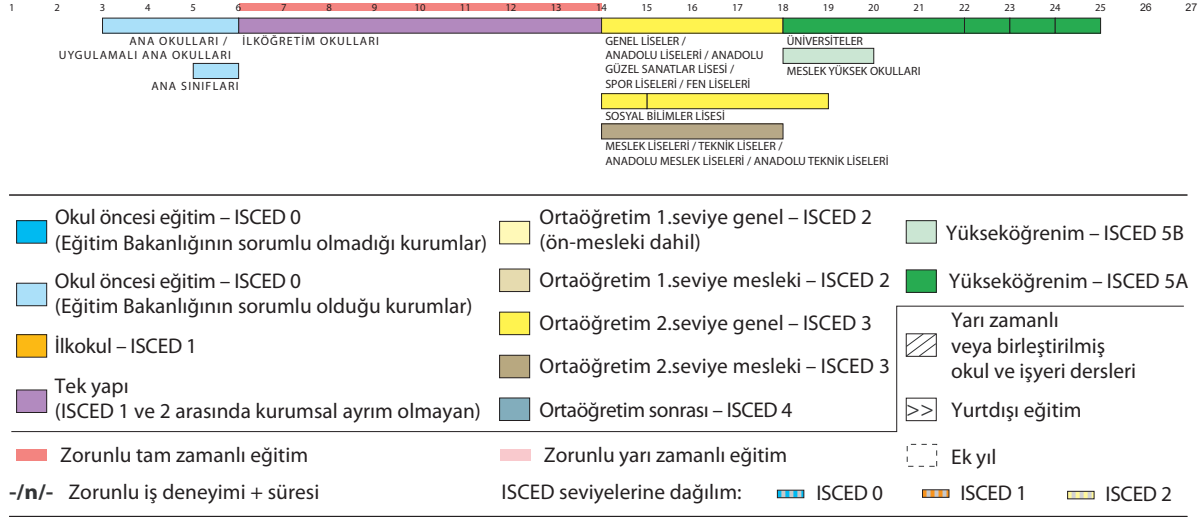
4.18.2. Okul Türlerine Göre İlköğretimde Sayılar (2009-10)

Okul Türleri	Okul sayısı	Öğrenci sayıları			Öğretmen sayısı	Derslik sayısı
		Toplam	Erkek	Kız		
İlköğretim	33.310	10.916.643	5.632.328	5.284.315	485.677	332.902
Kamu öğretim kurumları	32.431	10.664.676	5.496.195	5.168.481	458.046	314.950
Kamu İlköğretim	31.572	9.991.884	5.132.093	4.859.791	439.740	301.752
Yatılı İlköğretim Bölge Ok.	574	265.285	145.695	119.590	13.571	9.908
Özel Eğitim	284	17.559	10.961	6.598	4.735	3.290
Açık İlköğretim	1	389.948	207.446	182.502		
Özel öğretim kurumları	879	251.967	136.133	115.834	27.631	17.952
Özel Türk İlköğretim	705	245.110	132.233	112.877	25.623	15.855
Özel özel eğitim	145	4.117	2.500	1.617	1.448	1.795
Özel azınlık İlköğretim	23	2.305	1.142	1.163	421	235
Özel uluslararası İlköğretim	5	400	235	165	130	60
Özel yabancı İlköğretim	1	35	23	12	9	7

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

5. Ortaöğretim

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2009/10

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı ve en az dört yıllık öğretim kurumlarından (Liseler) oluşmaktadır (ISCED 3). Bu okullar, "genel liseler" ve "mesleki ve mesleki-teknik liseler" olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Genel liseler yükseköğretime, mesleki ve teknik liseler ise hem yükseköğretime hem mesleğe hem de hayata ve iş alanına hazırlayan okullardır. İlköğretimi bitiren tüm öğrenciler, ortaöğretimden yararlanma hakkına sahiptirler. İlköğretim (ISCED 1, 2) zorunlu eğitimi kapsayan bütünlük bir yapıya sahip olduğundan ortaöğretim tek kademedir oluşmaktadır (ISCED 3). Ortaöğretim kademesi ile yükseköğretim kademesi arasında bir eğitim kademesi ya da okul türü bulunmamaktadır.

5.1. Tarihsel Görünüm

Bugünkü anlamında, ortaöğretim düzeyinde okulların kurulmaya başlanması Osmanlı İmparatorluğu'nda 1773 yılından itibaren ilköğretime dayalı olarak öğrenci almaya başlayan askeri okulların, öğretmen okullarının (1848) kurulmasına kadar uzanmakla birlikte, bugünkü ortaöğretim sisteminin oluşumu Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) ile ülkedeki tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) gözetim ve denetimi altına alınmıştır.

22 Mart 1926 tarihinde çıkarılan 789 sayılı yasa ile (Maarif Teşkilatına Dair Kanun) ortaöğretim okullarının süresi üç yıl olarak belirlenmiştir. Yine bu yasayla daha önce yerel yönetimlerce yürütülen mesleki ve teknik öğretim kurumları MEB bünyesine alınmıştır. 1952 yılında ortaöğretim okullarının süresi dört yıla çıkarılmış, daha sonra 1955 yılında tekrar üç yıla indirilmiştir.

2004-2005 öğretim yılına kadar en az üç yıl süreli olan okullar 2005-2006 öğretim yılından itibaren en az 4 yıl eğitim veren okullara dönüştürülmüştür.

Genel ortaöğretimdeki temel gelişmelerden birisi yabancı dil ağırlıklı liselerin kurulmaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkilerin gelişmesi, kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve bilgi alışverişinin önem kazanması vb. nedenlerle yabancı dile olan gereksinim çok artmış ve 1955 yılından itibaren Kolej olarak adlandırılan ve bazı derslerin yabancı dilde okutulduğu liseler kurulmuştur. Bu liseler Temmuz

1975'ten itibaren "Anadolu Lisesi" olarak adlandırılmıştır. 1980'lerden itibaren mesleki ve teknik eğitimde de bu tür okullar açılmaya başlanmıştır.

1973 yılına kadar genel eğitim veren ortaöğretim okulları (Liseler) yükseköğretime hazırlama işlevini üstlenmişken, mesleki ve teknik okullar (pratik sanat okulları, sanat enstitüleri, tekniker okulları, yapı enstitüleri, kız enstitüleri, ticaret okulları vb. gibi isimlendirilmişlerdir) doğrudan mesleğe hazırlama işlevini üstlenmişlerdir. Ayrıca bu okullar lise statüsünde olmadıkları için mezunlarının yükseköğretime girişleri de mümkün değildi. 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile mesleki ve teknik okullara da lise statüsü kazandırılmıştır. Böylece, tüm ortaöğretim okulları mezunları, yükseköğretimden yararlanma hakkını elde etmişlerdir.

Mesleki ve teknik eğitimde önemli gelişmelerden birisi de 1986 yılında çıkarılan Mesleki Eğitim Kanunu olmuştur. Bu yasayla mesleki ve teknik okul öğrencilerinin işyerlerinde uygulama yapmaları sağlanmıştır. Ayrıca, mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Bakanlıkta [Mesleki Eğitim Kurulu](#), illerde de İl Mesleki Eğitim Kurulu oluşturulmuştur.

Mesleki ve teknik eğitim alanındaki bir başka önemli gelişme de 1997'de yapılan düzenlemeyle olmuştur. 1997-98 öğretim yılına kadar ortaöğretim; birinci kademe (ortaokullar) ve ikinci kademe (liseler) olmak üzere iki kademededen oluşuyordu. Bu yeni düzenleme ile 4306 sayılı yasa ile zorunlu eğitim süresinin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması sonucu, ortaöğretimin birinci kademesi de (ortaokullar) ilköğretim bünyesine alınmıştır. Bu düzenlemeyle, aynı zamanda mesleki ortaokul uygulamasına da son verilmiştir.

Ortaöğretimle ilgili gelişmelerden birisi de, Ocak 2006 öncesinde uygulanan programlar bakımından Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde olup, diğer bakanlıklara bağlı olan bazı *meslek liselerinin* MEB'e devredilmesi olmuştur. Böylece bu kademedeki yer alan askeri okullar ve polis kolejleri dışındaki tüm okullar MEB'e bağlanmıştır.

Halen ortaöğretimin geliştirilmesine yönelik reform çalışmaları sürdürülmektedir. Bu kapsamda bir çok proje yürütülmektedir. (Bu projelerden bazılarının ayrıntıları ve diğer reform önerileri için bakınız alt bölüm 5.2.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

4306 Sayılı Kanun

Maarif Teşkilatına Dair Kanun

Mesleki Eğitim Kanunu

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

5.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Ortaöğretimle ilgili güncel tartışmaların merkezinde ortaöğretimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi, ortaöğretimin yeniden yapılandırılması, ders programlarının (curriculum) güncelleştirilmesi ve geliştirilmesi, ortaöğretime geçişin düzenlenmesi, mesleki eğitim sisteminin güçlendirilmesi, meslekî bilgilendirme, yönlendirme ve rehberlik hizmetleri konusunda düzenlemelerin yapılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin okullarda daha etkin kullanılması ve bunlara yönelik alt yapının oluşturulması, öğretmenlerin hizmet öncesi ve içi yetiştirilmesi vb. çok sayıda konu yer almaktadır. Ayrıca bu tartışma konularının bazıları Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında da ele alınmaktadır. Bu tartışma konularının bazıları uygulamaya konmuş, bazıları da çeşitli projelere dönüştürülmüştür. Bu projeler tamamlandığında ortaöğretim sisteminde köklü değişimlerin gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu projelerden bazıları aşağıda kısaca tanıtılmaktadır.

Ortaöğretim Projesi: Genel ve mesleki-teknik orta öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Proje uygulama süresi 5 yıl olarak belirlenmiş olup, 2006-2011 yıllarını kapsamaktadır. Proje kapsamında, Dünya Bankasıyla anlaşma imzalanmıştır (Proje ile ilgili daha fazla bilgi için <http://projeler.meb.gov.tr/eng/oop.htm>).

Projenin temel amacı, yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek amacıyla orta öğretimin kalitesini, ekonomik uygunluğunu ve eşitlik düzeyinin artırılması yoluyla kurumsal kapasitenin güçlendirilmesidir.

Bu kapsamda,

- Genel ve mesleki orta öğretim okullarının çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda yeniden yapılandırılması,
- Genel ve mesleki ortaöğretim okul programlarının geliştirilmesi,
- Yenilenen eğitim programlarına göre öğretmenlerin ve diğer ilgili personelin yurt içinde ve dışında eğitimi,
- Eğitim ortamlarının yüz yüze ve uzaktan eğitim hizmetlerini etkin biçimde sunabilecek biçimde teknoloji ile desteklenmesi
- Yaşam boyu mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yapılandırılması ve bir mesleki bilgi sisteminin oluşturulması sağlanacaktır.

Bu proje kapsamında merkezde ve illerde kurulan Program Geliştirme Komisyonları aracılığı ile ders programları geliştirilmektedir. Genel ortaöğretimde beş alanda ve mesleki ortaöğretimde 19 alanda ders programları geliştirilerek 8 alan ve 25 modüler yapıda uygulanmaya konmuştur. Bu kapsamdaki çalışmalar devam etmektedir.

Kalite ve değerlendirme bileşeni kapsamında 81 ilde, 137 noktada "Okul Geliştirme ve Kalite Bürosu" oluşturulmuştur. Projenin kapsamındaki diğer çalışmalar devam etmektedir.

Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması Projesi: Ortaöğretimde yaklaşık 30 farklı lise türü vardır. Bu proje ile okul türü ve çeşitliliği yerine program türü ve çeşitliliğini kapsayacak ve programlar arası geçişlere kolaylık sağlayacak biçimde geniş tabanlı bir ortaöğretim sisteminin yapılandırılmasını gerçekleştirmek amaçlanmaktadır. Bu proje tüm ortaöğretim okullarını kapsamakta olup finansmanı genel bütçeden karşılanmaktadır (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s.137)

Bu proje;

- Öğretim programları, araç-gereç ve materyallerin kalitesinin artırılmasına,
- Ortaöğretimin parçalı yapısından kurtarılarak kaynak ve insan israfının önlenmesine,
- Toplumun ve tüm insanların yaşam standartlarının geliştirilmesi ve
- Ortaöğretim öğrencilerinin % 65'inin mesleki ve teknik eğitime, % 35'inin akademik eğitime yöneltilerek eğitim-istihdam dengesinin kurulmasına,

katkıda bulunacaktır.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İzlenmesi Projesi: Mesleki ve teknik orta öğretim kurumları mezunlarının, güncel bilişim teknolojilerini kullanarak, bu kurumlarda verilen eğitimin hedeflere ulaşma düzeyinin belirlenmesi ve eğitim programlarının güncelliğinin değerlendirilmesi amacıyla 2007 yılında pilot olarak 24 il ve 63 okulda başlatılan Proje 2008 yılından itibaren yurt genelinde yaygınlaştırılmaya başlanmıştır.

Bu proje ile;

- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 2001-2002 öğretim yılından günümüze kadar mezunlarının istihdam edilme durumları belirlenecek,
- Mezunların sistematik olarak izlenmesi sağlanarak, sistem kurumsallaştırılacak,
- Elde edilecek somut veriler analiz edilecek, mesleki ve teknik orta öğretim programları için önerilerde bulunulacak,
- Eğitim sisteminin güçlü ve zayıf yönleri ortaya çıkarılacak,
- Mesleki ve teknik eğitimin iş hayatının taleplerine uygunluğu belirlenerek eğitim ile istihdam arasındaki ilişki kuvvetlendirilecek,
- Mesleki ve teknik eğitim programları talepler doğrultusunda iyileştirilecek,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında performans dayalı değerlendirme yapılabilecektir (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu, s.151-152).

Mesleki Eğitim Sektöründe Girişimcilik İklimi Geliştirme (ENTREVET) İlk Adımlar Projesi: Öğrencileri öğrenmeye ve yeniliğe teşvik etmek için öğrenen merkezli yaklaşımları desteklemek, yeni ve var olan pedagojik modelleri, araçları ve uygulamaları pilot meslek okullarında test etmek, geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacı ile 2008-2010 yıllarını kapsayan Avrupa Birliği Programlarından olan Yenilik Transferi Projesi uygulanmaktadır. Projenin hedef kitlesi kız öğrencilerdir. Bu proje ile, girişimcilik konusunda bilinç geliştirilecek ve girişimcilik süreçleri deneysel öğrenme metodları ile öğretilecektir. Pilot kız meslek liselerinde bu amaçla 2009-2010 yılında küçük şirketler kurulacaktır.

İstihdam İçin Eğitim ve Öğretim (MEDA-ETA) Projesi: Barselona sürecinde Güney Akdeniz'de ve Orta Doğuda ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyici önemli araçlardan birinin eğitim ve öğretim alanlarında olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple; Avrupa Eğitim Vakfı (AEV) tarafından 10 Akdeniz ülkesinde (Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Suriye, Tunus, Filistin ve Türkiye) yürütülmekte olan "İstihdam İçin Eğitim ve Öğretim" başlıklı MEDA-ETE Projesi yürütülmektedir.

Projenin hedefi; bölgesel yaklaşım yoluyla istihdamın artmasına katkıda bulunacak uygun mesleki teknik eğitim politikaları geliştirilmesine destek olmaktır.

Avrupa Eğitim Vakfı (AEV) tarafından yürütülmekte olan "İstihdam İçin Eğitim ve Öğretim (MEDA-ETE) Projesinin" 4 ana bileşeni bulunmaktadır. MEB proje kapsamında; "Mesleki Teknik Eğitim ve Öğretim Üzerine Bir Euromed Ağı" ve "Öğretmen ve Eğiticilerin Eğitiminde Elektronik Öğrenme (e-öğrenme)" bileşenlerine katılım sağlanmış olup projenin birinci aşaması başarıyla tamamlanmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Arttırılması Projesi: Bakanlığımız tarafından Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı (IPA) 4. Bileşeni 2009 yılı programlaması kapsamında hazırlanarak, Avrupa Komisyonu'na sunulan ve Komisyon tarafından kabul edilen "Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Arttırılması Projesi" Bakanlığımız Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Projenin Amacı; Kalite Güvence Çerçevesi ile uyumlu olarak bilgi, beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesi yolu ile mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin arttırılmasıdır. Proje 2011-2013 yılları arasında uygulanacaktır.

[MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu](#)

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

5.3. Yasal Çerçeve

Bugünkü ortaöğretim sisteminin yasal çerçevesi 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir. Bu yasa hem ulusal eğitim sisteminin genel amaçlarını hem de eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde göz önünde bulundurulacak temel ilkeleri ortaya koymaktadır. Bu yasanın 26. maddesi ortaöğretimin kapsamını (okul türlerini ve süresini), 27. maddesi ortaöğretimden yararlanma hakkı ve ölçütlerini (giriş koşullarını), 28. maddesi de ortaöğretimin amaçlarını belirlemektedir.

Bu temel yasanın dışında, hem genel eğitimi hem de mesleki-tekniik eğitimi düzenleyen çeşitli yasalar bulunmaktadır:

3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu, çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektedir.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu özel ve tüzel kişilerin eğitim kurumu açma, öğretime başlama, eğitim, öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının eğitim, öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi konularını düzenlemektedir.

2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu eğitim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille öğretim yapan okulların tabi olacağı esasları düzenlemektedir.

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, hem Millî Eğitim Bakanlığının örgüt yapısını ve görevlerini hem de diğer ilgili birimleri ve görevlerini belirlemektedir.

2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin parasız yatılı veya burslu okumalarına ve bunlara yapılacak sosyal yardımlara ilişkin esasları düzenlemektedir.

2698 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanunu ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yatılı okuma imkânı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrencilerle paralı yatılı okumak isteyen öğrenciler için okul pansiyonlarının açılmasına ve yönetimine ilişkin esasları düzenlemektedir.

Ayrıca, bu yasalarca yapılması öngörülen ayrıntılı düzenlemeleri içeren yönetmelik, yönerge ve genelgeler bulunmaktadır. Her okul türünün yapı ve işleyişini düzenleyen yönetmelikler yanında, çeşitli ortak konuları (sınıf geçme, haftalık ders saatleri, okul süreleri, not sistemi, kayıt-kabul işleri, disiplin vb.) düzenleyen yönetmelik ve yönergeler de bulunmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı–MEB

Mesleki Eğitim Kanunu

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Okul Pansiyonları Kanunu

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun

5.4. Genel Amaçlar

Ortaöğretimin genel amaçları 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 28. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre, "Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Aynı maddede ayrıca, bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında dengenin gözetileceği belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB yukarıda verilen genel amaçlar çerçevesinde her bir okul türü için dersleri ve haftalık ders saatlerini belirlemekte ve her dersin programını geliştirmektedir. Programlarda; derslerin genel amaçlarına, öğrenme alanlarına ve kazanımlara yer verilmektedir. Başka bir anlatımla, yukarıda verilen genel amaçlar okul türlerine göre belirlenen programlar aracılığı ile somutlaştırılmaktadır. Bu bağlamda, genel eğitim sunan okullardaki derslerin içeriği ve yoğunluğu öğrencileri bir üst öğrenime (yükseköğretime) hazırlama amacına yönelik iken, mesleki ve teknik eğitim okullarının derslerinin bir bölümü genel eğitime, bir bölümü de mesleki-teknik eğitime yönelik konuları içermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Millî Eğitim Temel Kanunu

5.5. Kurum (Okul) Türleri

Ortaöğretim, ilköğretime dayalıdır ve genel ve mesleki-teknik ortaöğretim olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Ortaöğretim okulları en az dört yıl süreli (9.-12. sınıflar) olup, 14-17 yaş grubu öğrencileri kapsamaktadır. Bazı okullar, yabancı dil hazırlık sınıfı dahil 5 yıl sürelidir (Örneğin [Sosyal Bilimler Lisesi](#)). Ortaöğretimin bazı devlet okulları ile özel ortaöğretim okullarında, eğitim programlarının hedeflerine uygun olarak yabancı dil hazırlık sınıfları bulunmakta, fen grubu ve matematik dersleri yabancı dilde yapılabilmektedir. (Örneğin, Kadıköy Anadolu Lisesi, Galatasaray Lisesi, İstanbul Lisesi). Ortaöğretim okulları zorunlu eğitim kapsamı dışındadır.

Hem genel hem de mesleki ve teknik eğitimde "Anadolu Liseleri, Anadolu Meslek Liseleri vb" olarak adlandırılan (bu şekilde adlandırılmasa da aynı kategoride değerlendirilen) ve giriş sınavı ile öğrenci alan öğrencileri özel yöntemlerle merkezi olarak belirlenen (seviye belirleme sınavı, not ortalaması ve davranış notu vb. birleşiminden oluşturulan) yabancı dilin ağırlıklı olduğu okullar bulunmaktadır. Bu okulların diğer okullardan temel farkı yabancı dil derslerinin fazla olması ve fen bilimleri alanındaki bazı derslerin yabancı dilde okutulabilmesidir. Bunun dışındaki tüm özellikleri bulunduğu okul türü ile aynıdır. Bununla birlikte, devlet okullarında bazı derslerin yabancı dilde okutulması uygulaması tedricen kaldırılmaktadır.

Orta öğretim kurumlarında; (a) yükseköğretime, (b) hem mesleğe hem yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır.

Hem genel hem de mesleki ve teknik ortaöğretimde çok geniş bir okul çeşitliliği vardır. 30'un üzerinde okul türü bulunmaktadır. Bu çeşitlilik hem yukarıda sözü edilen [Anadolu Lisesi](#) uygulamasından hem de okulların mesleki alanlara göre açılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, ticaret ve turizmle ilgili programlar ayrı bir okul türü, endüstriyel programlar ayrı bir okul türü içinde yer almaktadırlar. Bu okul çeşitliliğine karşın, tüm ortaöğretim kurumlarının 9. sınıfında aynı (ortak) genel eğitim dersleri yer almaktadır. Bu sınıftan sonraki dersler alanlara göre farklılık göstermektedir. Tüm okullarda Bakanlıkça hazırlanan ders çizelgeleri ve öğretim programları uygulanmaktadır.

5.5.1. Genel Ortaöğretim Okulları

Genel ortaöğretim okulları aşağıdaki listede yer alan altı okul türünden (**Lise**, **Anadolu Lisesi**, **Fen Lisesi**, **Sosyal Bilimler Lisesi**, **Anadolu Öğretmen Lisesi**, **Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi**) oluşmaktadır. Bu okullar temelde uyguladıkları programlar yoluyla öğrencileri yükseköğretime hazırlayan okullardır. Ancak, sınıflarda bulunan öğrenci sayıları, öğretmen seçimi, giriş koşulları, yabancı dil ağırlığı vb. bakımlarından bazı farklılıklar göstermektedirler. (Okul seçimi ve giriş koşulları için bakınız bölüm 5.7.).

Genel Ortaöğretim Okulları*

Okul türleri	Hazırlık Sınıfı	Süresi (Yıl)
Lise	-	4
Anadolu Lisesi	-	4
Fen Lisesi	-	4
Sosyal Bilimler Lisesi	1	4
Anadolu Öğretmen Lisesi	-	4
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	-	4

* Bu okullarla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız <http://oogm.meb.gov.tr/>

Bu okullarda okutulan derslerin konuları aşağıdaki gibi gruplanabilir:

- Dil, edebiyat ve sanat alanlarıyla ilgili dersler (Örneğin, dil ve anlatım, Türk edebiyatı, yabancı diller, müzik, güzel sanatlar, spor)
- Sosyal bilimler alanı ile ilgili dersler (örneğin, tarih, coğrafya, sosyoloji, felsefe, psikoloji, demokrasi ve insan hakları)
- Matematik ve fen alanlarıyla ilgili dersler (örneğin, matematik, fizik, kimya, biyoloji)

Uygulanan programın türüne göre birinci sınıftan sonraki dersler bu alanlardan birinde ağırlık kazanmaktadır. Birinci yılda bütün öğrenciler aynı ortak zorunlu dersleri almaktadırlar. Öğrenciler ilgi ve başarı durumlarına göre ikinci yıldan itibaren farklı alanlara yönlendirilmektedir. Bu okullarda aşağıdaki dört alandan/programdan birisi ya da bir kaç bulunur.

- Fen Bilimleri Alanı
- Sosyal Bilimler Alanı
- Türkçe-Matematik Alanı
- Yabancı Dil Alanı

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde resim, müzik ve spor alanları bulunmaktadır. Bakanlığın uygun görmesi durumunda güzel sanatlara yönelik programlar uygulayan başka alanlar da açılabilir. Bu okullara özel yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır (Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği).

Alanlar ile yükseköğretim programları ilişkilendirilmiş durumdadır. Bu nedenle öğrenciler yükseköğretime geçişte yapacakları tercihleri hesaba katarak alan tercihinde bulunmak durumundadırlar. Uygulanan programın türüne göre birinci sınıftan sonraki dersler bu alanların birinde ağırlık kazanmaktadır.

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği

5.5.2. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Mesleki ve teknik öğretim okulları, öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile birlikte onları iş ve meslek alanlarına işgücü olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim okullarıdır. Ortaöğretim için

yeniden düzenlenen haftalık ders çizelgesinde özellikle genel lise ve mesleki ve teknik liselerin 9. sınıfları ortak olarak planlanmıştır. Öğrencilerin 10. sınıfta hangi programı takip edeceklerine 9. sınıf sonundaki performansları, ilgi, istek ve yeteneklerine göre karar verilebilmektedir. Genel ve mesleki liselerinin ortak olan 9. sınıflarına Tanıtım ve Yönlendirme dersi konulmuştur. Bu derste öğrencilere mesleki ve teknik eğitim ile akademik alanlar tanıtılmakta, ilgi ve yönelimlerine uygun meslek seçimini doğru olarak yapabilmelerine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim okullarında 9. sınıftaki zorunlu dersler ile Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi ve üçer saatlik seçmeli ders alınmaktadır. 10. sınıfta alanlara, 11. sınıfta meslek dalına ayrılırlar ve 12. sınıfta da bu dallara devam ederek mezun olurlar. Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları Milli Eğitim Bakanlığına bağlı aşağıdaki okul türlerinden oluşmaktadır.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Okul türü	Süresi	
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	4	http://etogm.meb.gov.tr/
Kız Teknik ve Meslek Lisesi	4	http://ktogm.meb.gov.tr//
Sağlık Meslek Lisesi	4	http://sdb.meb.gov.tr/
Ticaret Meslek Lisesi	4	http://ttogm.meb.gov.tr/
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	4	http://ttogm.meb.gov.tr/
İmam Hatip Lisesi	4	http://dogm.meb.gov.tr/
Özel Eğitim Meslek Lisesi	4	http://orgm.meb.gov.tr/
Çok Programlı Liseler	4	
Mesleki Teknik Eğitim Merkezleri (METEM)	4	

2009-2010 öğretim yılından geçerli olmak üzere ortaöğretimde 70'ten fazla olan okul türü genel ortaöğretimde altıya, mesleki ortaöğretimde dokuzaya indirilmiş ve program çeşitliliği temele alınarak ortaöğretimdeki okullar yeniden yapılandırılmıştır. Mevcut okulların bu yapılanmaya uyarlanması süreci devam etmektedir.

Her bir okul türünde belirli meslek alanlarına yönelik alanlar/programlar uygulanmaktadır. Ayrıca her bir alan farklı alt dallardan oluşmaktadır. Okulların sınıflandırılması da daha çok bu programların mesleki bakımdan ağırlığına göre yapılmaktadır. Örneğin, Ticaret Meslek Lisesi; bu okulda muhasebe, pazarlama ve perakende, finans ve borsa gibi alanlar bulunmaktadır.

Meslekî ve teknik eğitim okullarındaki alanlar; (1) Endüstriyel ve teknik alanlar, (2) Ticaret, turizm ve iletişimle ilgili alanlar, (3) Sosyal hizmetlerle ilgili alanlar ve (4) Din hizmetleri ile ilgili alanlar biçiminde gruplandırılabilir.

Meslekî ve teknik eğitim okullarında, 9. sınıf öğrencileri derslerinin tamamını okullarda, 10. ve 11. sınıf öğrencileri alan/dal derslerini okul atölye ve laboratuvarlarında, ortak derslerini okulda, 12. sınıf öğrencileri ise haftanın iki günü okullarda teorik ve uygulamalı eğitim, haftanın üç günü ise işletmelerde beceri eğitimi almaktadırlar. Ancak, alan/dal öğretim programının özelliğine göre (bölgesel, sektörel, iklimsel, turizm, vs.) bazı meslek liseleri öğrencileri Ekim-Mart ayları arasındaki altı aylık dönemde okullarda eğitim görmekte, Nisan-Eylül ayları arasındaki altı aylık dönemde ise işletmelerde beceri eğitimi almaktadırlar. Böylece, işletmelerin makine, araç-gereç ve mesleğinde uzmanlaşmış usta öğretici/eğitici personel imkânlarından faydalanmak mümkün olmaktadır (Mesleki ve teknik eğitimdeki işyeri uygulamaları için bakınız 5.18.). Sayıları az olmakla birlikte, bazı okul türleri programları gereği bu uygulamanın dışındadır

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

5.6. Coğrafi Erişilebilirlik

Anayasa (1982) ve Milli Eğitim Temel Kanunu; ilköğretim mezunlarını orta öğretim kurumlarından yararlandırmayı, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla Devletin parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımları yapmasını (Anayasa, Madde 42; Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 8 ve 27) güvence altına almaktadır.

Bu yasal çerçeve bağlamında Milli Eğitim Bakanlığı, yaşadıkları bölgenin coğrafi özellikleri, bireysel, toplumsal ve ekonomik durumları önemli olmaksızın ülkede yaşayan tüm yurttaşlara ulaşılabilir ortaöğretim hizmetini sunacak okulları açmakta ve işletmektedir. Ülke genelinde tüm il ve ilçe merkezleri ile nüfusu belirli bir sayının üstünde olan tüm yerleşim birimlerinde çeşitli ortaöğretim okulları (en az bir) bulunmaktadır.

Ayrıca, 4702 sayılı Yasa kapsamında, küçük yerleşim birimlerindeki çocuklara ortaöğretim hizmeti sunabilmek için "çok programlı liseler" ve "mesleki ve teknik eğitim merkezleri" açılmaktadır. Çok programlı liselerde tüm ortaöğretim programları (genel ve mesleki-teknik) açılabilirken, mesleki ve teknik eğitim merkezlerinde mesleki ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren meslek lisesi seviyesindeki ortaöğretim programlarının tümü açılabilir. Böylece küçük yerleşim birimlerinde yaşayanlara da ortaöğretim hizmeti sunulması kolaylaştırılmış olmaktadır.

Maddi olanaklardan yoksun ve başarılı öğrenciler ile ulaşım yönünden zorluklar yaşayan öğrencilere ortaöğretime devam etme olanağı sağlamak amacıyla bazı ortaöğretim okulları tamamen parasız yatılı olup, tüm giderleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Örneğin, [Fen Lisesi](#), [Sosyal Bilimler Lisesi](#) ve [Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi](#) tümüyle parasız yatılı okullardır. Yine bu kapsamda çok yer alan çok sayıda öğrenciye ücretsiz barınma hizmeti ve karşılıksız burs verilmektedir (Ayrıntılar için bakınız: <http://obydb.meb.gov.tr/istatistik.html>). Ayrıca, kırsal kesimdeki çocuklara olanak sağlamak amacıyla, Bakanlıkça açılan ve işletilen öğrenci pansiyonları bulunmaktadır. Tüm bunlar ortaöğretime herkes için daha fazla ulaşılabilir kılmaya yönelik desteklerdir.

Okula ulaşım

Öğrencilerin oturdukları yerler okula yürüme mesafesinde ise öğrenciler yürüyerek okula gidip-gelmektedirler. Bu mesafenin dışında kalan yerlerde oturan öğrenciler okul-aile birlikleri tarafından organize edilen ve ücretleri öğrenciler (aileleri) tarafından karşılanan servis araçları veya kendi olanaklarıyla okula gidip gelmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

[4702 sayılı Kanun](#)

[Anayasa 1982](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

5.7. Kayıt-Kabul Koşulları ve Okul Seçimi

Temel ilke olarak, öğrencilerin zorunlu ilköğretim sonrasında ilgi ve yetenekleri ölçüsünde genel ve mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarından yararlandırılması amaçlanmaktadır. Ortaöğretim sisteminde, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik bir okul çeşitliliği söz konusudur.

Ortaöğretim kurumlarına öğrenci kabulü iki biçimde gerçekleştirilmektedir:

- Doğrudan başvuru yoluyla,
- Giriş sınavları yoluyla.

Doğrudan başvuru yoluyla öğrenci alan ortaöğretim okulları:

Genel liseler, ticaret meslek liseleri, teknik ve endüstri meslek liseleri, kız teknik ve meslek liseleri, imam-hatip liseleri, çok programlı liseler ve mesleki ve teknik eğitim merkezleri doğrudan başvuru yoluyla öğrenci kabul etmektedirler. İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından her okulun belirli bir hizmet alanı (bölgesi) vardır. İlke olarak, öğrenciler okul (lise) türünü seçmede özgürdürler. Bu çerçevede, her öğrencinin kendi bölgesindeki okula gitmesi beklenir. Ancak, bu uygulamanın dışına çıkıldığı durumlar da bulunmaktadır. Aşağıdaki koşulları taşıyan herkes yukarıda belirtilen okullardan istediğine herhangi bir sınırlama olmaksızın doğrudan kayıt yaptırabilir: Koşullar:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, (Yabancı öğrenciler de yabancı öğrencilerle ilgili kayıt-kabul şartlarını taşıdıkları takdirde Türkiye’de aynı koşullarda öğrenim görebilirler)
- İlköğretim okulu mezunu olmak,
- Bazı ortaöğretim okullarında, sağlığı, girmek istediği mesleğin öğrenimine elverişli olmak (gerekirse belgelendirilir),
- İlk defa kayıt olacakların 18 yaşını bitirmemiş olması.

Bu koşullar giriş sınavıyla öğrenci alan okullar için de önkoşul niteliğindedir. Bu koşulları taşıyan öğrenciler ebeveynlerinin de onayı ile istedikleri okullara kayıt yaptırabilmektedirler.

Giriş sınavıyla öğrenci alan ortaöğretim okulları:

Anadolu liseleri, sosyal bilimler liseleri, fen liseleri, Anadolu öğretmen liselerine MEB Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde belirtilen usul ve esaslar ile ilgili kılavuz/kalavuzlarda belirtilen açıklamalar doğrultusunda, belirlenen yerleştirmeye esas puana göre merkezi yerleştirme ile öğrenci alınmaktadır. Bu çerçevede oluşturulan Ortaöğretime Geçiş Sistemi aşağıda açıklanmıştır.

Ortaöğretime Geçiş Sistemi:

Ortaöğretime Geçiş Sistemi ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarının sonunda yapılan [Seviye Belirleme Sınavı \(SBS\)](#), yıl sonu başarı puanı ve sınıf puanı bileşenlerinden oluşturulan Ortaöğretime Yerleştirme Puanına göre öğrencilerin merkezi olarak okul tercihlerini dikkate alarak yerleştirilmesini sağlayan bir sistemdir.

Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ülke çapında merkezi olarak yapılan, öğretim programı odaklı (hangi derslerin sınavlara dahil olacağı Bakanlıkça belirlenmektedir) çoktan seçmeli bir sınavdır.

Yıl sonu başarı notu öğrencilerin bütün dersler için her iki dönem sonu ortalamalarının aritmetik ortalamasıdır.

Ortaöğretim Yerleştirme Puanı: İlgili yılın seviye belirleme sınavı puanının % 70'i ve yıl sonu başarı puanının %25'i esas alınarak "sınıf puanı" hesaplanır. 6'ncı sınıfın sınıf puanının (SP6) % 25'i, 7'nci sınıfın sınıf puanının (SP7) % 35'i ve 8'inci sınıfın sınıf puanının (SP8) % 40'ı toplanarak "ortaöğretime yerleştirme puanı" belirlenir.

Bu grupta yer alan okullarda öğrenim görmek isteyen öğrenciler Ortaöğretim Yerleştirme Puanına göre okul tercihinde bulunurlar. Öğrenciler Ortaöğretim Yerleştirme Puanına göre sıralanarak tercihlerine göre kontenjanlar ölçüsünde ilgili okullara yerleştirilirler. Yerleştirme işlemleri merkezi olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yapılır. (<http://oges.meb.gov.tr/oges.htm>.)

Özel Yetenek Sınavı:

Spor ve güzel sanatlar alanlarındaki okullar (örneğin, [Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi](#)) özel yetenek sınavları ile öğrenci almaktadırlar.

Yetenek sınavlarına ilişkin başvurular, öğrenci seçimi ve kayıt-kabulle ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça belirlenen takvime göre yürütülür (Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği).

[Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği](#)

5.8. Okula Kayıt ve Öğrenim Ücretleri

Devlet okullarında ilke olarak eğitim ücretsizdir. Ancak, ailelerin okullara çeşitli biçimlerde katkıları bulunmaktadır. Öğrenci velilerinin kayıt sırasında ya da yıl içinde yapacakları gönüllü bağışları [Okul-Aile Birliği](#)nce kabul edilmektedir. Bu yolla sağlanan kaynaklar okulların işletme giderleri (destek personeli, temizlik, bakım-onarım, kırtasiye vb.) için kullanılmaktadır. Diğer taraftan, ulaşım, okul geçeri, beslenme vb. tamamlayıcı hizmetlerin maliyetleri öğrenci aileleri tarafından karşılanmaktadır.

Özel okullar ücretlidir. Özel okullara devam eden öğrenciler (aileleri) önceden belirlenen ve ilan edilen öğrenim ücretini ödemek durumundadırlar. Özel okullardaki öğrenim ücretleri okuldan okula farklılık göstermektedir. Özel okul ücretlerinin nasıl belirleneceği ve alınacağına ilişkin ölçütler yönetmelikle düzenlenmiştir (Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği Madde 6) Ayrıca özel okulların, kontenjanlarının %3'ünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmaları zorunludur (Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik, Madde 5).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

[Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği](#)

[Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik](#)

5.9. Öğrencilere Mali Destek

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) maddi olanaklardan yoksun ve başarılı öğrencilere ve ulaşım yönünden zorluklar yaşayan öğrencilere ortaöğretime devam etme olanağı sağlamak amacıyla parasız yatılılık, pansiyon ve burs hizmetleri sunmaktadır. Bu amaçla bazı ortaöğretim okulları tamamen parasız yatılı olup, tüm giderleri MEB tarafından karşılanmaktadır. Örneğin, tüm Fen Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri ve Spor Liseleri tümüyle parasız yatılı okullardır.

İlk ve ortaöğretim kurumlarında parasız yatılılık ve burs hizmetlerinden kimlerin nasıl yararlanacağı ve sağlanacak yardımların nitelikleri yasayla düzenlenmiştir (İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun).

Parasız Yatılılık Desteği: Ortaöğretim kurumlarında ailesi maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilere Bakanlıkça belirlenen kontenjan çerçevesinde parasız yatılılık desteği sağlanmaktadır. Parasız yatılılık desteği karşılıksız barındırma, beslenme, giyim, harçlık verme ve benzeri yardımları içermektedir. Bu destekten yararlanacak öğrenciler sınavla ya da sınavsız olarak belirlenmektedir. Öğrencilerin bir kısmı özel durumları nedeniyle yasaların kendilerine verdiği hak çerçevesinde belirlenirken, bir kısmı Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavları ile belirlenir. Ayrıca, merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan Fen Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri öğrencilerinin tamamı istemeleri halinde bu destekten yararlanabilirler.

Burs Desteği: Orta öğretim kurumlarında ailesi maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilere Bakanlıkça belirlenen kontenjan çerçevesinde burs desteği sağlanmaktadır. Burs Milli Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığınca ortaklaşa belirlenen miktarda karşılıksız para yardımı yapılmasını içerir. Burslar verilecek öğrenciler genel olarak maddi imkanlardan yoksun ve başarılı öğrenciler içinden Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavları ile belirlenir. Burslarla ilgili daha fazla ayrıntı için bakınız 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun.

Ayrıca, Türkiye Kızılay Derneği ile 2004 yılından itibaren her yıl belirlenen sayıda öğrenciye burs vermektedir. Burs verilecek öğrenci sayıları ve öğrenciler Dernek tarafından belirlenmektedir.

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan (Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında) nüfusun en yoksul kesimindeki ailelere **Şartlı Nakit Transferi (ŞNT)** kapsamında karşılıksız eğitim yardımları yapılmaktadır. Ödemeler doğrudan öğrencilerin annelerine yapılmaktadır.

Öğle Yemeği Desteği: Mesleki ve teknik liselerde okuyan gelir durumu düşük ailelerin çocuklarına (öğrenci sayısının %20'si) ücretsiz öğle yemeği verilmektedir. Öğle yemeği verilebilmesi için okulda yemekhane ve personelin bulunması gerekmektedir. Öğle yemeği verilen okullarda, diğer öğrencilere ve öğretmenlere de ücreti karşılığı öğle yemeği verilmektedir (Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 174).

Ücretsiz Ders Kitabı Desteği: 2006-2007 öğretim yılından itibaren ortaöğretim okullarında ders kitapları tüm öğrencilere MEB tarafından ücretsiz olarak verilmektedir.

Diğer Destekler: Kamuya ait toplu taşıma araçlarından, tiyatro, sinema vb. etkinliklerden öğrenciler indirimli olarak yararlandırılmaktadır.

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Türkiye Kızılay Derneği

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun

5.10. Yaş Düzeyleri ve Öğrencilerin Gruplandırılması

Ortaöğretim okulları dört yıl süreli karma okullardır. Bu okulların çağ nüfusunu 14-17 yaş grubundaki ilköğretim okulu mezunları oluşturur. Sınıfların oluşturulması genellikle giriş yılındaki öğrencilerin yaşlarına bağlı olmaktadır. Ancak, genellikle, sınıf tekrarı, okula geç başlama gibi istisnai durumlar dışında aynı yaş grubundaki öğrenciler aynı sınıflarda karma olarak öğrenim görürler. Mesleki-teknik eğitim okullarında bazı alanlar belirli bir cinsiyeti ilgilendiren bir meslekle ilişkili olmakta (Örneğin, çocuk gelişimi, inşaat) ve bu nedenle kız ya da erkek öğrenciler bazı alanlarda çok ağırlıklı olabilmekte, hatta tek bir cinsiyetin olduğu sınıflar da oluşabilmektedir.

Ortaöğretim okullarında dersler branş öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Dolayısıyla her sınıfın dersleri farklı öğretmenler tarafından okutulmaktadır.

Sınıflardaki öğrenci sayıları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Genel liselerde bir sınıftaki öğrenci sayısının 36'yı geçmemesi esas olmakla (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 8) birlikte uygulamada daha kalabalık sınıflar mevcuttur. Bir sınıfta bulunması gereken öğrenci fen liseleri ve sosyal bilimler liselerinde 24 ile sınırlandırılmıştır (Fen Liseleri Yönetmeliği, Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliği) Genel eğitim veren Anadolu liseleri (Anadolu Liseleri Yönetmeliği) ve güzel sanatlar ve spor liseleri (Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği) ile tüm mesleki ve teknik eğitim okullarında bir sınıfta bulunması gereken maksimum öğrenci sayısı 30 ile sınırlandırılmıştır. Mesleki ve teknik eğitim okullarında, kayıt yaptıran öğrenci sayısı 12'den az olan programlarda sınıf oluşturulmaz. Bu öğrenciler, ilgi ve istekleri dikkate alınarak diğer programlara yönlendirilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği: Madde 162).

Anadolu Liseleri Yönetmeliği

Fen Liseleri Yönetmeliği

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliği

5.11. Uzmanlaşma Alanları

Tüm ortaöğretim okullarındaki öğretim programları, öğrencilerin ilgi, yetenek, bireysel farklılıkları ve yönelecekleri alan/dalın özelliklerine uygun olarak ortak dersler, alan/dal dersleri ile seçmeli derslerden oluşur. Ortak dersler genel eğitimle ilgili dersler olup büyük çoğunluğu 9. sınıfların programlarında yer alır.

Alan/dal dersleri, öğrencileri hedefledikleri yükseköğretim programlarına veya mesleğe, iş alanlarına yönelten ve onlara bu yönde gelişme imkânı sağlayan derslerdir. 10. sınıftan başlayarak tüm ortaöğretim okullarında öğrenciler bir alan seçmek ve o alanın derslerini ağırlıklı olarak almak durumundadırlar. Böylece, öğrencilerin alan dersleri yoluyla belirli bir mesleki ya da akademik alanda eğitim görmeleri sağlanır.

Öğrenciler, ilköğretimdeki yöneltme ilke ve ölçütleri de dikkate alınarak kendisinin ve velisinin görüşü doğrultusunda ilgili müdür yardımcısı, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmen tarafından ilgi, istek, yetenek ve derslerdeki başarı durumlarına göre alanlara yönlendirilir. Yönelme veya yönlendirmede, alanlara kaynaklık eden derslerin yıl sonu notları ya da yıl sonu notlarının ağırlıklı ortalaması esas alınır (Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği).

Genel eğitim veren ortaöğretim okullarındaki (genel Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Spor Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi) alan dersleri daha çok yükseköğretimin farklı alanlarına yönelik yeterlilikler kazandıran derslerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu okulların alanları mesleki olmaktan çok akademiktir. Yükseköğretim programlarına giriş bu alanlarla ilişkilendirilmiş durumdadır.

Genel Eğitim Veren Okullar ve Bu Okullarda Bulunan Alanlar (Programlar)

Okul Türü	Alanlar						
	Fen Bilimleri	Sosyal Bilimler	Türkçe-Mat.	Yabancı Dil	Müzik Alanı	Resim	Spor
Genel Lise	X	X	X	X			
Anadolu Lisesi	X	X	X	X			
Fen Lisesi	X						
Sosyal Bilimler Lisesi		X					
Anadolu Öğretmen Lisesi	X	X	X	X			
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi					X	X	X

Genel olarak, mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim okullarındaki alan dersleri daha çok bazı meslek alanlarına yönelik yeterlilikler kazandıran derslerden oluşmaktadır. Ayrıca her bir alan farklı alt dallardan oluşmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim okullarındaki mevcut alanlar aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

- Endüstriyel ve teknik alanlar: Konfeksiyon, tekstil teknolojileri, zeytin teknolojisi, bilgisayar destekli endüstriyel modelleme, dekoratif sanatlar, otomotiv teknolojileri, mobilya ve dekorasyon, metal teknolojisi, makine teknolojisi, bilişim teknolojileri, konfeksiyon makineleri bakım ve onarımı, elektrik teknolojileri, elektronik teknolojileri, endüstriyel döküm, gıda teknolojisi, inşaat teknolojisi, plastik sanatlar ve tasarım, plastik teknolojisi, vb. (http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=300&konu=program)
- Ticaret ve turizmle ilgili alanlar: Büro yönetimi ve sekreterlik, muhasebe ve finansman, sigortacılık ve risk yönetimi, bilgisayar, pazarlama, yiyecek içecek hizmetleri, konaklama hizmetleri, seyahat

işletmeciliği, seyahat, eğlence hizmetleri, turizm, gazetecilik, halkla ilişkiler ve tanıtım, radyo, sinema ve televizyon, vb. (<http://ttogm.meb.gov.tr/>)

- Sosyal hizmetlerle ilgili alanlar: Cilt bakımı ve kuaförlük, çocuk gelişimi ve eğitimi, organizasyon hizmetleri, vb. (<http://ktogm.meb.gov.tr/>)
- Din hizmetleri ile ilgili alanlar: İmamlık-hatiplik, Kur'an kursu öğreticiliği vb.

Mesleki ve teknik eğitim okullarında yaklaşık 200 meslek alanında eğitim verilmektedir.

[Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği](#)

5.12. Okul Zamanının Düzenlenmesi

Öğretim yılının başlama, yarıyıl tatili ve ders kesimi tarihleri Bakanlıkça belirlenir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanacak çalışma takvimi, millî eğitim müdürlüklerince düzenlenir ve valilik onayı ile yürürlüğe konur. Uygulama, ülkenin iklim ve yerel koşulları dikkate alınarak yapılır.

Ülkedeki tüm okulların eğitim programları; ilgili öğretim birimleri ve Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından hazırlanır ve Bakanlık onayı ile yürürlüğe girer. Eğitim programları:

- minimum ve maksimum haftalık ders saati sayısını
- hangi sınıflarda hangi derslerin okutulacağını
- zorunlu ortak dersleri, alan derslerini ve seçmeli dersleri ve bunların toplam saatlerini belirler.

Okul zamanının bu çerçevede düzenlenmesi ve uygulanması okul yönetimlerinin sorumluluğundadır.

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Talim ve Terbiye Kurulu-TTK](#)

5.12.1. Okul Yılıının Düzenlenmesi

Ortaöğretim kurumlarında, ders yılının 180 iş gününden az olmaması esastır. Ders yılının süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî ve mahallî bayram günleri sayılarak hesaplanır.

Eğitim yılı iki döneme ayrılır. Birinci dönem (genellikle Eylül ayının ikinci haftasında başlar ve Ocak ayının sonunda biter) ile ikinci dönem (genellikle Haziran ayının ikinci veya üçüncü haftası sonunda biter) arasında dinlenme tatili verilir. Dinlenme (yarı yıl) tatili ocak-şubat aylarında iki hafta süreyle yapılır. Öğrencilerin yaz tatili ders yılının bitiminden itibaren başlar.

Yaz tatili dışında okulların tatil zamanları şunlardır:

- Haftanın resmî tatil günleri (Cumartesi-Pazar)
- Cumhuriyet Bayramı tatili, (28 Ekim saat 13.00 de başlamak üzere 29 Ekim günleri)
- Yılbaşı tatili: (1 Ocak günü),
- Yarıyıl tatili: (Her yıl Bakanlıkça hazırlanan çalışma takviminde belirtilir.),
- 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı: (1 gün),
- 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı tatili: (19-20 Mayıs günleri)
- Zafer Bayramı: (30 Ağustos günü),
- Ramazan Bayramı: (Arife günü saat 13.00 den başlamak üzere 3.5 gün),
- Kurban Bayramı: (Arife günü saat 13.00 den başlamak üzere 4.5 gün),
- Mahalli Kurtuluş Bayramı: (1 gün), (Liseler Yönetmeliği: Madde 80)

- 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü (1 gün). (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği),

Ayrıca, yukarıda belirtilen tatil zamanlarına ek olarak, özel yabancı okullar ve özel azınlık okulları, kendi dini bayramlarında ve özel günlerinde tatil edilir.

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

5.12.2. Haftalık ve Günlük Zaman Çizelgeleri

Okullar için bir hafta beş gündür (Pazartesi-Cuma). Ortaöğretim kurumlarında bir ders saati süresi 45 dakikadır. Ancak, ikili öğretim yapan ortaöğretim kurumlarında bu süre mevsimlere göre 40 dakika olarak da uygulanabilir. İki ders arasındaki dinlenme süresi ise en az 5 dakikadır.(MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği; madde 7).

Mesleki teknik öğretim okullarında yapılan eğitimde ders saati, işletmede mesleki eğitimde ise çalışma saati esas alınır. Buna göre bir ders saati 40 dakika, dinlenme süresi ise en az 5 dakikadır. Gerektiğinde atölye ve laboratuvar uygulamaları ile zümre öğretmenler kurulunun kararıyla özelliğine göre bazı dersler blok ders şeklinde yapılabilir. Ancak her blok ders, iki ders saati süresini geçemez.

Derslerin başlama ve bitiş saatleri, il/ilçe millî eğitim müdürü veya ilgili müdür yardımcısı ya da şube müdürünün başkanlığında eğitim bölgesi danışma kurulu ile yapılan toplantıda okulların özellikleri ve uygulanan programlar çevre ve ulaşım koşulları dikkate alınarak belirlenir.(MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği; madde 7).

Derslerin başlama saatleri uygulamada genellikle 07.30-8.00 olmaktadır. Bitiş saatleri, tam gün ya da ikili eğitim ve okulların haftalık ders saatlerine göre farklılaşmaktadır.

İşletmelerdeki mesleki eğitimin gündüz yapılması esastır. Ancak bu eğitim, sektörün ve program türünün özelliği ile iklim koşulları ve yılın belli zamanlarında çalışan işletmeler dikkate alınarak, [il İstihdam ve mesleki eğitim kurulunun](#) kararı ile saat 24.00'ü geçmemek üzere gece de yapılabilir. (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 161)

Öğrencilerin devam etmeleri gereken haftalık toplam ders saati sayısı hem okul türüne hem de sınıf düzeyine göre farklılık göstermektedir. Genel eğitim veren okullardaki toplam haftalık ders saati sayısı 30 ile 37 arasında değişirken, mesleki ve teknik eğitim okullarında 35 ile 45 saat (ders saati) arasında değişmektedir (Ayrıntılar için bakınız aşağıdaki tablo).

Okul Türlerine Göre Haftalık Toplam Ders Saatleri Dağılımı

Genel Eğitim Okulları http://ogm.meb.gov.tr/	Sınıflar				
	H*	9	10	11	12
Genel Lise		30	30	30	30
Anadolu Lisesi	36	37	37	37	37
Fen Lisesi		36	36	36	36
Sosyal Bilimler Lisesi	37	38	40	40	40
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi		36	36	36	36
Anadolu Öğretmen Lisesi		38	38	38	38
Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları					

Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi http://etogm.meb.gov.tr		30	40	40	40
Kız Teknik ve Meslek Lisesi http://ktogm.meb.gov.tr/		30	40	40	40
Sağlık Meslek Lisesi http://sdb.meb.gov.tr/		40	43	43	43
Ticaret Meslek Lisesi http://ttogm.meb.gov.tr/		30	40	40	40
Otelcilik ve Turizm Meslek L. http://ttogm.meb.gov.tr/		37	45	45	45
İmam-Hatip Lisesi http://dogm.meb.gov.tr/		40	40	40	40
Özel Eğitim Meslek Lisesi http://orgm.meb.gov.tr/		30	40	40	40

* Yabancı dil hazırlık sınıfı. İngilizce yeterlilik sınavında başarılı olamayanlar bu sınıfa devam eder. Bu nedenle bütün öğrenciler için zorunlu değildir. Sosyal bilimler liselerinin tümünde hazırlık sınıfı bulunurken, Anadolu liselerinin çok azında hazırlık sınıfı bulunmaktadır.

Aynı şekilde genel eğitim veren okullarda bir yılda yapılması gereken ders 1080 saat ile 1332 saat arasında değişirken, mesleki ve teknik eğitimde bir yılda yapılması gereken ders 1260 saat ile 1620 saat arasında değişmektedir.

Genel eğitim veren okullarda bütün dersler okullarda yapılırken, mesleki-teknik eğitim veren okullarda 9. sınıfta bütün dersler okulda, 10.,11. ve 12. sınıf alan derslerinin uygulamalı kısmı işyerlerinde yapılmaktadır.

[Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

[Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

5.13. Eğitim Programı, Dersler ve Ders Saati Sayısı

Ortaöğretim okullarında, öğretim daireleri ve Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından geliştirilen ve TTK'ca onaylanan öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri uygulanır. Başka bir deyişle, öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri merkezi olarak belirlenmektedir. Yeterli sayıda öğrencinin, uygun okul ortamının ve öğretmenin bulunması durumunda, eğitim bölgesi müdürler kurulunca uygun görülecek okullarda öğrencileri girişimcilik ve üreticiliğe yönlerecek, çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine uygun olan seçmeli dersler de öğretim kapsamına alınabilir. Bu gibi derslerin öğretim programı, eğitim bölgesindeki zümre öğretmenlerince hazırlanır ve il/ilçe millî eğitim müdürünün onayı ile uygulamaya konulur. İlk defa uygulamaya konulacak olan programların bir örneği, bilgi için Bakanlığın ilgili birimine ve Kurula gönderilir. (Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği: Madde 12).

Derslerin öğretimi Türkçe yapılır. Ancak, [Anadolu Lisesinde](#) (genel ve mesleki teknik) matematik ve fen bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji) dersleri, dersleri yabancı dilde okutacak öğretmen olması ve öğrencilerin de talep etmesi halinde birinci yabancı dilde de yapılabilir (bu tür okullarda ders saati ağırlığı fazla olan ortak dersler kapsamında öğretilen yabancı dil birinci yabancı dil olarak adlandırılırken, okulların özelliğine göre ortak dersler ya da seçmeli dersler kapsamında alınan ve ders ağırlığı daha az olan yabancı dil ise ikinci yabancı dil olarak adlandırılmaktadır. Ağırlıklı olarak okutulan birinci yabancı dil İngilizce'dir) yapılabilir (Anadolu Liseleri Yönetmeliği: Madde 18).

Öğretim programları, öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine göre bireysel farklılıklarına ve yönelecekleri alan/dalın özelliklerine uygun olarak ortak dersler, alan/dal dersleri ile seçmeli derslerden oluşur. Ortak dersler ile alan/dal dersleri ve seçmeli derslerin her birinin haftalık ders saatleri, hangi sınıf ve yıllarda okutulacağı TTK kararı ile belirlenir (Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği, Madde 6)

Ortak dersler, öğrencilerin okulu bitirinceye kadar almakla yükümlü olduğu derslerdir. Bu derslerin alınması zorunludur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi tüm sınıflarda yer alan ve haftada bir saat olarak okutulan ve Anayasa'da (Madde24) okutulması zorunlu kılınan bir derstir.

Alan/dal dersleri, öğrenciyi hedeflediği yüksek öğrenim programlarına veya mesleğe, iş alanlarına yönelten ve ona bu yönde gelişme imkânı sağlayan derslerdir. Alan seçimi yapıldıktan sonra bu dersler de zorunlu ders niteliği kazanır.

Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim okullarındaki alan dersleri daha çok bazı meslek alanlarına yönelik yeterlilikler kazandıran derslerden oluşmaktadır. Genel eğitim veren okullardaki alanlar yükseköğretime hazırlayıcı yeterlilikler kazandıran alanlardan oluşmaktadır. Bu dersler genel olarak ortak derslerden bazılarının devamı niteliğini taşır.

Seçmeli dersler; öğrencilerin yöneldiği alan/dalda gelişmelerine veya ilgi ve istekleri doğrultusunda çeşitli programlarda ilerlemelerine, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlayan derslerdir.

Mevcut haftalık ders çizelgelerine göre 9. sınıfta ortak zorunlu derslerin ağırlıklı, 10.,11. ve 12. sınıflarda alan derslerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Anadolu (genel-mesleki) liselerinde yabancı dil dersleri, diğer okullara göre daha ağırlıklıdır. Anadolu liselerinde 9. sınıfta haftada on saat ve izleyen sınıflarda haftada 4 saat iken, diğer okullarda yalnızca 9. ve 10. sınıflarda haftada üç saattir. Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi tüm mesleki ve teknik eğitim okulları için haftada iki saat olmak üzere 9. sınıfta zorunlu alan/dal dersi olarak yer almaktadır. Ayrıca Rehberlik dersi haftada bir saat olmak üzere tüm sınıflarda zorunludur.

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Anadolu Liseleri Yönetmeliği

Anayasa 1982

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği

5.14. Öğretim Yöntemleri ve Materyaller

Öğretim yöntemlerinin ve öğrenme materyallerinin ne olacağına, sınav, ödev ve projeler ile uygulamaların nasıl olacağına ve öğretimin nasıl değerlendirileceğine öğretmenler tarafından karar verilir. Zümre oluşturabilecek kadar öğretmenin olduğu derslerde bu konularda zümre öğretmenleri ortak karar verebilirler. Okullarda kullanılacak ders kitapları ve eğitim araçlarının Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenmesi esastır. (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde55). Tüm ortaöğretim kurumlarında ders kitapları, Bakanlıkça belirlenmekte ve ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Ders kitaplarının ve araç-gereçlerinin nitelikleri, hazırlanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi vb. konular yönetmelik ile düzenlenmiştir (Eğitim Araçları Yönetmeliği)

Her öğretmen kendi dersi ile ilgili olarak programının gerektirdiği hazırlıkları yapmaktan sorumludur. Ortaöğretim okullarında öğretim yılı başında her öğretmenin verdiği dersler için ünitelendirilmiş yıllık plan yapması ve bu planın okul müdürünce onaylanmış olması esastır. Günlük planlar yapılırken yıllık plana uyulması gerekir.

Her bir dersin programı öğretmenler için aynı zamanda bir rehber niteliği taşır. Programda dersin genel amaçları, üniteleri, her bir ünitenin kazanımları ve konu başlıkları yer alır. Programlarda ayrıca, etkinlik örneklerine, süreç düzenleme ve değerlendirme örneklerine ve açıklamalara yer verilebilmektedir. Ders kitaplarının da bu programlar temele alınarak yazılmak zorunda olması öğretmenler için yol gösterici olmaktadır. Ayrıca, Talim Terbiye Kurulu'nun internet sitesinde bir Öğretmenler Portalı (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/>) yer almaktadır. Bu portal içinde öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla derslerin programlarına, plan ve etkinlik örneklerine yer verilmektedir.

Öğretmenler video, slayt, radyo-kasetçalar, tepegöz, televizyon vb. görsel araçları kullanabilirler. Ancak bu araç-gereçler okullarda standart olarak bulunmamaktadır. Okulların çok büyük bir kısmında iletişim ve bilgi teknolojilerinden öğretmenlerin ve öğrencilerin yararlanması olanaklıdır. Bu amaçla bilgi teknolojisi sınıfları oluşturulmuştur. Son yıllarda bilgi teknolojisi altyapısını geliştirmeye yönelik yatırımlara ağırlık verilmektedir.

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği

Millî Eğitim Temel Kanunu

5.15. Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi

Ortaöğretim okullarında ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Özel okullarda da bu yönetmelik uygulanmakla birlikte, isteyen özel okullarca, okul yönetimi tarafından hazırlanan ve Bakanlıkça onaylanan farklı bir sınıf geçme ve sınav yönetmeliği uygulanabilir.

Öğretmenler, sınav sorularını düzenlerken, öğretim programlarında belirtilen özel ve genel amaçları varsa hedeflenen becerileri, açıklamaları ve konuları esas alır. Sınav, ödev ve projeler ile uygulamalar, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları, öğretmen not defteri ile not çizelgelerine puan olarak yazılır. Puanların not değeri ve derecesi aşağıdaki gibidir.

Değerlendirme Tablosu

Puan	Not	Derece
85 - 100	5	Pekiyi
70 - 84	4	İyi
55 - 69	3	Orta
45 - 54	2	Geçer
25 - 44	1	Geçmez
0 - 24	0	Etkisiz

Dönem puanı, yıl sonu puanı, yıl sonu başarı puanı ve mezuniyet (diploma) puanı 100 üzerinden; dönem notu, yıl sonu notu ve yıl sonu başarı notu da 5'lik not sistemine göre belirlenir. 5'lik not sisteminde başarı dört, başarısızlık iki notla değerlendirilir.

Öğrencinin başarıları, öğretim programı esas alınarak dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim - öğretim etkinlikleri değerlendirilerek saptanır. (Madde 17)

Yazılı sınavların sayısı, haftalık ders saati sayısı üç ve daha fazla olan dersler için üçten, bir ve iki saat olan dersler için ikiden az olamaz. Bir dönemde öğrencilere her dersten en az bir sözlü sınav puanının verilmesi esastır. Sözlü puanı, öğrencilerin sosyal etkinliklerdeki çalışmaları, derse hazırlıkları, ders içindeki etkinlikleri ve dersle ilgili araştırma çalışmaları değerlendirilerek verilir (Madde 21).

Bir dersin dönem puanı, o döneme ait yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlarla varsa ödev ve projelerden alınan puanların aritmetik ortalaması alınarak belirlenir. Aritmetik ortalama alınırken bölme işlemi virgülden sonra

iki basamak yürütülür. Elde edilen puanın nota çevrilmesiyle dönem notu belirlenir. Dönem puanı, dönem notuna çevrilirken yarım ve yarımdan büyük kesirler, bir üst tam puan olarak değerlendirilir, dönem puanında bir değişiklik yapılmaz (Madde 27).

Meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında eğitimi okulda yapılan uygulamalı meslek derslerinde dönem notu;

- Öğrencinin dönem içinde yaptığı temrin çalışmaları ile projelere takdir edilen puanların aritmetik ortalamasının,
- Sınav işlerinde takdir edilen puanların her birinin,
- Sözlü puanı/puanlarının her birinin,
- Hizmet puanlarının aritmetik ortalamasının,
- Ödeve takdir edilen puanın

aritmetik ortalaması alındıktan sonra nota çevrilerek belirlenir (Madde 27/c).

Bir dersin yıl sonu puanı; birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır.

İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin yıl sonu notu, birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalaması ile yıl sonu beceri sınavı notunun aritmetik ortalamasıdır. Öğrencinin eğitimini işletmede gördüğü uygulamalı derslerin başarılı sayılabilmesi için, yıl sonu notunun Geçer olması yanında, yıl sonu beceri sınav notunun da en az Geçer olması gerekmektedir (Madde 29-32)

Dönem sonlarında öğrencilere velilerine duyurulmak üzere karne verilir.

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği

5.16. Sınıf Geçme

Bir öğrencinin bir üst sınıfa geçmesi, öğrencinin birinci ve ikinci yarıyıl sonunda aldığı notlara bağlıdır. Öğrencinin, ders yılı sonunda herhangi bir dersten başarılı sayılabilmesi için; (a) ikinci dönem notunun, en az "Geçer" ancak birinci dönem notu "Etkisiz" ise ikinci dönem notunun en az "Orta", (b) işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin yıl sonu beceri sınavı notunun en az "Geçer" olması gerekir (Puanlar için bakınız 5.15.))

Ders yılı ya da ortalama yükseltme sınavları sonunda, tüm derslerden başarılı olan öğrenciler doğrudan sınıfını geçer. Ayrıca, okul türlerine göre Talim ve Terbiye Kurulu'nca belirlenen dersler dışındaki derslerden başarısızlığı bulunan öğrencilerden yıl sonu başarı ortalaması; (a) Fen liseleri ve sosyal bilimler liselerinde 3.50, (b) Anadolu türü liseler ile yabancı dil hazırlık sınıfı bulunan liselerde 3.00, (c) Genel lise, spor lisesi ile meslekî ve teknik liselerde 2.50 olan öğrenciler ortalama ile sınıflarını geçer.

Doğrudan veya yıl sonu başarı ortalaması ile sınıfını geçemeyen öğrencilerden alt sınıflardaki sorumlu olduğu dersler de dahil, başarısız olduğu ders sayısı dokuzuncu sınıflarda en fazla üç, onuncu ve onbirinci sınıflarda en fazla iki olanlar bir üst sınıfa devam ederler. Alt sınıftaki dersler de dahil, ikiden fazla başarısız dersi bulunanlar ise başarısız sayılırlar. Sorumluluk, o dersin sorumluluk sınavında başarılı olunması hâlinde kalkar.

Öğrencilerden; (a) ortalama yükseltme sınavları sonunda başarısızlığı bulunup yıl sonu başarı ortalamasıyla sınıf geçemeyenler, (b) sorumlu olarak sınıf geçemeyenler, ve (c) devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar sınıf tekrar ederler. Ders yılı içinde toplam 20 gün okula özürsüz olarak devam etmeyen öğrenciler, notları ne olursa olsun başarısız sayılır. Sınıf tekrarı, orta öğretim süresince bir defa yapılır. Ancak hazırlık sınıfındaki sınıf tekrarı bu süreye dahil değildir. (Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği, Maddeler 32-36).

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği

5.17. Diplomalar / Belgelendirme

Genel ve mesleki-teknik ortaöğretim okulları diplomaya (lise diploması) götüren programlar sunarlar. Derslerini (mesleki-teknik okullarda derslerini ve stajlarını) başarıyla tamamlayan öğrencilere bitirdiği okul türünün adıyla adlandırılan lise diploması verilir. Her bir dersin başarılması esas olup bitirme sınavı yoktur. Diplomaların üzerinde öğrencinin mezuniyet ortalaması ve alanı/dalı belirtilir. Diplomalar yükseköğretime giriş sınavlarına [Öğrenci Seçme Sınavı \(ÖSS\)](#) başvurma ya da yasalarla belirlenen işlere girme veya kendi işinde çalışma olanağı sağlar. Ayrıca, mesleki-teknik okulları bitirenler mezun oldukları alanlarda iki yıllık meslek yüksek okullarına sınavsız geçiş hakkına sahiptirler.

Teknik lise mezunları veya mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının dört yıllık eğitim programlarından mezun olanlara ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan, mesleklerinde bağımsız İşyeri Açma Belgesi verilir. Ancak iş yeri açma izni özel kanunlarla düzenlenmiş olan alan/dallar için bu kapsamda belge düzenlenmez. Bağımsız İşyeri Açma Belgesi öğrencinin mezun olduğu kurum müdürlüğüne düzenlenir. (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği: Madde 233).

[Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

[Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği](#)

5.18. Eğitsel/Mesleki Rehberlik, Eğitim/İstihdam Bağlantıları

Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin bireysel, eğitsel ve mesleki rehberlikle ilgili gereksinimleri programlarda yer alan iki ders kapsamındaki etkinlikler yoluyla karşılanmaya çalışılmaktadır: (1) Tanıtım ve Yönlendirme ve (2) Rehberlik dersleri.

Ortaöğretim okullarında sınıf rehberlik uygulamaları için haftalık bir rehberlik dersi ve bunun için gelişimsel anlayışa dayalı hazırlanmış bir rehberlik programı uygulanmaktadır. Bu program, eğitsel, mesleki/kariyer ve kişisel-sosyal gelişim alanlarında sınıf rehberlik kazanımlarına ve yeterliliklerine yönelik olarak düzenlenmiştir. Tüm ortaöğretime kapsamaktadır. Okullardaki rehberlik hizmetleri okul rehberlik ve danışma servislerinde verilmekte olup, öğrenciyi tanımaya yönelik ölçme-değerlendirme, öğretmene ve ailelere destek, özürü ve özel önlemlere ihtiyacı olan öğrencilere destek gibi unsuru da içermektedir.

Bu hizmetlere ilaveten 2005'te özellikle kariyer rehberliği uygulamalarını desteklemek üzere tüm türlerdeki 9. sınıflara haftada 2 saat olmak üzere Tanıtım ve Yönlendirme dersi konulmuştur. Bu dersin temel amacı öğrencilerin dokuzuncu sınıf sonunda seçmek durumunda oldukları alanı/dalı kendi ilgi ve yeteneklerine göre yapabilmelerine yardımcı olmaktır. Bu ders mesleki eğitim alanları ve akademik eğitim alanları olmak üzere iki modülden oluşmaktadır. Bu derste yapılan çalışmalar notla değerlendirilmez. Ders yılı sonunda öğrencilerin seçim yapacakları alanları belirlemek üzere öğrencilere ilgi envanteri uygulanır. Öğrencilerin ilgileri belirlenerek öğrencilere ve velilere bildirilir. Ortaöğretim sistemi içindeki mesleki yönelme, okullardaki alan seçimiyle başlamaktadır. Öğrenciler, kendisinin ve velisinin görüşü doğrultusunda ilgili müdür yardımcısı, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmen tarafından ilgi, istek, yetenek ve derslerdeki başarı durumlarına göre alanlara yönlendirilmektedir. Öğrenci ve veli, kararlarının sorumluluğunu üstlenmek durumundadırlar.

Ayrıca, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla tüm il merkezlerinde ve nüfus büyüklüğüne göre bazı ilçe merkezlerinde [rehberlik ve araştırma merkezi \(RAM\)](#) kurulmuştur. Bu merkezlerde yeterli sayıda psikolojik danışman, psikolog, eğitim programcısı, sosyal çalışmacı, çocuk eğitimi ve gelişimcisi ile özel eğitime yönelik alan uzmanları görev yapmaktadır. Bu

merkezlerin görevi eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

Okul - İş Dünyası İlişkileri

Mesleki ortaöğretim kurumları ile iş dünyası arasındaki ilişkilerin nasıl yürütüleceği 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ve Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ile yasal bir çerçeveye bağlanmıştır. Öğrencilerin işyerlerinde deneyim kazanmaları Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitimin temel ögesidir. Bu ilişki, okul-işyeri ortaklığına dayalı olarak yürütülen "*İşletmelerde Meslek Eğitimi*" adı altındaki beceri eğitimiyle sağlanmaktadır. İşletmelerdeki meslekî eğitim ders yılı başında başlar, ders yılı sonunda biter. Haftada üç gün işletmede beceri eğitimi, iki gün ise kurumda veya eğitim biriminde teorik eğitim yapılması esastır. (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği: Madde 191).

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 18. maddesi yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptırmalarını öngörmektedir.

İşletmelerde meslek eğitiminin mümkün olmadığı durumlarda öğrencilerin bir işletmede staj yapmaları zorunludur. Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin 58. maddesi teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını okulda yapan öğrencilerin, meslekî bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmelerini, iş hayatına uyumlarını, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmelerini ve kurumda olmayan tesis, araç-gereci tanımlarını sağlamak amacıyla staj çalışması yapmaları zorunludur. Staj süresinin en az 300 saat olması öngörülmüştür (Madde 59).

İşletmelerde sağlanan meslek eğitimi yoluyla öğrencilerin hem ileride çalışabilecekleri alanları tanımları hem de iş dünyası ile ilişki kurarak iş bulmaları kolaylaştırılması amaçlanmaktadır..

Ayrıca mesleki ve teknik eğitim okullarında mezunların işe yerleştirilmesi ve izlenmesine yönelik bir birim (İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi) oluşturulması zorunluluğu vardır. Bu birimin görevleri Meslekî ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi Oluşturulmasına İlişkin Yönerge ile düzenlenmiştir. (Ek bilgi için bakınız http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2539_1.html)

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Meslekî ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi Oluşturulmasına İlişkin Yönerge

5.19. Özel Öğretim

5.19.1. Özel Öğretim Okulları

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Madde 42) özel ilk ve orta dereceli okullarla ilgili hususların kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. Bu bağlamda, özel okulların açılma ve işletilmesine ilişkin konular 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve bu yasaya dayanarak hazırlanan çeşitli yönetmeliklerle düzenlenmektedir.

Eğitimin tüm kademelerinde büyük ölçüde öğrenim ücretlerine dayalı Türk ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler (dernekler, vakıflar) tarafından açılan ve işletilen okullar mevcuttur. Bu okullar tür ve işleyişleri bakımından devlet okulları ile benzerdir. Özel okullar; özel Türk okulları, özel azınlık okulları, özel yabancı okulları ve özel uluslararası öğretim okullarından oluşmaktadır.

Özel ortaöğretim okullarına ilişkin sayısal durum ve gelişmeler aşağıda özetlenmiştir:

Öğrenci sayılarına ilişkin veriler için bakınız tablo 5.21.2.)

Anayasa 1982

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

5.19.2. Finansman

Özel öğretim kurumları ücretlidir (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği; Madde60). Özel okul öğrenim ücretlerinin büyük bir bölümü aileler tarafından karşılanmaktadır. Yukarıda da vurgulandığı gibi (Bölüm 5.9), çeşitli mekanizmalar aracılığıyla ailelere bazı destekler sağlanmakta, ödeme güclüğü olan ailelerin mali yükünü azaltmak için arayışlar devam etmektedir.

Özel öğretim kurumları, başka işletmeler gibi, kamu yatırım teşviklerinden de yararlanabilmektedirler. Yeni özel öğretim kurumlarının açılmasını teşvik etmek ve var olanların işleyişlerini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli indirim ve muafiyetler yoluyla dolaylı destekler sağlanmaktadır. Mevcut okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi daha düşük bir tarife üzerinden yapılması, yeni okullar açılırken gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnası ve faiz desteği sağlanması bu tür desteklere örnek olarak verilebilir.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar

Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği

5.20. Örgütsel Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar

Ortaöğretim sistemi içinde alternatif okullar olmamasına karşın, ortaöğretimin amaçlarının daha yaygın olarak gerçekleşmesine hizmet eden değişik örgütlenme ve uygulamalardan söz edilebilir.

Uzaktan Eğitim

Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, eğitim ihtiyacı duyan herkese, istediği yer ve zamanda eğitimini devam ettirme imkanı sunmak, ortaöğretim kurumlarında verilen eğitimi desteklemek amacıyla uzaktan eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Böylece, çeşitli nedenlerle yüz yüze eğitim yapan okullara devam edemeyen, örgün eğitim çağını geçiren veya liseye devam ederken açık öğretim lisesine geçmek isteyen öğrencilere eğitim olanakları sunulmuş olmaktadır.

Yüz yüze eğitim yapılan okullarda olduğu gibi iki grup uzaktan eğitim okulu vardır (1) Açık Öğretim Lisesi (genel eğitim veren okullar) ve (2) Mesleki Açık Öğretim Lisesi ve Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu (mesleki eğitim veren okullar). Bu okullardaki dersler ve alanlar örgün eğitimdeki programlarla benzerdir. Kuramsal dersler radyo ve TV yayınları aracılığı ile yürütülmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim yöntemiyle hazırlanan ve internet ortamında yayınlanan ders kitapları ve görsel materyaller mevcuttur. Bu derslerdeki öğrenci başarısı, her dönem sonunda yapılan merkezi test sınav sistemi ile belirlenmektedir. Uygulamalı derslerin eğitimi illerde belirlenen meslek liselerinde akşamları ve hafta sonlarında yüz yüze eğitimle yapılmaktadır. Bu derslerin değerlendirilmesi öğrencinin yüz yüze eğitim gördüğü okul tarafından yapılmaktadır (Uzaktan eğitimle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://egitek.meb.gov.tr/aok/aok/html>).

Özel Azınlık Okulları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Rum, Ermeni ve Musevi azınlıklar tarafından kurulmuş ve Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış okullardır. Bu okullara kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenciler devam ederler. Bu okullar kendi azınlık dillerinde eğitim yapabilmektedirler. Türkçe'nin ders olarak okutulması zorunludur. 22 Ermeni, 22 Rum, 3 Musevi olmak üzere toplam okul sayısı ilköğretim okulları dahil 47'dir. (MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu, s.76).

Özel Yabancı Okullar

Yabancılar tarafından açılan ve varlıkları Lozan Antlaşmasına bağlı olarak karşılıklı yazılan mektuplarla tanınan okullardır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Fransız, Alman, İtalyan, Avusturya ve Amerikalılar tarafından kurulmuş olan ve Türk öğrencilerin de devam edebildikleri okullardır. Bu okulların sayısı 15'dir (MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu, s.76).

Özel Uluslararası Okullar

Bu okullar 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine göre faaliyet göstermektedirler. Bu okullara yalnızca yabancı uyruklu öğrenciler devam edebilmektedir. Bu okulların programları kendileri tarafından oluşturulmakta ve Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanmaktadır. Halen bu türde 12 okul vardır (MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu, s.76).

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

5.21. İstatistikler

5.21.1. Ortaöğretim İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Öğrenci sayısı	2.362.653	3.258.254	3.245.322	3.837.164	4.240.139
Erkek	1.382.912	1.855.741	1.789.238	2.079.941	2.302.541
Kız	979.741	1.402.513	1.456.084	1.757.223	1.937.598
Yeni kayıt öğrenci sayısı	757.593	935.944	465.809	1.016.915	999.039
Erkek	448.251	530.326	239.958	565.512	538.531
Kız	309.642	405.619	225.851	451.403	460.508
Önceki yıl mezun öğrenci sayısı	532.952	590.834	729.535	321.741	548.894
Erkek	302.530	321.847	401.916	182.058	264.988
Kız	230.422	268.987	327.619	139.683	283.906
Öğretmen sayısı	140.969	185.317	191.041	196.713	206.862
Erkek	84.268	108.195	111.958	115.030	120.174
Kadın	56.701	77.122	79.083	81.683	86.688
Okul sayısı	6.291	7.435	8.280	8.675	8.913
Genel	2.747	3.406	3.830	4.053	4.067
Mesleki ve teknik	3.544	4.029	4.450	4.622	4.846
Derslik sayısı	45.393	93.488	100.853	109.042	110.214
Şube sayısı ¹	71.920	100.169	105.606	123.930	139.420
Okullaşma oranı, brüt (%)	60,97	85,18	87,55	76,62	84,19
Erkek	69,67	95,07	94,04	80,96	89,14
Kız	51,84	74,88	80,70	72,05	78,97
Okullaşma oranı, net (%)	43,95	56,63	58,56	58,52	64,95
Erkek	48,49	61,13	61,17	60,63	67,55
Kız	39,18	51,95	55,81	56,30	62,21

Öğretmen başına öğrenci sayısı	16,76	17,58	16,99	19,51	20,50
Özel öğretim öğrenci oranı (%)	2,43	2,35	2,89	2,93	2,79
Mesleki ve teknik öğrenci oranı (%)	37,04	36,30	38,98	40,79	42,91
Açık öğretim öğrenci oranı (%)	16,09	10,09	10,30	13,24	14,17

Notlar:

(1) Bazı okullar ikili eğitim yaptığı için şube sayısı derslik sayısını aşmaktadır.

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

5.21.2. Okul Türlerine Göre Ortaöğretimde Öğrenci Sayıları (2009-10)

Okul türleri	Okul	Öğrenci			Öğretmen	Derslik
		Toplam	Erkek	Kız		
Ortaöğretim	8 675	3 837 164	2 079 941	1 757 223	196 713	109 042
Kamu öğretim kurumları	7.864	3.216.847	1.729.940	1.486.907	181.688	99.797
Özel öğretim kurumları	810	112.275	61.472	50.803	15.025	9.245
Açıköğretim lisesi	1	508.042	288.529	219.513	-	-
Genel ortaöğretim	4.053	2.271.900	1.186.244	1.085.656	107.789	65.859
Kamu genel ortaöğretim	3.269	1.799.127	909.950	889.177	93.073	56.795
Genel liseler	3.076	1.739.261	878.397	860.864	88.616	53.643
Öğretmen yetiştirme	193	5.986.6	31.553	28.313	4.457	3.152
Özel öğretim kurumları	783	110.896	60.634	50.262	14.716	9.064
Açıköğretim lisesi	1	361.877	215.660	146.217	0	0
Mesleki ve teknik ortaöğretim	4 622	1 565 264	893 697	671 567	88 924	43 183
Kamu mesleki-tek. ortaöğretim	4 595	1 417 720	819 990	597 730	88 615	43 002
Erkek teknik öğretim	1 925	608 414	519 899	88 515	37 762	14 516
Kız teknik öğretim	915	283 166	39 661	243 505	17 70 9	7 887
Ticaret ve turizm öğretimi	921	324 655	175 919	148 736	17 25 6	10 039
Din öğretimi	458	143 637	65 916	77 721	9 846	7 444
Özel eğitim	80	4 728	3 327	1 401	584	265
Sağlık meslek lisesi	279	50 585	13 627	36 958	4 778	2 355

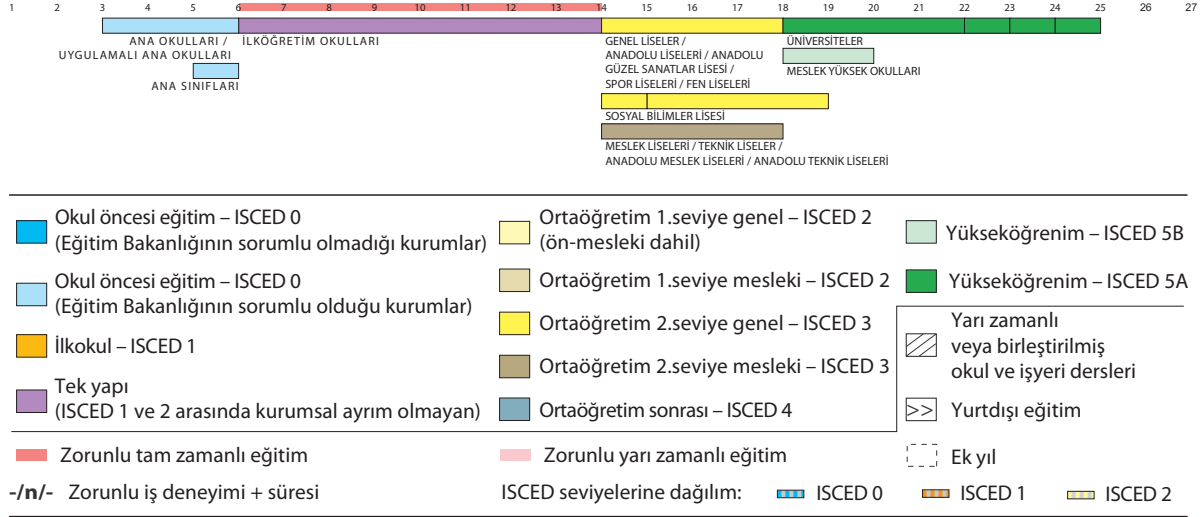
Diğer Bakanlık ve kuruluşlara bağlı meslek liseleri	17	2 535	1 641	894	680	496
Özel öğretim kurumları	27	1 379	838	541	309	181
Açıköğretim lisesi	-	146 165	72 869	73 296	-	-

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

6. Yükseköğretim

Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2009/10

Türkiye’de yükseköğretim sistemi ortaöğretim sonrası en az iki yıl süreli programlar uygulayan tüm kurumları kapsamaktadır. Yükseköğretim sistemi üniversiteler, yüksek teknoloji enstitüleri, meslek yüksek okulları ve üniversite dışı diğer yükseköğretim kurumlarından (polis ve askeri yüksekokullar ve akademiler) oluşur (ISCED 5A, 5B ve 6 kademeleri). Yükseköğretim kurumlarının büyük bir bölümü kamu kurumu, bir bölümü de özel (vakıf) kurumdur. Üniversiteler tam zamanlı olup lisans derecesine götüren dört-beş-altı yıllık fakülteler ve mesleki eğitim ağırlıklı dört yıllık yüksekokullar, önlisans derecesine götüren tamamen mesleki eğitim içerikli iki yıl süreli meslek yüksek okulları ve lisansüstü programlar uygulayan enstitülerden oluşur. Meslek yüksekokulları bağımsız olarak da kurulabilmektedir. Ayrıca Eskişehir’de bulunan Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitim yoluyla eğitim yapan önlisans ve lisans programlarına sahiptir. Halihazırda Türk yükseköğretim sistemi içinde 94’ü devlet ve 45’i özel (vakıf) olmak üzere 139 üniversite (ve yüksek teknoloji enstitüsü), yedi özel (vakıf) bağımsız meslek yüksekokulu ve altı askeri ve polis yükseköğretim kurumu yer almaktadır. Üniversiteler her düzeyde mesleki ve akademik dereceleri vermeye yetkili kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlardır. Ortaöğretim ile yükseköğretim arasında yer alan herhangi bir okul türü ya da kademesi bulunmamaktadır.

6.1. Tarihsel Görünüm

Türkiye’nin yükseköğretim tarihi 11. yüzyılda Bağdat’ta Selçuklular tarafından kurulan Nizamiye Medresesine kadar uzanmaktadır. Medreseler Osmanlı İmparatorluğu’nda eğitim alanında önemli kurumlardan biri olmuş ve imparatorluğun yıkılışına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Birçok bakımdan ortaçağ üniversitesi özelliği taşıyan medreselerde dini içerikli dersler yanında felsefe, matematik, astronomi ve tıp ile ilgili dersler de okutulmaktaydı. Bu kurumlarda eğitim bilginin üretilmesi ve yayılmasından çok, var olan bilginin öğrenilmesi ve yorumlanması ile sınırlı idi. Medrese bir kurum olarak Osmanlı İmparatorluğunun yükselme dönemlerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Ancak, entelektüel gelişmeyi uyarma kapasitesindeki yetersizlik ve değişime direnme eğilimleri ile daha sonraki dönemlerde imparatorluğun modernleştirilmesi girişimlerinde çoğu zaman engelleyici bir kuruma dönüşmüştür.

Osmanlı İmparatorluğu çağdaş anlamda yükseköğretim kurumlarını askeri alanlardaki bazı yenilgilerden sonra askeri okullar açarak başlatmıştır. Bu okullardan ilki 1773’te açılan Muhendishane-i Bahri-i Humayun’dur. Bu okul üç yıl süreli idi. Bu okulun açılışı eğitim bakımından bir yenileşme döneminin

başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İkincisi, 1795'te açılan Muhendishane-i Berri-i Humayun'dür. Bu iki kurum geleneksel medrese eğitiminden ilk sapmayı temsil etmektedir ve bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi'nin temelini oluşturmuşlardır. Bu iki okulu 1827'de Tıbbiye'nin ve 1833'de Harbiye'nin kurulması izlemiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru ve 20. yüzyılın başlarında bir çok bakanlığa bağlı çeşitli devlet yükseköğretim kurumları kurulmuştur: Bunlardan bazıları Mektebi Mülkiye (1877), Hukuk Mektebi (1878), Ticaret Mekteb-i Alisi (1882), ve Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane, (1882). 1909'da Mühendis Mekteb-i Alisi, Konduktor Mekteb-i Alisi (1911). Bu kurumlar Cumhuriyet Döneminde kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi gibi üniversiteler için temel oluşturmuşlardır.

Batılı anlamda, daha çok da Avrupa etkisinde Darülfünun olarak adlandırılan bir üniversite kurma kararı 1836 yılında verilmiştir. Hazırlık süreci onyediy yıl sürmüştür. Toplumsal direnç nedeniyle, özellikle de medrese hocalarından, 1900 yılında Dar'ul-Fununi Osmanî adıyla tam olarak açılmadan önce iki kez açılıp kapanmıştır. 1912 yılında öğretim kadrosuna Alman profesörler katılmış ve 1915'te modern akademik araştırma döneminin başlangıcını oluşturacak araştırma enstitüleri kurulmuştur. 1919 yılında Darülfünun'a bilimsel özerklik verilmiştir. 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte medreseler ve diğer dini okullar kapatılırken, Darülfünun 1924 yılında tüzel kişiliğe kavuşturularak korunmuştur. Bu kurumun yeni cumhuriyetin devrimlerine destek vermesi ve yeni anlayışın gerektirdiği insan gücünü yetiştirmesi beklenmiştir.

1933 yılına gelinceye kadar Darülfünun, kendisinden beklenen görevleri yerine getiremediği, özellikle devrimlere karşı olumsuz tutum takındığı, ciddi ve topluma yararlı bilimsel çalışmalar yapılamadığı gerekçesiyle 2252 sayılı Kanunla kaldırılmış ve İstanbul Üniversitesi adıyla yeniden ve İstanbul Teknik Üniversitesi adında yeni bir üniversite kurulmuştur. Bu kanunla özerklik kaldırılmış, Üniversiteler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, mevcut öğretim üyelerinin çoğunluğu işten çıkarılmıştır. Nazi baskısından kaçan Alman ve Orta Avrupalı profesörlere kapılar açılmıştır. Bu yabancı profesörlerin Türk üniversite ve bilim hayatına öğretim üyesi yetiştirme, bir çok enstitü, klinik, laboratuvar, bilim dalı kurulması gibi önemli katkıları olmuştur. Bu dönem ders programlarının ve araştırmaların sıkı denetime alındığı bir dönem olmuştur.

İstanbul'da bu reform çalışmaları devam ederken yeni başkent Ankara'da 1925'te Hukuk Mektebi, 1930'da Ziraat Enstitüsü, 1935'te Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, 1943'te Fen Fakültesi, 1945'te Tıp Fakültesi bağımsız yükseköğretim kurumları olarak kurulmuştur.

1946 yılında 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarılarak yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeyle temel olarak üniversitelere bilimsel özerklik ve tüzel kişilik tekrar verilmiş ve üniversitelerin görevleri üniversitelerin iki temel işlevi olan eğitim ve araştırma çerçevesinde ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

1946'da Ankara'da bağımsız olarak kurulan yükseköğretim kurumları Ankara Üniversitesi çatısı altında bir araya getirilmişlerdir. Daha sonra 1961 yılına kadar bazı başka üniversiteler de kurulmuştur: Karadeniz Teknik Üniversitesi (1955, Trabzon), Ege Üniversitesi (1955, İzmir), Ortadoğu Teknik Üniversitesi (1957, Ankara), Atatürk Üniversitesi (1958, Erzurum). Bu üniversiteler o tarihlerdeki mevcut üniversitelerden farklı biçimde kampüs üniversiteleri olarak kurulmuşlardır. Bu üniversitelerden ODTÜ, ABD devlet üniversitesi modelinde örgütlenmiştir.

1961 yılında Anayasa değiştirilmiş ve 120. maddesiyle üniversitelerle ilgili konular ilk kez anayasada yer almıştır. Bu anayasa üniversiteyi devlet eliyle ve kanunla kurulan, bilimsel ve yönetsel özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleri olarak tanımlamış ve kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilmesi ve denetlenmesi hükmünü getirmiştir.

1967 yılında Ankara Üniversitesine bağlı olan Hacettepe Tıp Fakültesi Hacettepe Üniversitesine, Cumhuriyetin kurulmasından sonra ortaöğretim kurumu düzeyine indirgenen İstanbul'daki Robert Kolej 1971 yılında Boğaziçi Üniversitesi adıyla bir devlet üniversitesine dönüştürülmüştür.

1973'te 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversitelerle ilgili bir kez daha yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasa ODTÜ dışındaki tüm üniversiteleri kapsayan bir yasa olup planlama ve eşgüdüm organı olarak Yükseköğretim Kurulu kurulmasını, her üniversitenin rektörü ve iki temsilcisinin (ODTÜ dahil) oluşturacağı bir üst danışma organı olarak Üniversitelerarası Kurul oluşturulmasını öngörmüştür. Ancak Yükseköğretim Kuruluna Milli Eğitim Bakanı'nın başkanlık etmesi ve akademik kadrolar dışından üyelerin kurul üyesi olabilmesi nedeniyle üniversite özerkliğinin zedeleneceği gerekçeleriyle Anayasa Mahkemesi bu kurulu anayasaya aykırı bulmuştur.

Daha önce yukarıda da belirtildiği gibi 19. yüzyılın sonlarına doğru İstanbul'da mesleki nitelikli bir çok okul kurulmuştu. Daha sonraki yıllarda bu okullar geçirdikleri evrim sonucunda (yeniden yapılanma, statü değiştirme, yeniden isimlendirme vb.) Türk yükseköğretim sisteminin üniversite dışı yükseköğretim kurumları haline gelmişlerdir. Bu okullar çeşitli bakanlıklara bağlı idiler. Benzer okullar İzmir'de (1935), Ankara'da (1953), Adana'da (1963) ve Bursa'da (1967) da kurulmuşlardır. Bu okullar bir çok defa yeniden yapılandırılmışlar ve 1969'da "devlet akademisi" olarak yeniden isimlendirilmişlerdir. Devlet akademileri, devlet güzel sanatlar akademileri, devlet mühendislik ve mimarlık akademileri ve iktisadi ve ticari bilimler akademileri olarak üç grupta toplanmıştır.

Kitlesel mesleki eğitime ağırlık vermek üzere kurulan ve Avrupa'daki politekniklerden esinlenen devlet akademilerinin çeşitli mesleki alanlarda lisans programı uygulayan öğretim kurumları olması amaçlanmıştır. Ancak akademilerle üniversiteler arasındaki işlevsel fark, 1977 yılında çıkarılan bir kanunla ortadan kaldırılmış ve bu durum daha sonra birtakım rahatsızlıkların yaşanmasına neden olmuştur. Üniversiteler bu duruma karşı çıkmışlar ve Anayasa Mahkemesi yasayı iptal etmiştir. Üniversiteler ve devlet akademileri arasındaki işlevsel farklılıklar ve yasal kargaşa 1970'lerin sonuna kadar sürmüştür.

Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren, büyüyen ekonomi ve artan nüfus nedeniyle yükseköğretime olan talep hızla artmıştır. Bu talebi karşılamaya yönelik çabalardan birisi de 1960'lı yılların ortalarına doğru kâr amaçlı ve çeşitli mesleki alanlarda lisans derecesi veren özel yükseköğretim kurumlarının açılmasına izin verilmesi olmuştur. 1960'ların sonuna doğru bu okullara kayıtlı öğrenci sayısı yaklaşık 50 000 idi. Ancak 1971'de Anayasa Mahkemesi bu okulları Anayasaya aykırı bulduğundan, bu okullar mevcut devlet akademilerine bağlanmıştır.

Üniversite sektörüne geri döndüğünde, 1970'lerin başında endüstriyel ve ticari etkinlikler İstanbul, Ankara ve İzmir kentleri ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Günümüzde bu etkinlikler tüm ülkeye yayılmış durumdadır. Bunun sonucu olarak yükseköğretimin ülke çapında yaygınlaştırılması çabaları hız kazanmıştır. 1973 ve 1981 yılları arasında bu üç büyük kent dışında (Diyarbakır, Eskisehir, Adana, Sivas, Malatya, Elazığ, Samsun, Konya, Bursa and Kayseri) on üniversite kurulmuştur. Sistemdeki hızlı büyüme ve yükseköğretim talebindeki artış nedeniyle 1973 yılında ülke çapında farklı merkezlerde merkezi yükseköğretim giriş sınavını hazırlama, düzenleme ve uygulama amacıyla Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurulmuştur. Aynı yıl artan talebi karşılamaya yönelik olarak, uzaktan eğitim amaçlı "mektupla öğretim" başlatılmıştır.

1982 yılında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası değişmiş ve yeni Anayasa yükseköğretimle ilgili yeni düzenlemeler öngörmüştür. Bu düzenlemelerden birisi yükseköğretim kurumlarının önemli etkinliklerinin (planlama, örgütlenme, yönetim, öğretim ve araştırma) eşgüdümü, denetim ve gözetimi amacıyla anayasal bir organ olarak Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) yeniden kurulması olmuştur. İkinci önemli düzenleme kâr amacı gütmeyen vakıfların yükseköğretim kurumları kurmasına izin verilmesidir. Ocak 2010 itibarıyla özel (vakıf) üniversitelerin sayısı 45'e yükselmiştir.

Bugünkü yükseköğretim sisteminin yapı ve işleyişini belirleyen ve 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile bu kanunu tamamlayıcı nitelikte olan ve 1983 yılında yürürlüğe giren 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu yükseköğretim kurumlarının örgütlenmesini köklü biçimde değiştirerek yeniden yapılandırmıştır. Bu yeniden yapılandırma ile yükseköğretim sistemindeki kurumsal ve işlevsel ayrımlar ortadan kaldırılmış ve yükseköğretim kurumları bir sistem bütünlüğü içinde üniversite çatısı altında toplanmıştır. Devlet akademileri yeni üniversiteler oluşturmak üzere bir araya getirilmişler, tüm mesleki okullar ve konservatuvarlar üniversitelere bağlanmış ve öğretmen yetiştiren okullar eğitim fakültesine

dönüştürülerek üniversitelere bağlanmışlardır. Başka bir anlatımla, yükseköğretim tümüyle Yükseköğretim Kurulu şemsiyesi toplanmıştır. Bu birleştirme ve yeniden yapılanma sonrasında 1982 yılında İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Edirne ve Van'da sekiz yeni üniversite kurulmuştur. Uzaktan eğitim programları yeniden yapılandırılmış ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine uzaktan eğitim programlarını yürütme sorumluluğu verilmiştir.

1984 yılında kurulan Bilkent Üniversitesi, kâr amacı gütmeyen bir vakıf yükseköğretim kurumu olarak türünün ilk örneğini oluşturmuştur. 1987 yılında da Gaziantep kampusu Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden ayrılmış ve Gaziantep Üniversitesi kurulmuştur. 1992 yılında 25 yeni devlet üniversitesi ve özel üniversite kurulmuş (bunların 23 devlet üniversitesi, ikisi vakıf üniversitesidir) ve üniversite sayısı 56'ya ulaşmıştır. Yükseköğretim talebi artarak sürmüştü ve buna paralel olarak da üniversite sayısı artmaya devam etmiştir. Ocak 2010 itibarıyla Türk yükseköğretim sistemi 94'ü devlet ve 45'i özel (vakıf) olmak üzere 139 üniversite ve yedi özel bağımsız meslek yüksekokulundan oluşmaktadır.

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM](#)

[Üniversitelerarası Kurul-ÜAK](#)

[Anayasa 1961](#)

[Anayasa 1982](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun](#)

[Üniversiteler Kanunu](#)

6.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Yükseköğretimle ilgili güncel tartışmalar genel olarak üç temel boyutta ele alınabilir. Birinci boyut yükseköğretim talebinin karşılanması ve yükseköğretime giriş ile ilgili konulardır. İkinci boyut, yükseköğretimin yönetimi ve kalitesinin artırılması ile ilgili konulardır. Üçüncü boyut Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının Avrupa Yükseköğretim Alanına hazırlık çalışmalarına ilişkin konulardır.

Yükseköğretime yönelik talep nüfus artışı ve ekonomik gelişmelere paralel olarak artış gösterirken, yükseköğretimde kapasite yaratılması aynı ölçüde gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle de üniversite önünde sürekli bir yığılma söz konusu olmaktadır. Bu yığılma yükseköğretime yönelik bir rekabetin oluşmasına yol açmaktadır. Bu durum hem siyasal partiler ve hükümetler hem de yükseköğretim kurumları üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Bu talebi karşılamaya yönelik çabalar yeni programlar açarak ya da yeni yükseköğretim kurumları kurularak sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Bu sorunla bağlantılı olarak ortaya çıkan sorunlardan birisi de yükseköğretime giriştir. Yükseköğretime yönelik talebin yüksek ve arzın sınırlı kalması nedeniyle, mevcut sistem temel olarak ülke çapında merkezi olarak uygulanan sınavlarla seçme ve yerleştirme yapmayı gerektirmektedir. Öğrencilerin mezun oldukları okul türleri tercih edilebilecekleri alanlar üzerinde sınırlayıcı olmaktadır. Tercih edilen program türüne göre farklı okul mezunlarına (genel ya da mesleki eğitim) farklı katsayılar uygulanmaktadır. Özellikle mesleki-teknik ortaöğretim öğrencileri kendi alanları dışında tercihte bulunmaları durumunda dezavantajlı duruma düşmektedirler. Şu andaki mevcut uygulama mesleki-teknik ortaöğretim mezunlarını katsayı uygulaması nedeniyle daha çok kendi alanlarındaki mesleki programları tercih etmeye zorlamaktadır. Farklı katsayı uygulaması yoluyla öğrencilerin mezun oldukları alanlarda eğitim almaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu uygulamadan kaynaklanan sorunlar ile ilgili tartışmalar 10 yıldan daha uzun süredir kamuoyunun gündem

konularından birisi olmayı sürdürmüştür. Mart 2010 tarihinde yapılan düzenlemelerle okul türlerine göre katsayı farklılıkları mümkün olan minimum düzeye çekilerek, adayların mezun oldukları okulların özelliklerinden ziyade kendi ilgi, istek ve başarı durumlarına göre yükseköğretim programlarına yönelmeleri amaçlanmıştır.

Yükseköğretim Kurulu Ocak 2009'da aldığı bir kararla 2010 yılından geçerli olmak üzere yükseköğretime giriş sisteminde önemli değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler için bakınız 6.6.1.)

Yükseköğretim Kurulu'nun yükseköğretimin geliştirilmesine ve sorunlarının aşılmasına yönelik çabaları söz konusudur. Bu çerçevede, Şubat 2007'de Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi başlıklı rapor önemli bir aşama olarak kabul edilebilir. Bu raporda yer alan stratejik öneriler genel olarak üç ana boyutta ele alınabilir. Bunlar:

- Yükseköğretim talebinin karşılanması ve yükseköğretime giriş
- Yükseköğretimin yönetimi ve kalitesinin artırılması
- Yükseköğretim kurumlarının Avrupa Yükseköğretim Alanına hazırlık çalışmaları

Raporda yükseköğretim talebinin karşılanması ve yükseköğretime girişi düzenlemeye yönelik getirilen öneriler;

- Erken yaşta yönlendirmeye yönelik öneriler,
- Yükseköğretim kontenjanının arttırılmasına yönelik öneriler
- Mesleki eğitimin özendirici hale getirilmesi
- Yükseköğretime seçme ve yerleştirme sisteminin yeniden düzenlenmesi,

olarak sıralanabilir. Bu önerilerin uygulamaya dönüştürülmesi ile; ortaöğretimde, okuldaki eğitimin öne çıkması, ve dolayısıyla ortaöğretimde niteliğin artmasının yanı sıra ön lisans ve lisans programlarına, ilgili programın gerektirdiği nitelikte adayların yerleşmesi ve böylelikle yükseköğretimde niteliğin artması öngörülmektedir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanarak 20 Eylül 2005 tarihinde yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği ile başlatılan süreçle ulusal boyutta yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Üniversitelerarası Kurul'un seçtiği 9 kişilik Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) göreve başlamıştır. 2006'da YÖDEK tarafından "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi" hazırlanmıştır. Söz konusu rehber, Nisan 2007'de alandaki gelişmeler doğrultusunda revize edilmiştir. Yeni sürüm, YÖDEK'in internet sayfasında yer almaktadır (<http://www.yodek.org.tr/?page=download>). Bu rehber dünyadaki ve özellikle Bologna sürecinde Avrupa boyutundaki gelişmeler göz önüne alınarak hazırlanmış, bu kapsamda yükseköğretim üst kurulları ile yükseköğretim kurumlarının yükümlülükleri, iç ve dış değerlendirme ilke ve ölçütleri ve süreçle ilgili ayrıntılar belirlenmiştir. Bu altyapı hazırlıkları yükseköğretim kurumlarının değerlendirme ve kalite geliştirme çabalarını daha sistemli ve izlenebilir hale getirebilir.

Yükseköğretimle ilgili temel değişimlerden birisi yükseköğretim kurumlarının Avrupa Yüksek Öğretim Alanına uyulanma yönündeki çalışmalarıdır. Yükseköğretim Kurulu, Bologna süreci ve Lizbon hedefleri kapsamında, yükseköğretim alanında ulusal yeterlikler çerçevesi ile ilgili çalışmaları 2006 yılında başlatılmıştır. Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi (QF-EHEA, Qualifications Framework for European Higher Education Area) ve Avrupa Yaşamboyu Öğrenme Yeterlilikler Çerçevesi (EQF-LLL, European Qualifications Framework for Lifelong Learning) ile uyumlu olarak hazırlanan "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ)" 21 Ocak 2010 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. TYYÇ'ye göre yeterlik profillerine ilişkin ayrıntılı bilgi için http://www.yok.gov.tr/content/view/829/lang,tr_TR/.

Gelinen aşama itibarıyla, sürecin uygulama takvimi ve tasarımı belirlenmiştir. Kredi ve öğrenci çalışma yükleri ile mesleki eğitimi de kapsayan ön lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinin yeterliliklerinin tanımlanması çalışmaları tamamlanmıştır.

Çalışmaların bundan sonraki kısmında TYYÇ kapsamında Temel Alan Yeterliliklerinin tanımlanması çalışmalarına esas teşkil etmek üzere, TYYÇ Temel Alanları olarak Uluslararası Eğitim Sınıflandırma Standardı (ISCED 97)'nin belirlediği temel alanlar kullanılacaktır. Temel alan yeterlilikleri belirlendikten sonra program ve ders yeterlilikleri de belirlenecek ve yükseköğretim sistemindeki dereceler ve dereceler arası geçiş şeffaflaşacaktır. Belirlenen takvime göre, TYYÇ'nin pilot olarak seçilen yükseköğretim kurumlarında uygulanması Aralık 2010'da, tüm kurumlarda uygulanması ise Aralık 2012'de gerçekleşecektir. Bu kapsamda, program bazında yeterliliklerin tanımlanması ve tanımlanan öğrenme çıktılarının kalite güvencesi altına alınması çalışmaları sürdürülmektedir.

Yükseköğretimle ilgili önemli gelişmelerden birisi de hem yukarıda sözü edilen yönetmelik hem de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereği yükseköğretim kurumlarının stratejik planlamaya geçmeleri olmuştur. Yükseköğretim kurumları bu kapsamda çeşitli çalışmalar sürdürmektedirler.

Yükseköğretimle ilgili yeni gelişmelerden birisi de Şubat 2009'da yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik ile getirilen Farabi Değişim Programıdır. Bu yönetmelik üniversite ve yüksek teknoloji enstitüleri bünyesinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimini öngörmekte ve esaslarını düzenlemektedir. Bu program ile gelecek yıllarda yurt içi yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişiminin artması beklenebilir

Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği

6.3. Yasal Çerçeve

Türkiye'de yükseköğretimin temel yasal çerçevesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (1973), 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (1981) ve 3809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanunu ile belirlenmiştir. Bu yasalar kamu ve özel (vakıf) tüm yükseköğretim kurumlarını kapsayıcı ve bağlayıcı niteliktedir.

Anayasa'nın 130, 131 ve 132. maddeleri yükseköğretimin kapsam ve düzenlenmesiyle doğrudan ilişkili maddelerdir. Bu maddeler anayasal çerçeve oluşturmanın ötesinde, ayrıntılı olarak yükseköğretimin yapı ve işleyişini düzenleyici bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Anayasa'nın 130. maddesi Yükseköğretim Kurumları başlığı altında yükseköğretimle ilgili bir çok düzenlemeyi öngörmektedir. Bu maddeye göre;

- Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; orta öğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

- Kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, devletin gözetim ve denetimine tabi yüksek öğretim kurumları kurulabilir
- Üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılması gözetilir.
- Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler.
- Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.
- Rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulu'nca (YÖK) seçilir ve atanır. Atama yöntem ve ilkeleri kanunla belirlenir.
- Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulu'nun(YÖK) veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.
- Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulur ve genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.
- Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) ve üniversitelere devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir
- Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

Anayasanın 131. maddesi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulmasını öngörmekte ve bu kurulun yapısı, görevleri, kurulun oluşturulma biçimi ve kurul üyesi olabileceklerin niteliklerine ilişkin genel hükümleri içermekte ve ayrıntılı düzenlemelerin yasayla yapılması öngörülmektedir. Bu maddede Yükseköğretim Kurulunun amacını, yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak biçiminde belirlemiştir. Bu düzenleme ile yükseköğretimin planlama, düzenleme, yönetim ve denetim görevlerini büyük ölçüde bu kurula verildiği görülmektedir.

Anayasanın 132. madde ise Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumlarının özel kanunlarının hükümlerine tabi olması öngörülmektedir.

Yükseköğretimle ilgili ikinci temel yasa Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. Bu kanun doğrudan düzenleyici bir yasa olmayıp, daha çok ilke düzeyinde yol gösterici ve açıklayıcı hükümler yer almaktadır. Bu yasada yükseköğretimin kapsamı amaç ve görevleri yükseköğretim kurumlarının neler olduğu yükseköğretimin düzenlenmesi, yükseköğretimin paralı oluşu, yükseköğretimin planlanmasına ilişkin genel hükümler yer almaktadır.

Yükseköğretimle ilgili üçüncü temel yasa Yükseköğretim Kanunu'dur. Bu yasanın amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının örgütlenme, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir. Yasa burada sözü edilen tüm boyutları ele alan ve ayrıntılı düzenlemeler öngören kapsamlı bir yasa olup, tüm yükseköğretim sistemi için sistematik bir temel

oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumları bakımından bir çerçeve yasa olup, özü itibarıyla merkeziyetçi bir niteliğe sahiptir. Ayrıca bu yasanın bazı hükümlerine ilişkin uygulamalara temel oluşturan elliden fazla yönetmelik bulunmaktadır. (<http://www.yok.gov.tr/mevzuat/yonet.html>) Bu temel yasaların dışında yükseköğretimle ilgili farklı konuları düzenleyen çeşitli yasalar mevcuttur.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Anayasa 1982

Millî Eğitim Temel Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun

6.4. Genel Amaçlar

Eğitim sistemini bir bütünlük içinde ele alan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, eğitim kademelerinin amaçlarını ve eğitim uygulamaları için temel oluşturacak ana ilkeleri belirlemiştir. Bu kanun 2. maddesinde milli eğitimin genel amaçları,

“Türk Milletinin bütün fertlerini,

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.” biçiminde yer almıştır.

Söz konusu yasanın 3. maddesi, Türk eğitim sisteminin, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesini ve eğitim kademelerinin amaçlarının yukarıda verilen genel amaçlara uygun olarak belirlenmesini öngörmektedir.

Yükseköğretimin amaçları hem 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (Madde 35) hem de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (Madde 4) ile belirlenmiştir. Her iki yasada yükseköğretimin amaçları tüm yükseköğretim kademelerini (önlisans, lisans ve lisansüstü) ve türlerini (mesleki ve akademik) içerecek biçimde genel olarak belirlenmiştir. Eğitim kademeleri ya da eğitim türleri bakımından bir ayırım yapılmamıştır. Yükseköğretimin amaçları; eğitim, araştırma ve toplum hizmetleri olarak adlandırılan yükseköğretimin üç temel işlevini içerecek biçimde belirlenmiştir.

Her iki yasa birlikte ele alındığında yükseköğretimin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamak olanaklıdır.

- Öğrencileri ilgi, gizilgüç ve yetenekleri doğrultusunda toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
- Öğrencileri ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- Hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı yurttaşlar yetiştirmek
- Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak;
- Çeşitli kademelerde bilimsel eğitim yapmak;
- Ülkeyi ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalar yapmak;
- Ülke sorunlarını, Hükümet ve diğer kurumlarla da işbirliği içinde öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak;
- Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmak.
- Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,
- Yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak.

Anayasa 1982

Millî Eğitim Temel Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

6.5. Yükseköğretimde Kurum Türleri

Yükseköğretim Kanununa göre ortaöğretime dayalı en az dört yarı yıl veya daha fazla süreli her kademedeki eğitimin tümü yükseköğretim olarak kabul edilmektedir (Madde 3/a). Yükseköğretim kurumları, üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarından oluşmaktadır (Madde 3/b).

Türkiye’de silahlı kuvvetler ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları ve vakıflar tarafından kurulan bazı meslek yüksek okulları dışında önlisans, lisans ve lisansüstü düzeydeki tüm yükseköğretim kurumları üniversite (ve yüksek teknoloji enstitüsü) çatısı altında toplanmıştır. Bu nedenle hem doğrudan bir mesleğe yönelik okullar hem de akademik amaçlı yükseköğretim kurumları büyük ölçüde aynı çatı altında yer almaktadır. Genel anlamda, yedi vakıf meslek yüksekokulu istisna olmak üzere üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü dışında bağımsız yükseköğretim kurumu bulunmamaktadır. Bu bağlamda Yükseköğretim Kanunu’nda üniversite “Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu” (Madde 3/d) olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede üniversitelerin çeşitli yükseköğretim kurumlarını bünyelerinde barındırdıkları söylenebilir. Mevcut yasa ve güncel uygulamalara göre lisans eğitimine yönelik fakülteler, lisansüstü eğitime yönelik enstitüler, belirli bir mesleğe yönelik dört yıllık yüksekokullar, müzik ve sahne sanatları alanlarında sanatçı yetiştiren konservatuarlar, belirli mesleklere

yönelik ara insangücü yetiştiren meslek yüksekokulları üniversite bünyesinde yer alabilmektedir. Bu çeşitlilik gereği ülkedeki tüm üniversiteler tüm akademik ve mesleki derecelere yönelik diplomaları verme yetkisine sahiptirler. Geleneksel üniversitelerin yanında (farklı alanlardaki fakülte ve yüksek okullardan oluşan üniversiteler) yanında, yalnızca fen ve mühendislik, güzel sanatlar gibi belirli alanlara yönelik üniversiteler de (örneğin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) bulunmaktadır.

Yükseköğretim kurumları, statüleri ve finansmanı bakımından ele alındığında devlet ve özel (vakıf) üniversiteleri olarak ikiye ayrılır. Devlet üniversitelerinde öğrenci katkısı da (öğrenci katkılarının payı genel olarak %10'nun altında kalmaktadır) olmakla birlikte finansmanı büyük ölçüde kamusal kaynaklardan sağlanmaktadır. Özel (vakıf) üniversiteleri temel olarak ücretlidir. Bu üniversitelere bazı koşulların yerine getirilmesi durumunda devlet katkısı sağlanabilmektedir. Türkiye'de gelirlerinin %50'sinden fazlasını devletten sağlayan yükseköğretim kurumu bulunmadığından devlete bağımlı özel yükseköğretim kurumu (government-dependent private higher education institution) bulunmamaktadır. Bu üniversiteler bazı yönetsel ve mali konular dışında devlet üniversiteleri ile aynı yasal mevzuata tabidirler.

Yükseköğretim Kanunu

6.6. Yükseköğretime Giriş ve Kabul Koşulları

Bu bölümde yükseköğretim programlarına kabul koşulları ve giriş süreci birlikte ele alınmıştır. Bu bölümde açıklanan giriş ve kabul koşulları her yaş grubundaki adaylar için geçerli olup, yetişkinleri de kapsamaktadır. Yükseköğretim programları ve giriş koşulları iki grupta ele alınabilir: (1) Önlisans ve lisans programları ve (2) lisansüstü programlar.

6.6.1. Önlisans ve Lisans Programlarına Giriş

Genel ilke olarak, her kademedeki yükseköğretim programlarına giriş akademik ya da mesleki-teknik ortaöğretim okullarından birisinden mezun olma ve merkezi düzeyde yapılan sınavlarda başarılı olma koşuluna bağlıdır. Özel yetenekle girilen programlar (resim, müzik, beden eğitimi vb.) istisna olmak üzere, yükseköğretim kurumlarının hem giriş koşullarını hem de kendi öğrencilerini seçme konusunda bir yetkileri yoktur. Her kademedeki yükseköğretim programlarının (önlisans, lisans ve lisansüstü) giriş koşulları ve süreci merkezi olarak Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmektedir. Yükseköğretime giriş ve sürecine ilişkin düzenlemeler yasal bir çerçeveye bağlanmıştır. Yükseköğretim programlarına giriş koşullarını belirleyen temel ilkeler 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 45/a ve 50/a maddeleriyle, uygulamaların nasıl yapılacağı bu yasaya dayalı olarak hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenmiştir.

Bu kanunun 45/a maddesi önlisans ve lisans programlarına giriş esasları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen sınavlarla girilmesini, aynı zamanda öğrencilerin ortaöğretim başarılarının dikkate alınmasını öngörmektedir.

Söz konusu Kanunun 10. maddesi bu sınavların yapılmasıyla görevli Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) işleyiş ve görevlerini düzenlemektedir. ÖSYM, YÖK tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, değerlendiren, adayların yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini yapan, YÖK'e bağlı bir kuruluş olarak görev yapmaktadır. ÖSYM sınav başvuru döneminde YÖK kararları ve yasal mevzuat çerçevesinde bir Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Kılavuzu hazırlayarak adayları bilgilendirmektedir. Yükseköğretim programlarına öğrenci yerleştirmeye yönelik olarak ÖSYM tarafından yapılan sınavlara her hangi bir ortaöğretim okulundan mezun olanlar ile bu okulların son sınıfında olup mezun olma durumunda olan son sınıf öğrencileri katılabilmektedir. Sınavlar çoktan seçmeli test biçiminde olup genel yeterlikleri ve alan bilgisini ölçmeye yöneliktir.

YÖK'ün Ocak 2009'da aldığı bir kararla 2010 yılından geçerli olmak üzere yeni bir yükseköğretime Öğrenci Seçme ve Yerleştirme (ÖSYS) sistemi oluşturulmuştur. Bu yeni sistemle ortaöğretimden yükseköğretime geçişte iki aşamalı sınav yapılması öngörülmektedir. Sınavın birinci aşaması olan **Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)** adayın genel yeterliğini ölçmeye yöneliktir. YGS Türkçe Testi, Sosyal Bilimler Testi, Temel Matematik Testi ve Fen Bilimleri Testi'nden oluşmaktadır. YGS'de en az bir puan türünde belirlenen taban puan (2010 yılı için 140'dir) ve üzeri puanı olmayan adayların bir yükseköğretim programını tercih etme (Sınavsız geçiş hakkı olanlar hariç) ve ikinci aşama olan **Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS)** girme hakları bulunmamaktadır. Lisans programlarından tercihte bulunmak isteyen adayların LYS'ye girmeleri zorunludur.

İkinci aşama olan "Lisans Yerleştirme Sınavları" beş sınavdan oluşmaktadır: 1) Matematik Sınavı (LYS-1), 2) Fen Bilimleri (LYS-2),3) Edebiyat-Coğrafya Sınavı (LYS-3), 4) Sosyal Bilimler Sınavı (LYS-4) ve 5) Yabancı Dil Sınavı (LYS-5). LYS puan türleri ile öğrenci alan yükseköğretim programlarına girmek isteyen adayların, YGS'ye ek olarak LYS'lerden gerekli olanlara da girmeleri zorunludur. Adaylar ikinci sınav içerisinde sayılanlardan istediklerine girebilirler. LYS'de 180 ve üzeri puan alanlar, LYS puan türleri ile öğrenci alan lisans programlarını tercih edebilirler. LYS'de 180 ve üzeri puanı olmayan adayların; sadece meslek yüksekokulu ön lisans programları, açık öğretim programları ve YGS puanı ile öğrenci alan lisans programlarını tercih etme hakları bulunmaktadır.

Programlara giriş bu puan türlerinden biriyle ilişkilendirilmiş durumdadır. Öğrencinin hangi puan türüne yönelik sınava gireceği sınav başvurusunda belirtilir. Sınavlar ülke çapında önceden belirlenen tarihlerde ve saatlerde yapılır. Sınav sonuçları ile birlikte hesaplanan ortaöğretim başarı puanları da adaylara bildirilir. Ortaöğretim başarı puanı (OBP) adayların yerleştirme puanlarının hesaplanmasında kullanılır. Okul ve program türlerine göre ortaöğretim başarı puanlarının hesaplanmasında farklı katsayılar uygulanır.

Adaylar, özel yetenek gerektiren programlara giriş dışında, sınav sonuçlarını ve OBP puanlarını dikkate alarak tercihte bulunurlar. ÖSYM adayları tercih ettikleri programlar bazında yerleştirme puanlarına göre sıralayarak kontenjan dahilinde yerleştirme yapar.

Aşağıda eğitim kademelerine göre yükseköğretime giriş daha ayrıntılı olarak yer almaktadır:

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Yükseköğretim Kanunu

6.6.1.1. Meslek Yüksekokullarına Giriş (2 yıllık programlar)

Meslek yüksekokullarına giriş, mezun olunan okul türüne göre merkezi sınavla ya da sınavsız olabilmektedir:

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi **Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri** içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilmektedirler (2547-45/e). Bu şekilde bir yükseköğretim programına girmek isteyenler Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'nin sadece yerleştirme ile ilgili sürecine katılırlar.

Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarından mezun olup bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksek okullarında öğrenim görmek istemeyenler ile genel akademik ortaöğretim kurumlarından mezun olanlar ÖSYM tarafından yapılan **Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)** katılırlar. Adaylar sınav sonuçlarını ve OBP puanlarını dikkate alarak yukarıda (6.6.1) açıklandığı biçimde tercihte bulunurlar. Meslek yüksekokulu programlarına yönelik tercihte bulunabilmek için bu okullar için belirlenen taban puanın alınması zorunludur. Bu puan 2010 yılı için 140'tır. Ayrıca **Lisans Yerleştirme Sınavına (LYS)** katılan adaylar da önlisans programlarına girmek için tercihte bulunabilirler. ÖSYM, yerleştirme puanlarına göre öğrencileri kontenjanlar dahilinde sıralayarak yerleştirme işlemlerini yapar.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

6.6.1.2. Fakülte ve Yüksekokullara Giriş (Dört yıllık programlar)

Dört yıllık fakülte ve yüksekokullara giriş iki biçimde olmaktadır:

- Merkezi Seçme ve Yerleştirme: Bu yöntemde doğrudan yukarıda açıklanan merkezi sınav ve yerleştirme süreci izlenerek öğrenciler belirlenir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (OSYM) tarafından yapılan sınavlara katılarak lisans programları için belirlenen taban puan ve üzerinde puan alan adaylar ortaöğretim başarı puanlarını ve programın önkoşullarını da dikkate alarak yerleştirme tercihinde bulunurlar. OSYM her adayı [Lisans Yerleştirme Sınavı \(LYS\)](#) puanı ve ortaöğretim başarı puanının birleştirilmesiyle hesaplanan yerleştirme puanına göre ilk tercihinden başlamak üzere başarı sıralamasına tabi tutar. Bu sıralamaya göre adaylar kontenjan dahilinde bir yükseköğretim programına yerleştirilir.
- Özel Yetenek Sınavı ile Seçme ve Yerleştirme: Bu sınav ve yerleştirme biçimi özel yetenek gerektiren spor, güzel sanatlar vb. alanlardaki programlara öğrenci yerleştirmek amacıyla yapılır. Özel yetenek sınavlarına ve yerleştirme sürecine katılabilmek için adayların [Yükseköğretime Geçiş Sınavı \(YGS\)](#) katılmış ve özel yetenekle öğrenci alan programlar için belirlenen taban puan veya üzerinde bir puan almış olmaları önkoşuldur. Bu koşulu ve programların özel koşullarını (örneğin, spor bilimlerinde bedensel engelli olamamak gibi) yerine getiren adaylar ilgili yükseköğretim kurumuna başvurabilirler. Kurumlar Yükseköğretim Kurulu'nun belirlediği ilkelere göre uygulamalı yetenek sınavları yaparak adayları başarı sırasına göre sıralar ve kontenjanlar dahilinde yerleştirme yaparlar.

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM](#)

6.6.2. Lisansüstü Programlara Giriş

Yükseköğretim Kanununun 50/a maddesi lisansüstü programlara (yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık) yükseköğretim kurumlarınca açılacak sınavla ve Üniversitelerarası Kurulca belirlenen esaslara göre öğrenci seçilmesini öngörmektedir. Bu çerçevede lisansüstü eğitim iki yönetmelikle düzenlenmiştir. Bu çerçevede lisansüstü programlar iki grupta ele alınabilir. (1) Yüksek Lisans, Doktora, Sanatta Yeterlik Programları ve (2) Tıpta ve Dış Heimliğinde Uzmanlık Programları.

Bunlardan birincisi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile ikincisi Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

[Üniversitelerarası Kurul-ÜAK](#)

[Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği](#)

[Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

6.6.2.1. Yüksek Lisans, Doktora, Sanatta Yeterlik Programlarına Giriş

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği üniversitelerdeki yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programları için ulusal düzeyde çerçeve bir yönetmelik olup lisansüstü eğitimle ilgili asgari koşulları belirlemektedir. Bu çerçeve yönetmeliğe ve Yükseköğretim Kanunu'na dayanarak her üniversite lisansüstü eğitimini düzenlemek amacıyla kendi yönetmeliğini hazırlar. Üniversiteler ve bölümler kendi senatolarının kararı ile ek koşullar belirleyebilmekte ve asgari koşulları yükseltebilmektedirler. Bu nedenle lisansüstü programlara giriş koşulları üniversiteler arasında farklılık gösterebilmektedir.

Bu yönetmeliğin 2. maddesine göre lisansüstü programların asgari giriş koşulları aşağıda belirtilmiştir:

Yüksek lisans programlarına başvurabilmek için adayların bir lisans diplomasına sahip olmaları ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından merkezi olarak yapılan [Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınav \(ALES\)](#)'ından başvurduğu programın puan türünde 55 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir.

Doktora programına başvurabilmek için adayların bir lisans veya yüksek lisans diplomasına, hazırlık sınıfları hariç en az 10 yarıyıl süreli Tıp, Diş Hekimliği ve Veteriner Fakülteleri diplomasına, Eczacılık ve Fen Fakültesi lisans veya Yüksek lisans derecesine veya Sağlık Bakanlığı'nca düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlık yetkisine sahip olmaları ve ALES'ten başvurduğu programın puan türünde 55 (lisans diplomasıyla başvuranlardan 70) standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir.

Sanatta Yeterlik programına başvurabilmek için adayların bir lisans veya yüksek lisans diplomasına, sahip olmaları ve ALES'in Sözel kısmından 55 (lisans diplomasıyla başvuranlardan 70) standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir. Ancak Güzel Sanatlar Fakülteleri ile Konservatuarlara öğrenci kabulünde ALES'e girmiş olma koşulu aranmaz.

Temel tıp bilimlerinde doktora programlarına başvurabilmek için tıp fakültesi mezunlarının lisans diplomasına ve 50 puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek Temel Tıp Puanına veya ALES Sayısal kısmından 55 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları; tıp fakültesi mezunu olmayanların ise yüksek lisans diplomasına (Diş hekimliği ve veteriner fakülteleri mezunlarının lisans derecesine) sahip olmaları, ALES'in Sayısal kısmından 55 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir. Temel Tıp Puanı, [Tıpta Uzmanlık Sınavı \(TUS\)](#)'nda Temel Tıp Bilimleri Testi-1 bölümünden elde edilen standart puanın 0,7; TUS Klinik Tıp Bilimleri Testinden elde edilen standart puanın 0,3 ile çarpılarak toplanması ile elde edilir.

Doktora programlarına başvurabilmek için yukarıda belirtilenler dışında, adayların [Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavı \(UDS\)](#)den en az 55 puan veya Üniversitelerarası Kurulca kabul edilen bir sınavdan bu puan muadili bir puan, yabancı uyruklu öğrenciler için ana dilleri dışında İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birinden ÜDS'den en az 55 puan veya Üniversitelerarası Kurul'ca kabul edilen bir sınavdan bu puan muadili bir puan alınması zorunlu olup, bu asgari puanların girilecek programların özelliklerine göre yükseltilmesi konusunda üniversite senatoları yetkilidir.

Ayrıca lisansüstü programlara öğrenci kabulünde, ALES puanı (bu sınavda sözel ve sayısal olmak üzere iki yeterlik alanına yönelik sorular yer almakta ve sözel, sayısal ve eşit ağırlıklı olmak üzere üç tür puan hesaplanmaktadır.) yanı sıra gerekirse, lisans ve/veya yüksek lisans not ortalaması ve sınav sonucu da (mülakat, yazılı sınav, veya her ikisi birden) değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile, başvuru için adayların sağlaması gereken diğer belgeler (referans mektubu, lisansüstü eğitim yapma gerekçesini açıklayan kompozisyon, uluslararası standart sınavlar vb.) ve hangi düzeyde yabancı dil bilgisi gerektiği, ilgili senato tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir. ALES puanının %50'den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağı, ilgili senato tarafından belirlenir. İlgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü, yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebilir. ALES'e eşdeğer kabul edilen ve Yüksek Öğretim Kurulunca ilan edilen eşdeğer puanlar, her bir üniversitenin senato kararları ile yükseltilebilir. Ayrıca üniversite senatoları kararıyla yalnızca ALES ya da Temel Tıp Puanı ile doktora programlarına öğrenci alabilirler.

Yüksek lisans ve doktora programları ile sanatta yeterlik çalışmasına, hangi lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olanların başvurabileceği Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) kararı ile belirlenir; ancak ilgili senato, belirlenen programlar dışından da öğrenci kabulüne karar verebilir.

Öğretmen yetiştirme alanlarındaki lisansüstü programlara öğrenci kabulü, değerlendirme ve verilecek diplomalara ilişkin usul ve esaslar ile bu programların asgari müşterek dersleri ve uygulamalarına ilişkin esaslar Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerarası Kurul'un görüşü alınarak, Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenir.

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği

6.6.2.2. Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Programlarına Giriş

Bu programlara yalnızca tıp fakültesi ve diş hekimliği fakültesi mezunları başvurabilmektedir. Bu programlar yoluyla elde edilen diplomalar doktora derecesine eşdeğerdir. Bu programlara yerleşen adaylar aynı zamanda tıp fakültelerinde öğrenimleri süresince maaşlı olarak araştırma görevlisi statüsünde çalışma hakkı kazanmaktadır.

Bu programlara her yıl Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan ve tıp fakültesi mezunları için Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) ve diş hekimliği fakültesi mezunları için Diş Hekimliği Uzmanlık Sınavı (DUS) olarak adlandırılan merkezi bir sınavla öğrenci alınmaktadır. Sınavlar çoktan seçmeli test biçiminde yapılmaktadır. Tıpta uzmanlık programlarına giriş ve diş hekimliği uzmanlık programlarına giriş Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Uzmanlık eğitimine giriş sınavları yeterlik esasına dayanan mesleki yabancı dil sınavı ve yarışma esasına dayanan mesleki bilgi sınavı olmak üzere iki aşamada yapılır. TUS ve DUS'ta mesleki bilgi sınavına girebilmek için mesleki yabancı dil sınavında yüz üzerinden en az elli puan almak şarttır. Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında veya Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavında yüz üzerinden en az elli puan alanlar da başarılı kabul edilir. TUS genel tıp bilimleri konularında, DUS genel diş hekimliği konularında yapılır.

Bu yönetmeliğe göre, tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık eğitimi için seçilecek adayların sınavları ve bu sınav sonuçlarına göre seçme işlemleri Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından merkezi bir sistemle yürütülmektedir. Sınavlara başvurma, dal tercihleri, uygulanacak sınavlar ile değerlendirme ve seçme esasları her sınav döneminde ÖSYM'ce hazırlanan sınav kılavuzlarında ayrıntılı olarak belirtilir.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği

6.7. Kayıt ve Öğrenim Ücretleri

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46. maddesi uyarınca yükseköğretim kurumlarında eğitim harca (öğrenim maliyetlerine katılıma) tabidir ve yükseköğretime devam eden tüm öğrenciler programın türüne, statüsüne, sürelerine vb. özelliklerine göre farklı öğrenim ücreti öderler. Bu ücret, öğrenim maliyetlerinin bir kısmının öğrenciler tarafından karşılanmasını içerir (maliyetlere katılım). Devlet üniversiteleri ve özel üniversitelerde öğrenim ücretlerinin belirlenmesi farklı biçimlerde yapılır. Bu ücretlerin nasıl belirleneceği yasal bir çerçeveye bağlanmıştır. Özel üniversitelerde öğrenim ücretleri ilgili üniversitenin mütevelli heyetince belirlenmektedir (Yükseköğretim Kanunu Madde 9). Devlet üniversitelerinin kendi öğrenim

ücretlerini belirleme yetkisi yoktur, öğrenim ücretleri merkezi olarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir ve aynı programlara ilişkin ücretler kurumdan kuruma farklılık göstermemektedir. Devlet üniversitelerinde öğrenim ücretlerinin belirlenmesi, öğretim programının gündüz eğitimi ya da ikili öğretim kapsamında ikinci öğretim olarak yapılması temeline dayandırılmıştır. Gündüz normal eğitim programlarının ücretlendirilmesi Yükseköğretim Kanununun 46. maddesi ile, ikinci öğretim kapsamındaki programların ücretlendirilmesi ise 3843 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkında Kanun'un (19/11/1992) 7. ve 14. maddeleri ile yapılmaktadır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 46. maddesi öğrenim ücretleri ile ilgili şu düzenlemeyi öngörmektedir: Yükseköğretim kurumlarında cari hizmet maliyetleri, öğrenci başına olmak üzere öğrenim dallarının nitelikleri ve süreleri ile yükseköğretim kurumlarının özellikleri göz önünde tutularak Yükseköğretim Kurulun (YÖK) tarafından farklı miktarlarda belirlenir. Bu miktarın her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısmı Devletçe karşılanır ve öğrenci adına ilgili yükseköğretim kurumu bütçesine ödenek olarak kaydolunur. Geri kalan kısmı öğrenci tarafından ödenir. Devletçe karşılanacak kısım cari hizmet maliyetlerinin yarısından az olamaz.

Ayrıca öğrenimlerini normal süresi içinde tamamlayamayan öğrencilerin daha fazla ücret ödemesi öngörülmektedir. Yine aynı maddeye göre, Hazırlık sınıfı veya yabancı dil geliştirme programı hariç olmak üzere, 2 yıllık önlisans ve 4, 5, 6 yıllık lisans öğreniminden bu süreler sonunda mezun olamayan öğrencilere Devlet katkısı ödenmesine devam olunur. Öğrenci katkısı birinci yıl için % 50, müteakip yıllar için % 100 fazlasıyla alınır. Lisans düzeyinde ikinci bir yükseköğretim yapan öğrenciler için öğrenci katkısı % 100 fazlasıyla alınır. Öğrenci katkısını ödemeyenlerin kayıtları yapılmaz ve yenilenmez.

Bugüne kadarki uygulamalar normal örgün eğitim programlarının ücretlerinin öğrenci cari maliyetlerinin %10'unu aşmadığını göstermektedir.

İkili eğitim kapsamında önlisans, lisans ve lisansüstü ikinci öğretim programlarını ücretleri 3843 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkında Kanun'a göre belirlenmektedir. Yasanın 7. maddesi ikili eğitim kapsamında önlisans ve lisans ikinci öğretim programlarının ücretlerini belirlemeye yöneliktir. Bu madde ikinci öğretime kabul edilecek öğrencilerin ödeyecekleri öğrenim ücretlerinin, öğrenim dallarının özelliklerine (programın sosyal, fen güzel sanatlar vb alanına göre), yükseköğretim kurumlarının özelliklerine ve sürelerine göre öğrenci maliyetleri de dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu'nun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenmesini öngörmektedir. Alınacak ücretlerin normal örgün öğretim için belirlenen cari hizmet maliyetlerinin yarısından az olamayacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kanununun 14. maddesi lisansüstü ikinci öğretim programlarının ücretlendirme şeklini belirlemektedir. Bu madde lisansüstü ikinci öğretime kabul edilecek öğrencilerin ödeyecekleri öğrenim ücretinin, maliyetler dikkate alınarak ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmesini öngörmektedir.

Yukarıda açıklanan öğrenim ücretleri dışında, yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu onayı ile yaz okulu açarak katılan öğrencilerden katıldıkları ders sayısı ve kredisine göre ücret almaktadırlar. Bu uygulamanın nasıl yapılacağı ilişkin uygulama ilkeleri ve yöntemleri YÖK tarafından belirlenmektedir. Bu ücretlerin miktarı fakülte ve programlar itibarıyla belirlenen yıllık öğrenci katkı payının iki katını aşmamak üzere her yıl YÖK tarafından belirlenmektedir. İkinci öğretime kayıtlı olup, yaz okuluna katılacak öğrencilerden alınacak yaz okulu azami ders saati ücreti, aynı fakülte ve program adına göre normal örgün öğretimde kayıtlı öğrenciler için belirlenen yaz okulu azami ders saati ücretinin iki katını geçmeyecek şekilde belirlenmektedir.

Öğrenim ücretleri, peşin olarak ya da biri kayıt veya kayıt yenileme sırasında, diğeri ikinci yarıyıl başında olmak üzere iki eşit taksitte ödenmesi öngörülmektedir. Öğrenciler yukarıda belirtilen öğrenim ücreti dışında herhangi bir şekilde kayıt, sınav vb. için ayrıca ücret ödememektedirler.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkında Kanun

6.8. Öğrencilere Sağlanan Mali Destekler

Öğrencilere kamu ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli biçimlerde finansal içerikli destekler sağlanmaktadır. Bu destekler burs, öğrenim kredisi, öğrenim harcı kredisi (katkı payı kredisi) barınma ve beslenmeye mali destek sağlanması ya da bazı hizmetlerin sübvansede edilerek ucuzlatılması biçiminde olmaktadır. Bu genel desteklerin dışında öğrenciler diğere okul ve yaşam giderlerini kendileri karşılamak durumundadır. Öğrencilere ya da ailelerine vergi muafiyeti biçiminde bir destek sağlanmamaktadır.

Bu hizmetlerin yasal çerçevesi 351 Sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu ve 5102 Sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs ve Kredi Verilmesine İlişkin Kanun ile belirlenmiştir. Bu içerikteki hizmetlerin yürütülmesi ve eşgüdümünün sağlanması amacıyla kurulmuş Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURT-KUR) bulunmaktadır. Ayrıca, diğere kamu kurum ve kuruluşları da yüksek öğrenim öğrencilerine bu kurum aracılığı ile burs, kredi ve nakdi yardım sağlayabilmektedirler. Belediyeler tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi verilmesi veya nakdi yardım yapılması halinde yapılan yardımların türü, miktarı ve kaç öğrenciye ne kadar süre ile verileceğine ilişkin bilgiler Kasım, Şubat, Mayıs, Ağustos aylarında YURT-KUR'a bildirilir. Böylece; öğrencilere sağlanan finansal destekler izlenerek daha fazla sayıda öğrenciye yardımda bulunulması sağlanmış olmaktadır.

Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından açık öğretim ve uzaktan eğitim dışında kalan öğrencilerin yarısına yakın bir bölümüne burs veya kredi biçiminde destek verilmektedir.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu

Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun

6.8.1. Burslar

Burs, yurt içinde yüksek öğrenim gören başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilere öğrenim süresince yaşam giderlerini karşılamak amacıyla karşılıksız verilen paradır. Burslar lisansüstü öğretim dahil her kademe ve düzeydeki programlara devam eden öğrencilere kamu ya da özel üniversite öğrencisi olma ayrımı yapılmaksızın verilebilmektedir. Bursların nasıl verileceği Burs Kredi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte burslardan kimlerin nasıl yararlanacağı yer almaktadır.

İlk defa burs verilecek öğrenci sayısı Kurum bütçesi dikkate alınarak Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURT-KUR) Yönetim Kurulu'nca belirlenir. Aylık burs miktarlarını, ödeme zamanını ve öğrencilerin üniversite giriş sınavları sonucundaki başarılarına göre burs kontenjanlarını belirlemeye Yönetim Kurulu yetkilidir. Yönetim Kurulu, üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Kılavuzundaki öğrenci kontenjanlarını dikkate alarak, burs kontenjanı ayırır. Üniversiteler; kendilerine ayrılan kontenjan dahilinde burs verilmesini uygun buldukları öğrencileri (burs vermeye ilişkin ölçütleri kendileri belirlemektedir), Yönetim Kurulunca belirlenecek aylık taban ve tavan burs miktarı içerisinde kalmak ve yıllık toplam burs tutarını aşmamak şartıyla tespit ederek her yıl en geç Ekim ayı sonuna kadar Kuruma bildirirler.

Öğrenciye; öğrencilik halinin devam etmesi ve burs almasına engel bir durumunun olmaması koşuluyla, öğrenim gördüğü öğretim kurumunun normal öğrenim süresi kadar burs verilir. Bursların devam ettirilmesi öğrencinin öğrenimini başarılı biçimde sürdürmesine bağlıdır. Kurumdan burs alan öğrencilerin başarı durumları her yıl Eylül ayı sonuna kadar öğretim kurumlarından istenir. Yükseköğretim kurumları yetkili

kurullarının belirleyecekleri esaslara göre başarısız olarak belirledikleri öğrencileri her yıl en geç Ekim ayı sonuna kadar Kuruma bildirirler. Öğretim kurumunca başarısız olduğu bildirilen öğrencilerin bursu kesilir ve tekrar burs verilmez. Bursu kesilen öğrencilere, burslarının kesildiği tarihten itibaren Öğrenim Kredisi Yönetmeliği'nde belirlenecek esaslara göre kredi verilebilir.

2009 yılı için belirlenen burs miktarları önlisans ve lisans öğrencileri için aylık 180 TL, yüksek lisans öğrencileri için aylık 360 TL ve doktora öğrencileri için aylık 540 TL'dir(<http://www.kyk.gov.tr>).

Ayrıca, başarılı öğrencilerin öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarını tercih etmeleri teşvik edilerek, öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi ve böylece eğitimin niteliğinin yükseltilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) burslu öğrenci okutabilmektedir (Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun). Bu kanun uyarınca Bakanlıkça belirlen öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarını (1) ilk beş tercihinde kazanan öğrencilere belirlenen kontenjan sınırlılığında, (2) bu programları yine ilk beş tercihinde kazanan Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilere kontenjan sınırlılığına bağlı kalınmadan burs verilmektedir. Burs miktarları her yıl Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenmektedir. 2009 yılı için belirlen miktar aylık 180 TL'dir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Burs Kredi Yönetmeliği

Öğrenim Kredisi Yönetmeliği

Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun

6.8.2. Öğrenim Kredisi

Öğrenim kredisi, önlisans programı öğrencilerinden doktora programı öğrencilerine kadar her kademedeki öğrenciye Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURT-KUR)'nce yaşam giderlerinin karşılanmasına destek sağlamak amacıyla devam ettikleri yüksek öğretim kurumlarının normal öğretim süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç paradır.

YURT-KUR kredi verilecek öğrenci sayılarının belirlenmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve üniversite rektörlüklerinden; kredinin öğrenim dallarına göre dağılım oranı ile ilgili görüşlerini alınır. Alınan görüşler göz önünde bulundurularak, Kurumun bütçe imkanları ölçüsünde kredinin öğrenim dallarına göre dağılım oranı ile ilk defa kredi verilecek öğrenci sayısının belirlenmesi Yönetim Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca karara bağlanır. İş programı ve finansman planı gereğince, o yıl için ayrılan kredi fonu, kredi almak için başvurmuş olan öğrenci sayısı ile karşılaştırılır. Başvuran öğrencilere verilecek kredinin toplamı ayrılan fondan fazla ise; ihtiyaç ve yeterliğin tespiti hakkında Yönetim Kurulunca belirlenen esaslara göre değerlendirme yapılır. Bu değerlendirme başvuranların ihtiyaç düzeylerini belirlemeye yöneliktir.

Öğrenciye, öğrencilik hali devam etmek ve kredi almasına engel bir durumu olmamak koşuluyla, öğrenim gördüğü kurumun normal öğrenim süresi kadar kredi verilir. Öğrenciler aldıkları kredileri normal öğrenim süresinin bitiminden itibaren iki yıl sonraki aydan başlamak üzere, kredi aldığı sürenin yarısı kadar sürede ve aylık dönemler halinde ödemek zorundadırlar. Kurumdan öğrenim kredisi alan öğrencilerin borcu, öğrenim kredilerinin verildiği tarihten öğrenim süresinin bitimine kadar geçen sürede veya herhangi bir nedenle kredisinin kesildiği tarihe kadar öğrenim kredisi olarak verilen miktarlara, Türkiye İstatistik Kurumu'nun

toptan eşya fiyat endeksindeki artışlar uygulanarak hesaplanacak miktarın ilave edilmesi suretiyle belirlenir. Bir yükseköğretim kurumundan ayrılıp başka bir yükseköğretim kurumuna kaydolan öğrencilerin, öğrenimlerine bir öğretim yılı ara vermemeleri ve eski öğretim kurumlarında bir yıldan fazla başarısız olmamaları durumunda öğrenim kredilerinin ödenmesine devam edilmektedir.

Öğrenim kredisi almaktan vazgeçen öğrenciler de borçlarını yukarıda belirtilen esaslara göre öderler. Öğrenim sırasında veya öğrenimden sonra vefat ettikleri veya çalışamayacak derecede sürekli sakat kalmış oldukları tam teşekküllü bir hastanenin sağlık kurulu tarafından saptananların borçları silinir.

Devlet Planlama Teşkilatı-DPT

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

6.8.3. Katkı Payı Kredisi (Öğrenim Harcı Kredisi)

Yükseköğretim Kanunu öğrencilerin bölümlere göre cari hizmet maliyetlerinin bir bölümünün öğrenciler tarafından öğrenim ücreti olarak ödenmesini öngörmektedir. Öğrenim ücretleri tüm yükseköğretim kurumları için aynıdır, bir programın öğrenim ücreti üniversiteden üniversiteye farklılık göstermemektedir. Ancak farklı programlara farklı öğrenim ücreti uygulanmaktadır.

Gereksinimi olan öğrencilerin talebi üzerine belirli ölçütler çerçevesinde Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR) öğrenim ücretini öğrenci adına borç kaydederek öğrencinin öğrenim gördüğü yükseköğrenim kurumuna ödeyebilmektedir. Böylece, öğrencinin öğrenim ücretini ödeyebilmesi için onlara kredi sağlanmış olmaktadır. İkinci öğretim öğrencilerine, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ve özel yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere katkı kredisi verilmemektedir.

Cari hizmet maliyetlerini karşılamak üzere öğrenci tarafından borçlanma karşılığı ödenecek miktar, Kurumca öğrenci adına ilgili üniversitenin hesaplarına, öğrenim gördüğü öğretim kurumunun normal öğrenim süresince (varsa hazırlık, yabancı dil destek birimi ve benzerleri dahil) ödenir. Bir yükseköğretim kurumundan ayrılıp başka bir yükseköğretim kurumuna kaydolan öğrencilerin, öğrenimlerine bir öğretim yılı ara vermemeleri ve eski öğretim kurumlarında bir yıldan fazla başarısız olmamaları durumunda katkı kredilerinin ödenmesine devam edilmektedir.

Öğrenci katkı kredisi borcunu, devam ettiği öğretim kurumunun normal öğrenim süresinin bitiminden iki yıl sonra başlamak üzere bu krediyi aldığı sürenin yarısı kadar zamanda ve aylık dönemler halinde ödemek zorundadır. Katkı kredisi almaktan vazgeçen öğrenciler de borçlarını bu düzenlemeye göre öderler. Öğrenim sırasında veya öğrenimden sonra vefat ettikleri veya çalışamayacak derecede sürekli sakat kalmış oldukları tam teşekküllü bir hastanenin sağlık kurulu tarafından saptananların borçları silinir.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Yükseköğretim Kanunu

6.8.4. Barınma ve Beslenme Desteği

Öğrenim gördüğü okulun bulunduğu yer ailesinin oturduğu yerden başka olan yükseköğretim öğrencilerinden gereksinim duyanlara Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna (YURTKUR) bağlı yurtlarda

ve bazı üniversitelerin kendi yurtlarında kontenjanlar dahilinde barınma ve beslenme desteği sağlanmaktadır. Bu destekler öğrencilere maliyetinin altında, sübvansede edilerek ucuzlatılmış barınma ve beslenme desteği şeklinde olmaktadır. YURT-KUR yurtlarında kalan öğrenciler öğrenci başına toplam maliyetin üçte biri kadar bir ücret ödemektedirler. Bu ücretlerin miktarları ilgili kurumlar tarafından her yıl yeniden belirlenmektedir. Bu hizmetler ülke genelinde yaygınlaştırılmış durumdadır. YURT-KUR halen; 80 il ve 92 ilçedeki 247 yurttan toplam 225 215 yatak kapasitesi ile barınma hizmeti vermektedir. Barınma hizmeti sunan üniversitelerde dikkate alındığında açıköğretim dışındaki öğrencilerin yaklaşık beşte birine barınma hizmeti sağlanmaktadır (<http://www.kyk.gov.tr>).

Ayrıca bazı özel üniversiteler kendilerini tercih eden başarılı öğrencilerden kendilerinin belirledikleri sayıda öğrencinin, beslenme, barınma ve öğrenim ücretlerini ve yaşam giderlerini karşılamaktadırlar.

YURT-KUR yurtlarında barınan öğrencilere her yıl yeniden belirlenen miktarlarda kahvaltı ve akşam yemeği desteği sağlanmaktadır. Ayrıca, yemeklerin fiyatı, piyasa fiyatları ortalamasının en az %30'u oranında indirimli olup mutfak, depo, kullanılan araç gereçler ile malzemelerin kalitesi ve hijyen şartlarına uygunluğu diyetisyenler ya da yurt yöneticileri tarafından denetlenmektedir. Yemekler alakart ya da tabldot olarak verilmektedir.

Tüm devlet yükseköğretim kurumlarında öğrencilere yönelik sübvansede edilmiş öğlen yemeği sunulmaktadır. Bu sübvansiyonun kaynağı öğrencilerden alınan öğrenim ücretlerinden karşılanmaktadır.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

6.8.5. Diğer Destekler

Herhangi bir sosyal güvenlik veya sigorta kapsamında olamayan öğrencilere Öğrenci Sağlık Merkezlerinde ücretsiz sağlık ve psikolojik danışma hizmetleri sunulmaktadır.

Tüm öğrencilere verilen özel kimlik kartlarıyla, kent içi kamusal ulaşım araçlarında, tiyatrolarda, sinemalarda, müzelerde ve bazı diğer sanatsal etkinliklerden yararlanmada öğrencilere indirim sağlanmaktadır.

6.9. Öğretim Yılı'nın Düzenlenmesi

Yükseköğretim kurumlarında akademik yıl dönem (sömestr) esasına göre düzenlenmektedir. Bir akademik yıl üç sömestrden oluşmaktadır: Güz, bahar ve yaz. Dersler güz ve bahar dönemlerine göre yapılandırılmaktadır. Bölüm programlarında hangi derslerin zorunlu ya da seçmeli olacağı ve hangi dönemlerde açılacağı önceden programın normal süresine göre belirlenmiştir ve dersler programdaki sıraya göre açılır. Yaz dönemi için belirlenmiş dersler yoktur. Bölümler ve öğretim elemanları güz ya da bahar dönemlerinde açılan derslerden istediklerini önceden ilan ederek açabilirler. Yaz dönemi daha çok öğrencilerin başarısız oldukları dersleri tamamlayarak yıl kaybetmelerini önleme ve isteyen öğrencilerin daha erken bitirmelerini olanaklı kılma amacına yönelik bir düzenlemedir. Öğrenciler yaz dönemlerinde daha az ders aldıkları için, derslerinin haftalık ders saati sayısı artırılarak toplam ders saati değişmeksizin ders alma süresi kısaltılabilmektedir.

Bir yarı yıl 14-16 hafta ve 2 haftalık genel sınav döneminden oluşur. Dönemlerin başlama zamanları üniversiteler arasında farklılık göstermekle birlikte, genel olarak güz yarıyılı Eylül ayının son haftasında başlayıp Ocak ayı sonunda, bahar dönemi Şubat ayının ikinci haftasında başlayıp Haziran ayının ikinci haftasının sonunda, yaz dönemi Temmuz ayının ilk haftasında başlayıp Ağustos ayının sonunda biter. Güz ve bahar dönemleri arasında iki haftalık dönem tatili olmaktadır. Yaz döneminde ders almayan öğrenciler için yaz tatili üç ayı geçerken, ders alanlar için bu süre yaklaşık bir ay olmaktadır. Ayrıca, bazı dini ve milli günlerde kısa süreli tatiller olmaktadır.

Dersler "gündüz" ve ikili öğretim nedeniyle akşamları yapılabilmektedir. Gündüz programları sabah 8.30 ile 18.00 saatleri arasında, akşam dersleri genellikle 16.00 ile 22.00 saatleri arasındadır. Zorunlu durumlarda hafta sonlarında (Cumartesi ve Pazar günleri) ders ve sınav yapılabilmektedir. Üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları kendi akademik takvimlerini ve çalışma saatlerini belirleme konusunda yetkilidirler.

6.10. Çalışma Alanları, Branşlar, Uzmanlık Alanları

Türkiye’de yükseköğretimdeki tüm yükseköğretim kurumları üniversite çatısı altında toplanmıştır. Bu nedenle üniversitelerde her türlü mesleki, teknik ve akademik çalışma alanları yer alabilmektedir. Üniversiteler hem eğitim hem de araştırma etkinliklerini birlikte yürütmektedirler. Üniversitelerin sahip oldukları çalışma alanları üniversiteden üniversiteye farklılık göstermektedir. Çalışma alanları/branşlar ve sürelerle göre fakülte ve enstitü, yüksekokul ve meslek yüksekokulu çatıları altında toplanmıştır. Programlar uzmanlaşma düzeyleri bakımından ele alındığında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora biçiminde gruplandırılmaktadır.

6.10.1. Fakülteler ve Enstitüler

Fakülte; yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan bir yükseköğretim kurumudur. Fakültelerde isimleri farklılaşmakla birlikte en yaygın olarak bilinen çalışma alanları ve süreleri aşağıdaki verilmiştir. Bu alanlardan bazıları alt çalışma alanlarına ayrılmakta ve ayrı programlar olarak yürütülmektedir. Örneğin, güzel sanatlar alanları seramik, heykel, resim, fotoğrafçılık, vb programlar biçiminde yürütülmektedir. Fakülteleri bitirenler kendi alanlarında lisans derecesine ve onun sağladığı haklara sahip olmaktadır.

- Sağlık bilimleri (Bu genel alan altındaki programlar yabancı dil hazırlık programları hariç Tıp alanı için 12 sömestr- 6 yıl, diğer alanlar için 10 sömestr-5 yıldır). Bu alanlardaki programlarından mezun olan öğrenciler aynı zamanda yüksek lisans yapmış sayılırlar:
  - Tıp
  - Diş Hekimliği
  - Eczacılık
  - Veterinerlik
- Dil, edebiyat, sanat ve insani bilimler (Bu genel alan altındaki programlar yabancı dil hazırlık programları hariç 8 sömestr-4 yıldır):
  - Felsefe
  - Tarih
  - İlahiyat
  - Türk dili ve edebiyat
  - Batı dilleri ve edebiyatları
  - Doğu dilleri ve edebiyatları
  - Eğitim bilimleri ve öğretmenlikler
  - Psikoloji
  - Arkeoloji
  - Kütüphanecilik/bilgi belge bilimleri,
  - İletişim bilimleri
  - Güzel sanatlar
  - Sahne sanatları
  - Müzikoloji
- Ekonomi ve sosyal bilimler (Bu genel alan altındaki programlar yabancı dil hazırlık programları hariç 8 sömestr-4 yıldır):
  - Hukuk
  - Sosyal bilimler

- Siyasal bilimler
- Kamu yönetimi
- İşletme
- Uluslararası ilişkiler
- Ekonomi
- Maliye
- Matematik ve doğa bilimleri (Bu genel alan altındaki programlar yabancı dil hazırlık programları hariç 8 s0emestr-4 yıldır):
  - Matematik
  - Fizik
  - Kimya
  - Biyoloji
  - İstatistik
  - Bilgisayar bilimleri
  - Uzay bilimleri/astronomi
- Mühendislik bilimleri (Bu genel alan altındaki programlar yabancı dil hazırlık programları hariç 8 s0emestr-4 yıldır):
  - Mimarlık
  - İnşaat mühendisliği
  - Elektrik-elektronik mühendisliği
  - Makine mühendisliği
  - Kimya mühendisliği
  - Fizik mühendisliği
  - Çevre bilimleri mühendisliği
  - Maden mühendisliği
  - Bilgisayar mühendisliği
  - Jeoloji mühendisliği
  - Gıda mühendisliği
  - Malzeme mühendisliği

Enstit0ler, lisans0st0 programların (y0ksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik) y0r0t0lmesinden sorumlu birimlerdir. Yukarıda belirtilen programlar/alanlar lisans0st0 programlar içinde geçerlidir. Yukarıda sıralanan alanlar genel olarak 0 kategori altında ele alınarak enstit0ler oluşturulmuştur. Bunlar sağlık bilimleri, fen bilimleri ve sosyal bilimler enstit0leri olarak yapılandırılmıştır. Bazı 0niversitelerde bunların dışında da spesifik bir alana 0zg0 enstit0ler de bulunmaktadır, 0rneğin, g0zel sanatlar enstit0s0.

Y0ksek lisans programları asgari iki yıl, doktora programları asgari d0rt yıllık s0reli eğitim programlarıdır. Bu programlardan mezun olanlar kendi alanlarında y0ksek lisans ve doktora derecesine ve sağladığı haklara sahip olurlar.

6.10.2. Y0ksekokullar

Y0ksekokullar; 0nlisans veya lisans d0zeyinde belirli bir mesleğe y0nelik eğitim ağırlık veren y0ksek0đretim kurumlarıdır. Y0ksekokullar her biri ayrı bir eğitim programı y0r0ten b0l0mlerden veya anabilim dallarından oluşmaktadır.

Yüksekokullar süreleri ve amaçları bakımından iki gruba ayrılmıştır:

6.10.2.1. Yüksekokullar (Dört yıllık)

Bu okullarda lisans düzeyinde (dört yıl süreli) üst düzey meslek elemanı yetiştirmeye yönelik mesleki ve teknik programlar uygulanmaktadır. Bu okullara bağlı alanları sağlık, turizm ve otelcilik, ticaret ve sosyal hizmet alanları olarak sınıflandırmak olanaklıdır.

- Sağlık hizmetleri alanı:
  - Ebelik
  - Hemşirelik
  - Sağlık memurluğu
  - Beslenme ve diyetetik
  - Fizik tedavi ve rehabilitasyon vb.
- Turizm ve otelcilik hizmetleri
  - Konaklama ve seyahat işletmeciliği
  - Turizm rehberliği
  - Turizm işletmeciliği ve otelcilik vb.
- Ticaret ve endüstriyel hizmetler alanı
  - Uluslararası lojistik ve taşımacılık
  - İşletme bilgi yönetimi
  - Bankacılık ve finans
  - Muhasebe bilgi sistemleri
  - Uluslararası ticaret
  - Sigortacılık
  - Aktüerya vb.
- Sosyal hizmet alanları
  - Çocuk gelişimi ve eğitimi
  - Sosyal hizmetler
  - Mütercim-tercümanlık vb.
- Beden eğitimi ve spor alanı
  - Antrenörlük
  - Beden eğitimi ve spor öğretmenliği
  - Spor yöneticiliği vb.

6.10.2.2. Meslek Yüksekokulları (iki yıllık)

Bu okullarda önlisans lisans düzeyinde (iki yıl süreli) ara meslek elemanı yetiştirmeye yönelik mesleki ve teknik programlar uygulanmaktadır. Bu alanlarda mesleki teknik ortaöğretim okullarında bulunan meslek alanlarının neredeyse hepsi bir program olarak yer almaktadır. Bu okullarda 260 meslek alanına ilişkin programlar yer almaktadır.

6.11. Eğitim Programları

Üniversiteler mesleki ve akademik alanlarda her hangi bir derece ya da diplomaya götüren kendi eğitim programlarını oluşturma, eğitim ve araştırma hizmetlerini hazırlama, sunma ve değerlendirme konularında

akademik özerkliğe sahiptirler. Bu bağlamda, bölümler bağlı buldukları fakülte ya da yüksekokullar içinde belli bir disiplin alanındaki eğitim ve araştırma etkinliklerinin düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu akademik ve yönetsel birimlerdir. Bu çerçevede kendi eğitim ve araştırma politikalarını, gelişme plan ve stratejilerini, programlarını belirleme ve gözden geçirme konularında belirleyici bir etkiye sahiptir. Öğretmen yetiştiren programlar dışında, bir programın dersleri ve şubeleri, derslerin kur tanımları, kredileri, haftalık saati, kuramsal ve uygulamalı olması, derslerin dönemi, zorunlu ya da seçmeli olması, derslerin birbiri ile ardışıklığını veya önkoşul olma durumu, staj durumu, vb. bölümlerin önerisi üzerine bazı içsel süreçler sonunda üniversite senatolarınca belirlenmektedir. Bölümler programlarına başka bölümlerden dersler de önerebilmektedirler. Bu konulardaki üniversite düzeyindeki düzenlemeler üniversitelerin kendi senatolarınca hazırlanan Önlisans-Lisans Eğitim-Öğretim Yönetmeliği ve Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği ile yapılmaktadır. Öğretmen yetiştiren programların dersleri Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulunun işbirliği ile Yükseköğretim Kurulunca belirlenmektedir.

Dersler gündüz veya akşam yapılabilir ve tüm programlar tam zamanlı programlar olup (açıköğretim programları dışında) öngörülen minimum ve maksimum süreleri vardır ve süreler 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 44. maddesi ile belirlenmiştir. Yabancı dil hazırlık sınıfları hariç, yükseköğretim kurumlarında, önlisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrencilere öğrenimlerini tamamlamak için tanınan azami süreler iki yıllık ön lisans için dört, dört yıllık lisans için yedi yıldır. Öğrenciler normal eğitim-öğretim süresi beş yıl olan programları sekiz yılda, altı yıl olan programları ise dokuz yılda tamamlamak zorundadırlar.

Lisansüstü programların süreleri Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Tezsiz yüksek lisans programını tamamlama süresi en fazla altı yarıyıl, tezli yüksek lisans programını tamamlama süresi dört yarıyıldır. Doktora programını tamamlama süresi yüksek lisans derecesi ile kabul edilenler için sekiz yarıyıl, lisans derecesi ile kabul edilenler için on yarıyıldır. Bu süreler içinde tamamlayamayan öğrencilere verilecek ek süreleri üniversiteler yönetmelikle düzenlemektedirler. Önlisans ve lisans programlarının minimum mezuniyet kredileri üniversite senatolarınca yönetmelikle düzenlemektedir. Genel olarak, ortak zorunlu dersler dışında (tüm programlardaki öğrencilerin almak zorunda oldukları bazı dersler mezuniyet kredisine dahil değildir) beş yıllık öğretim programlarının en az 160, dört yıllık öğretim programlarının en az 128, meslek yüksekokulu programlarının ise en az 64 kredilik dersleri kapsamı gerekir. Lisansüstü programların minimum kredileri ve mezuniyet koşullarının çerçevesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile belirlenmektedir. Üniversiteler ek düzenlemeler yapabilmektedir. Tezli yüksek lisans programları bilimsel hazırlık dersleri hariç toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, bir seminer dersi ve tez çalışmasından oluşur. Seminer dersi ve tez çalışması kredisiz olup başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir. Tezsiz yüksek lisans programı toplam otuz krediden az olmamak koşuluyla en az on adet ders ile dönem projesi dersinden oluşur. Doktora programı ise, bilimsel hazırlık dersleri hariç, yüksek lisans derecesi olan öğrenciler için toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur. Lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler için de en az 42 kredilik ondört ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur.

Üniversiteler dersler ve uygulamalar için minimum zorunlu devam süreleri belirlemektedirler. Genellikle, bu süreler kuramsal saatler için %70, uygulama saatleri için %80'dir. Devam koşulunu yerine getiremeyen öğrenciler o dersin genel sınavına katılmazlar..

Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dilde Eğitim

Yükseköğretim kurumlarında en az bir yabancı dilin öğretilmesi temel bir ilkedir. Yabancı dil öğretimi hazırlık sınıfları ya da program süresince verilen dersler yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılır. Yabancı dil öğretimi 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (Madde 5/ı), ve Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dille Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Yükseköğretim kurumlarında öğretim dili Türkçe'dir. Ancak, yükseköğretim kurumları sözü edilen yönetmelikteki koşulları yerine getirmek kaydı ile, senatolarının gerekçeli kararı, rektörlerinin önerisi ve

Yükseköğretim Kurulu'nun onayı ile lisans veya lisansüstü programların tümünde veya bazılarında eğitimi kısmen veya tamamen yabancı dilde yapabilirler.

Kısmen veya tamamen yabancı dilde eğitim gören programların öğrencileri öğrenimde kullanılacak yabancı dilde bir yeterlilik sınavına tabi tutarlar. Yetersiz bulunan öğrenciler için bir yıl süreli yabancı dil hazırlık eğitimi uygulanır. Yabancı dille veya kısmen yabancı dille eğitim yapılan programlara kaydolun öğrenciler öğretim yılı başında açılacak Yabancı Dil Yeterlik Sınavı'na katılmak ve bu sınavda başarısız olmaları halinde hazırlık sınıfına devam etmek ve başarmak zorundadırlar. Hazırlık sınıfında öğrenim gören öğrencilerin kaydoldukları lisans veya lisansüstü programlarda öğrenimlerine başlayabilmeleri için hazırlık sınıfını başarı ile tamamlamaları gereklidir. Hazırlık sınıfına devam eden öğrenciler, ayrıca öğrenimleri süresince alanlarıyla ilgili mesleki yabancı dil dersleri alırlar.

Yabancı dil hazırlık eğitimi öngörülme programlara kayıt yaptıran öğrenciler de Yabancı Dil Yeterlik Sınavı'na katılmak ve bu sınavda başarısız olmaları halinde öğrenimleri süresince bir yabancı dille ilgili dersler almak ve başarmak zorundadırlar (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Madde 5/ı). Zorunlu yabancı dil dersleri, toplam 60 saatten az olmamak üzere en az iki yarıyıl olarak programlanır ve okutulur. Zorunlu yabancı dil derslerinden muaf olan veya bu dersleri almış ve başarılı olmuş öğrencilerin alabilmeleri için daha sonraki yarıyıllarda zorunlu veya seçmeli yabancı dil dersleri açılabilir.

Dil ve edebiyat bölümleri de ilgili dilde eğitim yapmak zorundadırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik

6.12. Öğretim Yöntemleri

Öğretim yöntemlerinin seçimine ilişkin ulusal veya kurumsal düzeyde bir düzenleme bulunmamaktadır. Genel olarak öğretim elemanları okuttukları derslere uygun öğretim yöntemlerini seçme konusunda serbesttirler. Bazı durumlarda öğretim elemanları, bölüm, fakülte ya da yüksekokul ortaklaşa karar verebilmektedir. Örneğin, yabancı dil hazırlık sınıflarında ortak programlar uygulandığı için çoğu zaman böyle bir yol tercih edilmektedir. Lisans ve önlisans düzeyinde derslerin sunuş yoluyla verilmesi yaygındır. Son yıllarda öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin giderek daha fazla işe koşılmaya başlandığı bilinmektedir. Özellikle lisansüstü düzeyde öğrencilerin hazırlık, sunum, katılım ve tartışmalarını gerektiren seminer türünde dersler daha yaygındır. Bazı dersler doğası gereği uygulamalı çalışmaları gerektirmektedir. Örneğin, fen ve mühendislik alanlarında zorunlu laboratuvar uygulamaları vardır. Bazı derslerin ya da programların staj ögesi vardır.

Ders etkinliklerinin yürütülmesinde iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır.

6.13. Öğrencilerin Değerlendirilmesi

Yükseköğretim kurumları kendi diploma veya derecelerini vermeye yetkilidirler. Bu bağlamda, her üniversite eğitim, öğretim ve değerlendirme süreçlerini, ilke ve kurallarını çıkaracağı öğretim ve sınav yönetmeliği ile düzenler (Yükseköğretim Kanunu Madde 43/a).

Değerlendirmeler tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile hazırlık sınıfları dışındaki fakülte ve yüksekokullarda genellikle ders ve yarıyıl esasına göre yapılır. Bu fakültelerde ise komite ve yıl esasına göre değerlendirme yapılır. Önlisans ve lisans programında genellikle derslerle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalar değerlendirilirken, lisansüstü programlarda bunlara ek olarak tez ve yeterlikle ilgili değerlendirmeler de eklenmektedir.

Ders değerlendirmeleri temel olarak sınavlar aracılığı ile yapılır. Genel olarak değerlendirmeye yönelik üç sınav türünden söz edilebilir: Arasınavlar, genel sınavlar ve bütünleme sınavları. Bu sınavlar yazılı, sözlü veya hem yazılı hem sözlü ve/veya uygulamalı olarak yapılabilir. Ders kapsamındaki projeler, ödevler, sunular, laboratuvar, atölye ve benzeri çalışmalar sınav yerine geçebilir. Bu sınavların başarı notuna etkisi ve alınması gereken asgari notların alt sınırları yönetmelikle belirlenir. Yükseköğretimin hiçbir kademesinde bitirme sınavı bulunmamaktadır.

Sınavlarla ilgili ilkeler şöyle özetlenebilir:

Ara Sınavlar: Her ders için en az bir arasınav yapılması zorunludur. Ara sınavlar, dönem içi çalışmaların değerlendirilmesine yöneliktir.

Genel Sınav: Bir dersin genel sınavı o dersin tamamlandığı yarıyıl sonunda yapılır ve dersin bütününe kapsar. Dersi programına alarak devam zorunluluğunu (kuramsal derslerde %70, uygulamalı derslerde %80) yerine getiren öğrenciler genel sınava girebilir.

Bütünleme Sınavı: Her yarıyıl/yıl sonunda yapılan genel sınavların bitiminden en az 15 gün sonra olmak üzere, akademik takvimde belirtilen ilgili yarıyılın/yılın derslerinden bütünleme sınavı açılabilir. Bu sınavlara genel sınavlar sonunda başarısız olanlar ve genel sınavlara girmeyenler girebilir. Bütünleme sınavına girebilmek için de devam koşulunun yerine getirilmiş olması zorunludur. Çoğunlukla üniversitelerin ders ve yarıyıl esasına göre değerlendirme yapan programlarında bütünleme sınavı yoktur. Genel sınavlar sonucunda başarısız olan öğrenciler için başarısız oldukları dersleri yaz okulunda tekrar alma fırsat verilmektedir.

Bir öğrencinin ders ya da sınıf başarısı başarı notuyla belirlenir. Ders başarı notu, öğrencinin yarıyıl/yıl içinde gösterdiği başarı (ara sınavlar, ödevler, uygulamalı çalışmalar vb.) ve genel sınav/ bütünleme sınavının birlikte değerlendirilmesiyle elde edilir. Bu sınavların başarı notuna etkisi, ara sınav sayısı, bu sınavlardan alınması gereken asgari puanlar üniversiteler tarafından çıkarılan yönetmeliklerle belirlenmektedir. Bazı durumlarda yönetmelikler öğretim elemanlarına asgari ölçütler üzerinde değişiklik yapma yetkisi tanımaktadır. Bu durumlarda yarıyıl içi başarının ve genel sınavın ders başarı notuna etkileri ve öğrencinin başarılı sayılması için genel sınavda alması gereken en az not ile dersin uygulama planı, dersin sorumlu öğretim elemanı tarafından yarıyıl başında öğrencilere duyurulur. Sınavlardan alınan ham puanlar 100 (yüz) üzerinden puanlara dönüştürülerek genel başarı notu belirlenir. Öğrencilerin başarı notları öğrenci işleri birimince saklanır ve her dönem sonunda öğrencilere duyurulur.

Tezsiz yüksek lisans programı toplam otuz krediden az olmamak koşuluyla en az on adet ders ile kredisiz dönem projesi dersinden oluşur. İlgili senato tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde tezsiz yüksek lisans programının sonunda yeterlik sınavı uygulanabilir. Bu aşamaları başarıyla tamamlayan öğrenci mezun olur.

Tezli yüksek lisans programı toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, bir seminer dersi ve tez çalışmasından oluşur. Seminer dersi ve tez çalışması kredisiz olup başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir. Öğrencinin danışmanı rehberliğinde hazırladığı tezi, biri öğrencinin tez danışmanı ve en az biri yükseköğretim kurumu içindeki başka bir anabilim dalından veya başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere üç veya beş kişiden oluşan jüri önünde sözlü olarak savunur. Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri tez hakkında salt çoğunlukla "kabul", "ret" veya "düzeltme" kararı verir. Düzeltme verilen öğrenci üç ay içinde tekrar savunmaya alınır. Bu aşamaları tamamlayan öğrenci mezun olur.

Doktora programı, yüksek lisans derecesi olan öğrenciler için toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur. Lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler için de en az 42 kredilik ondört ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur.

Derslerini başarıyla tamamlayan ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından belirlenen yabancı dil sınavlarından birinde başarılı sayılan öğrenci, temel konular ve doktora çalışmasıyla ilgili konularda derinliğe sahip olup olmadığının sınanması amacıyla yeterlik sınavına alınır. Doktora yeterlik sınavı, yazılı ve sözlü olarak iki bölüm halinde yapılır. Doktora yeterlik jürisi öğrencinin yazılı ve sözlü sınavlardaki başarı durumunu değerlendirerek öğrencinin başarılı veya başarısız olduğuna salt çoğunlukla karar verir.

Doktora yeterlik sınavını başarı ile tamamlayan öğrenci, en geç altı ay içinde, yapacağı araştırmanın amacını, yöntemini ve çalışma planını kapsayan tez önerisinin Tez İzleme Komitesi önünde sözlü olarak savunur. Tez İzleme Komitesi, öğrencinin sunduğu tez önerisinin kabul veya reddedileceğine salt çoğunlukla karar verir. Tez önerisi kabul edilen öğrenci için Tez İzleme Komitesi, Ocak-Haziran ve Temmuz-Aralık ayları arasında birer kere olmak üzere yılda iki kez toplanır. Öğrenci, toplantı tarihinden en az bir ay önce komite üyelerine yazılı bir rapor sunar. Bu raporda o zamana kadar yapılan çalışmaların özeti ve bir yıl sonraki dönemde yapılacak çalışma planı belirtilir. Öğrencinin tez çalışması, komite tarafından "başarılı" veya "başarısız" olarak belirlenir. Komite tarafından üst üste iki kez veya aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

Öğrenci tez danışmanı rehberliğinde hazırladığı tezini jüri önünde sözlü olarak savunmak zorundadır. Jüri, üçü öğrencinin Tez İzleme Komitesi'nde yer alan öğretim üyeleri ve en az biri başka bir yükseköğretim kurumunun öğretim üyesi olmak üzere beş kişiden oluşur. Jüri üyeleri, söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde toplanarak öğrenciyi tez savunma sınavına alır. Tez savunma sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru-cevap bölümünden oluşur. Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri tez hakkında salt çoğunlukla "kabul", "ret" veya "düzeltme" kararı verir. Tezi reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. Bu aşamayı başarıyla tamamlayan öğrenci mezun olur.

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

Yükseköğretim Kanunu

6.14. Öğrencilerin İlerlemesi

Her üniversite ders veya sınıf geçmeyle ilgili kuralları genel yasal mevzuat çerçevesinde bağımsız olarak kendi senatolarınca çıkarılan yönetmelikle belirler. Aynı ortak yasal çerçeveye dayalı olarak hazırlandığı için üniversitelerdeki ders ya da sınıf geçme uygulamalarının ortak yönleri ve benzerlikleri çoktur. Bu bağlamda öğrencilerin ilerlemesi (1) hazırlık sınıfları ve (2) ara sınıflar biçiminde iki grupta ele alınabilir. Hazırlık sınıfları bir yıl süreli yabancı dil hazırlık sınıfı olabileceği gibi, lisansüstü programlarda bilimsel hazırlık biçiminde de olabilmektedir.

Yükseköğretim kurumları bazı lisans ve lisansüstü programlar için üniversite senatosunun gerekçeli kararı, rektörün önerisi ve Yükseköğretim Kurulu'nun onayı ile zorunlu veya isteğe bağlı Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı adı altında bir sınıf açabilmektedirler. Yabancı dille veya kısmen yabancı dille eğitim yapılan programlara kaydolun öğrenciler öğretim yılı başında açılacak Yabancı Dil Yeterlik Sınavı'na katılmak ve bu sınavda başarısız olmaları halinde hazırlık sınıfına devam etmek ve başarmak zorundadırlar. Hazırlık sınıfında öğrenim gören öğrencilerin kaydoldukları lisans veya lisansüstü programlarında öğrenimlerine başlayabilmeleri için hazırlık sınıfını başarı ile tamamlamaları gereklidir. Normal öğrenim süresi iki yarıyıl olan hazırlık sınıfındaki uygulanacak devam, ara sınav sayısı ile ara sınav, yarıyıl sonu sınavı, genel sınav, kısa süreli sınav, ödev ve diğer faaliyetlerin başarı notuna katkıları, genel sınav sonunda yeterli düzeyde başarı gösteremeyen öğrencilere verilecek bütünleme sınavı, yaz öğretimi, yabancı dil destek eğitimi ve kayıt silme gibi konularda uygulanacak esaslar üniversite senatoları tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. Yabancı dil hazırlık sınıfları farklı derslerden oluşsa bile tek bir ders gibi değerlendirilir. Her üniversite bu sınıflar için öngörülen

asgari başarı notunu farklı düzeylerde belirleyebilmektedir. Normal süresi içinde ya da verilen ek sürelerde hazırlık sınıfını başarıyla tamamlayamayan öğrenci birinci sınıfa ya da program derslerine başlayamamaktadır.

Lisansüstü programlarda, şu durumlarda adaylara eksikliklerini tamamlayabilmeleri için en çok bir yıl süreli Bilimsel Hazırlık Programı uygulanabilmektedir: (i) Lisans derecesini başvurdukları yüksek lisans veya doktora programından farklı alanlarda almış olan adaylar, (ii) Lisans derecesini başvurdukları yükseköğretim kurumu dışındaki yükseköğretim kurumlarından almış olan yüksek lisans programı adayları, (iii) Lisans veya yüksek lisans derecelerini başvurdukları yükseköğretim kurumu dışındaki yükseköğretim kurumlarından almış olan doktora adayları, (iv) Lisans veya yüksek lisans derecesini başvurdukları doktora programından farklı alanda almış olan adaylar.

Bilimsel Hazırlık Programı'ndaki bir öğrenci, bilimsel hazırlık derslerinin yanı sıra lisansüstü programa yönelik dersler de alabilir. Bilimsel Hazırlık Programı ile ilgili devam, ders sınavları, ders notları, derslerden başarılı sayılma koşulları, ders tekrarı, kayıt silme ve diğer esaslar ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikte belirtilir. Verilen süre içinde bilimsel hazırlık derslerini başarıyla tamamlayamayan öğrencinin program derslerinden almaya devam edemez ve öğrenciliği sona erer.

Öğrencilerin program derslerine başladıktan sonraki sınıflarda ilerlemeleri iki biçimde olmaktadır: (1) yıl ve sınıf geçme esasına göre ve (2) yarıyıl, ders geçme ve kredi esasına göre.

Genellikle tıp ve diş hekimliği fakültelerinde yıl ve sınıf geçme esasına göre değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirme sistemini uygulayan programlarda dersler, ders kurulu (grubu), uygulama, staj, eğitim-öğretim yılının başında bütün olarak verilir. Kaydını yaptıran veya yenileyen öğrenci o yıl programının bütün derslerine kaydolmuş sayılır. Öğrenci, o yıla ait derslerin birinden dahi başarısız olursa, ertesi yılda, bir üst sınıftan hiçbir ders alamaz ve sadece başarısız olduğu dersi/dersleri tekrarlar.

Tıp ve diş hekimliği programları dışındaki programlarda çoğunlukla yarıyıl, ders geçme ve kredi sistemi uygulanmaktadır. Bu sistemin uygulandığı programlarda, dersler genel olarak birbirinden bağımsızdır. Bu sisteminin uygulandığı programlarda her bir dönemde alınması gereken asgari ve azami kredi sınırları, zorunlu ve seçmeli dersler, önkoşul dersler önceden her üniversitenin kendi çıkardığı eğitim-öğretim yönetmeliği ile belirlenmektedir. Öğrenciler bu yönetmelikte öngörülen sınırlar içinde hareket ederek derslerini alırlar. Bir dersle ilgili öngörülen asgari devam ve başarı notunu sağlayan öğrenci o dersten başarılı sayılır. Öğrencinin kaldığı dersler bir üst sınıfa geçmesini ya da üst sınıfın derslerinden almasını engellemez. Öğrenci başarısız olduğu dersi/dersleri açıldığı ilk yarıyıldan itibaren tekrar almak zorundadır. Ancak tekrarlanan derslerin yarıyıl ders programlarında çakışması halinde, öğrenci bu derslerden birini ilgili yönetim kurulu kararıyla almayabilir. Öğrenci, tekrarlamak ve almak zorunda olduğu bir dersi ilgili yönetim kurulu kararı olmadan, ders açıldığı halde iki yarıyıl/yıl üst üste almadığı takdirde üniversite ile ilişkisi kesilir.

Bazı üniversiteler öğrencinin ilerlemesini asgari başarı notuna bağlarken bazıları ayrıca öğrencinin herhangi bir yarıyıldan sonra programına devam edebilmesi için belirli bir asgari akademik ortalamanın sağlanmasını da isteyebilmektedirler. Öngörülen akademik ortalamayı tutturamayan öğrenci yarıyılı ya da yılı tekrar etme durumunda kalabilir. Öğrenci öncelikle kaldığı dersler almak durumundadır. Ortalamasını yükseltmek amacıyla daha önce aldığı dersleri de tekrar alabilir. Yarıyıl tekrarlama durumunda olan öğrenci, genel akademik ortalamasını öngörülen asgari ortalama ya da üzerine çıkaramadığı sürece, daha önce hiç almadığı dersleri programına alamaz. Bu koşulu sağlayan öğrenci, öğrenimine kaldığı yerden devam eder.

Tüm yükseköğretim programları minimum kredi ve maksimum yıl sınırlamasına sahiptir. Genellikle, bir dersin yarıyıl kredi değeri, bir yarıyıl devam eden bir dersin haftalık teorik ders saatinin tamamı ile haftalık uygulama veya laboratuvar saatinin yarısının toplamı şeklinde değerlendirilmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında, önlisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilere bu öğrenimlerini tamamlamak için tanınan azami süreler iki yıllık ön lisans için dört, dört yıllık lisans için yedi yıldır. Öğrenciler normal eğitim-öğretim süresi beş yıl olan programları sekiz yılda, altı yıl olan programları ise dokuz yılda tamamlamak zorundadırlar. Ancak, bu süreler sonunda; kayıtlı olduğu öğretim kurumundan mezun

olabilmek için son sınıf öğrencilerine, başarısız oldukları bütün dersler için biri bütünleme olmak üzere iki ek sınav hakkı verilir. Bu sınavlar sonunda başarısız ders sayısını beş derse indirenlere bu beş ders için üç yarı yıl, ek sınavları almadan beş derse kadar başarısız olan öğrencilere dört yarı yıl (sınıf geçme esasına göre öğretim yapılan kurumlarda iki öğretim yılı); üç veya daha az dersten başarısız olanlara ise sınırsız, başarısız oldukları derslerden açılacak sınavlara girme hakkı tanınır. İzledikleri programdan mezun olmak için gerekli bütün derslerden geçer not aldıkları halde yönetmeliklerinde başarılı sayılabilmeleri için öngörülen not ortalamalarını sağlayamamaları sebebiyle ilişkileri kesilme durumuna gelen son dönem (sınıf geçme esasına göre öğretim yapılan kurumlarda son sınıf) öğrencilerine not ortalamalarını yükseltmek üzere diledikleri son iki sınıf derslerinden sınırsız sınav hakkı tanınır. Bunlardan uygulamalı, uygulaması olan ve daha önce alınmamış dersler dışındaki derslere devam şartı aranmaz. Açılacak sınavlara, üst üste veya aralıklı olarak toplam üç eğitim-öğretim yılı hiç girmeyen öğrenci, sınırsız sınav hakkından vazgeçmiş sayılır ve bu haktan yararlanamaz. Sınırsız hak kullanma durumunda olan öğrenciler, öğrenci katkı payını ödemeye devam ederler, ancak, sınav hakkı dışındaki diğer öğrencilik haklarından yararlanamazlar. Açık öğretim öğrencileri, öğrencilik haklarından yararlanmamak kaydı ile bu sürelerle kısıtlı değildirler.

Lisansüstü programlar için de azami mezuniyet süreleri belirlenmiştir. Buna göre, tezsiz yüksek lisans programını tamamlama süresi en fazla altı yarıyıl, tezli yüksek lisans programını tamamlama süresi dört yarıyıl, doktora programını tamamlama süresi yüksek lisans derecesi ile kabul edilenler için sekiz yarıyıl, lisans derecesi ile kabul edilenler için on yarıyıldır. Doktora programı için gerekli kredili dersleri başarıyla tamamlamanın azami süresi yüksek lisans derecesi ile kabul edilenler için dört yarıyıl, lisans derecesi ile kabul edilenler için altı yarıyıldır.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

6.15. Diplomalar / Belgelendirme

Türkiye’de tüm üniversiteler ve bunlara bağlı fakülteler ve lisansüstü eğitim veren enstitüler yasayla kurulur. Meslek yüksekokulları ise Yükseköğretim Kurulu’nun onayıyla kurulur. Ayrıca, bu fakülte ve enstitülerdeki bölümler/programlar yine Yükseköğretim Kurulu’nun onayı ile eğitime başlar. Bu durum her bir üniversiteye veya üniversite dışındaki bağımsız yükseköğretim kurumlarına her düzeyde kendi diplomasını verme ve diplomaya götüren koşulları ilgili mevzuat çerçevesinde belirleme yetkisini verir. Yükseköğretim kurumlarında, kuruluş özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre yapılan eğitim-öğretim ve buna dayalı olarak verilen diplomalarla ilgili esaslar her üniversitece hazırlanan eğitim-öğretim ve sınav yönetmeliğinde belirtilir. Diplomalar üniversitenin rektörü ve fakülte dekanı/yüksekokul müdürü/enstitü müdürü tarafından imzalanır. Mezunların kullanmaya hak kazandıkları unvan ve dereceler diplomalarda belirtilir. İsteyen her öğrenciye ücretsiz Diploma Eki verilmektedir.

Yükseköğretimdeki program tür ve kademelerine göre (1) önlisans, (2) lisans, (3) yüksek lisans ve eşdeğeri dereceler ve (4) doktora dereceleri verilmektedir.

1. Önlisans Diploması

Meslek yüksekokulları dört yarıyılık (2 yıl) meslek eğitime yönelik programlar uygulayan okullardır. Bir meslek yüksekokulu eğitim programının mezuniyet için öngördüğü koşulları sağlayan öğrenciler **Önlisans Diploması** almaya hak kazanırlar. Ayrıca, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükümleri uyarınca bir lisans programının en az ilk dört yarı yılının bütün derslerinden başarılı olanlara önlisans diploması verilebilir.

2. Lisans Diploması

Bir fakülte veya yüksekokulun 8 yarıyılık (4 yıllık) eğitim-öğretim programının mezuniyet için öngördüğü koşulları sağlayan öğrenciler “Lisans Diploması” almaya hak kazanırlar. Ayrıca, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Birleştirilmiş Lisans Artı Tezsiz Yüksek Lisans programlarının lisans kademesini tamamlayan (alan bilgisi dersleri ile öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ilk yarıyılını) öğrencilere de lisans diploması verilebilir. Bu

kapsamdaki programlar akademik ağırlıklı olabileceği gibi, mesleki ağırlıklı da olabilir. Özellikle yüksekokullar mesleki yönelimi daha ağırlıklı olan programlar uygulamaktadırlar.

Bazı üniversiteler bazı programlarında öğrencilerin kayıtlı olduğu alan yanında yakın bir alanın fark derslerini tamamlayarak ikinci bir programda lisans derecesi almalarını olanaklı kılmaktadır. Bu uygulamanın nasıl yapılacağı yönetmelikle düzenlenmektedir. Bu durum çift ana dal olarak adlandırılmaktadır. İlgili yönetmeliğe göre, çift anadal programını başarıyla tamamlayan öğrencilere kayıtlı oldukları anadal programı lisans diploması dışında "Çift Anadal Lisans Diploması" verilebilmektedir.

3. Yüksek Lisans Diploması

Fakültelerin en az on yarıyılık eğitim-öğretim programları ile lisansüstü eğitim-öğretim yapan enstitülerin tezli/tezsiz yüksek lisans programlarını başarıyla tamamlayan ve mezuniyet koşullarını yerine getiren öğrenciler "Yüksek Lisans Diploması" almaya hak kazanır.

En az on yarıyılık eğitim programı uygulayan fakülteler tıp (12 yarı yıl), diş hekimliği, veteriner ve eczacılık (10 yarıyıl) fakülteleridir. Bazı üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesinde yürütülen Ortaöğretim Alan Öğretmenliği programları beş yıl sürelidir. Bu programlardan bazılarında program adıyla adlandırılan diplomalar verilmektedir. Bunlar: Diş hekimliği diploması ve tıp doktorluğu diplomasıdır.

4. Doktora Diploması

Lisansüstü eğitim yapan enstitülerin doktora programlarını başarıyla tamamlayan ve mezuniyet koşullarını yerine getiren öğrencilere "Doktora Diploması" verilir. Bu programlardan sanat alanlarından mezun olanlara Sanatta Yeterlik Diploması verilir.

5. Diploma ve Derecelerin Tanınması

Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumları kendi alanlarındaki diploma ve dereceleri vermeye yetkilidirler: Verilen diploma ve derecelerin herhangi bir kurum tarafından tanınarak geçerlik kazanması söz konusu değildir. Ancak, yurt dışından alınmış ön lisans, lisans ve lisansüstü diplomaların tanınması konusunda yetkili organ Yükseköğretim Kurulu'dur (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, Maddesi 7/). Anılan diplomaların denklik işlemleri, söz konusu madde uyarınca çıkarılan Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği hükümleri uyarınca Yükseköğretim Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir.

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

6.16. Eğitimsel ve Mesleki Rehberlik, Eğitim-İstihdam İlişkileri

Yükseköğretim kurumlarında öğrencilere sunulan danışmanlık hizmetleri akademik ve mesleki olmak üzere iki grupta ele alınabilir. Lisans ve önlisans programlarına kayıt yaptıran öğrenciler için sınıf ya da şube düzeyinde bir danışman görevlendirilir. Akademik danışmanlar öğrencilerin ders alma, ders bırakma, seçmeli derslere yönlendirilmesi, eğitim etkinlikleri gibi akademik konularda yardım ve rehberlik sağlarlar. Bu danışmanlar ayrıca öğrencilere kredi, burs, barınma vb konularda da yardım ve rehberlik sağlarlar. Lisansüstü öğrencilere de programlarına kayıt yaptırdıktan sonra bir ders danışmanı, tezli programlarda teze geçmeden önce bir tez danışmanı atanır.

Mesleki danışmanlık hizmetlerinin sağlanması yasal zorunluluk olmasına karşın, tüm yükseköğretim kurumlarına genellenebilecek bir yapılanma söz konusu değildir. Yükseköğretim Kanunu yükseköğretim kurumlarının, özel ve kamu kuruluşları ile işbirliği yaparak mezunlarına iş bulma konusunda yardımcı olmalarını öngörmektedir (Madde 47). Bazı yükseköğretim kurumlarında bu hizmetleri sağlamak amacıyla Kariyer Danışmanlık Merkezleri kurulmuştur. Bu merkezler aracılığıyla ya da çeşitli birimlerce öğrencilere

yönelik mesleki tanıtım toplantıları yapılmakta, özel sektör kuruluşlarının temsilcilerinin bu etkinliklere katılımı sağlanmaktadır. Bu yolla öğrenciler ve işveren kuruluşları bir araya getirilmeye çalışılmaktadır.

Öğrencilerin mesleklerini daha iyi tanımaları, istihdam olanaklarını öğrenmeleri, işverenlerle etkileşim içine girebilmeleri daha çok programların gereği olan staj uygulamaları ile gerçekleşmektedir. İşyerinde eğitim ve staj uygulamaları lisans ve önlisans programlarında yaygın biçimde yapılmaktadır. Birçok programda alanına göre bu uygulama bir zorunluluktur.

Önlisans programları kapsamında yer alan meslek yüksekokullarının işyeri eğitim ve staj uygulamalarının nasıl yapılacağı yasal bir çerçeveye bağlanmıştır. Bu konuları düzenleyen yönetmelik [mesleki ve teknik eğitim bölgeleri](#)inde yer alan meslek yüksek okulu öğrencilerinin işyerlerindeki eğitim ve uygulama ve stajlarına ilişkin ilke ve uygulamaları belirlemektedir. (Mesleki Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlarına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik). Bu yönetmeliğe göre öğrenciler stajlarını yarı yıl ve yaz tatillerinde yaparlar. Ancak işyeri koşullarının uygun olmaması durumunda bu süreler dışında öğretimi aksatmamak koşuluyla staj yapılabilir. Staj süresi programın niteliğine göre 30 işgününden (240 saat) az 60 işgününden (480 saat) çok olamaz. Öğrenim süresi içinde mesleki uygulama yapan yüksekokulların öğrencileri yukarıda belirtilen 30-60 günlük staj süresinin dışında değerlendirilir. Bu süreç hem işyeri yetkilisi hem de ilgili öğretim elemanı tarafından değerlendirilir.

Lisans programlarının staj uygulamaları ise, fakülte/yüksekokul veya bölüm düzeyinde düzenlenir, sürecin izlenmesi ve değerlendirilmesi ilgili dersin öğretim elemanı tarafından yapılır.

Staj programları hem işyerleri ile yükseköğretim kurumları arasındaki bağların güçlenmesine hem de öğrencilerin istihdam fırsatlarından yararlanmalarını kolaylaştırıcı bir süreç niteliği taşımaktadır.

Üniversite-endüstri ilişkilerinin gelişmesi daha çok üniversiteler bünyesinde yer alan Teknoparklar ya da Teknoloji Geliştirme Bölgeleri/merkezleri aracılığı ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bölgelerde çeşitli firmalar yer alabilmekte ve çeşitli düzeylerdeki araştırmacılar bu bölgelerde yer alan firmalarda yarı ya da tam zamanlı olarak çalışabilmektedirler. Böylece hem endüstri kuruluşlarının üniversiteyi daha iyi tanıması hem de ilişkilerin geliştirilmesi olanaklı olmaktadır.

[Mesleki Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlarına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

6.17. Özel Yükseköğretim

Türkiye’de özel ya da tüzel kişiler kâr amaçlı üniversite kuramamaktadır. Özel yükseköğretim kurumları (üniversite ve meslek yüksekokulları) yalnızca belirli koşulların yerine getirilmesiyle vakıflar tarafından kurulabilmektedir. Vakıflara bağlı özel yükseköğretim kurumları kurulmasına ilişkin yasal çerçeve Anayasa (1982), Yükseköğretim Kanunu ve Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Anayasanın 130. maddesi üniversitelerin yasayla kurulmasını, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabileceğini hükme bağlamaktadır. Aynı madde vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumlarının mali ve yönetsel konular dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

Özel üniversiteler hak ve yetkiler bakımından devlet üniversiteleri ile aynı hak ve yetkilere sahiptir. Benzer biçimde, akademik yönden de devlet yükseköğretim kurumlarıyla aynı akademik standartlar, kural ve ilkelere tabidirler. Bu çerçevede eğitim ve öğretim ve sınavlar, derece ve diploma verme vb. akademik konuları devlet üniversitelerinin de tabi olduğu yasal mevzuat çerçevesinde kendi yönetmelikleriyle belirlemektedirler.

Özel yükseköğretim kurumlarının finansmanı temel olarak kurucu vakfın gelirleri ve öğrencilerden sağlanan öğrenim ücretlerinden oluşmaktadır. Belli koşulları yerine getirmeleri ve talep etmeleri durumunda genel bütçeden de pay alabilmektedirler. Vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarının giderlerine katkıda bulunmak amacıyla; bütçede yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunun başvurusu, Yükseköğretim Kurulu'nun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca devlet yardımı yapılır. Yapılacak devlet yardımı: devlet yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen tutarın, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunda okuyan örgün öğrenci sayısı ile çarpılması sonucu bulunulacak miktarın %30'unu geçemez. En az iki yıl eğitim-öğretim yapmış olan vakıf üniversiteleri devlet yardımı almak amacı ile Yükseköğretim Kurulu'na başvurabilirler. Vakıf yükseköğretim kurumlarına devlet yardımının yapılabilmesi için bu kurumların; en az iki eğitim-öğretim yılını tamamlamış olması, öğrencilerin en az %15'ine eğitim-öğretim masraflarını karşılayacak düzeyde tam burs vermesi gibi bazı ek koşullar bulunmaktadır. Ayrıntılar için bakınız Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 30. Ayrıca vakıflarca kurulacak özel yükseköğretim kurumları 2547 sayılı Kanun'un 56. maddesinde yer alan mali kolaylıklardan, muafiyetlerden ve istisnalardan aynen yararlanmaktadırlar. Bu kurumlar emlak vergisinden muaftırlar.

Hali hazırda 38 vakıf üniversitesi ve yedi vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu üniversitelerin büyük çoğunluğu son 10 yıl içinde kurulmuştur. Bunların ilki olan Bilkent Üniversitesi 1984 yılında kurulmuştur. Çeşitli vakıflara bağlı özel üniversite kurma çalışmaları sürmektedir. Yükseköğretim kurumları içinde öğrenci sayısı bakımından payı % 6 civarındadır.

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Anayasa 1982](#)

[Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

6.18. Örgütlenmede Farklılaşmalar ve Alternatif Yapılar

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5 ve 12. maddeleri, üniversitelere "Sürekli ve Açıköğretim Yapma" hakkını tanımıştır. Ayrıca bu yasaya dayalı ayrıntılı düzenlemeler Açık Yükseköğretim Yönetmeliği ile yapılmıştır

20 Temmuz 1982'de Anadolu Üniversitesine ülke çapında uzaktan eğitim yapma yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede Açıköğretim Fakültesi kurulmuş ve iktisat ve iş idaresi alanında uzaktan eğitim yapan iki programı ile açıköğretim sistemi başlatılmıştır. Bu programlar her yaş her gelir ya da her meslek grubundan insanın, üretkenliklerini yitirmeden, öğrenimlerini kendi hız ve kapasitelerine göre ayarlayarak eğitimlerini sürdürmelerini olanaklı kılmaktadır. Bu programlara devam eden öğrenciler devam zorunluluğu dışında yüz yüze eğitim yapılan programlar kayıtlı öğrencilerin tabi oldukları yasa ve yönetmeliklere tabidirler. Bu nedenle bu kapsamda yapılan eğitim ve verilen diplomalar ulusal düzeyde tanınmaktadır ve mezunları diğer benzer yükseköğretim programlarının sağladığı bütün haklara aynen sahip olmaktadır.

Halihazırda, Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitim uygulayan üç fakültesiyle 30'dan fazla program yürütmektedir. Türkiye'de önlisans ve lisans programlarına devam eden tüm öğrencilerin yaklaşık üçte birinden fazlası (yaklaşık 800 000 öğrenci) bu fakültelerin öğrencisidir. Bu bakımdan Türk yükseköğretim sistemi içinde uzaktan öğretim sisteminin yükseköğrenim talebini karşılamada önemli bir yere sahip olduğu açıktır. Ayrıca, bu fakülteler bünyesindeki programlardan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşları ile 6 Batı Avrupa ülkesinde yaşayan Türk yurttaşları da yararlanabilmektedirler. Bu bağlamda açıköğretim sistemi üç biçimde işlev görmektedir. Birincisi doğrudan alınan öğrencilere yönelik önlisans ve lisans programlarının

uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi, ikincisi ise önlisans programlarını bitirenlerin lisans programlarını tamamlamaları ve çeşitli nedenlerle lisans programlarını tamamlayamamış olanlara bu eğitimlerini tamamlama fırsatı verilmesi. Ayrıca, çeşitli sertifika programlarının uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi de mümkün olmaktadır. Bazı durumlarda ikinci grupta yer alan öğrenciler çeşitli kurumlarla yapılan anlaşmalarla belirlenebilmektedir. Üçüncüsü, kendini farklı alanlarda geliştirmek isteyen yüz yüze eğitim yapılan bir programda okuyan ve halen bir yüksek öğretim programına kayıtlı olan ya da mezunlara yönelik olarak ikinci öğretim olanağı veren İkinci Üniversite uygulaması. Bu uygulama 2001-2002 öğretim yılında başlatılmıştır.

Bu programlara Bölüm 6.6.da ayrıntılı olarak açıklanan seçme ve yerleştirme sistemi ile öğrenci alınmaktadır. Öğrenci kayıt ve ders kaydı işlemleri ile öğrencilikle ilgili diğer işlemler Açıköğretim Fakültesinin ülke geneline yayılmış Açıköğretim Büroları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Derslerin yürütülmesinde, öğrencilere uzaktan eğitime göre tasarlanmış basılı ders malzemeleri sağlanmakta ve her bir derse ilişkin hazırlanan programlar TRT 4 kanalından yayınlanmaktadır. Televizyon programları, isteyen öğrencilere bedeli karşılığında VCD ya da DVD olarak da sağlanmaktadır. Ayrıca program yayın planı AÖF web sayfasında da yayınlanmaktadır. Bu programların radyoya uyarlanmış biçimleri de bulunmaktadır ve bunlar Radyo 1'den yayınlanmaktadır. Ayrıca uygun bulunan bölgelerde akademik danışmanlık ve uygulama hizmetleri (yüz yüze eğitim) de verilmektedir. Bazı programlar için çeşitli kuruluşlarla yapılan anlaşmalar sonucu staj yapma olanağı sağlayarak, uygulama boyutu da geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Arasınavlar, yıl sonu sınavları ve bütünleme sınavları eş zamanlı olarak ülke çapında Cumartesi-Pazar günleri önceden belirlenen tarihlerde merkezi olarak yapılmaktadır. Sınavlar çoktan seçmeli test biçiminde uygulanmaktadır. Sınavlar Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin denetim ve gözetiminde diğer eğitim kurumlarıyla işbirliği halinde uygulanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Açık Yükseköğretim Yönetmeliği

Yükseköğretim Kanunu

6.19. İstatistikler

6.19.1. Yükseköğretim İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Öğrenci sayısı	1.607.388	2.342.898	2.453.664	2.532.622	2.924.281
Erkek	951.383	1.350.663	1.409.125	1.441.722	1.649.663
Kadın	656.005	992.235	1.044.539	1.090.900	1.274.618
Yeni kayıt öğrenci sayısı	406.686	662.310	636.527	659.690	869.619
Erkek	232.422	372.181	362.538	370.681	474.134
Kadın	174.264	290.129	273.989	289.009	395.485
Önceki yıl mezun sayısı	224.358	346.563	373.375	416.329	444.758
Erkek	129.162	194.943	206.659	226.931	240.306
Kadın	95.196	151.620	166.716	189.398	204.452
Önceki yıl lisans programlarından önlisans diploması alanlar	5.106	3.756	4.643	3.467	3.964

Erkek	2.999	2.519	3.043	2.057	2.260
Kadın	2.107	1.237	1.600	1.410	1.704
Öğretim elemanı sayısı	67.880	84.785	89.329	98.766	100.504
Erkek	43.519	51.927	35.087	39.852	59.643
Kadın	24.361	32.858	54.242	58.914	40.861
YÖK'e bağlı kurum sayısı	69	80	96	115	127
Devlet üniversitesi	51	53	68	86	94
Vakıf üniversitesi	18	24	25	27	29
Vakıf meslek yüksekokulu	-	3	3	2	4
Diğer eğitim kurumları sayısı	48	57	57	56	60
Askeri kurumlar	4	8	9	9	9
Polis akademisi	1	1	1	1	1
Sağlık eğitim enstitüsü	2	4	0	0	0
Hastane ve tıp merkezi	41	44	47	46	50
Birim sayısı ¹	1.265	1.536	1.533	1.637	1.730
Fakülte	511	605	616	642	696
Yüksekokul	164	186	191	200	199
Meslek yüksekokulu	401	515	497	547	563
Enstitü	189	230	229	248	272
Okullaşma oranı brüt (%)	21,05	34,46	36,59	38,19	44,27
Erkek	24,55	38,78	41,07	42,62	49,05
Kadın	17,42	26,23	31,89	33,56	39,28
Okullaşma oranı net (%)	11,62	18,85	20,14	21,06	27,69
Erkek	12,68	20,22	21,56	22,37	29,40
Kadın	10,52	17,41	18,66	19,69	25,92
Öğretim elemanı başına öğrenci ²	16,08	18,21	18,00	16,75	17,47
Önlisans ²	46,68	55,92	56,96	55,65	56,17
Lisans ²	12,76	12,91	12,54	11,66	12,30
Lisans ve lisansüstü ²	13,58	14,16	13,74	12,67	13,30
Açık öğretim öğrenci oranı (%) ³	34,19	36,63	36,89	37,01	41,82
İkinci öğretim öğrenci oranı (%) ³	13,73	16,17	15,58	15,05	14,56
Özel öğretimin payı (öğrenci, %) ⁴	3,12	4,71	4,81	5,54	5,75

Notlar:

- (1) Öğrencisi bulunmayan birimler dahil edilmemiştir.
- (2) Açık öğretim öğrencileri hariç; diğer eğitim kurumları dahil.
- (3) Önlisans ve lisans öğrencileri. içindeki pay.
- (4) Sadece üniversite öğrencileri. içindeki pay.

Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01

Yükseköğretim İstatistikleri 2003-04

Yükseköğretim İstatistikleri 2006-07

Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

6.19.2. Yüksek Öğretimde Öğretim Türüne Göre Öğrenci Sayıları (2008-09)

Öğretim Türü	Toplam	Kadın	Erkek
Önlisans	874.697	374.137	500.560
Üniversite (normal)	352.060	139.664	212.396
Üniversite (ikinci öğretim)	196.635	68.940	127.695
Açık öğretim	306.770	164.869	141.901
Diğer eğitim kurumları	19.232	664	18.568
Lisans	1.883.131	823.231	1.059.900
Üniversite (normal)	839.391	391.728	447.663
Üniversite (ikinci öğretim)	201.206	87.872	113.334
Açık öğretim	835.766	343.087	492.679
Diğer eğitim kurumları	6.768	544	6.224
Yüksek lisans	109.845	52.038	57.807
Üniversiteler	109.281	51.956	57.325
Diğer eğitim kurumları	564	82	482
Doktora	35.946	16.004	19.942
Üniversiteler	35.669	15.949	19.720
Diğer eğitim kurumları	277	55	222
Tıpta ihtisas	20.662	9.208	11.454
Üniversiteler	12.292	5.492	6.800
Diğer eğitim kurumları	8.370	3.716	4.654
Toplam	2.924.281	1.274.618	1.649.663

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

6.19.3. Yüksek Öğretimde Alanlara Göre Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2008-09)

Eğitim kurumu	Öğretim elemanı			Öğrenci		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
Önlisans	9.769	2.981	6.788	874.697	374.137	500.560
Üniversiteler	8.285	2.863	5.422	548.695	208.604	340.091
Dil ve edebiyat	340	273	67	976	737	239
Matematik ve fen bil.	18	9	9	4.386	2.580	1.806
Sağlık bilimleri	417	263	154	22.229	12.069	10.160
Sosyal bilimler	215	94	121	6	5	1
Uygulamalı sosyal bil.	1.679	633	1.046	253.428	127.647	125.781
Teknik bilimler	2.079	475	1.604	225.649	41.703	183.946
Ziraat ve ormancılık	223	87	136	32.532	17.596	14.936
Sanat	99	42	57	8.803	6.025	2.778

Diğer	1	0	1	686	242	444
Sınıflandırılmayan	3.214	987	2.227			
Açık öğretim				306.770	164.869	141.901
Diğer eğitim kurumları	1.484	118	1.366	19.232	664	18.568
Lisans	84.612	34.901	49.711	1.883.131	823.231	1.059.900
Üniversiteler	83.644	34.832	48.812	1.040.597	479.600	560.997
Dil ve edebiyat	5.952	3.900	2.052	47.642	31.390	16.252
Matematik ve fen bil.	6.336	2.566	3.770	106.232	52.954	53.278
Sağlık bilimleri	27.804	12.355	15.449	89.769	50.141	39.628
Sosyal bilimler	4.850	1.398	3.452	105.969	55.423	50.546
Uygulamalı sosyal bil.	15.192	5.900	9.292	442.730	214.500	228.230
Teknik bilimler	10.921	3.513	7.408	190.192	50.129	140.063
Ziraat ve ormancılık	2.905	773	2.132	31.315	11.339	19.976
Sanat	2.796	1.335	1.461	26.748	13.724	13.024
Sınıflandırılmayan	6.888	3.092	3.796			
Açık öğretim				835.766	343.087	492.679
Diğer eğitim kurumları	968	69	899	6.768	544	6.224
Lisansüstü ¹	6.122	2.979	3.143	145.791	68.042	77.749
Üniversiteler	5.994	2.967	3.027	144.950	67.905	77.045
Dil ve edebiyat	76	48	28	3.902	2.345	1.557
Matematik ve fen bil.	2.450	1.142	1.308	11.639	6.294	5.345
Sağlık bilimleri	941	569	372	9.395	6.284	3.111
Sosyal bilimler	1.681	788	893	15.728	6.901	8.827
Uygulamalı sosyal bil.	470	246	224	66.756	31.913	34.843
Teknik bilimler	328	147	181	28.762	9.896	18.866
Ziraat ve ormancılık	4	0	4	5.534	2.440	3.094
Sanat	34	21	13	3.234	1.832	1.402
Sınıflandırılmayan	10	6	4			
Diğer eğitim kurumları	128	12	116	841	137	704
Tıpta ihtisas	0	0	0	20.662	9.208	11.454
Üniversiteler				12.292	5.492	6.800
Diğer eğitim kurumları				8.370	3.716	4.654
Toplam	100.503	40.861	59.642	2.924.281	1.274.618	1.649.663

Not:

(1) Lisansüstü düzeyin öğretim elemanları ile tıpta ihtisasın öğretim elemanları lisans içindedir. Bu bölümde yer alan öğretim elemanları enstitü ve araştırma merkezlerinde görevli olanlardır.

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

6.19.4. Kurumlara Göre Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2008-09)

Gösterge	Devlet üni.	Vakıf üni.	Diğer kur.	Toplam
Öğretim elemanı sayısı ¹	87.605	10.318	2.581	100.504
Erkek	52.137	5.124	2.382	59.643
Kadın	35.468	5.194	199	40.861
Toplam öğrenci sayısı	2.722.913	166.157	35.211	2.924.281
Erkek	1.535.795	83.718	30.150	1.649.663
Kadın	1.189.480	80.077	5.061	1.274.618
Önlisans ve lisans öğrenci sayısı	2.583.999	147.829	26.000	2.757.828
Erkek	1.462.455	73.213	24.792	1.560.460
Kadın	1.123.906	72.254	1.208	1.197.368
Lisansüstü öğrenci sayısı	127.179	17.771	841	145.791
Erkek	66.810	10.235	704	77.749
Kadın	60.369	7.536	137	68.042
Tıpta ihtisas öğrenci sayısı	11.735	557	8.370	20.662
Erkek	6.530	270	4.654	11.454
Kadın	5.205	287	3.716	9.208

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

7. Gençlere ve Yetişkinlere Yönelik Sürekli Eğitim ve Yetiştirme

Gençlere ve yetişkinlere yönelik eğitim ve yetiştirme hizmetleri mesleki ve kendini gerçekleştirme amaçlı olup örgün ve yaygın, kamu ve özel eğitim kurumları tarafından yerine getirilir. Mesleki eğitim istihdamı geliştirmeye yönelik olup, bu eğitimin işyerleriyle birlikte yürütülmesi esastır. Mesleki eğitim, ilköğretimi bitirip bir üst öğretime gitmeyen veya gidemeyen ya da çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış orta öğrenim çağındaki çocuklara ve gençlere çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ve kısa süreli meslek kursları aracılığı ile gerçekleştirilir. Örgün eğitim kurumları dışında düzenlenen yaygın eğitim faaliyetleri büyük ölçüde ülke genelindeki [Halk Eğitimi Merkezleri \(HEM\)](#)nde yerine getirilmektedir. Halk Eğitim Merkezleri yaygın eğitim faaliyetlerini; okuma-yazma kursları, meslek kursları ve sosyal-kültürel kurslar aracılığı ile gerçekleştirir. Bunların dışında zamanında örgün eğitim kurumlarından yararlanamayanlar için meslek edinme, ilköğretimi tamamlama ve üst öğrenime devam edebilmeye yönelik uzaktan eğitim kurumları mevcuttur.

7.1. Tarihsel Görünüm

Türkiye’de yürütülmekte olan yetişkin eğitimi uygulamalarının köklerinin Selçuklu ve Osmanlı devletine kadar uzandığı görülmektedir. Medreseler, Enderun, ahilik ocakları, loncalar, ordu, camiler, mescitler, terbiye ocakları, tekke ve zaviyeler, cem evleri, kütüphaneler, sahaflar, bilgin ve sanatçı evleri dönemin yetişkin eğitimi merkezlerine örnek olarak verilebilir .

Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önceki dönemde ilk resmi yetişkin eğitimi çalışmalarına 1862’de üniversitelerde başlamıştır. Bunun yanında gönüllü kuruluşlar ve yukarıda belirtilen yetişkin eğitim kurumları da çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Türk Eğitim Tarihi; Halk Eğitimine Giriş, Yetişkin Eğitimi).

Yetişkin eğitimi uygulamalarının bir devlet politikası olarak ele alınması Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulmasıyla başlamıştır. Temel eğitimin tüm vatandaşlara yaygınlaştırılması için 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu yaygın eğitimin eğitim sisteminin bir parçası olarak değerlendirildiği ilk yasal düzenleme olarak kabul edilebilir (Halk Eğitimine Giriş, Yetişkin Eğitimi).

Türkiye’de yetişkinlere yönelik ilk resmi örgütlenme, “Halk Terbiyesi Şubesi” adı altında 25 Mart 1926’da çıkarılan 789 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin başlangıç yıllarında izlenen eğitim politikalarının temelinde üç amaca yönelik olduğu gözlenmektedir. Bunlar:

- Milli kültür birliğinin sağlanması,
- Vatandaşlık eğitiminin yaygınlaştırılması,
- Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi.

Bu amaçların yerine getirilmesi Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük ölçüde yaygın eğitim kurumları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Halk Derslikleri (1927), Millet Mektepleri (1928), Akşam Sanat ve Ticaret Okulları (1928), Halkevleri (1932), Köy Erkek ve Kadın Kursları (1938-39) cumhuriyetin başlangıç yıllarında kurulan yetişkin eğitimi kurumlarından bazılarıdır. 1960’lı yıllar Türkiye’de yetişkin eğitimiyle ilgili çalışmaların daha geniş bir örgütlenme çerçevesinde ele alınmaya başladığı yıllardır. Bu kapsamda, 1960 yılında MEB bünyesinde Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş, bu genel müdürlük 1977 yılında Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılandırılmıştır. Aynı genel müdürlük 1983 yılında, çıraklık eğitimiyle ilgili çalışmaları da kapsayacak şekilde Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü adını almıştır. O tarihten günümüze Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Türkiye’de yetişkin eğitimi alanında en geniş sorumluluğu üstlenmiş kurum olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Türkiye'deki örgün ve yaygın mesleki eğitim uygulamaları 1986 yılında çıkarılan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu yasa ile; çıraklık eğitimi yeniden düzenlenmiş, ikili mesleki eğitim uygulaması (okul ve işletmelerde meslek eğitimi) getirilmiş ve örgün eğitim dışında kalmış gençleri istihdama hazırlamaya yönelik yaygın mesleki eğitim kursları (meslek kazandırıcı kurslar) yasa kapsamına alınmıştır.

3308 sayılı Yasa, daha geniş bir bakış açısıyla, hem uygulamadaki bazı aksaklıkları gidermek hem de mesleki ve teknik eğitimde sistem bütünlüğü sağlamak üzere 2001 yılında 4702 sayılı Yasa ile kapsamlı bir değişikliğe uğramış ve Mesleki Eğitim Kanunu'na dönüştürülmüştür.

Söz konusu değişikliklerin özünde; örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitimin bir bütünlük içinde ele alınması ve programlar arasında yatay ve dikey geçişlere fırsat veren esnek bir yapı oluşturulması yer almaktadır. Türkiye'de yetişkinlere yönelik eğitim hizmetleri, dünyadaki gelişmelere paralel olarak "yaşam boyu öğrenme" anlayışında ele alınmakta ve sürekli olarak yeni düzenlemelere gidilmektedir. Bu düzenlemelerin özünde; sürekli mesleki eğitim, meslek standartlarının oluşturulması, örgün ve yaygın mesleki eğitim hizmetlerinin bütünleştirilmesi, gerek genel ve mesleki eğitim gerekse örgün ve yaygın mesleki eğitim programları arasında yatay ve dikey geçişlere fırsat veren esnek yapılar ve modüler programlar ile işletmelerin (endüstrinin) de bir eğitim kurumu olarak görülmesi yatmaktadır.

Türkiye'de yetişkinlere yönelik eğitim hizmetleri; temel yasa olarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında ele alınmakta ve bir çok kamu ve özel eğitim kurumu tarafından yürütülmektedir.

[Halk Eğitimine Giriş, Yetişkin Eğitimi](#)

[Türk Eğitim Tarihi](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü](#)

[4702 sayılı Kanun](#)

[Maarif Teşkilatına Dair Kanun](#)

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun](#)

[Tevhid-i Tedrisat Kanunu](#)

7.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim (hem örgün hem de yaygın eğitim) 1980'lerden günümüze eğitim reformlarının odak noktasında olan bir konudur. Bu reform çabalarının özünde de; mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, çıraklık eğitimin geliştirilmesi, işletmelerin mesleki eğitime çekilmesi ve mesleki eğitimin okul ve işletmeler tarafından birlikte yürütülmesi, meslek standartlarının oluşturulması, ortaöğretimin mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması, yaşam boyu öğrenme anlayışının yerleştirilmesi, modüler programların oluşturulması vb. çağdaş kavram ve anlayışlar ile 2000 yılını izleyen yıllarda da AB'ne uyum süreçleri yatmaktadır. Yetişkin eğitiminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesiyle ilgili olarak ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde yürütülen bazı projeler şunlardır:

Toplum Merkezlerinde Eğitim: MEB ile Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) arasında, toplum merkezlerinde örgün eğitim dışına çıkmış tüm bireylere meslek kazandırıcı beceri eğitimi verilmesi amacıyla, 01.06.2003 tarihinde imzalanmış bir projedir. Söz konusu

protokol kapsamında bugüne kadar toplam 22.999 kişiye meslek kazandırılmış, sosyal çalışmalarla destek sağlanmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim İhtiyaçlarını Belirleme Bilgi Sistemi Projesi: Projenin amacı; yaşam boyu eğitim ilkesi kapsamında mesleki ve teknik orta öğretim programlarının, bireylerin ve sektörün eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, geçerli ve güvenilir bilgi erişim sistemleriyle, bölgesel düzeyde belirlenen eğitim ihtiyaçlarına dayalı olarak planlanması, mesleki ve teknik eğitimde kalite ve verimliliğin artırılmasıdır. Projenin süresi 2005-2010 yıllarıdır.

İstihdam İçin Eğitim ve Öğretim (MEDA-ETA) Projesi: Bu projenin amacı, MEDA (Akdeniz) ülkelerine teknik ve mesleki eğitim ve öğretim politikaları konusunda destek vermek ve böylece bölgesel boyutta istihdama katkıda bulunmaktır. Bu proje teknik ve mesleki eğitim ve öğretim alanında MEDA ülkeleri ile Avrupa Birliği ülkelerini bu alanda farklı tecrübeleri paylaşabilmek, görüş alış verisinde bulunabilmek ve tartışma ortamı yaratabilmek için ortak bir platformda birleştirmeyi amaçlamıştır. Bu proje beş milyon Avro bütçe ile Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmekte ve Avrupa Eğitim Vakfı tarafından yürütülmektedir.

Bu projelerin yanı sıra geniş kapsamlı okuma-yazma kampanyaları (Ulusal Eğitime Destek Kampanyası, İşlevsel Yetişkin Okur-Yazarlık Programı), ulusal ve uluslar arası kuruluş, işletmeler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa yürütülen 100'ün üzerinde mesleki nitelikli proje yürütülmektedir.

Kültür, Sanat ve Eğitim İşbirliği Protokolü: Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında 12.01.2004 tarihinde imzalan Protokolle, öğrencilerin; çeşitli sanat dalları hakkında bilgilendirilmesini, sanat bilinçlerinin oluşmasını sağlamak, sanata ve sanatçıya ilgilerini artırmak, sanata yönelik yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmak üzere dört öğretim yılı sürecek etkinlikler planlanarak uygulanmaya başlanmıştır.

2007-2013 dönemi katılım öncesi aracı kapsamındaki mali yardımlardan faydalanmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hazırlanan projeler arasından "Milli Eğitim Bakanlığı Yönetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi" ve "Mesleki Eğitim Yoluyla İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi" adlı projeler Avrupa Birliğince desteklenmeye değer bulunmuştur.

Bu projelerin yanı sıra geniş kapsamlı okuma-yazma kampanyaları (Ulusal Eğitime Destek Kampanyası, İşlevsel Yetişkin Okur-Yazarlık Programı), ulusal ve uluslar arası kuruluş, işletmeler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa yürütülen 100'ün üzerinde mesleki nitelikli proje yürütülmektedir.

Süpervizyon-İmalat Sektöründeki KOBİ'ler Mesleki ve Teknik Eğitim İlişkilerine Avrupa Boyutunun Kazandırılması Projesi: Projenin amacı, Avrupa' da aynı amaç doğrultusunda çalışan kurumlar ile işbirliği içerisine girerek karşılıklı bilgi ve tecrübeleri paylaşmak, İmalat Sektöründeki KOBİ'lerin nitelikli eleman ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını yerinde tespit etmek ve edinilen kazanımların ülkemizdeki ilgili kurumlara aktararak, İmalat Sektöründeki KOBİ'ler-Mesleki ve Teknik Eğitim ilişkilerine Avrupa boyutu kazandırmaktır.

Anne-Baba-Çocuk Eğitimi Projesi: Anne, baba ve çocukların eğitim ihtiyaçları tespit edilmekte ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenen eğitim programları ile toplumun bilinç düzeyinin geliştirilmesi ve statülerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında; Kadının Toplumdaki Yeri ve Önemi, Aile İçi İlişkiler, Aile Planlaması, Verimli Planlaması, Verimli Ders Çalışma Yöntemleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Başarıyı Arttırmak İçin Alınması Gereken Önlemler, Akraba Evlilikleri, Töre Namus Cinayetleri, Kaında ve Çocuğa Yönelik Şiddet, Ergen Psikolojisi, Ergenlik Döneminde Gelişim, Kadının Toplumdaki Yeri ve Önemi vb. Konularda konferans, panel, kurs, ev ve köy ziyaretleri yoluyla ailelere ulaşılarak 1998-2008 yılları (2008 Şubat sonu itibari ile) arasında 2.086.433'ü kadın, 675.933'ü erkek olmak üzere toplam 2.762.366 kişinin bu eğitimlerden yararlanmaları sağlanmıştır.

İngilizce Öğretmenlerinin Yeterliliklerinin Artırılması ve Mesleki İngilizce Eğitim Materyallerinin Geliştirilmesi Projesi: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde görevli İngilizce Öğretmenlerinin yeterliliklerinin artırılması, mesleki İngilizce eğitim materyallerinin hazırlanması ve geliştirilmesi amacıyla

Milli Eğitim Bakanlığı ile British Council arasında imzalanan iş birliği protokolüne bağlı olarak uygulamaya konulan "İngilizce Öğretmenlerinin Yeterliliklerinin Arttırılması ve Mesleki İngilizce Eğitim Materyallerinin Geliştirilmesi Projesi (İMGEP)" kapsamında, yiyecek içecek hizmetleri, konaklama ve seyahat İngilizce örnek materyali hazırlanmıştır.

Proje kapsamında örnek materyalin 20 pilot okulda uygulaması yapılmış, uygulamaya yönelik yapılan öğrenci, öğretmen anket sonuçları değerlendirilmiştir. Söz konusu materyale son şeklinin verilmesi ve baskıya hazır hale getirilmesine ilişkin İngiliz eğitim uzmanları ile İngilizce öğretmenlerinin komisyon çalışmaları devam etmektedir.

Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) Mezunlarının İstihdamı Projesi: Turizm sektöründen gelen talepler doğrultusunda eğitim ihtiyacının karşılanması, çalışanlara eğitim verilmesi, sektör çalışanlarının sosyal güvencelerinin sürekliliğine destek olunması ve TUREM mezunlarının istihdam edilmesi amacıyla hazırlanan proje kapsamında pilot olarak belirlenen Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve Turizm Eğitim Merkezleri tarafından proje çalışmaları sürdürülmektedir.

Geleneksel El Sanatlarını Geliştirme Projesi: Bu proje ile el sanatları ile ilgili tüm tarafların iş birliğinde; geleneksel el sanatlarının yaşatılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması, geleneksel el sanatları eğitiminin geliştirilmesi, öğretim programlarının güncelleştirilmesi, kadın iş gücü istihdamının desteklenmesi ve turizm sektöründe önemli bir etken olan turistik el sanatları-hediyelik eşya üretiminde kalite ve verimliliğin artırılması amaçlanmıştır. Projenin süresi 2008-2010 yıllarıdır.

Kız Çocuklarının Okullaşma Oranının Arttırılması Projesi: Projenin amacı; orta öğretim ve mesleki eğitim düzeyinde kızların okullaşma oranlarını arttırmak, özellikle kızların okul terk oranını düşürmek, iş gücünün mesleki yeterlik düzeyini ve becerilerini arttırmak ve aileler ile diğer paydaşların eğitimin önemi konusunda bilinçlenmelerini sağlamaktır. Proje, 2010-2012 yılları arasında uygulanacaktır.

Yaygın ve Informal Öğrenmenin Tanınması Projesi (INLEARNINGProject): Malta Yeterlilikler Kurulu tarafından hazırlanan ve Türkiye ile birlikte 10 Avrupa Birliği ülkesinin ortak olarak yer aldığı proje ile matbaacılık, inşaat, ulaşım, güvenlik, çocuk bakımı, konaklama ve seyahat hizmetleri ile bahçecilik sektörlerindeki mevcut meslek standartlarının belirlenmesi, bu sektörde çalışacak kişilerin profillerinin ortaya konması ve sahip oldukları beceriler ile belirlenen meslek standartlarının karşılaştırılması, yaygın ve informal öğrenmenin tanınması için bir araç geliştirilmesi hedeflenmiştir. 1 Ocak 2009 tarihinde başlayan proje iki yıl devam edecektir.

İbirligi ve Uzmanlık Değişimi Yoluyla, Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Stratejileri için Kritik Başarı Faktörlerinin Belirlenmesi Projesi: Proje Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ile Romanya, Almanya ve Bulgaristanın ortaklığı ile yürütülmektedir. Projenin Amacı; Ulusal yaşam boyu öğrenme stratejisinin geliştirilmesinde yer alan esas aktörler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi, eğitimde, hizmette ve eğitimde gerçek ihtiyaçlara cevap veren dâhili stratejilerin geliştirilmesinde ilerlemiş bağlantılar ve anahtar rolündeki paydaşlar arasında bir ağ kurmaktır. 01 Mart 2009'da başlayan ve AB Komisyonu tarafından desteklenmektedir (MEB 2010 Bütçe Raporu)

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK](#)

[Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü](#)

7.3. Yasal Çerçeve

Türkiye’de eğitimi bir bütünlük içinde düzenleyen temel yasa Milli Eğitim Temel Kanunu’dur. Bu Kanun’a göre, Türk eğitim sistemi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Kanunun 40. ve 41. maddeleri; yaygın eğitimin amaç, kapsam, görevleri ve örgütlenme biçimini düzenlemektedir. Türkiye’de yaygın eğitimle ilgili özel yasa; 1986 tarihli (2001 yılında kapsamlı değişiklik) 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ve 2841 sayılı Zorunlu İlköğretim Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların Okur Yazar hale Getirilmesi veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim-Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun’dur. Ayrıca bu kanuna dayanarak çıkarılan çeşitli yönetmelikler (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve diğerleri) bulunmaktadır. Yaygın eğitim hizmeti sunan özel kurumlar ise 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na tabidir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (No. 3797): Milli Eğitim Bakanlığı’nın her düzeydeki örgütlenmesini ve birimlerin görevlerini düzenlemektedir. Bu Kanunun 18. maddesi ile Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’nün görevleri tanımlanmıştır.

Yeni çıkarılan 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Türk eğitim sisteminde genel, örgün, yaygın ve mesleki eğitimi biçimlendirecek bir ulusal meslek standartları ve bu standartlara dayalı programlar, öğretim ve belgelendirme çerçevesi öngörür.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği mesleki eğitim kurullarının kuruluş ve işleyişini, **Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM)** kuruluşunu, çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimini, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim-öğretim, yönetim ve üretim işlerini, işletmelerde meslek eğitimini, mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulmasını, meslek eğitimine dayalı diploma, sertifika ve belgelerin düzenlenmesini vb. konuları ayrıntılı olarak düzenlemektedir.

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği: Bu yönetmelik, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı yaygın eğitim kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi hakkındaki yöntem ve ilkeler ile halk eğitimi merkezlerinin gözetiminde veya işbirliğinde özel öğretim kurumları mevzuatı dışında, resmi veya özel kuruluşlar, belediyeler, meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve gönüllü kuruluşlarca açılacak kurslarla ilgili yönetim, eğitim-öğretim, üretim, rehberlik ve denetime ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği il ve ilçelerdeki Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ve öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri aracılığı ile öğrencilerin dışında yetişkinlere yönelik “özel eğitim” destek hizmetleri de sunulmaktadır.

Türkiye’deki yaygın eğitim hizmetleri temelde Milli Eğitim Bakanlığı içinde örgütlenmiştir. Yaygın eğitimden sorumlu birim Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’dür. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü yetişkin eğitimi faaliyetleri yaygın eğitim adı altında; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla yürütmektedir. Başlıca yaygın eğitim kurumları **Halk Eğitimi Merkezleri (HEM)**, Mesleki Eğitim Merkezleri (MEM) ve Yaygın Eğitim Enstitüsü’dür. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Orta Öğretim Genel Müdürlüğü de ana görevi yetişkin eğitimi olmayan ancak yetişkin eğitimi hizmetlerinde dolaylı olarak yer alan diğer bakanlık birimleridir. Bu genel müdürlükler içinde yer alan yaygın eğitim kurumları arasında şu kurumlar yer almaktadır: Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM), Endüstri Pratik Sanat Okulları, Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezleri, Pratik Kız Sanat Okulları, Olgunlaşma Enstitüleri, Turizm Eğitim Merkezleri.

Yetişkinlere yönelik eğitim hizmetlerinden yetişkin engellerin de yararlandırılması yasal güvenceye alınmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Hakkında kanun Hükmünde Kararname ve MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği).

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Zorunlu İlköğretim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi Veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

7.4. Genel Amaçlar

Türkiye'deki yaygın eğitimin hedef kitlesi, çocuk, genç ve yetişkin tüm vatandaşlardır. Bunlar, örgün eğitim hizmetlerinden hiç yararlanmamış, halihazırda öğrenci veya herhangi bir eğitim kademesinden mezun durumunda olabilir. Türkiye'de yaygın eğitim hizmetleri, anayasa ve yasalarda da belirtildiği üzere herkesin yararlanabileceği biçimde yürütülür ve özel eğitim gerektiren bireyler için özel önlemler alınır.

Türkiye'de yaygın eğitimin amaçları 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (Madde 40) ve MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği (Madde 5) ile belirlenmiştir. Buna göre yaygın eğitimin amaçlarından bazıları şunlardır: Bireylere,

- Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak,
- Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak,
- Millî kültür değerlerinin korunması, dünya kültürüne açık olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak,
- Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışmaya yönelik alışkanlıklar kazandırmak,
- Tarım, endüstri ve hizmet sektörlerindeki yeni teknolojilerin tanıtılmasına, yeni hizmet alanlarının geliştirilmesine, işsiz ya da farklı bir işkolunda çalışmak isteyenlerin istihdamını sağlayıcı ve çalışanların yaşam düzeylerini yükseltici beceriler kazanmalarına yardımcı olmak,
- Kırsal kesimden göç edenlerin kent kültürüne uyum sağlamalarına yönelik eğitim çalışmaları yapmak,
- Sanayinin ihtiyacı olan işgücünün yetiştirilmesine yardımcı olmak için mesleki ve teknik eğitim çalışmaları yapmak,
- Mesleki gelişim için hizmetiçi eğitim vermek,
- Serbest zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak.

Ayrıca, Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği de (Madde 5) mesleki ve teknik eğitimle ilgili ilkeleri belirlemiştir. Çoğunluğu yaygın eğitim ilkeleriyle paralel olan bu ilkelerden bazıları şunlardır: Mesleki ve teknik eğitimde,

- İnsangücü-eğitim ve istihdam ilişkilerinin sağlıklı ve dinamik bir yapıya kavuşturulması,
- Mesleki ve teknik eğitim alanında tüm paydaşların karar süreçlerine katılımının sağlanması ve işbirliğinin kurumsallaşması,
- Kurumların kaynaklarını daha etkin kullanmalarını sağlamak amacıyla, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının, giderek **Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM)** olarak yapılandırılması,

- Mesleki eğitim almış olanların alanlarında istihdamlarının sağlanması,
- Eğitimin modüler programlarla yapılması, yaşam boyu öğrenim ve sürekli mesleki eğitimin bireylere benimsetilmesi,
- Her ortamda kazanılan yeterliklerin değerlendirilmesi ve belge bütünlüğünün sağlanması

Anayasa 1982

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Millî Eğitim Temel Kanunu

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

7.5. Yaygın Eğitim Kurumu Türleri

Yetişkinlere yönelik mesleki ve teknik eğitim kurslarıyla ilgili temel yaklaşıma göre; Türkiye'deki örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında, yerel gereksinimler ve ulusal standartlara uygun olarak sertifika veya belgeye götüren her tür kurs açılabilir. Bu bağlamda, yetişkinlere yönelik eğitim/yetiştirme kurumları ve görevleri aşağıdaki gibi gruplandırılabilir:

Yaygın eğitim kurumları

Halk Eğitimi Merkezleri (HEM): Türkiye'de örgün eğitim kurumları dışında düzenlenen yaygın eğitim faaliyetleri büyük ölçüde ülke genelindeki HEM'lerde yerine getirilmektedir. Bu merkezlerde, her yaş ve eğitim düzeyindekilere yönelik olarak; okuma-yazma kursları, meslek kursları, sosyal kültürel kurslar ve uygulamalar düzenlenmektedir. MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 51. maddesine göre; HEM'ler özel ve kamu kurumlarıyla işbirliği içinde de kurslar düzenleyebilir. Ayrıca, Kamu Kurum ... Kurslar Yönergesi kapsamında, kamu kurumları, belediyeler, vakıflar, dernekler ve meslek kuruluşları MEB denetiminde ücretsiz kurslar düzenleyebilirler.

Mesleki Eğitim Merkezleri (MEM): İlköğretimi bitirip bir üst öğretime gitmeyen veya gidemeyen ya da çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış ilköğretim mezunu her yaştaki bireylere çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi, kısa süreli meslek kurslarının verildiği kurumlardır. Bu kurslar yoluyla sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünü yetiştirme amaçlanmaktadır. Bu kurumlarda verilen eğitimin uygulamalı kısmı 3308 sayılı Mesleki Eğitimi Kanunu'nun 2. maddesine göre: 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na göre kurulmuş meslek kuruluşlarına üye işyerleri, 5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'na göre kurulmuş meslekî kuruluşlara üye işyerleri ve işletmelerde yapılmaktadır.

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri: En az ilköğretim okulu mezunlarının devam ettiği yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı öğretim süresi iki yıl olan kurumlardır. Mesleki ve teknik orta öğretime denk olan programlarının yanı sıra mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkan sağlayan, yöresel Türk Giyim ve El Sabatlarını araştıran, geliştiren, değerlendiren ve yaygınlaşmasını sağlayan döner sermaye ile çalışan kurumlardır.

Bu okulların mesleki ve teknik alanlarından bitirme belgesi olan lise mezunlarına bitirdikleri alanda "meslek lisesi" diploması düzenlendiğinde alanları ile ilgili işyerlerinde çalışabilecekleri gibi, ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan mesleklerinde bağımsız "İşyeri Açma Belgesi"de verildiğinden, bağımsız işyeride açabilirler. Bu koşulları taşıyanlara "teknisyen unvanı" da verilmektedir.

Pratik Kız Sanat Okulu: En az ilköğretim okulu mezunu olmak kaydıyla, örgün eğitim kurumlarını tamamlamış, herhangi bir kademesinden ayrılmış veya bu sisteme hiç girmemiş genç kız ve kadınlarımıza değişik süre ve kademelerde düzenlenmiş modüler programlarla meslek eğitimi vermek amacıyla faaliyet gösteren yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarıdır.

Bu okulların mesleki ve teknik alanlarından örgün eğitime denk bitirme alan lise mezunlarına bitirdikleri alanda "meslek lisesi" diploması düzenlenebildiğinden alanları ile ilgili işyerlerinde çalışabilecekleri gibi, ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan mesleklerinde bağımsız "İşyeri Açma Belgesi" de verildiğinden, bağımsız işyeri de açabilirler. Bu koşulları taşıyanlara "teknisyen unvanı" da verilmektedir.

Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi: Endüstriyel alanlarda kurslar yoluyla, en az ilköğretim okulu mezunu gençlere meslek kazandırmak, mesleklerinde gelişmek isteyenlerin mesleki bilgi ve becerilerini yeni teknolojilere paralel olarak geliştirmek gayesi ile kurulmuş yaygın endüstriyel teknik eğitim kurumlarıdır. Bu merkezlere yatılı öğrenci kabul edilmektedir.

Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM): Turizm sektöründe ihtiyaç duyulan yiyecek içecek ile konaklama ve seyahat alanlarındaki mutfak (aşçı), pastacı, barmen, servis, kat hizmetleri, ön büro vb. alanlarındaki nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için 30 hafta süreli teorik ve uygulamalı "Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kursu" programlarının uygulandığı bir yaygın eğitim kurumudur. Bu program kapsamında öğrenciler ayrıca 4 ay işletmelerde beceri eğitimine gönderilmektedir.

Bu merkezlerde, gelecek talepler doğrultusunda belgeye götüren kısa süreli meslek kursları da açılmaktadır. Merkezlerde konaklama ve seyahat hizmetleri ve ön büro alanına kaydolacakların en az lise ve dengi okul mezunu olması ve en az bir yabancı dil bilmesi, diğer alanlara kaydolacakların en az ilköğretim mezunu olmaları koşulu vardır.

Açık yaygın eğitim kurumları

Açık ilköğretim Okulu; daha önce ilkokullardan mezun olan ancak herhangi bir nedenle ortaokula devam edememiş yurt içindeki ve daha sonra da yurt dışındaki vatandaşlara uzaktan eğitim yöntemi ile sekiz yıllık ilköğrenimlerini tamamlama imkânı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Çeşitli nedenlerle ilköğretimlerini tamamlayamayan ve zorunlu ilköğretim yaş sınırını aşan yetişkinlere Açık İlköğretim Okulundan yararlanma hakkı verilir. Tutuklu, hükümlü ve bedensel engelli olduklarını belgelendirenler ile özel eğitim gerektirdiğine Özel Eğitim Hizmetleri Kurulundan alınacak belge ile belgelendirenlerde yaş kaydı aranmaz. Ayrıca ilkokulu bitirmiş olanlardan Ustalık/Kalfalık Belgesi olanlar, (6 ncı sınıfı tamamlamış olanlar) kabul edilir (Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği, Madde 24)

Açıköğretim Lisesi ve **Açık Mesleki Öğretim Lisesi** ilköğretimini tamamlayan ancak çeşitli sebeplerle örgün ortaöğretim kurumlarına devam edemeyen; örgün eğitim dışında kalan ve liseye dışarıdan devam ederken Açık Öğretim Lisesine geçmek isteyen öğrencilere hizmet vermektedir. Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur. İlköğretimini tamamlayan herkes Açık Öğretim Lisesine başvurabilir.

Mesleki Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı verip eğitim-öğretim imkânı sağlayarak hizmet vermektedir. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur. Öğrenim süresi sınırsızdır. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde endüstri meslek, kız meslek, ticaret meslek ve imam hatip lisesi programları uygulanmaktadır.

Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu: Bu uygulamanın amacı; ilköğretimini tamamlayan, bir meslek edinmek isteyen veya mesleğinde ilerlemek isteyen bireylere uzaktan öğretim meslek kursları ve sertifika programları açmak, eğitim sonunda sınavlarını yaparak başarılı olanlara belge/sertifika vermektir.

Açık Öğretim Fakültesi uzaktan öğretim sistemi ile ilgili kitap, radyo-tv programları, bilgisayar, akademik danışmanlık, organizasyon, sınav ve her türlü öğrenci işleri gibi hizmetleri vermekle yükümlü kılınmış ve önlisans, lisans tamamlama, lisans ve her türlü sertifika programlarını yürütmekle görevlendirilmiş bir yükseköğretim kurumudur.

Örgün mesleki ve teknik eğitim kurumları

Örgün mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ana işlevleri meslek lisesi diplomasına yönelik mesleki ve teknik eğitim olmakla birlikte, genç ve yetişkinlere yönelik yaygın eğitim hizmetleri de sunulmaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM): Mesleki ve teknik eğitim sistemi içindeki yeni bir uygulamadır. Meslek lisesi, çıraklık-kalfalık ve ustalık eğitimi, meslek kurslarının birlikte yürütüldüğü kurumlardır. Eğitim maliyetini azaltmak, kaynakları daha verimli kullanmak ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla öncelikle Bakanlıkça belirlenen küçük yerleşim birimlerinde olmak üzere METEM'ler kurulmaktadır. Bu merkezlerde, mesleki ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren Anadolu teknik lise, Anadolu meslek lisesi, teknik lise ve meslek lisesi seviyesindeki ortaöğretim programlarının tümü, çıraklık eğitimi programları ile belge ve sertifikaya götüren yaygın mesleki ve teknik eğitim programları uygulanmaktadır.

Mesleki ve teknik liseler: Mesleki ve teknik lise eğitiminin yanı sıra kısa süreli meslek kursları da açılabilir. (Ayrıntılı bilgi için bakınız 7.16.

Özel yaygın eğitim kurumları

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri: Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, görsel, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla hizmet veren bu kurumlardır.

Özel yaygın öğretim kurumları: Eğitim ve uygulama okulu, iş eğitim merkezi, bilim ve sanat merkezi.

Özel dershaneler. Öğrencileri bir üst okulun veya yükseköğretime giriş sınavlarına hazırlamak, sitedikleri dersşerdeyetişmek ve bilgi düzeylerini yükseltmek amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır.

Çeşitli kurslar: Kişilerin sosyal, kültürel ve mesleki alanlarda bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek veya isteklerine göre serbest zamanlarını değerlendirmek üzere faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır.

Öğrenci etüt eğitim merkezleri: Öğrencilerin, derslerine çalışmalarına, ödev ve projelerini yapmalarına yardımcı olan, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli faaliyetlerin yürütüldüğü özel öğretim kurumlarıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği

Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Yükseköğretim Kanunu

7.6. Coğrafi Erişilebilirlik

Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren özellikle okuma- yazma ve diğer alanlarda yetişkin eğitime büyük önem verilmiş, bu tür eğitim hizmetleri en küçük köylere kadar yaygınlaştırılmıştır. 1983’te çıkarılan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile yetişkin eğitimi; halk eğitimi ve mesleki ve teknik eğitim olarak iki ayrı kategoride ele alınmış ve tüm illerdeki yetişkin eğitimi faaliyetleri yaygınlaştırılmıştır. 4702 Sayılı Yasa (2001)

ile örgün mesleki eğitim kurumları yaygın eğitim hizmetlerini de üstlenmişler, böylece, ulusal düzeydeki tüm mesleki ve teknik eğitim kurumları, aynı zamanda yaygın mesleki eğitim hizmeti sunan kurumlara dönüşmüşlerdir. Ayrıca, yetişkin eğitimi, uzaktan eğitim yoluyla yeni bir boyut kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler Türkiye'deki yaygın mesleki eğitim hizmet ağı ve kapasitesini genişletmiştir.

Türkiye, yukarıdaki alt bölüm 7.2. de belirtilen yaygın eğitim kurumları ağıyla her yaştaki ve her coğrafi yerleşim birimindeki yurttaşlarına ulaşmayı hedeflemekte ve büyük ölçüde de ulaşmaktadır. Yaygın eğitim kurumlarına coğrafi yayılma açısından bakıldığında Mesleki Eğitim Merkezlerinin (MEM) çoğunlukla sanayinin geliştiği ve nüfusun yoğun olduğu bölge ve illerde yoğunlaştığı, buna karşılık **Halk Eğitimi Merkezleri (HEM)** hemen hemen tüm bölge, il ve ilçelere dağıldığı görülmektedir. Açık ilköğretim, açık öğretim lisesi ve mesleki ve teknik açık öğretim okulları aracılığı ile de yetişkin eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Bu çerçevede yaygın eğitim hizmetlerinin tüm yerleşim birimlerinde ulaşılabilir olduğu söylenebilir.

4702 sayılı Kanun

Mesleki Eğitim Kanunu

7.7. Kabul Koşulları

Türkiye'de yaygın eğitim kurumlarına kayıt ve kabul işlemleri Mesleki Eğitim Kanunu, MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nde belirtilen esaslara göre yürütülür. Yaygın eğitimden yararlanmada herhangi bir giriş sınavı uygulanmamaktadır.

Halk Eğitimi Merkezleri (HEM) kurslarına kayıt kabul koşulları şunlardır (MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 54):

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak. Ancak belirli koşuldaki yabancılar da (örneğin; ülkesi belli olmayan veya mülteci durumunda olan yabancılar, Türkiye'de çalışma izni verilen yabancılar ve bunların yakınları gibi) kurslara katılabilirler. Yabancıların kayıtlarıyla ilgili işlemlerde Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği (Madde 45) ile Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin mevzuat hükümlerine uyulur.
- Kursun özelliğine göre; belirli düzeyde öğrenim görmüş olmak. Okuma-yazma kursları dışında, asgari ilköğretim mezunu olma koşulu aranır.

Yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarına kayıt ve kabul; Yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarına kayıt için zorunlu öğrenim çağı dışına çıkmış olması gerekir. Okuma yazma bilmeyenler kurslara kabul edilmez. Diplomaya götüren programlara kayıt olacaklarda, ilköğretim okulunu bitirmiş olma zorunluluğu aranır. Meslek kurslarına, herhangi bir işte çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın isteyen herkes katılabilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 70).

Yaygın mesleki ve teknik eğitim kurslarına katılım için zorunlu öğrenim çağı dışına çıkmış (14 yaşını doldurmuş olmak) olması gerekir. Örgün eğitime devam eden öğrenciler de serbest zamanlarında bu programlara devam edebilirler (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Article 38). Programlara başvuruların kontenjandan fazla olması halinde, kursun türüne göre, başvuru sırasına göre ya da seçim yoluyla kursiyer kabul edilir.

Mesleki Eğitim Merkezi çıraklık eğitimine kayıt kabul koşulları şunlardır (Mesleki Eğitim Kanunu Madde 10; Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 38):

- En az ilköğretim okulu mezunu olmak,
- 14 yaşını doldurmuş ve 19 yaşından gün almamış olmak. Ancak, 19 yaşından gün almış olanlar da, belli koşullarla programa alınabilmektedir.
- Meslekleri ile ilgili bir işte (işyerinde) çalışıyor olmak,

- Bünyesi ve sağlık durumu, gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmak (Sağlık raporu ile belgelenmesi gerekir).

19 yaşından gün almış olanlardan daha önce çıraklık eğitiminden geçmemiş olanlar, yaşlarına ve eğitim seviyelerine uygun olarak düzenlenecek mesleki eğitim programlarına göre çıraklık eğitimine alınabilirler.

Kalfa veya usta olmak isteyenler için kalfalık veya ustalık sınavı açılır. Kalfalık sınavına, çıraklık eğitimini tamamlamış olanlar girebilirler (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 86): Çıraklık eğitiminde ara sınıflardan ayrılanlar, ayrıldıkları tarihten itibaren kalan sürenin iki katı kadar meslekleri ile ilgili bir işletmede çalışmış olduklarını belgelendirmeleri durumunda kalfalık sınavına alınır. (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 241):

Ustalık sınavına, en az üç yıl süreli meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından veya meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarından diploma almış veya ustalık eğitimini başarıyla bitirmiş ve Bakanlıkça belirlenen süre kadar mesleğinde çalışmış ya da en az beş yıl kalfa olarak çalıştığını belgelendirmiş olanlar girebilirler.

İş yeri açma veya ustalık belgesine sahip olup aday çırak, çırak, kalfa ve öğrencilerin işyerindeki eğitiminden sorumlu mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan kişileri yetiştirmek üzere kurumlarda iş pedagojisi kursu açılır. Usta öğretici belgesine sahip personeli bulunmayan işletmelerde aday çırak, çırak, kalfa ve öğrencilerin iş yerindeki eğitiminden sorumlu olanlar da bu kurslara katılabilir (Mesleki Eğitim Kanunu, Madde 72)

Açık Mesleki Öğretim Lisesi kayıt-kabul koşulları şunlardır (Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 15, 16, 17, 23):

- Sağlık durumu öğrenim görmek istediği meslek eğitimine uygun olanlar,
- İlköğretim okulu / ortaokul mezunu olanlar,
- Orta öğretim düzeyindeki okullardan ayrılanlar ile mezun olanlar, bir yüksek öğretim kurumundan ayrılanlar veya mezun olanlar, yurt dışında eşdeğer öğrenim görmüş olanlar,
- Denklik belgelerinde belirtilen öğretim düzeylerinin yukarıdaki şartlardan birisini taşıması durumunda, yurtdışında eğitim görmüş olanlar, kayıt yaptırabilirler
- Yabancı uyrukluların kayıtlarında ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Açık İlköğretim Okulu kayıt-kabul koşulları şunlardır (Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği Madde 19, 20, 21, 23):

- Zorunlu eğitim yaşını bitirenlerden; ilköğretimin 5. sınıfını tamamlamış olanlar,
- Yetişkinler II. kademe eğitimi başarı belgesi olanlar,
- Yetiştirici ve tamamlayıcı temel eğitim B kurs belgesi olanlar,
- İlköğretimin 6, 7 veya 8. sınıflarından ayrılanlar,
- Yurt dışında öğrenim görüp denkliğini yaptırmış olanlar.

[Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği](#)

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

[Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği](#)

[Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

7.8. Kayıt ve Öğrenim Ücretleri

İlke olarak uzaktan öğretim dışındaki Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve diğer kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen yaygın eğitim etkinlikleri kayıt ücreti ve/veya öğrenim ücretine tabi değildir. Ancak, yatılı-pansiyonlu öğrenci alan bazı kurumlardaki öğrencilerin bir bölümünden pansiyon ücreti alınır (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 39). Ayrıca, bazı kurslar için kursiyerlerden, malzeme temini için para alınabilir

Türkiye’de yaygın eğitimde döner sermaye kapsamı dışındaki kurs ve etkinlikler ücretsizdir. Gerçek ve tüzel kişiler, etkinliklere gönüllü olmak şartıyla aynî ve nakdî katkıda bulunabilirler. Aynî katkılar tamamıyla bağış şeklinde olabileceği gibi karşılıksız olarak belli bir etkinlik dönemi içinde kullanım şeklinde de olabilir. (MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 6). Bununla birlikte uzaktan eğitim kurumlarına kayıt için başvuranlardan MEB tarafından belirlenmiş kayıt ücreti alınır. Bu gelirler, öğrencilerin, ders kitabı, ders notu, posta ve sınav giderlerine harcanır. (Meslekî Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği Madde 23; Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 19).

Öte yandan özel öğretim kurumları tarafından açılan kurslar ücrete tabidir. Özel öğretim kurumları kurs ücretleri 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği (Madde 5 ve 7) esaslarına göre belirlenir. Her kurum kendi özellik ve türüne göre öğrenci başına düşen ücreti belirler. (Ayrıntılı bilgi için bakınız 7.16.)

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği

7.9. Kursiyerlere Sağlanan Mali Destekler

Yaygın eğitimden yararlananlara, çıraklık eğitimi kapsamındaki dışında, doğrudan mali destek yoktur, ancak, dolaylı destek ve teşvik mekanizmaları vardır. Ancak yetişkin eğitimine devam edenlere kursiyer olmalarından dolayı geri ödemesiz burs veya ödemeli kredi gibi destek uygulamaları mevcut değildir. Bununla birlikte mesleki eğitiminin geliştirilmesine yönelik olarak Mesleki Eğitim Kanunu kapsamına giren işyerlerinde Kanunda belirtilen sınırlar içerisinde ve Bakanlıkça tespit edilen esas ve ölçülere göre çırak, teknik ve meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptıran gerçek ve tüzelkişilere Gelir ve Kurumlar Vergilerinden fona ödedikleri meblağın % 50’si teşvik primi olarak fondan iade olunur. Özel eğitim kurumlarında açılan yaygın eğitim programlarına katılan bireylerin giderleri (beslenme ve barınma) Bakanlıkça karşılanır.

Yaygın eğitim ile çıraklık ve mesleki eğitimde doğrudan ve dolaylı olarak yapılan destekler şunlardır:

Çıraklık eğitiminde; aday çırak, çırak, kalfa ve işletmelerde mesleki eğitimde kamu ve özel kuruluşlarınca yapılan teorik ve pratik eğitim giderleri kendi kurum ve kuruluşlarınca, işyerlerinde yapılan pratik eğitimin giderleri ise işyerlerince karşılanır (Mesleki Eğitim Kanunu Madde 36). Çırak öğrenciye, işyerleriyle yapmış olduğu sözleşme gereğince yaşına uygun asgari ücretin %30’undan az olmamak üzere ücret ödenir ve bu ödemeler vergiden muaftır.

Diğer destekler ise şunlardır: Sosyal güvenlik (iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası) giderleri karşılanır, paso verilir (indirimli ulaşım), bazı öğrencilere ücretsiz pansiyon (yatılı okuma) sağlanabilir, öğle yemeği verilir. (Mesleki Eğitim Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar İle Pansiyonların Yönetimi Yönetmeliği Madde 5, 7, 26, 28, 34)

Mesleki açık öğretim öğrencilerinden sosyal güvencesi olmayan öğrencilerin sosyal sigorta primleri, işletmelerde beceri eğitimine başladıkları tarihten itibaren eğitimin sona ermesine kadar Bakanlıkça ödenir. (Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 33). Sosyal güvencesi bulunmayan kursiyerlerin / öğrencilerin sadece muayene giderleri kurum müdürlüklerince, parasız yatılı öğrencilerin sağlık hizmetleri Bakanlık tarafından karşılanır (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 172). Ekonomik durumlarının yetersiz olduğu belirlenen öğrencilere destek olmak amacıyla öğle yemeği verilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 174). Yetişkin vatandaşları okuma-yazma öğrenmeye veya ilkökul düzeyinde öğrenim yapmaya teşvik etmek üzere; Zorunlu İlköğretim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi Veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun'un 8. maddesi gereğince; okuma - yazma öğrenme veya ilkökul düzeyindeki kurslara devam edenlere, aşağıdaki destek ve kolaylıklar sağlanır.

- Kurs süresince öğrenci kimlik belgesi verilir.
- Bu Kanunda geçen kurslara katılan ve başarı gösteren muhtaç kişilerin yükseköğrenim yapan çocuklarına kredi vermede öncelik tanınır.
- Okuma-yazma öğrenme veya ilkökul düzeyindeki kurslara devam eden annelerin çocuklarına, çalıştıkları kurum ve kuruluşların kreş ve anaokullarına alınmada öncelik tanınır.
- Okuma-yazma bilenlerin işe alınmalarında okuma-yazma bilmeyenlere göre öncelik tanınır.
- Okuma-yazma öğrenme kurslarında başarılı olanlara kooperatif veya banka kredileri ile tohumluk ve gübre tahsisinde bir defaya mahsus olmak üzere öncelik verilir.
- Kamu kurum ve kuruluşları ile özel kurum ve kuruluşlarda ve her türlü işyerlerinde çalışanlardan, okuma-yazma öğrenme kurslarına devam edenlere, bir defaya mahsus olmak üzere 60 saat; ilkökul düzeyinde kurslara devam edenlere bir defaya mahsus olmak üzere 100 saat; ücretli izin verilir.

Okuma-yazma kurslarına katılanlar için özel idareler veya belediyelerce, teşvik edici tedbirler alınır (Zorunlu İlköğretim Çağı ... Hakkında Kanun Madde 8). Engelli kişileri meslekî ve teknik ile sosyal ve kültürel alanda bilgi ve beceri sahibi yapmak, onları hayata kazandırmak, üretken bireyler hâline getirmek amacıyla kurslar düzenlenir. Kursların düzenlenmesinde Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, yüksek öğretim kurumları ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır. Engelliler için özel sınıf ve gruplar oluşturulabileceği gibi normal bireylerin katıldıkları kurslardan da faydalanmaları için gerekli önlem alınır (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 133).

Yönetici ve öğretmenler tarafından; aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrenci/kursiyerlerle ilgili gerekli önlemler alınır. Öğrenci/kursiyerlerin sarhoşluk veren her türlü madde bağımlılığından ve bu maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, ayrıca bunların üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan; pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan, diğer öğrenci/kursiyerlerce fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılması konularında veli, aile veya usta öğreticilerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir (Mesleki Eğitim Merkezleri Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, Madde 6).

Millî Eğitim Bakanlığı–MEB

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki Eğitim Merkezleri Ödül ve Disiplin Yönetmeliği

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar İle Pansiyonların Yönetimi Yönetmeliği

7.10. Temel Uzmanlık Alanları

Yetişkin eğitimine yönelik programlara ilişkin temel ilke ve esaslar Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'ne göre; yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında, yerel gereksinimlere ve ulusal meslek standartlarına uygun olarak mesleki ve teknik eğitim alanında sertifika ve belgeye götüren her tür kurs açılabilir. Kısa süreli programlara dayalı eğitim etkinlikleri yoluyla herkese, yer ve zamana bağlı olmaksızın her fırsatta kurslar düzenlenebilir.

Mesleki eğitim programlarının, ulusal meslek standartlarına uygun olarak modüler yapıda hazırlanması esastır (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 30). Modül; bir meslek alanının öğretim programında kendi içinde bir bütün, tek başına öğretilbilir/öğrenilebilir içeriğe sahip olan, kendi alanındaki diğer modüllerle bütünleşerek daha geniş mesleki işlevler grubu oluşturma özelliği gösteren, gerektiğinde bir sertifika ile belgelendirilerek istihdam yeterliliği kazandıran program birimidir.

Geniş tabanlı ve modüler yapıda düzenlenen programlarla örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim gören ve aynı mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazanan kişilere eş değer sertifika veya eş değer meslek sertifikası verilir. Program bütünlüğü ve devamlılığı içinde sertifika, belge ve diplomaya götüren programlarda yatay ve dikey geçişlere olanak sağlanır. Yatay ve dikey geçişlere ilişkin esas ve usuller Bakanlıkça belirlenir (Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 37; Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 74).

Mesleki ve teknik orta öğretim programları ve çıraklık eğitimi programları ile çerçeve programlar Bakanlığın ilgili birimlerince hazırlanır. Kurumlarda, mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek amacıyla yurt içi ve yurt dışı projeler çerçevesinde hazırlanan özel programlar uygulanabilir. Bu programların uygulaması ile ilgili esaslar projelerde yer alır. Proje süresi sona eren programların devamına, yaygınlaştırılmasına veya sona erdirilmesine Bakanlıkça karar verilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 34).

Mesleki ve teknik ortaöğretim ile çıraklık eğitiminde, Bakanlığın ilgili birimlerince hazırlanan ve Bakanlıkça uygun görülen haftalık ders çizelgeleriyle çerçeve öğretim programları uygulanır. Kurumlarca hazırlanan programlar, il istihdam ve mesleki eğitim kurulunun uygun görüşü ve valilik onayı ile uygulamaya konulur (Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 32)

Kursların türü ve kurs türlerine göre bazı kurslardan örnekler aşağıda gösterilmiştir.

Halk Eğitimi Merkezleri (HEM) tarafından Düzenlenen Kurs Türleri ve Adları

Kurs Türü	Kurs Adı
Aile Eğitimi	5-6 Yaş Anne Çocuk Eğitimi, 0-6 Yaş Benim Ailem ve Baba Destek Programı
Ayakkabıcılık	Ayakkabı Tamirciliği Sayacılık
Berberlik ve Cilt Bakım	Cilt Bakım

Bilgisayar	Bilgisayar Okur-Yazarlığı Web Tasarımı
Denizcilik	Denizde Yangın Önleme
Dokuma	Battaniyecilik
El Sanatları-Makine ve El Nakışları	Giyim (Temel) Ağaç İşleri Gümüş İşletmeciliği Güzel Sanatlara Hazırlık (Resim)
Elektrik-Elektronik	Elektrikli Ev Aletleri Bakım Onarım Elektronik Kursu
Engelliler	Görme Engelli İşitme Engelli
Gıda Ve Sağlık	Aşçılık Besinler ve Beslenme
Konfeksiyon Ve Trikotaj	Bayan Terziliği Seviye1,2,3 Biçki Dikiş Kursu Trikotaj
Mahalli Hizmetli Eğitimi	Hizmetli Eğitimi
Makine-Tesisat-Otomotiv-İnşaat	Makine Bakım Onarım Oto Boyacılığı
Matbaa	Ciltçilik
Metal İşleri	Alimünyum Kabartma
Mobilya	Mobilya Döşemeciliği
Muhasebe-İşletme-Büro Yönetimi	Emlak Komisyonculuğu Kooperatifçilik Muhasebe-Tezgâhtarlık
Müzik	Bağlama Çok Sesli Müzik Ud
Okuma-Yazma	Okuma-Yazma I. kademe Okuma-Yazma II. kademe
Otelcilik ve Turizm	Kantin ve Açık Alan Kursu Otelcilik ve Turizm Eğitimi
Sanatsal, Sosyal ve Kültürel Kurslar	Atatürkçülük Bale Çevre Sağlığı Tiyatro
Sınavlara Hazırlık ve Destek Kursları	Devlet Memurluğu Sınavlarına Hazırlık Edebiyat-Türkçe Kursları Üniversiteye Hazırlık (Sayısal-Sözel)
Spor	Aerobik-Fitness Basketbol Futbol Yüzme
Tarım ve Hayvancılık	Alabalık Yetiştiriciliği ve Balık Ağı Kursu Arıcılık

Yabancı Dil	Almanca (İlk Kademe) Fransızca (Orta Kademe) İngilizce İtalyanca (İlk Kademe) Japonca (İlk Kademe) Rusça
-------------	---

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çıraklık eğitimi kapsamında aşağıdaki 35 meslek alanında 131 meslek dalında eğitim sunulmaktadır.

Çıraklık Eğitimi Kapsamında Olan Modüler Yapıdaki Meslek Alanları

	Temel Mesleki Alanlar
1	Ağaç İşleri
2	Ahşap Karoserciliği
3	Anahtarcılık ve Çilingirlik
4	Avize İmalatçılığı
5	Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi
6	Bahçecilik
7	Cam Teknolojisi
8	Dericilik
9	Döküm Teknolojisi
10	Döşemecilik
11	Elektrik Elektronik Teknolojisi
12	El Dokuma
13	Fotoğrafçılık
14	Gaz ve Tesisat Teknolojisi
15	Gemi Yapımı
16	Giyim Üretimi Teknolojisi
17	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri
18	İnşaat Teknolojisi
19	<i>Kağıt Teknolojisi</i>
20	<i>Konaklama Hizmetleri</i>
21	<i>Kuru Temizlemecilik</i>
22	<i>Kuyumculuk Teknolojisi</i>
23	<i>Makine Teknolojisi</i>
24	<i>Matbaa Teknolojisi</i>
25	<i>Mermencilik ve Süsleme Taşçılığı</i>
26	<i>Metal İşleri</i>
27	<i>Motorlu Araçlar Teknolojisi</i>
28	<i>Plastikçilik</i>
29	<i>Reklam Tabelacılığı</i>

30	Saatçilik
31	Satış Elemanlığı
32	Seramik
33	Soğutma ve İklimlendirme
34	Tekstil
35	Yiyecek İçecek Hizmetleri

Çıracılık Eğitimi Kapsamındaki Modüler Yapıda Olmayan Meslek Dalları ve Programları

Modül programı tamamlanmadığı için ilgili dala başvuru halinde eski program uygulanır.	
1	Matbaacılık
2	Vargel-Planyacılık
133	Modüler Yapıda Olmayan Meslek Dalları Toplamı

Özel Eğitim Programları

MEB, özel eğitime muhtaç kişileri iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı özel meslek kursları düzenler. Kursların düzenlenmesinde ve uygulanmasında bu kişilerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınır (Mesleki Eğitim Kanunu, Madde 39). Engelli kişilere yönelik olarak HEM bünyesinde onları üretici kılmak, topluma kazandırmak, istihdamlarını kolaylaştırmak, sosyal aktivitelere katılımlarını teşvik etmek amacıyla düzenlenen kurslarda kişilerin engel grupları dikkate alınmakta ve programlar ona göre hazırlanıp uygulanmaktadır. Kurslar, engel gruplarına göre "bağımsız kurs" veya "kaynaştırma kursu" şeklinde düzenlenebilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Anayasa 1982

Mesleki Eğitim Kanunu

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

7.11. Öğretim Yöntemleri

Mesleki eğitim programlarının ulusal meslek standartlarına uygun olarak modüler yapıda tasarlanması temel ilkedir Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 30). Yaygın eğitim programları kademeli olarak düzenlenir. Her kademe bir önceki kademenin geliştirilmiş ve genişletilmiş biçimidir (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 75). Eğitim-öğretim etkinlikleri (teorik ve pratik), uygulanan program türlerine ve içeriklerine uygun olarak mesleki eğitim kurumları ve/veya işletmelerde yürütülür.

Teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını kurumda yapan öğrenciler, meslekî bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmelerini, iş hayatına uyumlarını, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmelerini ve kurumda olmayan tesis, araç-gereci tanımalarını sağlamak amacıyla staj çalışması yapmak zorundadırlar. Staj çalışması işletmelerde yaptırılır. Ancak başarısı açısından kurumda staj yapması gerekli görülenler ile yeterli

özellik ve sayıda işletmenin bulunmaması durumunda staj çalışması, bir programa göre ilgili alan öğretmenlerinin gözetim ve denetiminde kurumda da yaptırılabilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 58).

Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) çerçevesinde modüler program uygulanmaktadır. Modüler öğretim; öğrenci merkezli olup, öğrenci sınıf, atölye ve laboratuardaki çalışmaların merkezidir. Öğrenci merkezli eğitimin asıl amacı, öğrenciye kendi öğrenme profilini ve türünü keşfetmeyi sağlamak ve böylece öğrenmeyi öğretmektir. (Öğretim Programları ve Modüller Öğretim Uygulama Kılavuzu). Bu genel anlayış doğrultusunda, dersleri yürüten öğretmenler öğrenme-öğretme etkinliklerine uygun yöntem ve teknikleri seçmekte serbesttirler.

Çıraklık dönemi eğitim programlarının; % 40'u genel bilgi dersleri, % 60'i de meslek bilgisi dersleridir. Aday çırak ve çıraklar, mesleğin özelliğine göre haftada 8 saatten az olmamak üzere teorik eğitim görürler ve mesleğin özelliği dikkate alınarak hazırlanan eğitim programlarına göre yılda 11 ay süre ile pratik eğitim yaparlar. 4857 sayılı İş Kanununun 73 üncü maddesi göz önünde bulundurularak iş yerindeki çalışma saatlerine uygun olarak usta öğretici/eğitici personel gözetiminde çalıştırılırlar (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği)

Beceri eğitimi yaptıracak işletmeler, bu amaçla bir eğitim birimi kurarlar. Bu birimin donatımı, amacına uygun olarak işletme tarafından yapılır. Eğitim birimi, beceri eğitimi ve teorik eğitime uygun olarak düzenlenir. Fizikî ortam ve eğitim ortamı, meslek alanı/dalı dikkate alınarak günün koşullarına göre gerekli ve yeterli araç-gereçle donatılır (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 201, 202, 203, 204, 205). Bu kurumlarda kullanılacak ders kitapları, Bakanlıkça belirlenir ve Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Haftalık ders çizelgelerindeki ortak dersler ile alan/dal dersleri içinde modüler yapıda hazırlanmayan derslere ait ders kitaplarının seçiminde, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği hükümlerine uyulur (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 157).

HEM ve METEM'lerde yürütülen mesleki eğitim etkinliklerinde; hem teorik hem de pratik eğitim bu merkezlerde yürütülmektedir. Ayrıca, çeşitli kurumların olanaklarından da yararlanılabilir. Bu merkezlerde yürütülen mesleki eğitim etkinliklerinde kullanılan öğrenme ve öğretme yöntem ve teknikleri mesleki etkinliğin niteliğine göre değişmekte, bu yüzden daha çok meslek dalına özgü öğretim yöntemleri kullanılmaktadır.

Yetişkinlere yönelik; açık ilköğretim, açık öğretim lisesi ve açık mesleki ve teknik açık öğretim uygulamalarında hem bilişim teknolojilerinden yararlanılmakta hem de bireyselleştirilmiş destek programlarına (yüz yüze eğitim) yer verilmektedir.

Öğretim Programları ve Modüller Öğretim Uygulama Kılavuzu

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

İş Kanunu

7.12. Eğiticiler

Yaygın mesleki ve teknik eğitimde, çeşitli statü, yeterlik ve eğitim niteliklerine sahip yetiştiriciler görev almaktadır. Merkezlerde yeterli sayıda öğretmen veya kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda ihtiyaç, ek ders ücreti karşılığında görev yapacak uzman ve usta öğreticilerden karşılanır. Ek ders ücreti karşılığında uzman ve usta öğretici görevlendirilmesinde öncelikle çevredeki yüksek öğretim kurumlarında görevli öğretim üyesi, öğretim görevlileri, alan uzmanları, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında görevli öğretmenler

ve diğer resmî ve özel kurum ve kuruluşlarda çalışan uzman kişiler, emekli; öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, alan uzmanları, öğretmenler ve kadrolu usta öğreticiler ile Bakanlığa bağlı yaygın eğitim kurumlarında en az bir kurs dönemi başarılı şekilde uzman ve usta öğreticilik yapmış olanlar, öğreticilik yapabilme yeterliliğine sahip olup herhangi bir kurum ve kuruluşta veya kendi adına sigortalı çalışanlar, bireysel emeklilik sigortası kapsamında veya bağ-kur sigortalısı olanlardan karşılanır. (Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Halk Eğitimi Merkezlerindeki Yöneticiler Dışında Görevli Diğer Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Belge ve Değerlendirmelere İlişkin Yönerge Madde 11).

Bunlar:

Uzman: Alanı ile ilgili yüksek öğrenim görmüş ve bu alanda en az beş yıl başarı ile çalışmış ya da alanında yüksek lisans eğitimi almış kişi (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 3).

Eğitici Personel: Meslekî yeterliğe sahip, öğrencilerin iş yerindeki eğitiminden sorumlu, iş pedagojisi eğitimi almış, meslekî eğitim yöntem ve tekniklerini bilen, uygulayan veya meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarında atölye, laboratuvar ve meslek dersleri öğretmenliği yapabilme yetkisine sahip kişi (Meslekî Eğitim Kanunu Madde 3).

Usta Öğretici: "Usta Öğretici", ustalık yeterliğini kazanmış; aday çırak, çırak, kalfa ile meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin iş yerindeki eğitiminden sorumlu, meslekî eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan kişi (Meslekî Eğitim Kanunu Madde 3).

Belletici, METEM'lerde parasız yatılı okuyan öğrencilerin, ders saatleri dışında, pansiyonlarda eğitim-öğretimi ve gözetiminden sorumlu kişiler, (Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Yönetmeliği Madde 3).

Gönüllü Öğretici: Uzman ve usta öğretici niteliklerini taşımak şartıyla merkezlerce düzenlenecek kurslarda gönüllü olarak görev yapacak kişi (Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Halk Eğitimi Merkezlerindeki Yöneticiler Dışında Görevli Diğer Personelin Görev, Yetki Ve Sorumlulukları İle Belge ve Değerlendirmelere İlişkin Yönerge)

[Meslekî Eğitim Kanunu](#)

[Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

[Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

[Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar İle Pansiyonların Yönetimi Yönetmeliği](#)

[Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Halk Eğitimi Merkezlerindeki Yöneticiler Dışında Görevli Diğer Personelin Görev, Sorumlulukları İle Belge ve Değerlendirmelere İlişkin Yönerge](#)

7.13. Kursiyerlerin Değerlendirilmesi - İlerleme

Yaygın eğitim programlarında başarının nasıl değerlendirileceği çeşitli yasal düzenlemelerle belirlenmiştir.

Bir yıldan kısa süreli kurslarda, uygulanan programın özelliğine göre başarı ya bir bütün olarak ya da her dersin ayrı ayrı değerlendirilmesi ile belirlenir. Değerlendirme; yazılı, sözlü, uygulamalı sınavlar ve varsa ödev/projelere göre yapılır. Not verme düzeninde "Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği" hükümlerine uyulur. (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 87; Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 66). Kursiyerlerin, sağlık durumları veya bedensel engelleri nedeniyle bazı derslerdeki sınavlar, durumlarına uygun düşen sınav yöntemiyle yapılır. Kursiyerlere verilecek notlar ve puanlar şöyle değerlendirilir. 85-100 arası 5 Çok iyi , 0-84 arası 4 İyi , 55-69 arası 3 Orta, 45-54 arası 2 Geçer , 0-44 arası 1 Başarısız (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 66).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dışındaki kurumlar tarafından açılan yaygın eğitim kurslarının değerlendirilmesi, MEB denetimindeki komisyonlar eliyle yürütülür. Adayların başarısı, kursun özelliğine göre kurs sonunda yapılacak sınav sonucuna göre belirlenir. Adayın kurs sonu sınavında en az geçer not (100 üzerinden 45) alması gerekir (Kamu Kurum ve Kuruluşları, Belediyeler ... Kurslar Yönergesi, Madde 28).

Çıraklık eğitiminde, "Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği"¹⁾, nin ilgili hükümleri uygulanır. Teorik derslerde başarının değerlendirilmesi, dersin özelliğine göre yazılı, sözlü veya uygulamalı sınavlarla yapılır. Eğitime katılan çırak öğrenciler, genel bilgi ve meslek derslerinden "geçer" not almaları hâlinde, mesleki uygulama sınavı hariç, kalfalık sınavlarında bu derslerden muaf tutulurlar (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 84)

Ustalık eğitimine devam edenler, devam ettikleri eğitim sonunda ders öğretmeni tarafından yapılacak yazılı veya yazılı-uygulamalı sınava alınırlar. Eğitime katılan kalfalar, ortak ve ileri meslek derslerinden "geçer" not almaları hâlinde, mesleki uygulama sınavı hariç, ustalık sınavlarında bu derslerden muaf tutulurlar. Eğitim süresi sonunda yapılan sınavlarda bazı derslerden başarısız olanlar, istedikleri takdirde bir sonraki dönemde açılacak ustalık eğitiminde başarısız oldukları derslerin eğitimine devam edebilecekleri gibi başarısız oldukları derslerin sınavlarına da katılabilirler (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği Madde 85)

Uzaktan Eğitimde Değerlendirme

Açık İlköğretim Okulu öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde başarı, merkezi sınav sistemiyle ve okutulan derslerin her birinden sınav notları esas alınarak saptanır. Not verme ve yıl sonu notunun belirlenmesinde İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uygulanır. (MEB Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği, Madde 31, 32, 33, 35).

Açık ilköğretim okullarında bütün derslerden başarılı olan öğrenciler (45 puan alanlar) doğrudan sınıf geçerler. Türkçe dersinden başarılı olmak şartıyla en fazla iki dersten başarısız olduğu halde, derslerin yıl sonu başarı notlarının aritmetik ortalaması en 50 puan olanlar doğrudan bir üst sınıfa geçerler veya mezun olurlar (MEB Açık ilköğretim Okulu Yönetmeliği Madde 38).

Açıköğretim Lisesi dersgeçme ve kredi sistemi uygulanır. Programlar, ortak, alan ve seçmeli derslerden; öğretim yılı ise birbirinden bağımsız dönemlerden oluşur. Öğrenciler sınavında başarılı oldukları dersin kredisini kazanırlar. Öğrenci başarısı, merkezi sistemle yapılan sınavlardan alınan puanlara göre belirlenir (Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği, Madde 38).

Açık Mesleki Öğretim Lisesinde sınavlar, yazılı, sözlü-uygulamalı olarak yapılır. Yazılı ve sözlü-uygulamalı sınavlar yüz (100) tam puan esasına göre değerlendirilerek, en az altmış (60) tam puan alan o dersten başarılı olur (Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği Madde 25 ve 27)

Sınavlar yılda iki kez dönem sonlarında ve bir kez de Lise Müdürlüğüne belirlenen tarihte şartları uygun olan öğrenciler için yapılır. Sınavlar, merkezi sistem ve test yöntemiyle yapılır (Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 49). Yüz yüze eğitimde görülen derslerin sınavları ise; bir öğretim döneminde okuduğu derslerin her birinden yapılacak yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler değerlendirilerek yapılır MEB Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 34, 35, 36).

Özel Kurslarda Değerlendirme

Kurs programı sonunda, kursiyerlerin başarısını saptamak amacıyla kurumun bağlı bulunduğu il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne kurs bitirme sınavı yapılır. Kurs bitirme sınavlarıyla ilgili esaslar; Bakanlıkça, kursun özelliğine göre belirlenir. Değerlendirme, 100 puan üzerinden, 45 ve üzeri puan alanlar Başarılı 44 ve aşağısı puan alanlar Başarısız, olarak değerlendirilir. (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kurslar Yönetmeliği Madde 24).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği

Kamu Kurum ve Kuruluşları, Belediyeler, Vakıflar, Dernekler ve Meslek Odaları Tarafından MEB'nin Denetim ve Gözetiminde Ücretsiz Olarak Açılacak Yaygın Eğitim Amaçlı Kurslar Yönergesi

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği

Özel Kurslar Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

7.14. Belgelendirme

Kişilerin eğitim kurumları dışında kazandıkları bilgi ve becerilerin yaygın eğitim sisteminde doğrudan ölçülerek değerlendirilmesi ve buna göre belgelendirme işlemleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nca (MEB) düzenlenir (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, madde 139).

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin 250. maddesine göre mesleki eğitim; örgün, çıraklık, yaygın mesleki ve teknik eğitim ve uzaktan eğitim yoluyla sağlanır. Bu eğitim, MEB tarafından belirlenen diploma, bitirme belgesi, yetki belgesi, sertifika, kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik belgelerinden birisi veya bir-kaçı ile belgelendirilir. Aynı yönetmeliğin 5/m maddesine göre; her ortamda kazanılan yeterliklerin değerlendirilmesi ve belge bütünlüğünün sağlanması temel ilkedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin 5/m maddesine göre; her ortamda kazanılan yeterliklerin değerlendirilmesi ve belge bütünlüğünün sağlanması temel ilkedir. Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin 128. ve Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri (17, 28c, 31) gereğince;

- Meslekî ve teknik orta öğretim programlarına denk bir yaygın meslekî ve teknik eğitim programının tüm modüllerini başarı ile bitirenlere meslekî eğitimi tamamlama belgesi (o alana / dala ait meslek lisesi diploması),
- Ustalık eğitimi sonucu veya Kanun gereği (meslek lisesi mezunlarının geçişi) ustalık sınavına katılıp başarılarla ustalık hakkını doğrudan kazananlara ustalık belgesi,
- Ustalık belgesine sahip olanlardan MEB tarafından düzenlenen iş pedagojisi kurslarını başarı ile tamamlayanlara usta öğreticilik belgesi,
- Çıraklık eğitimi sonucu veya Kanun gereği kalfalık sınavına katılıp başarılarla kalfalık hakkını doğrudan kazananlara kalfalık belgesi,
- Bakanlıkça onaylanan programları başarı ile bitirenlere sertifika,
- Her tür ve seviyedeki yaygın meslekî ve teknik eğitim programlarını başarı ile tamamlayanlara (kurs) bitirme belgesi düzenlenir.

Mesleki ve teknik eğitimin geniş tabanlı ve modüler program yapısı çerçevesinde, örgün veya yaygın mesleki eğitim gören ve aynı mesleki bilgi, beceri ve davranışları kazanan kişilere eşdeğer meslek sertifikası verilir. Mesleki ve teknik örgün eğitim modüllerinin tamamını bitiren lise mezunlarına, o alan / dala ait meslek lisesi diploması verilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 37; MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, madde 74).

Yaygın eğitim kurslarını bitirenlere, programın özelliğine göre belge, sertifika veya benzeri belgeler verilir. Kurs sonucunda alınan belgeler, kalfalık ve ustalık eğitimine geçişte kredilendirilir (MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 66, 120, 131).

Kişilerin eğitim kurumları dışında kazandıkları bilgi ve becerilerin yaygın eğitim sisteminde doğrudan ölçülerek değerlendirilmesi ve buna göre belgelendirme işlemleri, Bakanlıkça düzenlenir (MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Madde 139).

Açık Öğretim Lisesi ve Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Lisesi'nde ders geçme ve kredi sistemi uygulanmaktadır. Lisede, ders geçme ve kredi sistemi uygulanır. Programlar, ortak, alan ve seçmeli derslerden; öğretim yılı ise birbirinden bağımsız dönemlerden oluşur. Öğrenciler sınavında başarılı oldukları dersin kredisini kazanırlar. Öğrencilerin, Liseye kayıt olmadan önce öğrenim gördükleri ortaöğretim kurumlarında, öğretim yılının iki dönemden oluştuğu sınıf sistemine göre başarılı oldukları derslerin kredisi, o derslerin haftalık ders saati sayısının iki ile çarpımıyla belirlenir. Birinci dönemi tamamlayarak Liseye kaydolananların başarılı oldukları derslerin kredisi de bu derslerin haftalık ders saati sayısına göre belirlenir (Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği, Madde 25; Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği, Madde 27) Açık İlköğretim Okulunu bitirenlere Açık İlköğretim Diploması verilir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu veya mesleki ve teknik eğitim merkezi mezunlarından, alanlarında Bakanlığa bağlı iki yıllık bir yaygın eğitim kurumundan belge alanlara doğrudan "ustalık belgesi" verilir (Mesleki Eğitim Kanunu, madde 29).

Mesleki ve teknik orta öğretim programları mezunları veya meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarının dört yıllık eğitim programlarından mezun olanlara, çıraklık eğitimi uygulama kapsamındaki meslek dallarında ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan "bağımsız iş yeri açma belgesi" verilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 233)

Ayrıca, Bakanlıkça veya Bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların iş birliği sonucunda verilmiş veya dış ülkelerden alınmış diploma, kurs bitirme belgesi, yetki belgesi, hizmet belgesi, sertifika ve benzeri belgeler değerlendirilir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 230).

Bu belgelendirme işlemlerinin yanı sıra; örgün ve yaygın mesleki eğitimin modüler yapıdaki programları ve yatay-dikey geçiş esneklikleri kapsamında, gerek örgün mesleki eğitimini tamamlamış veya yarıda bırakmış olanların gerekse yaygın mesleki eğitimde çeşitli modülleri tamamlamış olanların almış oldukları krediler, ilgili yasa ve yönetmelikler kapsamında değerlendirilir.

HEM'lerde açılan meslek kurslarına ilişkin Modüler Öğretim Programları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın görüşlerine paralel olarak yeniden düzenlenmiş ve 29 meslek alanında 509 programın 2008-2009 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulması kararlaştırılmıştır.

Modüllerin uygulanması, değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yapılmaktadır. Sertifika programlarını tamamlamadan ayrılan kursiyerlerin kazandığı yeterlikler ve modüller transkriptlerinde belirtilmektedir.

Diploma ve sertifika programlarında da aynı yeterliğe dayalı modüller kullanıldığından meslek sertifikasına ve meslek diplomasına yönelik değerlendirmelerde transkriptlere dayalı olarak denklik işlemleri yapılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği

Mesleki Eğitim Kanunu

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği

7.15. Eğitim-İstihdam İlişkileri

Türkiye’de örgün ve yaygın mesleki eğitim istihdamı geliştirmeye yönelik olup, bu eğitimin işyerleriyle birlikte yürütülmesi esastır. Bu bağlamda sistem, okul-endüstri işbirliğine dayanmaktadır. Nitekim, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’na göre, örgün mesleki eğitim okul-işyeri ortaklığına (ikili sistem) dayalıdır. Benzer biçimde, çıraklık, kalfalık ve ustalık sistemi de işyerleriyle ortaklık içinde yürüyen bir sistemdir. Yaygın mesleki ve teknik eğitimde de pek çok program için işyerleriyle ortaklık yapılmaktadır. Çıraklık eğitimi, bir işyerinde sözleşmeli olarak çalışmaya dayalı bir sistemdir ve uygulamalı eğitim çalışmaları işyerlerinde yürütülür. Kalfalık veya ustalık belgesi bulunmayanlar, kalfa veya usta unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılmazlar (Mesleki Eğitim Kanunu, madde 17 ve 28). Ayrıca, bağımsız işyeri açabilmek için ustalık belgesine sahip olmak veya usta istihdam etmek gerekmektedir (Mesleki Eğitim Kanunu, madde 30).

Yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptırmakla yükümlüdür (Mesleki Eğitim Kanunu, madde 18). Ancak, beceri eğitimi yaptırmayan işletmeler, beceri eğitimi yaptırmaması gereken her öğrenci için eğitim süresince her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin 2/3’ü nisbetinde, mesleki eğitime katılım payı yatırmakla yükümlüdürler (Mesleki Eğitim Kanunu, madde 24).

Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği’nin 246. maddesi; mesleki eğitim mezunlarının istihdamını güvence altına alan bazı düzenlemeler öngörmüştür. Buna göre, işyeri açmaya izin vermeye yetkili kurumlar (belediyeler, meslek odaları vb.) ustalık belgesi istemekle yükümlüdürler. Yine, işyerlerinde istihdam edilecek kişilerin mesleki eğitim görmüş olmaları (diploma, sertifika, kurs bitirme belgesi, kalfalık belgesi, ustalık belgesi vb.) koşulu bulunmaktadır. İş yeri açma veya ustalık belgesine sahip olup aday çırak, çırak, kalfa ve öğrencilerin iş yerindeki eğitiminden sorumlu mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan kişileri yetiştirmek üzere kurumlarda iş pedagojisi kursu açılır. Usta öğretici belgesine sahip personeli bulunmayan işletmelerde aday çırak, çırak, kalfa ve öğrencilerin iş yerindeki eğitiminden sorumlu olanlar da bu kurslara katılabilir (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 72)

Örgün veya yaygın meslekî ve teknik eğitim programına devam etmiş veya tamamlamış olanların kazandıkları bilgi ve becerilerini uygulama içerisinde geliştirmek ve işindeki verimini artırmak, yeni teknolojilere uyumunu ve mesleklerinde gelişmelerini sağlamak amacıyla öncelikle üretim atölye/laboratuvarlarında eğitim düzenlenir, işletmelerde çalışan personel için geliştirme ve uyum kursları açılır (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 71).

Örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminde olduğu gibi, yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında da rehberlik hizmetlerini yürütmek amacıyla psikolojik danışma ve rehberlik servisi oluşturulur. Rehberlik hizmetleri, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuata göre yürütülür. (Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Madde 154)

Yaygın mesleki ve teknik eğitimde görevli rehber öğretmenler, aday öğretmen, uzman ve usta öğretici ile gönüllü öğreticilere bir plan doğrultusunda sürekli olarak mesleki rehberlik yaparlar. Kurumunda rehberlik yapılabilecek yeterli sayıda görevli bulunmaması ve il/ilçedeki diğer kurumlarda gereksinim duyulması durumunda valilik onayına göre hem kendi hem de diğer bir kurumun rehberlik görevlerini de yürütebilir. Görevlerinde müdür yardımcısı/yardımcıları ile sürekli iş birliğinde bulunur ve alan araştırması çalışmalarına fiilen katılırlar (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, madde 270).

Yaygın eğitim kurumları olarak görevlerinin yürüten kurs merkezlerinde görevli aday öğretmenler, uzman ve usta öğreticilere öğretim yılı süresince yönetici ve rehber öğretmenlerce pedagojik rehberlik yapılır. Rehber öğretmenler, rehberlik çalışmaları için aylık çalışma planını hazırlar ve müdürün onayından sonra uygular.

Aynı şekilde ay içerisinde gerçekleştirilen rehberlik çalışmaları için de aylık çalışma raporunu hazırlayarak merkez müdürünün görüş ve onayına sunarlar. Rehber öğretmen bulunmayan merkezlerdeki rehberlik hizmetleri, program geliştirmeden sorumlu müdür yardımcısı tarafından yürütülür (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, madde 81).

[Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği](#)

[Mesleki Eğitim Kanunu](#)

[Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği](#)

[Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği](#)

[Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği](#)

7.16. Özel Öğretim

Gerçek ve tüzel kişiler ile yabancılar özel öğretim kurumu açabilir. Bu kurumlar 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve ilgili diğer mevzuata göre açılır ve işletilir. Özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)"nın gözetim ve denetimine tabidir. Özel yaygın eğitim kurumlarında MEB tarafından onaylanan programlar uygulanır.

2008-2009 öğretim yılı itibarıyla yaygın eğitim hizmeti sunan 4 262 özel dersane, 1 803 özel çeşitli kurs merkezi, 2 707 özel motorlu taşıt kursu ve 456 özel öğrenci etüt merkezleri ve 1 790 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri olmak üzere toplam 11 018 özel öğretim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda 250'den fazla farklı program uygulanmaktadır.

Özel yaygın eğitim kurumlarının ücretleri kursiyerler tarafından karşılanır ve yönetmelikle belirlenir (Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği Madde 5). Öte yandan, özel öğretim kurumları öğrenci kapasitelerinin %3'ünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdürler (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde 13).

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Özel Kurslar Yönetmeliği](#)

[Özel Öğretim Kurumları Kanunu](#)

[Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği](#)

7.17. İstatistikler

7.17.1. Yaygın Eğitim İstatistikleri

Gösterge ¹	2000-01	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Kursiyer sayısı	2.749.242	4.508.564	5.117.623	5.765.168	7.062.429
Erkek	1.545.515	2.545.004	2.942.086	3 249 638	3.725.436
Kadın	1.203.727	1.963.560	2.175.537	2 515 530	3 336.993
Bitiren kursiyer	..	2.305.767	1.775.322	5.356.703	..

Erkek	..	1.267.753	801.429	3.073.322	..
Kadın	..	1.038.014	973.893	2.283.381	..
Öğretmen sayısı	46.892	79.370	87.232	94.693	92.976
Erkek	33.636	48.211	51.176	54.362	..
Kadın	13.256	31.159	36.056	40.331	..
Kurum sayısı	7.060	10.576	11.864	13.013	13.439
Derslik sayısı	..	36.599	75.969	83.870	83.708
Öğretmen başına kursiyer sayısı	58,63	56,80	58,63	60,88	75,96
Özel öğretim öğrenci oranı (%)	57,32	52,5	53,75	52,87	45,39

Notlar:

(1) Veriler öğretim yılı sonuna aittir.

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

7.17.2. Yaygın Eğitimde Kurum Türüne Göre Sayılar (2007-08 Sonu)

Kurum türü	Kurum sayısı	Başlayan kursiyer sayısı	Bitiren kursiyer sayısı	Öğretmen sayısı	Derslik
Genel toplam	13.013	5.765.168	5.547.788	5.356.703	94.693
Halk Eğitim Merkezi	957	2.271.057	2.115.986	1.969.695	4.851
Mesleki Eğitim Merkezi	369	304.856	304.856	304.856	4.657
3308 S.K. Göre Açılan Meslek Kursları	-	72.561	63.308	60.541	-
Pratik Kız Sanat Okulu	355	58.513	50.798	48.797	164
Olgunlaşma Enstitüsü	12	977	859	523	363
Özel Eğitim	164	8.550	8.550	8.550	654
Rehberlik Araştırma Merkezi	198	-	-	-	-
Turizm Eğitim Merkezi	10	654	654	654	86
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	12	120	114	113	-
Özel Dersane	4.262	1.178.943	1.178.943	1.178.943	51.916
Motorlu Taşıt Sürücü Kursu	2.707	1.405.320	1.405.320	1.405.320	16.716
Özel Muhtelif Kurslar	1.803	261.611	216.394	176.705	3.545
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Mrk.	1.708	187.726	187.726	187.726	10.799
Özel Etüt Eğitim Merkezi	456	14.280	14.280	14.280	942

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

8. Öğretmenler ve Eğitim Personeli

Bu bölümde ana hatlarıyla, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmeye yönelik hizmet öncesi öğretmen eğitimi, öğretmenler, okul yöneticileri, müfettişler ve diğer personelin istihdamı ve çalışma koşulları ele alınmıştır.

8.1. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi

Türkiye’de okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretime yönelik hizmet öncesi öğretmen eğitimi üniversiteler tarafından yürütülmektedir. Halen, öğretmen yetiştirmedeki ana kaynak eğitim fakülteleridir. Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenliklerine (sınıf öğretmenliği ve branş öğretmenliği) yönelik programlar lisans düzeyinde (4 yıl), ortaöğretime öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar yüksek lisans düzeyindedir (5 yıl). Hem ilköğretim hem de orta öğretimde ortak olan bazı branş öğretmenliği programları (beden eğitimi, resim, müzik, bilgisayar öğretmenliği lisans (4 yıl) düzeyindedir. Bunun yanında, fen ve/veya edebiyat fakültesi mezunlarına yönelik yüksek lisans programları (Öğretmenlik Formasyonu) kazandırmaya yönelik yoluyla da öğretmen yetiştirilmektedir. Gerek kamu gerekse vakıf üniversitelerine bağlı eğitim fakülteleri aynı yapı ve programlara sahiptir. Öğretmen eğitiminin yapı ve programlar bakımından ana yönlendiricisi Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’dur. Bu süreçte, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve eğitim fakültelerinin işbirliği yapması esastır.

2006-2007 öğretim yılında yapılan yeni düzenleme sürecinde, tüm öğretmen yetiştirme programlarına (müzik, beden eğitimi, resim, yabancı diller dahil) “özel eğitim” dersi konulmuştur. Bu konuda ayrıntılı bilgi Bölüm 10.’da verilmektedir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 22-33. maddeleri; öğretim elemanlarının gruplarını, atanma ve yükselmelerine ilişkin asgari kriterleri ve çalışma koşullarını belirlemiştir. Üniversiteler bu koşullara ek koşul koyabilir ancak, daha düşük standart belirleyemezler. Üniversite öğretim elemanları için yasal olarak öğretmenlik sertifikası koşulu bulunmamakla birlikte, doktora aşamasında eğiticilik becerileriyle ilgili en az iki dersin alınması zorunludur. Yine bazı kurumlar, öğretim üyeliğine atanma koşulları arasında “öğretmenlik formasyonu” belgesine sahip olmayı öngörmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Yükseköğretim Kanunu

8.1.1. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminin Tarihsel Görünümü

Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihini iki dönemde incelemek gerekir. Bunlardan birincisi MEB’e bağlı olan dönem (1923-1982), ikincisi de üniversitelere bağlı olan dönemdir (1982 yılı sonrası). MEB’e bağlı olan dönem, eğitim kademelerine göre ele alınacak, üniversiteler döneminde ise, tüm kademeler birlikte ele alınacaktır. Yükseköğretime öğretim elemanı yetiştirme ise ayrı bir alt başlıkta incelenecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

8.1.1.1. İlkokullara Öğretmen Yetiştirme

Türkiye’de, bugünkü anlamda öğretmen yetiştirmenin tarihi Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat Dönemi’ne (1839-1876) kadar gitmektedir (Türk Eğitim Tarihi, s.161). İlk kez 16 Mart 1848 tarihinde [Darülmuallimin](#) adıyla bir Erkek Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu okul İmparatorluğun modernleşme sürecinde medrese dışında öğretmen yetiştiren ilk eğitim kurumu olması açısından (Ottoman Civilization 1, s. 375) önemlidir.

Türkiye Cumhuriyeti henüz ilan edilmeden (ilanı 29 Ekim 1923) daha Kurtuluş Savaşı sürerken 15 Temmuz 1921 tarihinde Ankara’da bir Eğitim Kongresi (Maarif Kongresi) toplanmıştır. Kongreyi Mustafa Kemal, cepheden gelerek açmış ve çok önemli bir açış konuşması yapmıştır. Kongreden, Türkiye’nin milli ve tarihi özellikleriyle uyumlu bir ‘milli terbiye programı’ oluşturmasını isteyen Mustafa Kemal, öğretmenleri ‘gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri’ olarak tanımlamış, “Öğretmenler! Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakarlığınızın derecesiyle oranlı bulunacaktır” diyerek, öğretmenlere ilişkin beklentilerini ifade etmiştir (Türk Eğitim Tarihi, p. 292-293).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında illerde bulunan [İlköğretmen Okulu](#) (muallim mektebi) (Erkek ve Kız İlk Muallim Mektepleri) 1 Eylül 1923’te il özel idarelerinden alınıp, Eğitim Bakanlığına bağlanmışlardır. Bu dönemde 20 Muallim Mektebi bulunmakta, buralarda uygulanan programın yüzde 80’i genel kültür derslerine, ancak yüzde 20’si mesleğe dönüktü. Önceleri 5 yıllık olan bu okulların süresi 1932-1933 ders yılında 6 yıla çıkarılmıştır. 6 yılın ilk 3 yılı ortaokul düzeyinde derslerden, son 3 yılı da meslek derslerinin yer aldığı bir programdan oluşmaktadır (Türk Eğitim Tarihi, s. 346).

Öğretmen yetiştirme konusunda 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı kanunla [Köy Enstitüsü](#) adıyla özgün bir eğitim kurumu oluşturulmuştur. Pragmatik eğitim felsefesi anlayışına dayanan bu kurumların kuruluş amacı o dönemde ülke nüfusunun büyük bölümünü oluşturan kırsal kesimde yaşayan insanlara temel eğitim vermenin yanı sıra, hem kendilerinin hem de ülkenin refah düzeyini yükseltecek üretimle ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırılması idi. Ancak, Şubat 1954’te bu okullar İlköğretmen Okulları’yla birleştirilmiştir.

İlköğretmen okulları 1970-1971 yılına kadar ortaokul üzerine 3 yıl olarak (lise gibi) gelmişler, bu yılda süreleri 4 yıla çıkarılmıştır. 1973 tarihinde çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu “öğretmenlik devletin, eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir” hükmünü getirmiş ve öğretmenlerin hangi öğretim kademesinde olursa olsun, yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması gerektiğini öngörmüştür. Bu bağlamda, 1974-1975 öğretim yılından itibaren bazı ilköğretmen okulları, 2 Yıllık [Eğitim Enstitüsü](#) statüsüne getirilmişlerdir. Bu statü 1982 yılında üniversitelere bağlanana kadar sürmüştür. 1997 yılında ilkokullar ortaokullar ile birleştirilerek ilköğretim okulu olarak tek bir kademeye dönüştürülmüştür.

[Ottoman Civilization I](#)

[Türk Eğitim Tarihi](#)

[Köy Enstitüleri Kanunu](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

8.1.1.2. Orta Okullara Öğretmen Yetiştirme

Ortaokullara öğretmen yetiştiren kurumlar incelendiğinde, 1982 düzenlemesine kadar ortaokullara öğretmen yetiştirmenin temel kaynağı 3 yıllık [Eğitim Enstitüsü](#) olmuştur.

Bu tür öğretmen okullarının kaynağı, 1926-27 öğretim yılında açılan “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olmuştur. İlk yıllarda okulun öğretim süresi 3.5 yıl iken, 1967-68 öğretim yılından itibaren bütün bölümlerin öğretim süreleri 3 yıl olarak düzenlenmiştir.

Eğitim enstitülerinin üç yıl süreli olarak ortaokullara dal öğretmeni yetiştirme işlevi 1978-79 öğretim yılına kadar sürmüştür. Bu tarihten itibaren bunlara “[Yüksek Öğretmen Okulu](#)” denmiş, sayıları azaltılmış ve

programları lise öğretmeni de yetiştirebilecek biçimde dört yıl olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu okullar, 1982 yılında mevcut üniversitelere veya yeni açılan üniversitelere bağlanıp eğitim fakültesine dönüştürülmüşlerdir.

8.1.1.3. Liselere Öğretmen Yetiştirme

1923-1982 yılları arasında liselere öğretmen yetiştirmede iki kaynaktan söz edilebilir. Bunlar Yüksek Öğretmen Okulu ve üniversitelerdir.

Yüksek Öğretmen Okulları

Cumhuriyet Dönemi'nde ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesinde önemli katkısı olan kurumlardan birisi de yüksek öğretmen okullarıdır (Bu okullar eski dönem yüksek öğretmen okullarıdır. 8.1.1.2'de aynı adla yer alan okullar yeni dönem okullarıdır). 1891 yılında İstanbul'da kurulan "[Darülmualimin-i Aliye](#)" [Yüksek Öğretmen Okulu](#)'nun başlangıcı sayılır.

Öğretmen ihtiyacının karşılanması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı, bu okulun gelişmesi için gerekli önlemleri almış, bu eğitim kurumu 1954-55 öğretim yılına kadar kendi türünde tek okul olarak öğretmen yetiştirme işlevini sürdürmüştür. Lise öğretmenlerine duyulan ihtiyacın artması karşısında 1959 yılında Ankara'da, 1964 yılında da İzmir'de birer yüksek öğretmen okulu daha açılmıştır. Ancak, 130 yıl gibi oldukça uzun bir süre lise öğretmeni yetiştirmede ülkenin en köklü eğitim kurumu olma özelliğini koruyan Yüksek Öğretmen Okulları 1978 yılında kapatılmıştır.

Üniversiteler

1982 yılına değin öğretmen yetiştirme görevi bütünüyle Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiş ise de, üniversiteler de, özellikle liselere öğretmen yetiştirmede sürekli olarak önemli bir kaynak olmuşlardır. Başta İstanbul Üniversitesi Edebiyat ve Fen Fakülteleri olmak üzere, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya ile Fen Fakülteleri lise ve dengi okullara Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, Fen Bilimleri, Tarih, Coğrafya ve Yabancı Diller gibi alanlarda çok sayıda öğretmen yetiştirmişlerdir. Özellikle, 1970'li yılların ortalarından itibaren bazı üniversitelerimizde eğitim bölümleri açılarak [Pedagojik Formasyon](#) programı yoluyla öğretmen yetiştirilmiştir. Bir başka deyişle, çeşitli fakültelerin (fen, edebiyat vb.) öğrencileri hem kendi lisans programlarına devam etmişler hem de buna paralel olarak pedagojik formasyon derslerini almışlardır.

Türk Eğitim Tarihi

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

8.1.1.4. Öğretmen Yetiştirme Görevinin Üniversitelere Geçişi: 1982 Yılından Sonraki Durum ve Gelişmeler (Tüm Kademeler)

20 Temmuz 1982 tarih ve 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1983 yılında 2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun'a dönüştürülmüştür) ile üniversite dışındaki tüm yükseköğretim kurumları gibi, MEB'e bağlı öğretmen yetiştiren kurumlar da üniversitelere bağlanmışlardır.

İlkokullara öğretmen yetiştiren kurumlar; daha önce iki yıllık [Eğitim Enstitüsü](#) iken [Eğitim Yüksek Okulu](#) adını almışlar, 1989-1990 Öğretim Yılında öğretim süreleri 4 yıla çıkarılmış ve Temmuz 1992'de de bazıları Eğitim Fakültesi haline getirilmişler bazıları da mevcut eğitim fakültelerinin "sınıf öğretmenliği" bölümü olmuşlardır. Böylece, okul öncesi ve ilköğretime öğretmen yetiştirme süresi de, liselere öğretmen yetiştirme süresiyle eşit hale getirilmiş ve lisans düzeyine yükseltilmiştir.

1982 düzenlemesiyle, ilkokullara, ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştirmenin temel kaynağı Eğitim Fakülteleri olmuştur. Ancak bu fakültelerin yanında, genellikle fen ve/veya edebiyat fakültesi öğrencileri için düzenlenen “Öğretmenlik Formasyonu” programı yoluyla da öğretmen yetiştirilmiştir.

1997 yılına gelindiğinde, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanmaya gitmiş, bölüm, anabilim dalı ve program adları yeniden düzenlenmiş, öğretim programları geliştirilmiş, ilköğretim (1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı yasa ile zorunlu eğitim süresi 8 yıla çıkarılmış, ilkokullar ve ortaokullar tek çatı altında birleştirilerek ilköğretim adını almışlardır) ve ortaöğretime öğretmen yetiştirme yeniden yapılandırılmıştır. Yeniden yapılandırmanın temel gerekçeleri arasında şunlar yer almaktadır:

- Programların; içerik, ders sayıları, ve kredileri, okullarda uygulama gibi çeşitli yönlerden belirli bir standardının olmadığı,
- Programlarda yer alan derslerin içeriği ile ilgili okul kademesi ders içerikleri arasında tutarsızlıkların olduğu,
- Teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamalı derslerin geniş ölçüde ihmal edildiği,
- Alan öğretim yöntemlerine ilişkin derslerin yetersiz olduğu,
- Öğretmenlik formasyonu derslerinin, uygulamaya dönük bilgi ve beceriyi kazandırmaktan uzak olduğu,
- Programlarda seçmeli derslere yeterince yer verilmediği.

Bu çerçevede, lisans düzeyinde toplam 16 öğretmen yetiştirme programı geliştirilmiştir. Yeni düzenleme ile getirilen önemli değişikliklerden birisi de ortaöğretim alan öğretmenlerinin yetiştirilmesi ile ilgilidir. Toplam 4 yıl süreli eski uygulamadan farklı olarak, yeni düzenlemede söz konusu öğretmenlerin yüksek lisans (tezsiz) programları yoluyla yetiştirilmeleri öngörülmektedir. Buna göre, eğitim fakülteleri bünyesinde ortaöğretime alan öğretmeni yetiştirme programlarının süresi 5 yıla çıkarılmıştır. Ayrıca, eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden (Örneğin fen fakültesi, edebiyat fakültesi) lisans derecesi almış olanlardan öğretmen olmak isteyenler için de 1,5 yıl süreli yüksek lisans programları öngörülmüştür. Bu düzenlemeyle, eşzamanlı modelden ardışık modele geçilmiştir. Tezsiz yüksek lisans programlarının süresi 2008-2009 öğretim yılından itibaren bir yıla indirilmiştir.

Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme programlarında 2006-2007 öğretim yılında da bir güncellemeye gidilmiştir. Söz konusu güncellenmenin temel gerekçesi olarak şu hususlara yer verilmiştir:

- Üniversiteler, MEB ve sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen akademik etkinliklerde, öğretmen yetiştirme programlarının, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırmada yetersiz kaldığına ilişkin eleştirilerin artması,
- MEB’in ilköğretim programlarını bütünüyle yenilemesi, dolayısıyla yeni programlarla uyum sağlama gereğinin ortaya çıkması,
- Avrupa Yükseköğretim Alanı çalışmaları kapsamında, “öğrenme çıktılarının” tanımlanması gereğinin ortaya çıkması.

Yukarıdaki gerekçeler ışığında gerçekleştirilen yeni düzenlemenin getirdiği başlıca yenilikler şunlardır:

- Programlar oransal olarak, %50 alan bilgisi ve becerileri, %30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, %20 genel kültür derslerini içermektedir. Ders saatleri ve oranlar, öğretmenlik dallarına göre farklılık göstermektedir.
- Fakültelere, toplam kredilerin yaklaşık %25’i oranında dersleri belirleme yetkisi verilmekte ve seçmeli ders olanağı arttırılmaktadır.
- Programlara yeni dersler eklenmiştir. Bilim Tarihi, Etkili İletişim, Okul Yönetimi, Topluma Hizmet Uygulamaları.

Yeni düzenlemede, öğretmenlik meslek dersleri de yeniden belirlenmiştir. Yeni programların uygulanması; ilköğretime öğretmen yetiştiren bölümlerde 2006-2007, ortaöğretime öğretmen yetiştiren bölümlerde 2007-2008 öğretim yılından itibaren başlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

4306 Sayılı Kanun

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun

8.1.1.5. Yükseköğretim Kurumlarına Öğretim Elemanı Yetiştirme

Yükseköğretim Kurumlarının öğretim elemanı gereksinimleri, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 35. maddesi kapsamında ele alınmaktadır. Bu Kanunda "Yükseköğretim kurumları; kendilerinin ve yeni kurulmuş ve kurulacak diğer yükseköğretim kurumlarının ihtiyacı için yurt içinde ve dışında, kalkınma planı ilke ve hedeflerine ve Yükseköğretim Kurulunun belirteceği ihtiyaca ve esaslara göre öğretim elemanı yetiştirirler. Bu Kanunun yanı sıra, yükseköğretim kurumları öğretim elemanı gereksinimlerinin bir bölümünü de 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun ile karşılamaktadırlar. Buna göre Türkiye'deki üniversiteler öğretim elemanı gereksinimlerinin büyük bölümünü yurtiçindeki lisansüstü enstitülerden bir bölümünü de yurt dışındaki üniversitelerden gelen adaylardan karşılamaktadırlar.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun

Yükseköğretim Kanunu

8.1.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleriyle ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve üniversitelerde son yıllarda gerçekleştirilen bazı çalışmalar ve beklenen gelişmeler şunlardır:

Milli Eğitim Bakanlığınca Yapılan Öğretmen Yeterlikleri Çalışmaları: Eğitimin niteliğinin artırılması ve gelişim ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak Temel Eğitime Destek Programı (TEDP) Öğretmen Eğitimi bileşeni kapsamında üç temel çalışma yapılmıştır. Bunlar:

1. **Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri:** Öğretmenlik mesleği için gerekli bilgi, beceri ve tutumları içerecek şekilde 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur.
2. **Özel alan yeterlikleri:** İlköğretim kademesinde görev yapan öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikleri içeren "Özel Alan Yeterlikleri" (16 alanda) hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Ortaöğretimle ilgili olarak öncelik verilen 9 alandaki (Türk dili ve edebiyatı, matematik, İngilizce, tarih, coğrafya, fizik, kimya, biyoloji ve felsefe) çalışmalar tamamlanmış, görüş için Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına sunulmuştur
3. **Okul Temelli Mesleki Gelişim Kılavuzu (OTMG):** Öğretmenlerin okul ortamında sürekli gelişimlerine yönelik bir OTMG Kılavuzu hazırlanmış, 6 pilot ilde deneme çalışmaları yapıldıktan sonra 2008 yılında revize edilmiştir. Öğretmenlerin hayat boyu öğrenmelerini desteklemeye yönelik bu uygulamanın Türkiye genelinde yaygınlaştırılması için planlamalar sürdürülmektedir.

4. **Performans Yönetim Sistemi Kılavuzu:** MEB personelinin performansını değerlendirmek, sürekli gelişimini sağlamak ve insan kaynaklarının verimliliğini arttırmak amacıyla oluşturulmuş bir sistemdir. Performans Yönetim Sistemi için gerekli "Çoklu Veri Kaynaklı e-Performans Modeli"ne ilişkin yazılım çalışmaları sürmektedir. Kılavuzun pilot uygulamasının 2010 yılında yapılması planlanmıştır

Söz konusu çalışmaların; öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri, öğretmen seçimi, öğretmen performanslarının değerlendirilmesi vb. konularda yönlendirici bir işlev görmesi beklenmektedir (MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu).

YÖK tarafından kurulan YÖDEK kapsamındaki çalışmaların öğretmen yetiştirme alanındaki akreditasyon ve standartlar çalışmalarını da yönlendirmesi beklenmektedir.

Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde 2009-2010 öğretim yılında üç yeni gelişme olmuştur. Bunların birincisi; "pedagojik formasyon" uygulamasının başlatılmasıdır. Bu uygulama ile bazı üniversitelerde fen ve edebiyat fakültesi öğrencilerine, lisans programlarına paralel olarak "pedagojik formasyon" dersleri verilmeye başlanmıştır. Bir başka deyişle, fen-edebiyat fakültesi öğrencileri için 1997 öncesi uygulamaya yeniden dönülmüştür. İkinci gelişme; tezsiz yüksek lisans programı uygulamasına son verilmiştir. Üçüncü gelişme ise; mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren mesleki eğitim ve teknik eğitim fakültelerinin "teknoloji fakülteleri"ne dönüştürülmesidir.

2009 yılı sonlarında yükseköğretime girişle ilgili yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenleme sonucunda, kısaca ÖSS olarak adlandırılan ve tek aşamalı sınav yerine, iki aşamalı bir sınav sistemi getirilmiştir. Eğitim fakültelerine girişi de kapsayan bu yeni sistem 2010 yılından itibaren uygulanacaktır (Sınav sistemine ilişkin ayrıntılar için 6.6.1.)

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

8.1.3. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yasal Çerçeve

Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapacak öğretmenlerin hizmet öncesi yetiştirilmeleriyle ilgili temel yasal düzenleme 1739 sayılı Yasanın 43. maddesidir. Bu düzenlemeye göre öğretmenlik mesleğine hazırlık; genel kültür, alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır ve her kademedeki öğretmen eğitimi yükseköğrenim düzeyinde sağlanmalıdır.

Diğer taraftan, yükseköğretimle ilgili öğretim süreleri 2547 sayılı Yasanın 44. maddesi çerçevesinde YÖK tarafından belirlenir. Yine, hizmet öncesi öğretmen eğitimi programları, eğitim fakültelerinin katılımı da sağlanarak YÖK tarafından saptanmaktadır.

Öğretmen yetiştirme sisteminin temel unsurlarından birisi de 1997 yılında kurulan Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi'dir (ÖYTMK). Bu komitenin kuruluş amacı; öğretmen yetiştirme ve istihdamının ilgili taraflarını (MEB, YÖK, eğitim fakülteleri) bir araya getiren bir politika ve danışma organı oluşturmaktır.

Hizmet öncesi eğitim sırasında, okullardaki "öğretmenlik uygulaması çalışmaları"nın ayrıntılarını düzenleyen bir Yönerge bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Millî Eğitim Temel Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

8.1.4. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Kurumları, Düzeyleri ve Modelleri

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi modelleri, kurumları ve süreleri şöyledir:

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi 1982 yılından bu yana üniversiteler bünyesinde yürütülmektedir. Öğretmen eğitiminde ana model "eşzamanlı" (concurrent) model, ana kurum "eğitim fakülteleri"dir. Bu bağlamda, genel kültür, alan bilgisi ve **Öğretmenlik Formasyonu** dersleri bir bütünlük içinde yürütülmektedir. Bu modelin yanında, başta fen-edebiyat fakülteleri mezunları olmak üzere, diğer fakülte mezunları için düzenlenen "**Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı**" (ardışık model –consecutive model) yoluyla da öğretmen eğitimi yapılmaktadır. (Bu programın 2010-2011 öğretim yılından itibaren açılmaması kararlaştırılmıştır).

Öğretmen eğitimi kurumları, düzeyleri ve süreleri şöyle gruplanabilir :

- Eğitim Fakülteleri:
  - İlköğretime öğretmen yetiştiren programlar (Okul öncesi eğitim öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği vb.): Lisans düzeyinde (4 yıl),
  - Ortaöğretime öğretmen yetiştiren programlar (Fizik öğretmenliği, tarih öğretmenliği vb.): yüksek lisans düzeyinde (5 yıl),
  - Her iki kademeye de öğretmen yetiştiren programlar (müzik, resim, yabancı dil, beden eğitimi öğretmenlikleri vb.): Lisans düzeyinde (4 yıl)
- Diğer Fakülteler (**Fen-edebiyat Fakültesi** vb.): Lisans eğitiminden sonra "orta öğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı (1 yıl). (Bu programın 2010-2011 öğretim yılından itibaren açılmaması kararlaştırılmıştır). Ayrıca, bazı üniversitelerde, lisans programlarına paralel "pedagojik formasyon" programı başlatılmıştır.

Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde, öğretmenlik meslek derslerine (teorik ve pratik) ayrılan süre, hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğretmenlik programlarında, toplam öğretim zamanının %25-30'u arasında değişmektedir.

Öğretmen olarak atanan her üç kademedeki (okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim) öğretmen adayları, en az bir yıl en fazla iki yıl süreli "adaylık-stajyerlik" dönemi geçirirler. Bu dönemde başarılı olanlar"asil öğretmen" olarak atanırlar. Öğretmenlerin stajyerlik dönemleri şu eğitimleri içerir:

- Temel eğitim: En az 50 saat,
- Hazırlık eğitimi: En az 110 saat,
- Pratik eğitim: En az 220 saat.

Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde, eğitim fakülteleriyle MEB arasında işbirliği sağlanması temel ilkedir. Bu bağlamda, tüm planlama ve program çalışmaları ile model geliştirmede MEB ile ortak çalışmalar yapılır. Bu işbirliği ve koordinasyonun sağlanması için YÖK bünyesinde Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi (ÖYTMK) oluşturulmuştur (Bakınız 8.1.3.).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

8.1.5. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Kurumlarına Giriş Koşulları

Türkiye’de tüm yükseköğretim kurumlarına giriş, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 45. maddesiyle düzenlenmiştir. Buna göre, yükseköğretim kurumlarına kabul için lise diplomasına sahip olmak gerekir. Yükseköğretime giriş sınavı merkezi olarak ve ÖSYM tarafından yılda bir kez yapılır. Yükseköğretime giriş 2009 yılında yeniden düzenlenmiştir. Adaylar, ortaöğretim başarı puanları ve **Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)**

ve [Lisans Yerleştirme Sınavı \(LYS\)](#)'dan aldıkları puanlar ve tercihlerine göre yükseköğretim kurumlarına yerleştirilirler. Bu sistem tüm eğitim fakülteleri için de geçerlidir. Bu uygulamanın bir istisnası vardır: Bazı öğretmen yetiştirme programlarına (resim, müzik, beden eğitimi ve spor gibi) kabul için, YGS ve LYS puanına ek olarak her eğitim fakültesi [Özel Yetenek Sınavı](#) yaparak öğrenci kabul eder. Ayrıca bazı programlara kabul için sağlık kriteri konulabilir (Bakınız 6.6.). Yükseköğretim kurumlarının kontenjanları, asgari puanlar, merkezi sınav tarihi, sınavın içeriği ve kayıt takvimi, YÖK tarafından belirlenir. Özel yetenek sınavlarıyla ilgili düzenlemeler, fakülteler tarafından belirlenir.

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.1.6. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programları, Özel Beceriler, Uzmanlaşma

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi gereğince, tüm eğitim kademelerine yönelik öğretmen yetiştirme programları üç alanı kapsamak zorundadır. Bunlar:

- Genel kültür,
- Alan eğitimi,
- Pedagojik formasyon (başka bir deyişle öğretmenlik meslek dersleri).

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi programlarının belirlenmesinde nihai yetki YÖK'ündür. Eğitim fakültelerinin kısmi özerkliği vardır (toplam programın %25'i oranında). Bir önceki paragrafta da vurgulandığı gibi, hem ilköğretime hem de ortaöğretime öğretmen yetiştirmeye yönelik öğretim programları üç boyutta ele alınmaktadır ve her boyuttaki derslerin yaklaşık payları şöyledir:

- Genel kültür: %15-20
- Alan eğitimi: %50-60
- Öğretmenlik meslek dersleri: %25-30.

Öğretim programları; zorunlu dersler ve seçmeli derslerden oluşur. Seçmeli derslerin oranı programlara göre değişmektedir. Birkaç örnek vermek gerekirse; okul öncesi öğretmenliğinde %14; sınıf öğretmenliğinde %10; ilköğretim matematik öğretmenliğinde %18'dir. Seçmeli dersler ağırlıklı olarak; genel kültür ve alan dersleri boyutunda yer almaktadır. Öğretmenlik meslek dersleri programı tüm dallar için ortaktır ve tamamen zorunlu derslerden oluşmaktadır.

Öğretmen adayları için bazı özel becerilerin kazandırılmasına yönelik; bilgisayar, yabancı dil, okul yönetimi, özel eğitim ve etkili iletişim dersleri zorunlu dersler arasında yer almaktadır.

Öğretmen adaylarından sınıf öğretmenliği dışındaki adaylar, belli bir alanın uzmanı olarak mezun olurlar. Yan alan uygulaması yoktur. Sınıf öğretmenleri ise "genel" alan sahibidirler.

2006-2007 öğretim yılında tüm programlar revize edilmiş ve ders tanımlarıyla birlikte web sayfasında (<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen.htm>) ilan edilmiştir.

Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve mesleki ve teknik eğitim okullarının akademik nitelikli dersleri için hali hazırda 27 çeşit program uygulanmaktadır (mesleki ve teknik eğitim programları hariç).

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

Millî Eğitim Temel Kanunu

8.1.7. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Değerlendirme ve Sertifikalar-Diplomalar

Eğitim fakülteleri öğrencileri; öğretim üyeleri ve öğretmenlik uygulaması yaptıkları okullardaki derslerin öğretmenleri tarafından izlenmekte ve değerlendirilmektedirler. Öğrencilerin derslerdeki başarılarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi yazılı sınavlar, ödevler, portfolyo değerlendirmeleri, öğretme performansının gözlenmesi vb. yollarla olmaktadır. Fakültele göre farklı olmakla birlikte öğrenciler, her dersten en az bir ara sınavı ve final sınavına girmek zorundadırlar.

Mezun olabilmek için, öngörülen toplam kredinin elde edilmesi ve öğretmenlik uygulaması dersinden başarılı olunması gerekir. Ayrıca bir bitirme sınavı yoktur. Eğitim Fakültelerinin okul öncesi ve ilköğretimle ilgili bölümlerini bitirenler lisans derecesi, ortaöğretim öğretmenliği programlarını bitirenler yüksek lisans derecesi elde ederler. Mezunlar, aldıkları diplomalarla öğretmenlik yapma hakkına sahip olmaktadır. Diplomalarda, öğrencilerin mezun oldukları alanlar (örneğin; sınıf öğretmenliği, tarih öğretmenliği vb.) belirtilir. Ayrıca, diploma ile birlikte transkript (ders listesi, notlar ve krediler) ve ECTS gereğince "diploma eki" verilir. Ancak bu diploma ve ekleri, otomatik olarak öğretmenliğe atanma hakkı sağlamaz. Atanma konusu başka koşulların da sağlanmasını gerektirir (Bakınız 8.2.5.)

Eğitim Fakültesi dışındaki fakültelerden (örneğin fen ve/veya edebiyat fakülteleri) mezun olanların öğretmenlik hakkını elde edebilmesi için iki yarı yıllık (1 yıl) [Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı](#) düzenlenmektedir (Bakınız 8.1.4.). Bu programları tamamlayan öğrenciler de öğretmenlik yapma hakkı elde etmektedirler (genel olarak orta öğretim öğretmenlikleri). Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumları (kamu veya vakıf), YÖK kararıyla faaliyette bulunabilirler ve her program, YÖK tarafından onaylandıktan sonra uygulanır. Bu aynı zamanda diploma ve derecelerin de onaylanması anlamını taşır.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

8.1.8. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Alternatif Eğitim Yolları

Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde, eğitim fakültelerinde yürütülen normal (gündüz-tam zamanlı) ve ikinci öğretim (akşam programları) programlarına ek olarak, öğretmen gereksiniminin çok yoğun olduğu "İngilizce öğretmenliği" ve "okul öncesi öğretmenliği" alanlarında geçici bir süre için, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi tarafından, lisans düzeyinde uzaktan öğretim programları uygulanmaktadır. İngilizce Öğretmenliği Programının ilk iki yılında yüz yüze eğitim yapılırken, son iki yılında uzaktan eğitim yapılmaktadır. Okul Öncesi Öğretmenliği Programı büyük ölçüde uzaktan eğitim yoluyla yürütülmektedir. Her iki programında okullarda öğretmenlik uygulaması mevcuttur. Ayrıca, eğitim fakülteleri tarafından; Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen (gereksinim duyulan) branşlardaki fakülte mezunları için, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği için kısa süreli [Öğretmenlik Sertifikası](#) programları yürütülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı-MEB

8.2. Öğretmenlerin Hizmet Koşulları

Türkiye'de öğretmenlerin hizmet koşulları farklı yasa ve kurumlar tarafından belirlenmektedir. Öte yandan, MEB'e bağlı öğretmenler (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim) ile üniversite öğretim elemanlarının hizmet koşulları bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda; tüm öğretmenler mesleki statü, mesleğe giriş, çalışma zamanları ve tatiller, maaş ve emeklilik durumları bakımından öncelikle genel yasalara tabidirler.

(Devlet Memurları Kanunu, Emekli Sandığı Kanunu). Bunun yanında, görev tanımları, mesleki ilerleme, çalışma zamanları ve tatiller, hizmetiçi eğitim vb. konularda özel yasaları da bulunmaktadır. MEB'e bağlı öğretmenler için Milli Eğitim Temel Kanunu, yükseköğretim öğretim elemanları için Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanunu).

Öğretmenlerin hizmet koşullarının belirlenmesi konusundaki başlıca karar organları MEB (görev tanımları, hizmetiçi eğitim, çalışma zamanları, atama ve yer değiştirme vb.) ve YÖK'tür (planlama ve koordinasyon kurumu).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Devlet Memurları Kanunu

Emekli Sandığı Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Personel Kanunu

8.2.1. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarına Tarihsel Bakış

Türkiye'de okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerle yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler (gerek devlet üniversitelerinde gerekse vakıf üniversitelerinde çalışan öğretim elemanları) kamu görevlisi olarak 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ile kendi kurumlarıyla ilgili özel yasal düzenlemeler çerçevesinde görev yaparlar. Özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerle vakıf üniversitelerinde çalışan öğretim elemanları genel koşullar bakımından diğer kamu görevlileriyle aynı koşullar çerçevesinde görev yapmakla birlikte, maaş ve bazı sosyal haklar yönünden özel koşullara tabidirler.

Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenliğin bir meslek haline getirilebilmesi için üstün bir çaba harcandığı görülmektedir. 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'nun 1. maddesine göre 'muallimlik Devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir' ibaresi yer almaktadır. Bu dönemde öğretmenlik mesleğine önem verildiği, mesleğin statüsünün yükseldiği, öğretmenlere verilen ücret ve sağlanan diğer bazı sosyal haklar bakımından, diğer kamu görevlileri ile ve geçmiş dönemle kıyaslandığında, önemli sayılabilecek gelişmeler olduğu görülmektedir.

Türkiye'deki diğer kamu görevlileri gibi öğretmenlerin de hizmet koşullarını düzenleyen ilk kapsamlı girişim 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'dur. Bu Kanun, Türk kamu personel rejimiyle ilgili bir reform yasasıdır. Kamu görevlilerinin işe alınmaları, hizmet içinde yetiştirilmeleri, yükseltilmeleri, ücretleri, sosyal hak ve yükümlülükleri bu yasayla ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.

MEB'e bağlı öğretmenlerin hizmet koşullarıyla ilgili olarak son yıllardaki en önemli gelişme, 2004 yılında Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde yapılan değişiklikle "kariyer basamakları"nın belirlenmesidir. Bu bağlamda Türkiye'de öğretmenlik, adaylık döneminden sonra [Öğretmen](#), [Uzman Öğretmen](#) ve [Başöğretmen](#) olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmıştır. Bu düzenlemenin temel gerekçesi, öğretmenlik mesleğinde performans ve rekabete dayalı bir uygulamaya gitmektir. Kariyer basamaklarında yükselme, öğretmen maaşlarında ek artışlar sağlamaktadır. Bu düzenleme ile ilgili yasal düzenleme çalışmaları sürmektedir.

Kamu yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları da 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında çalışmaktadırlar. Ancak, diğer eğitim kademelerinden farklı olarak, yükseköğretim kurumları personelinin hizmet koşullarıyla ilgili özel düzenlemeler bulunmaktadır (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu). 1981 yılında gerçekleştirilen yükseköğretim reformu

sürecinde çıkarılan bu yasalar, öğretim elemanlarının hizmet koşullarında da değişiklikler getirmişlerdir. (örneğin; atama süreç ve kriterleri, maaşlar, iş güvenliği, çalışma zamanları, emeklilik vb.).

Tüm öğretmenlerin emeklilik durumlarını ilgilendiren son düzenleme ise 5434 sayılı yasada 1999 yılında yapılmıştır. Bu düzenlemeyle, diğer kamu görevlileri gibi öğretmenlerinde emeklilik hizmet süreleri ve yaş limitleri yükseltilmiştir. Yasal düzenlemenin temel gerekçesi; Türkiye’de kamu görevlilerinin emeklilik hizmet süreleri ve yaş limitlerini yukarıya çekmektir.

Türkiye’de öğretmen eğitimi ve ihtiyaçlarıyla ilgili planlamalar Kalkınma Planlarının eğitim ve insangücü planlaması bölümlerinde yer almış, bu çalışmalar, DPT, MEB ve YÖK işbirliği içerisinde yürütülmüştür.

[Devlet Planlama Teşkilatı-DPT](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Devlet Memurları Kanunu](#)

[Emekli Sandığı Kanunu](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Yükseköğretim Personel Kanunu](#)

8.2.2. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlişkili Olarak Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Öğretmenlerin hizmet koşullarının iyileştirilmesi bağlamında, öğretmen ücretlerinin iyileştirilmesi ve öğretmenlere lojman sağlanması konusunda çeşitli gelişmeler vardır. Bu bağlamda, 2009 yılında öğretmen ücretleri iyileştirilmiş, çoğunluğu köylerde olmak üzere, 1870 adet konut (lojman) yapılmıştır. (2010 Yılı Bütçe Raporu).

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

[Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri Genelgesi](#)

[Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar](#)

8.2.3. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlgili Yasal Çerçeve

Milli Eğitim Temel Kanunu: Bu yasa, Türkiye’de öğretmenlik mesleğine ilişkin temel konular ile okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yetişkin eğitimi kademelerindeki öğretmenlerle ilgili konuları düzenlemektedir. Bunlar; kariyer basamakları, öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi, öğretmelerin hizmet bölgeleri, öğretmenlerin hizmet içi ve yurt dışı eğitimleri, öğretmen konutları vb. Yasanın öğretmenlik mesleğiyle ilgili maddeleri şunlardır: 43-50. maddeler.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun: Bu yasa, yöneticilerin atanmaları, öğretmenlerin hizmet bölgelerindeki görev süreleri, öğretmenlerin yer değiştirmeleri, öğretmen kadrolarıyla ilgili temel konuları düzenlemektedir. Konuyla ilgili maddeler şunlardır: 56, 61, 62. maddelerdir.

MEB'in Geçici Personel İstihdamına İlişkin Karar (26.08.2005): Bu karar, MEB'in öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere, belirli süreyle (Bir yılda en fazla 10 ay) öğretmen istihdamını düzenlemektedir. Karar, geçici personel sayısını, hizmete giriş koşullarını, çalışma sürelerini, ücretleri ve sosyal güvenlik konularını kapsamaktadır.

[Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

8.2.3.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim

Türkiye'de okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yetişkin eğitimi ve yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çalışma koşulları ile ilgili olarak, hem genel nitelikte hem de eğitim kademelerine göre ve farklı konuları düzenleyen Yasal metinler bulunmaktadır. Öğretmenler, kendi özel yasalarında hüküm bulunmayan durumlarda genel yasalara tabidirler. Bu genel yasalar şunlardır:

Devlet Memurları Kanunu: Türkiye'deki tüm devlet memurlarının hizmet koşullarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak ve yükümlülüklerini, ücretlerini ve diğer personel konularını düzenleyen temel yasadır.

Emekli Sandığı Kanunu: Devlet memurlarının emeklilikle ilgili hak ve ücretlerini düzenleyen temel yasadır. Emeklilikle ilgili konular bakımından tüm öğretmenler bu yasaya tabidir.

Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar kamu kuruluşlarında sözleşmeli personel çalıştırılmasına ilişkin çalışma koşullarını, hizmete giriş koşullarını, sosyal hakları, ücretleri, çalışma ve izin süreleri ve sosyal güvenlikleriyle ilgili konuları düzenler.

[Devlet Memurları Kanunu](#)

[Emekli Sandığı Kanunu](#)

[Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar](#)

8.2.3.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim Kanunu: Bu yasa, Türk yükseköğretim sistemini düzenleyen temel yasadır. Yasa bu bağlamda, öğretim elemanlarının görevleri, çalışma esasları, atanmaları, yükseltmeleri, yetiştirilmeleri ve başka üniversitelerde ya da yurt dışında görevlendirilmeleriyle ilgili konuları içermektedir. İlgili maddeler şunlardır: 22-40. maddeler.

Yükseköğretim Personel Kanunu: Bu Yasa, yükseköğretim öğretim elemanlarının sınıflandırılması, ücretlendirilmesi, ilerlemesi, sosyal haklardan yararlandırılması, emekli ve yabancı öğretim elemanı çalıştırılmasına ilişkin konuları düzenleyen özel personel yasasıdır.

Kuşkusuz, Türkiye'deki öğretmenlerin çalışma koşullarını düzenleyen başka yasa ve bu yasalara dayanarak çıkarılmış daha ayrıntılı düzenlemeler de (Tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge vb.) mevcuttur. Bunlar, ilgili bölümlerde daha ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır. (Bakınız 8.2.6.

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Yükseköğretim Personel Kanunu](#)

8.2.4. Öğretmenlerin Hizmet Koşullarıyla İlgili Planlama Politikaları

Genel olarak okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yetişkin eğitimi konularının planlanması MEB, yükseköğretimin planlanması ise YÖK tarafından ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de öğretmen ihtiyaç projeksiyonlarını MEB, öğretmen eğitimi kontenjanlarını ise YÖK belirlemektedir. Ancak bu iki kurum, planlama çalışmalarında işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışmaktadırlar. Bu işbirliği ve eşgüdüm için her iki tarafın temsilcilerinin yer aldığı ÖYTMK kurulmuştur (1999). Bu planlama süreci; nüfus projeksiyonları, okullaşma oranları ve öğretmen/öğrenci oranlarının iyileştirilmesine ilişkin parametreleri içermektedir.

Ulusal düzeyde bir planlama aracı olarak, “Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uyulacak Usul ve Esaslar”a ilişkin 2000/1658 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (20. 12. 2000 tarih ve 24266 sayılı Resmi Gazetede) ile kamu kurumlarının norm kadrolarını belirlemesi istenmiştir. Bakanlık da okul ve kurumlara göre, yönetici ve öğretmenler için norm kadrolarını belirlemiş ve uygulamaya geçmiştir.

Öte yandan, kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamaya yönelik Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (5018 Sayı ve 2003 tarih) ile, tüm kamu kurumlarında strateji geliştirme birimlerinin kurulması ve stratejik planlamaların yapılması öngörülmüştür. Bu yasa gereği, Milli Eğitim Bakanlığı da gerekli örgütlemeye giderek MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı’nı kurmuş ve 2007 yılı başında stratejik planlama çalışmalarına başlamıştır. “MEB Stratejik Planı 2010-2014” politika ve strateji dokümanı 2009 yılı içinde onaylanmış ve 1 Ocak 2010 tarihinde uygulamaya konmuştur (MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu).

MEB’in yıllara göre öğretmen atamaları ile üniversitelerin öğretmen yetiştiren programlarından mezun olanlara ilişkin ayrıntılı bilgiler tablolar 8.7.3. ve 8.7.4. de verilmektedir.

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

[MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Yükseköğretim Kurulu–YÖK](#)

[Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uyulacak Usul ve Esaslar](#)

[Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu](#)

8.2.5. Öğretmenlik Mesleğine Giriş

8.2.5.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim

Öğretmenler, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinde belirtilen genel koşullar (Türk vatandaşı olmak, 18 yaşını bitirmiş olmak, en az lisans mezunu olmak vb.) ile MEB Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği’nde belirlenen özel koşullar çerçevesinde atanmaktadırlar.

MEB Öğretmenleri Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği’nin 6. maddesine göre, öğretmenlerin atanma koşulları şunlardır:

- Mezun olduğu yüksek öğretim programının Talim ve Terbiye Kurulunun (TTK) öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararlarına göre atanacağı alana uygun olmak.
- Bakanlıkça veya Bakanlık ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) işbirliği çerçevesinde açılan Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans, Pedagojik Formasyon, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Sertifikası ve İngilizce öğretmenliği için İngilizce Öğretmenliği Sertifikası programlarından birini başarıyla tamamlamış olmak,

- Yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlar bakımından, öğreniminin ve pedagojik formasyon belgesinin yurt içindeki yüksek öğretim kurumlarına veya programlarına denkliği yapılmış olmak,
- Sağlık durumunun görev yapmaya engel olmaması (sağlık raporu),
- Öğretmenliğe ilk defa atanacaklar bakımından kırk yaşından gün almamış olmak,
- Kamu Personeli Seçme Sınavında (KPSS) atanacağı alan için Bakanlıkça belirlenen taban puan ve üstünde puan almış olmak,

Tüm atamalar (kadrolu, sözleşmeli) MEB tarafından sayısal olarak belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde; KPSS sınav sonuçları ve adayların eğitim kurumlarına dikkate alınarak MEB tarafından (merkezi düzeyde) elektronik ortamda ve adaylara açık durumda yapılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Devlet Memurları Kanunu

MEB Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği

8.2.5.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının da diğer kamu görevlilerinde olduğu gibi öncelikle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen kamu görevlisi olabilme koşullarını taşımaları gerekir. (Bakınız 8.2.5.1.).

Yükseköğretim kademesinde görev yapacak öğretim elemanlarının (profesör, doçent, yardımcı doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi, uzman, çevirici ve eğitim-öğretim planlamacısı) atanmalarına ilişkin asgari koşullar Yükseköğretim Kanunu ve Öğretim Üyeliğine Atama ve Yükseltme Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Öğretim elemanlarının atanma kriterleri şunlardır:

Yardımcı Doçentlik: Yükseköğretim Kanununun 23. maddesi yardımcı doçentliğe atamayı düzenlemektedir. Buna göre; bir üniversite biriminde açık bulunan yardımcı doçentlik, isteklilerin başvurması için rektörlükçe ilan edilir. Dekan veya ilgili müdür kendi yönetim kurullarının görüşünü de aldıktan sonra önerilerini rektöre sunar. Atama, rektör tarafından yapılır. Yardımcı doçentler bir üniversitede her seferinde ikişer veya üçer yıllık süreler için en çok 12 yıla kadar atanabilirler.

Yardımcı doçentliğe atanmada aranacak koşullar:

- Doktora veya tıpta uzmanlık unvanını veya belli sanat dallarının birinde yeterlik kazanmış olmak,
- Yabancı dil sınavını başarmak.

Doçentlik: Bir üniversite biriminde açık bulunan doçentlik kadrosu, rektörlükçe, isteklilerin başvurması için kadroların devamlı veya kısmi statüleri belirtilerek ilan edilir. Müracaat eden adayların durumlarını incelemek üzere rektör tarafından üç profesör tespit edilir. Bu profesörler, adaylar hakkında ayrı ayrı mütalaalarını rektöre bildirirler. Rektör, bu mütalaalara dayanarak, üniversite yönetim kurulunun görüşünü de aldıktan sonra atamayı yapar (Yükseköğretim Kanunu, Madde 25).

Doçentliğe atanabilmek için doçentlik unvanını almış olmak gerekir. Doçentlik unvanını elde edebilmek için doçentlik sınavını başarmak gerekir, (Madde 24).

Profesörlük: Profesörlüğe yükseltme ve atama (Madde 26):

- Doçentlik unvanını aldıktan sonra en az beş yıl, açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak,
- İlgili bilim alanında uygulamaya yönelik çalışmalar ve uluslararası düzeyde orijinal yayınlar yapmış olmak gerekir.
- Rektörler boşalan kadroları ve o kadro ile ilgili olarak adaylarda aranacak nitelikleri, kadronun daimi veya kısmi statüde olduğunu da belirterek ilan ederler.
- Profesörlük kadrosuna başvuran adayların durumlarını ve bilimsel niteliklerini tespit etmek için üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunca en az üçü başka üniversitelerden veya yüksek teknoloji enstitülerinden olmak üzere bilim alanıyla ilgili en az beş profesör seçilir. Bu profesörler her aday için ayrı ayrı olmak üzere birer rapor yazarlar ve kadroya atanacak birden fazla aday varsa tercihlerini bildirirler. Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun bu raporları göz önünde tutarak alacağı karar üzerine, rektör atamayı yapar.

Diğer öğretim elemanları: Öğretim görevlileri, okutmanlar, araştırma görevlileri, uzmanlar, eğitim-öğretim planlamacıları.

Diğer öğretim elemanlarının atanmasında da öncelikle 657 sayılı yasanın öngördüğü genel koşullar aranır. Özel koşullar, Yükseköğretim Kanunu'nun ilgili maddelerinde belirtilmektedir (Madde 31, 32, 33). Bu pozisyonlara yapılacak atamalar genellikle bir-iki yıl süreli olarak yapılır. İhtiyacın devam etmesi halinde görev süresi uzatılır. Diğer öğretim elemanlarının atanmasında da nihai yetki rektöründür.

[Devlet Memurları Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği](#)

8.2.6. Öğretmenlerin Mesleki Statüsü

Türkiye'de okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin mesleki statüleri yasalarla düzenlenmektedir ve "devlet memuru" statüsündedirler. Devlet memurlarının sahip olduğu bütün hak, yetki ve yasaklara tabidirler. Yine, devlet memurlarının büyük bölümünde olduğu gibi daimi statüde istihdam edilirler ve istihdam garantisine sahiptirler.

Bununla birlikte, MEB'de, özellikle son yıllarda yapılan düzenlemelerle sözleşmeli statüde istihdam da giderek yaygınlaşmaktadır. Yükseköğretimde ise, istihdam biçimleri öğretim elemanlarının sınıflarına göre değişmektedir.

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

8.2.6.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

MEB'e bağlı okullardaki istihdam biçimleri; kadrolu veya sözleşmeli statüde olabilir. Yaygın uygulama biçimi "kadrolu" statüdür. Bu personel "yaşam boyu" iş garantisine sahiptir.

2005 yılından bu yana, genel kamu personel politikalarına paralel olarak, kamu eğitim kurumlarında da "sözleşmeli" statüde öğretmen istihdamı da yapılmaktadır. Sözleşmeler ihtiyaç olması halinde her yıl uzatılmaktadır.

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

8.2.6.2. Yükseköğretim Kurumları

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim elemanlarından "doçent" ve "profesör"ler daimi statüde istihdam edilirler. Yaşam boyu istihdam garantisine sahiptirler. Çalışma biçimleri; devamlı veya kısmi statüde olabilir. (Yükseköğretim Kanunu, Madde 23, 25 ve 26).

Diğer öğretim elemanları (yardımcı doçentler, öğretim görevlileri, okutmanlar, uzmanlar, araştırma görevliler, eğitim-öğretim planlamacıları) süreli olarak (1-3 yıl için) atanırlar. Süreleri bittiğinde yeniden atanabilirler. (Yükseköğretim Kanunu, Madde31, 32, 33).

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.7. Görevine Gelmeyen-Gelemeyen Öğretmenlerle İlgili Önlemler

8.2.7.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Türkiye'de MEB'e bağlı okullarda, genel olarak, izinli olan veya göreve gelemeyen öğretmenlerin yerine okuldaki durumu uygun olan öğretmenlerden birisi görevlendirilmektedir. Uzun süreli izinler için Milli Eğitim Müdürlüklerince durumu uygun olan öğretmenlerden geçici görevlendirmeler yapılabilmektedir. Ya da geçici olarak öğretmen istihdam edilebilir.

[Milli Eğitim Bakanlığı-MEB](#)

8.2.7.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim düzeyinde ise; öğretim elemanı ihtiyacının karşılanması konusunda, kurumlar arası yardımlaşmalar bulunmaktadır. Bu yardımlaşmalar; sadece belirli dersleri vermek üzere görevlendirme biçiminde olabileceği gibi, bir üniversiteden başka bir üniversiteye belli bir süreyle görevlendirme biçiminde de olabilir (Yükseköğretim Kanunu, Madde 40 - 41).

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.8. Öğretmenleri Destekleyici Önlemler

8.2.8.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda; öğretmenlerin desteklenmesi Bakanlık, okul yönetimi ve [Okul-aile Birliği](#) tarafından sağlanır. Bu desteklere yönelik düzenlemeler arasında; okul seminerleri, meslektaş paylaşımı, hizmetiçi eğitim, öğretim materyali sağlama, uzaktan eğitim vb. etkinliklerden söz edilebilir. Öğretmenlerin destekleyicileri olarak da; okul yöneticileri, deneyimli öğretmenler, denetçiler, gönüllü eğitimcilerden söz edilebilir. Ayrıca; Milli Eğitim Bakanlığı, her düzeydeki öğretmen için bilgisayar ortamını (bilgisayar kursları, interaktif TV, e-öğrenme, e-posta grupları vb.), "zengin bir öğrenme kaynağı" olarak kullanmaktadır. Yine, okul rehberlik servisleri, öğretmenlere çeşitli konularda destek sağlamaktadır.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenler, ilk yıl aday öğretmen oldukları için, onları hazırlamaya ve geliştirmeye yönelik özel yetiştirme programları uygulanır.

8.2.8.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kademesinde ise; öğretim elemanları arasındaki paylaşım en yoğun kullanılan araçlardan birisidir. Bunun yanında, öğretim elemanlarını güçlendirmeye yönelik destekler arasında; öğretim elemanlarının Yükseköğretim Kanunu kapsamında; yurt dışında, kamu kurumlarında veya özel kurumlarda görevlendirilmesi, kongreler, konferanslar vb. etkinlikler, üniversite tarafından düzenlenen seminerler (bilgisayar okur-yazarlığı, eğitimcilerin eğitimi vb.) vurgulanabilir.

Yükseköğretim Kanunu

8.2.9. Öğretmenlerin Değerlendirilmesi

8.2.9.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul ve kurumlardaki öğretmen başarısının değerlendirilmesine yönelik faaliyetler iki boyutta ele alınabilir:

İç denetim ve değerlendirme

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre okul müdürleri; okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur (Madde 60). Bu yetki çerçevesinde; öğretmenlerin yıllık planlarını onaylama, uygulamaları izleme, eksiklikleri saptama, giderme ve öğretmenlerin sürekli gelişimini sağlamakla yükümlüdür.

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre okul müdürü, okulun amaçlarını gerçekleştirmekten birinci derecede sorumlu eğitim ve öğretim lideridir. Okul müdürleri bu bağlamda; öğretmenlerin performanslarını belirlemek amacıyla derslerini izler ve rehberlikte bulunur (Madde 76).

Dış denetim ve değerlendirme

Ayrıca; dış denetim yoluyla yapılan "denetim ve değerlendirme" faaliyeti vardır. Bu tür değerlendirme, eğitim kademelerine göre değişmektedir.

Okul öncesi ve ilköğretim kademelerinde görev yapan öğretmenlerin değerlendirilmesi, yerel düzeydeki "ilköğretim müfettişleri" tarafından yapılır. Bu denetim sonucunda müfettişler öğretmenlerin performansı hakkında rapor sunarlar. Lise kademesindeki öğretmenlerin denetimi ise merkezi düzeydeki "Bakanlık Müfettişleri" tarafından yapılır. Her iki denetimin de amacı; öğretmenlerin ders içi ve ders dışı çalışmalarını incelemek ve öğretimin geliştirilmesine destek sağlamaktır. Müfettişler, denetim sonunda hazırladıkları "değerlendirme raporlarını" yetkili makamlara sunarlar ve yetersizliklerle ilgili önlemlerin alınmasını talep ederler. Müfettişlerin öğretmenlerle ilgili raporları, öğretmenlerin sicil dosyalarına da işlenir. Bu raporlar, öğretmenlerin terfiinde dikkate alınır. (İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi; MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, madde 62).

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi

8.2.9.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının öğretim ve araştırma faaliyetleri iki kademede değerlendirilir. Bunlardan birisi YÖK'e bağlı olan "Yükseköğretim Denetleme Kurulu" tarafından yapılan merkezi düzeydeki denetleme ve değerlendirme faaliyetidir (Yükseköğretim Kanunu, madde 8 ve 9). Diğeri ise, üniversite düzeyindeki "bilimsel denetim"dir (madde 42). Buna göre, her öğretim yılı sonunda bölüm başkanları, bölümlerinin geçmiş yıldaki öğretim, araştırma ve yayın faaliyetleri ile gelecek yıla ilişkin planlarını dekanlıklara rapor ederler. Dekanlar, bu raporları kendi kanaatlerini de ekleyerek rektörlüğe sunarlar. Rektörler, yetersizliklerle ilgili gerekli önlemleri alırlar. Ayrıca, öğretim elemanlarının üniversite düzeyinde değerlendirilmeleriyle ilgili bir başka konu ise, süreli olarak atanmış öğretim elemanlarının (yardımcı doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi) sürelerinin uzatılması için performans durumlarıyla ilgili olarak sunmuş oldukları dosyaya (öğretim yükü, araştırma, yayın vb.) dayalı olarak Dekanlıklar tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu değerlendirmelere göre alınan kararlar da bir değerlendirme sürecini içerir.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Yükseköğretim Kanunu

8.2.10. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi

8.2.10.1. Okulöncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Türkiye'de öğretmenlerin (yükseköğretim hariç) hizmetiçi eğitimi ve daha üst düzeydeki eğitim ve gelişimleri Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 48 ve 49. maddeleri, 657 ve 3797 Sayılı Kanunlar ve Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenip yürütülmektedir. MEB bünyesindeki hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın planlaması içerisinde yapılması zorunludur. Ayrıca, öğretmenlerin yurt içi ve yurt dışında daha üst düzeyde yetiştirilmelerine fırsat sağlamak üzere, öğretmenlere belirli koşullarla ücretli veya ücretsiz izin verilmektedir.

Hizmetiçi eğitim etkinlikleri yoluyla öğretmenlere; adaylık, uyum, bilgi yenileme, geliştirme ve üst görevlere hazırlama, alan değiştirme, pedagojik formasyon, yabancı dil, bilgisayar, özel eğitim vb. eğitimleri verilmektedir. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri merkezi düzeyde Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, yerel düzeyde de Valilikler (onlara bağlı Milli Eğitim Müdürlükleri) tarafından planlanmakta ve yürütülmektedir. MEB'in, Türkiye'nin değişik illerinde hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle ilgili 7 Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü bulunmaktadır.

Okul içindeki yetiştirme faaliyetleri ise İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 98. maddesi ile düzenlenmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki gelişimleri için yılda üç kez seminer düzenlenmektedir ve bu seminlere katılım zorunludur (Öğretim yılı başında, öğretim yılı içinde ve öğretim yılı sonunda).

Öte yandan, MEB, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak üzere uzaktan öğretim ve e-öğrenme yöntemlerini daha yaygın kullanma eğilimindedir. Bunlara örnek olarak; MEB web sayfasındaki eğitim portalı, bilgiye erişim portalı (Global Gateway, Skool.tr Portalı, think.com), Microsoft Eğitimde İşbirliği Programı, Intel Öğretmen Programları, Web Tabanlı Yazarlık Yazılımı Programı, Yenilikçi Öğretmenler Projesi, CISCO Networking Eğitimi Akademisi Programı verilebilir.

Hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılım (ilköğretim seminerleri hariç) zorunlu değildir. Ancak bazı görevlere atanmada o görevle ilgili hizmetiçi eğitim görmüş olmak tercih sebebidir. Ayrıca, kariyer basamaklarında yükselmeye, öğretmenlerin hizmetiçi ve daha üst düzeydeki eğitimleri de kredilendirilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 43).

Hizmetiçi eğitim etkinlikleri ağırlıklı olarak sömestr ve yaz tatillerinde yürütülmektedir. Bununla birlikte, okullardaki hizmetiçi eğitim etkinlikleri çalışma saatleri içinde (ders saatleri dışında) veya hafta sonlarında da yapılmaktadır.

Hizmetiçi eğitim etkinlikleri, büyük ölçüde üniversitelerle işbirliği içinde yürütülmektedir. Bunun yanında, ilgili kamu kurumları, özel eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri, yabancı dil merkezleri vb. kurumlarla da işbirliği yapılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Devlet Memurları Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

8.2.10.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim öğretim elemanlarının hizmetiçi eğitimleriyle ilgili özel bir düzenleme yoktur. Ancak üniversiteler, öğretim elemanlarının sürekli mesleki gelişimleri için çeşitli hizmetiçi eğitim etkinlikleri (örneğin; eğiticilik becerileri, kişisel gelişim, bilgisayar ve internet kullanımı vb.) düzenlemekte ve/veya üniversite dışındaki mesleki gelişim etkinliklerine katılım için öğretim elemanlarına izin vermekte ve bazı etkinlikler için maddi destek sağlamaktadırlar.

8.2.11. Maaşlar – Ücretler

Türkiye’deki her düzeydeki kamu okullarında çalışan öğretmenler ile kamu üniversitelerinde çalışan öğretim elemanlarının ücretleri devlet bütçesinden karşılanır.

8.2.11.1. Okul Öncesi Eğitimi, İlköğretim ve Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul ve kurumlarda kadrolu ve sözleşmeli olarak çalışan öğretmenlerin maaşları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 36. maddesinde değinilen derece ve kademelere göre belirlenir ve ödenir. Bu yasada öğretmenler “eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı” içinde yer alır, maaşları da bu sınıfa ve derecelerine/kademelerine göre belirlenir.

Söz konusu yasaya göre; bir mesleğe giriş derecesi, o mesleğin hizmet sınıfı (örneğin öğretmenler için “eğitim-öğretim hizmetleri” sınıfı) ve bireyin eğitim düzeyine göre belirlenir. Meslek içindeki ilerleme ise; her bir yıllık hizmet süresi bir kademe ilerlemesi, ileri düzeydeki eğitimler için ek kademe ilerlemesi (yüksek lisans derecesi için bir kademe, doktora derecesi için iki kademe) ve her yıl yapılan sicil değerlendirmesi sonucunda 5 yıllık puan ortalaması 90’ın üzerinde olanlar için ayrıca bir kademe ilerlemesi biçiminde gerçekleştirilir. Her kademe ilerlemesi (üç yılda bir derece) aynı zamanda maaş artışı anlamına gelir. Bir başka deyişle, öğretmenlerin meslek içinde ilerlemeleri ve maaş artışları; hizmet süreleri, ileri eğitim görmeleri ve üstün performans göstermeleriyle ilişkilidir.

Maaşların belirlenmesinde 43. maddedeki aylık ve ek gösterge tablosu esas alınır. Öğretmenlere ayrıca, 657 Sayılı Kanun’un 152. maddesi doğrultusunda her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenen oranda eğitim-öğretim tazminatı ve yan ödeme ödenir.

Yukarıda belirtilen ana maaş ödemesine ek olarak öğretmenlere bazı ek ödemeler de yapılmaktadır. Bunlar:

- Öğretmenlere, her öğretim yılı başında bir kez “eğitim-öğretime hazırlık ödeneği” verilir..
- Kariyer basamaklarına göre, uzman öğretmen ve başöğretmen unvanını alanlara ek ödeme yapılır.
- Haftalık zorunlu ders yükünü aşan öğretmenlere, her ek ders saati için ek ders ücreti ödenir.
- Kamu Personeli Yabancı Dil (KPDS) sınavında belirli bir puanın üzerinde başarı gösteren öğretmenlere her ay “yabancı dil tazminatı” verilir.
- 657 Sayılı Yasaya tabi diğer devlet memurları gibi öğretmenlere de sosyal haklar kapsamında belirli koşullara göre ödemeler yapılır: Çalışmayan eş ve çocuklar için aile yardım ödeneği, doğum yardımı, ölüm yardımı, tedavi yardımı vb. (Maaş politikaları için bakınız 2.8.).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Devlet Memurları Kanunu

8.2.11.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim elemanlarının maaşlarının belirlenmesinde de 657 sayılı Devlet Memurları Kanundaki gösterge tablosu ve katsayılar dikkate alınır. Maaşların hesabında ayrıca, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nda yer alan sınıflandırma, dereceler ve ek gösterge rakamları dikkate alınır. Bu özel yasada hüküm bulunmayan hallerde 2547 ve 657 sayılı yasalara göre işlem yapılır.

Öğretim elemanlarına yapılan temel maaş ödemesi dışında, öğretim elemanlarının unvanları, ders yükleri, görev yerleri, yöneticilik görevleri vb. unsurlar dikkate alınarak bazı ek ödemeler yapılır (ek ders ücreti, üniversite ödeneği, geliştirme ödeneği, idari görev ödeneği, döner sermaye payı vb) (Yükseköğretim Personel Kanunu, Madde 3, 4, 5, 11, 12, 13, 14).

Yükseköğretim öğretim elemanları da 657 sayılı yasa kapsamında diğer devlet memurlarına sağlanan yabancı dil tazminatı ve sosyal haklardan yararlanırlar (Madde 10).

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Devlet Memurları Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Personel Kanunu

8.2.12. Çalışma Zamanı ve Tatiller

Türkiye'deki devlet memurlarının yükümlülükleri ve çalışma saatleriyle ilgili genel düzenleme Devlet Memurları Kanunu ile yapılmıştır.

Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi 40 saattir. Cumartesi ve Pazar günleri tatildir. Ancak, hizmetin özelliklerine göre kurumlar, özel yasalarla farklı çalışma süreleri tespit edebilirler (Madde 99). Devlet memurlarının yıllık izin süresi kıdeme göre belirlenmektedir. Buna göre yıllık izin, 10 yıla kadar olan hizmet süresinde 20 gün, hizmeti on yıldan fazla olanlarda 30 gündür (Madde102).

Devlet Memurları Kanunu

8.2.12.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

İlköğretim okullarında ve liselerde ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 8; Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği, madde 63).

Öğretmenlerin haftalık ders yükleri, 2006 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; okul öncesi ve sınıf öğretmenleri aylıkları karşılığında 18, ek ders ücreti karşılığında 12 saat olmak üzere haftada 30 saat; genel bilgi ve meslek dersleri öğretmenleri aylıkları karşılığında 15, ek ders ücreti karşılığında 15 saat olmak üzere haftada 30 saat; atölye ve laboratuvar öğretmeni ise aylıkları karşılığında 20, ek ders ücreti karşılığında 24 saat olmak üzere ders vermekle yükümlüdür. Sınıf öğretmenleri haftada en az 30 saat okulda bulunmakla yükümlüdürler. Branş öğretmenleri ise; derslerinin bitiminde okuldan ayrılabilirler. Ancak, tüm öğretmenler eğitim-öğretim görevlerinin dışında, yasal düzenlemeler ve okul yönetimi tarafından öngörülen görevleri (komisyon, kurul, nöbet, sosyal faaliyetler vb.) yerine getirmekle yükümlüdürler. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 64; Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 79). Eğitim dışındaki işler için ne kadar zaman ayrıldığı tam olarak hesaplanmadığı için, eğitime ayrılan zamanın toplam iş yükü içindeki payını hesaplamak mümkün değildir. Ancak, eğitime ayrılan zamanın toplam iş yükü içindeki payının %75'in üzerinde olduğuna ilişkin bir ortalama tahmin verilebilir.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre (madde 43); öğretmenler yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Orta öğretim kurumlarındaki öğretmenler yukarıda belirtilen Devlet Memurları Yasasında olduğu gibi yaz tatilinde 20 veya 30 gün (hizmet süresine göre) izinli sayılırlar. Yasal düzenlemeler sadece sınıf öğretmenleri için özel bir düzenleme (yaz tatili) öngörmüştür. Diğer öğretmenlerin yaz tatilleri, devlet memurlarıyla ilgili genel yasalara bırakılmıştır.

Resmi tatil günleri (Cumartesi ve Pazar) ile diğer tatil günlerinde (ulusal bayramlar) öğretmenler izinlidir ve izin günlerinde maaşlarından kesinti yapılmaz.

[Devlet Memurları Kanunu](#)

[MEB Yöneticilerinin ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar](#)

[Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği](#)

[Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretim Kurumları Yönetmeliği](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

8.2.12.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim Kanunu'na (madde 22) göre öğretim üyeleri; öğretim, araştırma, yayın ve yönetim tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

Üniversitede tam zamanlı olarak görev yapan doçent ve profesörler tüm zamanlarını üniversiteye tahsis etmekle yükümlüdürler. Kısmi zamanlı (part-time) öğretim üyeleri ise haftada en az 20 saat üniversitede görev yapmakla yükümlüdürler (Madde 36).

Öğretim üyelerinin maaş karşılığı olarak okutmakla yükümlü oldukları haftalık ders yükü 10 saat, diğer öğretim elemanlarının ise 12 saattir. (Madde 36/d, e).

Öğretim elemanları yıllık izin süresi bakımından yukarıda belirtilen genel hükümlere tabidirler (bakınız 8.2.12.1.).

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.13. Terfiler ve İlerleme

8.2.13.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesindeki öğretmenler için potansiyel kariyer ve ilerleme basamakları şunlardır:

Uzman Öğretmenlik ve Başöğretmenlik: 2004 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle (madde 43), öğretmenlik mesleğinde "kariyer basamakları" ihdas edilmiştir. Buna göre öğretmenlik mesleği; öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmıştır. Kariyer basamaklarında ilerlemeyle ilgili ayrıntılar Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği ile düzenlenmiştir (13 Ağustos 2005 tarih ve 25905 Sayılı Resmi Gazete). Bu yönetmeliğe göre; toplam serbest öğretmen kadrosunun % 20'si oranında uzman öğretmen, %10'u oranında da başöğretmen kadrosu ayrılması öngörülmüştür. (Öğretmenlik Kariyer Basamaklarını düzenleyen 5204 Sayılı Yasanın bazı fıkraları Anayasa

Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Yüksek Mahkemenin iptal gerekçelerini göz önüne alan yeni bir Yasa Taslağı çalışmaları sürmektedir).

Okul yöneticiliği (Müdür yardımcılığı ve müdürlük): Okul müdür yardımcılığı ve okul müdürlüğüne atanabilmek için öğretmen olmak önkoşuldur Bakınız 8.3.1.

İlköğretim Müfettişliği (Müfettiş yardımcısı ve müfettiş): İlköğretim müfettişliği pozisyonları için öğretmen olmak önkoşuldur.

Bakanlık müfettişliği (Müfettiş yardımcılığı, müfettişlik ve başmüfettişlik): Bakanlık müfettişliği için iki kaynak vardır. Bunlardan birisi öğretmenler diğeri ise başka fakültelerden (hukuk, iktisat, kamu yönetimi vb.) mezun olanlardır. Bakınız 8.4.1.

MEB Merkez örgütünde yöneticilik (Şeflikten müsteşarlığa kadar): MEB merkez örgütündeki çeşitli pozisyonlara (şube müdürlüğü, daire başkanlığı vb.) A ve B tipi okul müdürleri atanmaktadır.

İl / İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri (Şube müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü): Yerel düzeydeki yönetici pozisyonlarının çoğunluğu A ve B tipi okul müdürleri tarafından doldurulmaktadır.

Tüm bu pozisyonlar birlikte düşünüldüğünde, Türkiye'deki öğretmenlerin meslek içinde ilerleme fırsatlarının geniş olduğu söylenebilir.

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Milli Eğitim Temel Kanunu](#)

[Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği](#)

8.2.13.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının yükselmeleri Yükseköğretim Kanunu ile düzenlenmiştir (Madde 23, 24 ve 26). Bu düzenlemeye göre yükseköğretim kademesinde üç kariyer basamağı bulunmaktadır. Bunlar; yardımcı doçentlik, doçentlik ve profesörlüktür. Ayrıca, yükseköğretim kurumları içindeki akademik yöneticilik pozisyonları (rektörlük, dekanlık, müdürlük, bölüm başkanlığı vb.), gerekli koşulları taşıyan tüm öğretim üyelerine açıktır. Bu düzenlemede; doçentliğe ve profesörlüğe yükseltimede aranacak asgari kriterler belirlenmiştir. Ayrıca her üniversite, bu kriterleri baz alarak daha üst düzeyde kriterler öngören düzenlemeler yapmaktadır.

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.14. Öğretmenlerin Yer ve Kurum Değiştirmesi

Genel ilke olarak Türkiye'de devlet memurları kurum veya kendi kurumlarında isteklerine veya hizmetin gereklerine göre yer değiştirebilirler (il içi, iller arası, başka birim vb.). Bu yer değiştirmelerde sağlık ve aile durumları dikkate alınır (Devlet Memurları Kanunu, Madde72).

[Devlet Memurları Kanunu](#)

8.2.14.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim

Öğretmenlikte yurdun çeşitli yerlerinde görev yapmak esastır (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 46). İhtiyaçlara göre öğretmenler farklı hizmet bölgelerinde görev yaparlar. Öğretmenlerle ilgili hizmet bölgeleri,

zorunlu çalışma yükümlülüğü bulunan bölgeler ve süreleri, ilgili yönetmelikte düzenlenmiştir (MEB Öğretmenleri Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği).

Bu Yönetmeliğe göre; yer değiştirme suretiyle atama çeşitleri şunlardır: İsteğe bağlı, zorunlu çalışma yükümlülüğüne bağlı, hizmet gereği, özür durumu – sağlık, eş, öğrenim durumu- vb. Bu bağlamda; herhangi bir okulda en az iki yıl çalışmış olan bir öğretmen başka bir okula atama talebinde bulunabilir. Yine zorunlu çalışma yükümlülüğü bulunan Birinci Hizmet Bölgesine dahil illerin (D) ve (E) sınıfı ilcelerinde en az beş yıl veya her üç bölgede toplam dört yıl, İkinci Hizmet Bölgesi içindeki illerde en az dört yıl, Üçüncü Hizmet Bölgesi içindeki illerde en az üç yıl çalışmış olan bir öğretmen bölge değiştirme talebinde bulunabilir. Kısaca; öğretmenler belirli koşullarda, il içinde ve iller arasında tayin talebinde bulunabilirler. Bu tür okul ve yer değiştirmelerde, aynı maaşlarını korurlar. Ancak kamu okullarından özel okullara geçiş yapan öğretmenler “devlet memuru” statüsünü kaybederler (Bakınız 8.2.6. ve devletten maaş alamazlar. Maaşlarını özel okul yönetimleri sağlar.

Öğretmenlerin yer değiştirmeleri; ilke olarak, sömestr döneminde ve yaz döneminde (Haziran-Temmuz-Ağustos) yapılır.

Diğer kamu görevlileri gibi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) öğretmenleri de, kendi istekleriyle görevden çekilebilirler veya başka kurumlara naklen geçiş yapabilirler (Devlet Memurları Kanunu, Madde 76).

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Devlet Memurları Kanunu](#)

[MEB Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği](#)

[Milli Eğitim Temel Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.14.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları öğretim elemanları da diğer kamu görevlileri gibi, kendi üniversitelerinin dışındaki kurum ya da üniversitelere transfer olabilirler. Bir üniversiteden başka üniversiteye geçiş yapmak isteyen bir öğretim elemanı, Yükseköğretim Kanunun ilgili maddeleri kapsamında (Madde23, 25, 26) bir başka üniversitenin boş kadrosuna başvurabilir ve atama ölçütlerini karşıladığı takdirde atanabilir.

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.2.15. Öğretmenlerin Görevine Son Verilmesi

8.2.15.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Devlet memuru olan öğretmenlerin memuriyetinin sona ermesi iki şekilde olur. Bunlardan birisi; kendi isteğiyle görevden ayrılmaktır. Diğeri ise; disiplin suçları nedeniyle öğretmenlikten veya memurluktan çıkarılma, emekliye ayrılma veya ölüm hallerinde olur (Devlet Memurları Kanunu, madde 98). Öğretmenlerin disiplin durumlarını düzenleyen özel yasanın (İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun) 27. maddesine göre; okul içinde veya okul dışında öğretmenlik mesleğiyle bağdaşmayan davranışlarda bulunan öğretmenler (ortaöğretim branş öğretmenleri, anasınıfı ve okul öncesi öğretmenleri) ile öğrencileri, yöneticilerin aleyhine teşvik eden öğretmenlere meslekten çıkarma cezası verilir.

Devlet Memurları Kanunu

İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun

8.2.15.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının görevine son verilmesi de, devlet memurlarıyla ilgili esas ve usullere uygun olarak, 2547 Sayılı Yasanın 53. maddesi ve bu maddeye dayanarak çıkarılan Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Bu bağlamda, meslekten çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller 11. maddede sıralanmıştır (Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği). Yönetmeliğin 11/a maddesine göre öğretim mesleğinden çıkarmayı gerektiren haller şunlardır:

- Üniversitenin yetkili organlarının izni olmadan serbest meslek icra etmek,
- Bir başkasının bilimsel eserinin veya çalışmasının bir kısmını veya tamamını, kaynak belirtmeden kendi eseriymiş gibi göstermek,
- Öğretim çalışmalarının yapılmasına engel olmak veya bu tür faaliyetlere katılmak.

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği](#)

8.2.16. Öğretmenlerin Emekli Olması ve Aylık Bağlama

Emeklilikle ilgili konular (hizmet süresi, aylık miktarı, yaş sınırı vb.). 5510 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği Ekim 2008 yılından önce işe başlayanlar için Emekli Sandığı Kanunu (5434 Sayı, 1949)), bu tarihten sonra göreve başlayanlar için ise Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510 Sayı, 2008. Emekli Sandığı Kanununun 39/b fıkrası (1999 yılında yapılan değişiklik); 25 fiili hizmet yılını dolduran iştirakçilerden kadınların 58, erkeklerin 60 yaşını doldurmaları halinde kendi istekleriyle emekli olabileceklerini öngörmektedir. Ancak, bazı yasa maddelerinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle, söz konusu madde yeniden düzenlenmiş (5434 Sayılı Kanunun Geçici 205. maddesi) olup "kademeli geçiş süreci" öngörülmüştür. Öte yandan 5434 Sayılı Kanunun 40. maddesinde yapılan değişiklikle (21.04.2005 tarih ve 5335 Sayılı Kanunun 3. maddesi); üniversite öğretim üyeleri dışındaki kamu görevlileri için (MEB öğretmenleri dahil) emeklilik yaş haddi 65, öğretim üyeleri için 67'dir (Yükseköğretim Kanunu, madde 30). 5510 Sayılı Kanun ile emeklilik yaş haddi 2048 yılına kadar kademeli olarak arttırılmakta ve 2048 yılında öğretmenler için 65 yaş olarak öngörülmektedir. Ancak olağan olmayan durumlar için (sürekli hastalık, sakatlık vb.) istisnai hükümler bulunmaktadır. 5434 Sayılı Kanuna tabi olanlardan emekliliği hak edenlere, devlet memurlarıyla ilgili gösterge ve katsayılar kapsamında emekli maaşı bağlanmaktadır. Bu gibi durumlarda, ilgililere belirli oranlarda düşük maaş bağlanmaktadır. Emekli olanlar, son yıllarda yapılan yeni bir düzenleme gereğince, emekli maaşlarının kesilmesi koşuluyla başka işlerde çalışmaya devam edebilirler.

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Emekli Sandığı Kanunu](#)

[Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

8.3. Okul Yönetim Personeli ve İdari Personel

8.3.1. Okul Müdürlüğüne Atanma Koşulları

8.3.1.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün ve yaygın eğitim okul ve kurum yöneticilerinin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı) atanmaları 2009 yılında çıkarılan bir yönetmelikle (MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik) yeniden düzenlenmiştir. Bu yönetmelikle, tüm eğitim kurumları yöneticiliklerine atama yetkisi valiliklere verilmiştir.

Söz konusu Yönetmeliğin 5. maddesine göre yönetici atamada esas alınan temel ilkeler şunlardır:

- Kariyer ve liyakat,
- Norm kadro esasları,
- Puan üstünlüğü,
- Hizmet gerekleri ve kamu yararı

Bakanlık içinde farklı yönetim kademeleri vardır. Bu kademeler şunlardır (Madde 6):

- Birinci kademe: Eğitim kurumu müdür yardımcılığı,
- İkinci kademe: Eğitim kurumu müdür başyardımcılığı, C tipi eğitim kurumu müdürlüğü,
- Üçüncü kademe: C tipi eğitim kurumu müdürlüğü,
- Dördüncü kademe: B tipi eğitim kurumu müdürlüğü,
- Beşinci kademe: A tipi eğitim kurumu müdürlüğü,

Söz konusu Yönetmelik, yönetici olarak atanacaklarda aranacak şartları genel şartlar ve özel şartlar olmak üzere iki grupta ele almıştır.

Bazı genel şartlar şunlardır (7. madde):

- Yükseköğrenim görmüş olmak,
- Atanacağı eğitim kurumunda ilgili mevzuatına göre maaş karşılığı okutabileceği dersin bulunması,
- Bakanlıkta en az üç yıl öğretmenlik yapmış olmak,
- Varsa son üç yıllık sicil notu ortalaması olumlu olmak,
- Varsa seçme sınavında başarılı olmak.

Özel şartlar (8. madde):

- C tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliğinde en az bir yıl görev yapmış olmak,
- B tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az iki yıl görev yapmış olmak,
- A tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az üç yıl görev yapmış olmak.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik

Millî Eğitim Temel Kanunu

8.3.1.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim yöneticilerinin atanma süreçlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için 2.6.4.5. e bakınız.

8.3.2. Okul Müdürünün Hizmet Koşulları

8.3.2.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Okul yöneticilerinin hizmetiçi eğitim, maaş, çalışma zamanları ve yıllık izinleri, disiplin, emeklilik koşulları ve emekli maaşı bağlanması gibi hizmet koşulları büyük ölçüde öğretmenlere paraleldir (bakınız 8.2.10., 8.2.11.1., 8.2.12.1., 8.2.14.1., 8.2.15., 8.2.16.). yanında; yöneticilik görevleri nedeniyle ek ödeme alırlar, yöneticilikle ilgili bir mesleki kursa çağrıldığında katılmak zorundadırlar, kurum değiştirebilirler ve gerekli koşulları sağladıklarında üst kademe yöneticiliklere atanabilirler.

8.3.2.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim yöneticilerinin (rektör, dekan vb.) maaş, çalışma zamanları ve yıllık izinleri, emeklilik koşulları ve maaş bağlanması konuları, öğretim elemanlarına benzerdir ve aynı yasal düzenlemelere tabidirler (Bakınız 8.2.11.2., 8.2.12.2., 8.2.15., 8.2.16. Ancak, yönetim görevlerinden dolayı ek ödeme alırlar ve disiplin soruşturmaları özel düzenlemelere tabidir.

8.4. Eğitimin Kalitesinin İzlenmesiyle İlgili Personel

Eğitim hizmetlerinin, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öngörülen amaçlar doğrultusunda yürütülmesi, gözetimi ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur (Madde 56). Bakanlığın bu sorumluluğu, eğitim hizmetlerinin sadece denetlenmesini değil aynı zamanda değerlendirme ve geliştirilmesini de içerir.

Bakanlık, bu izleme ve değerlendirme görevini, okul düzeyinde okul yöneticileri (iç değerlendirme), ulusal düzeyde, denetim sistemi (yerel düzeyde İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı ve merkezi düzeyde Teftiş Kurulu Başkanlığı) aracılığıyla yerine getirir.

Türkiye'de eğitim kurumlarında (kamu ve özel) görevli yönetici, eğitici ya da eğitici olmayan tüm çalışanlar; yönetici, öğretmen, eğitici olmayan personel, seminer ve kurs teftişi adı altında denetlenir ve değerlendirilir. Ayrıca, bir bütün olarak "kurum" denetimi yapılır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Milli Eğitim Temel Kanunu

8.4.1. Denetçi Olarak Atanabilme Koşulları

Bir önceki bölümde de vurgulandığı gibi Türk Eğitim Sisteminin denetiminde iki alt sistem bulunmaktadır. Bunlar:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı (Merkezi düzey-Ulusal)
- İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları (İl düzeyinde-Yerel)

Merkezi düzeydeki Teftiş Kurulu Başkanlıklarıyla ilgili düzenleme "MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği" ile yapılmıştır.

Bakanlık müfettişliği: Bakanlık müfettişliği kariyer sistemi; müfettiş yardımcılığı, müfettişlik ve başmüfettişlik olarak kademelendirilir. Mesleğe ilk atanma "müfettiş yardımcılığına" atanma ile başlar. Müfettiş yardımcılığı için iki kaynak vardır. Bunlardan birisi; halen Bakanlığa bağlı kurumlarda öğretmenlik veya yöneticilik yapanlar diğeri ise KPSS sınavı sonucuna dayalı olarak ilk defa kamu görevliliğine atanacak adaylardır. Her iki kaynaktan da müfettiş yardımcılığına atanabilmek için temel koşul, Bakanlıkça yapılan "Giriş Sınavı"nı kazanmaktır.

Müfettiş yardımcılığı giriş sınavına başvurabilmek ve atanabilmek için gerekli koşullar şunlardır (Madde 17):

- KPSS Sınavı sonucuna göre atanmak isteyen adaylar:
  - Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen devlet memuru olma niteliklerini taşımak,
  - Belirlenmiş alanlarda (hukuk, iktisat vb.) en az lisans derecesine sahip olmak,
  - KPSS sınavından Bakanlıkça ilan edilecek taban puanın üzerinde puan almak.
- Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarda öğretmenlik ve yöneticilik yapmakta olan adaylar:
  - Fakülte veya en az dört yıllık yüksek okul (lisans) mezunu olmak,
  - Bakanlığa bağlı okullarda branşında en az on yıl öğretmenlik veya branşında beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra en az üç yıl yöneticilik yapmış Bakanlık mensubu olmak.

Yukarıdaki özellikleri taşıyan adaylardan, Bakanlık tarafından yapılan giriş sınavında başarı gösterenler, kadro sayısı dikkate alınarak, başarı sırasına göre atanır.

Müfettişliğe atanabilmek için gerekli koşullar şunlardır:

- Müfettiş yardımcısı olarak en az üç yıl çalışmış olmak,
- Yeterlilik sınavında (yazılı ve sözlü) başarılı olmak.

Başmüfettişliğe yükselme (Madde 49); en az beş yıl müfettişlik yapmış olanlar arasından, mesleki yetenek, liyakat ve iş performansına dayalı değerlendirmeler sonucunda Teftiş Kurulu Başkanı tarafından önerilme yoluyla yapılır.

İlköğretim Müfettişliği: İlköğretim müfettişlerinin atanmalarına ilişkin hususlar İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

İlköğretim müfettişliği mesleğinin ilk aşaması "ilköğretim müfettiş yardımcılığı"dır. İlköğretim Müfettiş Yardımcılığına atanabilmek için açılan yarışma sınavına başvurmak ve bu sınavda başarılı olmak gerekir. Yarışma sınavına başvurabilmek için gerekli bazı koşullar şunlardır (Madde 6):

- En az dört yıl süreli yükseköğrenim görmüş olanlardan;
  - Bakanlığa bağlı resmi okul ve kurumlarda en az sekiz yıl öğretmenlik yapmış,
  - Yedi yıllık hizmet süresinin en az dört yılını resmi okul ve kurumlarda öğretmen olarak, üç yılını ise Bakanlık merkez ya da taşra teşkilatı yöneticilik görevlerinde geçirmiş,
  - Fakültelerin; eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi veya eğitim yönetimi ve denetimi bölüm / anabilim dalından mezun ya da bu alanlarda yüksek lisans veya doktora yapanlardan Bakanlığa bağlı resmi okul ve kurumlarda en az üç yıl öğretmenlik ve/veya yöneticilik yapmış olma koşullarından herhangi birini taşımak,
- Bakanlık teşkilatında görevli olmak,
- Müfettiş yardımcılığı yarışma sınavının açıldığı yılın Ocak ayının birinci gününde 40 yaşını doldurmamış olmak,
- Son altı yıllık sicil notlarının (performans değerlendirme) ortalaması en az iyi derecede olmak.

İlköğretim müfettişliğine atanma: İlköğretim müfettişliğine atanabilmek için en az üç yıl müfettiş yardımcılığı yapmış olmak ve "yeterlilik sınavını" başarmak gerekir (yeterlilik sınavının içeriği, komisyon, sınava çağrılma, değerlendirme vb. konular Yönetmeliğin 18-25. maddeleriyle düzenlenmiştir). Yeterlilik sınavında başarılı

olanlar, MEB Personel Genel Müdürlüğü'nün teklifi ve Bakanlık onayı ile ihtiyaç bulunan illere ilköğretim müfettişi olarak atanırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

8.4.2. Denetçilerin Hizmet Koşulları

Teftiş Kurulu Başkanlığına bağlı müfettişler ve ilköğretim müfettişleri bazı çalışma koşulları bakımından (statü, ücretler, çalışma zamanı ve tatiller, sosyal haklar vb) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir ve devlet memurlarının sahip olduğu hak ve yükümlülükler bunlar içinde geçerlidir. Bakınız 8.2.6., 8.2.11., 8.2.12., 8.2.16.

Müfettişlerin yetiştirilme, çalışma usulü ve yer değiştirmelerine ilişkin özel düzenlemeler ise 8.4.1. de belirtilen Yönetmelikler ile düzenlenmiştir.

Denetim sistemindeki "Denetici Güvencesi" ilkesi gereğince, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı müfettişleri; kendi istekleri dışında veya denetim hizmetlerinin gerekleriyle bağdaşmayan sağlık, ahlaki veya mesleki yetersizlikleri tespit edilmedikçe görevden alınmaz veya başka görevlere atanamazlar (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği Madde 13).

Müfettişlik görevi, müfettiş yardımcılığından başmüfettişliğe kadar her aşamada "sürekli mesleki eğitimi" gerektiren bir meslek olarak ele alınmakta (yurt içi ve yurt dışında) ve yetiştirme yaklaşımları arasında "kıdemli meslektaş yanında yetiştirme" önemli bir yer tutmaktadır. Yetiştirme ilke, program ve usulleri, ilgili yönetmeliğin çeşitli maddeleriyle düzenlenmiştir.

Teftiş Kurulu Başkanı, başmüfettişler arasından atanır (Madde 52).

Müfettişler, Bakanın emir ve onayı üzerine, Başkandan aldıkları talimatla görev yaparlar.

Müfettişler; yolluk ve buna bağlı diğer mali haklarını kredi cüzdanı ve çek kullanarak alırlar.

İlköğretim Müfettişlerinin Çalışma Koşulları: Yerel düzeyde hizmet gören ve Valiliklere bağlı olarak çalışan ilköğretim müfettişlerinin statüsü ve çalışma koşulları da büyük ölçüde Teftiş Kurulu müfettişlerine benzemekle birlikte, bazı yönlerden (örneğin zorunlu hizmet bölgeleri, emir alma) farklılık göstermektedir.

İlköğretim müfettişliğinde de görevden alınmayla ilgili "müfettişlik güvencesi" vardır (madde 65) ve "sürekli mesleki eğitim" büyük önem taşımaktadır. Müfettişlerin yurtiçi ve yurt dışında, "hizmetiçi" ve "işbaşında" yetiştirilme yollarına ilişkin düzenlemeler ilgili Yönetmelikte ayrıntılı olarak yer almaktadır.

İlköğretim müfettiş ve müfettiş yardımcıları; görev ve emirlerini Başkan, İl Milli Eğitim Müdürü ve Validen alırlar.

İlköğretim müfettişleri, yurt düzeyinde, coğrafi durum, gelişmişlik düzeyi ve ulaşım koşulları vb. bakımlardan ayrı özellikteki beş hizmet bölgesinde görev yaparlar. Müfettişlerin her hizmet bölgesinde 3-5 yıl arasında çalışma zorunluluğu vardır.

Bulunduğu görev yerinde en az iki yıllık hizmetini tamamlayan müfettişler, yer değiştirme talebinde bulunabilirler. Yer değiştirmeler, normal koşullarda Temmuz ayında yapılır. Sağlık, (kendisinin, eşinin veya kanunen bakmakla yükümlü olduğu anne- baba- kardeş- çocuklarından birisinin durumu gibi özel nedenlerle) özü ile yer değiştirmek mümkün olabilir.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Devlet Memurları Kanunu

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

8.5. Rehberlik ve Öğrenci Destek Hizmetlerinden Sorumlu Eğitim Personeli

İl/ilçe ve okullar düzeyindeki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi ve bu konuyla ilgili görevliler, MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

İl/ilçeler ve okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri iki düzeyde yürütülür:

- **Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)** : Gerek okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi gerekse özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması ve bu bireylere yönelik hizmetler için il ve ilçe düzeyinde RAM'lar kurulur. Bu merkezlerde, yeterli sayıda personel istihdam edilir. Merkez personeli şunlardan oluşur: Psikolojik danışman, psikolog, psikometrist, eğitim programcısı, sosyal çalışmacı, özel eğitimci, çocuk gelişimi ve eğitimcisi (Madde 21, 29, 31).
- **Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri**: Resmî ve özel öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek üzere, rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur. Bu servise öğrenci sayısına göre yeterli eleman atanır. Hizmetin özellikleri açısından uygun fizikî ortam ve gerekli donatım sağlanır (Madde43).

Rehberlik ve psikolojik danışma servisi, rehberlik ve araştırma merkeziyle koordineli olarak çalışır. Rehber Öğretmeni (Psikolojik danışmanı) bulunmayan öğretim kurumları "sınıf rehber öğretmenliğine" ilişkin rehberlik hizmetleri kapsamında, rehberlik ve araştırma merkezleriyle iş birliği içinde çalışır.

Okullarda; Koordinatör Psikolojik Danışman, Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman) ve Sınıf Rehber Öğretmeni bulunur. Rehber öğretmen, okul müdürüne ya da ilgili müdür yardımcısına karşı sorumludur. Rehber öğretmen, öğrencilerin durumları ile ilgili olarak diğer öğretmenlerle iş birliği yapar.

Rehber Öğretmenler, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme modeli kapsamında (bakınız 8.1.4.), eğitim fakültelerine bağlı "rehberlik ve psikolojik danışmanlık" bölümlerinde yetiştirilirler. Lisans düzeyinde öğrenim görürler. Ancak bu bölüm mezunlarının bulunmadığı durumlarda, psikoloji bölümü mezunları da "rehber öğretmen" olarak atanabilmektedirler.

Rehber öğretmenlerin hizmet koşulları da öğretmenlerle paralellik göstermektedir.

Yükseköğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetleri için 6.16. ya bakınız.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

8.6. Okullarda Çalışan Diğer Eğitimci ve Eğitimci Olmayan Personel (Memur, Hizmetli, Sağlık Görevlisi, Kütüphane Memuru, Teknisyen, Usta Öğretici vb.)

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda, yönetici, öğretmen ve denetçilerden başka, okulun büyüklüğüne ve niteliğine göre eğitimci olmayan personel de çalışmaktadır. Bunlar; idari personel, sağlık elemanı, kütüphane

memuru, teknik personel, yardımcı hizmetli vb.dir. 2008 yılı itibarıyla Bakanlıkta 65 bin civarında eğitici olmayan personel çalışmaktadır (Tablo 8.7.2.). Üniversitelerde de aynı türden personel çalıştırılmaktadır (İdari personel, teknik personel, sağlık personeli, laborant, teknisyen, kütüphane görevlisi vb.).

Hizmet koşulları (statü, maaşlar, çalışma zamanı ve tatiller, terfiler, emeklilik vb.) bakımından tüm personel Devlet Memurları Kanununa tabidir (Bakınız 8.2.3.).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Devlet Memurları Kanunu

8.7. İstatistikler

8.7.1. Öğretmen ve Öğretim Elemanı Sayıları

Eğitim kademesi	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Okul öncesi eğitim ^{1,2}	11.896	20.910	25.901	29.342	42.716
Erkek	166	1.167	1.218	1.644	2.069
Kadın	11.730	19.743	24.683	27.698	40.647
İlköğretim	345.015	389.859	445.452	453.318	485.677
Erkek	193.799	207.223	223.406	224.644	232.948
Kadın	151.216	182.636	222.046	228.674	252.729
Orta öğretim	140.969	185.317	191.041	196.713	206.862
Erkek	84.268	108.195	111.958	115.030	120.174
Kadın	56.701	77.122	79.083	81.683	86.688
Yükseköğretim	67.880	84.785	98.766	100.504	..
Erkek	43.519	51.927	39.852	59.643	..
Kadın	24.361	32.858	58.914	40.861	..
Sürekli eğitim ³	46.892	69.530	87.232	94.693	92.976
Erkek	33.636	26.441	51.176	54.362	..
Kadın	13.256	43.089	36.056	40.331	..
Toplam	612.652	750.401	848.392	874.570	..
Erkek	355.388	394.953	427.610	455.323	..
Kadın	257.264	355.448	420.782	419.247	..

Notlar:

(1) Okul Öncesi Özel Öğretim Kurumlarında kadrolu olarak görev yapan öğretmenlerin yanında ayrıca; 2005-06'da 12.116; 2006-07'de 13.465 "usta öğretici" bulunmaktadır.

2) 2000-01 öğretim yılında 4.667; 2005-06 öğretim yılında 12.662; 2006-07 öğretim yılında 14.759; 2007-08'de de 15.333 okul öncesi öğretmeni kadrolarının bulunduğu kurumların öğretmen sayılarında da gösterilmiştir. MEB (2007) bu sayıları cinsiyet bazında göstermediği için toplamdan çıkarılmamıştır.

(3) Yaygın eğitim sayıları bir önceki öğretim yılının sonu itibarıyla'dır. 2000-01 yılı verileri öğretim yılı sonu itibarıyla'dır.

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01

Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06

Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

8.7.2. MEB Öğretmen Olmayan Personel Sayıları

Birim	2000-01	2003-04	2004-05	2007-2008	2000-09
MEB merkez teşkilatı	2.909	2.803	2.655	2.443	..
MEB taşra teşkilatı	93.420	86.737	85.989	62.645	..
Genel idare hizmetleri	25.506	23.786	23.639	27.290	..
Sağlık hizmetleri	1.485	1.663	1.620	400	..
Teknik hizmetler	3.637	3.533	3.477	3.074	..
Yardımcı hizmetler	59.880	54.776	54.274	31.811	..

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

8.7.3. Üniversitelerin Öğretmen Yetiştiren Programlarından Mezun Olanlar

	1999-00	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08
Lisans öğretmen yetiştirme alanları	29.115	47.296	48.635	48.884	50.520
Eğitim bilimleri	1.569	790	998	993	1.179
Okul öncesi eğitim	592	2.021	2.228	2.367	2.797
İlköğretim	5.763	21.651	20.985	20.899	20.651
Sınıf öğretmenliği	5.440	12.039	11.255	10.926	10.525
Özel eğitim	133	410	500	538	518
Fen bilimleri eğitimi	4.059	1.724	1.696	1.704	1.823
Sosyal bilimler eğitimi	2.440	642	814	744	746

Yabancı diller eğitimi	2.901	3.031	3.306	3.462	3.915
Türk dili ve edebiyatı eğitimi	1.977	3.804	4.165	4.431	4.562
Sanat ve uyg. sanat eğitimi	1.546	2.177	2.001	2.017	2.006
Beden eğitimi ve spor	3.583	3.789	3.653	3.545	4.054
Teknik eğitim	2.850	5.406	6.239	6.318	6.428
Mesleki eğitim	1.702	1.851	2.050	1.866	1.841
Açık öğretim öğretmen yetiştirme alanları	-	3.778	5.455	6.280	5.285
Okul öncesi eğitimi	-	3.224	3.618	4.125	3.527
Yabancı diller eğitimi	-	554	1.837	2.155	1.758
TYL öğretmen yetiştirme alanları	-	2.485	2.659	2.778	3.424
Ortaöğretim alan öğretmenliği	-	1.466	2.046	1.936	2.432
Ortaöğretim fen ve mat. alanlar öğrt.	-	1.019	613	842	992
Toplam	29.115	53.559	56.749	57.942	59.229

[Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2004-05](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2006-07](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08](#)

8.7.4. MEB Öğretmen Atamaları

Kadro	2003-05	2006	2007	2008	2009
Kadrolu öğretmen	62.620	31.000	19.493	21.016	23.393
Sözleşmeli öğretmen	0	20.000	20.000	10.000	20.000
Kısmi zamanlı geçici öğretici	20.000	3.500	0	0	0
İngilizce dil öğreticisi	5.000	0	0	0	0
Bilgisayar dil öğreticisi	4.000	0	0	0	0
Vekil öğretmen	5.000	0	0	0	0
Okul öncesi usta öğreticisi	30.000	15.000	14.495	16.812	16.696
Çıraklık ve yaygın eğt. usta öğreticisi	38.000	12.000	14.177	14.177	17.897
Toplam	164.620	81.500	68.165	61.485	79.995

[MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu](#)

8.7.5. Kamu Öğretmen ve Öğretim Üyelerinin Tipik Maaş ve Ücretleri (TL)

Ödeme Türü	2005	2006	2007	2008	2009
Öğretim elemanı maaşları (aylık)					
Profesör (4 yıl)	2.283	2.501	2.786	2.894	3.034
Doçent (2/1)	1.172	1.371	1.483	1.631	2.030
Yardımcı doçent (3/2)	1.075	1.293	1.410	1.551	1.837

Öğretim görevlisi (4/1)	876	1.027	1.129	1.242	1.525
Araştırma görevlisi (7/1)	837	982	1.080	1.187	1.348
Öğretim elemanı ek ders ücreti (saatlik)					
Profesör	12,48	13,42	14,63	15,43	16,05
Doçent	10,40	11,19	12,20	12,86	13,38
Yardımcı doçent	8,32	8,95	9,75	10,29	10,7
Öğretim görevlisi	6,66	7,16	7,80	8,23	8,56
Öğretmen maaşları (aylık)					
1/4 (en üst)	873	998	1.123	1.236	1.360
4/1 (15 yıl)	796	917	1.018	1.120	1.232
9/1 (giriş)	707	823	928	1.036	1.140
Öğretmen ek ders ücreti (saatlik)	3,51	5,17	5,86	6,1	6,34

Notlar:

(1) Yıl sonu itibariye net tutarları göstermektedir. Aile yardımı, yabancı dil tazminatı ve uzmanlık tazminatı gibi herkese ödenmeyen tutarlar dahil edilmemiştir. Hükümetçe duyurulan yıllık artış oranları eklenerek güncellenmiştir.

(2) Ortalama döviz kuru için bkz. Bölüm 1.7.5.

Canım Öğretmenim

YÖK Faaliyet Raporu 2007

9. Eğitim Sisteminin ve Eğitim Kurumlarının Değerlendirilmesi

Türkiye’de eğitim sisteminin ve eğitim kurumlarının değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar aşağıda verilmektedir.

9.1. Tarihsel Görünüm

Tarihsel bakımdan eğitim sisteminin izlenmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili konular Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki aşamada ele alınabilir.

Teftiş kavramı, ilk defa Rüştiye adıyla anılan okulların açılmasına bağlı olarak mahalle mektepleri hakkında 1838 yılında çıkarılan bir lâyhada (resmi yazıda), “Bu okullarda öğretmenlerin meslekî yeteneklerini tespit etmek, öğretimi geliştirmek ve öğrencilerin daha iyi yetişmelerini sağlamak üzere görevlendirilecek memurlar tarafından teftiş edilmeleri...” şeklinde yer almıştır. (MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı İnceleme ve Soruşturma Rehberi, s.10) (<http://tkb.meb.gov.tr/yayinlar/inceleme.doc>)

1862 yılında Rüştiye ve Sıbyan okullarını denetlemek üzere görevlendirilen memurlara ilk defa “Müfettiş” denilmiştir.

1869 yılında çıkarılan Maarif-î Umumi Nizamnamesinde muhakkik ve müfettiş terimleri yer almış ancak bunlar Vilayet Maarif Meclislerinde görevlendirilmiştir.

1875 yılında hazırlanan bir nizamname ile rehberlik esasları ön plana çıkarılmış, kurumlarda teftiş defteri bulundurulması, tespit, gözlem ve önerilerin buraya yazılarak saklanması öngörülmüştür.

1911 yılında yürürlüğe giren Maarif-î Umumiye Nezareti Merkez Teşkilâtı Hakkındaki Nizamname ile merkez hizmetleri “idare” ve “teftiş” olmak üzere ikiye ayrılmış, müfettişlerin orta ve yüksek okul öğretmenleri arasından seçilmesi esasları getirilmiştir.

1912 yılında hazırlanan yeni bir tüzükte “müfettiş-i umumilik” ibaresi yer almakta olup, bunların, “ülkede bulunan kız ve erkek okulları ile Bakanlığa bağlı diğer kuruluşların öğretim, yönetim işlerini ve onların her birine ait kanun, tüzük, yönetmelik ve karar hükümlerinin tamamıyla uygulanıp uygulanmadığını sürekli olarak teftiş ve bu husustaki izlenimlerini, edinecekleri bilgileri, düşünceleri ile birlikte Bakanlığa bildirmek, sonuçları alıncaya kadar kovuşturmak görevi ile yükümlü...” oldukları ifade edilmektedir. Bu tüzüğe göre çıkarılan yönetmelik yalnızca, Millî Eğitim Bakanlığı genel teftişine yönelik olmak üzere çıkarılan ilk yönetmeliktir. 1914 yılında yapılan ek bir düzenleme ile de ortaöğretim ve Bakanlığa bağlı diğer kurumların teftişinde gözetilecek esaslar belirlenmiştir.

Cumhuriyetle birlikte, 1923 yılında Maarif Müfettişleri Talimatnamesi yayımlanmış ve burada müfettişlik müessesesinin, kuruluş, görev ve yetkileri ile teftişin esasları açıklanmış, Teftiş Heyeti ibaresi ilk defa bu Talimatnamede kullanılmıştır.

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm okul ve medreselerin Maarif Vekâletine bağlanması üzerine konu yeniden gündeme getirilmiş ve 1925 yılında hazırlanan Maarif Müfettişlerinin Hukuk, Selâhiyet ve Vazifelerine Dair Talimat ile Maarif Vekili adına tüm eğitim kuruluşlarını kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak denetlemek üzere görevli müfettiş-î umumilerin yanına muavinlerinin (müfettiş yardımcılarının) atanması hükme bağlanmıştır.

1933 yılında 2287 Sayılı Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığı örgütü genişletilmiş, bu kanunun 10. maddesinde Teftiş Kurulunun oluşturulmasına karar verilmiş ve Teftiş Kurulunun görevleri yeniden düzenlenmiştir. Zaman

içinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın kuruluş kanununda çeşitli tarihlerde değişiklikler yapılmışsa da teftişin yapısı genel hatları ile korunmuştur.

Günümüzde Türk Eğitim Sisteminin denetimiyle ilgili örgütlenme, 1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 26, 27 ve 53. maddeleriyle düzenlenmiş ve görevleri tanımlanmıştır. Buna göre; Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde doğrudan Bakana bağlı olarak görevlerini yapan bakanlık müfettişlerinden oluşan **Teftiş Kurulu Başkanlığı** ve Taşra teşkilatında (iller düzeyinde) ise ilköğretim müfettişlerinden oluşan **İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları** bulunmaktadır.

Son yıllardaki gelişme ve eğilimler incelendiğinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetim anlayışı, eğitim kurumlarını ve paydaşlarını birlikte ele alan bir "performans değerlendirme" modeline doğru kayma eğilimindedir. Yine ulusal ve uluslararası sınavlar aracılığıyla eğitim sistemini değerlendirme çalışmaları giderek yoğunlaşmaktadır.

Yükseköğretim alanına bakıldığında; tarihsel gelişimi içinde üniversitelerde bugünkü anlamda bir akademik değerlendirme sürecinden bahsetmek pek mümkün değildir. Ancak, Türk üniversitelerinin uluslararası etkileşimleri ve Bologna Sürecinin etkisiyle ortaya çıkan yeni oluşumlar, yakın gelecekte yükseköğretim alanında hem ulusal hem de üniversiteler düzeyinde "kalite güvence sistemlerinin" kuruluşuna ilişkin sinyaller vermektedir.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Millî Eğitim Bakanlığı-MEB

Maarif Teşkilatına Dair Kanun

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

9.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türkiye'de son yıllarda eğitim sektörünün her alanı dinamik değişimlere sahne olmaktadır. Bu bağlamda; hem eğitim sisteminin hem de eğitim kurumlarının başarılarının (performanslarının) değerlendirilmesi konusunda yenilikçi çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

9.2.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Okulda Performans Yönetim Modeli: Bu model MLO projesi kapsamında geliştirilmiştir. Bu model ile, mevcut denetim sisteminin yeni bir anlayışla ele alınması tasarlanmıştır. Bu bağlamda, yeni denetim anlayışının "performans değerlendirme" biçimine dönüştürülmesi, değerlendirme sürecinin çoklu veri kaynaklarına (Bakanlık müfettişleri, yönetici, öğretmen, meslektaş, öğrenci, veli) ve çoklu yöntemlere dayandırılması, personelin ve kurumun kapasitesinin geliştirilmesi ve değerlendirme sürecinin paydaşların katılımına açılması hedeflenmektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesiyle varılmak istenen nokta ise değerlendirme sürecinin merkeziyetçi yapıdan kurtararak okul toplumu üyelerinin de bu süreçte yer almasını sağlamaktır.

Planlı Okul Gelişim Modeli: Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO) Projesi (208 okul) kapsamında uygulanan bir yönetim modelidir. 2007'de revize edilen bu model ile stratejik plan hazırlama ve paylaşımcı bir okul modeli anlayışının yerleştirilmesi amaçlanmaktadır. 1999 yılında "MLO Uygulamalarının Yaygınlaştırılmasına İlişkin Yönerge" ile tüm eğitim kurumlarında, okul gelişim çalışmaları bu model doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

Toplam Kalite Yönetimi (TKY): Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı ve taşra teşkilatında, Kasım 1999 tarih ve 2506 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan “MEB Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi” ile birlikte “eğitimde kalite” çalışmalarını başlatmıştır. Bu çalışmayı, MEB Taşra Teşkilatı TKY Uygulama Projesi, MEB TKY Uygulamaları Ödül Yönergesi ve Eğitimde Kalite Ödülü El Kitabı çalışmaları izlemiştir. MEB’de TKY uygulamaları, Türkiye Kalite Derneği (KalDer) ve Avrupa Kalite Yönetim Vakfı (EFQM) tarafından geliştirilen “Mükemmellik Modeli” esas alınarak yapılan Özdeğerlendirme çalışmalarıyla sürdürülmektedir.

Kurumsal performansın değerlendirme araçlarından birisi olarak görülen TKY uygulamalarının okullarda yaygınlaşmasına yönelik çabalar sürdürülmektedir. Bu amaçla okul ya da kurumlara “teşvik ödülü” ve “kalite berati” gibi özendirici ödüller verilmektedir. Ayrıca, bu çalışmaların öz değerlendirme, paydaş katılımı gibi yeni öğeleri de içeren örgüt kültürü oluşumuna destek sağlaması da beklenmektedir.

Kamu kurumlarında bireysel performansı değerlendiren bir uygulama olmakla birlikte, kurumsal performans ve ekip performansının ölçüldüğü bir değerlendirme sistemi bulunmamaktadır. Uluslar arası kuruluşların raporlarında da (OECD Türkiye Eğitim İncelemesi Raporu vb.) bu konulara dikkat çekilmektedir. “MEB TKY Uygulamaları Ödül Yönergesi” ile bu eksiklik en azından eğitim camiasında giderilmiş olmaktadır. Yönergeye göre “Yılın Kaliteli Okulu/Kurumu” ve “Yılın Kaliteli Ekibi” olmak üzere iki kategoride değerlendirme yapılarak ödül verilmektedir.

Bu çerçevede 2009 yılında yapılan değerlendirmede il birincisi 56 okul/kurum ve 58 ekip olmak üzere toplam 114 rapor Bakanlık Eğitimde Kalite Hareketi Yürütme Kurulunca değerlendirilmiş ve ilk üçe giren okul/kurum ve ekiplere Başkent Öğretmen Evinde düzenlenen geniş katılımlı bir toplantıda “Kalite Berati” ile birlikte ödülleri verilmiştir (MEB 2010 Bütçe Raporu, s. 118).

TKY kapsamında; 2010 yılı içerisinde bakanlık merkez ve taşra teşkilatı birimlerinde Bakanlık Değerlendiricileri, il TKY formatörleri, il/ilçe millî eğitim müdürleri, millî eğitim müdür yardımcıları, şube müdürleri, ilköğretim müfettişleri, TKY okul temsilcileri ve ödül alan okul/kurum müdürlerine Yönetimde Yeni Yaklaşımlar, TKY Uygulamalarının Paylaşımı, Süreç Yönetimi ve Süreçlerle Yönetim, Kurumsal Özdeğerlendirme ve Geribildirim Raporu Hazırlama Teknikleri, Öğretim Programları ile Süreç Odaklı Program Liderliği, Öğretim Programlarında Özdeğerlendirme ve Öğretim Liderliği, Yönetimde Verimlilik ve Etkililik ve Yönetici Yeterlilikleri konularında seminerler planlanmıştır (MEB 2010 Bütçe Raporu, s.119-120).

Nihayet bir iç değerlendirme aracı olarak ele alınan bir başka çalışma ise “Stratejik Planlama” çalışmasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı 2007 yılı başlarında “2010-2014 yılları MEB Stratejik Planı” hazırlık çalışmalarını başlatmıştır. Bu çalışmanın, hem merkezi örgüt düzeyinde hem de okullar düzeyinde “kalite kültürü”nün oluşturulması ve “kalite güvence sisteminin” yaygınlaştırılmasında önemli rol oynaması beklenmektedir. Hazırlık çalışmaları okullar düzeyinde her okuldaki Okul Gelişim Yönetim Ekibi’nin (OGYE) katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’nin düzenlediği ulusal (ÖBBS-Öğrenci Başarılarını Belirleme Sınavı) ve katıldığı uluslararası (PISA, TIMMS, PIRLS) başarı değerlendirme çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar, Türk eğitim sisteminin bir bütün olarak değerlendirilmesini ve uluslararası ortamlarda karşılaştırmasını mümkün kılacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığının İstatistik Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi: Bakanlığımızın istatistik sisteminin AB ülkeleri eğitim istatistik sistemleri ve Bakanlığımız uygulamalarının Karar Destek Sistemi ile uyumlu hale getirilmesini amaçlayan 2,050 milyon Avro’luk, AB hibe projesi uygulamaya konulmuştur (MEB 2010 Bütçe Raporu, s. 19)

Millî Eğitim Bakanlığının Bütçesinin Kontrolü ve Bütçeye Dayalı Okul Performansının Ölçülmesi Projesi: Eğitimin finansmanın etkin, ekonomik ve verimli harcanmasının sağlanmasına ve bütçenin kullanıma dayalı olarak okul performansının ölçülmesine yönelik araştırma-geliştirme yapmak amacıyla TÜBİTAK tarafından finanse edilen 1,9 milyon TL’lik arge projesi uygulamaya konulmuştur. (MEB 2010 Bütçe Raporu, s.19)

Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı: Avrupa Birliği İç Kontrol Standartlarına uygun olarak, Bakanlığımız merkez ve taşra birimlerinde iç kontrol sisteminin kurulması amacıyla hazırlanmış ve 2010 yılından itibaren uygulamaya konulacaktır. Bu çalışma ile Bakanlık birimlerinin fonksiyonellik analizleri yapılacak, eğitim sistemi içinde üstlenecekleri misyonları açık bir şekilde tanımlanmaya çalışılacaktır. Bakanlık birimlerinde hangi görevler için ne nitelikte personele ihtiyaç duyulduğu ve performans göstergelerinin neler olduğu belirlenecektir. Böylece personel politikasında göreve dayalı bir nitelik tanımlaması gerçekleştirilecektir. Yapılacak analizler sonucunda, merkez ve taşra örgütü içinde işlevsizleşen birimlerin etkin kılınması ve okul merkezli bir yönetim anlayışlı gerçekleştirilmesi amacıyla bir takım yetkilerin taşra teşkilatına devredilmesi hedeflenmektedir. (MEB 2010 Bütçe Raporu, s.20).

Resmi Gazetenin 30.12.2008 gün ve 27096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Mesleki Yeterlilik ve Belgelendirme Yönetmeliği" ile ulusal meslekî yeterlilik sisteminin kurulması ve işletilmesi için; teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin belirlenmesi, ulusal yeterlilik çerçevesinin oluşturulması, sınav ve belgelendirme esaslarının belirlenmesi, belgelendirme kuruluşları ile eğitim akreditasyon kuruluşlarının ulusal meslekî yeterlilik kapsamında yetkilendirilmesi ve eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonuna ilişkin usul ve esaslarının düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Ulusal meslekî yeterlilik sisteminin amaçları şunlardır:

- Eğitim ile istihdam ilişkisini güçlendirmek.
- Öğrenme çıktıları için ulusal standartlar oluşturmak.
- Eğitim ve öğretimde kalite güvencesini teşvik etmek.
- Yatay ve dikey geçişler için yeterlilikleri ilişkilendirmek, ulusal ve uluslararası kıyaslanabilirlik altyapısını oluşturmak.
- Öğrenmeye ulaşmayı, öğrenmede ilerlemeyi, öğrenmenin tanınmasını ve kıyaslanabilirliğini sağlamak.
- Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek.

Yönetmeliğin 37. maddesi ile de eğitim ve öğretim kurumlarının akredite olmalarına ilişkin konular düzenlenmektedir. Yönetmeliğe göre: Yetkilendirilmiş eğitim akreditasyon kuruluşu: Meslekî Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından bu Yönetmelik hükümlerine göre eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarını akredite etmek üzere yetkilendirilen kurum ve kuruluşlardır.

Akredite eğitim kuruluşu olmak isteyen eğitim ve öğretim kuruluşları, Kurum tarafından belirlenmiş eğitim akreditasyon kuruluşları tarafından akredite edilir. Gerekli şartları haiz istekli kuruluş Kurumun belirleyeceği usul ve esaslara göre gerekli bilgi, belge ve yetkilendirilmeyi talep ettiği eğitim ve öğretim alanlarını içeren başvuru dosyasını Kuruma sunar. Dosya Kurumca incelenir ve Kurum kuruluşun şartları karşılığında ilişkin yeterli delil sağlamak üzere istekli kuruluşun yerinde denetimi ile ilgili plan hazırlayarak istekli kuruluşa bildirir. Mutabakata varılan tarihlerde Kurum personeline ya da konuya ilişkin uzmanlığı olan Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) gibi ilgili kurum ve kuruluşların uzman personeline denetim gerçekleştirilerek, denetim sonucunda rapor hazırlanır ve Kuruma iletilir (md.40).

Yetkilendirilmiş eğitim akreditasyon kuruluşu periyodik olarak Kurum tarafından belirlenecek usul ve esaslar dâhilinde denetlenir (Madde 45).

Eğitim ve öğretim kuruluşlarının akreditasyonunda esas alınacak değerlendirme ölçütleri, MEB, YÖK, eğitim akreditasyon kuruluşları ve işçi, işveren ve meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak Yönetim Kurulu tarafından belirlenir (Madde 50).

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

9.2.2. Yükseköğretim Alanında Son Yıllardaki Bazı Gelişmeler

Bunlardan ilki; 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve buna dayalı olarak çıkarılan “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” gereğince başlatılan stratejik planlama çalışmalarıdır. Bu çalışma ile aynı zamanda bir “iç değerlendirme” aracı geliştirilmiş olacaktır. Stratejik planlama ve performansa dayalı bütçe çalışmalarının gelecek yıllarda hızla yaygınlaşması beklenmektedir. 2007 yılında YÖK, Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi raporunu yayımlayarak bu çalışmalara ulusal düzeyde destek sağlamıştır.

Yükseköğretimde akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarındaki ikinci aşama 2005 yılında çıkarılan Yönetmelikle (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği) (http://www.yodek.org.tr/download/yonetmelik_dl.pdf) başlayan çalışmalarıdır. Bu bağlamda; YÖK bünyesinde “Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu” (YÖDEK), üniversiteler düzeyinde de “Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu” (ADEK) adında yeni örgütlemelere gidilmiş ve kalite güvence sistemiyle ilgili Kalite Rehberi (<http://www.yodek.org.tr/?page=download>) yayımlanmıştır. 2007 yılından itibaren yükseköğretim alanındaki kalite güvence sistemi geliştirme çalışmalarının yoğunlaşması beklenmektedir.

Yükseköğretim Kurulu Şubat 2007 tarihinde Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi adıyla bir doküman yayımlamıştır (http://www.yok.gov.tr/duyuru/yok_strateji_kitabi.pdf). Bu dokümanda Türkiye'nin yükseköğretim sistemi hemen her yönüyle ele alınmakta, finansmanı, seçme sınavları, stratejik önemdeki sorunları, performansı ve sistemin iç ve dış değerlendirmeleri ile ilgili yapılmış çalışma ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

[Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu](#)

9.3. Yasal ve Yönetmelik Çerçeve

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı kurumların ve çalışanların performans değerlendirmesinin usul ve esaslarını belirleyerek bunları “İl Millî Eğitim Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları” isimli bir kitapta İl Millî Eğitim Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları, İlköğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları, Ortaöğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları boyutlarında ve değerlendirme ölçütleri ve formlarını da içeren ayrıntıda yayımlamıştır (<http://tkb.meb.gov.tr/Denetim/Performans>).

Bu üç boyutun her birinin amaçları da; İl/ilçe millî eğitiminin denetiminde, kurumların ve çalışanlarının performans değerlendirmesinin usul ve esaslarının belirlenmesi, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim kurumlarının ve bu kurumlarda görevli öğretmen, yönetici ve diğer personelin performanslarının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlenmesi ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarının ve bu kurumlarda görevli öğretmen, yönetici ve diğer personelin performanslarının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olarak belirtilmektedir. Kitapta, denetim ve değerlendirmenin dayanakları da ayrıntılı olarak yer almıştır. Bu dayanaklar aşağıdaki paragraflarda özetlenmiştir.

Bunların yanı sıra, Hükümet programlarındaki MEB'le ilgili politikalar, MEB'in çalışma programları, MEB şura kararlarından uygulama planına alınanlar, il millî eğitimin denetim ve performans değerlendirme esaslarının dayanağını oluşturur.

T.C. Anayasası'nın 42 nci Maddesine göre Eğitim ve öğretim, Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Türkiye’de Eğitim Sisteminin denetimi ve değerlendirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasıyla birlikte denetim alt sistemleri yoluyla gerçekleştirilmektedir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 56. maddesi: “Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur.” hükmünü öngörmüştür.

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 2. maddesindeki Bakanlığın görevleri arasında: “Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak” görevi de yer almaktadır.

Denetim hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili özel düzenlemeler ise şunlardır:

- Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü
- Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

Bu temel düzenlemelere ek olarak bazı yönergeler bulunmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı, yukarıda belirtilen denetim ve değerlendirme görevini denetim organlarıyla yerine getirmektedir. Bunlar:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı (Ulusal düzey) Kurulun başlıca görevleri şunlardır:
  - Bakanlığın gözetim ve denetimine tabi okul ve kurumlarda teftiş ve değerlendirmelerde bulunmak,
  - Bakanlığın merkez, taşra, yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, Bakanlığın gözetim ve denetimine tabi diğer okul ve kurumlarda teftiş ve denetlemelerde bulunmak, (Değişik: MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği , 12.09.1998 / 23461 RG).
  - Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla inceleme ve araştırmalarda bulunmak ve öneriler geliştirmek.
  - Özel kanunlarla verilen, mevzuatla yer alan diğer görevler ile Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak. (MEB Teftiş Kurulu Tüzüğü, madde 5, MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği , Madde 7)
- İlköğretim Müfettişlikleri Başkanlıkları (İl-Yerel düzeyi)’dir. Başkanlığın başlıca görevleri şunlardır:
  - Görev alanına giren okul ve kurumların teftiş ve değerlendirmesi (ağırlıklı olarak okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları),
  - İnceleme ve araştırmalar yapmak,
  - Öğretmen, yönetici ve diğer personelin işbaşında yetiştirilmesine yardımcı olmak,
  - Eğitimde niteliği artırmak, sorunları saptamak ve çözüm önerileri geliştirmek.

Bu düzenleme ve örgütlenmelere ek olarak son yıllarda Bakanlık; Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED) aracılığıyla; okulları ve öğretimi geliştirmeye yönelik yenilikçi çalışmalar ve araştırmalar yapmaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre; yükseköğretim kurumlarına bağlı akademik birim ve program açılması Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmiş ölçütler doğrultusunda YÖK’ün izni ile gerçekleştirilebilmektedir. Ancak başlangıç izni olarak nitelendirilebilecek bu durum, hizmetin belirli standartlarda yürütülmesini garanti etmemektedir. Diğer taraftan, yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesinin bir aracı olarak YÖK’e bağlı olan “Yükseköğretim Denetleme Kurulu” tarafından yapılan merkezi düzeydeki denetleme ve değerlendirme faaliyetlerinden söz edilebilir (Yükseköğretim Kanunu,

madde 8 ve 9). Bu Kurul, YÖK adına, üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulundurur.

2005 yılına kadar olan duruma bakıldığında, yükseköğretim alanında, gerek ulusal düzeyde gerekse üniversite düzeyinde, kalite güvence sistemi anlamında bir yasal düzenleme veya örgütlemeye söz edilemezdi. Son yıllarda Bologna Süreci ve çeşitli yükseköğretim kurumlarının yurt dışı akreditasyon kurumlarıyla işbirlikleri sürecinde oluşan bilgi birikimi yeni oluşumlara yol açmıştır. Bölüm 9.2’de de vurgulandığı gibi bunlardan ilki, yükseköğretimle ilgili akademik değerlendirme ve kalite geliştirme konularını düzenleyen Yönetmelik olmuştur (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği). Bu Yönetmeliği, YÖK düzeyindeki “Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu” (YÖDEK) ve üniversiteler düzeyindeki “Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu” (ADEK) gibi örgütlenmeler ve kalite rehberinin çıkarılması izlemiştir.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Anayasa 1982

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

Mesleki Eğitim Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Yükseköğretim Kanunu

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

9.4. Kurumların ve Okulların Değerlendirilmesi

Türkiye’de eğitim hizmetlerinin yürütülmesi, gözetimi ve denetiminden sorumlu olan MEB’in bu sorumluluğu, eğitim hizmetlerinin sadece denetlenmesini değil aynı zamanda değerlendirme ve geliştirilmesini de içerir.

Bakanlık, bu izleme ve değerlendirme görevini, okul düzeyinde okul yöneticileri (iç değerlendirme), yerel ve ulusal düzeyde de denetim ve Ar-Ge sistemi aracılığıyla yerine getirmektedir (dış değerlendirme). Bu dış değerlendirme; yerel düzeyde ilköğretim müfettişleri, merkezi düzeyde Bakanlık Müfettişleri aracılığıyla yerine getirilir. Dış değerlendirme sürecinde; kurum ve personel (yöneticiler, öğretmenler, eğitimci olmayan personel vb) denetimi ve değerlendirmesi yapılır. Ar-Ge çalışmaları ile de ulusal ve uluslararası düzeydeki durum belirleme çalışmalarıyla “öğrenci başarıları” değerlendirilir (Bakınız bölüm 9.5.).

Yukarıdaki geleneksel denetim ve değerlendirme uygulamalarına ek olarak, bölüm 9.2.’de de görüldüğü gibi son yıllarda okula dayalı değerlendirmeye yönelik yenilikçi uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar arasında; toplam kalite yönetimi, planlı okul gelişim modeli, okulda performans yönetimi modeli vb. çalışmalar vurgulanabilir.

Yükseköğretimle ilgili denetleme ve değerlendirme sisteminde ise; iç değerlendirme süreci açısından “bilimsel denetim”le ilgili süreç (Yükseköğretim Kanunu, madde 42), bir dış değerlendirme organı olarak da “Yükseköğretim Denetleme Kurulu” ele alınabilir. Bununla birlikte, Türkiye’de gerçek anlamda bir akademik değerlendirme organı ve sürecinden bahsetmek güçtür. Bu açığı kapatmak üzere, Bologna Süreciyle de bağlantılı olarak, ulusal ve kurumsal düzeyde akademik değerlendirme ve kalite geliştirme organları (YÖDEK ve ADEK) için gerekli yasal düzenleme ve örgütlenmeler başlatılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kanunu

9.4.1. İç Değerlendirme

9.4.1.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

MEB, 12.07.2006 tarihli ve 26226 sayılı resmi gazetede yayımlanan İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe dayalı olarak MEB İç Denetim Birimi Başkanlığı Yönergesini çıkarmıştır <http://tkb.meb.gov.tr/Yonerge/icdenetim.pdf>. Yönergenin amacı, MEB iç denetim birimi başkanlığının işleyişi ve yönetimi ile iç denetçilerin ve üst yöneticinin iç denetime ilişkin görev, yetki ve sorumluluklarına yönelik esas ve usulleri düzenlemektir.

İç denetimin kapsamı Bakanlığın merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı dahil tüm birimlerinin faaliyet ve işlemleri iç denetim kapsamındadır. İç denetim, faaliyet veya birimlerin risk düzeyi esas alınarak sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla iç denetim standartlarına uygun olarak yapılır. Kamu iç denetim standartları ve mesleki etik kuralları iç denetim faaliyetleri, ilgili mevzuat ve kurul tarafından belirlenen Kamu İç Denetim Standartları ve Kamu İç Denetçileri Meslek Ahlâk Kurallarına uygun olarak yürütülür, açıklık bulunmayan hallerde ise uluslararası denetim standartları ile etik kurallar dikkate alınır (Maddeler 5, 6).

Okul düzeyindeki değerlendirme, her şeyden önce “okul müdürü”nün yetki ve sorumluluğundadır. Okul müdürleri, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden yükümlüdürler. İlgili yönetmeliklere göre okul müdürlerinin izleme ve değerlendirmeyle ilgili başlıca görevleri şunlardır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, madde 60):

- Ders yılı başında öğretmenlerden öğretimle ilgili yıllık bir plân almak, planların uygulanıp uygulanmadığını izlemek,
- Ders yılının çeşitli zamanlarında öğretmenlerin derslerini ve öğrencilerini yakından izlemek (Bir yıl içinde her öğretmenin en az iki dersine girilmesi zorunludur),
- Ders içi ve dışı çalışmalarda gördüğü eksiklikler ve alınması gereken tedbirler hakkında öğretmenlerle ayrı ayrı görüşmek ve ders yılı boyunca yapacağı bu incelemelere dayanarak görüşlerini her öğretmenin siciline yazmak,
- Öğretim işlerinin genel gidişi ve öğretim metotları hakkında zümre öğretmenleri ile ya da öğretmenler kurulunda görüşmeler yapmak.

Türkiye’de, okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmesi, en son 2004 yılında yapılan değişikliklerle Milli Eğitim Bakanlığı Sicil Amirleri Yönetmeliği esaslarına göre düzenlenmektedir. Yönetmeliğe göre okul müdürleri Birinci sicil amiri olarak öğretmenlerin çalışmalarını denetleme ve değerlendirme yetkisine sahiptirler (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 60).

Okul düzeyinde öğretimin değerlendirilmesi konusuna, okul yöneticileriyle birlikte öğretmenlerin de kısmen katıldığı söylenebilir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 94. ve 95. maddeleri; tüm öğretmenlerin katıldığı “öğretmenler kurulu” ve belirli alan öğretmenlerinin katıldığı “Zümre Öğretmenler Kurulu”nun görevleri arasında, öğretimin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konularına da yer vermektedir.

Yukarıda vurgulanan geleneksel değerlendirme yaklaşımlarının yanı sıra, son yıllarda okula dayalı yönetim yaklaşımlarına ilişkin bazı pilot uygulamalardan (Okulda Performans Yönetimi Modeli, Planlı Okul Gelişim Modeli, Toplam Kalite Yönetimi) bahsedilebilir (Ayrıca bakınız bölüm 9.2.1.).

Yenilikçi uygulamalardan “kurum performans değerlendirmesine” ait çalışmalar Ortaöğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları, İlköğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları, İl Milli

Eğitim Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları olarak web sayfasında yayımlanmıştır (<http://www.meb.gov.tr>).

Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın yukarıdaki çalışmalarından yararlanılarak Ortaöğretim Projesi kapsamında, "denetimde e-devlet" uygulamalarını yaygınlaştırmak ve karar destek sistemini oluşturmak için, "Çoklu Veri Kaynaklarına" göre "Kurumsal ve Bireysel Performans Değerlendirme" çalışmaları web tabanlı İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi (İLSİS) içinde sürdürülmektedir. Bu çalışmayla kurumlar, kendi öz değerlendirmelerini yapacaklar, değerlendirme sonuçları Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca izlenecek ve böylece denetimde etkinlik sağlanacaktır.

Son yıllarda yine okul düzeyinde oluşturulan Okul Gelişim Yönetim Ekibi (OGYE)'nin görevleri arasında; paylaşımcı ve işbirliğine dayalı bir yönetim anlayışıyla eğitim ve öğretimin başarısını artırma konusuna yer verilmiştir.

Nihayet bir iç değerlendirme aracı olarak ele alınan bir başka çalışma ise "Stratejik Planlama" çalışmasıdır. 2003 yılında çıkarılan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarında stratejik planlama yapılmasını ve performans bütçe sistemine geçilmesini öngörmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı da bu bağlamda 2007 yılı başlarında "2010-2014 yılları MEB Stratejik Planı" çalışmalarını başlatmıştır. Kuşkusuz bu çalışma, bugüne kadar yapılan çalışmalardan elde edilen birikim ve deneyimlerin üzerine inşa edilecek ve hem merkezi örgüt düzeyinde hem de okullar düzeyinde "kalite kültürü"nü oluşturulması ve "kalite güvence sisteminin" yaygınlaştırılmasında önemli rol oynayacaktır. Bu bağlamda; öz değerlendirme, paydaş ve SWOT analizi, etkililik, performans değerlendirme vb. planlama araç ve kavramları da yaygınlaşacaktır.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

9.4.1.2. Yükseköğretimde İç Değerlendirme

Türk yükseköğretim sisteminde kurumsal ve bireysel bir iç denetim ve değerlendirme aracı olarak "bilimsel denetim"le ilgili düzenlemeden söz edilebilir (Yükseköğretim Kanunu, madde 42). Buna göre, her öğretim yılı sonunda bölüm başkanları, bölümlerinin (birim ve öğretim elemanı bazında) geçmiş yıldaki öğretim, araştırma ve yayın faaliyetleri ile gelecek yıla ilişkin planlarını dekanlıklara rapor ederler. Dekanlar, bu raporları kendi kanaatlerini de ekleyerek rektörlüğe sunarlar. Rektörler, fakültelerden gelen bu raporları değerlendirerek gerekli önlemleri alırlar.

Öğretim elemanlarının üniversite düzeyinde değerlendirilmeleriyle ilgili olarak ise, süreli olarak atanmış öğretim elemanlarının (yardımcı doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi) sürelerinin uzatılmasına ilişkin süreç vurgulanabilir. Bu bağlamda, öğretim elemanlarının performans dosyalarını (öğretim yükü, araştırma, yayın vb.) değerlendiren dekanlıklar, ilgili öğretim elemanlarının görev sürelerinin uzatılıp uzatılmamasına karar verirler.

Yükseköğretim alanında son yıllarda gündeme gelen konulardan birisi de 9.2'de vurgulanan "akademik değerlendirme ve kalite geliştirme" konusu olmuştur. Türk yükseköğretim sisteminin sorunlu konularından birisinin da kalite güvencesi olduğu söylenebilir. Ancak, son yıllarda konunun uluslararası düzeyde önem kazanması ve özellikle Bologna Süreci çerçevesinde bu alandaki önemli gelişmeler, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının konuya olan ilgilerini önemli ölçüde artırmıştır. Bu bağlamda 9.2. de vurgulanan Yönetmelik (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği, 20 Eylül 2005); yükseköğretim kurumlarının kendi kurumsal temelleri üzerinde, 2007 yılından başlamak üzere,

her yıl Avrupa Kalite Güvence İlke ve Esasları kapsamında en önemli unsur olan, “iç değerlendirme” çalışmalarını gerçekleştirmelerini ve elde edilen sonuçlar ışığında kendi stratejik planlarını oluşturmalarını, periyodik izleme ve iyileştirme süreci ile gelişmelerini gözden geçirerek hizmetlerini sürekli olarak iyileştirmelerini öngörmektedir.

Bologna Süreci kapsamında oluşturulmak istenen Kalite Güvence sisteminin temel unsurları, 5018 sayılı “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu”nda belirlenen hedefler ve 26179 sayılı “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ilkeleri ile uyumlu olan bu çalışmaların, yükseköğretim kurumlarında 2007 yılından itibaren etkin bir kalite değerlendirme ve geliştirme sürecine yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Yükseköğretim kurumlarındaki akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmaları Yönetmelik gereğince, üniversite düzeyindeki Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK) sorumluluğunda ve koordinasyonunda yürütülecektir.

YÖK Strateji Raporuna göre; (http://www.yok.gov.tr/duyuru/yok_strateji_kitabi.pdf). yükseköğretim kurumlarının her yıl kendi kurumlarını değerlendirmeleri sonucu hazırlayacakları “Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Raporları” ile, kurumsal ve ulusal boyutta bir iç değerlendirme sistemi oluşturulmuştur. Raporda “ ancak yükseköğretim kurumlarında kurumlar ve birimler bazında dış değerlendirme yapabilecek bağımsız kurum veya kuruluşlar henüz oluşturulamamıştır. Bu nedenle, yükseköğretim sisteminin özellikleri ve Bologna Süreci’nde bu alanda öngörülen ilke ve standartlar göz önünde bulundurularak, bu tür bağımsız kurum/kuruluşların oluşumunu teşvik edecek yaklaşımlara ve yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır” denilmektedir (s.182)

YÖK Faaliyet Raporu 2007

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği

9.4.2. Dış Değerlendirme

9.4.2.1. Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretim

Türkiye’de eğitim hizmeti veren tüm kurumların dış denetimi (yükseköğretim hariç): genel denetim, öğretmen-personel denetimi, sınav denetimi, kurs ve seminer denetimi ve değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma şeklinde yapılır (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, Madde 60). Dış denetim (okul/eğitim kurumu dışından) olarak nitelendirilebilecek olan bu denetim süreci iki ayrı denetim birimi tarafından gerçekleştirilir Bunlar:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı (Ulusal ve Merkezi düzey-Bakanlık Müfettişleri)
- İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları (Yerel-İl düzeyinde)

Dış denetim yoluyla yapılan “denetim ve değerlendirme” faaliyeti eğitim kademelerine göre değişmektedir. Okul öncesi ve ilköğretim kademelerinde görev yapan öğretmenlerin değerlendirilmesi, yerel düzeydeki “İlköğretim müfettişi” tarafından yapılır. Bu denetim sonucunda müfettişleri öğretmenlerin performansı hakkında rapor sunarlar. Orta öğretim öğretmenlerin denetimi ise ulusal-merkezi düzeydeki “Bakanlık Müfettişleri” tarafından yapılır. Her iki denetimin de amacı; öğretmenlerin ders içi ve ders dışı çalışmalarını incelemek ve öğretimin geliştirilmesine destek sağlamaktır. Bakanlık Müfettişleri denetim sonunda hazırladıkları “değerlendirme raporlarını” yetkili makamlara sunarlar ve yetersizliklerle ilgili önlemlerin

alınmasını talep ederler (MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi; MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, madde 62).

Kurumlarda görevli yöneticilerin gözlenen çalışmaları kurumların özelliğine göre "Yönetici Teftiş Formu" ile değerlendirilir. Yönetici teftiş formu olmayan kurum yöneticilerinin durumu, kurum teftiş raporu ile birlikte değerlendirilir (İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi, Madde 19).

Her iki denetim de (Gerek ilköğretim müfettişleri gerekse Bakanlık Müfettişleri) hem kurum hem de personel denetimini içermektedir. Kurum denetiminde; okul ve kurumların, her türlü iş ve işlemlerinin yasalara uygunluk durumları, yönetici, öğretmen ve diğer personelin başarı durumları, çevre ile olan ilişkiler, daha önceki denetimler sırasında saptanan eksikliklerin giderilip giderilmediği konuları incelenir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesindeki öğretmenler için potansiyel kariyer ve ilerleme basamakları sistemi oluşturulmuştur. **Uzman öğretmen** ve **başöğretmen** b basamakları eklenerek, 2004 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yapılan bir değişiklik (madde 43), öğretmenlik mesleğinde "kariyer basamakları" ihdas edilmiştir. Buna göre öğretmenlik mesleği; öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmıştır. Kariyer basamaklarında ilerlemeyle ilgili ayrıntılar Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği ile düzenlenmiştir (13 Ağustos 2005 tarih ve 25905 Sayılı Resmi Gazete). Bu yönetmeliğe göre; toplam serbest öğretmen kadrosunun % 20'si oranında uzman öğretmen, %10'u oranında da başöğretmen kadrosu ayrılması öngörülmüştür.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği

Millî Eğitim Temel Kanunu

Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi

9.4.2.2. Yükseköğretim Kurumları

Türkiye'de konuyla ilişkin mevcut durum ve bu kapsamda bugüne kadar yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, yükseköğretim kurumlarına bağlı akademik birim ve alt birimlerin açılması YÖK'ün izni ile gerçekleştirilebilmektedir. Her ne kadar bu uygulama, bu tür programların belirli bir kalite düzeyinde hizmete başlamasını güvence altına almakta ise de, bu birimlerin daha sonraki etkinlik ve hizmetlerinin kalite düzeylerinin izlenmesi ve değerlendirilmesinde açık bir yasal prosedür bulunmamaktadır.

Bununla beraber, yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesinin bir aracı olarak YÖK'e bağlı olan "Yükseköğretim Denetleme Kurulu" tarafından yapılan merkezi düzeydeki denetleme ve değerlendirme faaliyetlerinden söz edilebilir (Yükseköğretim Kanunu, madde 8 ve 9). Bu Kurul, YÖK adına, üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulundurur.

YÖK, 2007 yılında yayımladığı bir raporda (YÖK Faaliyet Raporu) bünyesinde bulunan Denetleme Kurulu aracılığı ile Vakıf Üniversitelerine yönelik her yıl rutin denetimler yaptığı gibi, gelen müracaatlara göre, Devlet veya Vakıf Üniversitelerine yönelik rutin dış denetleme görevi de yaptığını belirtmektedir. Raporda ayrıca, Denetleme Kurulu'nun faaliyet alanı dışında, bir üst disiplin kurulu olan Genel Kurulu'nun da soruşturma faaliyetlerini yürüttüğü belirtilmektedir. Raporda Kurulumuza, kişiler ya da Cumhuriyet Savcılıkları aracılığı ile, üniversitelerde görevli akademik ve idari personel hakkında yazılı ihbarlar ulaşmaktadır. Rektörler hakkındaki şikayetler Kurulumuzca, yükseköğretim kurumlarındaki diğer personel hakkındaki şikayetler ise ilgili Üniversite Rektörlüklerince incelenerek sonuçlandırılmaktadır" denilmektedir (s. 10).

Son on yıl içinde ülkemizde yükseköğretimde kalite güvence konusu sürekli olarak gündemde olmuş ve belirli üniversitelerimizin konuya olan yakını ilgileri sonucunda, ülkemizde de bu kapsamda bazı önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan başlıcaları özetle şunlardır:

Uluslararası tanınma ve akreditasyon alabilme çerçevesinde, ülkemizin köklü üniversitelerinin mühendislik programları, 1990'lı yılların ilk yarısından itibaren değişik zamanlarda ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology - ABD) değerlendirme sürecinden geçerek, (ABET'in ABD dışında vermiş olduğu eşdeğer akreditasyonu) (ABET Substantial Equivalence) olarak, ilgili mühendislik programlarına uluslararası kalite güvencesi sağlamışlardır. Bu süreç, mühendislik alanında ulusal kalite güvence sisteminin oluşturulması gibi önemli bir oluşumu beraberinde getirmiştir. 2002 yılında mühendislik fakülteleri dekanları tarafından oluşturulan, Mühendislik Dekanları Konseyi bünyesinde Mühendislik Akreditasyon Kurulu (MÜDEK) kurulmuş ve mühendislik alanlarında ulusal bir kalite güvence sisteminin oluşturulması açısından, ülkemizde örnek bir başlangıç olmuştur.

1998-99 eğitim-öğretim yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu tarafından eğitim fakültelerinde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında, eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme lisans programları yeniden düzenlenmiş, öğretmen eğitiminin akreditasyonu ile ilgili pilot çalışmalar yapılmış ve bu çerçevede kaliteyi artırıcı düzenlemeler yapılmıştır.

Son yıllarda, Türkiye'deki yükseköğretim kurumları tarafından ilgi gösterilen bir diğer kalite değerlendirme yöntemi, Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA)'nin "Kurumsal Değerlendirme Programı"dır. Günümüze kadar, 8 üniversitemiz EUA'nın bu değerlendirme sürecinden geçmiştir.

Yukarıda kısaca özetlenmeye çalışıldığı gibi, Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının, özellikle Bologna Süreci ile hızlanan kalite bilinci ve çalışmaları, bu konuda önemli bir birikim ve deneyim oluşturmuştur. Ancak, bu konuda günümüze kadar 2547 sayılı yasada öngörülen uygulamaların dışında, uluslararası gelişmelere uygun, ulusal çerçevede bir kalite güvence sistemi oluşturulamamıştır. Bu eksikliğin giderilmesi yolunda en önemli atılım Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği ile gerçekleştirilmiştir.

Yönetmelik gereği Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) göreve başlamıştır. YÖDEK tarafından Mayıs 2006'da tamamlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi" (<http://www.yodek.org.tr/?page=download>), dünyadaki ve özellikle Bologna sürecinde Avrupa boyutundaki gelişmeler göz önüne alınarak hazırlanmış; bu kapsamda yükseköğretim üst kurulları ile yükseköğretim kurumlarının yükümlülükleri, iç ve dış değerlendirme ilke ve ölçütleri ve süreçle ilgili ayrıntılar belirlenmiştir.

Bologna Süreci kapsamında oluşturulmak istenen kalite güvence sisteminin temel unsurları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda belirlenen hedefler ve 26179 sayılı "Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ilkeleri ile uyumlu olan bu çalışmalar, yükseköğretim kurumlarında 2007 yılından itibaren bir kalite değerlendirme ve geliştirme sürecini başlatmıştır.

[YÖK Faaliyet Raporu 2007](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kanunu](#)

[Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği](#)

9.5. Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi

Türkiye’de hemen her kademedede eğitim kurumları arzı ve bu kurumlara olan talep arasındaki dengesizlikler, kademeler arası geçişlerde sınav zorunluluğunu ortaya çıkarmakta, bu sınavlar, bir bakıma eğitim sisteminin ulusal düzeyde bir değerlendirmesini yansıtmaktadır. Öte yandan, ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılan bazı çalışmalar da (ÖBBS, PISA, TIMMS, PIRLS), ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerimizin (dolayısıyla eğitim sisteminin) hem başarı düzeylerini hem de ülkeler arasındaki yerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Öte yandan, yükseköğretim mezunlarının istihdam edilmeleri aşamasında girmek zorunda oldukları bazı ulusal düzeydeki sınavlar da (Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavı (KPDS), Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavı (UDS), Tıpta Uzamanlık Sınavı (TUS), Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınav (ALES) yükseköğretim kurumlarının performanslarını yansıtmaları bakımından anlamlıdır.

Bu sınavlarla ilgili başlıca üç kurum bulunmaktadır. Bunlar YÖK’e bağlı olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ile Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan Ölçme, Değerlendirme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED)’dir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

9.5.1. Ulusal Düzeydeki Başarı Belirleme Sınavları (İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencileri ve Mezunları)

Öğrenci Başarılarını Belirleme Sınavı (ÖBBS): Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilerek uygulanan ve sonuçları raporlaştırılan sınav, ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri ve Yabancı Dil alanlarında her üç yılda bir yapılmaktadır. Başarı testinin yanında öğrenci ve öğretmen anketleri uygulanmaktadır. Farklı ölçme araçlarının kullanımı öğrenci başarılarını çok boyutlu olarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 2005 yılında uygulanan sınava 81 il ve 829 okuldan 154 bin öğrenci katılmıştır. En son 2008 yılında yapılan sınava ise 36 il ve 270 okuldan 34767 öğrenci ve 2915 öğretmen katılmıştır. Bu sınavın raporlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar, ilköğretim öğrencilerinin ulusal düzeydeki performansları hakkında önemli ipuçları sunmaktadır.

(Seviye Belirleme Sınavı (SBS): İlköğretimden ortaöğretime geçişte uygulanan bu sınavla, ilköğretim son sınıf öğrencilerinin seçilmiş ortaöğretim kurumlarına (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi vb.) yerleştirilmeleri sağlanmaktadır. Bu sınav ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine yıl sonunda uygulanmaktadır. (SBS ve Ortaöğretime Geçiş Sistemi için bakınız 5.7.). Bu sınavların sonuçları aynı zamanda ilköğretimdeki başarı durumunu izlemeyi olanaklı kılmaktadır.

Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS): 1974 yılından günümüze kadar Türkiye’de yükseköğretime geçiş, ulusal düzeyde bir merkezi sınavla yapılmaktadır. Bu sınav, Türkiye’deki lise mezunlarının (dolayısıyla liselerin) performansları hakkında her yıl geniş kapsamlı veri sağlamaktadır. Son beş yıldan bu yana ortalama olarak her yıl yaklaşık 1,5 milyon aday bu sınava girmektedir. 2008 yılında toplam 1,644,073 aday bu sınava girmiştir. Bunlardan 505,083’ü örgün yükseköğretim programlarına, 328,432 si de açık öğretim programlarına olmak üzere toplam 833,515’i bir programa yerleştirilmiştir. Bu da sınava girenlerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır (<http://www.osym.gov.tr>). Bu sınav 2010 yılından itibaren iki aşamalı olarak gerçekleştirilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

9.5.2. Uluslararası Düzeydeki Durum Belirleme Sınavları (PISA, TIMSS, PIRLS / İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencileri)

Türkiye’de eğitimin kalitesinin uluslararası karşılaştırmalardaki yerinin saptanmasında yararlanılabilecek üç ayrı araştırma verisi bulunmaktadır. Bunlar: TIMSS, PIRLS ve PISA sonuçlarıdır.

Uluslararası ölçme-değerlendirmeler yapan bir kuruluş tarafından gerçekleştirilen TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study - Uluslararası Matematik ve Fen Bilimleri Eğilimleri Araştırması), fen ve matematik alanında, dört yılda bir yinelenen uluslararası bir düzey belirleme sınavıdır. Üçüncüsü 1999 yılında yapılan sınava, aralarında Türkiye’nin de yer aldığı 38 ülke katılmıştır. Sınav ülkemizde, 206 okuldan 8. sınıf düzeyinde yaklaşık 7800 öğrenciye uygulanmıştır. TIMSS raporuna göre, Türkiye 38 ülke arasında; fen alanında 33., matematik alanında 31. sırada yer almıştır. TIMSS 2007 Türkiye’de 150 okuldan 8. sınıf düzeyinde yaklaşık 5000 öğrenciye uygulanmıştır. Türkiye 8. sınıf düzeyinde katılan 50 ülke arasında; fen alanında 28., matematik alanında 29. olmuştur.

Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu’nun (International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS), 35 ülkede ilköğretim 4. sınıf öğrencileri arasında yaptığı “Okuma Becerileri Araştırması”dır. Araştırmaya Türkiye’den 62 ilden 154 ilköğretim okulundan toplam 5,390 öğrenci katılmıştır. PIRLS sonuçlarına göre; Türkiye 35 ülke arasında 28. sırada yer almıştır. Türkiye en son gerçekleştirilen PIRLS 2006’ya katılmamıştır.

Türkiye TIMSS 2011 uygulamasına 4 ve 8. sınıf düzeylerinde katılacaktır. TIMSS 2011 pilot uygulama Nisan 2010 tarihinde, nihai uygulama ise Nisan 2011 tarihinde yapılacaktır. Pilot uygulamada kullanılacak ölçme araçlarının gözden geçirilmesi amacıyla 8-13 Kasım 2009 tarihinde İstanbul’da “TIMSS 2011 3. Ulusal Araştırma Koordinatörleri Toplantısı” yapılmıştır (MEB 2010 Bütçe Raporu, s.90)

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı – PISA (Programme for International Student Assessment), Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı – OECD’ye üye ülkelerdeki 15 yaş grubu öğrencilerin zorunlu eğitim sonunda, günümüz bilgi toplumunda karşılaşılabilecekleri durumlar karşısında ne ölçüde hazırlıklı yetiştirildiklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. PISA projesi üçer yıllık üç dönem halinde matematik okuryazarlığı, fen okuryazarlığı ve okuma becerileri olmak üzere üç alanda değerlendirme yapmak üzere planlanmıştır. Her dönemde bir alana ağırlık verilmektedir.

PISA 2003, matematik okuryazarlığı ağırlıklıdır ve 30 OECD üyesi ülkenin yanında 11 üye olmayan ülke katılmıştır. Türkiye, okuma becerileri, matematik okuryazarlığı ve fen okuryazarlığı alanlarında 29 OECD üyesi ülke arasında 28. sırada yer almaktadır.

Türkiye PISA 2003, PISA 2006 ve PISA 2009 çalışmalarına katılmıştır.

PISA 2006, fen okuryazarlığı ağırlıklıdır ve 30 OECD üyesi ülkenin yanında 26 üye olmayan ülke katılmıştır. Türkiye, matematik okuryazarlığı ve fen okuryazarlığı alanlarında 30 OECD üyesi ülke arasında 29. sırada, okuma becerileri alanlarında da 29 OECD üyesi ülke arasında 28. sırada yer almaktadır.

PISA 2009, okuma becerileri ağırlıklıdır ve 31 OECD üyesi ülkenin yanında 37 üye olmayan ülke katılacaktır. Nihai uygulama Türkiye de 2009 yılı Nisan ayı içerisinde yapılacaktır.

PISA 2012 çalışması ağırlıklı olarak Matematik Okuryazarlığı ve Problem Çözme alanlarında yapılacaktır. Türkiye’nin de yer alacağı PISA 2012 çalışmasına yönelik pilot uygulama 2011 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilecektir. 2009 yılı PISA yönetim kurulu toplantısı 1-4 Kasım ayında Türkiye’de yapılmıştır (MEB 2010 Bütçe Raporu, s. 90).

9.5.3. Yükseköğretim Mezunlarının Başarılarını Belirleme Sınavları (KPSS, KPDS/UDS, ALES, TUS)

Türkiye'deki üniversite mezunları iş hayatına ve/veya lisansüstü eğitime geçişte çeşitli ulusal sınavlara girmek durumundadır. Bu sınavlar, üniversite mezunlarının, öğrenimleri süresince elde etmiş oldukları çeşitli bilgi ve becerileri (genel kültür, genel yetenek, alan bilgisi, yabancı dil bilgisi vb.) yansıtması bakımından önemlidir. Üniversitelerin bu sonuçlardan elde ettikleri dönütleri, kendilerini geliştirme açısından değerlendirmeleri beklenir. Üniversitelerde böyle bir eğilimin giderek yaygınlaştığı gözlenmektedir. Başlıca ulusal sınavlar şunlardır:

Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS): Kamu kurumlarında görev almak isteyen üniversite mezunlarının (alanı ne olursa olsun) girmek zorunda oldukları ulusal sınavdır. Genellikle yılda bir kez yapılır. Bu sınavın sonuçları zaman zaman özel sektörde işe girmek için de kullanılmaktadır. Bu sınav, üniversite mezunlarının genel kültür, genel yetenek düzeylerini ve alan bilgilerini yansıtmaktadır.

Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavı (KPDS): Kamu personelinin "yabancı dil öğrenmeye" teşvik amacıyla yapılan bu sınava, yabancı dil düzeyini kanıtlamaya çalışmak isteyen kamu personeli girmektedir. Sınav sonucuna göre belirli düzeyde yabancı dil bilen kamu personeline "yabancı dil tazminatı" ödenmektedir. Bu sınav aynı zamanda, üniversitelerde lisansüstü eğitime giriş sınavlarındaki "yabancı dil" başarı düzeyleri için de kullanılmaktadır.

Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavı (UDS): Lisansüstü eğitim adaylarının girmek zorunda oldukları sınavdır (KPDS sınavı sonuçları da bu sınavın yerine geçmektedir). Belirli düzeyde yabancı dil bilmek, lisansüstü eğitime başlangıç için ön koşuldur.

Akademik Personel Ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınav (ALES): Üniversite mezunlarının lisansüstü eğitime girişleri ve araştırma görevliliğine atanma için gerekli bir ulusal sınavdır. Bu sınav sonuçları, lisansüstü eğitime girişte belirli bir oranda başarı hesabına katılmaktadır. Önceleri sadece lisansüstü giriş için kullanılan sınav (LES), 2006 yılı sonlarında yapılan yeni bir düzenlemeyle, ALES adını almış ve böylece araştırma görevliliğine atanma süreci de merkezi bir sınava bağlanmıştır.

Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS): Tıp Fakültesi mezunlarının tıpta uzmanlık eğitimine girişleri için yapılan ulusal sınavdır. Tıpta uzmanlık eğitimi görmek isteyen tıp fakültesi mezunları bu sınavda belirli bir başarı sağlamak durumundadır.

Türk Eğitim Sisteminin hemen her kademesindeki öğrenci ve mezun başarıları hakkında geniş bir veri sağlayan bugünkü sınav sisteminin sonuçlarının, eğitim yöneticileri tarafından henüz tam olarak değerlendirildiğini söylemek güçtür. Bununla birlikte, eğitimin hemen her kademesini etkisi altına almaya başlayan kurumlar arası rekabet ve kalite bilincindeki gelişmeler, gelecek yıllarda "başarı odaklı" ve çok yönlü değerlendirmelerin sinyallerini vermektedir.

9.6. Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi ile İlgili Eğitim Araştırmaları

Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim araştırmalarına yönelik çalışmaları giderek yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, bir yandan üniversiteler tarafından yapılan araştırmaların Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişkili konulara / sorunlara yönlendirilmesi konusunda mali teşvikler (araştırma projelerinin finansmanı ya da yürütülmesini destekleme) artırılırken öte yandan Bakanlık tarafından yürütülen araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar Bakanlığın Ar-Ge birimi olan Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından yürütülmektedir.

Söz konusu birim tarafından yürütülen çalışmaları iki grupta ele almak mümkündür:

- Yenilikçi okul / öğrenme modeli çalışmaları:
  - Müfredat Laboratuar Okulları Modeli (MLO),
  - Planlı Okul Gelişim Modeli-
  - Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli
  - Okulda Performans Yönetimi Modeli
  - İlköğretim Okullarında Gelişimsel Rehberlik,
  - [Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi](#).
- Kurum / öğretmen ve öğrenci başarılarının değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar:
  - Öğrenci başarılarının ulusal ve uluslararası düzeyde değerlendirilmesi
  - Ulusal düzeyde "Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı" (ÖBBS),
  - Uluslararası düzeydeki durum belirleme sınavları: OECD tarafından yürütülen "PISA" projesi ve IEU tarafından yürütülen "TIMSS" sınavı.

Bu çalışmaların dışında, Türkiye'deki eğitimi geliştirmeye yönelik olarak EARGED tarafından yürütülen araştırma faaliyetleri bulunmaktadır. Bugüne kadar 280'e yakın araştırma gerçekleştirilmiş olup, halen 44 araştırma devam etmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalardan bazıları aşağıda verilmektedir.

- Öğrencilerde Stres Nedenleri ve Stresle Başa Çıkma Davranışları
- Yetişkin Eğitimi Sisteminin Değerlendirilmesi
- Öğrencilerin Türk Edebiyatı Dersine İlgileri
- Okul Güvenliğinin Değerlendirilmesi
- Meslek Öğretmenlerinin Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeleri İzleme ve Uygulamada Kullanım Düzeyleri
- Sağlık Sektörünün Ara Kademe İnsan Gücü İhtiyacının Belirlenmesi
- Yönetici ve Öğretmenlerin Modüler Program Uygulamaları Konusundaki Değerlendirmeleri.
- Mesleki ve Teknik Öğretmen Yeterliklerinin İş Piyasası Şartlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi
- Çıkraklık Eğitiminin Etkililiğinin Değerlendirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

9.7. İstatistikler

9.7.1. Değerlendirme İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Bakanlık müfettişleri	289	288	302	302	302
Başmüfettiş	197	129	115	115	115
Müfettiş	72	27	35	35	35
Müfettiş yardımcısı	20	132	152	152	152
İlköğretim müfettişleri	2.912	2.884	2.844	2.844	3.018
İlköğretim okulu sayısı	36.072	34.990	34.656	34.093	33.769
İlköğretimde müfettiş başına okul	12,39	12,13	12,19	11,99	11,19
İlköğretimde öğretmen sayısı	345.015	389.859	402.829	445.452	453.318
İlköğretimde müfettiş başına öğretmen	118,48	135,18	141,64	156,63	150,20

Orta öğretimde okul sayısı	6.291	7.435	7.934	8.280	8.675
Orta öğretimde müfettiş başına okul	21,77	25,82	26,27	27,42	28,73
Orta öğretimde öğretmen sayısı	139.969	185.317	187.665	191.041	196.713
Orta öğretimde müfettiş başına öğretmen	484,32	643,46	621,41	632,59	651,37
Eğitime ilişkin araştırma ve geliştirme harcamaları (1000 YTL)	..	279.083	315.976	359.309	593.040

Kamu bütçesinden yapılan eğitim harcamaları (1000 YTL)	..	22.218.521	25.720.314	30.493.022	35.722.592
Eğitime ilişkin araştırma ve geliştirme harcamalarının kamu bütçesinden yapılan eğitim harcamaları içindeki payı (%)	..	1,26	1,23	1,18	1,66
Kamu eğitim kurumlarına ayrılan başlangıç ödenekleri (1.000 YTL)	4.386.966	22.414.968	27.942.456	27.592.707	36.219.498
Eğitim kurumlarına ayrılan başlangıç ödeneklerinin toplam kamu bütçesi içindeki payı (%)	0,09	12,79	12,99	12,40	13,98
Eğitim alanında lisansüstü öğrenci sayıları	8.481	29.443	28.867	28.619	29.096
Eğitim bilimleri	2.633	5.771	5.782	5.628	5.433
Eğitim yönetimi ve denetimi	639	2.392	2.371	2127	1.951

Not: Bütçe verileri ikinci yıla aittir.

[Kamu Hesapları Bülteni 2009](#)

[MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2003-04](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2004-05](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09](#)

[MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB](#)

10. Özel Eğitim Desteği

Türkiye’de özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik olarak Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)’na bağlı resmi kurumlar ile özel eğitim okul/kurumları tarafından yürütülmektedir.

Özel eğitime ihtiyacı olan birey, çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade etmektedir. Bu kapsama ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan, birden fazla yetersizliği olan, çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, dil ve konuşma güçlüğü olan, duygusal ve davranış bozukluğu olan, görme yetersizliği olan, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan, işitme yetersizliği olan, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan, ortopedik yetersizliği olan, öğrenme güçlüğü olan birey ve otistik birey dâhil edilmektedir:

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimi için farklı tür ve kademelerde özel eğitim okul ve kurumları bulunmaktadır. Bunlar; görme, işitme, ortopedik, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik ilköğretim okulları, ortopedik ve işitme yetersizliği olan bireylere yönelik özel eğitim meslek liseleri, süregen hastalığı olan bireyler için [Hastane İlköğretim Okulu](#), orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için [Eğitim ve Uygulama Okulları](#) hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için [İş Okulu](#), orta-ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otistik bireyler için [İş Eğitim Merkezi](#), otistik çocuklar eğitim merkezleri, üstün yetenekli bireyler için [Bilim ve Sanat Merkezi](#), [Görme Engelliler Basımevi](#) ve [Akşam Sanat Okulu](#) ve Özel Eğitim Sınıflarından oluşmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 39). Bu okullarda uygulanan özel eğitim programları, özel eğitim gören tüm öğrencilere bağımsız yaşam ve meslek becerisi kazandıracak şekilde, uygulamalı olarak sunulmaktadır. Bunun yanında, özel eğitimde meslek programlarına ağırlık verilmesi, eğitimin uygulamalı yapılmasına imkân tanıyacak alt yapının hazırlanması ve özel sektörün bu alandaki girişimlerinin özendirilmesi özel eğitim stratejileridir.

Özel eğitim, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Özel eğitime muhtaç her çocuk özür türüne ve derecesine bakılmaksızın özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin genel ve mesleki eğitimleri ile rehabilitasyonlarının kesintisiz sürdürülmesi esastır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, mesleki eğitim ve yaygın eğitim hizmetleri MEB tarafından planlanır ve ilgili kuruluşlarca yürütülür (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 6, 16). Durumları yatılı bir okulda eğitilmeyi gerektiren çocuklar için özür durum ve özelliklerine uygun yatılı özel eğitim okulları açılmıştır. Ayrıca, özür ve özellikleri nedeniyle ilköğretimden sonra üst öğrenimlerine devam edemeyen özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin meslek kazanmaları için iş okulları ve iş eğitim merkezleri açılmıştır.

Özel eğitim okul/kurumları, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; ilgili Yönetmelikler doğrultusunda il millî eğitim müdürlüğünün teklifi ve Valilik onayı ile açılır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte, bu bireyler için MEB tarafından her tür ve kademedede örgün ve yaygın özel eğitim okulları da açılmaktadır. Gerçek ve tüzel kişiler de özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri için 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’ndaki esaslara uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler. Okul ve kurumların açılmasında bireylerin yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul ve kurumların dışında, bu bireylere eğitim materyalleri ile araç-gereçler hazırlanması ve eğitim programları geliştirilmesi amacıyla da özel eğitim okul/kurumları açılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı–MEB

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

10.1. Tarihsel Görünüm

Türkiye’de özel eğitim ile ilgili çalışmalar Cumhuriyet öncesinde 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi bünyesinde işitme engelli çocuklara eğitim veren bir okulun açılması ile başlamıştır. 1913 yılında yürürlüğe giren Tedrisat İptidaiye Kanununda özel eğitim hizmetlerinin geliştirilmesini öngören maddeler bulunmaktadır. 1921 yılında Özel İzmir Sağırılar-Körler Okulu açılmıştır. 1950 yılından 1980 yılına kadar Özel Eğitim Hizmetleri, İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili olarak ilk anayasal düzenleme 1961 anayasasında ortaya çıkmıştır. 1961 Anayasasının 50. Maddesi özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için gerekli eğitim hizmetlerinin sunulmasını öngörmektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimleriyle ilgili olarak, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına “Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” hükmü konulmuştur.

1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu yürürlüğe girmiş, 1948 yılında üstün yeteneklilerle ilgili 5247 sayılı özel yasa çıkarılmıştır. 1957 yılında her iki yasanın da kapsamı genişletilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 06.08.1980 tarihinde 2429 sayılı onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür. Ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyaçların artması sonucu, hizmeti daha etkin ve yaygın olarak yürütebilmek amacıyla 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı Kanunla (Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun) Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nda, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yetiştirilmelerine dair esaslar belirlenmiştir. Kanun, özel eğitime gereksinim duyan çocukların okuldaki tüm personelin ilgi odağı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, 06.06.1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile engellilere ilişkin özel eğitim esasları belirlenmiştir.

Özellikle 1983 yılından sonra gelişmiş ülkelerdeki örnekler de dikkate alınarak temel amacı çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması olan “kaynaştırma eğitimi”ne ağırlık veren düzenlemeler yapılmıştır. Özel eğitime yönelik çalışmalarda önemli bir dönüm noktası olan 1955 yılında Ankara’da, 1959 yılında da İstanbul ve İzmir’de, amaçları ilkökul çağında Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri saptamak ve bu çocuklara özel eğitim olanakları sağlamak olan Psikolojik Servis Merkezleri açılmıştır (Rehberlik ve Psikolojik Danışma). Bu merkezler daha sonra Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) dönüştürülmüş ve ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde 190 merkez bin civarında uzman personelle özel eğitim gerektiren bireylerin tespiti, uygun eğitim kurumuna ve kademesine yönlendirilmesi, eğitim sürecinin izlenmesi ve desteklenmesi gibi hizmetler sunmaktadır (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği). Günümüzde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere daha etkili eğitim hizmeti sunmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli çalışmalar ve projeler yürütülmektedir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

İlköğretim Genel Müdürlüğü

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

10.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türkiye’de özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarının daha sağlıklı ve yeterli biçimde karşılanması amacıyla son dönemlerde yasalar ve yönetmeliklerde yeni düzenlemelere gidilmektedir. 1.7.2005 tarih ve 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile özürlülerle ilgili rehabilitasyon çalışmalarını geliştirmek, özürlülerin rehabilitasyonuna yönelik her türlü standardın oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak, özürlü çocuklara, gençlere, yetişkinlere her düzeyde eğitim imkânı sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak amacıyla Rehabilitasyon ve Eğitim Dairesi Başkanlığı kurulmuştur (Özürlüler Kanunu Madde 44). Bunun yanında, aynı yasanın 45. maddesi ile de Türkiye’de engelli bireylerle ilgili politikaları belirlemeye yönelik veri oluşturmak amacıyla Özürlülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi Başkanlığı oluşturulmuştur. Türkiye’de özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili ortaya çıkan sorunların giderilmesinde sürekli yeni önlemler geliştirilmektedir. 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme”, 03.12.2008 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış ve yasalaşmıştır. İlgili kanun (5825 sayılı Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun) 18.12.2008 tarihinde 27084 sayılı Resmi gazetede yayınlanmıştır. Sözleşme, engelli kişilerin tüm temel hak ve özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanmalarını teşvik etmek ve sağlamayı amaçlamaktadır.

Yeni yasal düzenlemelerin yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili çeşitli projeler yürütmektedir:

Ankara Valiliği, Millî Eğitim Vakfı ve Serebral Palsili Çocuklar Derneği’nin işbirliğiyle yürütülen Serebral Palsili Çocuklar İçin Okul Projesi kapsamında Ankara’da bir ilköğretim okulu binası yapımı gerçekleştirilmiştir (2006).

Görme yetersizliğinden kısmen etkilenmiş, yardımcı cihazlarla eğitim-öğretim alabilen öğrencilere, yetersizlik durumlarına uygun ortamlarda eğitim sağlamak amacıyla 1997 yılında başlatılan Az Görenlerin Eğitimi Projesi 2001 yılında tamamlanmıştır (MEB 2006 Yılı Bütçe Raporu, s. 161).

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu olan çocukların tespiti, tanınması ve eğitim amacıyla 13-18 Yaş Grubundaki Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) Olan Çocukların Eğitimi Projesi 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren başlamak üzere sekiz yıl olarak planlanmıştır. Proje 14 pilot ilde yürütülmektedir. Bu kapsamda “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Eğitiminde Öğretmen El Kitabı” hazırlanmıştır.

Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuklara götürülen eğitim hizmetlerinin niteliğini ve niceliğini artırmak ve özellikle kaynaştırma uygulamalarını yaygınlaştırmak amacıyla Anadolu Üniversitesi desteği ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Okul Öncesi Dönemde Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Çocukların İyileştirilmesi ve Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi Aralık 2006’da tamamlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı ile Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nca ortaklaşa hazırlanan Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz Taşınması Projesi kapsamında 2004–2005 öğretim yılından itibaren, özürlü öğrencilerin okullarına ulaşmaları için ücretsiz taşıma programı başlatılmıştır (MEB 2006 Yılı Bütçe Raporu, s. 163). Proje, 2009-2010 öğretim yılında da sürdürülmektedir.

Bireysel farklılıkları ve otistik özelliklerinden dolayı mevcut eğitim-öğretim ortamlarından yararlanamayan 3-15 yaş grubundaki otistik çocukların, özelliklerine uygun ortamlarda eğitim-öğretimlerini sağlamak amacıyla Otistik Çocukların Eğitimi Projesi 5 yıl süresince uygulamaya konulmuş ve sona ermiştir. Otistik çocukların performansları doğrultusunda eğitim alabilmeleri için "Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri" ile kaynaştırma yoluyla otistik çocuklara eğitimlerini sürdürecekleri özel eğitim sınıfları açılmış ve bu konuda yapılan çalışmalar devam etmektedir (Otistik Çocukların Eğitimi Projesi).

Sokakta çalışan çocuklarla ilgili olarak İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından İzmir ve Çorum illerinde iki proje yürütülmektedir (İlköğretim Genel Müdürlüğü Projeler): İzmir'de seçilmiş sanayi alanlarında (ayakkabıcılık, tekstil ve oto tamirciliği) 15 yaş altı 1500 çocuğun çalışma alanlarından çekilmesini amaçlayan İzmir'de Sınai Meslek Dallarında Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Projesi ve sokakta çalışan çocukların ilköğretime kazandırılmasını amaçlayan Çorum İlinde Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Yönlendirilmesi Projesi.

Okul öncesi dönemde özel eğitime ihtiyacı olan çocukların kaynaştırma yoluyla eğitiminin yaygınlaştırılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir proje hazırlanmıştır. Amasya, Nevşehir, Çanakkale, Bilecik, Edirne, Karabük, Ardahan, Gümüşhane, Trabzon, Yalova, Karaman, Tunceli, Kilis, Bolu, Kırıkkale, Bayburt, Burdur, Kırklareli, Muğla, Düzce, Bartın, Artvin, Çankırı, Kütahya, Rize, Isparta, Kırşehir, Giresun, Uşak, Eskişehir, Sinop ve Samsun illerinde proje başlatılmıştır (Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Yaygınlaştırma Genelgesi no 2009-66).

Özel eğitim veren okul ve kurumlarda sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla, MEB, Türkiye Özel Sporcular ve Spor Federasyonu başkanlığı (TOSSFED) ve Türkiye özel Sporcular Spor Eğitim ve Rehabilitasyon Derneği arasında bir protokol imzalanmıştır.

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu

Ankara Valiliği

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Millî Eğitim Vakfı-MEV

Serebral Palsili Çocuklar Derneği

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Özürlüler İdaresi Başkanlığı Özürlülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi Başkanlığı

İlköğretim Genel Müdürlüğü

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Rehberlik Araştırma Merkezleri ve Özel Eğitim Giderlerinin Karşılansması Genelgesi

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

Özürlüler Kanunu

Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

10.3. Hedef Grupların Tanımlanması ve Belirlenmesi

Türkiye’de ortalama özelliklerden farklılık gösteren bütün bireyler özel eğitim kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan birey, çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade etmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan birey kapsamına zihinsel yetersizlik, birden fazla yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma güçlüğü, duygusal ve davranış bozukluğu, görme yetersizliği, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik ve otizm dâhil edilmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 4). Ayrıca, üstün yetenekli bireyler de özel eğitim kapsamı içinde ele alınmaktadır.

Özürlü sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgari %20 özürlü olduğu tespit edilen ve özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından da eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılarak destek eğitimi almaları uygun görülenlere hizmet verilmektedir. Özürlü sağlık kurulu raporunda %20’nin altında özür oranı belirtilen bireylerin incelemeleri yapılacak ancak destek eğitimi önerilmeyecektir. Özel eğitim değerlendirme kurulu raporları en fazla iki yıl süreyle verilebilir.

Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınması **Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM)** oluşturulan **Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu** tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Tanılamada bireyin; tıbbî değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve çocuğun kayıtlı olduğu okuldaki sınıf öğretmeni tarafından hazırlanan bireysel gelişim raporu dikkate alınır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 7).

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin (RAM) eğitsel değerlendirme ve tanılama görevini yerine getirmesine yardımcı olmak ve kurumsal verilerin, Millî Eğitim Bakanlığı elektronik bilgi sistemi olan “MEBBIS” üzerinden, internet ortamında girişlerinin yapılmasını sağlayacak “RAM Modülü” hazırlanmıştır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planını da içeren özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanır. Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmi okul veya kuruma yerleştirir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 11, 12).

Otistik çocukların tıbbî tanınması, çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniği bulunan hastanelerdeki uzmanlarca yapılır. Okulöncesi, ilköğretim ve orta öğretimine devam eden üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuk/öğrenciler, örgün eğitim kurumundaki öğretmenleri veya velileri tarafından bakanlıkça hazırlanan gözlem formatı kriterlerine göre merkeze aday gösterilirler. Tanılama komisyonunun ön değerlendirmesinin (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi madde 10) ardından grup taramasına uygun görülen çocuk/öğrenciler grup taramasına alınırlar. Grup taramasında yeterli performans gösteren çocuk/öğrenciler son olarak konunun uzmanları tarafından bireysel incelemeye alınırlar. Uzmanlarca bireysel yetenekleri belirlenen öğrenciler **Bilim ve Sanat Merkezi** lerinde eğitime alınırlar (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, madde 12).

Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili düzenlemeler ve çalışmalar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülmektedir. Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından kurum bakımı, koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetleri verilmektedir.

İlköğretim okullarındaki öğrencilerden, okulun bulunduğu yerleşim biriminin dışına çıkan, adresi bulunamayan, okulsuz bir yere veya yabancı bir ülkeye gidenlerin durumu okul müdürlükleri, milli eğitim müdürlükleri tarafından izlenir. Bunların kaydı, yaşları zorunlu öğrenim çağı dışına çıkıncaya kadar silinmez. Geri dönenlerin okula devamları sağlanır. Okuldan ayrılmış olan öğrencilerin izlenmesi ve göç ettikleri bölgedeki yaşadıkları yere en yakın okula kaydedilmeleri sağlanmaktadır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 27).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Rehberlik Araştırma Merkezleri ve Özel Eğitim Giderlerinin Karşılansması Genelgesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

10.4. Öğrenci Ailelerine Sağlanan Mali Destekler

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. maddesi gereği her Türk vatandaşı için temel eğitim zorunlu ve ücretsizdir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin temel eğitim ve rehabilitasyon giderleri de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından karşılanmaktadır. 5378 Sayılı Özürlüler Kanunu'nun 35'inci maddesi ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ek 3'üncü maddesi "Görme, ortopedik, işitme, dil-konuşma, ses bozukluğu, zihinsel ve ruhsal özürlü çocuklardan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülenlerin eğitim giderlerinin, her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı MEB bütçesine konulan ödenekten karşılanır." hükmünü getirmiştir. Buna bağlı olarak Bakanlık, öğrencinin özel eğitim veya rehabilitasyon hizmeti aldığı kuruma 8 saat bireysel ve 4 saat grup eğitimi olmak üzere toplam 12 saate kadar ücret ödemektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan birey, haftada 12 saatten daha fazla eğitim talep etmesi durumunda fazla aldığı eğitimin ücretini kendisi karşılamaktadır.

Bunun yanında MEB, resmi özel eğitim okul ve kurumları ile özel eğitim sınıflarındaki gündüzlü öğrencilerin okula ulaşmalarının ücretsiz sağlanması için gerekli tedbirleri alır. Yatılı veya gündüzlü özel eğitim okul ve kurumlarında gündüzlü olarak okuyan ve parasız yatılılık şartlarını taşıyan öğrencilere ücretsiz olarak öğle yemeği verilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 90-91).

Türkiye'de engelli bireylere yönelik olarak sadece eğitim ve rehabilitasyon desteği değil, aynı zamanda engelli bireyin yaşamını kolaylaştırmak ve yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik önlemler de alınmaktadır. 5378 sayılı Özürlüler Kanununa ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna özürlülerle ilgili maddeler eklenmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre; başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürlü olduklarını hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayan özürlülere, kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürlü yakını bulunanlara... aylık bağlanır (Madde 17).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere de normal akranları gibi burs verilmektedir. Bursluluğu kazanan öğrencilerin engellerine uygun okula veya kaynaştırma eğitimine devam edecekleri okula, parasız yatılılığı kazananların da engellerine uygun tercih ettikleri özel eğitim okuluna veya kaynaştırma eğitimine devam edecekleri okula kayıtları yapılır. Zihinsel engelliler dışındaki özel eğitim gerektiren öğrencilerden öğrenim gördükleri ilköğretim ve özel eğitim ilköğretim okullarından mezun olanlar, başarı derecesine göre sınavsız olarak engellerine uygun pansiyonlu orta öğretim kurumlarının parasız yatılı bölümüne yerleştirilirler (Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği, Madde 5, 9).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Milli Eğitim Bakanlığınca Bağlı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumlarında Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği

Milli Eğitim Temel Kanunu

10.5. İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında Özel Eğitim Uygulamaları

Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Türkiye’de özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 23).

Kaynaştırma eğitimi bireylerin eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanır. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak ihtiyaçları doğrultusunda **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)** hazırlanır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 69). Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması yapılan okul ve kurumlarda, BEP geliştirme birimi oluşturulur. Bu kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun ortam düzenlemeleri yapılır. Öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve destek eğitim odası açılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 23).

Kaynaştırma eğitimine devam eden özürllü çocuklara okul yönetimince grup eğitimi konusunda gerekli destek sağlanır. Ayrıca, özel özel eğitim kurumundan bireysel destek eğitimi almaları yönünde Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu düzenlenmesi durumunda ayda en az sekiz saat bireysel ve dört saat grup eğitim, okulun günlük öğrenim süresi dışında özel özel eğitim kurumu tarafından verilebilir (MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Rehberlik Araştırma Merkezleri ve Özel Eğitim Giderlerinin Karşılanması Genelgesi).

Türkiye’de özel eğitime ihtiyaç duyan bütün bireyler ister engelli isterse üstün yetenekli olsun kaynaştırma eğitiminden yararlanabilir. Özel eğitime ihtiyaç duyan birey **Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu** ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) uzmanlarının incelemesi sonucu kaynaştırma eğitiminden yararlanabileceğine karar verilirse kaynaştırma eğitimine alınır. Üstün yetenekli öğrenciler eğitimlerine normal yaşlarıyla birlikte devam ederler, ancak onlara **Bilim ve Sanat Merkezi** lerinde örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde özel eğitim verilir (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi). 2008/60 sayı ile 02.9.2008 tarihinde yayınlanan Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi ile 09.02.2004 tarihli ve 2004/7 sayılı “Kaynaştırma Uygulamaları” konulu Genelge yürürlükten kaldırılmıştır. Bu genelge ile kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yasa ve yönetmeliklerin uygulama esaslarına açıklık getirilmiştir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitiminde kaynaştırma eğitime ağırlık verilmektedir. 2008-2009 Öğretim yılında 34670 sınıfta, toplam 58325 öğrenci kaynaştırma eğitime katılmıştır (Milli Eğitim İstatistikleri, 2009-10).

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Kaynaştırma Uygulamaları Genelgesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

10.5.1. Kaynaştırma Eğitimiyle İlgili Yasal Çerçeve

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili sosyal yaşam ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yasal düzenlemeler yapılmıştır. Özürlüler Kanunu özürlüler aleyhine ayrımcılık yapılamayacağını vurgulamaktadır ve özürlülerin durumlarına uygun mesleki rehabilitasyon ve eğitim programlarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı yasanın 13, 14, 15, 16 ve geçici maddeleri ile engelli bireylerin eğitim ve sosyal yaşamlarında karşılaşılabilecek zorlukların önlenmesine ve engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

2008/60 sayılı ile 02.9.2008 tarihinde yayınlanan Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi ile 09.02.2004 tarihli ve 2004/7 sayılı Kaynaştırma Uygulamaları Genelgesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu genelge ile kaynaştırma uygulamalarının temel ilkelerine açıklık getirilmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 23. ve 69. maddesi ile kaynaştırma eğitiminde uygulanacak program düzenlenmiştir.

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Kaynaştırma Uygulamaları Genelgesi

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi

Rehberlik Araştırma Merkezleri ve Özel Eğitim Giderlerinin Karşılanması Genelgesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özürlüler Kanunu

10.5.2. Kaynaştırmalı Eğitimin Genel Amaçları

Özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini, toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini hedeflemektedir ve mesleğe hazırlanmalarını amaçlamaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 5).

Türkiye’de özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı düzeyde eğitim hizmetinden yararlandırılması esastır. Resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile yaygın eğitim kurumları, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler. Ayrıca, okulöncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde eğitim hizmeti verilmesi esastır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 34). Ayrıca, öğrenci taşıma servislerinde kaynaştırma öğrencilerinin taşınması konusunda gerekli tedbirlerin alınacağı belirtilmektedir (Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi, Madde 14).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için Milli Eğitim Bakanlığı’nca her tür ve kademedede örgün ve yaygın özel eğitim okulları açılır. Bu okulların açılmasında bireylerin yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere eğitim materyalleri ile araç-gereçler hazırlanması ve eğitim programları geliştirilmesi amacıyla da özel eğitim okul/kurumları açılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 37).

Ayrıca, herhangi bir ilköğretim okulunda kaynaştırma yoluyla normal ya da özel eğitim sınıfına devam etmekteyken, okula geç başlama ya da geç tanılama-yönlendirme gibi nedenlerle ilköğretim programını tamamlayana kadar yaşı ilerleyerek, zorunlu eğitim çağı dışına çıkan öğrencilere yönelik olarak da açık ilköğretim kapsamında eğitim hizmeti sunulmaktadır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlanırlar (Özel eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 6) Bu eğitimin amacı temel yaşam becerilerini geliştirmektir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireye, bireysel özelliklerini, yetersizliklerini dikkate alan **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)** hazırlanarak kendini geliştirme olanağı sunulmaktadır (Özel eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 69).

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Kaynaştırma Yoluyla eğitim Uygulamaları Genelgesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

10.5.3. Özel Destek Önlemleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitime katılması esastır. Ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamayı içeren destek eğitimi sunulmaktadır. **Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu** tarafından destek eğitim almasına karar verilen kaynaştırma öğrencileri ayda en fazla sekiz saat bireysel ve 4 saat grup destek eğitimi alabilir.

Bunun yanında, özel eğitim okul ve kurumları dışındaki okullarda eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır. Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim performansları dikkate alınarak birebir eğitim yapılır. Ancak, gerektiğinde eğitim performansı bakımından aynı seviyede olan öğrencilerle grup eğitimi de yapılabilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 28).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin eğitim sürecindeki en önemli öğelerden birisi de ailedir. Bu nedenle destek eğitimi aileyi de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 36).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

10.6. Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için özür gruplarına göre çeşitli eğitim kurumları açılmaktadır. Türk milli eğitim politikası olarak kaynaştırma eğitimi yoluyla bireylerin topluma daha etkin biçimde katılımı hedeflenmekle birlikte, çeşitli özür grupları için özrün niteliğine göre okullar ve kurumlar açılabilir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için açılan okul öncesi kurumlara 36-72 ay arasındaki çocuklar alınmaktadır. Ancak, bireylerin gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak okul öncesi eğitim dönemi süresi bir yıl daha uzatılabilir.

Zorunlu ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. İlköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ilköğretimlerini, kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler. Ancak zorunlu eğitim çağında olup rehberlik araştırma merkezince **Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu** raporlarında, özel veya resmi özel eğitim okuluna devam etmesi gerektiği belirtilen özürülü çocuklar bu okullara devam etmek zorundadırlar. Bu okullara devam etmeyip diğer özel, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden eğitim almaları halinde eğitim giderleri Milli Eğitim Bakanlığı’nca karşılanmaz.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ortaöğretimlerini, kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ortaöğretim kurumlarında da sürdürebilirler. Genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınanlardan, yatılı okumak isteyen öğrenciler, ikamet adreslerine yakın yatılı okullara yerleştirilir. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için merkezi sınav sistemine göre düzenlenen giriş sınavlarında ve değerlendirmelerde bu bireylerin yetersizlik türü ve özelliklerine uygun düzenlemeler yapılır.

Yüksek öğretime giriş sınavlarında ve değerlendirmede bu bireylerin yetersizlik türü ve özelliklerine uygun düzenlemeler yapılır.

Yaygın eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel eğitim sınıfları oluşturulabilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği; Madde 29-33).

Türkiye’de özel eğitim okulları, işitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler, zihinsel yetersizliği olan bireyler, otistik bireyler, sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler, üstün yetenekli bireyler için açılan okullardır. Ayrıca, görme yetersizliği olan bireylerin eğitimi için gerekli olan ders kitapları, kaynak kitapları gibi yazılı materyali Braille yazı ile basmak ve çoğaltmak amacıyla [Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu](#) açılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 39).

Yetersizlikleri olan bireylere yönelik açılan okul ve kurumların yanında, okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak Bilim ve Sanat Merkezleri açılmıştır. 53 merkezde açılmış olan [Bilim ve Sanat Merkezi](#) leri 2008-2009 öğretim yılında 5534 üstün ve özel yetenekli öğrenciye eğitim hizmeti sunmuştur (Milli Eğitim İstatistikleri, 2009-10).

Milli Eğitim Bakanlığının özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açtığı okul ve eğitim kurumlarının yanında özel ve tüzel kişiler tarafından özel eğitim okul/kurumları da açılabilir (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu). Özel sektörün bu alandaki girişimlerinin özendirilmesi özel eğitimin stratejileri arasında yer almaktadır (2006 Mali Yılı Bütçesine İlişkin Rapor, s.64). 09.07.2002 tarih ve 24810 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve 30.07.2002 tarih ve 24831 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ” hükümleri çerçevesinde özel okul yapmak isteyenlere Hazine Müsteşarlığı’nca Teşvik Belgesi de verilmektedir.

[Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010](#)

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar](#)

[Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği](#)

[Özel Öğretim Kurumları Kanunu](#)

10.6.1. Özel Eğitim Okul ve Kurumlarıyla İlgili Yasal Çerçeve

Türkiye’de bütün eğitim öğretim faaliyetleri ister resmi kurumlarda isterse özel kurumlarda verilsin 1739 sayılı yasa kapsamında ele alınmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu madde 56-58). Ayrıca, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili temel düzenlemelerden birisi de 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda bulunmaktadır. Bu yasanın 52-59. maddeleri ilköğretim çağındaki çocukların özel eğitime ihtiyaç duysun ya da duymasın okula devam zorunluluğunu düzenlemektedir. Ayrıca, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin. maddesi gereği tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur.

Ayrıca, Özürlüler Kanunu'nun 15. maddesi de özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimlerini düzenlemektedir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, bütün kurumlarda ve bütün eğitim kademelerinde yürütülecek özel eğitim hizmetlerinin çeşidini, açılacak okulları, eğitimin hedeflerini ve ilkelerini düzenlemektedir.

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak özel ve tüzel kişiler tarafından özel özel eğitim okul/kurumlarının açılma ilkeleri düzenlenmiştir. Bunun yanında, Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli genelgelerle, yasa ve yönetmeliklere açıklık getirmekte, özel eğitimin okul ve kurumlarda uygulama esaslarını belirlemektedir.

[Milli Eğitim Bakanlığı–MEB](#)

[Millî Eğitim Temel Kanunu](#)

[Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname](#)

[Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği](#)

[Özel Öğretim Kurumları Kanunu](#)

[Özürlüler Kanunu](#)

[İlköğretim ve Eğitim Kanunu](#)

10.6.2. Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında Yürütülen Özel Eğitimin Genel

Amaçları

Türkiye'de özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimlerini kaynaştırma uygulamaları yoluyla sürdürmeleri esastır. Ancak, özür durumu nedeniyle ayrı okul ve programlarda eğitim görmesi gereken bireylerle ilgili olarak açılan özel eğitim okul/kurumları da milli eğitimin genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda çalışmalar yürütmekle yükümlüdür. Özel eğitimin amacı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, üretici ve mutlu vatandaşlar olarak yetişmeleri ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmeleri ve mesleğe hazırlanmalarınıdır (Bakınız Bölüm 10.5.2).

Resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile yaygın eğitim kurumları, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler. Özel eğitime ihtiyaç duyan bütün bireylere istediği okulu seçebilme konusunda fırsat eşitliği sağlanmaktadır (Bakınız alt bölüm 10.5.2. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için her tür ve kademedeki yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınarak örgün ve yaygın özel eğitim okul ve kurumları açılır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul ve kurumlara kayıtlarında [Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu](#) tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartı aranmaz. Ancak, bu bireyler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetimi gerekli resmî işlemleri başlatır. Öğrencinin kayıtlı olduğu okul, yerleştirme kararına uygun ise öğrenci bulunduğu okulda öğrenimine devam eder. Farklı bir yerleştirme kararı olması hâlinde ise öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli yapılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 77). Eğitim süreci öğrencilerin ihtiyaç ve engel-yetersizlik durumuna göre bireysel olarak planlanmaktadır.

[Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği](#)

10.6.3. Özel Eğitim Okullarına/Kurumlarına Coğrafi Erişilebilirlik

Türk Milli Eğitim sisteminde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere sunulan özel eğitim hizmetlerinin, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanması ve yürütülmesi esastır. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 6). Bu nedenle özel eğitim ihtiyacı duyan bireylere her bölge ve merkezde hizmet sunulması hedeflenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, özel eğitim okul ve kurumları ile özel eğitim sınıflarındaki gündüzlü öğrencilerin okula ulaşmalarını da ücretsiz sağlamaktadır.

Özel eğitimin ülke genelinde bütün öğrencilerin eğitime erişimini sağlamak amacıyla birçok merkezde özel eğitim okulları ve özel eğitim sınıfları açılmıştır. 2006-2007 öğretim yılında bu okullar ve sınıflar ile bu okullardaki kademelere göre öğrenci sayıları aşağıda verilmiştir:

Özel eğitim okullarında eğitim gören öğrenci sayısı toplam 29.634, özel eğitim sınıflarında eğitim gören öğrenci sayısı ise toplam 13.015'dir. Ayrıca ilköğretim kademesinde 42647, ortaöğretim kademesinde ise 2663 öğrenci kaynaştırma yoluyla eğitimini sürdürmektedir. Daha ayrıntılı istatistikler için bakınız alt bölüm **10.8.** 2008-2009 öğretim yılında özel eğitim okullarında 33.906 kaynaştırma eğitiminde 47957 ve özel eğitim sınıflarında 13.015 Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne bağlı özel özel eğitim ilköğretim okullarında 4.302 ve rehabilitasyon merkezlerinde 187.726 kişi olmak üzere toplam 286.906 kişi özel eğitim hizmetinden yararlanmıştır. 46 [Hastane İlköğretim Okulunda](#) 2008-2009 öğretim yılında toplam 5492 öğrenci bulunmaktadır. Ancak hastane ilköğretim okullarındaki öğrenci sayıları öğrencilerin sağlık koşullarındaki değişiklikler nedeniyle yıl içinde farklılık göstermektedir. Bununla birlikte okul öncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olan 1004 öğrenciye evde eğitim hizmeti sağlanmaktadır.

Eğitilebilir çocuklar için 50 ilköğretim okulu ve 64 [İş Okulu](#) bulunmaktadır. Görme engellilere yönelik olarak 15 ve işitme engellilere yönelik olarak 48 ilköğretim okulu, ortopedik engellilere yönelik 3 ilköğretim okulu bulunmaktadır. 16 merkezde İşitme Engelliler Meslek Lisesi bulunmaktadır. 125 Öğretilebilir Engelliler [Eğitim ve Uygulama Okulları](#) ve 112 İş Eğitim Merkezi, 2 Ortopedik engelliler meslek lisesi, 25 Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ve 2 otistik çocuklar iş eğitim merkezi, 54 [Bilim ve Sanat Merkezi](#), 1 Uyum Güçlüğü Olan Öğrencilere yönelik ilköğretim okulu bulunmaktadır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere [Yatılı İlköğretim Bölge Okulları \(YİBO\)](#) yatılı olarak özel eğitim hizmeti de sunulmaktadır. Bunun yanında ülke genelinde 801 okulda 1076 ilköğretim özel eğitim sınıfında toplam 9252 öğrenci eğitimlerini sürdürmektedir. Okul çeşitleri ve okullardaki öğrenci sayıları için bakınız alt bölüm 10.8. Yaşadığı bölgede eğitim hizmetine ulaşamayan öğrencilere yönelik parasız yatılılık ve bursluluk olanakları da sağlanmaktadır (Bakınız alt bölüm 10.4.).

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

10.6.4. Özel Eğitim Okullarına / Kurumlarına Kabul Koşulları ve Okul Seçimi

Zorunlu öğrenim çağında olup özel eğitime ihtiyacı olduğu tespit edilen veya tanısı konulmamış ve yerleştirme kararı alınmamış her bireyin okul ve kurumlara kaydı, yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılır. 36 ayını dolduran bireylerin kaydı okul öncesi eğitim kurumlarına, 72 ayını dolduran bireylerin kaydı ise ilköğretim veya zorunlu öğrenim çağındaki bireylere eğitim veren özel eğitim okul ve

kurumlarına yapılır. Bu bireyler yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına göre uygun sınıfa yerleştirilir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul ve kurumlara kayıtlarında [Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu](#) tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartı aranmaz. Ancak, bu bireyler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul/kurum yönetimi gerekli resmi işlemleri başlatır. Öğrencinin kayıtlı olduğu okul veya kurum, yerleştirme kararına uygun ise öğrenci bulunduğu okul ya da kurumda öğrenimine devam eder. Farklı bir yerleştirme kararı olması halinde ise öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli konusunda gerekli işlemler yapılır (Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği Maddeler 75, 76, 77). İş okullarına, kayıt tarihinde 21 yaşından gün almamış bireylerin kaydı yapılır. İş eğitim merkezlerinde ise yaş koşulu aranmaz (Özel eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 76).

Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılması amacıyla müracaat eden bireyler bu merkezler bünyesinde oluşturulan [Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu](#) nca incelenerek değerlendirilir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanır. Özel özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim ve/veya destek eğitim hizmeti alacak bireyler, özel eğitim değerlendirme kurul raporu ile okul ve kurumlara doğrudan başvurabilir. Ancak, bireyin velisi çocuğunun herhangi bir resmi okul veya kuruma devam etmesini istiyor ise Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmi okul veya kuruma yerleştirir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler özrünün niteliğine ve seviyesine göre özel eğitim kurumuna yönlendirilir. Buna göre; orta veya ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların aday kaydı zekâ testi sonucuna göre yapılır. İşitme engelli bireylerin odyolojik ölçüm, tıbbî ve gelişimsel değerlendirmelerine göre okula aday kaydı yapılır. Beyin engelli, otistik, hiperaktif, özgül öğrenme güçlüğü ile görme ve işitme engelli bireylerin tıbbî tanılamaları ve değerlendirilmelerine göre okula aday kaydı yapılır. [Bilim ve Sanat Merkezi](#) lerine, zekâ ve yetenek ölçüm testleri sonucuna göre saptanmış üstün yeteneği olan öğrencilerin kaydı yapılır (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi madde 7-11).

[İş Okulu](#) na ilköğretim diploması almış genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin kaydı yapılır. İş Eğitim Merkezlerine zorunlu öğrenim çağı dışında kalan, [Eğitim ve Uygulama Okulları](#) na devam etmiş veya mezun olmuş ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin kaydı yapılır. Öğretim programı olmayan özür grupları için veliye veya okula veri sağlamak üzere inceleme ve tanılama yapılır.

[Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü](#)

[Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi](#)

[Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği](#)

10.6.5. Yaş Düzeyi ve Öğrencilerin Gruplandırılması

Özel eğitim uygulamalarında sınıflar engelli grubun ihtiyaçlarına göre düzenlenmektedir. Özel eğitim hizmetleri veren kurumlarda bireysel eğitim odası en az 6 m2 olmalıdır ve bu odada bir öğrenci eğitim görür. Derslik veya grup eğitim odası ise en az 15 m2 olur. Birey başına 2,5 m2 yer hesaplanır. Programlara göre derslik veya grup eğitim odasında en fazla birey sayısı; işitme engelliler 10, otistik çocuklar 4, görme engelliler 10, ortopedik engelliler 10 bireyden oluşur. Her program için bir bireysel, bir grup eğitim odası ayrılması zorunludur. Fizyoterapi gerektiren bireylere hizmet veren kurumlar ile Bedensel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı uygulayan kurumlarda fizyoterapi salonu zorunludur. Bu salon en az 20 m2 olur ve 4 kontenjan verilir. Bireysel Destek Odası en az 6 m2 olmalıdır. 6 m2 olan bir odada 1 öğrenciye hizmet verilir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan [İş Okulu](#) nda sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.

Özel eğitim okullarında sınıf mevcutları okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitimde en fazla 10, ortaöğretimde 15 öğrencidir. İşitme engelliler meslek liseleri ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı atölye ve laboratuvar derslerinde gruplar en fazla 10 öğrenciden oluşturulur. Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan

bireyler için açılan okullarda ise sınıf mevcutları en fazla; okul öncesinde 6, diğer sınıflarda 8 öğrencidir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 38).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

10.6.6. Öğretim Yılıın Düzenlenmesi

Özel eğitimde öğretim yılı, ders yılının başladığı tarihten ertesi ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi ifade eder. Ulusal Bayramlar ve genel tatiller hakkında kanun gereği hafta sonu ve ulusal bayramlarda tatil yapılır. Ancak, engelli bireylere yönelik bireysel, grup ve iyileştirme (rehabilitasyon) programları tatil günlerinde de devam eder.

İlköğretim okullarında ders yılı süresi, Haziran ve Eylül ayları arasında 180 iş gününden az olamaz. Kayıt-kabuller ile dinlenme ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Öğretim yılının başlaması, yarıyıl tatili ve ders kesimi tarihleri Bakanlıkça belirlenir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışma takvimi, il millî eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valinin onayı ile yürürlüğe girer. Ders yılı iki yarıyla ayrılır. İki yarıyıl arasında dinlenme tatili verilir. Dinlenme tatili Ocak veya Şubat aylarında iki hafta süreyle yaz tatili ise ders yılının bitiminden itibaren yapılır.

Ders yılı süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî tatil günleri sayılarak hesaplanır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 8).

Özel eğitim okullarında bir ders saati 40 dakikadır ve derslerin dağılımı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır. Toplam altı saatlik günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı kurum yönetiminde belirlenir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 41). Günlük eğitim programı 08.00-19.00 saatleri arasında uygulanır. Haftalık ders saati sayısı 30'dur. İş okullarında bu sayı 35'dir.

Bunun yanında her özür grubunun özel ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler de yapılmıştır. Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler için açılan okullarda eğitim alan bireylerin hastalığı ve eğitim ortamına ilişkin şartlar dikkate alınarak haftalık ders saatleri 10 saatten az olmamak üzere planlanır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 42).

Otistik bireyler için açılan okul ve kurumlar da tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı haftada toplam 10 saatten az olmamak kaydıyla [Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu](#) tarafından belirlenir.

Üstün yetenekli öğrencilere [Bilim ve Sanat Merkezi](#) verilen eğitim birinci dönem; ekim-ocak, ikinci dönem, şubat-mayıs; üçüncü dönem, haziran-eylül aylarını kapsayacak şekilde yılda üç dönem olarak düzenlenir (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi madde 13).

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

10.6.7. Eğitim Programları, Konuları

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak işitme, görme ve ortopedik engelliler için açılan ilköğretim okulları ve meslek liselerinde öğrenciler genel eğitim programını takip

etmekte, ancak bu öğrencilerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. İşitme ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı meslek derslerinin yapılacağı atölyeler ve laboratuvarlar bulunmaması halinde öğrenciler bu derslerle ilgili eğitimlerini diğer mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında sürdürmektedirler. Okulda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrenciler için [Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı \(BEP\)](#) hazırlanır. Bu okullarda okutulan derslerin listesi tabloda verilmiştir.

Haftalık Ders Çizelgesi

	DERSLER	SINIFLAR								
		Haz.	1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	16	12	12	12	7	7	6	6	6
	Matematik	2	4	4	4	4	4	5	5	5
	Hayat Bilgisi	2	5	5	5	-	-	-	-	-
	Fen ve Teknoloji	-	-	-	-	4	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler	-	-	-	-	3	3	3	3	-
	T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Din kültürü ve Ahlak Bilgisi	-	-	-	-	2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	2	2	2	1	1	1
	Müzik	2	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	1	1	1
	Teknoloji ve Tasarım	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	Trafik ve İlk Yardım	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler	2	1	1	1	1	1	1	1	1
	Genel Toplam	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Ancak, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında, ilköğretim programlarına denkliği kabul edilen özel eğitim programı uygulanır. Bu eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanır. Bu programda tabloda verilen derslere ek olarak toplumsal uyum becerileri dersi bulunmaktadır.

Zorunlu öğrenim çağında olup ilköğretim programlarını takip edemeyecek durumdaki ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan eğitim ve uygulama okullarında öğrencilerin, öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu programda, Toplumsal Uyum Becerileri, Hayat Bilgisi, Dil ve Konuşma Gelişimi, Okuma Yazma, Matematik, Beden Eğitimi, Resim İş, Müzik, Beslenme Bilgisi, Trafik ve İlk Yardım Eğitimi ve seçmeli dersler bulunur.

Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan eğitim ve uygulama okullarında tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Birebir eğitim uygulaması kapsamındaki öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı [Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu](#) tarafından belirlenir. (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 40).

Zorunlu öğrenim çağındaki otistik bireyler için açılan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde bireylerin öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 41). Bu programda, Öğrenmeye Hazırlık Becerileri, Özbakım

Becerileri, Günlük Yaşam Becerileri, İletişim Becerileri, Motor Becerileri, Oyun ve Sosyalleşme Becerileri, Sosyal Becerileri, Akademik Öncesi Beceriler, Akademik Beceriler, El-Göz Koordinasyonu ve Oyun ve Sanat Etkinlikleri dersleri yer alır

Bilim ve Sanat Merkezi erinde bireysel eğitim-öğretim yapılması esastır. Kurumdaki eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki programlara destek olacak şekilde planlanır ve yürütülür (Bilim ve Sanat merkezleri Yönergesi madde 5, 6, 12).

Eğitim ve Uygulama Okulu programını bitiren veya zorunlu eğitim çağı dışında kalan zihinsel öğrenme yetersizliği olanlar veya genel eğitim programlarından yararlanamayan özel eğitim gerektiren bireylere ise, temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, farklı alanlarda meslekî beceri kazandırmak amacıyla hazırlanmış **İş Eğitim Merkezi** Programı uygulanmaktadır.

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği

10.6.8. Öğretim Yöntemleri ve Materyalleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitilmesi için her bir özür grubuna yönelik öğretim planları oluşturulmuştur. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitiminde bireyselleştirilmiş öğretim temel yöntem olarak kullanılmaktadır. Öğretimde Davranışçı yaklaşıma dayalı olarak geliştirilen programlarda, belirlenmiş becerilerin nasıl geliştirileceğine yönelik planlar hazırlanmıştır. Öğretmenlerin derste neler yapacaklarına yönelik ayrıntılı uygulama planları geliştirilmiştir. Eğitim sürecinde davranışa şekil verme, ayrımlı pekiştirme, açık anlatım, basamaklandırılmış yöntem, ileri ve tersine zincirleme yöntemi ve benzeri öğretim yöntemleri kullanılmaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan her birey için, eğitim planında yer alan yıllık amaçlarını, öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin süresi ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerini, davranış problemlerini önlemeye yönelik tedbirleri içeren **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)** hazırlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 69).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin özür grubuna göre farklı uygulamalar da yapılmaktadır. Örnek olarak, otistik çocukların sosyal gelişimlerinin sağlanmasına yönelik gezi, tören ve benzeri etkinlikler düzenlenmektedir (Otistik çocuklar eğitim programı).

Bilim ve Sanat Merkezi lerinde eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin geleceğe yönelik düşünceleri, tahminlerde bulunmaları ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtılmaları özendirilir. Öğrencileri dıştan yönelimli-yönetimli bir disiplin ve denetim yerine, içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi madde 12-13).

Özel eğitim okul/kurumlarında okutulacak ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığı'nca tespit edilir (Özel Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği).

Ev ödevleri ve projeler, ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde verilir, teslim alınır ve değerlendirilir. İşitme ve görme engelli, dil ve konuşma güçlüğü olan öğrencilerin başarıları yazılı sınavlar, ödevler ve projelerle değerlendirilir. Hiperaktivite ve dikkat yetersizliği olan öğrenciler, kısa cevaplı ve az sorulu yazılı sınavlar, ödevler ve projelerle değerlendirilir (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 35, 36 ve 38).

Millî Eğitim Bakanlığı–MEB

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

10.6.9. Özel Eğitim Okullarındaki-Kurumlarındaki Öğrencilerin İlerlemesi, Öğrenci Gelişimi

Türk Milli Eğitim sisteminde zorunlu eğitimin her tür ve kademesinde bireyin başarısı değerlendirilirken temel ilkelere göre bireylerin, programın amaçlarını birebir gerçekleştirmelerinden ziyade ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlamaktır.

Kaynaştırma yoluyla eğitimde bulunduğu okulun eğitim programını veya denkliği olan bir programı izleyen öğrencilerin başarıları, devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirilir. Ancak, değerlendirmelerde öğrencilerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) dikkate alınır. Öğrenci başarısının değerlendirilmesinde özür grubuna ve öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına uygun yazılı veya sözlü sınavlar hazırlanır. Evde eğitim alan bireyin başarı durumunun değerlendirilmesi, kayıtlı bulunduğu okuldaki diğer öğrenciler gibi yapılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 24).

Eğitim ve Uygulama Okulları, otistik çocuklar eğitim merkezlerinde ve **İş Okulu** larında öğrenci başarısının değerlendirilmesinde öğrencinin bütün dersleri için ayrı ayrı olmak üzere her dönemde kazandırılması hedeflenen amaçların davranışlarının yer aldığı çizelgeler hazırlanır. Bu çizelgede bir dönem için belirlenen davranışların toplamı 100 puan olacak şekilde her bir davranış puanlanır (Eğitilebilir Çocuklar Eğitim Programı). Bu okullara devam eden öğrenciler başarısız notla değerlendirilmez, dört ayrı notla şu şekilde değerlendirilir: Pekiyi 5 (85-100) İyi 4 (70-84) Orta 3 (55-69) Geçer 2 (0-54).

Bağımlı Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ne (BOÇEM) devam eden otistik çocuklara ve kaynaştırma yolu ile eğitimlerine devam eden özel eğitim gerektiren öğrencilere, başarısızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılmaz (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 47).

Eğitim ve uygulama okulları, otistik çocuklar eğitim merkezleri ve iş okullarına devam eden öğrenciler, okul yönetiminin en az iki defa yazılı uyarısına rağmen mazeret göstermeksizin 70 iş günü sürekli devamsızlık yapmaları durumunda bu öğrencilere devamsızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 79).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

10.6.10. Eğitsel/Mesleki Rehberlik, Eğitim-İstihdam İlişkileri

Özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimleri **Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)** okullar ve kurumlar tarafından izlenmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 13).

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik hem RAM hem de okul rehberlik servisinde rehberlik hizmeti sunulmaktadır. RAM'ların Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü,özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması

sürecinde gerekli hizmetleri vermektedir (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri yönetmeliği Madde 31-32).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin mesleğe yönlendirilmeleri amacıyla [İş Okulu](#) açılmıştır. Bu okullar, ilköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri kabul etmektedir. İş okulu programı dört yıldır ve ikinci sınıftan itibaren bireyler işe yerleştirilirler. İşe yerleştirilen bireyler haftada bir gün okulda, dört gün iş yerlerinde eğitim görürler. İşe yerleştirilen bireyler, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun çıkararak öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik hem Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) hem de okul rehberlik servisinde rehberlik hizmeti sunulmaktadır. RAM'ların Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü, özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması sürecinde gerekli hizmetleri vermektedir (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği madde 31-32). Ayrıca, görev bölgesinde özel eğitim gerektiren öğrencilerin üst öğrenim kurumları ve mesleğe yönelmeleri konusunda gerekli çalışmaları ve eş güdümü sağlar. Bunun yanında, özel eğitim okul/kurumlarında kurulmuş olan rehberlik servislerinde görevli rehber öğretmenler de özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ve ailelerine yönelik aile eğitimi hizmetlerini planlar ve yürütür.

Engellilerin topluma daha sağlıklı katılabilmeleri amacıyla iş yasasında düzenlemeler yapılmıştır. 2004/28 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile 2005 yılı Özürlülerin İstihdam Yılı olarak ilan edilmiştir. 2006/15 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile özürü personelin istihdamında üst yaş sınırı kaldırılmıştır (2005 Yılı'nın "Özürlülerin İstihdamı Yılı" Olarak İlan Edilmesi ile İlgili 2004/28 Sayılı Başbakanlık Genelgesi, Özürlü İstihdamı İle İlgili Başbakanlık Genelgesi, 2006-15). İş yasası gereği işverenler elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları işyerlerinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek oranlarda özürü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler. Bu oranın üstünde özürü çalıştıran işverenlere kontenjan fazlası işçiler için veya çalışma gücünü yüzde seksenden fazla kaybetmiş özürüyü çalıştıran işverenlerin çalıştırdıkları her bir özürü için ödemeleri gereken işveren sigorta prim hisselerinin yüzde ellisini Hazine ödemektedir (İş kanunu madde 30). İş yasasına göre belirli bir mesleği olan özürü personelin meslekleri ile ilgili işlerde çalıştırılmaları, belirli bir mesleği olmayan veya mesleğine uygun kadro bulunmayan özürü personelin ise yapabilecekleri hizmetlere ait mevcut kadrolarda çalıştırılmasını gerektirmektedir.

Engelli bireylere bakım ve sağlık hizmetleri de sunulmaktadır. Engellilere yönelik bakım hizmetlerini, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan ruhsat alan gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşları vermektedir (Özürlüler Kanunu Madde 7).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

2005 yılının Özürlülerin İstihdam Yılı Olarak İlan Edilmesine İlişkin Başbakanlık Genelgesi

Mesleki Eğitim Kanunu

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özürlü İstihdamına İlişkin Başbakanlık Genelgesi

Özürlüler Kanunu

İş Kanunu

10.6.11. Diploma ve Belgeler

Eğitim ve uygulama okulu programını tamamlayanlara Eğitim ve Uygulama Okulu Diploması verilir. Otistik çocuklar eğitim merkezi programını tamamlayanlara Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi Diploması verilir. Birden

fazla yetersizliği olan bireyler için açılan özel eğitim kurumları programını tamamlayan öğrencilere, ilköğretim diploması veya takip ettikleri özel eğitim programını tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir. İş okulları Programını tamamlayan bireylere İş Okulu Diploması verilir. [Eğitim ve Uygulama Okulları](#), Eğitim ve uygulama okulu programını tamamlayanlara Eğitim ve Uygulama Okulu Diploması verilir. [İş Eğitim Merkezi](#) bir kurs programını tamamlayan kursiyere İş Eğitim Merkezi Kurs Bitirme Belgesi verilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 40-46). Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezlerinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bir iş kursunda eğitim almaları sağlanabilir. Katılımcılara kurs sonunda sertifika verilir (Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği madde 6).

Eğitim ve uygulama okulu programını tamamlayanlara eğitim ve uygulama okulu Diploması verilir, ancak bu diploma, ortaöğretime devam etme hakkı sağlamaz. [Bağımsız Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi](#) programını başarı ile tamamlayan otistik çocuklara Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi Diploması verilir. Bu diploma da orta öğretim kurumlarına kayıt hakkı sağlamaz (Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri Yönergesi madde 14). Hastanelerin bünyesinde açılan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin sınıf geçme ve diploma işlemleri kayıtlı oldukları okul tarafından yürütülür (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 42). Zorunlu öğrenim çağındaki birden fazla yetersizliği olan öğrencilerden ilköğretim programını takip edenlere ilköğretim diploması, yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip edenlere ise takip ettikleri özel eğitim programını tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir. İş okulları programını tamamlayan bireylere [İş Okulu](#) Diploması verilir. Bu diploma, yüksek öğretime devam etme hakkı sağlamaz. Ancak, bu diploma işe girerken ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan haklardan yararlanılmasını sağlar.

[Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri Yönergesi](#)

[Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği](#)

[Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği](#)

[Özel Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği](#)

10.6.12. Özel Özel Eğitim Kurumları

Eğitimin her kademesinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından eğitim kurumu açılabilmektedir (Özel Öğretim Kurumları Kanunu madde 1-8). Türkiye’de 125 kamu özel eğitim ilköğretim okulunda 5706 öğrenciye hizmet verilirken, özel sektöre ait 171 özel eğitim ilköğretim okulunda 4302 öğrenci, 1708 rehabilitasyon merkezinde ise 187726 öğrenci eğitim görmektedir. Ayrıca, 46 hastane ilköğretim okulu da uzun süreli hasta ve hastanede yatan öğrencilere eğitim hizmeti sunmaktadır.

Bunun yanında, özel mesleki rehabilitasyon merkezleri de kurulabilmektedir. Bu merkezler hem normal eğitim sürecine katılan bireylerin özel eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta, hem de engeli nedeniyle normal eğitime katılamayacak durumdaki bireylere eğitim ve rehabilitasyon hizmeti vermektedir (Özel mesleki rehabilitasyon merkezleri yönetmeliği). Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde açılmış 72 rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerin denetimi özel mesleki rehabilitasyon merkezleri hakkında yönetmelik ile Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri belediyeler tarafından da verilmektedir (Özürülüler Kanunu madde 13).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bu hizmetlerden yararlanmalarını sağlamak amacıyla önlemler alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 3. maddesine göre özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülenlerin eğitim giderlerinin, her yıl bütçe uygulama talimatında belirlenen miktarının Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanması zorunluluğu getirilmiştir. Ek olarak, bakıma muhtaç özürülülere sunulacak bakım hizmetinin ücreti de SHÇEK bütçesine konulacak özel ödenekten karşılanmaktadır.

Bunun yanında, 09.07.2002 tarih ve 24810 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve 30.07.2002 tarih ve 24831 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ” hükümleri çerçevesinde eğitim kurumu ve rehabilitasyon merkezi yatırımı yapmak isteyenlere Hazine Müsteşarlığı’nca Teşvik Belgesi verilmektedir.

Hazine Müsteşarlığı

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

10.7. Etnik Azınlıkların/Göçmenlerin Özel Eğitimden Yararlanmasına Yönelik Önlemler

Türkiye’de bulunan göçmenlerin çocuklarının eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik hazırlanmıştır. Ülkemizdeki zorunlu eğitim uygulaması, aynı çağıdaki göçmen işçi çocuklarını da kapsamaktadır. Öğrenciler, olanaklar ölçüsünde kendi ülkelerinde devam ettikleri okula/bölüme/programa denk olan ve ikametlerine en yakın okula yerleştirilir. Göçmen öğrenciler, Türkiye’deki öğrenciler için tanınan burs olanağından, aynı koşullarla yararlandırılır (Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik Madde 10). Öğrencilere sağlanan eğitim olanağı çerçevesinde, Türk çocuklarına verilen öğrenim belgesi verilir. Öğrenci başarısının değerlendirilmesinde ilgili mevzuat hükümlerine uyulur.

Öğrencilerin kendi dil ve kültürlerini öğrenmeleri, kimliklerini korumaları konusunda ilgili ülkelerle iş birliği yapılır. Türkçe bilmeyen öğrencilere, Türkçe’nin öğretilmesi konusunda gerekli önlemler alınır. Öğrencilere, ana dillerinin öğretimi için olanaklar ölçüsünde destekleyici kurslar düzenlenir.

Türk eğitim sisteminde mültecilerle ilgili düzenlemeler de yapılmıştır. Ülkesi belli olmayan (Haymatlos) veya mülteci durumundaki yabancıların çocuklarından okula kayıt için “Öğrenim Vizesi” istenmez. Bu durumda olanların emniyet makamlarınca verilmiş ikamet tezkerelerindeki “Haymatlos” veya “Mülteci” ifadesi yeterli görülerek okula kayıtları yapılır. (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği). Ayrıca, pansiyonlu ilköğretim okullarına kayıta öğrenci sayısının okul kontenjanından fazla olması durumunda ve öğrencilerin sosyal şartlarının eşitliği halinde çocuğun göçmen veya mülteci olması, okula kayıt ve pansiyona yerleştirilmek için seçme sebebi sayılır (Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği).

Lozan Antlaşmasına dayalı olarak azınlık statüsünde bulunanların hakları, Anayasayla güvence altına alınmıştır (Bkz. Alt bölüm 1.5. Resmi Dil ve Azınlık Dilleri).

Türkiye’de mevsimlik işçi olarak çalışmak üzere göç edenlerle veya herhangi bir nedenle sürekli olarak yer değiştirenlerle ilgili olarak İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 25. ve 27. maddeleri hükümleri uygulanmaktadır. Zorunlu öğrenim çağındaki çocuğun okuldan haber vermeden ayrılması durumunda öğrenci izlenir ve ailenin yeni yerleştiği bölgede eğitimine devam etmesi sağlanır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 25). Okuldan ayrıldıktan sonra adresi tespit edilen ancak, bulunduğu bölgede okul bulunmayan zorunlu eğitim çağındaki çocukların okula devamı taşımali eğitimle sağlanmaktadır (Taşımali İlköğretim Yönetmeliği Madde 9).

Ayrıca, nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, madde 9). Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için evde, hastanede, okul ve kurumlarda görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri, gezerek özel eğitim

görevi yapan öğretmen (gezici öğretmen) olarak görevlendirilebilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, madde 4).

Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Taşımali İlköğretim Yönetmeliği

Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

10.8. İstatistikler

10.8.1. Özel Eğitim İstatistikleri

Gösterge	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Özel eğitim kurumları					
Öğrenci sayısı	18.249	23.685	33.036	33.936	61.581
Erkek	12.836	14.952	20.257	20.848	37.364
Kız	2.728	8.733	12.779	13.088	24.217
Öğretmen sayısı	2.728	4.594	6.574	7.135	7.579
Öğretmen başına öğrenci sayısı	6,69	5,16	5,03	4,76	8,13
Kurum sayısı	363	571	744	945	1.136
Derslik sayısı	..	1446	3163	5.120	5.992
Özel eğitim sınıfları ¹					
Öğrenci sayısı	8.728	9.361	9.250	13.015	15.707
Erkek	5.435	5.900	5.787	8.102	9.727
Kız	3.293	3.461	3.463	4.913	5.980
Şube sayısı	..	1.451	1.076	8.652	10.373

Not:

(1) Özel eğitim sınıflarına ilişkin sayılar, bağlı buldukları kurumların sayısına dahildir.

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2006-2007

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

10.8.2. Türlerine Göre Özel Eğitim Okullarında Sayılar (2009-10)

Eğitim kurumu	Kurum	Öğretmen	Öğrenci		
			Toplam	Erkek	Kız
Özel eğitim kurumları toplamı	1.136	7.579	61.581	37.364	24.217
Örgün eğitim kurumları toplamı	602	6.928	28.195	17.915	10.280
Özel eğitim ilköğretim okulları	506	6.270	22.335	13.862	8.473
Kamu özel eğitim ilköğretim okulları	361	4.822	18.218	11.362	6.856
Özel eğitim okulu bünyesindeki anaokulları	77	87	659	401	258
İşitme engelliler	49	1.096	4.598	2.637	1.961
Görme engelliler	15	392	1.325	777	548
Ortopedik engelliler	3	79	485	259	226
Eğitilebilir zihinsel engelliler	54	1.001	2.933	1.882	1.051
Otistik çocuklar	33	404	1.206	964	242
Uyum güçlüğü olanlar	1	13	39	39	-
Öğretilebilir zihinsel engelliler	129	1.750	6.973	4.403	2.570
Özel özel eğitim ilköğretim okulları	145	1.448	4.117	2.500	1.617
Mesleki ve teknik orta öğretim	96	658	5860	4053	1807
Ortopedik Engelliler	2	28	135	95	40
İşitme engelliler	17	258	1.822	1.192	630
Eğitilebilir zihinsel engelliler	77	372	3.903	2.766	1.137
Yaygın eğitim kurumları ¹	329	651	33386	19449	13937
Öğretilebilir zihinsel engelliler (iş eğitim merkezi)	130	62	3.824	2.550	1.274
Yetenekli ve üstün zekalılar (bilim ve sanatlar merkezi)	57	589	6.942	3.459	3.483
Otistik çocuklar (iş eğitim merkezi)	5	-	58	58	-
Özel özel eğitim okulu (yaygın eğitim)	137	-	22562	13382	9180
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	205	-	-	-	-

Not:

(1) Yaygın eğitim verileri 2006-07 öğretim yılı sonuna aittir.

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

11. Eğitimde Avrupa ve Uluslararası Boyut

Türkiye’de eğitimin Avrupa ve uluslararası boyutunun birkaç temeli vardır. Bunlardan birincisi Avrupa ülkelerinde çalışan ve yaşayan Türk vatandaşlarının ve aile bireylerinin eğitimiyle ilgilidir. Türkiye’de yaşayan ve çalışan Avrupalıların eğitimi de bununla birlikte ele alınabilir.

İkinci önemli temel, AB üyesi veya aday üyesi ülkelerde yaşayan ve yaşadıkları ülke vatandaşı olan Türk kökenli insanlardır. Aynı şekilde Türk vatandaşı olan gayrimüslim azınlıkların eğitimi söz konusudur. Uluslararası ve ikili anlaşmalarla bu insanların eğitimiyle ilgili gelişmeler sağlanmıştır.

Üçüncü ve güncel olan temel ise Türkiye’nin AB’ye katılım süreciyle ilgilidir. Türkiye, katılım müzakereleri süresince Lizbon ve Bologna süreçlerine uyum sağlamak durumundadır. Öte yandan; Sokrates, Leonardo da Vinci ve diğer eğitim ve gençlik programlarına aktif katılım gerçekleştirilmiştir. 2007-2013 dönemini kapsayan Hayat Boyu Öğrenme Programı (Life Long Learning Programme-LLP) ve Gençlik Programı (Youth in Action) da Türkiye’nin tam katılımıyla gerçekleştirilecektir. AB’ye katılım sürecinin Türkiye’de eğitimi olumlu etkilemesi beklentisi mevcuttur.

Uluslar arası boyutta ise; yıllardan beri hem Türk vatandaşları başka ülkelerde öğrenim görmekte ve öğretmen olarak çalışmakta hem de yabancılar Türkiye’de öğrenim görmekte ve öğretmen olarak çalışmaktadırlar. Kısaca Türkiye, geçmişten günümüze, eğitim alanında, uluslar arası işbirliklerini sürdürmüştür.

11.1. Tarihsel Görünüm

Türkiye AB’ye üye olmak için Temmuz 1959’da başvurmuştur. 12 Kasım 1963’de Ankara’da üyelik koşulları gerçekleştirilinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanmıştır. Ankara Anlaşması, Türk halkının yaşam düzeyi yükseltilerek Birliğe tam üye olmasının temelini oluşturmaktadır. Anlaşma “hazırlık”, “geçiş” ve “nihai” olmak üzere üç dönem öngörmüş ve geçiş döneminden sonra gümrük birliğini planlamıştır. Bazı siyasi ve ekonomik gelişmeler nedeniyle anlaşma protokolü öngörüldüğü şekilde tamamlanamamış; Birlik 1980 sonrası Türkiye ile ilişkilerini dondurmıştır. Türkiye 1987’de tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Birliğin 1989’daki önerisi üzerine gündeme gelen gümrük birliği sürecinin başlatılması 1995’te karara bağlanmış ve gümrük birliği 01.01.1996’dan itibaren yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Aralık 1999’da Helsinki’de aday ülke olarak ilan edilmiştir. Aralık 2002’de Avrupa Konseyi, Türkiye Kopenhag kriterlerini karşıladığı takdirde müzakerelerin gecikme olmaksızın başlatılacağını bildirdi. Aralık 2004’te Türkiye ile müzakerelere başlama kararı alınmış ve müzakereler 2005 Ekim’inde başlamıştır (Türkiye - AB ilişkileri).

AB müktesebatına ilişkin altı fasıl 3 Ekim 2005 tarihinde açılmıştır. 12 Haziran 2006’da Bilim ve Araştırma faslı açılmış ve kapanmıştır. Kıbrıs konusundaki ihtilaflar nedeniyle 11 Aralık 2006 tarihinde, AB tarafından bir çözüm bulununcaya dek sekiz fasılda görüşmelerin dondurulduğu ve hiçbir fasıl kapatılmayacağı belirtilmiştir. Bu tarihten sonra altı fasıl açılmış, bir fasıl açılması ise bloke edilmiştir. 17 fasıl açılmayı beklemektedir. 35 fasılın tümüyle ilgili 2009 başındaki durum şöyledir: 8 fasıl donduruldu, 1 fasıl kapandı, 11 fasıl açık, 13 fasıl açılmayı bekliyor, 2 fasıl uyum gerektirmiyor.

1	Malların Serbest Dolaşımı	Fasıl donduruldu
2	İşçilerin Serbest Dolaşımı	
3	İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi	Fasıl donduruldu
4	Sermayenin Serbest Dolaşımı	
5	Kamu Alımları	
6	Şirketler Hukuku	Fasıl açıldı
7	Fikri Mülkiyet Hukuku	Fasıl açıldı
8	Rekabet Politikası	
9	Mali Hizmetler	Fasıl donduruldu

10	Bilgi Toplumu ve Medya	Fasıl açıldı
11	Tarım ve Kırsal Kalkınma	Fasıl donduruldu
12	Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı	
13	Balıkçılık	Fasıl donduruldu
14	Taşımacılık Politikası	Fasıl donduruldu
15	Enerji	
16	Vergilendirme	Fasıl açıldı
17	Ekonomik ve Parasal Politika	Fasıl açıldı
18	İstatistik	Fasıl açıldı
19	Sosyal Politika ve İstihdam	
20	İşletme ve Sanayi Politikası	Fasıl açıldı
21	Trans-Avrupa Şebekeleri	Fasıl açıldı
22	Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu	
23	Yargı ve Temel Haklar	
24	Adalet, Özgürlük ve Güvenlik	
25	Bilim ve Araştırma	Fasıl kapandı
26	Eğitim ve Kültür	
27	Çevre	Fasıl açıldı
28	Tüketicinin ve Sağlığın Korunması	Fasıl açıldı
29	Gümrük Birliği	Fasıl donduruldu
30	Dış İlişkiler	Fasıl donduruldu
31	Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları	
32	Mali Kontrol	Fasıl açıldı
33	Mali ve Bütçesel Hükümler	
34	Kurumlar	Uyum gerektirmiyor
35	Diğer Konular	Uyum gerektirmiyor

Müzakerelerin başlamasından önceki dönemde Türkiye-AB Ortaklık komisyonu tarafından 1980-2000 yılları arasında alınan kararlar içinde eğitimle ilgili bazı konular da gündeme gelmiştir. Bu konular arasında şunlar yer almaktadır (Türkiye AT Ortaklık Konseyi Kararları):

- Karşılıklı olarak, çocukların ailelerinin ikamet ettiği ülkedeki genel ve mesleki eğitim olanaklarından eşit yararlanması;
- Türk işçileri ile aile bireylerinin sosyo-kültürel ilerlemesine elverişli etkinliklerde, özellikle ev sahibi ülkenin dilinde okuma ve yazma kursları, Türk kültürü ile bağların sürdürülmesi ve mesleki eğitimden yararlanma konularında, iş birliği yapılması;
- "Ekonomik ve Teknik İşbirliği" kapsamında Türkiye'deki sanayi ve tarım sektörlerindeki işgücünün eğitiminin desteklenmesi, Türk araştırmacıların birliğin bilimsel kurumlarından yararlanmasının sağlanması ve genç işçi değişiminin ve eğitiminin kolaylaştırılması.
- AB eğitim programlarına Türkiye'nin katılımının izlenmesi.

Türkiye'nin AB'ye katılım süreciyle ilgili olarak, müzakerelerin başlamasından önce 1998'den itibaren hazırlanan ilerleme raporlarında (2006'ya değin); Türkiye'nin eğitim sisteminin genelde AB sistemiyle uyumlu olduğu; fakat eğitim imkanları ve eğitime erişim konusunda Türkiye ile AB arasında çarpıcı farklılıklar bulunduğu belirtilmiş; her yıl izlenen gelişmelerin sınırlı düzeyde olduğu vurgulanmıştır. Raporlarda şu sorunlardan ve gelişmelerden söz edilmektedir (Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi):

- Türkiye'nin eğitim hizmeti, dersler, eğitim personeli ve genel personel açısından AB standartlarının gerisinde olduğu;
- Toplumun yoksul ve yıpranmış kesimlerindeki eğitim açığı ile kızların eğitimi ile ilgili gelişmeler;
- Zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması ve 12 yıllık zorunlu eğitim hedefi;
- Okul öncesi zorunlu eğitimi gerçekleştirme çabaları;
- Ortaöğretime ilişkin plan ve hedeflerin gözden geçirilmesi ve ortaöğretimin yükseköğretime baskısının hafifletilmesi;
- Yükseköğretim sisteminin merkezi yapısı ve özerklik eksikliği; Genel Kurmay Başkanlığının YÖK'teki temsiliyetinin kaldırılması;

- Özel eğitime muhtaç çocukların eğitim ihtiyacının karşılanmasındaki eksiklikler;
- Yaşam boyu öğrenmeye katılımın düşüklüğü;
- Türkiye'nin AB eğitim programlarına (Sokrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik) katılımının sağlanması için bir Ulusal Ajans kurulması; Ajansın kuruluşu ve çalışmaları;
- Eğitim yönetiminin yerelleştirilmesi;
- Mesleki eğitim sistemine ilişkin reform çalışmaları;
- İş piyasası ile eğitim arasındaki bağların güçlendirilmesi;
- Göçmen işçilerin çocuklarının eğitimine ilişkin direktifin iç hukuka aktarılması;
- Türkçe dışındaki dillerde eğitime ilişkin yasak ve bu yasağın kaldırılması;

Avrupa Konseyi tarafından 2003 yılında kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de; genel olarak eğitim düzeyinin yükseltilmesi gereğinden; AB eğitim programlarıyla ilgili olarak Ulusal Ajansın görevinden ve Türkçe dışındaki dillerde eğitime erişimin sağlanmasından bahsedilmektedir (Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi).

Türkiye'nin 2003 yılında açıklamış olduğu ulusal raporun "Eğitim, Öğretim ve Gençlik" başlıklı bölümünde ise (Ulusal Raporlar); göçmen işçi çocuklarının eğitimiyle ilgili yönetmeliğin çıkarıldığı; mesleki eğitimle ilgili Avrupa Konseyi kararına uyum sağlanmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılmış olduğu; Türkçe dışındaki dil ve lehçelerin öğrenilmesiyle ilgili yasal düzenlemelerin yapılmış olduğu; Sokrates, Gençlik ve Leonardo da Vinci programlarının Türkiye'de uygulanmasının sağlanmış olduğu ve Ulusal Ajans'ın (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi, DPT bünyesinde bir daire başkanlığı) kurulmuş olduğu belirtilmektedir.

Avrupa Birliğine Katılım Müzakerelerinin başlamasının hemen ardından Tarama Süreci, 25. Fasil olan Bilim ve Araştırma konusunda 20 Ekim 2005 tarihinde Brüksel'de yapılan Tanıtıcı Tarama Toplantısı ile başlamıştır. Daha sonra, başka fasillarla birlikte, Türkiye için Müzakere Çerçeve Belgesi'nde yer alan 35 fasıl içinde 26. fasıl olan Eğitim ve Kültür konusundaki tanıtıcı ve ayrıntılı tarama toplantıları aynı yıl içinde yapılmıştır (T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği). Bu toplantılarda eğitim ve mesleki yetiştirme sistemlerinin örgütlenmesi, AB düzeyinde ortak hedefler belirlenmesi, Lizbon stratejisi ile ilgili ulusal politikalar, Bologna süreci ve AB'ye uyum konuları ele alınmıştır. 2008 başı itibarıyla Eğitim ve Kültür faslında müzakerelere başlanmamıştır (Türkiye Düzenli İlerleme Raporları).

Avrupa Birliği'nin Eğitim Öğretim 2010 çalışmaları kapsamında Mayıs 2006 tarihinden itibaren

- Öğretmenler ve formatörler,
- Hayat boyu öğrenmeye erişim,
- Bilgi ve iletişim teknolojileri,
- Öğrenme çıktılarının tanınması

konularında çalışmaları yürütmek üzere ülke koordinatörü ve görevlileri belirlenmiştir.

Ülkemiz tarafından 1 Aralık 2004 tarihinde imzalanan ve 23 Şubat 2006 tarih ve 5463 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 2006/11158 sayılı Bakanlar Kurulu Kararınca onaylanan "Avrupa Bölgesinde Yükseköğretim ile ilgili Belgelerin Tanınmasına ilişkin Avrupa Konseyi/UNESCO ortak Sözleşmesi", 1 Mart 2007 tarihi itibarıyla ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, 13 Nisan 2006 tarihli Yükseköğretim Genel Kurulu Kararıyla, anılan sözleşmenin beş temel ilkesi, yurtdışı yükseköğretim diplomaları denklik işlemlerinde esas alınmak üzere kabul edilmiştir. "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği"nin anılan sözleşme ve sözleşmenin dört temel ek dokümanı hükümlerine uyumlu hale getirilmesi kabul edilmiş, yönetmelik değişikliği 2007 yılı içinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yönetmelik değişikliğiyle Bologna Süreci kapsamında derecelerin tanınmasını kolaylaştırıcı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda, AB ve AB'ye aday ülkeler gibi, bazı ülke üniversiteleri mezunlarına denklik vermede uygulanan, ÖSS'ye girme şartı kaldırılmıştır (YÖK Faaliyet Raporu 2007).

Avrupa Komisyonunun 2006 ilerleme raporunun (Türkiye Düzenli İlerleme Raporları) "eğitim ve kültür" başlıklı 26. fasilla ilgili bölümünde; eğitim, kültür ve gençlik konularında iyi gelişme kaydedildiği, topluluk

programlarına başarılı bir şekilde katılımın sağlandığı, OECD ortalamalarının altında kalınmasına rağmen her kademede kayıt oranlarında artış görüldüğü, kız çocuklarının katılımının artırılmasına yönelik kampanyaların başarılı sonuç verdiği, ilköğretim ve mesleki eğitimde yeni eğitim programlarının uygulamaya konulduğu, Avrupa Nitelikler Çerçevesinin geliştirilmesinde Türkiye'nin katkısının bulunduğu, Avrupa Kredi Transfer Sistemi-AKTS (European Credit Transfer System-ECTS), 11 Mart 2005 tarihli Yükseköğretim Kurulu Kararı ile, 2005/2006 eğitim-öğretim yılı sonundan itibaren bütün yükseköğretim kurumlarımızda zorunlu bir uygulama haline getirilmiştir. 2005/2006 eğitim-öğretim yılı sonu itibari ile, toplam 78 üniversiteden 45'i ECTS çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır. Öte yandan, aynı bölümde, ulusal nitelikler sisteminin henüz geliştirilemediği ve yaşam boyu öğrenmeye katılımın düşük düzeyde kaldığı gibi eksikler belirtilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin müktesebat uyumunun büyük ölçüde gerçekleştiği, kalan konularda çabaların devam ettiği bildirilmiştir (Türkiye Düzenli İlerleme Raporları).

28 Şubat 2008'de yayınlanan Katılım Ortaklığı Belgesinde Eğitim ve Kültür faslı ile ilgili olarak, "Artan iş yükü ile başa çıkabilmek için Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik programlarını uygulayan Ulusal Ajansının idari kapasitesinin güçlendirilmesi." hususuna yer verilmiştir. 2008 Düzenli İlerleme Raporunda ise, eğitim, öğretim, gençlik ve kültür alanlarında iyi ölçüde ilerleme kaydedildiği; ancak, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programıyla ilgili Türkiye'nin mali katkılarının zamanında yapılmadığı belirtilmektedir. 2008 Ulusal Programında da, bu programla ilgili mevzuat uyum takvimi, personel ihtiyacı ile ilgili takvim ve finansal ihtiyaçlar ve kaynaklar tablosu yayınlanmıştır. 2010 başı itibariyle Eğitim ve Kültür faslında müzakerelere başlanmamıştır.

[Türkiye - AB İlişkileri](#)

[Türkiye AT Ortaklık Konseyi Kararları \(1964-2000\)](#)

[Türkiye Düzenli İlerleme Raporları](#)

[Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi: 14 Nisan 2003 Tarihinde AB Konseyi Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin](#)

[Ulusal Raporlar](#)

[YÖK Faaliyet Raporu 2007](#)

[Avrupa Birliği Genel Sekreterliği](#)

[Devlet Planlama Teşkilatı-DPT](#)

11.2. Devam Eden Çalışmalar ve Beklenen Gelişmeler

Türkiye'de eğitim öncelikli bir reform alanı olarak kabul edilmektedir. Reform çalışmalarının uzun vadeli amaçları; enformasyon toplumuna dönüşüm ve toplumun yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Bu uzun vadeli hedeflere ulaşmak için izlenen politikalar; güncel bir eğitim programı hazırlanması, öğretmen yetiştirme ve öğretmen kalitesinin iyileştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısının oluşturulması, fiziksel kapasitenin, tesislerin ve eğitime katılımın iyileştirilmesidir.

Bu politikalar doğrultusunda Türkiye'nin eğitim reformuyla ilgili hedefleri şöyle ifade edilebilir (Türkiye Tarama Süreci):

- Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması.
- Mesleki eğitim ile işgücü piyasaları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi.
- Mesleki standartlara ilişkin bir mesleki yeterlik sisteminin geliştirilmesi.
- Ortaöğretimde program temelinde çeşitlilik sağlanması.
- Bilgi ve iletişim teknolojisi kullanımının yaygınlaştırılması.

- Uzmanlık, özerklik ve akademik özgürlük yoluyla rekabet edebilir bir yükseköğretim sisteminin gerçekleştirilmesi.

Aynı metinde iyileştirilme gereksinimi duyulan alanlar olarak ise şunlar belirtilmiştir (Türkiye Tarama Süreci):

- Mesleki eğitim ile işgücü piyasaları arasındaki bağlantı.
- Eğitimin kalitesi.
- Okullaşma oranlarındaki bölgesel ve cinsiyete dayalı farklılıklar.
- Yükseköğretim sisteminin aşırı merkezi yapısı; yükseköğretimde yönetsel ve mali özerklik ve hesap verebilirlik.

Türkiye'nin AB'ye katılım yolunda eğitim alanındaki reform çalışmaları Lizbon süreci ve Bologna süreci ile birlikte ele alınabilir. Türkiye bu süreçlerin amaçlarını tamamıyla benimsemekte; Lizbon amaç ve hedeflerini kalkınma ve eğitim arasındaki ilişkilerle birlikte değerlendirmektedir. Lizbon Kriterleriyle ilgili olarak Türkiye'deki gelişmeler şöyledir (Türkiye Tarama Süreci):

- Eğitime ayrılan kamu ve hanehalkı kaynaklarının 2004'ten itibaren sürekli artması.
- Erken okul terkinin giderek azalması,
- Matematik, fen ve teknoloji eğitiminde OECD ortalamasına yakın oranlara ulaşılması.
- AB ortalamasının çok altında olan ortaöğretim mezunu nüfusun oranında az da olsa artış sağlanması.
- Yeni ilköğretim programıyla 8 anahtar yeterlik alanında (Türkçe'yi doğru ve etkin kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, girişimcilik) iyileşme sağlanmasının amaçlanması.
- Yaşam boyu öğrenmenin bir öncelik alanı olarak görülmesi.
- Bilgi ve iletişim teknolojisinin (BİT) yaygın ve etkili kullanımının öncelik alanı olarak görülmesi.

Türkiye Eğitim ve Kültür faslı ile ilgili olarak, 2007'den bu yana AB'ye uyum süreci içinde ele aldığı düzenlemeler şöyledir (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği):

- DPT kuruluş kanununda değişiklik yapılarak; AB gençlik programlarının 2007-2013 dönemine ilişkin mevzuatına uyum sağlamak amaçlanmaktadır. Bu kanunla ilgili çalışmalar sürmektedir. Bu kanun çerçevesinde AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nda uygun personel rejimi oluşturulması amacıyla "İnsan Kaynakları Yönetmeliği" hazırlanmaktadır. Çıkarılması amaçlanan kanunla ilgili çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi amacıyla "Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hazırlanmaktadır. Bütçe ve muhasebe alanlarında öngörülen uyuma yönelik düzenlemeler için "Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hazırlanmaktadır. Bu programların tanıtımında görev yapacak rehberlerin çalışma koşullarının düzenlenmesi amacıyla da "Rehberler Yönetmeliği" hazırlanmaktadır.
- Eğitime erişim konusunda yabancılar için ayrımcılık içeren kanunlarda AB vatandaşları lehine değişiklik yapılmasını içeren uyum paketi MEB ve YÖK tarafından hazırlanmaktadır.
- Hayat Boyu Eğitim Strateji Belgesi 2009'da imzalanmış, ilgili kurumların sorumluluk alanlarının belirlenmesi amacıyla 2010 içinde bir rapor hazırlanması beklenmektedir.

Screening Report Turkey: Chapter 26 – Education and Culture

YÖK Faaliyet Raporu 2007

Yükseköğretimde Bologna Sürecine Uyum Çalışmaları

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği

Milli Eğitim Bakanlığı–MEB

Yükseköğretim Kurulu–YÖK

11.3. Yasal Çerçeve ve Kurallar

Türkiye’de eğitimle ilgili temel yasal düzenlemeler; Anayasa, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde ele alınabilir. Temel yasal çerçeve TBMM tarafından belirlenmekte; Bakanlar Kurulu ise temel eğitim politikalarını belirlemektedir. Eğitimle ilgili temel organ Milli Eğitim Bakanlığı olmakla beraber, yükseköğretimle ilgili planlama ve eşgüdüm organı YÖK’tür. Eğitimle ilgili temel politika ve hedefler ile farklı sosyal ve ekonomik sektörlere kaynak tahsis edilmesine ilişkin kararlar ise DPT tarafından verilir.

Bu bölümde, Türkiye’de eğitimin Avrupa ve uluslararası boyutuyla ilgili olarak MEB, YÖK ve DPT’nin yasal dayanakları ve uluslararası işbirliği faaliyetleri yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)

MEB’in eğitimin uluslararası boyutuyla özel olarak ilgili üç birimi bulunmaktadır. Bunlar; birisi Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü ve Yükseköğretim Genel Müdürlüğü’dür.

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün görevleri; 30/04/1992 tarih ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 20. maddesinde şöyle belirtilmektedir;

- Türk milli kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek,
- Yabancı hükümet ve kuruluşlardan sağlanan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince yabancı ülkelere verilen burslarla kendi hesabına öğrenim yapmak üzere Ülkemize gelen yabancı öğrencilere ilişkin bütün görev ve hizmetleri yürütmek,
- Dış ülkelerin genel, mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim gelişmelerini takip etmek ve ilgili ülkelerle gereken işbirliğini yapmak,
- Ülkemizin eğitim ve bilim faaliyetlerini yurt dışında tanıtmak, yabancı ülkelerin uluslararası kuruluşların eğitim ve bilim alanındaki faaliyetlerini takip etmek değerlendirmek, ilgili ülke ve kuruluşlarla gereken işbirliğini sağlamak olarak düzenlenmiştir (Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, <http://digm.meb.gov.tr>).

Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü’nün görevleri; 30/04/1992 tarih ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 21.maddesinde;

- Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ve çocuklarının öncelikle kültürel kimliklerini koruyucu, yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarını sağlayıcı ve eğitim düzeylerini yükseltici önlemleri almak.
- Buldukları ülkenin eğitim imkânlarından yararlanmalarını sağlayıcı çalışmalar yapmak; yurda dönüşlerinde, Türk Eğitim Sistemine uyumlarını sağlamak amacıyla eğitim öğretim hizmetlerini yürütmek,
- Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ve ortak dil, kültür birliği olanların Türkçe’lerinin geliştirilmesi ve Türk Kültürü ile bağlarının sürdürülmesi amacı ile çalışmalar yapmak.
- Bu amaçla eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve etkin kullanımı için her türlü tedbiri almak,
- İlk ve orta öğretim çağında olup yurt dışında bulunan çocuk ve gençlerimizin öğrenimlerini sağlamak için düzenlemeler yapmak olarak düzenlenmiştir (Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, <http://yeogm.meb.gov.tr>).

Ayrıca; Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile Türkiye arasındaki eğitim öğretim ve kültür ilişkilerine kapsamında; ilk ve orta öğretim ile mesleki eğitim kurumlarının açılması ve personel görevlendirilmesi ile ilgili işlemlerin koordinasyonu; Türk Cumhuriyetleri ile Türk Topluluklarında açılan ve açılacak olan okulların açılışı, öğretmen ihtiyacı, mevzuatı, ders kitapları ile diğer araç-gereçlerin hazırlanması ve basımı, bütçe ve malî

işlemler, Eğitim Müşavirlikleri ve “Büyük Öğrenci Projesi” ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi görevleri Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir (Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, <http://yeogm.meb.gov.tr>).

Yükseköğretim Genel Müdürlüğü’nün yurt dışı eğitimle ilgili görevleri MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 19/d/h/ı bentlerinde şöyle yer almıştır:

- Yurt dışına yükseköğretim görmek amacıyla gönderilecek öğrencilerin eğitim alanları, öğrencilerde aranacak nitelikler, sayıları, burs ve kredi durumları ile yurt dışındaki öğrenimleri ve planlamaya ilişkin iş ve işlemleri yapmak,
- Yurt dışında yetiştirilmiş insangücünün, yetiştiriliş amaçlarına uygun olarak istihdamlarını sağlamak için gerekli tedbirleri almak
- 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun hükümlerine göre gönderileceklerden ayrı olarak, her yıl yapılan merkezi ÖSYS sonuçlarındaki başarı sırasına göre birinci sıradan başlamak kaydıyla, ilk 2000 kişi içerisinde en çok 200 öğrencinin; yükseköğretim kurumlarından mezun olanlardan Milli Eğitim Bakanlığınca ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde ÖSYM’ye yaptırılacak sınavda en az yüzde altmış başarı puanı alanlardan, başarı sırası esas alınmak üzere, en çok 800 öğrencinin aynı Kanunun hükümleri çerçevesinde yurt dışında lisans ve lisansüstü öğrenimlerini sağlamak,
- Lisans ve yüksek lisans seviyesinde öğrenim görmek üzere yurt dışına gönderilecek öğrencilerin; gidecekleri ülkeye ve eğitim ortamına sağlıklı bir şekilde uyumlarını sağlamak için bu ülkelerde karşılaşılabileceği olumlu ve olumsuz durumlar, Türkiye’ye dönüşün önemi ile ilgili konularda bilgilendirmek, tanıtıcı dokümanlarla takviye etmek ve üç haftadan az olmamak üzere bir uyum kursuna tabi tutulmalarını sağlamak (Yükseköğretim Genel Müdürlüğü, <http://yogm.meb.gov.tr>).

Yükseköğretim Kurulu (YÖK)

Yükseköğretim Kanununa göre, YÖK’ün yükseköğretimin uluslararası boyutuyla ilgili temel görevi, yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt dışında yetiştirilmesi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğinin tespit edilmesiyle ilgilidir (YÖK, <http://www.yok.gov.tr>). Ayrıca öğretim elemanlarının yurt dışında görevlendirilmesi ve yabancı uyruklu öğretim elemanlarının Türkiye’de görevlendirilmesi işlemleri YÖK tarafından yürütülmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik Yükseköğretim Giriş Sınavları da (YÖS) YÖK tarafından yapılmaktadır. 2011 yılından itibaren bu sınav kaldırılarak yabancı öğrenci alımı üniversitelere bırakılacaktır.

Öğretim elemanı yetiştirmek için YÖK tarafından araştırma görevlisi statüsüne atanmak üzere yurtdışı bursu sağlanmaktadır. Ayrıca TÜBİTAK, Bilim Adamı Yetiştirme Grubu tarafından yürütülen: Lisansüstü Eğitim Destek Programları, Doktora Sonrası Araştırma Destek Programları ve Uluslararası Bilimsel Anlaşmalar Çerçevesinde Yürütülen Programlar ile de öğretim elemanı yetiştirilmesi sağlanmaktadır (YÖK, <http://www.yok.gov.tr>).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Bologna Süreci hedeflerinin Türk yükseköğretiminde hayata geçirilmesi ve uygulanması için yasal zemini oluşturmak üzere, Yükseköğretim Genel Kurulu Kararları ve yönetmelikleri çıkarır; yükseköğretim kurumlarında Bologna hedeflerinin uygulanması konularında koordinasyonu yürütür. Ayrıca, Bologna Sürecinin etkin bir şekilde uygulanmasını takip etmek üzere kurulan Bologna İzleme Grubunda (Bologna Follow-Up Group) ülkemizi resmi olarak temsil eder. Bu grubun toplantılarına aktif olarak katılır. Diğer taraftan, Türk Ulusal Ajansı, son iki yıl boyunca, AB Komisyonu tarafından desteklenen bir proje kapsamında düzenledikleri toplantı ve konferanslarla, ülkemizde Bologna Sürecinin tanıtılması görevini yürütmüştür. 2007 yılı için bu faaliyetlerin yürütülmesi görevi, AB Komisyonu tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına verilmiştir (Türkiye’nin Bologna Süreci).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)

DPT'nin eğitimin uluslararası boyutuyla ilişkisi temel olarak politika tekliflerine dayanmakla birlikte; AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın (Ulusal Ajans, <http://www.ua.gov.tr>) DPT'nin ilgili kuruluşu olarak 2003 yılında 4968 sayılı kanunla kurulmasıyla DPT daha etkin bir rol üstlenmeye başlamıştır. Ulusal Ajans'ın eğitimle ilgili görevleri AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insangücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi ve AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması ile ilgilidir (Ulusal Ajans, <http://www.ua.gov.tr>).

Türkiye'de Bologna Süreci

Devlet Planlama Teşkilatı-DPT

MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

Yurtdışı Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü

Yükseköğretim Genel Müdürlüğü

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

Anayasa 1982

Mesleki Eğitim Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Millî Eğitim Temel Kanunu

Yükseköğretim Kanunu

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

11.4. Ulusal Programlar ve Girişimler

Eğitimin uluslararası ve AB boyutuyla ilgili çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından yürütülmektedir. DPT'nin işlevi, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları birimi (Ulusal Ajans) tarafından yürütülmektedir.

DPT- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans)

AB eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesiyle ilgili planlama ve koordinasyon işlerini yürüten Ulusal Ajans, programlara katılımın gerçekleştiği 2004'ten bu yana faaliyetlerini sürdürmektedir. 2004-2006 yıllarında Socrates (genel eğitim), Leonardo da Vinci (mesleki eğitim) Youth (gençlik) programlarıyla ilgili olarak MEB; Erasmus programıyla ilgili olarak da YÖK ile koordinasyon içinde proje çalışmaları yürütülmüştür.

Yürütülen programlarla ilgili katılımlar her geçen yıl biraz daha artmaktadır. 1 Ocak 2007'den itibaren Ulusal Ajansın AB eğitim programlarına katılım konusuyla ilgili olarak 2013 sonuna kadar 7 yıl sürecek bir yaşam boyu öğrenme programı Hayat Boyu Öğrenme Programı (LLP) ile Gençlik Programında yeni bir döneme girilmiştir (Ulusal Ajans, <http://www.ua.gov.tr>).

Merkezin görevleri şöyle tanımlanmaktadır:

- Kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği sağlanması,
- AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi,
- Programlara ilişkin belgelerin Türkçe'ye çevrilmesi,
- Katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli olduğu takdirde bunların eğitilmesi,
- Proje teklifleri ve diğer başvuruların kabul öncesi değerlendirilmesi ve görüş oluşturulması,
- Proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonuna destek verilmesi,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemedede bulunulması,
- Ayrılan fonların etkin yönetimi, Başkanlığa (Ulusal Ajans'a) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve işletilmesi,
- Programlar çerçevesinde seçilerek finanse edilen projelerin gelişiminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değerlendirilmesi. (idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi),
- Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlanması,
- Programın genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunulması,
- AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması.

Milli Eğitim Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Eğitimde AB ve uluslararası boyutla ilgili çalışmaları üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar AB'ye uyum süreci, Türk ve akraba topluluklarla ilişkiler ve uluslararası kuruluşlarla ilişkiler şeklinde ifade edilebilir.

MEB bünyesinde, "Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Komisyonu" kurulmuştur. Bu Komisyon AB müktesebatını tarayarak uyum gerektiren mevzuatı belirlemiş, bu çerçevede ilgili mevzuat ile uyumun önündeki önemli engellerin çoğu giderilmiştir.

MEB, AB Mali Yardımı kapsamında 270 milyon EUR tutarında Temel Eğitime Destek Programı, Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi, Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu ve Eğitim Çerçevesi Projelerini yürütmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010-2014 dönemi için AB'ye uyum süreciyle ilgili hedefleri Stratejik Plan'da şöyle belirlenmiştir:

- Ulusal dil politikasının oluşturulma çalışmalarına katkı sağlamak ve eğitim politikalarını çalışma sonuçları doğrultusunda güncellemek.
- Avrupa Dil Gelişim Dosyası uygulaması ve Dil Pasaportuna veri sağlayacak nitelikte veri tabanı ile ulusal bilgi ağı oluşturmak ve ulusal dil politikası için gerekli mevzuatı AB ile uyumlu hale getirmek.
- Ortaöğretim öğrencilerinin en az bir yabancı dili anlayabilecek ve konuşabilecek duruma gelmesini gerçekleştirecek öğretim programlarının hazırlanmasını sağlamak.
- Bakanlık personelinin en az % 50'sinin yabancı dil eğitimi almalarını sağlamak.
- Güncel eğitim programları ve yetişmiş öğretmenlerle donanmış dil öğretim merkezlerini artırarak, yabancı dil olarak Türkçe bilenlerin sayısını iki katına çıkarmak.
- Mesleki eğitim sistemimizi AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmek.
- Öğretmenlerin "AB Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimi Ağı"ndan (Teacher Training Net-TT Net) yararlanmasını sağlamak.
- Avrupa Birliği Eğitim Öğretim Programlarına etkin katılım ve katkı sağlamak.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010-2014 dönemi için "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları ile İlişkiler" çerçevesinde belirlediği stratejik hedefler şöyledir:

- Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarında insan kaynaklarının gelişmesi için ayrılan öğrenci kontenjanının kullanım oranını % 79'dan % 94'e çıkarmak.
- Yurtdışındaki vatandaşlarımız ve ilgili ülke vatandaşlarının eğitim-öğretim taleplerini karşılamak için kurulan okullara ilişkin mevzuat düzenlemesini yapmak ve bu okulların sayısını artırmak.
- Türk dili ve kültürünün yurt dışında korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması için yurt dışında ihtiyaç duyulan eğitim ve kültür materyallerini karşılamak.
- Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarında yürütülen kültürel faaliyet sayısını plan dönemi sonuna kadar artırmak.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010-2014 dönemi için "Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler" çerçevesinde belirlediği stratejik hedefler şöyledir:

- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) tarafından düzenlenen öğrenci başarılarının karşılaştırılması çalışmasında (PISA) en az 5 basamak yükselmek.
- Yurt dışında devletler ve uluslararası kuruluşlarla yapılan çalışmalara etkin katılım sağlamak.
- Uluslararası kuruluşların organize ettiği en az 15 eğitim çalışmasının yurt içinde yapılmasını sağlamak.

Yükseköğretim Kurulu ve Üniversiteler

YÖK ve üniversitelerin Bologna süreci çerçevesinde program ve girişimleri ana faaliyet alanlarına göre ele alındığında şöyle özetlenebilir:

Diploma ve Derecelerin Tanınması: Türkiye Lizbon Tanıma Sözleşmesini 2004'te imzalamıştır. Sözleşme ile uyumlu yeni "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" 2007'de yürürlüğe girmiştir. 2005-06 öğretim yılından itibaren Diploma Eki uygulanmaya başlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere diplomalarına ek olarak talep etmeleri halinde, ilk kopyası ücretsiz olarak, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birinde, "ortak ve herkesçe anlaşılabilir bir formatta" diploma eki verilmesinin sağlanmasına çalışılmaktadır. Üniversitelerin çoğunda uygulama sürmekle birlikte yeni kurulan üniversitelerde çalışmalar devam etmektedir. Üniversitelerin % 50'sinden fazlasında tüm programlarda AKTS ile ilişkili krediler kullanılmaktadır. Tüm üniversitelerin bu kredi sistemine uyum sağlaması için çalışmalar devam etmektedir. Türkiye Ulusal Akademik Tanıma Merkezi (ENIC/NARIC) 2003'ten itibaren iletişim çalışmalarını sürdürmektedir.

Kalite Güvencesi: YÖK tarafından 2005'te eğitim, öğretim, araştırma aktivitelerinin kalitesinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi temel amacıyla Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkelerine (ESG) de uygun olacak şekilde "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" yayınlanmıştır. Bu yönetmelik kapsamında, Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuştur. YÖDEK, "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi"ni hazırlamıştır. Yönetmeliğe göre dış değerlendirme sürecinden geçen yükseköğretim kurumları, kurumun kalite seviyesini ve kalite alanındaki gelişmelerini gösterecek olan "Kalite Sertifikası" alacaklardır. Bu sertifikanın geçerlilik süresi 5 yıldır. Yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmaları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları'nın (ADEK'lerin) sorumluluğu ve koordinasyonunda yürütülmektedir.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ): YÖK tarafından 2006'da kurulan Yükseköğretim Yeterlikler Komisyonu (YYK) çalışmalarını 2008'e kadar sürdürmüştür. Komisyon bu tarihe kadar QF-EHEA düzey tanımlayıcılarını hazırladığı "Türk Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi"nin ilk taslak versiyonunu ilgili paydaşların görüşlerine ve katkılarına sunmuştur. 2008'de komisyon yenilendi ve komisyon çalışmalarına destek vermek üzere, "Yükseköğretim Yeterlikler Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. Yeni Komisyon ve Çalışma Grubu 11 aşamada tamamlanması öngörülen ulusal yeterlikler oluşturma sürecinde yapılacak olan çalışmaların takvimini belirlemiştir. Belirlenen takvime göre 2006 yılında başlatılmış olan TYYÇ'nin hazırlanması ve onaylanmasının Ocak 2010 a kadar tamamlanması, gerekli örgütsel yapılanmanın Şubat 2010 a kadar tamamlanması öngörülmektedir. Çerçevenin öncelikle pilot ölçekte belirlenecek olan kurum ve programlarda uygulanmasının 2010 yılına kadar ve tüm kurumları ve programları kapsayacak şekilde uygulanmasının ise 2012 yılı sonuna tamamlanması planlanmıştır. Yeterliliklerin TYYÇ'ne belirli bir kalite güvencesi sistemi ile dahil edilmesi çalışmalarının 2012-2015 yılları arasında, çerçevenin Avrupa Üst Yeterlikler Çerçevesi ile uyumluluğunun belgelendirilmesi çalışmalarının ise 2010-2012 yılları arasında tamamlanması öngörülmüştür. TYYÇ'ne ait çalışmaların ve gelişmelerin yer alacağı TUYÇ web sayfasının ise 2010 yılı içerisinde hazırlanması ve kullanıma açılması beklenmektedir.

Öğrenci Katılımı ve Sosyal Boyut: Türkiye, 2007'de Eurostudent projesinin 3. safhasına katılmıştır. Bu çerçevede yapılan ulusal anket çalışmasından elde edilen verileri içeren bir rapor 2008'de yayımlanmıştır. 2005'te Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği yayımlanmıştır. İlk ulusal öğrenci konseyi aynı yıl toplanmıştır. 2008'den itibaren öğrenci temsilcisi YÖDEK'e katılmaktadır. 2009-10 öğretim yılından itibaren düzenli olarak her yıl öğrenci anketlerinin yapılması planlanmıştır.

[MEB 2007 Yılı Bütçe Raporu](#)

[MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Yükseköğretimde Bologna Sürecine Uyum Çalışmaları](#)

[Devlet Planlama Teşkilatı-DPT](#)

[MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı](#)

Milli Eğitim Bakanlığı-MEB

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

11.5. Ulusal Eğitim Programlarında Avrupa / Uluslararası Boyut

Ulusal eğitim programlarında Avrupa ve uluslararası boyut MEB ve YÖK bağlamında ayrı ayrı ele alınabilir. MEB'le ilgili konular Stratejik plan hedefleri çerçevesinde görülmektedir (bkz Bölüm 11.4). YÖK ile ilgili konular ise Bologna süreci çerçevesinde ele alınabilir.

MEB, Lizbon sürecine uygun bir şekilde, eğitim sisteminin, insan kaynaklarının geliştirilmesini desteklemek üzere, yaşam boyu eğitim yaklaşımıyla ve bütüncül olarak ele alınması gerektiğini kabul etmektedir. Bu çerçevede, 8 anahtar yeterlik alanında (Türkçe'yi doğru ve etkin kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, girişimcilik) iyileşme sağlanmasını amaçlayan yeni ilköğretim programı 2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Ortaöğretimin süresi 3 yıldan 4 yıla çıkarılmış; mesleki orta öğretim programı yenilenmiştir. Ayrıca, bu çerçevede Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk Kültür Dersi (1.-10. sınıflar) Öğretim Programı geliştirilerek uygulamaya konmuştur (MEB 2007 Bütçe Raporu).

MEB'in eğitim sistemine yaklaşımı ve müfredatla ilgili çerçevesini çizen hedefleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına hazırlanan Orta Vadeli Programda (2009-2011) yer almaktadır. Bu programda yer alan eğitim politikaları şunlardır (Orta Vadeli Program 2009-2011):

- Kalite, verimlilik ve rekabeti artırmaya yönelik olarak idari yapının yeniden düzenlenmesi.
- Eğitim müfredatı gözden geçirilerek gerekli güncellemelere devam edilmesi, ihtiyaç duyulan alanlarda hizmetiçi eğitim faaliyetleri yapılması
- Eğitimde etkin bir yönlendirme sistemi kurulması.
- Tüm kademelerde okullaşma oranlarının yükseltilmesi, donanım ihtiyacı karşılanarak, fiziki altyapının geliştirilmesi.
- İhtiyaç duyulan alanlarda ve bölgelerde öğretmen ve öğretim elemanı eksikliğinin giderilmesi.
- Bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve etkin hale getirilmesi.
- Her kademedeki eğitime erişimin önündeki engeller kaldırılacak; bölgesel ve cinsiyet farklılıklarının giderilmesi.
- Her kademedeki alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi.
- Başta şiddet olmak üzere eğitim kurumlarında disiplin sorunlarının yönelik önlemler alınması.

YÖK Yükseköğretim Yeterlikler Komisyonu Komisyon ve Çalışma Grubu, Yüksek Öğretim Yeterlikler Çerçevesi'nde (YYÇ) yer alacak düzeyler ve sayıları belirlemiştir. Türk Yükseköğretim Sisteminin mevcut yapısı Bologna sürecinde öngörülen 3 düzeyli (lisans, yüksek lisans ve doktora) sisteme uyumludur. Komisyon ve Grup, yükseköğretimi ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerini kapsayacak şekilde dört düzeyde tanımlamış ve her bir düzeyde mevcut eğitim-öğretim program profillerinin belirlemiştir. Bu profiller aşağıda görüldüğü gibidir:

Yükseköğretim Düzeyleri	Verilen Dereceler / Yeterlikler		
Doktora QF-EHEA: 3. Düzey EQF-LLL : 8. Düzey	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Sanatta Yeterlilik
Yüksek lisans QF-EHEA: 2. Düzey EQF-LLL : 7. Düzey	Tezli Yüksek Lisans	Tezsiz Yüksek Lisans	

Lisans QF-EHEA: 1.Düzyey EQF-LLL : 6. Düzyey	Fakülte	Yüksekokul ve Konservatuar
Ön lisans QF-EHEA: Kısa Düzyey, EQF-LLL : 5. Düzyey	Lisans içerisinde ön lisans	Meslek Yüksekokulları

Bundan sonraki çalışmalar için Yükseköğretim Ulusal Yeterlilikler Komisyonu'na bağlı olarak; "Yükseköğretim Mesleki Eğitim Yeterlilikler Çalışma Grubu"nun ve, Yükseköğretim Sanat Eğitim Yeterlilikler Çalışma Grubu" nun oluşturulmasına kararı alınmıştır. Ayrıca YÖK tarafından TYUYÇ'nin sektörel olarak (bilim/meslek veya sanat alanı) ve her bir sektör içerisinde program düzeyinde hayata geçirilebilmesi için yükseköğretim mevzuatı kapsamına yasal ve idari düzenlemelerin yapılmasına karar verilmiştir.

[MEB 2007 Yılı Bütçe Raporu](#)

[Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi](#)

[YÖK Faaliyet Raporu 2007](#)

[Yükseköğretimde Bologna Sürecine Uyum Çalışmaları](#)

[Avrupa Birliği Genel Sekreterliği](#)

[Devlet Planlama Teşkilatı-DPT](#)

[MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı](#)

[Yükseköğretim Kurulu-YÖK](#)

[Orta Vadeli Program 2008-2010](#)

11.6. Hareketlilik ve Değişim

Türkiye, gerek öğrenci hareketliliği gerekse öğretmen / öğretim elemanı hareketliliği ve değişimi konusunda, AB programlarıyla birlikte son yıllarda daha hareketli bir duruma gelmiştir. Aşağıdaki alt bölümlerde, öğrenci hareketliliği ve öğretmen ve öğretim elemanı hareketliliği ve değişimi konuları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

11.6.1. Öğrenci Hareketliliği ve Değişimi

Türkiye'de uluslararası öğrenci hareketliliğinde ağırlık yükseköğretim kademesindedir. Yurt dışında öğrenim görmek isteyen Türk öğrenciler daha çok ABD ve Avrupa ülkelerini (özellikle Almanya, Fransa ve İngiltere) tercih ederken; yurtdışından Türkiye'ye doğru olan hareketlilik daha çok Asya ülkelerinden gerçekleşmektedir. AB ülkelerinden ise; görece az sayıda öğrencinin Türk üniversitelerini tercih ettikleri görülmektedir (Milli Eğitim İstatistikleri).

Türkiye'de uluslararası öğrenci hareketliliğinde ağırlık yükseköğretim kademesindedir. Yurt dışında öğrenim görmek isteyen Türk öğrenciler daha çok ABD ve Avrupa ülkelerini (özellikle Almanya, Fransa ve İngiltere) tercih ederken; yurtdışından Türkiye'ye doğru olan hareketlilik daha çok Asya ülkelerinden gerçekleşmektedir. AB ülkelerinden ise; görece az sayıda öğrencinin Türk üniversitelerini tercih ettikleri görülmektedir (Milli Eğitim İstatistikleri).

Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı 2008-2009 öğrenim yılında 18.720’dir; bunun 3.280’i (%17,5). Bu oran bir önceki yıl % 18,1’dir. AB üyesi veya aday ülkesi uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır (Yüksek Öğretim İstatistikleri; Tablo 11.7.2.)

Türkiye uyruklulara yabancı ülkelerde burslu eğitim görmeleri için özel kişi ve kurumların yanı sıra devlet tarafından da kaynak sağlanmaktadır. Özel burs veya kendi imkanlarıyla yurt dışında yükseköğrenim görmeye giden Türk öğrencilerin sayısı 2008-2009 öğretim yılında 23.891’dir; bunun 10.859’u (%45,5), AB üyesi veya aday ülkelerde öğrenim görmektedir. Bu oran bir önceki yıl % 46,8’dir. Devlet bursuyla yurtdışına gönderilen Türk öğrencilerin sayısı ise 2008-2009 öğretim yılında 520’dir; bunun 110’u (%21,2) AB üyesi ülkelerde öğrenim görmektedir (Türkiye Eğitim İstatistikleri; Tablo 11.7.3.)

Türkiye Erasmus programlarına 2004-05 öğretim yılından itibaren katılmaya başlamıştır. 2004-2008 arasında Türkiye’den diğer ülkeler giden toplam öğrenci sayısı 15.551; Türkiye’ye üye ülkelere gelen toplam öğrenci sayısı ise 4430’dur. Toplam içinde Türkiye’nin giden öğrencilerin payı %2,43, gelen öğrenci açısından ise %0,69’dur. Bu paylar, düşük olmasına rağmen 2004-05 yılından itibaren hızla artmıştır. Dil kurslarına katılan öğrencilerle ilgili oranlar biraz daha yüksektir. (Erasmus İstatistikleri; Tablo 11.7.1.). Türkiye’den giden öğrencilerin ortalama kalış süreleri 5,7 ay; tüm ülkeler ortalaması ise 6,5 aydır. Alanlara göre dağılıma bakıldığında Türkiye’den giden öğrenciler arasında “dil ve filoloji” alanının payı toplam dağılıma göre oldukça düşüktür. Buna karşın “tarım”, “mühendislik, teknoloji” ve “sosyal bilimler” alanlarının payı Türkiye’de, toplam dağılıma göre yüksektir. “İşletme” alanının payı hem Türkiye hem de toplam içinde en yüksektir (Erasmus İstatistikleri).

Türkiye’nin giden öğrencilerle ilgili payı, bütçe ödenekleri içindeki payının yarısına yakındır. Türkiye’nin programlara katılımının henüz yeni başladığı düşünülürse önümüzdeki yıllarda öğrenci hareketliliğindeki paylarının artmaya devam edeceği beklenebilir. Öğrenci hareketliliğini etkileyen başlıca faktörler ulusal raporlarda şöyle yer almıştır (Ulusal Raporlar):

- Giden öğrenciler için, vize almakta çekilen güçlükler.
- Giden öğrenciler için sağlanan finansal desteğin yetersiz kalması.
- Öğretim üyelerinin ECTS başvuruları hakkında yanlış veya eksik bilgiye sahip olması.
- Karşı kurumun açtığı derslerle ilgili bilgilerin güncellenmemesi.
- Avrupalı öğrencilerin Türkiye’deki yükseköğretimin kalitesinden haberdar olmayışı.

Ulusal raporlarda, öğrenci hareketliliğini artırmak için şu önlemlerin alındığı belirtilmektedir (Ulusal Raporlar):

- Üniversitelerde Erasmus programıyla ilgilenen idari birimler oluşturulmuştur.
- Üniversitelerde Erasmus programı tanıtılarak teşvik edilmektedir.
- ECTS ek bir kredi sistemi olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Web sayfaları oluşturularak, ders katalogları ve ECTS bilgi paketleri yayınlanarak Türk üniversitelerinin Erasmus içinde görülebilirliği artırılmaktadır.
- Yabancı dilde (daha çok İngilizce) derslerin sayısı artırılmaktadır.
- Avrupa çapında fuar ve konferanslarda tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülmektedir.
- Ortak olabilecek kurumlarla karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmektedir.
- Ulusal ajansın ilgili etkinlik ve organizasyonlarında yer alınmaktadır.

Erasmus Statistics

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

Ulusal Raporlar

Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08

Avrupa Komisyonu - Erasmus Programı

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

11.6.2. Öğretmen ve Öğretim Elemanı Hareketliliği ve Değişimi

Üniversitelerde görev yapan yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı 2008-09 öğretim yılında 1205'tir (Yüksek Öğretim İstatistikleri; Tablo 11.7.2.) Aynı yıl üniversitelerdeki toplam öğretim elemanı sayısı ise 97.923'tür.. Buna göre yabancı uyruklu öğretim elemanlarını oranı % 1 civarındadır. Yurtdışında öğretmenlik yapan Türk vatandaşlarının sayısı ise; 2004-2005 yılında 3.499'dur; bunun 2.895'i AB ülkelerinde görev yapmaktadır (MEB Sayısal Veriler). Bu sayının içinde önemli bir kısmını; bu ülkelerde yaşayan ve ilköğretim kademesinde okuyan Türk vatandaşlarının eğitimi için, karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde görevlendirilen öğretmenler oluşturmaktadır.

2004-2008 arasında Erasmus programı kapsamında Türkiye'den diğer ülkeler giden öğretmen sayısı toplam 3490; Türkiye'ye başka ülkelerden gelen öğretmen sayısı toplam 2967'dir. Erasmus kapsamında bu yıllardaki toplam yer değiştiren öğretmen sayısı ise 97.304'tür. Türkiye'nin toplam Erasmus öğretmen hareketliliğindeki payı %6,6 civarındadır. Türkiye'den giden öğretmenlerin toplam içindeki payı düşük olmakla birlikte, ortalama kalınan süre ve öğretmen başına ödemeler ortalamanın üzerindedir. (Erasmus İstatistikleri; Tablo 11.7.1.). Alanlara göre dağılıma bakıldığında Türkiye'den giden öğretmenler arasında "dil ve filoloji" alanının payı, öğrenci hareketliliğinde olduğu gibi toplam dağılıma göre oldukça düşüktür. Buna karşın "tarım", "mühendislik-teknoloji" ve "doğa bilimleri" ve "tıp" alanlarının payı Türkiye'den gidenler arasında toplam dağılıma göre yüksektir. En yüksek paya "mühendislik" alanı sahiptir (Erasmus İstatistikleri).

Türkiye'nin giden öğretmenlerle ilgili payı, bütçe ödenekleri içindeki payı ile karşılaştırıldığında düşüktür. Türkiye'nin programlara katılımın henüz yeni başladığı düşünülürse önümüzdeki yıllarda öğrenci hareketliliğindeki paylarında olduğu gibi öğretmen hareketliliğindeki payının da artmaya devam edeceği beklenebilir. (Erasmus İstatistikleri; Table 11.7.1.). Ulusal raporlarda, öğretmen hareketliliğini etkileyen temel faktörler şöyle yer almıştır (Ulusal Raporlar):

- Yurtdışına çıkacak personel için vize teminindeki güçlükler.
- Yurtdışına çıkacak personel için sağlanan finansal desteğin yeterli olmaması.
- Erasmus programının henüz çok yeni başlamasından dolayı öğretim elemanlarının yeterince bilgiye sahip olmamaları.

Ulusal raporlarda Öğretim elemanı hareketliliğini artırmak için alınan önlemler ise şöyle sıralanmaktadır (Ulusal Raporlar):

- Üniversitelerde Erasmus programıyla ilgilenen idari birimler oluşturulmuştur.
- Yabancı dilde (daha çok İngilizce) derslerin sayısı artırılmaktadır.
- Avrupa çapında fuar ve konferanslarda tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülmektedir.
- Ortak olabilecek kurumlarla karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmektedir.
- Üniversitelerde Erasmus programı tanıtılarak teşvik edilmektedir.

[Erasmus Statistics](#)

[MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005](#)

[Ulusal Raporlar](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08](#)

[Avrupa Komisyonu - Erasmus Programı](#)

[MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı](#)

[Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM](#)

11.7. İstatistikler

11.7.1. Türkiye'nin Erasmus İstatistikleri

Gösterge	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	Toplam
Türkiye'den giden öğrenci sayısı	1.142	2.852	4.438	7.119	15.551
Toplam içindeki payı (%)	0,79	1,85	2,79	3,90	2,43
Ortalama kalınan süre (ay)	6,1	6,1	5,9	5,4	5,7
Öğrenci başına ödeme (EUR) (Tüm ERASMUS)	140	157	192	242	205
Türkiye'ye gelen öğrenci sayısı	299	828	1.321	1.982	4.430
Toplam içindeki payı (%)	0,21	0,54	0,83	1,09	0,69
Türkiye'den giden öğretmen sayısı	339	581	666	1.904	3.490
Toplam içindeki payı (%)	1,62	2,48	2,58	5,95	3,41
Ortalama kalınan süre (gün)	8,2	8,4	8,8	6,3	7,3
Öğretmen başına ödeme (EUR) (Türkiye)	952	859	521	979	869
Türkiye'ye gelen öğretmen sayısı	218	440	1.378	931	2.967
Toplam içindeki payı (%)	1,04	1,88	5,34	2,91	2,90
EILC için Türkiye'den giden öğrenci sayısı	39	139	223	..	401
Toplam içindeki payı (%)	1,22	3,60	4,74	..	2,26
EILC için Türkiye'ye gelen öğrenci sayısı (%)	33	107	174	..	314
Toplam içindeki payı (%)	1,03	2,77	3,70	..	1,77
Bütçe ödenekleri (1000 EUR) (başlangıç yılı)	4.397	6.657	10.801	22.503	44.358
Toplam içindeki payı (%)	2,62	3,31	4,39	5,96	4,51

Erasmus Statistics

11.7.2. Yükseköğretimde Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayısı

Akademik Görev	2000-01	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Toplam öğretim elemanı sayısı	851	1.014	1.057	1.203	1.205
Profesör	59	100	96	112	119
Doçent	45	70	87	93	110
Yardımcı doçent	90	153	161	188	196
Öğretim görevlisi	348	384	397	460	430
Okutman	213	221	232	246	216
Uzman	25	10	14	13	16
Araştırma görevlisi	71	75	66	90	117

Çevirici	0	0	0	0	0
Eğitim-öğretim plancısı	0	1	4	1	1
Toplam öğrenci sayısı	16.656	16.059	16.455	17.389	18.720
Üniversiteler	15.805	15.481	15.893	16.829	18.158
AB üye ve aday ülke uyruklu	2.630	2.983	2.963	3.145	3.280
Diğer eğitim kurumları	851	578	562	560	562
AB aday ülke uyruklu	0	17	20	24	28
Yeni kayıt öğrenci sayısı	2.926	3.481	3.690	3.971	4.254
Üniversiteler	2.713	3.323	3.533	3.824	4.099
AB üye ve aday ülke uyruklu	538	657	639	706	745
Diğer eğitim kurumları	213	158	157	147	155
AB aday ülke uyruklu	0	5	4	7	7
Önceki yıl mezun sayısı	2.105	1.677	1.718	1.649	1.797
Üniversiteler	1960	1.499	1.599	1.550	1.691
AB üye ve aday ülke uyruklu	302	281	355	295	375
Diğer eğitim kurumları	145	178	119	99	106
AB aday ülke uyruklu	0	0	0	1	3

Erasmus Statistics

[Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2006-07](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08](#)

[Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09](#)

11.7.3. Yükseköğretimde Yurtdışına Giderek Öğrenim Görenlerin Sayısı

	2000-01	2005-06	2007-08	2008-09	2009-10
Toplam	20.467	19.735	21.481	24.411	23.421
Özel burs veya kendi imkânlarıyla gidenler	19.450	19.343	21.242	23.891	22.518
Devlet bursu ile gidenler	1.017	392	239	520	903
AB üye ve aday ülkeleri	7.021	9.567	10.340	10.859	10.424
Özel burs veya kendi imkânlarıyla gidenler	6.973	9.505	10.283	10.749	10.192
Devlet bursu ile gidenler	48	62	57	110	232
Lisans ve altı	15.109	13569	15908	18555	17.923
Özel burs veya kendi imkânlarıyla gidenler	15.084	13549	15899	18550	17.921
Devlet bursu ile gidenler	25	20	9	5	2

Lisansüstü	5.358	6.166	5.573	5.856	5.498
Yüksek lisans	3.203	4.010	3.871	4.056	3.899
Özel burs veya kendi imkânlarıyla gidenler	2.942	3.930	3.765	3723	3.277
Devlet bursu ile gidenler	261	80	106	333	622
Doktora	2.155	2.156	1.702	1.800	1.599
Özel burs veya kendi imkânlarıyla gidenler	1.424	1.864	1.578	1618	1.320
Devlet bursu ile gidenler	731	292	124	182	279

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2006-2007

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Açık İlköğretim Okulu : Bu okul çeşitli nedenlerle ilköğretimlerini tamamlayamayan ve zorunlu ilköğretim yaş sınırını aşarak eğitim-öğretim sisteminin dışında kalan yetişkinlere uzaktan eğitim ilke ve teknikleriyle her yerde her durumda eğitim- öğretim olanağı vermek; bu yolla toplumun eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek, meslek edinmelerini kolaylaştırmak, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmalarını sağlamak ve onları üst öğrenime hazırlamak amacındadır.

Açık Mesleki Öğretim Lisesi : Uzaktan eğitim yoluyla mesleki eğitim programları uygulayan meslek lisesi.

Açıköğretim Lisesi : İhtiyaç duyan herkese, istediği yer ve zamanda eğitimini devam ettirme imkanı sağlama amacı ile kurulan uzaktan eğitim sunan genel ortaöğretim okulu

Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınav (ALES) : Lisansüstü eğitim görmek isteyenlerin ya da herhangi bir yükseköğretim kurumunda araştırma görevlisi olarak çalışmak isteyenlerin girmek zorunda oldukları sayısal ve sözel yeterlilikleri ölçmeye yönelik sınav

Ana okulu : 37-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okul öncesi okul

Ana sınıfı : 60-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla örgün eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıf

Anadolu İletişim Meslek Lisesi : Anadolu İletişim Meslek Lisesi, öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür kazandırma yanında, temel olarak iletişimle ilgili alanlarda (halkla ilişkiler, matbaacılık gazetecilik, radyo, televizyon vb.) mesleki eğitim veren, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan aynı zamanda bir yabancı dilin iyi derecede öğretilmesini amaçlayan mesleki ortaöğretim okuludur

Anadolu Lisesi : Anadolu Lisesi öğrencilerini ilgi, yetenek ve başarılarına göre yükseköğretim programlarına hazırlamayı ve bir yabancı dili dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde öğretmeyi amaçlayan genel ortaöğretim okulu. Bu okullara merkezi sınav ile öğrenci alınmaktadır

Anadolu Meslek Lisesi : Anadolu meslek lisesi öğrencilere; orta öğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür kazandırma yanında, temel olarak öğrencilere endüstriyel teknik alanlarda mesleki eğitim veren ve onları hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan ve aynı zamanda bir yabancı dilin iyi derecede öğretilmesini amaçlayan mesleki ortaöğretim okuludur. Bu okullara merkezi sınav ile öğrenci alınmaktadır

Anadolu Öğretmen Lisesi : Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerini ilgi, yetenek ve başarıları doğrultusunda yükseköğretim programlarına hazırlayan aynı zamanda bir yabancı dilin iyi derecede öğretilmesinin amaçlandığı genel ortaöğretim okuludur. Bu okullarda öğretmen yetiştirmeyle ilgili bazı dersler de okutulmaktadır. Bu okullara sınavla öğrenci alınmaktadır

Anadolu Teknik Lisesi : Öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür verme yanında, temel olarak endüstriyel teknik alanlarda mesleki eğitim veren, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan, aynı bir yabancı dilin iyi derecede öğretilmesini amaçlayan, fen bilimleri ağırlıklı programlar uygulayan mesleki ortaöğretim okuludur. Bu okullara merkezi sınav ile öğrenci alınmaktadır.

Anadolu Ticaret Meslek Lisesi : Öğrencilerine ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür verme yanında, temel olarak ticaretle ilgili alanlarda (muhasabe, finansman, pazarlama, büro yönetimi, sekreterlik vb.) mesleki eğitim veren, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan aynı zamanda bir yabancı dilin iyi derecede öğretilmesini amaçlayan, mesleki ortaöğretim okuludur. Bu okullara merkezi sınav ile öğrenci alınmaktadır

Bağımlı Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi : Okul öncesi dönemden itibaren ilköğretime çeşitli programlarla ve kaynaştırma eğitimi yoluyla devam edebilecek otistik çocuklar için ilköğretim okulu bünyesinde açılan merkez

Bağımsız Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi : Otistik özellikleri ve bireysel farklılıkları nedeniyle kaynaştırma eğitiminden yararlanamayacak durumdaki 3-15 yaş grubundaki otistik çocukların kendilerine yetecek derecede bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla açılan merkez

Başöğretmen : Alanında ya da eğitim bilimleri alanında doktora öğrenimini tamamlayan öğretmenlerden kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler ve sicil; lisans öncesi ve lisans mezunu öğretmenler ile alanı ya da eğitim bilimleri alanı dışında lisansüstü öğrenimini tamamlayan uzman öğretmenlerden ise kıdem, eğitim, etkinlikler, sicil ve sınav ölçütlerine göre yapılan değerlendirme ve başarı sıralaması sonucunda alanlarında ayrılan kontenjana yerleştirilenleri tanımlar. Bu kademe, öğretmenlik kariyer basamağında üçüncü (en üst) kademeyi tanımlar.

Bilim ve Sanat Merkezi : Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için açılmış okul

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) : Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır

Çok Programlı Lise : Ayrı ortaöğretim kurumlarının açılması ekonomik olmayan küçük yerleşim birimlerinde genel ve mesleki eğitim programlarının aynı yönetim altında uygulandığı okullardır. Öğrenciler bitirdikleri programın lise türünün diplomasını alırlar.

Darülmuallimin (*Erkek muallim mektebi*) : Osmanlı imparatorluğunun modernleşme döneminde ilkokullara öğretmen yetiştirmek üzere, medrese dışında açılmış ilk öğretmen okuludur (16 Mart 1948).

Eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları : Türk Milli Eğitim Sisteminde nüfusu 30.000'den az olan her il/ilçe bir eğitim bölgesi olarak kabul edilmektedir. Temel amaç, eğitim kurumlarının, birbirlerini tamamlaması ve bir bütün oluşturması; bu kurumlara öğrenci alınacak çevrelerin belirlenmesi; nüfusu az ve dağınık olan yerlerde merkez okulların oluşturulması, yerel yönetimler, özel sektör ve gönüllü kuruluş temsilcilerinin eğitim yönetimi ve karar süreçlerine katılımı ile katkılarının sağlanmasıdır. Bu bölgelerde müdürler kurulu ve danışma kurulları bulunmaktadır

Eğitim enstitüsü (*iki yıllık eğitim enstitüsü, üç yıllık eğitim enstitüsü*) : MEB'e bağlı olarak, 1982 yılına kadar (üç yıllıklar 1978 yılına kadar) ilkokullara ve orta okullara öğretmen yetiştirmek üzere faaliyette bulunan yükseköğretim kurumlarıdır.

Eğitim fakültesi : Eğitim Fakülteleri, Türk yükseköğretim sistemi içerisinde yer alan en az 4 yıl süreli kurumlardır. Temel görevleri okul-öncesi ilköğretim ve orta öğretim düzeyleri için öğretmen yetiştirmektir.

Eğitim ve Uygulama Okulları : Sadece öğretilbilir zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim okulu

Eğitim Yüksek Okulu : 1982 yılından itibaren MEB'e bağlı iki yıllık eğitim enstitülerinin üniversitelere bağlanması ve adlarının değiştirilmesiyle oluşturulmuş yükseköğretim kurumlarıdır. Sınıf öğretmeni yetiştiren bu okulların öğretim süreleri 1989 yılında 2 yıldan 4 yıla çıkarılmıştır.

Fen Lisesi : Fen ve matematik alanlarındaki yetenekleri yüksek olan öğrencileri, matematik ve fen bilimleri alanında yüksek öğrenime hazırlamayı amaçlayan ve sınavla öğrenci alan genel ortaöğretim kurumudur

Fen-edebiyat fakültesi : Üniversitelere bağlı olarak lisans ve lisansüstü düzeyde öğretim ve araştırma faaliyetinde bulunan ve asıl fonksiyonları fen-edebiyat alanında bilim adamı yetiştirmek olan yükseköğretim kurumlarıdır. Bu kurumların mezunları, aynı zamanda "orta öğretim alan öğretmenlikleri tezsiz yüksek lisans programı"na katılarak öğretmen aday olma hakkını elde etmektedirler.

Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu : Görme yetersizliği olan bireyler için gerekli olan araç-gereç ve diğer eğitim materyallerinin üretilmesi, çoğaltılması, dağıtılması ve eğitim programları ile yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığınca açılan özel eğitim kurumu.

Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi : Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi öğrencilerine güzel sanatlar ve spor alanlarında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim sunan, öğrencilerini güzel sanatlar ve spor alanındaki yükseköğretim programlarına hazırlayan genel akademik ortaöğretim okuludur. Bu okullara özel yetenek sınavı ile öğrenci alınır

Halk Eğitimi Merkezleri (HEM) : Yaygın eğitim etkinliklerini yürüten eğitim merkezleri

Hastane İlköğretim Okulu : Resmî ve özel sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören ve/veya süreğen hastalığı olan zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri için Bakanlık, Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastanelerin bünyesinde Bakanlığa bağlı açılan ilköğretim okulu

Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü : Training institutions opened by Ministry of National Education with an eye to carry out in-service training for teachers and administrators

İkili Eğitim : Okul öncesi eğitim kurumlarında, her grupta bir öğretmen olmak ve günde 6 çalışma saati süresini aşmamak kaydıyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitimidir.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu : İşletmelerde yapılacak meslekî eğitimin plânlanması, geliştirilmesi, değerlendirilmesi konularında karar almak, valiliğe görüş ve önerilerde bulunmak üzere il düzeyinde oluşturulan bir kuruldur. Kurul il milli eğitim müdürünün başkanlığında çeşitli resmi kuruluşlar ile çeşitli meslek odaları ve sendika temsilcilerinden oluşur. and is headed by provincial director of national education.

İlköğretim müfettişi (İlköğretim denetçisi) : Yerel düzeyde 81 ilde örgütlenmiş, daha ziyade Bakanlığa bağlı tüm ilköğretim kurumlarını denetlemekle görevli müfettişler. Sayıları yaklaşık 3000 civarında olan bu müfettişler Bakanlık kuruluşlarının her türlü etkinlik ve işlemleri ile ilgili olarak rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmekle görevlidirler.

İlköğretim Okulu : Sekiz yıl süreli zorunlu eğitimi kapsayan ilköğretim okulu

İlköğretmen Okulu (Öğretmen okulu, muallim mektebi) : Cumhuriyetin başlangıç yıllarında ilkokullara öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak kurulmuş okullardır. Bu okullar, 1974 yılına kadar ilkokullara öğretmen yetiştirmişlerdir. Bu tarihten itibaren ilkokullara öğretmen yetiştirme işlevi Eğitim Yüksek Okullarına devredilmiştir. İlköğretmen Okullarının bir bölümü Eğitim Yüksek Okuluna dönüştürülmüş, bir bölümü de halen faaliyetlerini Anadolu Öğretmen Lisesi (lise statüsünde) adıyla sürdürmektedir.

İmam Hatip Lisesi : İmam Hatip Lisesi öğrencilerini hem din eğitimi alanında imamlık ve hatiplik, Kur'an kursu öğreticiliği gibi meslek alanlarına hazırlayan hem de kendi alanlarında yüksek öğrenime hazırlayan mesleki ortaöğretim okuludur.

İş Eğitim Merkezi : İş eğitim merkezi

İş okulu : İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylere eğitim veren okul.

Kalfalık sınavı : Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığını belirlemek için yapılan sınav

Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) : Kamu kurumlarına personel seçme amacıyla merkezi olarak yapılan sınav

Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavı (KPDS) : Kamu personelinin yabancı dil düzeyini belirlemek üzere yapılan merkezi olarak yapılan sınav

Kız Teknik ve Meslek Lisesi : Ortaöğretim düzeyinde genel kültür kazandırmayı amaçlayan genel kültür dersleri ile birlikte mesleki ve teknik alanlarda mesleki formasyon kazandırmayı amaçlayan, öğrencileri hayata, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan meslek lisesidir. Bu lisede uygulanan programların bazıları kız öğrencilere yöneliktir.

Köy enstitüsü : Köyleri geliştirme politikaları kapsamında, köylere öğretmen, sağlık ve diğer meslek elemanlarını yetiştirmek üzere 1940 yılında açılmış kurumlardır. Yapı ve programlarıyla Türkiye'ye özgü bir öğretmen yetiştirme modelidir. Bu okullar 1954 yılında mevcut ilköğretmen okullarıyla birleştirilmişlerdir

Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) : Adayların çeşitli akademik alanlarda yeterliklerini ölçmeyi amaçlayan ve sonuçları lisans programlarına yerleştirmede kullanılan yükseköğretime girişteki iki aşamalı sınavın ikincisidir.

Lise : Orta öğretim kurumlarına verilen genel ad. Ayrıca yükseköğretime yönelik genel eğitim veren lise türü

Meslek Lisesi : Mesleki eğitim veren ortaöğretim okullarına verilen genel ad

Meslek yüksekokulu (Meslek yüksekokulları) : Türkiye'de meslek yüksek okulları, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyıl süreli eğitim-öğretimi kapsar. Öğrencilere yüksek öğrenim düzeyinde genel bir eğitim-öğretim vermenin yanında belli bir meslekte uzmanlaşması amaçlanır. Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına sınavsız olarak girişleri mümkündür.

Mesleki Açıköğretim Lisesi : Uzaktan eğitim yapan mesleki açık öğretim lisesi.

Mesleki Eğitim Kurulu : Meslekî ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, çıraklık ve yaygın eğitim, kurumlar ile işletmelerde yapılacak meslekî eğitimin plânlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığında oluşturulan kuruldur. Kurul Milli Eğitim Bakanlığının mesleki eğitimle ilgili üst düzey yöneticileri ile çeşitli bakanlıkların üst düzey temsilcileri, çeşitli meslek odaları, işveren ve iş sendikalarının temsilcilerinden oluşur.

Mesleki ve teknik eğitim bölgeleri : Türk Eğitim Sistemi içerisinde bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından oluşan Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri mevcuttur. Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi meslekî ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilmeleri amaçlanmaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM) : Meslekî ve teknik eğitim alanında orta öğretim diploması, sertifika ve belge veren programları uygulayan; eğitim maliyetini azaltmak, kaynak savurganlığını önlemek ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla çok program, tek yönetim ilkesine uygun olarak kurulan eğitim merkezleri

Milli Eğitim Müdürlüğü : Türk Eğitim Sisteminde her il ve ilçede Milli Eğitim Müdürlükleri bulunmaktadır. Milli Eğitim Müdürlükleri, mülki amirlere (illerde vali, ilçelerde kaymakam) bağlı olarak çalışan ve eğitim hizmetlerinin il ve ilçe düzeyinde yönetiminden sorumlu birimlerdir. Tüm okullar bu birimlere bağlıdır.

Milli Eğitim Şurası : Türk Eğitim Sistemine en geniş anlamda yön vermek amacıyla görüş ve önerilerin sunulup tartışıldığı ve kuruluşu, çalışmaları kanunla düzenlenen geniş katılımlı toplantılardır. İlk kez 1939 yılında toplanmıştır. Toplanmaları düzensiz aralıklardadır (yaklaşık 4-5 yılda bir) ve halen sürmektedir. En son olarak 17.si (2006 yılı) toplanan bu şuralar Bakanlığın danışma organı niteliğinde olup, kararları bağlayıcı değil, Bakanlığa yol gösterici, fikir vericidir.

Müfettiş / Bakanlık müfettişi (denetçi/bakanlık denetçisi) : Merkezi düzeyde örgütlenmiş, Bakanlığa bağlı tüm okulları ve birimleri denetlemekle görevli müfettişler. Sayıları yaklaşık 400 civarında olan bu müfettişler Bakanlık kuruluşlarının her türlü etkinlik ve işlemleri ile ilgili olarak rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmekle görevlidirler.

Öğrenci Konseyi : Öğrenci Konseyleri; üniversitelerin ön lisans ve lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin eğitim, sağlık, spor ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında öğrencilerin görüşlerini belirleyerek, yönetim organlarına bildirilmesi ve bu organlarla öğrenciler arasındaki iletişimi oluşturmak amacı ile oluşturulan konseyler.

Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) : Yükseköğretim programlarına öğrenci seçmek ve yerleştirmek amacıyla ülke çapında merkezi olarak Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan çoktan seçmeli sınav.

Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi : Öğrencilerin kendini gerçekleştirmesi, okulda demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, okulun tüm imkânları ile çevreye açılması, veli ve öğrencinin beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi, hizmet üretkenler ile alanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Sözleşmeye ilişkin uygulama 2005-2006 öğretim yılından itibaren başlatılmıştır.

Öğretmen : Genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyon eğitimi alarak yetişmiş ve adaylık döneminden sonra her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim-öğretim ve bununla ilgili yönetim hizmetlerini yürütenleri tanımlar. Bu kademe, öğretmenlik kariyer basamağında ilk kademeyi tanımlar

Öğretmenler Kurulu : Okul müdürünün başkanlığında müdür yardımcıları ile bütün öğretmenler ve okul rehber öğretmenleri ile ilköğretim kurumunun özelliği dikkate alınarak kurumda görevli uzman ve usta öğreticilerden oluşur. Kurul, ders yılı başında, ikinci yarıyıl başında, ders yılı sonunda ve okul yönetimince gerek duyulduğunda toplanır. İlk toplantıda önceki yılın değerlendirilmesi ile yeni öğretim yılı çalışma esasları belirlenir ve iş bölümü yapılır.

Öğretmenlik formasyonu (*Pedagojik formasyon, öğretmenlik sertifikası*) : Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen olmak isteyen adaylardan aramış olduğu yeterlik belgesi. Öğretmenlik meslek derslerinden oluşan bu program, halihazırda sadece İngilizce, okul öncesi ve sınıf öğretmenlikleri için düzenlenmektedir. Program için öngörülen asgari süre iki yarı yıldır.

Okul-aile birliği : Okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak üzere kurulmuşlardır.

Önlisans Diploması : Associate degree diploma awarded to the graduates of higher education programs lasting at least 4 semesters or ones completing 4 semesters of any higher education programs successfully

Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı : Bir üniversiteden alınmış lisans derecesine dayalı olarak, orta öğretim kurumlarına alan öğretmeni yetiştirmek üzere (örneğin; matematik, fizik, tarih, coğrafya vb.) düzenlenmiş, öğretmenlik meslek derslerinden oluşan ve en az üç yarı yıl süreli olan tezsiz programlardır. Bu programı başarıyla tamamlayan öğrenciler, eğitim fakültesi mezunları gibi, aynı koşullarla öğretmen adayı olma hakkını elde ederler.

Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) : Ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı

Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi : Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerine ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür verme yanında, temel olarak turizm sektöründeki alanlarda mesleki eğitim veren programlar uygulayan, bir yabancı dilin ağırlıklı olarak öğretildiği mesleki ortaöğretim okuludur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu : Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılmasını yapmak amacıyla RAM müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı, psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen bir rehber öğretmen, görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen, gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen, bireyin velisinden oluşan kuruludur.

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu : It is the board for educational evaluation and diagnosis of the handicapped children consisted of the chief of special education service board, a school counselor able to use psychological measurement devices, one of the visual impairment, hearing impairment, or mental retardation teacher, one mobile special education teacher and children's parents under the head of the director of Guidance Research Center or a deputy principle entrusted by director of Guidance Research Center.

Özel Eğitim Meslek Lisesi : Eğitimlerini kaynaştırma eğitimi yoluyla sürdüremeyen engelli öğrencilere yönelik mesleki eğitim programları uygulan mesleki orta öğretim lisesi

Özel yetenek sınavı : ÖÖS'ye ek olarak özel yetenek gerektiren programlara güzel sanatlar, spor, müzik vb.) öğrenci almak amacıyla düzenlenen adayların başvurduğu alana ilişkin yeteneğini belirlemeye yönelik sınav.

Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PIO) : Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup, birbirine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yatılı, pansiyonlu bölge ilköğretim okulu

Pratik Kız Sanat Okulu : Örgün eğitim kurumlarını tamamlamış, herhangi bir kademesinden ayrılmış veya bu sisteme hiç girmemiş genç kadınlara değişik süre ve kademelerde düzenlenmiş modüler programlarla meslek eğitimi vermek amacıyla faaliyet gösteren yaygın eğitim kurumlarıdır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) : Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin çalışmalarla bölgesindeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek amacıyla her il merkezi ile nüfus ve hizmet gereklerine göre ilçelerde Bakanlıkça açılan eğitim kurumu.

Sağlık Meslek Lisesi : Öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgarî ortak genel kültür kazandırma yanında, temel olarak sağlıkla ilgili alanlarda (Acil Tıp, Radyoloji, Anestezi, Çevre Sağlığı, Diş Protez, Hemşirelik, Ortopedi, Tıbbî Sekreterlik) mesleki eğitim veren, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan mesleki ortaöğretim okuludur

Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) : Ekonomik yetersizlikler ve sosyal güvencesizlik nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen en yoksul ve çocuklu aileler için geliştirilmiş, yoksulluğun yeni nesillere devrini ve kuşaklar arasılmasını engellemeye yönelik bir gelir destek programıdır

Seviye Belirleme Sınavı (SBS) : Genel olarak ortaöğretim kurumlarına giriş sınavsızdır. Ancak, sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumları için sınav yapılır. MEB, 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılından itibaren ortaöğretim kurumlarına girişlerde "Seviye Belirleme Sınavları" (SBS) olarak isimlendirilen bir sistemi uygulamaya koyacaktır. Temel amaç öğrencilerin omuzlarındaki sınav yükünün ve stresinin yıllara yayılması ve okulun önemsenmesinin sağlanmasıdır. Bu amaçla ilköğretim 6'ncı, 7'inci ve 8'inci sınıflarında sınavlar yapılacaktır.

Sosyal Bilimler Lisesi : Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etme hedefiyle, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarındaki ilgi ve yetenekleri üst düzeyde olan öğrencileri bu alanlarda yüksek öğretime hazırlamayı amaçlayan genel ortaöğretim okuludur. Bu okullarda bir yıl süreli yabancı dil hazırlık eğitimi yapılmaktadır. Bu okullara sınavla öğrenci alınmaktadır

Spor Lisesi : Öğrencileri beden eğitimi ve sporla ilgili yüksek öğretim programlarına hazırlayan, aynı zamanda beden eğitimi ve spor alanında başarılı sporcular yetiştirmeyi amaçlayan genel ortaöğretim okuludur. Bu okullara özel yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır

Sürekli Eğitim Merkezi (SEM) : Sürekli Eğitim Merkezi; daha çok yetişkinler için sosyal, kültürel ve özellikle mesleki alanlarda bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek üzere düzenlenmiş değişik beceri kazandırma kursları düzenleyen merkezler. Üniversitelerin birçoğunda da benzer amaçlarla yetişkinlere yönelik benzer merkezler bulunmaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) : Türkiye'de eğitimin stratejisini oluşturan kurumdur. Doğrudan Bakana bağlı olarak görev yapar ve onun en yakın bilimsel danışma ve karar organıdır.

Tam Gün Eğitim : Anaokulları ile uygulama sınıflarında aynı çocuk grubuna yönelik olarak günün sabah ve öğleden sonraki bölümlerini kapsayacak ve öğretmenlerin günlük çalışma saati süresini aşmayacak biçimde okul müdürlüğünce düzenlenen zaman çizelgesine göre yapılan eğitimi ifade eder

Taşınmalı ilköğretim : İlköğretim okulu bulunmayan veya eğitim-öğretime kapalı olanlar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin seçilen merkezlerdeki ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla yapılan uygulama.

Taşınabilir öğretmen (*Taşınabilir Öğretmen Projesi*) : MEB, kırsal kesimdeki okullarda boş geçen derslerin doldurulması, öğretmen kaynağının etkin ve verimli kullanılmasının sağlanması amacıyla "Taşınabilir Öğretmen Projesi" geliştirmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Taşınabilir okul : MEB, okuldan uzak kalan çocukların eğitimle buluşturulması amacıyla "Taşınabilir Okul Projesi" geliştirilmiş ve uygulamaya başlamıştır. Bu proje ile okul ihtiyacı olan yerleşim birimlerine bir hafta içinde kurulup hizmete açılabilen okullar yapılabilmektedir. Taşınabilir okul modelinin içinde normal bir okulda bulunan tüm birimler mevcuttur.

Teftiş Kurulu Başkanlığı : Türk Eğitim Sistemi içerisinde denetim alt sisteminden merkezi düzeyde olanı. Kurul, Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü etkinlik ve işlemleri ile ilgili olarak rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmekle görevlidir.

Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi : Ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür kazandırma yanında, temel olarak çeşitli endüstriyel meslek alanlarında meslekî formasyon verilmesiyle, hayata, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programlar uygulayan mesleki ortaöğretim okulu

Teknoloji Geliştirme Merkezi : Özellikle yükseköğretim kurumlarının yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, üretim, yayın ve danışmanlık yapan, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip kurumlar olarak üniversite-toplum ilişkileri desteklenmek amacıyla oluşturdukları merkezler.

Ticaret Meslek Lisesi : Öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür kazandırma yanında, temel olarak ticaretle ilgili alanlarda (muhasabe, finansman, pazarlama, büro yönetimi, sekreterlik vb.) mesleki eğitim veren, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan mesleki ortaöğretim okuludur.

Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) : Tıpta uzmanlık yapacakları belirlemek üzere yapılan merkezi sınav

Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavı (UDS) : UDS Üniversitelerarası Kurul Dil Sınavı'nın kısaltmasıdır. Üniversitelerin lisansüstü programlarına giriş, akademik yükseltme ve kadrolara atanma vb için önkoşul olan ve merkezi olarak düzenlenen yabancı dil yeterlilik sınavı.

Uygulama sınıfı : 36-72 aylık çocukların eğitimi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıf

Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri : YÖK, mezunları istihdam sorunu yaşayan mevcut teknik eğitim fakültelerini, ikisi dışında, uygulamalı teknik bilimler fakültelerine dönüştürerek, yükseköğretimde uygulamalı bilimler ağırlıklı eğitim yapacak lisans programları açılması sürecini başlatmıştır. Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri, iş dünyasının taleplerine uygun nitelikte, lisans düzeyinde eleman yetiştirmek üzere, uygulama ağırlıklı eğitim yapacaktır.

Uzman öğretmen : Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlayan öğretmenlerden kıdem, hizmetiçi eğitim, etkinlikler ve sicil; lisans öncesi ve lisans mezunu öğretmenler ile alanı ya da eğitim bilimleri alanı dışında lisansüstü öğrenimini tamamlayan öğretmenlerden ise kıdem, eğitim, etkinlikler, sicil ve sınav ölçütlerine göre yapılan değerlendirme ve başarı sıralaması sonucunda alanlarında ayrılan kontenjana yerleştirilenleri tanımlar. Bu kademe, öğretmenlik kariyer basamağında ikinci kademeyi tanımlar

Yarım Gün Eğitim : Okul öncesi eğitim kurumlarında günde 6 çalışma saati süresini aşmayacak şekilde sabah veya öğleden sonra yapılan eğitimi ifade eder.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) : Nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde (köy, mezra, kom, oba) zorunlu eğitim çağına gelmiş yoksul veli çocuklarının sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü okullardır.

Yüksek Öğretmen Okulu (*Darülmualimin-i Aliye*) : MEB'e bağlı olan okul, lise öğretmeni yetiştirmek üzere kurulmuştur. Bu okullar 1978 yılında kapatılmıştır. İkinci tür Yüksek Öğretmen Okulu ise; MEB'e bağlı üç yıllık

eğitim enstitülerinin sürelerinin 4 yıla çıkarılması ve adlarının değiştirilmesiyle kurulmuştur. Bu okullar "Yüksek Öğretmen Okulu" adıyla ancak 4 yıl öğretim faaliyetinde bulunmuşlardır. 1982 yılında üniversitelere bağlanarak "eğitim fakültesi" adını almışlardır.

Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) : Adayların genel yeterliliklerini ölçmeyi amaçlayan iki aşamalı yükseköğretim giriş sınavlarının birinci aşamasıdır. İkinci aşama olan Lisans Yerleştirme Sınavına girebilmek için adayların bu sınavdan önceden belirlenen taban puanı alması gerekir.

Zümre Öğretmenler Kurulu : 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda aynı sınıfı okutan sınıf öğretmenleri ve varsa branş öğretmenlerinden, 6, 7 ve 8. sınıflarda branş öğretmenlerinden oluşur. Bu kurul, öğretim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça toplanır.

MEVZUAT

1475 Sayılı İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde İş Verenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyiş Esasları Hakkında Tüzük (Tüzük) : 01.05.1997, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 26.2.2007

1475 Sayılı İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde İş Verenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyişi ile ilgili yasal düzenleme

2005 yılının Özürlülerin İstihdam Yılı Olarak İlan Edilmesine İlişkin Başbakanlık Genelgesi (Genelge) : 2004, 2004/28, <http://www.ozida.gov.tr/istihdam/genelge.htm>, 25.01.2008
Genelgenin amacı, özürlülerin istihdamının sağlanmasıdır.

2252 sayılı Üniversiteler Kanunu (Yasa) : 1933, 2252, Resmi Gazete
Yasa, reform niteliğinde değişiklikler getirmiştir. 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile kurulması kararlaştırılan ve 1870 yılında İstanbul'da açılan Darülfünun (Üniversite) kaldırılmış, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur

4306 Sayılı Kanun (Yasa) : 18.08.1997, 4306, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/126.html>, 10.01.2008
Zorunlu eğitimin (ilköğretimin) süresini 8 yıla çıkaran ve uygulanması için çeşitli yaptırımlar getiren yasa

4702 sayılı Kanun (10.07.2001) : 10.07.2001, 4702, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/197.html>, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/197.html>, 10.01.2008
Daha önce çıkarılan pek çok yasanın bazı maddelerinde değişiklikler yapan, bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından oluşan Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri oluşturulmasını öngören yasa.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (Yasa) : 01.07.1976, 2022, 2022, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/516.html>, 25.01.2008
Bu kanunun amacı, 65 yaş üzeri yaşlı ve güçsüzlere yapılacak yardımın şekli ve ilkelerini belirlemektir.

Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği (Yönetmelik) : 1982, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 19/12/2007
The legislation regulating principles and methods regarding establishment, duty and functioning of Open Primary School under Ministry of National Education

Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 14/12/2005, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007
Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Açık Öğretim Lisesinin kuruluş, eğitim-öğretim, yönetim ve işleyişi ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

Açık Yükseköğretim Yönetmeliği (Yönetmelik) : 06/11/1982, Resmi Gazete/26291, <http://www.yok.gov.tr>, 02/10/2008
Bu yönetmelik yükseköğretim kurumlarının açık öğretim programları açılması ve işleyişi ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Anadolu İmam Hatip Liseleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 16/09/2006, Resmi Gazete/ 26291, <http://dogm.meb.gov.tr>, 27/02/2008
Anadolu İmam-Hatip Liselerinin 9. sınıf kontenjanlarının belirlenmesi, öğrenci başvuruları, kayıt-kabulleri, nakilleri, eğitim-öğretim ve yönetimle ilgili yapılacak iş ve işlemleri düzenleyen yönetmelik.

Anadolu Liseleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 27/04/2006, Resmi Gazete /26151, <http://ogm.meb.gov.tr>, 27/02/2008

Bu yönetmelik, hazırlık sınıfı bulunan okulların hazırlık sınıfı kontenjanlarının, hazırlık sınıfı bulunmayan okulların 9 uncu sınıf kontenjanlarının belirlenmesi, öğrenci başvuruları, kayıt-kabulleri, nakilleri, eğitim-öğretim ve yönetimle ilgili yapılacak iş ve işlemleri düzenlemektedir

Anadolu Üniversitesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği (Yönetmelik) : 18/08/1993, Resmi Gazete, <http://www.anadolu.edu.tr>, 17.12.2007

Anadolu Üniversitesi'nde açıköğretim sistemine göre eğitim-öğretim yapan fakültelerde uygulanacak ilkeleri belirleyen yönetmelik

Anayasa 1961 (Anayasa) : 20/07/1961, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 26/02/2008
Türkiye Cumhuriyeti devletinin 1961-1981 yılları arasında yürürlükte olan anayasası

Anayasa 1982 (Anayasa) : 07/11/1982, 2709, Resmi Gazete, <http://www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm>, 26.02.2008
Türkiye Cumhuriyeti'nin halen yürürlükte bulunan anayasası.

Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun (Yasa) : 27/09/1984, 3046, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Kamu hizmetlerinin düzenli, süratli, etkili, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülebilmesi için bakanlıkların kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esas ve usulleri düzenleyen yasal metin.

Belediye Kanunu (Yasa) : 09/07/2004, 5125, Resmi gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007
Belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yasal metin

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi : Resmi Gazete, http://orgm.meb.gov.tr/mevzuat/yonergeler/Bilim_Sanat_Yeni_Yonerge.doc, 25/01/2008

Bu Yönergenin amacı; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin seçimi, kayıt-kabul, eğitim-öğretim, yönetici ve öğretmen seçimi ile yetiştirilmesi ve açılan bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Burs Kredi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 24/08/2004, Resmi Gazete/25563, <http://www.kyk.gov.tr/yonetmelik/163.htm>, 27/02/2008

Bu Yönetmelik, kamu kurum ve kuruluşlarının (Vakıf üniversiteleri hariç) kendi mevzuatlarındaki kriterlere göre belirleyecekleri öğrenciler ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından belirlenecek öğrencilere hangi şartlarla burs-kredi verileceği ile bunların kesilmesi ve lüzumu halinde tahsiline ilişkin hak ve yükümlülükleri düzenlemektedir.

Büyükşehir Belediye Kanunu (Yasa) : 10/07/2007, 5216, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaya yönelik yasal metin.

Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar İle Pansiyonların Yönetimi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 31/05/2005, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çıraklık eğitimi merkezlerinde parasız yatılı çırak öğrenci okutma esasları ile parasız yatılı okumaya hak kazanan çırak öğrenciler için açılan pansiyonların yönetimine ve parasız yatılı olarak öğrenim göreceği çırak öğrencilere yapılacak sosyal yardımlara ilişkin esasları düzenleyen yasal metin.

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Halk Eğitimi Merkezlerindeki Yöneticiler Dışında Görevli Diğer Personelin Görev, Sorumlulukları İle Belge ve Değerlendirmelere İlişkin Yönerge (Yönerge) : Temmuz 2006, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı halk eğitimi merkezlerindeki yöneticiler dışında görevli diğer personelin görev, yetki ve sorumlulukları ile belge ve değerlendirmelere ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik

Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 29/05/1995, Resmi Gazete/22297, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 26/02/2008

Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile diğer kitap ve eğitim araçlarının niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, ilânı, seçimi, yayımlanması, dağıtımı ve ders kitabı/kitapları üreten yayın evlerinde aranacak şartlarla ilgili hususları düzenlemektedir.

Devlet Memurları Kanunu (Yasa) : 23/07/1965, 657, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenleyen ana kanun

Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun (Yasa) : 08/04/1929, 1416, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10/01/2008

Bu yasa, hem yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanı ihtiyacının karşılanması hem de kamu kurumlarının uzman ihtiyacının karşılanması amacıyla, devlet burslusu olarak yurt dışına lisans veya lisansüstü eğitim için gönderilecek öğrencilerle ilgili hususları düzenlemektedir

Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi (Yönerge) : 1999, 20506, Tebliğler Dergisi, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10/01/2008

Eğitim bölgeleri ve eğitim kurullarının oluşturulması ile ilgili yönerge

Eğitim kampüsleri Yönergesi (Yönerge) : March 2009, 2618, Tebliğler Dergisi/, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/pdf/2618.pdf>, 10/01/2010

MEB'e bağlı eğitim kampüslerinin kurulması, geliştirilmesi, bu kampüslerde yer alan ortak alan ve tesislerin kullanım, yönetim, bütçe, yönetsel ve mali işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönerge

Emekli Sandığı Kanunu (Yasa) : 08/06/1949, 5434, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10/01/2008

Kamu görevlilerinin emeklilikle ilgili lonularını düzenleyen yasa. Yasa emeklilik yaşı, emeklilik yaş sınırları, emeklilik ödemeleri, sağlık giderleri, vb benzeri konuları kapsar.

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun (Kanun) : 03.12.2008, Resmi Gazete/Official Journal No. 27084, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0567.pdf>, 20.12.2008

Sözleşme, engelli kişilerin tüm temel hak ve özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanmalarını teşvik etmeyi ve sağlamayı amaçlamaktadır. Kamusal alanların engelli kişiler için erişilebilir olmasını, ayrıca, bilgi ve iletişim alt yapısının geliştirilmesini öngörmektedir.

Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu (Yasa) : 07/06/2005, 5362, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007

Türkiye'de esnaf ve sanatkârlar ile bunların yanlarında çalışanların meslekî ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve meslekî eğitimlerini sağlamak, meslek disiplini ve ahlâkını korumak ve bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkârlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve konfederasyonun çalışma usûl ve esaslarını düzenleyen yasal metin.

Fen Liseleri Yönetmeliği : 23/12/2006, Resmi Gazete /26385, <http://ogm.meb.gov.tr>, 27/02/2008

Bu yönetmelik fen liselerine öğrenci seçimi, kayıt-kabul, nakil ve eğitim-öğretim ile ilgili konuları düzenlemektedir.

Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik : 14/11/2002, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/188.html>, 28/01/2008

Bu Yönetmeliğin amacı, göçmen işçi çocuklarının eğitim-öğretimi ile ilgili ilke ve yöntemleri düzenlemektir.

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 23/06/2009, Resmi Gazete 27267,
<http://mevzuat.meb.gov.tr/>, 26/02/2008

Bu Yönetmelik, güzel sanatlar ve spor liselerinde başvuru, öğrenci seçimi, kayıt-kabul, nakil ve eğitim-öğretimle ilgili iş ve işlemleri düzenlemektedir.

Halifelik Kaldırılması Hakkında Kanun (Yasa) : 03/03/1924, Resmi Gazete,
http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 22/12/2007

Osmanlı Devleti'nde padişahlara aynı zamanda halifelik unvanı veren düzenlemeyi ortadan kaldırarak Türkiye Cumhuriyeti devletinin din esaslarına dayanan bir devlet olmadığını ortaya koymak amacıyla Hilafetin kaldırılmasını sağlayan yasal düzenleme.

Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri Genelgesi (Genelge) : 10/06/2007, Resmi Gazete, http://www.meb.gov.tr,
 10/01/2008

Bu genelge ile; hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin planlanması ve düzenlenmesine ilişkin olarak daha önce yürürlüğe konulan çeşitli yazı ve talimatlarla merkezî ve mahalli hizmetiçi eğitim planlama ve uygulamalarına yönelik çeşitli genelgeler, değişen şartlar dikkate alınarak yeniden değerlendirilmiş ve güncellenmiştir.

İl İdaresi Kanunu (Yasa) : 10/06/1949, 5442, Resmi Gazete, http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 22/12/2007

Türkiye'nin, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmesini düzenleyen yasal metin.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma ve Usulleri Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) :
 21.10.2008, 27031, Resmi Gazete7Official Journal, http://mevzuat.meb.gov.tr, 15.03.2009

Yönetmelik, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının oluşumu, organları ve Görevlerini düzenlemektedir

İl Özel İdaresi Kanunu (Yasa) : 22/02/2005, 5302, Resmi Gazete, http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 22/12/2007

İl özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yasal metin.

İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun (Yasa) : 10/06/1930, 1702, Resmi Gazete, http://www.meb.gov.tr, 10/01/2008

İlk ve orta öğretim kurumlarına atanacak öğretmenlerin maaş dereceleri, kıdem süreleri ve bunlarla ilgili ücretlendirme sistemini düzenlemektedir.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 27/08/2003, Resmi Gazete,
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html, 25/01/2008

Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim Kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi ile ilgili yöntem ve ilkeleri düzenlemektir.

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi (Yönerge) : 2001, Tebliğler Dergisi
 2001/2521, http://www.meb.gov.tr, 10/01/2008

Yönetmeliğinde belirtilen kurumların rehberliklerini, teftişlerini, teftiş gruplarının görev ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 13/08/1999, Resmi Gazete,
http://mevzuat.meb.gov.tr, 10/01/2008

Bu Yönetmelik; ilköğretim müfettişleri ile müfettiş yardımcılarının atanması ve atanacaklarda aranacak nitelikler, görev, yetki, sorumluluk, çalışma usulü, yetişme şekli, yer değiştirme, rehberlik, araştırma, inceleme, soruşturma, teftiş ve değerlendirme hizmetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu (Yasa) : 12/01/1961, 222, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html>,
 20/01/2008

Zorunlu ilköğretimi düzenleyen kanundur

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (Yasa) : 19/06/1982, 864, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 22/12/2007
İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımları düzenleyen yasa

İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği (önetmelik) : 10/09/1985, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007
İlköğretim, lise ve dengi okulların eğitici çalışmalarını düzenleyen yönetmelik

İlköğretimde Yönelme Yönergesi (Yönerge) : 2003, Tebliğler Dergisi, <http://meb.gov.tr>, 22/12/2007
Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okulları öğrencilerinin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve uygun programlara yönlentilmelerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yasa

İş Kanunu (Yasa) : 22/05/2003, 4857, Resmi Gazete, http://www.calisma.gov.tr/mevzuat/4857_is_kanunu.htm, 25/01/2008
Bu Kanunun amacı işverenler ve işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenlemektir.

İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Kanun) : 15.05.2008, 5763, Resmi Gazete/Official Journal, <http://rega.basbakanlik.gov.tr>, 15.03.2009
Kanun 4857 sayılı İş Kanununda iş ve çalışma yaşamına ilişkin getirilen bazı değişiklikleri içermektedir.

Kamu Kurum ve Kuruluşları, Belediyeler, Vakıflar, Dernekler ve Meslek Odaları Tarafından MEB'nin Denetim ve Gözetiminde Ücretsiz Olarak Açılacak Yaygın Eğitim Amaçlı Kurslar Yönergesi (Yönerge) : 2001, Tebliğler Dergisi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 17/12/2007
Özel öğretim kurumları mevzuatı dışında kalan ve kuruluş maksatlarında; yaygın eğitim amaçlı faaliyette bulunabileceklerine ilişkin görev, yetki, sorumluluk ve uzmanlığı bulunan kamu kurum ve kuruluşları, belediye, vakıf, dernek ve meslek odaları tarafından ücretsiz olarak açılacak kursların açılış ve işleyişlerine ilişkin esaslarını düzenleyen yönerge

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uyulacak Usul ve Esaslar (Bakanlar Kurulu Kararı) : 06/11/2000, 2000/15, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10/01/2008
Kamu kurumlarının, kurumların hizmetlerinin gerektirdiği sayı ve nitelikteki kadroları tespitine ilişkin konuları düzenlemektedir. Karar; norm kadro çalışmalarının nasıl yürütüleceği, kimler tarafından ve nasıl yapılacağına ilişkin konuları düzenlemektedir.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (Yasa) : 24/12/2003, 5018, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10/01/2008
Bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemektir. Bu düzenlemeler Millî Eğitim Bakanlığı'nı da kapsamaktadır.

Karayolları Trafik Kanunu (Yasa) : 13/10/1983, 2918, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 18/12/2007
Karayollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek amacıyla düzenlenen yasal metin

Kaynaştırma Uygulamaları Genelgesi (Genelge) : 09/02/2004, 616, Resmi Gazete, <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/genelgeler/kaynastirmauygulamalari.htm>, 25/01/2008
Genelgenin amacı kaynaştırma uygulamalarının temel kurallarını belirlemektir.

Kaynaştırma Yoluyla eğitim Uygulamaları Genelgesi (Genelge) : 02/09/2008, Ministry of National Education, <http://orgm.meb.gov.tr/mevzuat/genelgeler/kaynastirma.pdf>, 20/12/2008
Bu genelge özel eğitimde kaynaştırma eğitimi ile ilgili belirsizlikleri gidermeye yönelik açıklamaları içermektedir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu (Yasa) : 23/05/1949, 5387, Resmi Gazete, <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/genelgeler/kaynastirmauygulamalari.htm>, 25/01/2008
Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili düzenlemeler içermektedir.

Köy Enstitüleri Kanunu (Yasa) : 25/06/1942, 5141, Resmi Gazete, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/882.html>, 10/01/2008
Bu yasayla Köy Enstitüleri adıyla özgün bir eğitim kurumu oluşturulmuştur. Daha çok kırsal kesime öğretmen yetiştirme ile ilgili maddeleri içerir

Köy Kanunu (Yasa) : 18/03/1924, 442, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22/12/2007
Nüfusu iki binden aşağı olan yerleşim yerleri olarak köylerin siyasi yönetim içindeki yerini ve yönetsel yapısını düzenleyen yasal düzenleme.

Law on promotion and Punishment of Teachers of Primary and Secondary Education (Kanun) : 10.06.1930, 1702, Resmi Gazete/Official Journal, <http://www.meb.gov.tr>, 31.12.2008
İlk ve orta öğretim kurumlarına atanacak öğretmenlerin maaş dereceleri, kıdem süreleri ve bunlarla ilgili ücretlendirme sistemini düzenlemektedir. Ayrıca, disiplinle ilgili konular yer almaktadır.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği (Yönetmelik) : 01/07/1996, Resmi Gazete/22683, <http://www.yok.gov.tr>, 28/02/2008
Lisansüstü eğitim programlarının (yüksek lisans ve doktora) açılması, giriş koşulları, süresi, eğitim, sınav ve mezuniyet koşulları vb konuları düzenleyen çerçeve yönetmeliktir.

Lozan Barış Antlaşması (Antlaşma) : 24.08.1923, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007
The international legal document ensuring recognition of Turkey by international community as an independent and equal state.

Maarif Teşkilatına Dair Kanun (Yasa) : 1926, 789, Resmi Gazete
Cumhuriyet Dönemi eğitim sisteminin yönetsel yapısını düzenleyen ilk yasal düzenleme

MEB Eğitim Kurumları Yöneticileri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 24.04.2008, Resmi Gazete/Official Journal, <http://www.meb.gov.tr>, 30.12.2008
Bu yönetmelikte, yönetim pozisyonları, eğiti kurumlarının tipleri, çeşitli tipteki kurumlara yönetici olarak atanma ölçütleri, yöneticilerin görev değiştirmeleri vb. konuları düzenlemektedir.

MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) : 13/08/2009, Resmi Gazete/27318, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 20/02/2010
Bu yönetmelik Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarına yönetici seçme, atama ve yer değiştirme konularını düzenlemektedir.

MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama Yönetmeliği (Yönetmelik) : 13.04.2007, Resmi Gazete/26492, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008
Bu yönetmelikte; yönetim pozisyonları, eğitim kurumlarının tipleri, çeşitli tipteki kurumlara yönetici olarak atanma kriterleri, yöneticilerin görev değiştirmeleri vb. konular düzenlenmektedir.

MEB Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği (Yönetmelik) : 04.03.2006, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008
Bu yönetmelik, öğretmenlerin atanmalarına ilişkin temel koşulları, atama esaslarını, yer değiştirme biçimlerini, çeşitli bölgelerdeki görev sürelerini, yer değiştirmeyle ilgili diğer konuları düzenlemektedir.

MEB Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği (Yönetmelik) : 04.03.2006, 26098, Resmi Gazete/Official Journal, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 15.03.2009
Yönetmelik, MEB merkez ve taşra teşkilatına ait kadrolara atanacaklarda aranacak nitelikler, görevde yükselme ve unvan değişikliği ile ilgili esasları düzenlemektedir.

MEB Taşra Teşkilatında İngilizce Dil Öğreticiliği ve Bilgisayar Öğreticiliği Görevlerinde Kısmi Zamanlı Geçici Personel İstihdamı İle Bu Personele Ödenecek Ücretlere İlişin Karar (Bakanlar Kurulu Kararı) : 14.09.2004, 2004/7891, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu karar, MEB'nin değişik birimlerindeki öğretici ihtiyacını karşılamak üzere, bir yılda 10 ayı geçmemek üzere, kısmi zamanlı ve geçici İngilizce ve bilgisayar öğreticisi istihdamına ilişkin konuları düzenlemektedir.

MEB Taşra Teşkilatında Öğretmen İhtiyacının Karşılınması Bakımından Alanlar Bazında Öğretici Görevinde Kısmi Zamanlı Geçici Personel İstihdamı İle Bu Personele Ödenecek Ücretlere İlişin Karar :

26.08.2005, 2005/9345, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu karar, MEB'nin değişik birimlerindeki öğretici ihtiyacını karşılamak üzere, bir yılda 10 ayı geçmemek üzere, kısmi zamanlı geçici öğretici istihdamına ilişkin konuları düzenlemektedir.

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği (Yönetmelik) : 03.10.1993, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun teşkilat ve görevleri ile Teftiş Kurulu Başkanı, müfettişler, müfettiş yardımcıları ve Teftiş Kurulu Şube Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumluluklarını bildirir.

MEB Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 31.05.2006, Resmi Gazete,

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim, ortaöğretim, uzaktan öğretim ile yaygın eğitim okul veya kurumlarında yapılan yabancı dil eğitimi ve öğretimi ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yasal metin.

MEB Yöneticilerinin ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişin Karar (Bakanlar Kurulu Kararı) :

01.12.2006, 2006/11350, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu karar, MEB örgün ve yaygın eğitim kurumlarında görevli, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerinin aylık ve ek ders ücreti karşılığında okutacakları haftalık ders saatlerinin sayısını, ders verileceklerin niteliklerini ve diğer konuları düzenlemektedir.

MEB'e Bağlı Okullarda Enerji Yöneticisi Görevlendirilmesine İlişin Yönetmelik (Yönetmelik) :

17/04/2009, 27203, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10/01/2010

Bu yönetmelik MEB'e bağlı okullarda enerjinin etkin kullanılması, enerji maliyetlerinin azaltılması ve çevrenin korunması ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir.

Meslekî Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 24.12.2005, Resmi Gazete,

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Meslekî Açık Öğretim Lisesinin kuruluş, eğitim-öğretim, yönetim ve işleyişi ile ilgili usul ve esasları belirleyen yasal metin.

Mesleki Eğitim Kanunu (Yasa) : 05.06.1986, 3308, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu Kanunun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir.

Mesleki Eğitim Merkezleri Ödül ve Disiplin Yönetmeliği (Yönetmelik) : 24.08.2007, Resmi Gazete,

<http://mevzuat.meb.gov.tr>, 22.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çıraklık eğitimi veren kurum ve kuruluşlarda teorik ve pratik eğitim-öğretim verilen öğrenci/kursiyerlerin ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik

Mesleki Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlarına İlişin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) : 22.05.2002, Resmi

Gazete/24762, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 25.02.2008

Bu yönetmelik mesleki ve teknik eğitim bölgeleri içinde yer alan meslek yüksekokulu öğrencilerinin yurt içi ve yurt dışındaki işyerlerinde yapacakları eğitim, uygulama ve stajlarla ilgili konuları düzenlemektedir.

Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği (Yönetmelik) : 10.10.1983, Resmi Gazete,

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 17.12.2007

MEB Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Meslekî ve Teknik Açıköğretim Okulu'nun; amaç, kuruluş, yönetim, eğitim-öğretim işleriyle bu okuldaki görevlilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları kapsayan yönetmelik.

Meslekî ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi Oluşturulmasına İlişkin Yönerge (Yönerge) : 08/2002, Tebliğler Dergisi /2539, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 25/02/2008

Bu yönerge Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarında "İşe Yerleştirme ve İzleme Birimleri" ni oluşturma ve bu birimlerin çalışmalarına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği (Yönetmelik) : Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr/mevzuat>, 12.02.2008

Mesleki ve teknik eğitim uygulamalarını düzenleyen yönetmelik

Mesleki Yeterlik ve Belgelendirme Yönetmeliği (Yönetmelik) : 30/12/2008, 27096, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 12/01/2010

Bu MEB'e bağlı eğitim kurumlarının akreditesyonunda uyulacak usul ve esasları düzenlemektedir

Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu (Yasa) : 21.09.2006, 5544, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007

Ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin çalışma usûl ve esasların belirlenmesi ile ulusal yeterlilik çerçevesiyle ilgili hususları düzenleyen yasa

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenleri ile İlkokul Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri ile Ek Ders Ücretleri Hakkında Kanun (Yasa) : 05.03.1964, 439, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yasa, MEB'e bağlı eğitim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin niteliklerini, gerek maaşları karşılığında okutmakla yükümlü oldukları ders yüklerini, gerekse ücret karşılığında okutmakla yükümlü oldukları ders yüklerini, bu ders yüklerinin nasıl hesaplanacağını ve nasıl ücretlendirileceğini düzenlemektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği (Yönetmelik) : 08.04.1995, Resmi Gazete/22252, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yönetmelik, hizmetiçi eğitimle ilgili esasları düzenlemektedir. Bu bağlamda, hizmetiçi eğitimin amaçları, türleri, görevlendirmeler, programların geliştirilmesi, ödemeler, eğitimciler, ders materyallerinin sağlanması, eğitim yerleri vb. konular yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar : 08/2004, 2563, Tebliğler Dergisi, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu karar, Türkiye'de öğretmen atamalarıyla ilgili temel düzenlemedir. Karar, her kademedeki eğitim kurumlarına öğretmen olarak atanabilmek için gerekli koşulları, her bir ders için hangi programı bitirenlerin öğretmen olarak atanabileceğini ayrıntılı olarak düzenlemektedir.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumlarında Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği : 05.10.1983, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 31.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında burs, parasız yatılılık ve sosyal yardımların işleyişi ile ilgili yasal düzenleme

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği : 18.08.1983, Regulation, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 19.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda yatılı okuma imkanı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrencilerle, paralı yatılı okumak isteyen öğrenciler için açılan pansiyonların yönetimine ilişkin esasları düzenleyen yönetmelik

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) : 10.08.1999, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumların yönetici ve öğretmenlerinin norm kadrolarını düzenleyen yasal belge

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Yasa) : 15.02.1992, 3797, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat yapısını ve bu yapı içerisindeki birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını belirten yasa

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (kanun Hükmünde kararname) : 13.12.1983, 179, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr/mevzuat>, 10.01.2008

Bu Kanunun hükmünde kararnamenin amacı; Millî Eğitim Bakanlığının kuruluşu, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir.

Millî Eğitim Temel Kanunu (Yasa) : 24.6.1973, 1739, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>, 20.01.2008

Bu Kanun, Türk millî eğitiminin amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluklarını kapsar.

Öğrenim Kredisi Yönetmeliği (Yönetmelik) : <http://>

Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliği (Yönetmelik) : 28.01.1992, Resmi Gazete, <http://www.yok.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yönetmelik, üniversite öğretim üyeliklerine (yardımcı doçentlik, doçentlik, profesörlük) atanma ve yükselmeye ilgili kriterleri, görev sürelerini, görev sürelerinin uzatılmasını, kadro türlerini vb. konuları düzenlemektedir.

Öğretmen Adaylarının MEB'a Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik

Uygulamasına İlişkin Yönerge (Yönerge) : 10/1998, Tebliğler Dergisi/2493, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu Yönerge, öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine daha iyi hazırlanmalarını, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarındaki öğrencilerin, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel eğitim ve öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulaması çalışmalarının, amaç, ilke ve yöntemlerini kapsamaktadır.

Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (Kanun) : 15.06.1989, 3580, Resmi Gazete/Official Journal 20215, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 15.03.2009

Öğretmenlik mesleğini cazip hale getirerek eğitimin kalitesini yükseltmek, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına talebi artırmak için Millî Eğitim Bakanlığı'nca parasız yatılı veya burslu öğrenci okutmak ve bunlarla ilgili usul ve esasları düzenleyen yasa.

Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği (Yönetmelik) : 13.08.2005, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Yönetmeliğin amacı, öğretmenlerin, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmeleri ile ilgili usul ve esasları kapsar. Bu bağlamda; yükselme kriterleri, sınavla ilgili içerik ve diğer konular yer almaktadır.

Okul Aile Birliği Yönetmeliği (Yönetmelik) : 31.05.2005, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/>, 10.01.2008
Yönetmelik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirilmesi konularına değinmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi (Yönerge) : 11.02.2008, 39, http://ooggm.meb.gov.tr/mevzuat/cocuk_kulupleri_yonergesi.pdf, 21.12.2008

Bu yönergenin amacı, Bakanlığa bağlı resmî/özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-5 yaş grubundaki çocukların, eğitim saatleri dışındaki zamanlarda Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri ile Okul Öncesi Eğitim Programı doğrultusunda eğitimlerinin desteklenmesi için kurulan çocuk kulübünün işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 08.06.2004, Resmi Gazete/25486, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Yönetmelik, okul öncesi eğitim kurumlarının görev, yetki ve sorumluluklarını belirtir

Okul Öncesi Eğitimin Geliştirilmesi Hakkında Genelge (Genelge) : 15/06/2009, 2009/53, http://ooggm.meb.gov.tr/donatim/2009-53*genelge.pdf, 15/03/2010

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına ilişkin alınacak önlemler hakkında genelge.

Okul Pansiyonları Kanunu (Yasa) : 13.07.1982, 2698, Resmi Gazete/17781, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 25.02.2008

Bu kanun, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yatılı okuma imkanı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrencilerle paralı yatılı okumak isteyen öğrenciler için okul pansiyonlarının açılması, işletilmesi ve yönetimini düzenlemektedir

Orta Vadeli Program 2008-2010 (Bakanlar Kurulu kararı) : 28.05.2008, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Kamu mali yönetiminde yapılan reform kapsamında yeni bir politika belgesi olarak ortaya çıkan Orta Vadeli Programın üçüncüsü. 2008-2010 dönemini kapsayacak olan bu Program, Dokuzuncu Kalkınma Planı ile genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği (Yönetmelik) : 08.12.2004, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yönetmelik, ortaöğretim kurumlarındaki sınav ve notlar, sınıf geçme ve tekrar etme durumları, sınav türleri, sınav sayıları, sınavların akademik ortalama üzerindeki etkilerini vb. düzenlemektedir.

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği : 31/07/2009, Resmi Gazete/27305, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 20/02/2010

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ortaöğretim okul ve kurumlarında eğitim, öğretim ve yönetim görev ve hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması Genelgesi (Genelge) : 14/12/2008, 2008/81, <http://omg.meb.gov.tr>, 10/01/2010

Genelge, özellikle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi adı altında birleştirilmesiyle dağınık bir görünüm az eden okulların birleştirilmeleri için gereken maddeler içermektedir.

Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri Yönergesi (Yönerge) : 12/2004, Tebliğler Dergisi/2567, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2567_0.html, 16.01.2008

Bu Yönergenin amacı, 3-15 yaş grubundaki otistik çocukların eğitim-öğretim görmelerini sağlamak üzere faaliyet gösteren Otistik Çocuklar Eğitim Merkezlerinin (OÇEM) kuruluşu ve işleyişine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Kanun Hükmünde Kararname) : 06.06.1997, 573, Resmi Gazete, <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/573.htm>, 20.01.2008

Bu Kanun Hükmünde Kararname, özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenler.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 31.05.2006, Resmi Gazete, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 20.01.2008

Bu Yönetmeliğin amacı; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektir.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu (Yasa) : 15.10.1983, 2916, Resmi Gazete, <http://www.hukuki.net/kanun/2916.15.text.asp>, 20.01.2008

30/5/1997 tarih ve 573 sayılı KHK'nin 28 inci Maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Özel Kurslar Yönetmeliği : 22.7.2005, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 17.12.2007

Özel kurslarda eğitim-öğretimi, yönetimi, öğrenci kayıt ve kabulü, öğretim programlarını, çalışma sürelerini, başarının değerlendirilmesini ve işleyiş esaslarını düzenleyen yasal metin.

Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 02.05.2006, Resmi Gazete, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26156_0.html, 25.01.2008

Bu Yönetmeliğin amacı; özörlölere yönelik olarak kurulacak özel mesleki rehabilitasyon merkezlerinin açılışı, denetlenmesi ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu (Yasa) : 14.02.2007, 5580, Resmi Gazete, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26434_0.html, 20.01.2008

Bu Kanunun amacı, özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Özel Öğretim Kurumları Öğrenci ve Kursiyer Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği (Yönetmelik) : 11.02.2009, Resmi Gazete/27138, <http://ookgm.meb.gov.tr>, 22.02.2009

Özel öğretim kurumlarında öğrenci ve kursiyerlerin ücretlerinin hangi esaslara göre tespit, tayin, ilân ve tahsil edileceğini belirleyen yasal düzenleme

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi (Yönerge) : 06/1997, Tebliğler Dergisi, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/960_0.html, 25.01.2008

Bu yönergenin amacı özel öğretim kurumu tesisleri ile binalar, bu tesis ve binalarda bulunması gereken araç gereçlerle ilgili standartları tespit etmektir.

Özel Öğretim Kurumlarına Yapılacak Malî Yardım Yönetmeliği (Yönetmelik) : 10.05.1985, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr/mebasp/mebdata/mevzuat>, 30.12.2007

Tesisler veya kamu yararına çalışacak dernekler tarafından ticari gayesi gözetilmeksizin kurulmuş bulunan özel öğretim kurumlarına MEB bütçesinde yer alan ilgili ödeneğinden yapılabilecek malî yardımın esas, şekil ve şartlarını belirleyen yasal düzenleme.

Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) : 11.02.2009, Resmi Gazete, <http://ookgm.meb.gov.tr>, 23.02.2009

Özel öğretim kurumlarında ücretsiz veya burslu okutulacak öğrenci ve kursiyerlerin miktarı, seçimi, kabul şartları ve müracaatlarıyla ilgili usul ve esasları düzenleyen yasal metin.

Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği (Yönetmelik) : 22.07.2005, Resmi Gazete/25883, <http://ookgm.meb.gov.tr>, 27.02.2008

Bu yönetmelik, özel okullarda eğitim-öğretimi, yönetimi, öğrenci kayıt ve kabulü, öğrenci devam ve devamsızlığını, öğrenci nakilleri ve öğrenci başarısının belirlenmesi ile ilgili konuları düzenlemektedir.

Özel Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği (Çerçeve Yönetmelik) : 22.7.2005, Resmi Gazete, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25883_0.html, 20.01.2008

Bu Yönetmeliğin amacı, özel, özel eğitim okullarında eğitim-öğretimi, yönetimi, kayıt-kabulü, devam-devamsızlık, nakil ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi ile ilgili esasları düzenlemektir

Özörlü İstihdamına İlişkin Başbakanlık Genelgesi (Yönerge) : 2006, 2006/15, <http://www.tsd.org.tr/content/view/406/2994/>, 25.01.2008

Genelgenin amacı, özörlü personelin istihdamına ilişkin uygulamada birliğin sağlanmasıdır

Özörlöler Kanunu (Yasa) : 01.07.2005, 5378, Resmi Gazete, <http://www.ozida.gov.tr/mevzuat/kanun.htm>, 25.01.2008

Bu Kanunun amacı; özörlölölüğün önlenmesi, özörlölölerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini sağlayacak tedbirleri olarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin koordinasyonu için gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Özörlöler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Yasa) : 01.07.2005, 5378, Resmi Gazete, <http://www.maliye.gov.tr>, 20.01.2008

Bu Kanunun amacı; özörlölölüğün önlenmesi, özörlölölerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini sağlayacak tedbirleri olarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin koordinasyonu için gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Rehberlik Araştırma Merkezleri ve Özel Eğitim Giderlerinin Karşılanması Genelgesi (Genelge) : 20.11.2007, 2007/85, Resmi Gazete, <http://ookgm.meb.gov.tr/genelgeler/291107-60490.pdf>, 25.01.2008

Genelgenin amacı özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılanmasındaki sorunları gidermektir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 17.04.2001, Resmi Gazete, Resmi Gazete, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>, 20.01.2008

Bu Yönetmeliğin amacı, il/ilçe düzeyinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu hizmetlerin verildiği rehberlik ve araştırma merkezleri ile eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemektir.

Şeriyeye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması Kanunu (Yasa) : 03.03.1924, 429, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007

TBMM'nin kabul ettiği yasaların şerri yönden uygun olup olmadığını denetlemekte olan Şeriyeye ve Evkaf Vekâleti'nin varlığını ortadan kaldıran yasal düzenleme.

Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 23.12.2007, Resmi Gazete/26385, <http://ogm.meb.gov.tr>, 27.02.2008

Bu Yönetmelik, sosyal bilimler liselerine öğrenci seçimi, kayıt-kabul, nakil ve eğitim-öğretim ile ilgili konuları düzenlemektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (Yasa) : 25.04.1983, 2828, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 27.12.2007

Korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenleyen yasa

Sosyal Sigortalar Kanunu (Yasa) : 17.07.1964, 506, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yasa, Türkiye'de sigortalı olarak çalışmakta olan kişilerin hizmet ve çalışma koşullarını düzenleyen temel yasadır. Yasada, sigortalı kişilerin; sağlık, emeklilik, yaşlılık ve ölüm hallerinde ne gibi ödemeler yapılacağını düzenlemektedir.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (Kanun) : 31/05/2006, Resmi Gazete/26200, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 10/01/2010

Bu yönetmelik, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak, bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek, sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile usul ve esasları düzenlemektedir.

Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar (Bakanlar Kurulu Kararı) : 06.06.1978, 15745, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>

Sözleşmeli kamu görevlilerini, ücretlerini, ücret dışında yapılacak yardımları, işe alınma usullerini, sözleşme sürelerini, yurt dışında sözleşmeli personel çalıştırılmasının koşullarını, sözleşmeli personel pozisyonlarını vb. konuları düzenlemektedir.

Spor Liseleri Yönetmeliği (Yönetmelik) : 20.06.2007, Resmi Gazete/26558, <http://ogm.meb.gov.tr/>, 27.02.2008

Bu Yönetmelik, spor liselerinde başvuru, öğrenci seçimi, kayıt-kabul, nakil ve eğitim-öğretimle ilgili konuları düzenlemektedir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği (Yönetmelik) : 17.10.2003, Resmi Gazete, <http://ttkb.meb.gov.tr/>, 11.01.2008

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının kuruluş ve işleyişini düzenleyen yasal metin

Taşımali İlköğretim Yönergesi (Yönerge) : 12/1994, Tebliğler Dergisi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 19.12.2007

Nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki öğrencilerin seçilen merkezdeki ilköğretim kurumlarına günü birlik taşınarak eğitim-öğretim verilmesini sağlamak amacıyla düzenlenen yasal metin.

Taşımali İlköğretim Yönetmeliği (Yönetmelik) : 15.04.2000, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/69.html>, 28.01.2008

Bu Yönetmeliğin amacı, ilköğretim okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim-öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak eğitim-öğretim görmelerini sağlamaktır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Yasa) : 03.03.1924, 430, Resmi Gazete, <http://www.meb.gov.tr>, 27.11.2007
 Tüm eğitim kurumlarını yönetim ve denetimini Milli Eğitim Bakanlığına veren yasal düzenleme.

Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği (Yönetmelik) : Resmi Gazete,
<http://www.yok.gov.tr>, 27.02.2010
 Bu yönetmelik tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık eğitiminin usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun (Yasa) : 1.11.1928, 1353, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007
 Kanun, Türkçe'yi yazmak için Arap harfleri yerine Latin harfleri esasına dayanan Türk harflerinin kabul edilmesini ve bu tarihten itibaren bu harflerin kullanılmasını düzenlemektedir.

Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) : 20.09.2002, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007
 Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine ilişkin açılacak özel kursların ve diğer dil kurslarında aynı maksatla oluşturulan dil ve lehçe derslerinin açılış, işleyiş ve denetim esaslarını düzenleyen yasal metin

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu (Yasa) : 18.05.2004, 5174, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007
 Türkiye'de ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları, ticaret borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenleyen yasa.

Üniversiteler Kanunu (Yasa) : 1973, 1750, Resmi Gazete, <http://>
 1981 yılına kadar geçerli olan üniversiteler kanunudur.

Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 31.12.2005, Resmi Gazete/26040,
<http://www.yok.gov.tr>, 27.02.20087
 Bu yönetmelik, vakıf yükseköğretim kurumlarının kuruluş, işleyiş, gözetim ve denetimine ilişkin konuları düzenlemektedir.

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu (Yasa) : 14.10.1983, 2923, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 22.12.2007
 Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tâbi olacağı esasları düzenleyen yasal metin.

Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği : 23.01.1967, Tebliğler Dergisi, <http://mevzuat.meb.gov.tr>, 26.01.2008
 Bu yönetmelik, çeşitli nedenlerle çocuklarını yanlarında gündüzlü ilkokullarda okutamayan ailelerin çocuklarına yatılı ve pansiyonlu olarak verilecek ilköğrenimin ilkelerini düzenlemektedir

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (Bakanlar Kurulu Kararı) : 09.07.2002, 2002/4367, 2002/4367,
<http://www.aktifsmmm.com.tr/TSVK/tsvkbkk2002.4367.htm>, 25.01.2008
 Bu kararın amacı eğitim yatırımlarını teşvik etmektir.

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği (Yönetmelik) : 14.2.2006, Resmi Gazete,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 29.12.2007
 MEB Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı yaygın eğitim kurumlarının kuruluş, görev ve işleyiş hakkındaki yöntem ve ilkeler ile halk eğitimi merkezlerinin gözetiminde veya iş birliğinde özel öğretim kurumları mevzuatı dışında açılacak kurslarla ilgili yönetim, eğitim-öğretim, üretim, rehberlik ve denetime ilişkin usul ve esasları düzenleyen yasal metin.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu (Yasa) : 16.08.1961, 351, Resmi Gazete/10887, <http://www.kyk.gov.tr>, 27.02.2008

Yüksek öğrenim gören öğrencilere kredi ve burs sağlama, yurtlar yaptırma ve yurt işletme vb. konularda Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun görev ve sorumlulukları düzenlemektedir.

Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun (Yasa) : 03.03.2004, 5102, Resmi Gazete/25394, <http://www.kyk.gov.tr>, 27.02.2008

Bu kanunun; yurt içinde yüksek öğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdî yardım verilmesiyle ilgili esas ve usulleri düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kanunu (Yasa) : 06.11.1981, 2547, Resmi Gazete, <http://www.yok.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yasa ile yükseköğretimin yapısı ve işleyişi kapsamlı biçimde değiştirilmiştir. Yasa, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının örgütlenme, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları ve öğrencilerle ilgili konuları düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) : 18.02.2009, Resmi Gazete/Official Journal No. 27145, <http://turkuaz.yok.gov.tr>, 12.03.2009

Yöntemlik yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi programının işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği (Yönetmelik) : 20.09.2005, Resmi gazete/Official Journal No. 25942, <http://www.yok.gov.tr/mevzuat>, 12.03.2009

Yükseköğretim kurumları öğrenci konseyleri ve Ulusal Öğrenci Konseyinin yetki, görev ve çalışma esaslarını düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun (Yasa) : 28.03.1983, 2809, Resmi Gazete, <http://www.yok.gov.tr>, 10.01.2008

Yasa, esas itibarıyla yükseköğretim kurumlarının kuruluşunu ve bağlı birimleriyle ilgili konuları düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği (Yönetmelik) : 21.08.1982, Resmi Gazete, <http://www.yok.gov.tr>, 10.01.2008

Bu yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında görevli yönetici, öğretim elemanı ve memurlarla ilgili inceleme ve soruşturma esas ve usullerini, ceza türlerini ve ceza gerektiren davranışları, ceza vermeye yetkili organları, soruşturma sürecini ve itiraz konularını düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği (Yönetmelik) : 10.09.2005, Resmi Gazete/25942, <http://www.yok.gov.tr/mevzuat/yonet.html>, 26.02.2008

Bu yönetmelik yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin değerlendirilmesi, kalitelerinin geliştirilmesi, bağımsız "dış değerlendirme" süreciyle kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması konusundaki çalışmalara ilişkin düzenlemeleri içermektedir

Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkında Kanun (Yasa) : 19.11.1992, 3843, Resmi Gazete/21418, <http://www.yok.gov.tr>, 26.02.2008

Bu kanun, yükseköğretim kurumlarında yapılacak ikinci öğretime özgü faaliyet ve esasları, program açılması konularını düzenlemektedir.

Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) : 04.12.2008, Resmi Gazete/27074, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 26.02.2010

Yükseköğretim kurumlarında yabancı dil eğitim-öğretiminin ve yabancı dille eğitim-öğretimin amaç, içerik, uygulama ve değerlendirme esaslarıyla, yabancı dille eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumlarının uyması gereken koşulları düzenleyen yasal metin.

Yükseköğretim Personel Kanunu (Yasa) : 13.10.1983, 2914, Resmi Gazete, <http://www.yok.gov.tr>, 10.01.2008

Yasa, yükseköğretim personelinin sınıflandırılması, ders yükleri, maaşlar, üniversite geliştirme ödenekleri ve diğer ek ödemelerle ilgili konuları düzenlemektedir.

Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği (Yönetmelik) : <http://>

Zorunlu İlköğretim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi Veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun (Yasa) :

16.06.1983, 2841, Resmi Gazete, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, 12.02.2008

Zorunlu eğitim çağı dışında kalmış yurttaşların okur-yazar hale getirilmeleir ve ilköğretim düzeyinde eğitim almalarını düzenleyen yasa.

KURUMLAR

Ankara Valiliği

Varlık Mahallesi Tanzimat Caddesi No: 58 Yenimahalle Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 306 66 66
Fax: +90 312 306 66 70
E-mail: bilgi@ankara.gov.tr
Website: <http://www.ankara.gov.tr> (19/01/2008)

Anne Çocuk Eğitim Vakfı-AÇEV

Büyükdere Cad. Stad Han. No.85 Kat:2 34387 Mecidiyeköy İstanbul
Tel: + 90 212 213 42 20 / 213 46 39
Fax: +90 212 213 36 60
E-mail: acev@acev.org
Website: <http://www.acev.org/hakkinda/iletisim.asp> (19.12.2007)
Çocuğun ve yakın çevresinin desteklenmesi ve eğitimin bir yaşam boyu sürekli kılınması için çeşitli programlar geliştiren ve bu amaçla çeşitli etkinlikler düzenleyen bir Sivil Toplum kuruluşudur.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği

Mustafa Kemal Mh. 6. Cd. No.4 06800 Bilkent-Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 285 77 20
Fax: +90 312 286 04 08
Website: <http://www.abgs.gov.tr> (16/01/2008)
Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları hazırlık ve çalışmalarda iç koordinasyon ve uyumun plan ve programlara uygun olarak yönlendirilmesini ve yürütülmesini sağlamak üzere kurulmuş kamu kurumu.

Avrupa Komisyonu - Erasmus Programı

Rue Archimède 73 1000 – Brussel
Tel: + 322 299 96 96
E-mail: eac-info@ec.europa.eu
Website: http://ec.europa.eu/education/index_en.html (20.01.2008)
Erasmus, Avrupa Birliği'nin eğitim ve yetiştirme programının amiral gemisidir; öğrenci ve öğretmen hareketliliğini ve yüksek eğitim kurumlarında ve bilgiye dayalı ekonominin diğer önemli kurumlarında işbirliğini öne çıkarmaktadır. Artan hareketlilikle birlikte Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'nın (AYÖA) kurulmasını desteklemektedir. Bu yolla AB'de daha fazla yenilik, büyüme ve iş imkanı sağlanabilecektir. Bugüne kadar 1,5 milyonun üstünde öğrenci katılmış olup 2013'te 3 milyona ulaşılması hedeflenmektedir. Zengin öğrenim yaşantılarıyla birlikte Erasmus farklı kültürlerin ortaya çıkmasına da imkan sağlamaktadır

Başbakanlık

Ataürk Bulvarı Kızılay Ankara
E-mail: bilgi@basbakanlik.gov.tr
Website: <http://www.basbakanlik.gov.tr> (19.01.2008)
Başbakanın görevleri Türkiye Cumhuriyeti anayasasınının 112. maddesinde şu şekilde belirlenmiştir: Başbakan, Bakanlar Kurulunun Başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Başbakan, Bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

Atatürk Bulvarı İhlamur Sok. No.1 06440 Kızılay Ankara/TURKEY
Tel: +90 312 419 79 23
Fax: +90 312 417 76 20
E-mail: bilgiedinme@ozida.gov.tr
Website: <http://www.ozida.gov.tr> (19.01.2008)

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının görevleri 571 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 1. maddesinde şu şekilde belirlenmiştir: özürlülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürlüler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, özürlülerin problemlerini tespit etmek ve bunların çözüm yollarını araştırmaktır

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Akay Caddesi No. 6 Bakanlıklar Ankara

Tel: +90 312 424 09 40

Fax: +90 312 424 09 53

E-mail: sydgm@sydgm.gov.tr

Website: <http://www.sydgm.gov.tr> (27.02.2008)

Muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş bir kurumdur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Inönü Bulvarı No.42 Emek/Ankara

Tel: +90 312 296 60 00

Fax: +90 312 212 64 17

E-mail: diyih@csgb.gov.tr

Website: <http://www.calisma.gov.tr> (11.01.2008)

Çalışma hayatı ve sosyal güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu bakanlık.

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

06500 Teknikokullar Ankara

Tel: +90 312 212 68 80

Fax: +90 312 212 99 58

E-mail: cygm@meb.gov.tr

Website: <http://cygm.meb.gov.tr/iletisim/index.html> (27.11.2007)

Yaygın eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi, işleyişi ve denetimi sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütü içinde yer alan ana hizmet birimi

Devlet Planlama Teşkilatı-DPT

Necatibey Cad. No.108 06100 Yücetepe/Ankara-TURKEY

Tel: +90 312 294 50 00

Fax: +90 312 231 34 98

E-mail: ilgi@dpt.gov.tr

Website: <http://www.dpt.gov.tr> (11.01.2008)

Devlet Planlama Teşkilatı kaynakların verimli kullanılması ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde etkin, düzenli ve süratli olarak görülebilmesi için kurulmuş kamu kurumudur.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

İncitaşı Sok. MEB Kampüsü F Blok Beşevler Ankara

Tel: +90 312212 76 52

Fax: +90 312 212 68 16

E-mail: dogm@meb.gov.tr

Website: <http://dogm.meb.gov.tr> (08.01.2008)

İmam-hatip okullarının eğitim öğretim faaliyetleri ve yönetiminden sorumlu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı genel müdürlük

Diyanet İşleri Başkanlığı

Eskişehir Yolu 9. km. Lodumlu Çankaya Ankara/TURKİYE

Tel: +90 312 295 7000

Fax: +90 312 285 1854

E-mail: diyanet@diyanet.gov.tr

Website: <http://www.diyenet.gov.tr> (19.01.2008)

İslâm dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekten sorumlu Başbakanlığa bağlı bir kamu kuruluşudur.

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü 06500 Teknikokullar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 296 94 00

Fax: +90 312 223 87 36

Website: <http://egitek.meb.gov.tr> (18.01.2008)

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü temelde bünyesindeki Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı ile uzaktan eğitim teknolojilerindeki gelişmeleri de izleyerek, bu teknolojilerin uygulanabilirliği üzerine araştırmalar yapar. Müdürlük, ülkemizin yetkin bir eğitim teknolojisi merkezi durumuna gelmesini hedeflemektedir. Eğitimde kullanılmak üzere her çeşit görsel, işitsel, bilgisayar tabanlı dijital eğitim aracını geliştirilmesi, üretilmesi çalışmalarını sürdürmektedir.

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü 06500 Teknikokullar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312418 62 18 (20 hat)

Fax: + 90 312 413 12 55

E-mail: etogm@meb.gov.tr

Website: <http://etogm.meb.gov.tr> (08.01.2008)

MEB Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü; meslek liseleri, teknik liseler, pratik sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekle görevli müdürlük.

Hazine Müsteşarlığı

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı İnönü Bulvarı No: 36 06510 Emek Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 204 60 00

Fax: +90 312 204 60 00

E-mail: bilgiedinme@hazine.gov.tr

Website: <http://www.hazine.gov.tr> (19.01.2008)

Başbakanlığa bağlı bir kamu kuruluşudur. Görevi; ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu iktisadî teşebbüsleri ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve malî kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi, ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemlerin yapılması, bankacılık ve sermaye piyasası, yurt dışı müteahhitlik hizmetleri, sigorta sektörü ve kambiyo rejimine ilişkin faaliyetler ile yatırım ve yatırım teşvik faaliyetlerini düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmektir.

İlköğretim Genel Müdürlüğü

Atatürk Bulvarı No:98 B-C Blok 5 Kat Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 419 59 74

Fax: +90 312 417 71 05

E-mail: iogm@meb.gov.tr

Website: <http://iogm.meb.gov.tr> (19.01.2008)

MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri a) Zorunlu eğitim çağındaki çocukların öğrenim gördüğü ilköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek, b) Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

MEB Merkez Bina 3. Kat A – Blok Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 419 14 10

Fax: +90 312 418 84 06

E-mail: seldaa@meb.gov.tr

Website: <http://ktogm.meb.gov.tr> (08.01.2008)

Kız meslek liseleri, kız teknik liseleri, olgunlaşma enstitüleri, pratik kız sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer meslekî ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim-öğretim ve yönetimiyle ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekle görevli müdürlük.

Maliye Bakanlığı

Dikmen Caddesi No: 2 Dikmen Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 419 12 00

Fax: +90 312 425 78 16

E-mail: <http://mail.maliye.gov.tr>

Website: <http://www.maliye.gov.tr> (11.01.2008)

Maliye Bakanlığı maliye politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak, maliye politikasının uygulanması, uygulamanın takibi ve denetlenmesi hizmetlerini yürütür.

MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü 6. Kat C Blok 06648 Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 413 16 90

Fax: +90 312 418 82 89

E-mail: digm@meb.gov.tr

Website: <http://digm.meb.gov.tr> (16.01.2008)

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yabancı ülkelerle olan ilişkileri ile ilgili işlerden sorumludur.

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

Atatürk Bulvarı No : 98 M.E.B 4.Kat A Blok Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 425 00 86

Fax: +90 312 418 64 01

E-mail: sgb@meb.gov.tr

Website: <http://sgb.meb.gov.tr> (16.01.2008)

Strateji Geliştirme Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın stratejik plan ve bütçesinin kalkınma planına, yıllık programlara, stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanması, kaynakların etkili, ekonomik, verimli kullanımının sağlanması, mali yönetimi ve kontrol sistemini işletilmesi ve izlenmesi ile ilgili birimdir.

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı-TKB

Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Bina B Blok Kat: 6 Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 425 27 57

Fax: +90 312 417 14 37

E-mail: <http://tkb.meb.gov.tr>

Website: tkb@meb.gov.tr (20.01.2008)

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar: (a) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, (b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak, (c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Mesleki Yeterlik Kurumu

Atatürk Bulvarı No. 227 Kat 9-10-11 kavaklıdere ANKARA

Tel: +90 312 428 72 08

Fax: +90 312 428 72 07

E-mail: myk@myk.gov.tr

Website: <http://www.myk.gov.tr> (15/03/2010)

Meslek standartlarını temele alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliklerin esasalarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere oluşturulmuş özerk kuruluş

Millî Eğitim Bakanlığı-MEB

Millî Eğitim Bakanlığı Atatürk Bulvarı Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 424 08 87

Fax: +90 312 417 70 27

E-mail: <http://nilufer.meb.gov.tr>

Website: <http://www.meb.gov.tr> (18.01.2008)

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkiye'deki eğitim öğretim etkinliklerini planlama, yürütme ve denetlemekle görevli bakanlıktır.

Millî Eğitim Vakfı-MEV

Azerbaycan Caddesi Kasım Gülek Sokak No:6 06490 Bahçelievler Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 215 43 10

Fax: +90 312 215 40 97

E-mail: iletisim@mev.org.tr

Website: <http://www.mev.org.tr> (19.01.20008)

Millî Eğitim Vakfının amacı, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı her kademe ve türdeki eğitim kurumlarında, eğitim ve öğretimin; toplum ve kişilerin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelik ve niceliğe ulaşması için, maddî ve manevî katkıda bulunmak ve bu amaçla yeni kaynaklar sağlamaktır.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM

ÖSYM 06538 Bilkent Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 298 80 50

Fax: +90 312 298 85 30

E-mail: osym@osym.gov.tr

Website: <http://www.osym.gov.tr> (18.01.2008)

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) her yıl (genellikle haziran ayı içerisinde) ülke çapında gerçekleştirilen merkezi sınavla; ortaöğretim kurumlarından mezun adaylar arasından, adayların tercihlerini de dikkate alarak, öğrenci seçer. Başkanı YÖK başkanı tarafından atanır. Yürütme kurulu 5 üyeden oluşur.

OKul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü

MEB OKul Öncesi Genel Müdürlüğü Bakanlıklar Ankara

Website: <http://>

Orta Öğretim Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Atatürk Bulvarı Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 -312-413 14 97

E-mail: ogm@meb.gov.tr

Website: <http://ogm.meb.gov.tr> (08.01.2008)

MEB Orta Öğretim Genel Müdürlüğü; Genel, anadolu, fen, güzel sanatlar, sosyal bilimler ve spor liselerinin eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmekle görevli müdürlük.

Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi

MEB Ek Bina Millî Müdafaa Cad. No: 6 Kat : 7 06640 Kızılay Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 418 99 16

Fax: +90 312 425 19 23

E-mail: obydb@meb.gov.tr

Website: <http://obydb.meb.gov.tr> (27.02.2008)

Yurt yatırım ve donatım hizmetleri, bursluluk hizmetleri, özel öğrenci yurtları ile ilgili iş ve işlemleri yürüten MEB merkez örgütüne bağlı bir birim

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Atatürk Bulvarı Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 -312- 212 76 18-19

Fax: +90 312 213 13 56

E-mail: orgm@meb.gov.tr

Website: <http://orgm.meb.gov.tr> (18.01.2008)

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü; Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekle görevli müdürlük.

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

MEB Beşevler Kampusu E Blok Beşevler Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 212 57 24

Fax: +90 312 223 99 26

E-mail: ookgm@meb.gov.tr

Website: <http://ookgm.meb.gov.tr> (19.01.2008)

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun Bakanlığa verdiği görev ve hizmetleri yürütmekle görevlidir.

Özürllü İdaresi Başkanlığı Özürllülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi Başkanlığı

Atatürk Bulvarı İhlamur Sok. No:1 06440 Kızılay Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 419 79 23

Fax: +90 312 417 76 20

E-mail: bilgiedinme@ozida.gov.tr

Website: <http://www.ozida.gov.tr> (19.01.2008)

Özürllülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi Başkanlığının görevleri özürllülük politikasının belirlenmesine yönelik veri oluşturmak, özürllülük alanındaki çalışmaları takip etmek, değerlendirmek, özürllülerle ilgili mevzuatı derlemek, incelemek ve geliştirilmesine yönelik çalışma yapmak, özürllüler ile ilgili veri tabanı oluşturulmasını sağlamak, ulusal kurum ve kuruluşlardan özürllülere yönelik istatistiksel bilgilerin bilgi işlem ortamında toplanmasını sağlamak ve değerlendirmek.

Özürllü İdaresi Başkanlığı Rehabilitasyon ve Eğitim Dairesi Başkanlığı

Atatürk Bulvarı İhlamur Sok. No:1 06440 Kızılay Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 419 79 23

Fax: +90 312 417 76 20

E-mail: bilgiedinme@ozida.gov.tr

Website: <http://www.ozida.gov.tr> (19.01.2008)

Rehabilitasyon ve Eğitim Dairesi Başkanlığının görevleri özürllülerin rehabilitasyonu ve eğitimi sürecinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürllülerin rehabilitasyonuna yönelik her türlü standardın oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak, özürllülüğün önlenmesi, erken teşhisi, özürllülerin rehabilitasyonu, eğitimi ve sosyal güvenlikleri ile ilgili konularda teklif ve projeler hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak.

Serebral Palsili Çocuklar Derneği

48.Cadde Asmalı Bahçe Apartmanı No:7/A Çukurambar Balgat Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 284 76 60

Fax: +90 312 284 11 54

E-mail: sercev@sercev.org

Website: <http://www.sercev.org> (19.01.2008)

Serebral Palsili (Beyin Felçli) Çocuklar Derneğinin amacı, Türkiye'deki tüm engelli çocuklara ve ailelerine ulaşmak, onların çatısı olmak, hizmetlerden yararlanmalarını sağlamak, sorunlarına çare olmak ve onları mutlu bireyler olarak topluma kazandırmaktır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu-SHÇEK

Anafartalar Cad. No: 70 Ulus Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 310 24 60 - 80

Fax: +90 312 310 24 60 - 80

E-mail: webmaster@shcek.gov.tr

Website: <http://www.shcek.gov.tr> (19.01.2008)

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görevi sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları, sosyal hizmetler politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konuda ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında Sağlık Bakanlığı adına koordinasyon ve işbirliği sağlamaktır.

Talim ve Terbiye Kurulu-TTK

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Teknikokullar 06330 Ankara-Türkiye

Tel: +90 312 213 39 62

Fax: +90 312 213 78 36

E-mail: ttkb@meb.gov.tr

Website: <http://www.ttkb.meb.gov.tr> (27.11.2007)

Eğitim plân ve programlarını, eğitim araç-gereçleri, öğretim programları, ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, eğitimi geliştirme ve değerlendirme vb konularında inceleme, araştırma ve geliştirme etkinlikleri yapan ve bu konularla ilgili kararların oluşturulmasında destek sağlayan ve doğrudan Millî Eğitim Bakanına bağlı bilimsel danışma ve karar organı olarak çalışan bir birimdir.

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü

Millî Müdafaa Caddesi No: 6 Kat: 6 - 06440 Kızılay / Ankara/TÜRKİYE

Tel: Fax: Fax: Fax: +90 312 418 11 58

Fax: +90 312 418 42 69

E-mail: ttogm@meb.gov.tr

Website: ttogm@meb.gov.tr (18.01.2008)

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü; Ticaret, otelcilik, sekreterlik, açılış ve turizm meslek liseleri ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim, yönetim ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekle görevli müdürlük

Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM

TBMM Genel Sekreterliği 06543 Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE.

Tel: +90 312 420 50 50

Fax: +90 312 420 69 09

E-mail: bilgiedinme@tbmm.gov.tr

Website: <http://www.tbmm.gov.tr> (16.01.2008)

Anayasaya göre yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) aittir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası-TCMB

İstiklal Cad. No:10 06100 Ulus Ankara/TÜRKİYE.

Tel: +90 312 310 36 46

Fax: +90 312 310 74 34

E-mail: iletisimbilgi@tcmb.gov.tr

Website: <http://www.tcmb.gov.tr> (11.01.2008)

Merkez Bankası banknot ihraç eden ve fiyat istikrarını sağlamak amacıyla para politikasını belirleyen ve yöneten kuruluştur.

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK

Necatibey Cad. No:114 Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 410 04 10

Fax: +90 312 425 33 87

E-mail: bilgi@tuik.gov.tr

Website: <http://www.tuik.gov.tr>

Türkiye İstatistik Kurumu ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda veri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını, dağıtımını ve istatistik sürecine dâhil kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere kurulmuş bir kamu kurumudur.

Türkiye Kızılay Derneği

Ataç-1 Sokak No: 32 Yenişehir Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 430 23 00

Fax: +90 312 430 01 75

E-mail: info@kizilay.org.tr

Website: <http://www.kizilay.org.tr> (27.02.2008)

Kızılay, tüzel kişiliği sahip ve özel hukuk hükümlerine tabi bir yardım kurumudur. Uluslararası Kızılay-Kızılhaç temel ilkelerine bağlı olarak insanîyetçilik, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkelerine bağlı olarak faaliyet gösterir.

Üniversitelerarası Kurul-ÜAK

Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği 06539 Bilkent Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 298 70 00

Fax: +90 (312) 266 47 42

E-mail: uak@yok.gov.tr

Website: <http://www.yok.gov.tr/uak/kurul.php> (08.02.2008)

Yasa ile oluşturulan Üniversitelerarası Kurul akademik bir organdır. Kurul'un görevleri; yükseköğretimin planlanması çerçevesinde, üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerini koordine etmek, uygulamaları değerlendirmek, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere önerilerde bulunmak, üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını karşılayacak önlemleri teklif etmek, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleriyle ilgili çalışmalar yapmaktır.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu YURT-KUR

Kıbrıs Cad. No:4 Kurtuluş Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 430 17 80

Fax: +90 312 435 03 29

E-mail: kyk@kyk.gov.tr

Website: <http://www.kyk.gov.tr> (27.02.2008)

YURT-KUR yüksek öğrenim gören öğrencilere kredi, burs, barınma ve beslenme hizmetleri sağlamak ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmekle görevli Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabi bir kuruluştur.

Yükseköğretim Genel Müdürlüğü

MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü 6.Kat A Blok 06648 Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 418 49 82

Fax: +90 312 418 45 53

E-mail: yogm@meb.gov.tr

Website: <http://yogm.meb.gov.tr> (16.01.2008)

Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığının yüksek öğretimle ilgili politika, hedef ve ilkeleri ve yurtdışına gönderilen yüksek öğrenim öğrencileri ile ilgili işleri yürütür.

Yükseköğretim Kurulu-YÖK

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 06539 Bilkent Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 298 70 00

Fax: +90 312 266 51 53

E-mail: webadmin@yok.gov.tr

Website: <http://www.yok.gov.tr> (18.01.2008)

Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluştur. Kurulun temel görevleri eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin sağlanması ve yükseköğretim kurumları arasında belirlenen ilke ve hedefler doğrultusunda birleştirici, bütünleştirici, sürekli, ahenkli ve geliştirici işbirliği ve koordinasyonu sağlamak olarak özetlenebilir.

Yurtdışı Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü

MEB Yurtdışı Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü Atatürk Bulvarı No:98 C Blok 4.Kat Bakanlıklar Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 312 417 69 86

Fax: +90 312 425 54 01

E-mail: yeogm@meb.gov.tr

Website: <http://yeogm.meb.gov.tr> (16.01.2008)

Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları ile Türkçe konuşan ulus ve topluluklara mensup bireylerin eğitiminden sorumludur

BİBLİYOGRAFI (KAYNAKÇA)

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)-2007-2008-2009 Nüfus Sayımı Sonuçları = Address Based Population Registry System - 2007-2008-2009 Population Census Results / Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ; XX. - Ankara : Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2010.
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitimapp/adnks.zul> (20/01/2010)
This publication includes the results of Adress Based Population Census conducted regularly by Turkstat.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstatistik Bülteni 2006 = Ministry of Labour and Social Security Statistical Bulletin 2006.
Work life statistics published two times a year (January and July) by Ministry of Labour and Social Security.
<http://www.calisma.gov.tr/istatistik/istatistik.htm> (08.01.2008)

Canım Öğretmenim = My Dear Teacher / Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). : MEB, 2007.
This is a report by MoNE uploaded to web site on 24 November Teachers Day. Covers the actions and services of the MEB specific to teachers.
<http://www.meb.gov.tr> (24.11.2007)

Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi = Ninth Development Plan Strategy / Devlet Planlama Teşkilatı. - Ankara : DPT, 2006.
<http://www.dpt.gov.tr> (07.01.2008)
The Ninth Development Plan is a national development plan prepared within the framework of the Long Term Strategy (2001–2023) beside a vision of Turkey, which is growing in an environment of stability, implementing a more fair income distribution, having competition force at global scale, turning into information community, completed the harmonization process for membership to the European Union.

Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2007 = Social and Economic Indicators for Year 2007 / DPT. - Ankara : DPT, 2007.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/gosterge/tr/esg.asp> (22.12.2007)
The book covers social and economic indicators for year 2007.

Erasmus Statistics = Erasmus İstatistikleri / European Commission. - Bruxelles, 2005.
http://ec.europa.eu/education/index_en.html (25.02.2008)
Erasmus, the EU's flagship education and training programme, emphasises student and staff mobility and European co-operation involving higher education institutions and other key players in the knowledge-based economy. It supports the creation of a European Higher Education Area (EHEA) through increased mobility. This allows for more innovation, growth and jobs in the EU. Over 1.5 million students have participated so far with a goal of reaching 3 million by 2013. Together with an enriched study experience, Erasmus also provides exposure to different cultures.

Göç İstatistikleri = Migration Statistics / Türkiye İstatistik Kurumu. - Ankara, 2007.
ISBN 9751937817
<http://www.tuik.gov.tr/yayinupload/katalog.pdf> (08.01.2008)
Includes migration statistics.

Halk Eğitimine Giriş, Yetişkin Eğitimi : Türkiye'de Halk Eğitimi, Toplumsal Kalkınma = Introduction to Public Education, Adults' Education / Sudi Bülbül. - Sudi Bülbül : Anadolu Üniversitesi Yayını, 1991. - p.454. - (; 475)
ISBN 975-492-225-X
[http](http://)
The book addresses institutional foundations of adult education and organization structure of adult education in Turkey as well as development process of adult education.

İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu = Civic Education Curriculum for 1st, 2nd and 3rd Grades and Guide Book / Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. - Ankara : MEB, 2005.

<http://iogm.meb.gov.tr>

Civic Education Curriculum developed for 1st, 2nd and 3rd Grades on the basis of constructivist education approach and teachers' guide book.

İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi 4 ve 5. Sınıflar Öğretim Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı = Science and Technology Course Curriculum for 4-5th Grades of Elementary Education and Teachers' Guidance Book / Talim ve Terbiye Kurulu. - Ankara, 2005.

<http://iogm.meb.gov.tr> (22.12.2007)

Teachers' guide book covering elementary program covering Science and Technology Class Program which composes bringing up all students as science and technology literate regardless of personal difference, nature of science and technology, key science concepts, scientific process skills, science-technology-community-environment relations, scientific and technical psychomotor skills, values constituting basis of science, areas regarding attitudes and values regarding science and elaborates the program itself.

İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı = İlköğretim Programları Tanıtım El Kitabı / Talim ve Terbiye Kurulu. - Ankara : MEB, 2005.

İlköğretim 1-5. sınıflardaki dersleri içeren eğitim programı.

<http://ttkb.meb.gov.tr> (19.12.2007)

İstatistik Göstergeler 1923-2005 : Statistical Indicators 1923-2005 / Türkiye İstatistik Kurumu. - Ankara : TÜİK, 2005.

<http://www.tuik.gov.tr/yayinupload/katalog.pdf> (22.12.2008)

In this publication which was published in 1991 for the first time; there are basic statistical indicators covering the Republic Period. Also the publication covers data regarding population, demographic statistics, health, education and culture, justice, social insurance and social aid, agriculture, mining, energy, manufacturing industry, building construction, transportation and communication, tourism, home trade and services, foreign trade, prices and indexes, money and bank, and finance and national accounts.

İstatistik Göstergeler 1923-2007 = Statistical Indicators 1923-2006 / Türkiye İstatistik Kurumu. - Ankara : TÜİK, 2007.

http://www.tuik.gov.tr/yillik/ist_gostergeler.pdf (24.12.2007)

TURKSTAT contributes to the process of writing history in an impartial fashion by recording development using the methods and means of science and statistics with the publication called Statistical Indicators which presents basic statistical indicators in the period between 1923 and the present time and was published first in 1991. This publication which has become one of the major references with 22 chapters that cover social, economical and cultural subjects for the Republican Era is available on CD and Internet in every year.

İstatistiklerle Türkiye 2007 : Turkey in Statistics 2007 = Turkey Statistics 2007 / Türkiye İstatistik Kurumu. - Ankara : TÜİK, 2007.

<http://www.tuik.gov.tr/yayinupload/katalog.pdf> (22.12.2007)

In this publication, which was published in 2006 for the first time; data land, climate, environment, population, migration, demography, health, education and culture, tourism, justice, election, labor force, income and consumption, prices, consumer confidence index, foreign trade, agriculture, business statistics, industry, mines and energy, building construction, transportation, national accounts, finance, information regarding science and technology are presented in tables within periods of two and three years time sequence, and enriched with graphics and pictures.

Kamu Hesapları Bülteni 2009 = Public Accounts Bulletin 2009 / Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. - Ankara : Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2010.

<http://www.muhasabat.gov.tr> (08.01.2008)

Budget revenues and expenditures of all public institutions at monthly and yearly basis since 2000.

MEB 2007 Yılı Bütçe Raporu = MoNE (Ministry of National Education) 2007 Budget Report / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2006.

[http](http://)

As a publication of the Ministry of National Education, the book basically includes a brief summary of the structure and historical development of The Ministry of National Education, basic purposes and principles of national education, teaching and learning activities organised by the ministry, on-going activities and planned developments by the ministry.

MEB 2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor = MEB 2008 Budgeted Report / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi,.
http

As a publication of the Ministry of National Education, the book basically includes a brief summary of the structure and historical development of The Ministry of National Education, basic purposes and principles of national education, teaching and learning activities organised by the ministry, on-going activities and planned developments by the ministry.

MEB 2009 Yılı Bütçe Raporu = Ministry of National Education 2009 Budget Report / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2008. - p.232.
http://sgb.meb.gov.tr (12.03.2009)

As a publication of Ministry of national Education, the book basically includes a brief summary of the structure and development of the Ministry, basic purposes and principles of national education, teaching and learning activities organised by the Ministry, on-going debates, annual budget details of the -Ministry.

MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu = Ministry of National Education 2010 Annual Budget Report / Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2009. - p.258.
http://sgb.meb.gov.tr (20/02/2010)

As a publication of the Ministry of National Education, the book basically gives a brief summary of structure and developments in the Ministry, activities organised by the Ministry, on-going debates, planned activities and annual budget details of the Ministry.

MEB Sayısal Veriler 2000-01, 2003-2004, 2004-2005 = MoNE (Ministry of National Education) Statistical Data 2000-01, 2003-2004, 2004-2005 / Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı,.
http://sgb.meb.gov.tr (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in Preprimary, primary, secondary and tertiary education institutions in Turkey, and other data related to education.

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2006-2007 = National Education Statistics: Formal Education 2006-2007 / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB SGB, 2007.
http://sgb.meb.gov.tr (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in Preprimary, primary, secondary and tertiary education institutions in Turkey, and other data related to education.

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007-2008 = National Education Statistics: Formal Education 2007-2008 / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2008.
ISSN 13000993

http://sgb.meb.gov.tr (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in preprimary, primary, secondary and tertiary education institutions in Turkey, and other data related to education.

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009 = National Education Statistics: Formal Education 2008-2009 / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara, 2009.
ISSN 13000993

http://sgb.meb.gov.tr (03.04.2009)

It includes statistical figures on students, teaching staff, institutions, programmes in pre-primary, primary, secondary and tertiary education institutions in Turkey and some other figures related to education.

Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009-2010 = National Education Statistics 2009-2010 / Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : MEB SGB, 2010. - p.186.
ISBN 978-975-11-3308-3 ; ISSN 1300-0993

http://sgb.meb.gov.tr (20/03/2010)

It includes statistical figures on students, teaching staff, institutions, schooling in pre-primary, primary and secondary education in TR and some other related figures regarding education in 2009-2010.

Öğretim Programları ve Modüller Öğretim Uygulama Kılavuzu = Curricula and Modular Instruction Implementation Guide / TTK. - Ankara : MEB, 2007.

<http://cygm.meb.gov.tr/ciraklikegitimi/cdicerigi/aciklamalar.htm> (22.12.2007)

The module program which is composed of Vocational Computer Skills, Religious Culture and Professional Ethics, Business Administration Knowledge and Total Quality Management, Mathematics and Vocational Mathematics and Turkish language courses instruction programs covered under semiskilled general knowledge in apprenticeship and semiskilled training and includes semiskilled vocational classes instruction program and mastership framework instruction programs.

Okul Öncesi Eğitim Programı = Pre-Primary Education Curriculum / MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. - Ankara, 2007.

http://oogm.meb.gov.tr/mevzuat_bank/mevzuat.asp (21.12.2007)

Education program developed for children of 36-72 months.

Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı I = Pre-Primary Education Curriculum and Teachers' Guidance Book I. - Ankara : Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, 2007.

[http](http://)

36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nı tamamlayıcı olarak hazırlanan kitap; program ile birlikte, sınıfta etkili bir öğrenme ortamı yaratabilmek adına, temel kaynak niteliği taşımaktadır. Kitapta Türk Millî Eğitimin genel amaç ve ilkeleri, okul öncesi eğitim ilkeleri ile yıllık, günlük planlar ve etkinlik örnekleri yer almaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ: 1300-1600 = Ottoman Empire Classical Era: 1300-1600 / Halil İnalçık. - İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 2004.

[http](http://)

The Book includes the topics of a brief history of Ottoman Empire classical period of 1300-1600, social class structure, economic and social life, religion, culture and education, educational institutions.

Ottoman Civilization I = Osmanlı Uygarlığı I / Ekmeleddin İhsanoğlu. In: Ministry of Culture and Tourism. - Ankara, 2004.

[http](http://)

In his article "Ottoman Educational Institutions" in the book Ottoman Civilization 1 (edited by İnalçık, H. and G. Renda) İhsanoğlu explains Ottoman educational institutions including their types, nature, curricula, teaching methods, administration and development. Author gives also some statistical figures about the education and schools concerning the late period of the Empire.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma = Guidance and Psychological Counseling / Yıldız Kuzgun. - 7 - Ankara : ÖSYM Yayınları, 2000.

[http](http://)

Psikolojik Danışma covers the history of Guidance and Psychological Counseling chronologically up to today. It provides brief information about guidance and counseling related to different historical periods in the world and in Turkey.

Screening Report Turkey: Chapter 26 – Education and Culture = Türkiye Tarama Süreci: Başlık 26 – Eğitim ve Kültür / Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. - Ankara, 2007.

<http://www.abgs.gov.tr> (25.02.2008)

Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı = Civic Education Curriculum for 4-5th Grade and Teacher's Guidance Book / Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. - Ankara, 2005.

[http](http://)

The book is composed of civic education program and Teachers' Guidance Book developed for elementary education social sciences course.

The book is composed of civic education program and Teachers' Guidance Book developed for elementary education social sciences course = CBRT Electronic Data Delivery System / Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. - Ankara : TCMB, 2007.

<http://evds.tcmb.gov.tr> (08.01.2008)

EDDS is a dynamic and interactive data dissemination system providing access via internet to the statistical data produced and/or compiled by the Central Bank of the Republic of Turkey.

TUİK Türkiye İşgücü İstatistikleri.

[http](http://)

Türk Eğitim Tarihi = History of Turkish Education / Yahya Akyüz. - 9 - Ankara : PegemA Yayıncılık, 2005.

[http](http://)

This ninth edition of Turk Eğitim Tarihi covers the history of Turkish education choronologically starting BC 1000 upto today. It provides brief information about education related to different historical periods.

Türkiye - AB İlişkileri = Turkey – EU Relations / Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. - Ankara, 2007.

<http://www.abgs.gov.tr> (25.02.2008)<http://www.abgs.gov.tr>

Turkey- EU Relations: From Past to Present; Turkey - EC Customs Union; Turkey - ECSC Free Trade Area Agreement; Candidacy Process; Community Programmes and Agencies.

Türkiye AT Ortaklık Konseyi Kararları (1964-2000) = Turkey EC Association Council Decisions / Devlet Planlama Teşkilatı. - Ankara : DPT, 2001.

<http://ekutup.dpt.gov.tr> (25.02.2008)Of this study which brings together Turkey EC Association Council Decisions in a chronological order for the first time; volume one includes Turkish translations of the decisions (1964-2000) and volume two includes French (1964-1971) and English (1972-2000) texts of the decisions

Türkiye Düzenli İlerleme Raporları = Turkey Regular Progress Reports / Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. - Ankara, 2006.

Unofficial translation of the English text obtained from the website of the European Commission, Enlargement part (http://europa.eu.int/comm/enlargement/index_en.html). Progress Reports on Accession process of Turkey to European Union of 20012006.

[http](http://)

Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006 = Education Statistics of Turkey 2005-2006 / MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. - Ankara : SBG, 2006.

<http://sgb.meb.gov.tr> (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in Preprimary, primary, secondary and tertiary education institutions in Turkey, and other data related to education.

Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi: 14 Nisan 2003 Tarihinde AB Konseyi Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin = Accession Partnership with Turkey: Version Adopted by the Council of the EU on 14 April 2003 / Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. - Ankara, 2003.

This Communication presents the Commission's follow-up to the recommendations of the Strategy Paper and the Copenhagen conclusions.

<http://www.abgs.gov.tr> (25.02.2008)

Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, 2007 = Turkey Statitcal Yearbook 2006, 2007.

<http://tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf> (20/02/2008)

This publication includes population statitics and data regarding health, education and culture, justice, social insurance and social aid, agriculture, mining, energy, manufacturing industry, building construction, transportation an communication, tourism, home trade and service, foreign trade, prices and indexes, maney and bank, and finance and national accounts for year 2006.

Türkiye İstatistik Yıllığı 2008 = Turkish Statistical Yearbooks 2008 / TUİK. - Ankara : TUİK,

<http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf> (22.02.2010)

This publication includes population statistics and data regarding health, education and culture, justice, social insurance and social aid, agriculture, mining, energy, manufacturing industry, building construction,

transportation and communication, tourism, home trade and services, foreign trade, prices and indexes, money and bank, and finance and national accounts for year 2007.

Türkiye’de Bologna Süreci = Bologna Process in Turkey / Ulusal Ajans. - Ankara, 2005.

<http://www.bologna.gov.tr> (25.02.23008)

Bologna Process which has been started in 1999 with the aim of an integration of European higher education system; seeks to built an European Higher Education Area (EHEA) and promote this area in a global context. Turkey participated in the process in 2001.

Türkiye’de İlköğretim: Dünü, Bugünü, Yarını = Primary Education in Turkey: Yesterday, Today and Tomorrow / MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. - Ankara : MEB, 2003.

<http://iogm.meb.gov.tr> (23.12.2007)

The book addresses development process of elementary education in Turkey such as pre-Republic and post-Republic period, and covers topics such as historical development of elementary education and relevant managerial arrangements, elementary education programs and bringing up teachers, schools in elementary education, numerical developments and inspection, innovations related with elementary education and relevant activities, etc.

Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi : Higher Education Strategy of Turkey / Yükseköğretim Kurulu. - Ankara : YÖK, 2007.

<http://www.yok.gov.tr> (25.02.2008)

Report on strategies of the Higher Education Council (HEC).

Ulusal Raporlar : National Reports / Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. - Ankara : Avrupa Birliği Genel Sekreterliği,

<http://www.abgs.gov.tr> (25.02.2008)

2003 Year NPAA for Documents. Decision of the Council of Ministers Dated 23 June 2003 No. 2003/5930.

Yıllık Ekonomik Rapor 2006 = Annual Economic Report 2006 / Maliye Bakanlığı. - Ankara, 2007.

<http://www.maliye.gov.tr> (22.12.2007)

YÖK Faaliyet Raporu 2007 = Higher Education Council Report of Activities 2007 / Yükseköğretim Kurulu. - Ankara, 2007.

<http://www.yok.gov.tr> (25.02.2008)

This report is a summary of activities of Higher Education Council during 9 December 2003 – 9 December 2007 period.

Yönetim Hukuku = Administrative Law / Şeref Gözübüyük. - Ankara : Turhan Kitabevi, 2007.

[http](http://)

The book is composed of subsections such as General Qualifications of Management, Managerial Organizations, Public Officials, Public Goods, Functioning of Management and Inspection of Management.

Yükseköğretim İstatistikleri 2000-01 : Higher Education Statistics 2000-01 / OSYM.

<http://osym.gov.tr> (12.02.2009)

Statistical data on Students, teaching staff, institutions and programs in higher education institutions in Turkey.

Yükseköğretim İstatistikleri 2003-04 = Higher Education Statistics 2003-04 / ÖSYM. - Ankara, 2005.

<http://www.osym.gov.tr> (25.02.2008)

Statistical data on students, teaching staff, institutions and programs in higher education institutions in Turkey.

Yükseköğretim İstatistikleri 2004-05 = Higher Education Statistics 2004-05 / OSYM. - Ankara : OSYM, 2006.

<http://www.osym.gov.tr> (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in higher education institutions in Turkey.

Yükseköğretim İstatistikleri 2005-06 : Higher Education Statistics 2005-06 / ÖSYM. - Ankara, 2007.

<http://www.osym.gov.tr> (25.02.2008)

Students, teaching staff, institution and programs in higher education institutions in Turkey.

Yükseköğretim İstatistikleri 2006-07 = Higher Education Statistics 2006-07 / OSYM. - Ankara : OSYM Yayınları,

<http://www.osym.gov.tr> (12.03.2009)

This document provides statistics on students, teaching staff, institutions, and program in higher education.

Yükseköğretim İstatistikleri 2007-08 = Higher Education Statistics 2007-08 / OSYM. - Ankara : OSYM Yayınları,

<http://www.osym.gov.tr> (12.02.2009)

This document provides statistics on students, teaching staff, institutions and programs in higher education.

Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı 2008-09 : Higher Education Statistics Book 2008-09 / OSYM. - Ankara : OSYM, 2009.

<http://osym.gov.tr>

This book provides statistics on students, academic staff, institutions and programs in Turkish higher education system.

Yükseköğretimde Bologna Sürecine Uyum Çalışmaları = Studies on Adjustment to Bologna Process in Higher Education / YÖK. - Ankara, 2006.

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/ab.htm> (25.02.2008)

Documents and Reports related to Bologna Process.